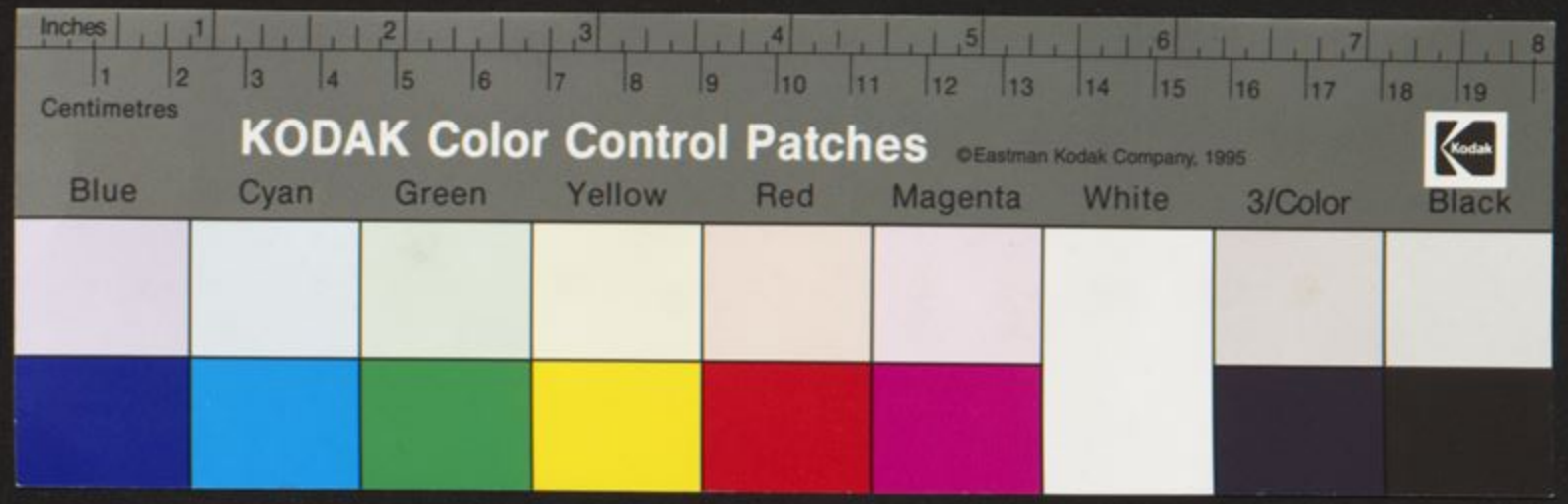
Inches
Centimetres
KODAK Color Control Patches
©Eastman Kodak Company, 1995
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

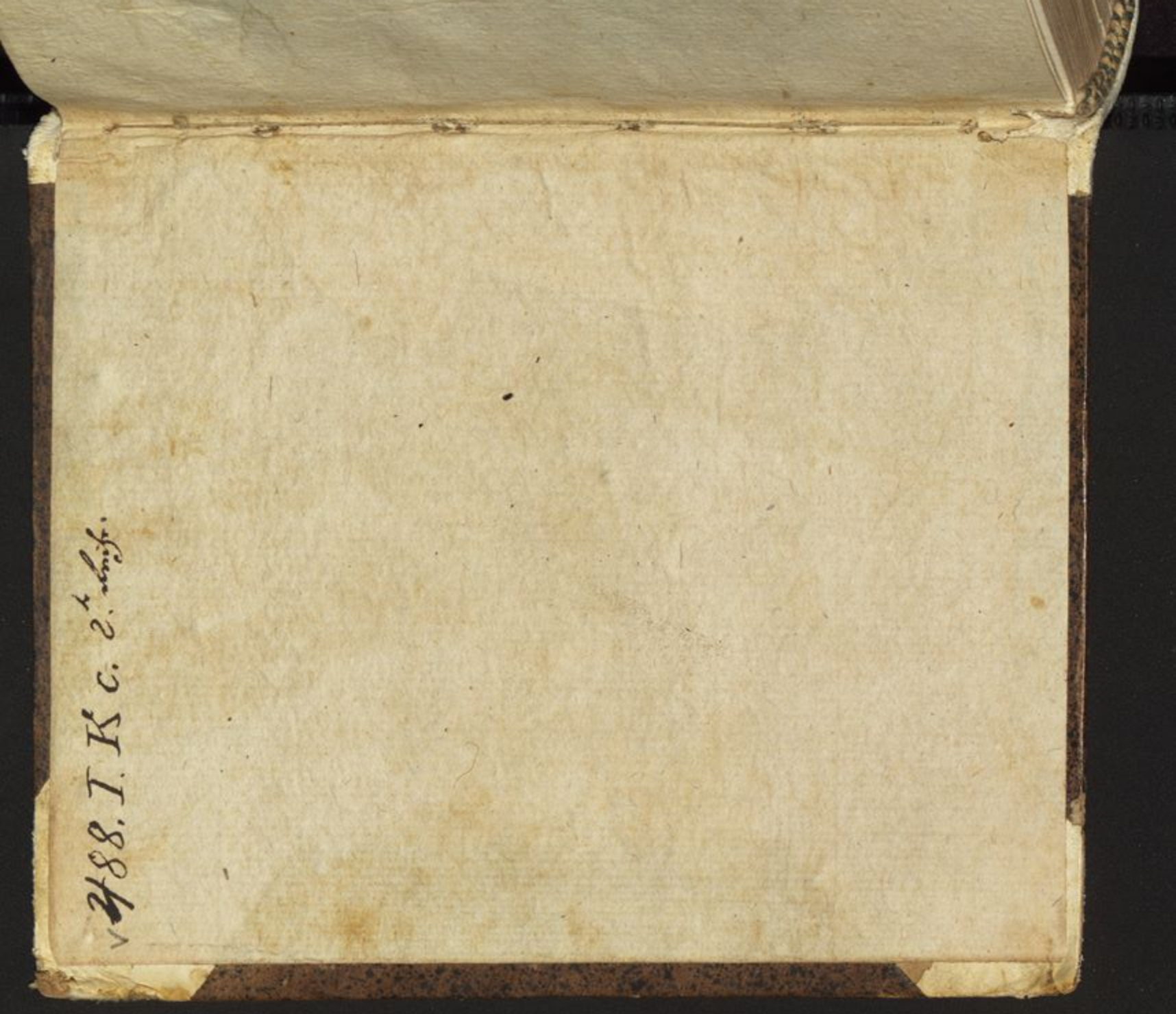
v 488. I. K c. 2. 4. schiff.

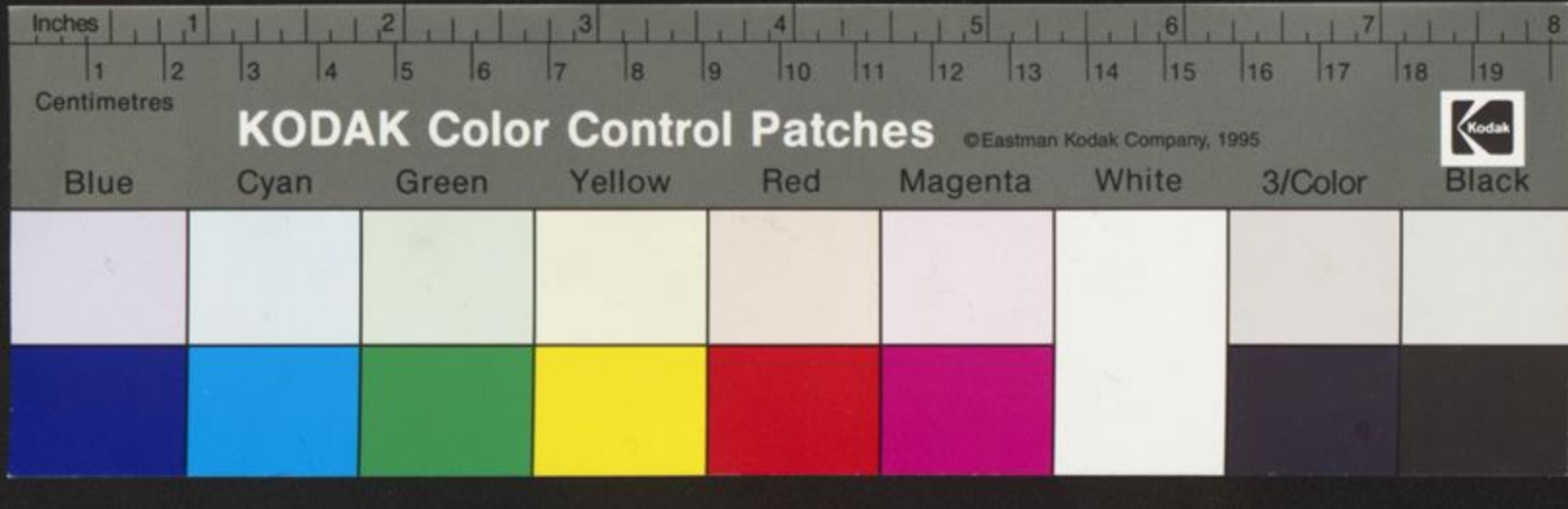
Inches
Centimetres
KODAK Color Control Patches
©Eastman Kodak Company, 1995
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

8°

Aristoteles

von

Sunczel

in fine

1499.

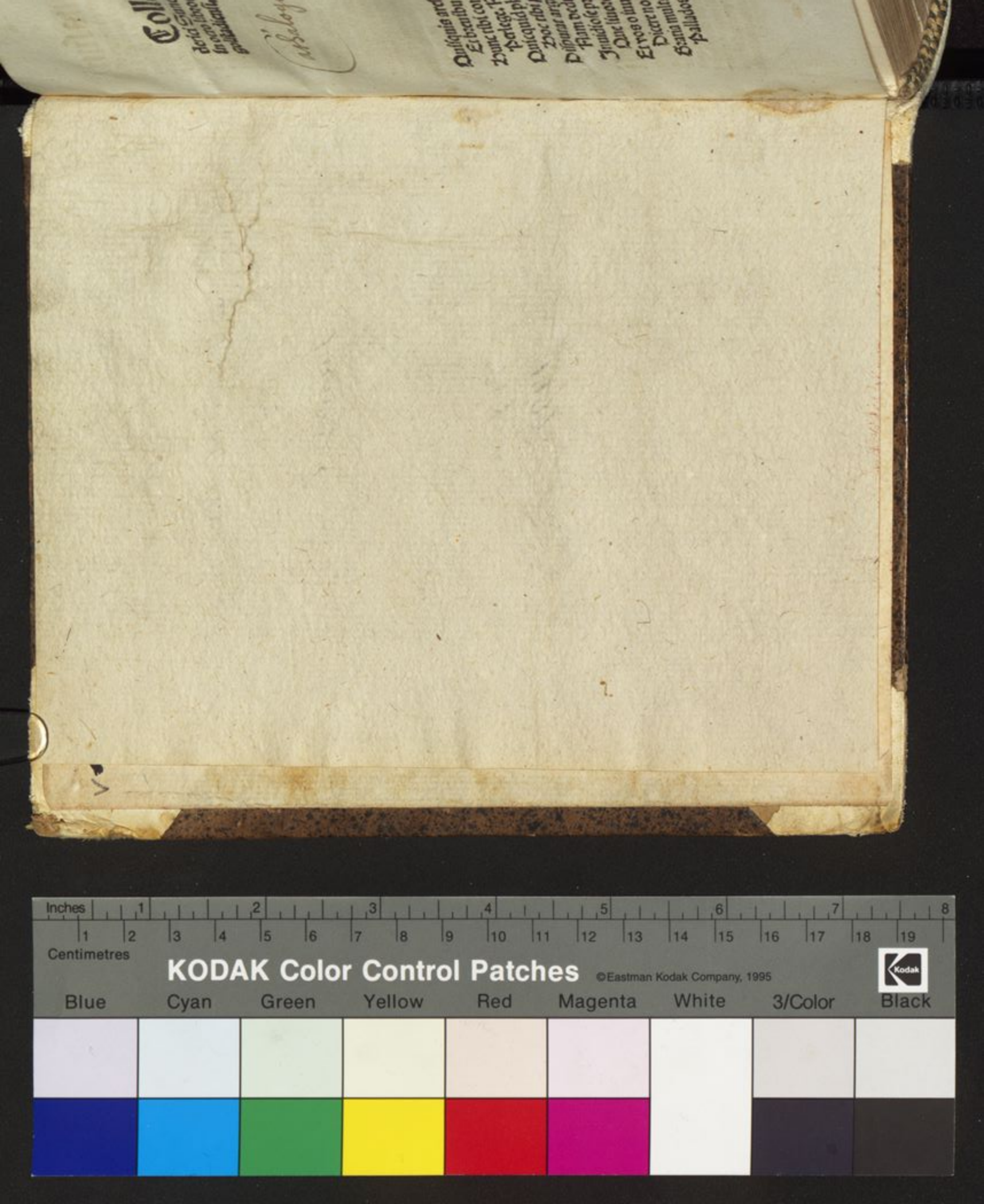

Collecta et exercitata Fri

derici Sunczel Mosellani liberaliū studiorū magistri in octo libros Philicor. Arestotelis in almo studio Ingolstadiensi.

Catalogo Studiorum Inscriptus
K. K. LYCEAL BIBLIOTHEK zu LAIBACH

Ad lectorem.

Quisquis arestotelis sectaris dogmata magni
Et breuibus dictis noscere plura cupis
Hunc tibi congestum lector studiose libellum
Perlege. Nam paruo tempore doctus eris
Quicquid philosophus per longa volumina narrat
Hoc tibi per summam pagina parua dabit
Disputat argute firma est conclusio queuis
Nam deducta fluit fontibus a sophie
Inuidiose procul: procul esto lingua petulca
Que liuore madens: carpere cuncta paras
Et vos o iuuenes: quibus hoc opus edidit auctor
Dicere non pigeat gratia multa viro
Gratia multa viro: dedit hec maiora daturus
Pallados ex aditis: vtiliora legens

KODAK Color Control Patches ©Eastman Kodak Company, 1995
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Inches Centimetres

Prefatio

Fridericus moſellanus ſuñ

czell Ingolſtadienſis gymnaſij magiſter z diue philoſophie interp:es oñi⁊bus et ſingulis philoſophie ingeniis cultoribꝫ ſalutē placitā optat. Et ſi li⁊beraliū ſtudioꝝ comites ingenui: multi clariſſimi peripathetici in phiſicen areſtotelicā codicillos q̄ hodie paſſim circumferunk ediderint atq; diffuſe cō ſcripſerint Inceſſit in q̄ſdam fortaſſis admiratio: graue etiā iudiciuz q̄d ad ſcribendū mouerit: horum ve numero p:eſens cunabulum applicare p̄ſum⁊pſerim quod alioꝝ opinione callidius ſcribendū iter alteri ꝓceſſum eſſet pa tulum. Sed ingenue etatis adoleſcentes non ingenij mei oſtentandi ſed po tius noſtre litterarie reipublice incrementi optādi gratia: variaſq; areſtote⁊licas ſententiolas q̄ꝫ multi magis ſupficiem q̄ꝫ medullā radicitus accipiūt: dilucide aperire vt clariſſime intelligank enitenduz mihi fuit Quarū inquā falſus intellectus ne dicam erroꝝ:es ſed reuera deuia ductrices opiniones vt naturales q̄s expientie obſeruatoꝝ:es appellare placuit plane noxū: mouet et hactenus induxit. Quo ergo adoleſcentes chariſſimi fruticoſum intrica⁊tumq; iter euitaremus: rectius ac facilius in patulo ambulantes: multiua⁊ria ac diuerſa in ſummariū vnum: diſpendia in cōpendiū: neceſſarijs addit; reſecatiſq; ſupfluis redigere cure mihi fuit. Vagientem et fortaſſe oberran tem in lato aruo p̄moꝝdijs philoſophie areſtotelis adducerē Vnde ſimplici domeſticoq; etiam vt inquint ſtilo artiſtico chartam pingere libuit Addi⁊to vt penes quāuis q̄ſtionem dubitandi rationē quantum ad id ſpectabat ſententiam areſtotelis adducens non p:eterierim. Et quia fructu radix eſt amaria:oꝝ omnis non re p̄geat ſi p̄ncipio oblectamento ſit p̄ſentib⁊ libellis in dulciſſe. quibus te ſi aſſuefeceris p:eſtantio:oꝝ ꝓculdubio in hijs euaſurus ad mentis tue p̄fecto ignículum excitaberis. In alijs fortitan philoſophoꝝ:um expientijs refecturus te oblectare intra me concepi. Valete ſinguli ſuaui⁊ter.

Quum vt placuit areſtoteli

de memoria z reminiſcentia non ſingulis par ſit memoꝝandi vſ:et q̄ paſſim ac tractim in p̄ſenti libꝝo narrank facilius imo promptius quiuis memoria excipe poſſit: claroq; ſpeculo ea aſpicere libeat: liber etiam oblectabiliꝝ fiat Ideo alphabeticū regiſtrū p̄ncipio conſcribere placuit quo ingenuoꝝ ani⁊mi lectiōis auidioꝝes fierent: diſpendiū pariter in compendiolo exacte ſciſci⁊tarenk. Inſpecturis autem p̄ſentem tabulam conſiderandū venit vt p:imo libꝝ numerus allegabitur cum queſtione: notabili: concluſione: aut nōnun q̄ argumento. Vnde ſillaba li. libꝝū. no. notabile. q. q̄ſtionem. con. conclu⁊ſionē. z ar. argumentum denotabit zc.

0300 27475

Tabula

Bstractio est duplex: simplex ꝛ complexa. li. ij. q. vj. no. ij.
a Ars q̃d sit fm Aresto. li. ij. q. j. no. j.
Aristotelis vita ꝛ laudes habent in exordio.
An arest. in suis pbationib⁹ semp vtatur potentia naturali. li. vij. q. iij. ar. j.
Agens est duplex: pncipale ꝛ instrumentale. li. ij. q. v. con. j.
Quō agat aliq̃d ad suam corruptionem. ibidem con. ij.
Agens naturale est duplex: vniuersale ꝛ particulare. li. ij. q. xv. no. j.
Alteratio capit multipliciter. li. iij. q. ij. no. j.
Vtrū in alteratione req̃rat fluxus distinctus ab alterabili ꝛ qualitate que acq̃ritur. ibidem.
Ad alterationē quot et q̃ req̃runt. ibidem no. ij.
Alteratio an sit qualitas que acquirit. ibidem in con.
Vtrum in alteratione tota qualitas simul acq̃rat. li. iij. q. iij.
Alterans est duplex: intrinsecū ꝛ extrinsecū. ibidem post con.
Vtrū in alteratione gradus q̃ primo acq̃rit maneat cum posteriori. ꝛ sic cō sequenter. li. iij. q. iij.
Alterationū diuerse species. ibidem. no. j.
Vtrum alteratio sit ad oēs ꝛ solas q̃litates. li. vij. q. v.
Alteratio strictissime accepta q̃d sit. ibidem. no. j.
Angelus quō mouet. li. vj. q. v. ar. j.
Vtr⁹ animal moueat ex se ꝛ nō graue inaniatū. li. vij. q. iij.
Angulus quid sit ꝛ quotruplex. li. iij. q. xij. no. j.
Appetitus quid ꝛ quotruplex sit et in q̃b⁹ reperiat. li. j. q. xxiij. no. ij.
Appetitus materie ad formā est duplex. ibidem. no. iij.
An appetitus materie sit materia mer. ibidem. no. iij.
Appetitus in materia vnde ꝓueniat. ibidem.
Vtrum artificialia differant a naturalib⁹. li. ij. q j.
Res artificialis que dicat. ibidem. no. j.
Res artificialis capit dupliciter. ibidem no. ij.
Q⁹ artificialis forma aliq̃d sit ꝛ artifex aliq̃d faciat. ibidem ꝛ ar. ꝑmo.
Vtrū inter artificialia ꝛ naturalia differentia aresto. sit bona. li. ij. q. ij.
Ars medicine quō ꝓ se agat. li. ij. q. iij. ar. j.
Accidentia pti inherentia totū denominant. li. j. q. xix. no. ij.
Actio est multiplex: conueniens: disconueniens: immanens et trāsiens. li⁹ bꝛo. ij. q. v. no. ij.
Vtrum actio sit passio ꝛ econtra. li. iij. q. x.
Actio q̃d sit ꝛ quot modis accipiat. ibidem. no. j.
Actionum diuisiones. ibidem.
Vtrū actio sit in agente vel patiente. li. iij. q. xj.
Q⁹ actio passio ꝛ motus idem sint. ibidem. no. j.
Ad actionem quot requirunt. ibidem. no. ij.
Actus capit large ꝛ stricte. li. j. q. xix. no. iij.
Aliq̃d est in actu ꝛ in potentia tripliciter. li. iij. q. viij. ar. ij.
Quō aliquid sit in actu formali ꝛ entitatiuo. li. j. q. xix. no. iij.

Aleiendi modus. li. ij. q. v. no. ij.
c Capitis diuisio in cellas ꝛ ventriculos. li. j. q. v.
Vtrum casus et fortuna sint cause agentes. li. ij. q. xj.

Casus ꝛ fortuna quō differant. ibidem.
Casus capitur multipliciter. ibidem.
Vtrū Casus ꝛ fortuna fiant in ꝓtingenti ad vtrūlibet. li. ij. q. xiij.
De Causis. li. ij. q. viij. ꝛ. ix. per totum.
Causarum efficientium diuisiones. li. ij. q. ix. no. j.
Causare quid sit. ibidem no. ij.
Causandi rationes et earum questitiua. ibidem.
Vtrum tm̄ quatuor sint cause. ibidem.
Causarum ꝓprietates fm Arestotelem. ibidem.
Vtrū omnis res mundi habeat q̄tuor causas. ibidem in conclusione.
Causarū alia per se alia per accidens. li. ij. q. xj. no. j.
Causa ad vtrumlibet. li. ij. q. xiij. no. j.
Vtrum ex causaꝝ cognitione cognoscatur effectus. li. j. q. iij.
Quomodo causa ducit in cognitionē effectus ꝛ econtra. ibidem.
Cause subordinate sunt duplices. li. vij. q. iij. no. j.
Quō in celo reperiant̄ sex differentie positionum. li. vj. q. ij. no. ij.
Circumstantia quid sit ꝛ quot sint. li. iij. q. j.
De Cognitione. li. j. q. iij. iiij. ꝛ. v.
Res cognoscit dupliciter complete ꝛ incōplete. li. j. q. iij. et q. xij. no. ij.
Vtrū vna cognitio formet ex alia. li. j. q. v.
Cognitio q̄d sit: q̄tuplex ꝛ que ad eam req̄rant. ibidem no. ij.
Cognitionis interioris species ꝛ quō fiant. ibidem no. iij.
Cognitionū alia magꝭ alia minus cōfusa. li. j. q. vij. no. j.
Que illaꝝ sit potior. ꝛ ordo cognoscendi. ibidem.
Contrarietas est duplex. li. j. q. xiij. no. ij. et li. iij. q. v. et li. v. q. iij.
Contraria quomodo possint eidem inesse. li. iij. q. v.
Contradictio nō includit in oppositione cōtraria. ibidem post con.
Vtrū in quolibet continuo sint infinite partes. li. iij. q. xv.
Contigua Continua ꝛ Cōsequenter se habentia differūt. ibidem no. j.
Continui multiplices diffinitiones. ibidem.
Vtrum Continuū actu diuisum in oēs suas ꝓtes implicet. li. ij. q. vltima.
Vtrū Continuū componat̄ ex punctis indiuisibilibus. li. vj. q. j.
Continuum fm formam quid sit. li. viij. q. iij. in cōclu.
Complexe significabile et complexum significabile differunt. libro ꝑmo. q. xviij. no. ij.
Q; complexe significabilia nō sint ponenda. ibidem.
Vtrum ad compationē ꝓprie dictam sufficiat vnivocatio ꝓprietatis in qua res comparant̄. li. vij. q. vj.
Compatio realis quid sit ꝛ quotuplex ꝛ que requirantur. ibidem.
Vtrum cōpabilis sit motus cuilibet motui. li. vij. q. vij.
Compationū motuum regule arestotelice. ibidem no. ij.
Vtrum corpus aliquod sit actu infinitum. li. iij. q. xiij.
Corpus ꝛ magnitudo idem sunt fm mathematicos. ibidem no. j.
Corpus est duplex: in substātia ꝛ quantitate. li. vj. q. ij.
Vtrum inter q̄libet corpa dura aliq̄d mediet. li. iij. q. xv. no. j.
Vtrum Corruptio generet̄. li. v. q. vj. ar. ij.
Vtrum Creaturā fuisse ab eterno implicet. li. viij. q. iij.
Crisis ꝛ cretici dies quid sint. li. v. q. ix. con. ij.

Tabula

Eus cuius potentie sit fm Arest.li.viij.q.vltima.no.j.
d Deus diuersa habet nosa ꝛ ꝯditiões.li.viij.q.j.no.j.
Dei potentia fm mentē Aresto.li.viij.q.vltima.ꝛ infra latius in vocabulo primus motor.
Densum ꝛ densius quid sint.li.iiij.q.x.no.j.
Densitatis causa ꝛ q̄d sit condēsatio.ibidem no.ij.
Determinata est omnis res naturalis in quātitate.li.j.q.xiij.
Diffinitio est duplex formalis ꝛ materialis.li.ij.q.iiij.no.ij.
Differentie positionū quō reperiant in rebus.li.vj.q.ij.no.ij.
Digestiones sunt tres.li.ij.q.x.no.ij.
Dimensio quid sit ꝛ quotuplex.li.vj.q.ij.no.j.
Dimensio terminata ꝛ interminata nō differunt.ibidem
Dimensiones sunt tm̄ tres.ibidem
Diuisio libri phisicoꝝ habek post exordium.
Diuisibile est duplex.li.j.q.ix.no.ij.
Effectus vt sciak an req̄rank omnes cause.li.j.q.iiij.
e Effectuum diuisiones.li.ij.q.xj.no.j.
Effectū alius p se alius per accidens.ibidem
Effectus ad vtrūliber quis sit.li.ij.q.xij.no.j.
Elementoꝝ nature si essent in naturali dispositiōe li.iiij.q.v.no.ij.
Ens naturale capik multipliciter.li.j.q.xij.no.j.
Ens fm naturam.li.ij.q.j.no.j.
Ens naturale quomodo sit determinatū ad quantitatem.ibidem
Ens mobile considerak multipliciter. li.j.q.ij.
Epicurei vnde nomen traxerint.in exordio
Esse est multiplex: ydeale: essentie: existentie ꝛc̄.li.j.q.xxj.no.ij.
De Essentia alterius quid sit.li.iij.q. vij.no.ij.
Euforunium ꝛ diffortunīū quid sint li.ij.q.xj.
Ex alio fieri aliud dicik multipliciter.li.j.q.xvj.no.ij.
Ex duobus entib⁹ in actu nō fit tertiū.li.j.q.xix.in argumentis.
Atum quid sit et quomodo gentiles de fato senserunt et pocte
f Et quomodo de fato sentiendum sit Et vtrum
Fatum immutabiliter regat inferiora.li.ij.q.xiij.
Fatales sorores que dicunk.ibidem
Fieri et generari differunt.li.j.q.xvj.
Fieri in subiecto ꝛ ex subiecto.ibidem. no.j.
Fieri dicik simpliciter ꝛ fm quid per naturā ꝛ per artem.ibidem in con.
Vtrum omne quod fit fiat ex aliquo.li.j.q.xvj.
Aliquid fit ex alio multipliciter.ibidem no.ij.
Vtrum figura distinguatur a substantia.li.ij.q.iij.
An figura sit distincta a magnitudine. ibidem
Figura quid sit ꝛ quotuplex sit figuratum.ibidem
Figurarum principia.ibidem
Vtrum finis sit causa eoꝝ q̄ sunt ante finem.li.ij.q. viij.
Finis ratio quia appetibilis et bona.ibidem
Finis est primū in intentione ꝛ vltimū in executione.ibidem no.j.ꝛ.ij.
Finis est multiplex et quomodo moueat.ibidem.ꝛ ar.iij.
An finis in intentione ꝛ executione idem sit.ibidem

Finalis causa q̄d sit ꝛ quot ad eam req̄rank. ibidem
Finis gratia cuius cognoscik a fine quo ꝛ differunt. ibidem. post con.
An finis ita moueat sic efficiēs. ꝛ quō finis sit potissima causa ꝛ. ibidē. ar. j.
Formam educi de potentia materie. li. j. q. xvj. no. j.
An forma potius generek q̄s cōpositū. li. j. q. xvij.
Forma substantialis diffinik dupliciter ꝛ forma est duplex. li. j. q. xxj.
Utrum forma ante suā generationē habeat esse in materia. ibidem.
De forma ꝛ p̄ductione opiniones. li. j. q. xxj. no. iiij.
Forma diuersa habet noia. li. j. q. xxiij. in principio
An forma appetat materiā ꝛ quō eā pficit. ibidē. no. iiij.
A forma due emanāt opationes naturaliter. li. ij. q. j. no. j.
Forma naturalis ꝛ artificialis differunt. ibidem. no. ij.
Utrum forma principalius agat vel qualitas. li. ij. q. v.
An forma substantialis intendak ꝛ remittak. li. ij. q. iij. post con.
Utrum diffinitio fortune sit bona. li. ij. q. xj.
De fortuna multa dubia. ibidem
Fortuna capik tripliciter. ibidem
Quō fortuna sit incerta. ibidem. ar. j.
Inter fortunam ꝛ casum differentia. li. ij. q. xij. no. j.
An fluxus cōtinuatiuus ꝛ speciex idem sint. li. ij. q. ij. no. ij.

§ Radus quō se penetrent. li. iij. q. iij. ar. vltimo
An gradus simul maneāt in alteratione. li. iij. q. iiij.
De gradib⁹ locuplete habes quō medici et philosophi ponant gradus: in q̄bus qualitatib⁹ ponank. ibidem post con.

Graue ꝛ grauissimū quid sit. li. iij q. viij. no. j.
Graue est multiplex. li. iij. q. ix. no. j.
Graue est duplex: in actu ꝛ potentia. li. viij. q. v. no. j.
Grauia et leuia quō ad sua loca natura'ia moueank. ibidem no. ij.
Quomodo graue p̄ se mouek deorsum. li. viij. q. iij. ꝛ ar. j.
Utrū si graue simplex ponerek in vacuo moueretur deorsum in instanti vel successiue. li. iij. q. ix.
Graue post remotionē obstaculi vnde moueak. li. viij. q. v.
Generatiora quō sint p̄iora. li. j. q. vij. in con.
Utrū generatio generetur. li. v. q. vj.
Utrum generationis sit generatio. li. v. q. v.
An generek potius forma q̄s compositum. li. j. q. xvij.
Utrū generatio sit res que generak vel successio. li. j. q. xvij.
Generatio quid sit ꝛ quotuplex. ibidem. no. j.
Aliq̄d generak tripliciter: terminatiue: subiectiue: cōpletiue. ibidem. no. ij.
Generatio cōsiderak formaliter ꝛ materialiter. ibidem no. ij.
De generatione quō philosopho sit loquendū. ibidem
An generatiōe hois si dei suspēderet infusionē aie q̄d fieret. li. j. q. xvj. p⁹ ar.
Utrū generare sit generās vel generatio. li. j. q. xviij.
Generare capik multipliciter. ibidem
Modus generationis pueri in vtero. li. ij. q. x. no. ij.
An generatio ꝛ corruptio sint motus. li. iij. q. viij. no. iij. ꝛ li. v. q. j.
Utrū si linea girativa esset ipsa esset infinita. li. iij. q. xij.

Tabula

Gira Girare ꝛ linea giratiua quid sint. ibidem. no. j.

Dentitas est multiplex. li. j. q. xj. no. j.
Idem numero dicit tripliciter. ibidem
Idēritas indiuiduoꝝ an sumat ex pte forme vl materie. ibidē. no. ij.
Vtrum sortes sit hodie idem qui fuit heri. ibidem
Ignorare capit logicaliter ꝛ phisicaliter. li. iij. q. j. no. j.
De incubo ꝛ succubo. li. ij. q. x. no. j. Esse in alio vt multiplr. li. iij. q. ix
Indiuisibile est duplex. li. j. q. ix. no. ij. ꝛ capit multipliciter. li. vj. q. iij. no. j.
Indiuisibile posse pduci successiue implicat. ibidem. post con.
Vtrum indiuisibile possit moueri. li. vj. q. v.
Indiuisibile capit ꝓprie ꝛ improprie. li. viij. q. xij. no. j.
Vtrum infinitum sit nobis ignotum. li. j. q. xij.
Infinitum capitur multipliciter. ibidem.
Infinitū duas haberet ꝓditiões si esset. ibidē in con. ꝛ li. iij. q. xiij. no. ij.
An in infinito esset medium. ibidem. in ar.
Infinitū est multiplex. li. iij. q. xij. no. ij. Et multas habet acceptões. ibidez.
Vtrum infinitum corpus actu sit. ibidem.
Quō infinitū sit ꝛ quō non sit. ibidem in argumentz.
Causa infinitatz ꝛ finitatz. li. iij. q. xiij. in pncipio
Infinitū est multiplex. li. viij. q. vltima. no. j.
Infinitū habet se ꝓtrario mō in mltitudie ꝛ magnitudie. li. iij. q. xiij. in pn.
Vtrum infinitum esse actu implicet. li. iij. q. vltima
Infinitū imaginat multipliciter. ibidem
De infinito si esset multa dubia. ibidem post con.
Vtrum in tpe infinito transeat spaciū finitū ꝛ econtra. li. vj. q. vij.
Vtr motiōes finitū possit mouere p tēpus infinitū. li. viij. q. ix.
Vtrum virtus infinita possit esse in magnitudine finita. li. viij. q. x.
Vtrum sit pcessus in infinitum in mouētib ꝛ motis. li. vij. q. iij.
Infinita virtus que sit. li. viij. q. x. no. j.
Infinitus vigor quō sit in pmo motore. li. viij. q. vltima
Impetus qd sit ꝛ qlitas pmanens vel successiua. late li. viij. q. xj.
Vtrum instans in trāsmutatione debeat attribui passioni priori vel poste-
rior. li. vj. q. iij.
Instans quid sit et an sit pars temporis. ibidem. no. j.
Instantia inceptionis ꝛ desitionis. ibidem. no. ij.
Vtrū aliqua sit mutatio instantanea vel indiuisibilis. li. vj. q. iij.
Vtrum in instanti possit fieri motus. ibidem post conclusionē
Instinctus et ordo nature. li. ij. q. vltima. no. j.
Intentionū alia pmaria alia secundaria. li. ij. q. xv. no. j.
De intensione ꝛ remissione fm tres opiniones. li. iij. q. iiij. post con.

Eue ꝛ leuissimum qd sint fm Arest. li. iiij. q. viij. no. j.
Leue est multiplex. li. iiij. q. ix. no. j.
Limitatio qd sit ꝛ quō ponat. li. iiij. q. viij. no. iij. ꝛ ij.
Linea qd sit ꝛ ꝗtuplex ꝛ linea giratiua. li. ij. q. xij. ꝛ li. vj. q. ij.
Vtrum linea giratiua sit infinita. li. ij. q. xij.
Vtrum omnis locus sit equalis locato. li. iij. q. j.

An locus moueat locatū ad se. li. viij. q. v. no. ij. et ar. j.
Locus est duplex formalis et materialis ꝛ capit multipliciter. Similit ꝙe modis locus imaginatur equalis locato. li. iij. q. j.
Vtrum locus sit terminus corpis continentis. li. iij. q. ij.
Locus quid sit fm varias opiniones. ibidem
Vtrum locus sit immobilis. ꝛ de hoc opiniones libro. iij. q. iij.
Vtrum loci diffinitio sit bona. li. iij. q. iij.
Loci ꝓprietates. ibidem no. j. Et loci differentie. li. vj. q. ij. no. j. et. ij.
An locꝰ sit vna superficies vel plures. li. iij. q. iij. no. ij.
Locus est duplex ꝓprius et ꝯmunis. Ibidem
Locus naturalis ꝛ violentus qui sint. li. iij. q. v. no. j.
Res multipliciter est in loco. li. iij. q. vj. no. ij.
Celum quō sit in loco fm diuersas opiniones. Ibidem no. iij.
De loco multa dubia ibidem post argumenta.
Logicus quō considerat conclusiōes ꝛ quō phus. li. j. q. j. in argumentis.
Vtrum longitudo latitudo et ꝓfunditas distinguant. li. vj. q. ij.
Longitudo quō ꝓtrahitur. ibidem no. j.
Luso:es quō habeant fortunam fm ꝯmune dictū. li. ij. q. xj. no. j.
Magnum dicit quadrupliciter. li. viij. q. xij. no. ij.
m Vtrū magnitudo distinguat a substantia magna. li. j. q. viij.
Magnitudinis ratio. q̄ sint eius species. ibidem no. ij.
Magnitudo est seꝑa magna. ibidem
Magnum est duplex. et quid sit diffinitiue Ibidem
Quare magnitudo sit magna et albedo non alba Ibidem
Vtrum materia seclusa quantitate sit diuisibilis. li. j. q. ix.
Vtrum materia sit ens. li. j. q. xix
Materia quid sit et quotuplex. ibidem no. ij.
Vtrum materiā esse sine forma implicet. li. ꝓmo. q. xx
Materia multas habet ꝓprietates et multa nomina. Ibidem notabili primo ꝛ secundo
Vtrum materia sit in potentia ad omnem formam. li. j. q. xxij.
Materia plures habet potentias Ibidem no. ij.
Vtrum materia sit sua potentia. Ibidem conclusione ꝓma
Vtrum materia appetat formā et quō. li. j. q. xxiij. et no. iij.
In materia plures imaginantur potētie sicut in forma. ibidem no. iij.
Materia quam formā appetat. Ibidem no. iij.
An materia sub forma humana appetat aliā Ibidem
Appetitus materie vnde prouenīat: et quomodo materia sit priuatio ꝛ appetitus. Ibidem
Mathematicus ꝛ mathematica quid sint. li. ij. q. vj. no. j.
Mathematica ꝓpositio ꝛ terminus mathematicus q̄d sint. ibidem
Mas quid sit et quid femina. li. ij. q. x. no. j.
Mas quare quādoq; generatur ꝛ quādoq; femelle. ibidem no. ij.
Maximū quomodo reperitur in rebus naturalibus. li. j. q. xij.
Maximū est multiplex et exponit affirmatiue ꝛ negatiue. ibidem
Vtrum medie scientie sint plꝰ naturales q̄ mathematice. li. ij. q. vij.
Media scientia que sit ꝛ quot sint ꝛ quare sic dicat. ibidem
Mensura ec mensurare q̄d sint: et mēsure conditiones. li. iiij. q. xij. no. j.

Tabula

Mensurare cui ꝟueniat ꝛ modi mensurādi qui sint. ibidem
Minimū exponit ꝟupliciter et quō reperiatur in rebus. li. j. q. xiij.
Minimū et maximū ad que possunt applicari. ibidem no. iij.
Minima caro quō sit dabilis. Ibidem post conclusiōem
Modus ꝓcedendi in scientijs ꝛ quottuplex sit. li. j. q. iij. no. ij.
Utrum de primo motore ptineat ad naturalem. li. viij. q. j.
Primus motor diuersa habet nomina. Ibidem
Utrum primus motor sit eternus ꝛ immobilis. li. viij. q. vj.
Utrum natura monstrum ꝓducens intendat ipm. li. ij. q. xv.
Monstrum capitur multipliciter ꝛ habz multas descriptiōes. ibidē no. ij.
Monstrorum cause ꝛ exempla. Ibidem notabili tercio
De motu projectōnis fm duas opiniones. li. viij. q. xj.
Motus principia que ꝛ quot sint ꝛ quotuplicia. li. ij. q. iij. no. j.
Utrum ignorato motu ignoretur natura. li. iij. q. j.
Motus ducit in cognitionē nature ꝛ quomodo. ibidem
Motus essentia ꝛ ratio. li. iij. q. ij. no. ij. et. q. vj. no. j.
Utrum motus localis distinguatur a mobili. li. iij. q. vj.
An motus localis est: sit ꝓpositio vera. ibidem notabili ꝓmo
Motus est difficilis cognitōnis et quare. ibidem notabili secūdo.
An motus localis moueatur. ibidem ar. ij. et. li. v. q. vj. no. j.
An motus localis intendat. ibidem ar. iij.
Utrum quilibet motus habeat terminū a quo ꝛ ad quem. li. iij. q. viij.
An motus sit de essentia sui termini ad quem. Ibidem
De terminis motus cuiusliber. ibidem.
An detur prima ꝛ vltima pars motus. li. iij. q. viij. no. j. et li. vj. q. vj. pᵒ cō.
Quare motus denominatur a suo termino ad quem. libro. v. q. ij. Et libro iij. q. vij. post conclusionem
Motus est in eodem p̄dicamento cum termino ad quem. ibidem
An motus celi habeat terminos. ibidem argumento primo.
Utrum diffinitio motus sit bona. li. iij. q. viij.
Motus accipitur quadrupliciter. ibidem no. ij.
Motus tot sunt species quot entis quomodo intelligitur. ibidem.
Motus est in actu ꝛ in potentia. ibidem
Motus multas habet diffinitiōes. ibidem
Utrum motus sit in mobili vel mouente. li. iij. q. ix.
Motus est actus mobilis ꝛ mouentis ꝛ quō. ibidem
An motus insit omnib mobilib. ibidem no. ij. ꝛ ar. iij.
Motus quō dicit indiuisibilis. li. iij. q. xv. ar. ij.
Motus vt in quinto quō diffinitur. li. v. q. j. no. j.
Motus species alique sunt nominate alie innominate. ibidem
Utrum motus sit per se solum ad tria p̄dicamenta. li. v. q. ij.
Utrum omnis motus sit de contrario in contrariū. li. v. q. iij.
Utrum motus ideo sint cōtrarij q: sunt de terminis cōtrarijs. li. v. q. iij.
Qui motus contrariantur. Ibidem
Utrum motus sit motus. li. v. q. v. Et quot habet sensus. ibidem
Quomodo vnus motus terminet aliū. ibidem post conclusionē
Utrum ad vnitatē motus sufficiat vnitas mobilis ꝛc̄. li. v. q. vij.
Motus dicatur vnus numero specie ꝛ genere. ibidem no. j.

Motus vnitas cognoscit a prio: t posteriori. Ibidem et ar.j.
Ad omnem motū quot requirantur. ibidem no.j.
Q, motus sint eiusdem speciei qd requirat. ibidem post con.
Vtrum motus contrariet motui. li.v.q.viij.
Motus penes quid sint contrarij. Ibidem no.j.
Vtrū in qualibz specie mot⁹ sit violēt⁹ et naturalis. li.v.q.ix.
Motus naturalis t violētus dicit dupliciter. ibidem no.j.
Vtrū motus possit fieri in instanti. li.vj.q.iij. post conclusionē
Motus est duplex regularis t irregularis. Item vniformis et difformis. li
bro.vj.q.vij.no.ij.
Rationes zenonis negātis motū. li.vj.q.vltima in argumentis
Motus violenti quot sunt species. li.vij.q.iij.no.ij.
Motus vt in septimo quid sit. li.vij.q.v.no.j.
Vtrū quilibet motus comparet cuilibet motui. li.vij.q.vltima.
De motuū compatōe et regulis septē Ibidem no.j.et.ij.
Vtrum motus sit eternus circūscripta fide. li.viij.q.ij.
Motū nō incepisse imaginamur quadrupliciter. ibidem no.j.
Motus quare fit. li.viij.q.vj.no.j.
Vtrum motus localis sit primus motuū. li.viij.q.vij.
Motuum ordo. Ibidem notabili primo
Motuū pfectio attendit multipliciter Ibidem no.ij.
Motus circularis t nō alius est ppetuus Ibidem in con.
Vtrū in motu reflexo mobile quiescat in puncto reflexionis. li.viij.q.viij.
De motu reflexiōis ibidem habes multa
Moueri localiter qd sit. li.iij.q.vj.
Vtrum aliqd moueri sit possibile. li.vj.q.vltima
Vtrū omne qō mouet moueat ab alio. li.vij.q.j. pbatio illi⁹ arel. ibidē. q.ij
Moueri p se. p accidens: a se: p se primo. Ibidem no.j.
Vtrū in mouentibz t motis sit processus in infinitū. li.vij.q.iij.
Vtrū omne mouēs sit simul cū suo moto. li.vij.q.iij.t ibi post con.
Multa t egregia dubia de occulta motione
Mouēs similit mobile est duplex scz primū t mediatū. ibidē no.j.
Moueri ex se quid sit. li.viij.q.iij.no.ij.
Vtrū mouens finitū possit movere p tēpus infinitū. li.viij.q.ix.
Mouens finitū quid sit Ibidem no.j.
Mulier quō dicit monstr⁹ t vir occasionatus. li.ij.q.xv.no.j.
Mūdi initiū et duratio. li.viij.q.ij.no.j.
Vtrū mundū esse ab eterno implicet. li.viij.q.iij.no.j.et.ij.
Vtrū aliqua sit mutatio instantanea. li.vj.q.iij.
Vtrū mutatio indiuisibil⁹ sit res que mutat. li.vj.q.iij.con.ij.
Vtrum omne qō mutat sit diuisibile. li.vj.q.v.
Vtrū ante omne mutari sit mutatū esse t econtra. li.vj.q.vj.
Mutatū esse quid sit fm veritatē. ibidem no.ij.
Natura capit qdrupliciter. li.j.q.vj.no.j.
n Vtrum de rebus naturalibz sit scientia. li.j.q.j.
Res naturales sunt res diuine. ibidem
Ens naturale et ens fm naturā qd sint. ibidem. et li.ij.q.j.no.j.
Nature notius dicit aliqd qdrupliciter. li.j.q.vj.in argumentis

Tabula

Vtrū res naturalꝫ distinguaꝫ a re artificiali.li.ij.q.j.
Naturale ꝺr multiplicit.ibidē Natura t ars sepe ꝙcurrūt ī actōib⁹.ibidē
Vtrū ois res naturalꝫ habeat in se ꝓncipiū mot⁹ t ḧetis.li.ij.q. ij.no.ij.
Vtꝝ diffinitio nature sit bona.li.ij.q.iij. Naꝫ capitꝫ multiplicit.ibidē no.j.
Naꝫ alia ꝙmūis alia ꝓꝑa t an distiguāt.t alia vlis alia ꝑticularis.ibidē
An natura sit demōstrabilꝫ.ibidem no.ij.et in con.
Natura habet diffinitōem formalē t materialē. Ibidem
Qꝫ solum due sint nature.ibidem
An natura solum dicaꝫ de ꝓncipio passiuo. Ibidem.
Quādo natura est ꝓncipiū motus t qñ quietis. Ibidem
De natura ꝓꝑia et ꝙmuni etiā habek li.iij.q.v.no.j.
Vtrū natura ꝓducens monstrū intendat monstrū.li.ij.q.xv.
Naturalis et scia naturalis ꝺd sint.li.ij.q.vj.no.j.
Vtrum ad naturalē ꝑtineat ꝙsiderare de ꝓmo motore.li.viij.q.j.
Negatio et ꝓuatio differūt.li.j.q.xiij.no.j.
Vtꝝ necessitas in accōe naturali ꝓueniat ex ꝑte finis vl' makie.li.ij.q.vltia
Necessitas est duplex.ibidem.et li.iij.q.j.
Necessitas reꝝ naturaliū que sit.li.ij.q.vltima.no.j.
Vtrum eadem sint nobis nota t nature.li.j.q.vj.
Notius nobis et notius nature ꝺd sit.ibidem no.ij.
Vtrum quocūcꝫ numero assignato assignek maior.li.iij.q.xiij.
Numer⁹ vñ fluat ꝺd et ḧtuplex sit. Nūerare ꝺd sit et q̄ res nūerat.ibidez.
An numer⁹ habeat esse in alia vl' extra. Ibidem no.ij.
An omnis numer⁹ habeat vnitatē superadditam. ibidem
An idem nunc sit in toto ꝑte.li.iij.q.xv.no.j.
Nunc ꝺd sit. t an sit pars ꝑtis. li.vj.q.iij.no.j.
Ars est multiplex.li.j.q.x.no.ij.
P Partes sunt duplices.li.j.q.ix.no.ij.
Partes habere situaliter t extēsiue ꝺd sit.li.j.q.viij.no.j.
Pars ꝓportionalis que sit.li.iij.q.xij.no.j.et.q.xv.
Partes sunt duplices eiusdē q̄ntitatꝫ t eiusdē ꝓportiōis. li.iij.q.xv.no.q̄.
Passio capitꝫ multiplicit.li.iij.q.x.no.ij.
Vtrum passio sit actio t econtra Ibidem
Passiones reꝝ naturaliū intrinsece q̄ sint.li.iij.a ꝓncipio
Passiones extrinsece reꝝ naturaliū.li.iij.a ꝓncipio
Passio ꝓior t posterior ꝺd sit.li.vj.q.iij.no.iij.
Vtrum pater sit causa filij.li.ij.q.x.
Quid sit pater t quid filius.ibidem no.j.
De Platone alicꝺ habes in exordio
Practis ꝺd sit.li.j.q.j.no.ij. An practica sit scientia. Ibidem
Practica quō differt a speculatiua. Ibidem
Peripatetici vnde dicunk in exordio
Predicamentū est duplex phisicū t logicū.li.v.q.ij.
Vtrū ad tria ꝑdicamēta sit ꝑ se mot⁹ et quō. Ibidem no.ij.
Philosophie inuentores t philosophoꝝ secte in exordio
De laude vtriusq philosophie:et de pytagora.ibidem
Philosophie sufficiēs diuisio et diffinitio t q̄ sit potior phīa.ibidem
An phīa naturalꝫ sit de oib⁹ reb⁹ mūdi.li.j.q.j.post ꝯclusionē

Vtrum philosophia naturalis habeat subiectum.li.j.q.ij.
Philosophie t methaphisice ratio.li.viij.q.j.no.j.t ar.j.
Vtrum phisicus differat a mathematico.li.ij.q.vj.
Phisicus ds sit:dd phisica:dd termin9 phisic9 t positio phisica.ibidem.
An phisica differat a mathematica.ibidem in con.
Philosophus t medicus in quo differunt.ibidem
Vtrum quelibet potentia sit ad vtrūlibet.li.ij.q.xiij.no.j.
Potentia capit multipliciter t est multiplex.li.j.q.xxij.
Potentia materie est multiplex.ibidem.no.ij.t li.j.q.xxiiij.no.iij.
Positionū differentie.li.vj.q.ij.no.ij.
De primo motore.li.viij.q.j.t q.vj.t vltima.
Vtrum p̄mus motor sit indiuisibilis t sine magnitudine.li.viij.q.xij.
Primus motor vbi sit.ibidem ar.ij.
Vtrum primus motor fm Areist.sit infiniti vigoris t quō.li.viij.q.vltima.
Quō primus motor moueat t intelligat.ibidem.no.ij.
Vtrum principia rei naturalis sint 2traria.li.j.q.xiij.
Principium capitur multipliciter.ibidem.
Vtrum tm̄ tria sint principia rei naturalis.li.j.q.xv.
Principia rei naturalis t transmutatiōis naturalis nō idem sunt.ibidem.
De principio formarum t generationis.li.j.q.xxj.no.iij.
Prius alio dicitur tripliciter.li.viij.q.vij.no.ij.
Prius t posterius quō sint in magnitudine motu t tpe.li.iiij.q.xij.no.ij.
Priuatio et negatio differunt.li.j.q.xxiij.
Priuatio quō sit principiū.li.j.q.xxiij.t.xxiij. Priuatio est nihil.ibidem.
Vtrum priuatio sit materia priuata.ibidem.
Priuatio quō causet appetitū in materia cū sit malia met.li.j.q.xxiiij.no.iij
Priuatio capit multipliciter.li.j.q.xxiij.no.j.
Priuatio t materia dnqs habent differentias.ibidem.
Quomodo priuatio sit appetitus in materia.li.j.q.xxiiij.no.iij
Vtrū p̄iectū post extrū a manu moueat ab aere vel alio.li.viij.q.xj.
De p̄iectionis motu varia.ibidem.no.ij.
Puncta indiuisibilia quō sunt in continuo.li.iij.q.xv.ar.vltimo.
Punctum capit dupliciter;p̄prie t improprie.li.vj.q.j.no.j
De punct9 an sint indiuisibilia.ibidem.et an sint ponenda.ibidem.

Qualitas duplices habet p̄tes:intēsiuas et extēsiuas.li.ij.q.iij.no.j.
Qualitas dupliciter est diuisibilis.ibidem
Vtrū qualitas totaliter simul in alteratione acq̄rat.ibidem
Tota qualitas quot habeat gradus.li.ij.q.iij.no.ij.
An omnis et sola qualitas habeat gradus.ibidem post con.
Vtrū q̄litates 2trarie possint stare in eodem subiecto.li.ij.q.v.
Qualitas dd t quotuplex sit.ibidē. Et q̄ sit qualitas tercia.ibidem
An tota qualitas contrariet toti qualitati.t pars parti.ibidem post con.
Qualitatis quatuo: sunt species.li.vij.q.v.
Vtrū ad omnes t solas qualitates tercie speciei sit p̄ se alteratio.ibidem.
Quantitatis ratio.li.j.q.viij.no.secundo
Si q̄ntitas separet ab hoīe dd fieret.ibidem in argumentis
Quantitatē q̄re natura ordinauit reb9.li.j.q.ix.no.j.

Tabula

An quantitas sit magis necessaria z pfecta q̄ qualitas. ibidem
Vtrū res quanta possit nō occupare locū. li. iij. q. vj. post argumenta
Quies accipit multipliciter z q̄d sit Quiescere. li. iij. q. xiij.
Vtrum quies mensuret tēpore. ibidem
Vtrum quies ꝓtrarie quieti. libro. v. questione. viij.
Actio seminalis quid sit z in quib⁹ ponat: locuplete li. j. q. xxj. no. iij.
r Q⁹ ratio seminalis nō sit principiū rei naturalis. li. j. q. xxiij. no. ij.
Vtrū rarefactio z cōdensatio sint motus. li. iij. q. x.
Rarefactio capit dupliciter. Rarum et rarius quid sit. ibidem no. j. et. ij.
Rarefactōis causa p experientias. ibidem notabili. ij.
An rarū z densum sint in celo. ibidem no. j.
Rarefactōis modus et an noua quantitas acquirat. ibidem
Ad rarefactōem qui z quot motus ꝓcurrant z q̄s sit Rarefactōis termi⁹
nus ad quem. ibidem no. iij.
An oīa entia possint rarefieri z ꝓdēsari. ibidem ar. iij.
Vtrū in motu reflexo mobile q̄escat in pūcto reflexiōis. li. viij. q. viij.
Reflexus motus et pūctus reflexionis q̄d sint ibidem
Quot modis fit motus reflexus. Ibidem
Q⁹ motus reflexus nō sit vnus z continuus. ibidem cōclusione. ij.
Regularitas et irregularitas quō sint in motu. li. vj. q. vij. no. ij.
Vtrū res artificialis distinguat a re naturali. li. ij. q. j.
Res natural' et artificialis differūt ibidē no. j. et. q. ij. no. ij.
Que res sint naturales et q̄ artificiales. li. ij. q. j. no. j.
Vtrū omnis res habeat q̄tuor causas. li. ij. q. ix. post conclusionem
Res successiua z pmanēs p quo instanti incipiant. li. vj. q. iij. con. j.
Resistentia q̄d sit et quotruplex. li. iij. q. viij. no. ij.
Resistentia fundat in actiuitate. ibidem. z li. ij. q. v. conclusione. ij.
Emen et esse seminale quid sint et quare ponat. li. j. q. ij. notabili. iij
f Semen vnde descindit. li. ij. q. x. no. ij.
Vtrū semina ambo necesse sit in generatōe ꝓcurrere. ibidem.
Vtrum semen viri ingrediat substantiā fetus. ibidem
Vtrū scientia sit de rebus naturalibus. li. j. q. j.
Scientiarū alia practica alia speculatiua et quō differūt. ibidē notabili. ij.
Scientia q̄d sit et quot modis accipit. ibidem no. iij.
Scientia quō dicat vna. li. j. q. ij. no. j.
In qua scientia necessario ponit subiectum. ibidem
Non oīs scientia cōsiderat quatuor causas. li. j. q. iij. no. j.
Scientia est duplex. quia est et quid est. et que sit prior. ibidem no. ij.
Scientia quō generat in anima. li. j. q. v. ante con.
Scientia in quo fundetur. ibidem in argumentis
Scientia naturalis que sit z q̄re dicat naturalis. li. ij. q. vj. no. j.
Vtrum scientie medie potius sint naturales q̄ mathematice. li. ij. q. vij.
Scientia media que sit et quot sint. ibidem
Scire logicaliter et phisicaliter. li. iij. q. j. no. j.
Vtrū vltima spera sit in loco et de speris aliquid li. iiij. q. vj.
Subiectū attributōis z totius phie naturalis. li. j. q. ij.
Subiectū scientie an sit terminus vel res. ibidem in argumētis

Substantia materialis quedicatur.li.ij.q.v.no.j.
In successiuis idē est esse generari ꝛ corrūpi.li.iij.q.vj.no.j.
Vtrum successio in motu gūū et leuiū ꝓueniat a resistentia ꝛc.li.iiij.q. vij
Superficies est duplex ꝑuexa et concaua.li.iij.q.ij.no.j.
Transmutatio est triplex.li.j.q.xv.no.ij.
t Vtrū in qualibet trāsmutatoe ꝑcurrant quattuor cause.li. ij.q. ix.
Vtrū tempus sit motus celi.li.iij.q.xj.
De tempore varia libro.iiij.q.xj.vsq; ad finem
Opiniones de tēpore. Et tempus capit multipliciter.ibidem
Tempus quid in re sit. Ibidem no.j.
Tempus est motus primi mobilis et nō alterius.ibidem
Tēp⁹ ē vniuersale aliud ꝓticulare.et capit formaliter et materialr.ibidē no.ij
Vtrum diffinitio tēporis sit bona.li.iij.q.xij.
Tēporis ꝓprietates ꝛ quō sit nūer⁹ et habeat pri⁹ et posteri⁹.ibidē no.j.ꝛ.ij
Vtrū tēpus mensuret omnē motum.li.iij.q.xij.
Tēpus quō mensurat motū.ibidē.ꝛ q̄d ꝓncipalissime mēsuret.ibidē.q.xiij
Esse i tpe dr multiplicit et q̄ requirunt.ibidem no.ij.ꝛ.iij. (no.ij.et.iij.
Vtrū tēpus dependeat ab aīa ꝛ sit i nr̄a ptāte li.iij.q.xv.
Tēpus quō sit causa corruptōis et quō sit vbiq;.ibidem no.j.
An idem sit tēpus omniū.ibidē. Tēporis ratio. li.iij.q.xv. no.ij.
An tēpus eternum mensuret motū.li.viij.q.ij.ar.j.
Vtrū in tpe infinito trāseat ſpacū finitū ꝛ ecōtra.li.vj.q.vij.
Tēpus est finitū ꝛ infinitū. Et infinitū imaginat triplicit.ibidem no.j.
Terminus capit multipliciter.li.iij.q.vij.no.j.
Termini motus sunt aliq̄ intrinseci alij extrinseci.ibidem
Vtrum terra sit in aqua sicut in loco ꝓprio.li.iij.q.v.
Vtrum totū sit sue partes.li.j.q.x.
Totū capit multipliciter ꝛ est multiplex.ibidem no.j.et.ij.
Acuū esse an implicet ꝛ possit esse naturalit.li.iij.q.vij.
v Vacui diffinitōes ſm antiquos.ibidem no.j.
Vacuū imaginat et capit multipliciter.ibidem
Q; vacuū natura abhorret est multiplex experientia.ibidem con.j.
Rationes antiquoꝝ ꝓbantes vacuum.ibidem
Si esset vacuū an in eo fieret actio ꝛ ibi mlta dubia.ibidem con.ij.
De vacuo dubia libro.iiij.q.ix.in argumentis
Vacuū ꝓbat esse ꝛ nō esse ꝑ motū localē.li.iiij.q.vij.con.ij.
Vapor quid ꝓncipaliter mouet sursum.li.ij.q.v.con.ij.
Vigor ḡs sit infinitus.li.viij.q.x.no.j.
Vtrum vltima spera sit in loco.li.iij.q.vj.
Vtrū vniuersalia sint notiora singularib⁹.li.j.q.vij.
De vnitate ipius motus.li.v.q.vij. An vnū sit numer⁹.li.iij.q.xiij
Violentū quid sit.li.v.q.ix.no.j.
Vtrū virt⁹ infinita possit esse in magnitudie finita.li.viij.q.x.
A volūtate antiqua nō ꝓcedit actio absq; eius mutatōe.li.vi ij.q.ij.circa cō clusionem et argumento vltimo

Finit Tabula siue Inuentariū

Exordium

Introductoriū in diuam philosophiam.

Eillotis manibus rem

n reuera diuinā aggrediamur qua quicquid est vniuersi con/stat: ipsam scz philosophiam naturalem p̄sertim P̄leliban/da sunt aliqua quibus animus humanus ipsaz promptius affectet: suoq; attēto studio ipsi adhereat. Et p̄mo de inuen toribꝫ vtriusq; phie z naturalis z moralis z ibi de sectꝫ philosophoꝝ. Scōo ad Arestotelē nostrū cui⁹ phisicā fundamentaliter z exordialiter interp̄tan/dā in manibꝫ habemus: accedendū est. Tercio laudes vtriusq; phie ponen de sunt. Quarto z vltimo phie descriptio cū sua diuisione sufficienti p̄ncipientibꝫ apponet: quibꝫ etiā p̄sens liber finaliter dedicat vt ab eo tanq̄ cu/nabulis incipiant.

De inuentoribus philosophie et sectis eorundem.

Maiores nostri a qbꝫ omnē scientie suppellectilem accepimus p̄pter ad/miari ceperūt (vt.iij. Ethicoꝝ scribit Arest.) philosophari. Primi aūt hoꝝ duplices siue duoꝝ locoꝝ fuerūt. Un⁹ erat in italia q̄ olim magna grecia ap pellata fuit: puta Pytagoras sami⁹ q̄ in phia p̄templatiua q̄ in rez naturali/um p̄spiciendis causis cōstitit maxie excelluisse dr. Erat etiā phisiognom⁹ q̄ ex inspectu formaꝝ siue facieꝝ naturā cuiuscq; dijudicauit atq; p̄dixit. Un⁹ neminē in subditū acceperat nisi p⁹ habitudinē toti⁹ corpis z oim suarum partiū scisciterek. z si idoneus videbat: iubebat eū in p̄sortiū suoꝝ discipulo/rum recipi. Preterea cū primi philosophi apud grecos sophi z sapientes ap pellarenk: Pytagoras se nō sophū id est sapientē: sed philosophū id est ama torem sapientie p̄fitebat: putās arrogātie ascribendū si aliqs sapientē se p̄fi terek. Alij aūt erāt Jonici vbi tā est grecia: qꝝ p̄mus z p̄nceps erat Tha les vnus ex septez sapientibꝫ grecis q̄ sunt Thales Solon Chylon Pitta/cus Bias Cleobolus z Periander. Primo aūt successit Anaximāder cui⁹ discipulus fuit Anaximenes: qꝝ mirādas opiniones recēsere dies nō suffi/ceret. Huic successit Anaxagoras Diogenes z Archilaus: qꝝ qlibet vltra aliū specialē de naturꝫ rez habuit opinionē. et hij maxie res naturales scru/tati sunt: vt lan⁹ in Laertio de vitis phoꝝ. Archilai aūt discipulus fuit So crates magister Platonis q̄ flexit ad componēdos regendosq; mores ipsaz phiam: mēti diuie omnia naturalia relinquēs. Et fuit eius opinio plus esse instandū bonis vite moribꝫ: vt post finē ad eterna homines bonos extolleret: vnū em̄ deū esse affirmauit. Unde sicut Pytagoras in phia cōtemplatiua scz naturali: ita Socrates in actiua siue morali excelluisse dr. Plato ꝺo quez sanct⁹ Augustinus diuinū appellat vtrāq; phiam z moralē z naturalē con/iunxit: plus tñ ad moralē declinasse videk sicut reptuz est in epigrāmate pla/tonis. Phebus esculapiū genuit z platonem: vt ille corpibꝫ: ille animis me/derek. Reliquit aūt post se Plato doctissimos discipulos: inter qs Arestote/lem nostrū excelluisse ferūt hystorie. Disceptantes inter se: in q̄ eoꝝ magister plato summū bonū opinat⁹ sit. Alij em̄ vt Aristippus asseruit voluptatez esse summū bonū. Alij virtutem: vt Antistenes. Alij mediū tenebant: sicut Arestoreles q̄ in libro suoꝝ moraliū summā felicitatem non solum in nuda z pura ꝑtute astruit. sed etiā reḡi bona externa vt diuitias: bonos amicos: bona corpis vt pulcritudinē zc. Sunt p̄terea in genere philophi distributi

in phisicos morales siue ethicos logicos ꝛ methaphisicos. Alij diuersa habent noia fm diuersas sectas: vt epicurei: platonici: pythagorici ex autoribꝫ haꝫ secꝫ. Alij a locis: vt Stoici a portu grecie q̄ dicebat stoa: in q̄ philosophati sunt illustria sapientū viroꝫ gesta q̄ illic descripta erāt. Horꝫ ꝓo autore fuisse ferunt Xenonē. Achademici a villa platonis athenis sita nomine achademia in q̄ plato disputabat. Peripathetici dicunt a deambulatione eo q̄ aristoteles deambulādo disputare solebat. Cynij dicunt a canibꝫ: cynos em̄ grece canis dr latine. Hos em̄ eorū erat cū suis vxoribꝫ in publico sicut canes coire: asserentes sicut ꝓiugiū est licituꝫ ita ꝛ publica debere licere opa coniugij. Epicurei ab epicuro nomē acceperūt q̄ apud phos dictus est porcus. quia voluptuosus sicut in sceno porcus fuisse fertur. Sanctꝰ tm Hieronimus ꝛ Franciscus philelphus ipm de hoc vicio excusant: et alios phos in eum inuidia esse moros vt sibi detraherent: cū oēs pene stimulauerit iuꝫstissime. Symnophiste a symnos appellatiōeꝫ habent quod dicit ludus in quo iuuenes nude in campis luctant. Hij em̄ nude disputabāt in die in solitudine solum pudendis tectis.

ꝓro laude aristotelis quem etate nostra phisici cōmuniter insectantur.

Aristoteles discipulus platonis (sic inquiente Augustino) vir excellentis ingenij ꝛ eloquio q̄dem platoni non impar: sed multos facile superans: sectaꝫ peripathetica condidit q̄ deambulando disputare consueuerat: plurimosq̄ discipulos p̄clara fama excellēs viuo adhuc p̄ceptore in suam heresim id est opinionem ꝓgregauit. Vnde dictus est philosophoꝝ omniū princeps. Erat aūt natione ex oppido Stragira ex patre Nycomacho medico illustrissimo qui magne erat reputatiōis apud regē macedonie: mater eius erat Phestiada. ꝛ cum decimū septimū annū ageret mittit athenas: vbi platonē viginti annis audiens: in pfectissimū omniū scientiaꝫ virum euasit doctissimus. transcendit aūt humanā mensurā vt per excellentiā cōmune philosophoꝝ nomen obtinuerit. Platone aūt mortuo discipline alexandri magni decem ferme annis incubuit. Tandem redijt athenas: ibidē floretissime tredecim annis philosophiam docuit: fuitq̄ facundus eloquio. ꝛ teste sctō Hieronymo sine dubio ꝓdigium grandeq̄ miraculum in natura. de quo etiam dicit Auerrois. iij. de ania. Credo q̄ iste homo Aristoteles fuit exēplar in natura. In quo natura adinuenit ad demōstrandā eius vltimā pfectionē. Idez dicit. Non est credendū q̄ summꝰ ille magister Aristoteles aliq̄d dixerit sine forti rōne. ideo ipm philosophum appellamus. Tandē aūt alioꝝ phoꝝ inuidia accusatus ne recte de dijs sentiret: timens id quod sapientissimo socrati accidit: abijt in calciden vbi optimo mentis siue vijt vigore: obijt tandem anno etatis sue sexagesimo secundo.

Exordium

Pro laude vtriusq; philosophie et moralis et naturalis siue physice paucissima.

Nunq; satis digne ait Cicero libro de senectute laudari phia poterit cui qui pareat omne tepus etatis sue sine molestia degere possit. res ergo ipsa p verbis loquit si laudē phie scisciramur. Quippe cum hoim mentib⁹ natura insitum sit scientiā vt luculenter apperāt: inq̄ente Arest. j. metha. Oēs hoies natura scire desiderāt. igniculus ille seu q̄dam vis naturalis ad sciam hominibus inesse comprobat. Hinc illustriū corpoz homines quib⁹ natura fautrix facietenus apparet nobiliores ad scientiā ipsaz que sp hūana esse debet ois iudicauit phoz naturaliū peritia. Preterea nihil esse vtilius: cōmodius etiam mortalib⁹ a dijs imortalib⁹ donatum q̄ scientiaz que philosophia est oēs astruunt rem ipsam intelligentes. Ipsa em est hec que seipsum et in animā corpe docet cognoscere q̄ nihil beatius: oēs scientie cultores asserunt.

Ceteris em animātib⁹ dicit Boet⁹ ille Manli⁹. sese ignorare natura est hoim⁹ vo vicio venit. Naturalis itaq; phia cui⁹ fundamentū et principiuz in octo libris physicoz tradit: humoz in hoie cōmixtionē: cōplexiones: naturas ferme infinitaz rez clarissime habet. fedus deniq; q̄d superi ad nos habent minime negligēs: rpa etiā singulariter metiri ad suas naturas clarissime pdocet. Moralis vo sapientia quam in naturali armonia et humoz cōmixtione ex q̄ oēs animi affect⁹ psultant credo ego fundari: impetuosos certe affect⁹ hoim mitigare: imo refrenare clare pdocet. Propterea multi q̄ potioz sit an naturalis an moralis phia scisciantes: naturalē esse potiorē in genere scientie affirmāt: cū moralis solis hoim voluntatib⁹: tēpoz mutationibus ac regionū diuersitati penitus subijciat. Falso igit tramite deuij deducunt q̄ nomen philosophie temerario ausu infamare pcurant. Oēm em nostraz scientiaz q̄ ad hūanitatē attinent suppellectilē ex phia grecanica maximi philosophi acceptā esse affirmant. Poeta itaq; ille Maro in phoz laudes prupit sic decantans. Felix q̄ potuit rez cognoscere causas Atq; metus oēs et inexorabile fatum. Lactantius pariter firmianus laudem eoz nō silluit. De poetis ad phos veniamus quoz grauioz est autoritas certiusq; iudiciū. quia non rebus cōuenticijs sed inuestigande veritati studuisse dicunt. Et alibi. Philosophi quod summū fuit humane sapientie assecuti sunt. Lucius etiam apuleius non minus laudes cumulat philosophie: ita scribens. Philosophia me docuit non tm beneficium amare sed etiam maleficiū: magisq; iudicio impartiri q̄ cōmodo inseruire: et q̄d in cōmune expediat malle q̄ quod mihi. Et subdit. Non mihi philosophia id genus oratiōnū largita est vt natura quibusdam auibus breuem et pperaneuz cantum accōmodauit: hyrundinib⁹ matutinum: cicadis meridianū: noctuis serum: vlulis vespertinum: bubonib⁹ nocturnum: gallis anteluca num. Quippe hec animalia inter se vario tempoze et vario modo occinūt. sed philosophie ratio et oratio tempoze iugis est et auditu delectabilis et intellectu vtilis et modo oīnica. Preterea Cicero laudes philosophie pcipue moralis explicare nō desinit. q̄. officioz ita scribens. Quid em est p deos optabilius sapientia: q̄d p̄stantius: q̄d melius: q̄d hoie dignius. Hanc igit qui experunt philosophi nominant. Nec quicq̄ aliud est philosophia si interpretari velis preter studium sapientie. Et in tusculanis questionibus. Nam vt ager q̄uis fertilis

sine cultura fructuosus esse nō pōt sic sine doctrina anim⁹. Cultura aūt ani
mi phia est. hec extrahit vicia radicitus ⁊ pparat animos ad sata suscipiē
da: ea mūdat. ea vt ita dicā serit que adulta fructus vberrime gerāt. Idez
multis alijs in eā sententiā alludit que singula charta si occuparet mēbrana
nō sufficeret. Dicat em̄. Anim⁹ eger vt ait Ennius semp errat neqz pati ne
qz pperi pōt: cupe nunc̄ desinit. cuius pfecto medicina est philosophia. Et
paz post subiūgit. Et nisi sanatus sit animus qō sine phia fieri nō pōt fi
nis miseriaz nullus est. In eā etiam philosophiā de cōsolatu philosophico
exclamat Boetius. O magistra omniū virtutū supno cardine delapsa ve
nisti. O veri luminis prenuia. Exclamat et Cicero. O vite phia dux. O vir
tutū indagatrix expultrixqz viciorum: quid nō modo nos sed omino vita
hominū sine te esse potuisset. tu vrbes pepisti: tu dissipatos hoies in socie
tatem vite cōmunicasti. Tu indagatrix legū. tu magistra morū ⁊ disciplne
fuisti. Philosophia etiā scientia est veritatis. ij. methaphisice. et delectatiōes
affert mirabiles. iij. ethicoz. Deminit ⁊ moralis Seneca ad Lucilluz sic
scribens. Ad philosophiā te transfer si vis esse sanus beatus liber et secu
rus. Est em̄ philosophia que animū formar ⁊ fabricat: vitam disponit: acti
ones regit et obmittenda demonstrat. Imaginē vero diuine philosophie
prosa. j. libro pmo de consolatōne phie Boetius pulcerrime descpsit Hec
pauciſſima in cōmendationē philosophie

De diffinitione et diuisione philosophie sub qua omnis scientia continetur

Quarto loco p inchoantibus philosophiā quibus totus iste liber
planissime scribit agek de diffinitione ac diuisione philosophie. Di
missis ergo varijs ac diuersis ⁊ diffinitōibz et diuisiōibz ipius phi
losophie breuiter Est dicendū q philosophia fm Isidorū et Alphorabiuz
est rerum humanaz diuinarūqz cognitio cū studio bene viuendi coniun
cta. Res vero humane sunt que a nostra voluntate emanant. id ē sunt res
que in nostra potestate habemus. vt cognitio de grāmatica logica ⁊ rhe
torica similiter alijs artib⁹ quas humana inuenit cognitio. Res aut̄ diuie
dicuntur que nō ab humana cognitōe originem trahunt sed a natura sunt
⁊ imutabiles p homines: vt res naturales sicut celum moueri: solem oriri.
crescere flores in estate. Studium vero bene viuēdi est ipa philosophia mo
ralis que docet nos virtuose viuere Hugo sic dicit. Philosophia est amor
⁊ studium sapiētie. Richardus. Philosophia est omnium rerū humanarū
atqz diuinaz disciplina rationes pbabiliter inuestigans. Interpretak enim
philosophia quasi amor sapientie. et philosophus quasi amator sapientie.
Philos certe in greco valet amor ē latine. sophos aut̄ sapientiā. Est autez
philosophia duplex. Quedā principalis: alia minus principalis. Principa
lis philosophia est duplex. Quedam dicik theorica speculatiua. vel fm ali
os inspectiua. scz que cōsistit in scire ⁊ speculari tm̄. Et est triplex. Prima di
citur naturalis siue phisica que tractat de rebus inquantū subsunt motui
Secunda dicitur mathematica siue matheſis: siue naturalis magia quaz
religio propter hominū prochuam fragilitatē prohibuit. ideo de ea dicere
ad pens dimittitur. Tercia est methaphisica diuinalis vel prima philoso
phia siue sapientia que tractat de essentijs rerū pur sunt abstracte a motu
et materia. Cōsiderat em̄ ens inquantū ens fm Aristotelem in sua metha

phisica. Alia philosophia principalis dicitur practica: actiua ethica siue moralis scz que docet opari siue virtuose et bene viuere. et tangit in clausula cum studio bene viuẽdi cõuncta. Ista autẽ est etiam triplex. Prima dicitur ethica siue moralis per excellentiã: vel fm alios monastica. que tractat ọ regimine vnius hois erga se. et traditur ab Aristotele in decem libris ethicorum. Secunda dicit politica siue ciuilis que tractat de regimine ipi⁹ ciuitatis. et habet apud Aristo. octo libros politicoꝝ. Tercia dicit yconomica siue economica siue dispẽsatiua que tractat de regimine alicuius priuate domus siue familie. Ipam vero determinat Aristoteles in duob⁹ libris yconomicoꝝ. Philosophia aũt minus principalis siue adminiculatiua dicitur que deseruit ad acquisitionẽ philosophie principalis. Et etiaz est duplex. Aliqua dicit Sermocinalis siue triuialis. scz que tractat de sermone z non re reali. vt grãmatica logica rhetorica. Hẽ em̃ tres scientie tractãt de sermone et vocibus que res ipas significant. Alia dicit realis siue q̃druuialis q̃ tractat de rebus realib⁹ philosophie in pncipali deseruientib⁹. vt aritmetrica de numero. Geometria de mẽsura. Astronomia de astris z Musica de sonis et melodijs. Sed diceres primo. exquo omnis scientia subalternat philosophie ad quã reducit medicina. iurisperitia z sancta theologia. Respondet mediana subalternat philosophie naturali. quoniaz vbi philosophus desinit medicus incipit. imo medicus a philosopho nõ habz discrimen nisi quod physic⁹ tractat in genere: hoc medicus ptractat ptcularius. Utrũq; autẽ ius subordinat morali sapientie. vt ex Ciceron clarissime hoc habet. Sacra vero theologia ad methaphisicã reducit. Hec em̃ priscoꝝ vt aiunt erat theologia z ptemplatiua. Ad quam vero pspectiua reduci habeat habet in secundo phisicoꝝ. Diceres secũdo. Ars mechanica cui tamẽ parti philosophie subalternat. Respondet q̃ mechanica siue seruilis aut spuria nõ dicit scientia sed potius ars. propter qõ vulgo dicitur ipam nõ esse verã sobolẽ ipius scientie sicut artes liberales z philosophia sed a latere et spurie. Unde mechanice quasi spurie dicuntur ipius scientie. et sic non est sub philosophia. De hoc tamẽ latius suis propijs tractatur locis.

Finis exordij

Pro diuisione totius libri Phisicorū

Nonne quidē scire et

intelligere cōtingit circa omnes scientias quarū sūt principia et cause et elementa ex cognitōe rē. Iste est liber Phisicoꝝ Aristotelis: omniū philosophoꝝ principis In quo determinat de rebus naturalib⁹ inq̄ntum cadunt sub motu et transmutatiōe naturali. Antequā tamē ad eius diuisionē pcedatur inuestigāda sunt Primo intentio libri. Secūdo nomen autoris. Tercio nomen siue titulus libri. Intēdit ergo Aristoteles in p̄senti libro et tota naturali scientia determinare de trāsmutatōibus naturalib⁹ quib⁹ subiacent corpa naturalia et eorū accidentia. Vnde dicit Aristoteles ṕmo celi. Sūma cognitōis nature et naturalis scientie in corporib⁹ existit ac reliquis magnitudinib⁹ et impressionib⁹ eoꝝ: et in motibus ac principijs omniū que huic nature similia sunt. Cōmentator in plogo libri phisicorū. Intentio mea in hoc sermone est glosare librū Aristotelis: qui dicit auditus naturalis qui est de sensibilib⁹ suas causas cognoscere et earum accidentiū. Pro secūdo vero et tercio dicit Cōmentator ibidem. Nomen huius libri est auditus naturalis. Nomē autoris est Aristoteles filius Nicomachi sapientissimus grecorū. Et subdit. Nullus eorū qui secuti sunt eum vsq̄ ad hoc tēpus: quod est mille et quingentoꝝ annorum nihil addidit. nec inuenit in eius verbis errorem alicuius quantitatis. Et talem virtutē esse in individuo vno miraculosum et extraneum existit.

Liber ergo Phisicorū est diuisus in octo libros partiales. Quoꝝ primus agit de principijs intrinsecis rei naturalis. scz materia forma et priuatione. Et continet quatuor tractatus. In primo ponit modū et ordinem pcedendi in naturali scientia. In secundo de principijs intrinsecis rerum naturalium fm opinionem antiquorum. In tercio de eisdem fm opinionem propriam. In quarto tractatu determinat de eisdem adhuc specialius. In libro vero secundo agit de principijs intrinsecis et extrinsecis rerum naturalium siue de quatuor causis. In tercio de motu et infinito que sunt passiones rei naturalis intrinsece. In quarto de loco vacuo et tempore que sunt passiones extrinsece rei naturalis. In quinto de diuisione motus in suas species. In sexto de partib⁹ motus integralib⁹. In septimo de compatiōe motuū inter se et ad primū motorē. In octauo aūt et vltio libro determinat de duratiōe motus. et de primo motore. Hec omnia suis prōprijs patebunt locis.

Remisso igitur brevi/ p ter in totā philosophiā introductorio in quo de inuentorib/ bus vtriusq; philosophie naturalis ⁊ moralis: de sect; phi/ losophor: atq; diuisione ⁊ laude philosophie agebak. Cō/ sequens est vt dubia siue q̄stiones moueank. id em facilius info:mare dicik. Ab initio itaq; lib:or phisicor ⁊ q̄rik ꝓmo

Questio I

Vtrū de rebus naturalibus

possibile sit nos certam ⁊ pfectam scientiam habere.

Questio presens non mouek ex textu Aristotelis sed ꝓpter opinionē he/ raclīti qui tenuit nos nihil posse de rebus naturalib; scire. Mouebak autē hac ratione. quoniā sicut ait Aristoteles li. j. Posterior. Scia est verorū p/ petuor ⁊ necessariorum impossibiliter aliter se habentium: sed res naturales sunt cōtingentes transmutabiles ⁊ corruptibiles: imo in ꝓtinua alteratiōe igit de talib; nō videk esse scientia.

Pro cui⁹ q̄stionis intellectu clariori nota. Primo: q̄ res naturales dicunk que nō sunt in potestate nostra sed p̄cipaliter a natura fiūt: que alio voca/ bulo appellank res diuine: eo q̄ a natura que diuina ⁊ īmutabilis est cōtin/ gūt. Exemplū: ningere: pluere: solē oriri: celū in inferiora influere: lunam vel solē eclipsari. et sic de silib;: dicunk res naturales. Scia aūt q̄ de hijs re/ bus habek dicik scīa naturalis: philosophia naturalis: siue scīētia phisicalis qō idem est: de qua antea sufficienter dictum est.

Secundo norandū q̄ scientia est duplex. Quedā dicik speculatiua. Alia ꝯo practica. Speculatiua ē que nos solū docet scire ⁊ p̄ēplari vt naturalis philosophia. In hac em̄ docemur quomō celū influat: moveak ⁊ alteret ista inferiora: quō mare fluat ⁊ refluat. et sic de alijs: q̄ oia sunt in cognoscendo solum ⁊ nō opatione nostra. Practica est q̄ docet opari: vt philosophia mo/ ralis. In ista em̄ docemur quō hūana vita sit instituenda bonis moribus: q̄/ modo ciuitates sunt regēde p leges: vt ait Cicero in Tusculanis q̄stionib;. De hac loquik Seneca cū dicit. Philosophia docet nos facere non dicere.

Differentia aūt inter speculatiuā ⁊ practicā est ꝓmo illa: quia finis ꝓprius et vltimate intentus speculatiue est scire ⁊ cognoscere tm̄. Practice ꝯo opari siue agere volūtarie. Hanc differentiā posuit Aristoteles .ij. methaphisice dicēs. Theorice. i. speculatiue finis scire: practice ꝯo opus. Secūdo differūt quia speculatiua est de reb; inq̄tum sunt a natura ⁊ nō a volūtate. sed pra/ ctica de reb; q̄ sunt a volūtate nostra. i. circa q̄s volūtarie opamur. Propter quod multi dicunt: nullā scientiā practicā esse scientiā: cum talis immediate fundek in voluntate humana que est varia in diuersis hominib; et mutabi/ lis. Scia ꝯo debet esse de eternis ꝓpetuis et necessarijs. j. Posteriorum. Vnō inferūt philosophiā moralē neq; sciam iuris ꝓprie esse scias quia sup suis re/ gulis que ad mores ⁊ regiones hoim mutank sint fundate. Sed tm̄ ego cū Auicenna a principio primi canonis pro ꝓcordia dico. q̄ scia practica etiam est scientia: licet speculatiua sit prior tpe natura pfectione et dignitate: q̄niaz practica ad illam ordinak. Et habet se q̄dāmodo scia speculatiua sicut scien/ tia vniuersalis: practica ꝯo sicut particularis vel inferior. Cōmuniter em̄ di

ci solet q̄ practica sit p̄fectio speculatiue. Nō igit̄ sufficit scire ⁊ cognoscere tm̄ in vniuersali et in speculatiua: sed vltra requirit̄ scire in particulari: si scia debeat dici perfecta. Hoc voluit dicere Aristoteles. vij. Ethicoꝝ. Alia est vniuersaliū scia: alia singulariū rez̄ q̄bus sensus iam dñat. Cūq̄ ex illis fit vna necesse est vt ꝯclusioni huic assentiat anim⁹. Practica ergo est que in suis cōclusionib⁹ docet opari. Conclusiones aūt nedū in morali pḧia: sed etiā iuris/ scientia reperiunt necessarie ⁊ significantes res ꝑpetuas intransmutabiles. scz̄ que fundant̄ sup̄ epikeya siue equitate iusticia ⁊ virtutib⁹ cē. Hec itaq̄ practica finaliter ordinat̄ ad praxim: que praxis non est scia. quia grece idem qđ opatio siue negociatio dicit̄. Et de hac ꝑcederent argumēta q̄ fierent vel arguunt q̄ practica nō sit scientia. Satis sit de hijs incidentaliter hic dictum. Et remitto hoc ad methaphisicos ⁊ p̄mū librū de anima.

Tercio notandum p⁹o inferenda conclusione q̄ scientia accipit̄ tripl̄r. Primo large put est noticia siue assensus alicui⁹ ꝓpositōis vere. ita contingentia sciunt̄ vt hoiem currere iam pluere cē. Secundo stricte: est assensus siue noticia alicui⁹ ꝓpositōis vere ⁊ necessarie. Et sic solū necessariū scit̄. Vñ principia sciunt̄. j. Posterioꝝ. q̄m̄ principia debent esse per se nota. j. Methaphi. Et p̄incipia sunt fides suppsius. j. Thopi. Tercio accipit̄ strictissime put distinguit̄ ꝓtra alios habit⁹ intellectuales quoꝝ sunt q̄nq̄ Ars scientia intellect⁹ prudentia sapiētia. Et sic fm̄ oēs diffinit̄. Scientia est assensus siue habitus firm⁹ id est certa ⁊ euidens cognitio alicui⁹ veri ⁊ necessarij vel aggregatū ex pluribꝫ hijs: preuia id est p̄cedente demōstratiōe acq̄situs. Hec diffinitio elicit̄ ex Aristo. j. posterioꝝ dicēte Scientia est veroꝝ ꝑpetuorū ⁊ necessarioꝝ impossibiliter aliter se habentiū. Et. vj. Rheto. Omne qđ scimus suspicamur nos sic scire aliter se habere nō posse. Ita intelligit̄ Aristote. j. posterioꝝ Demōstratio est sillogismus faciens scire. Et hijs patet q̄ tres requirunt̄ cōditiones ad scientiā ꝓprijssime siue strictissime acceptaz. Prima q̄ habeat̄ certa cognitio siue firm⁹ assensus ipsius ꝯclusionis. Et sic nullus error: nullū falsum: nulla opinio: nullū dubiū ꝓprie scit̄. Sed diceres tamē falsum etiā scit̄ quia ego scio hanc esse falsam omnis homo est asinus Respondet̄ q̄ scientia sit imediate scibiliū ꝓpinquoꝝ verorum. Vnde dixit Aristo. j. Posterioꝝ Non ens id est falsum nō scit̄. Largissime tū falsum scit̄ siue tanq̄ scibile remotuz: q̄m̄ sciēdo illā necessariā omne falsum est falsum: etiam scit̄ hec esse falsa ois homo est asinus. Secunda ꝯditio q̄ talis ꝯclusio sit necessaria simpl̄r. et sic excludunt̄ contingentia q̄ non sciunt̄. Tercia q̄ p̄misse euidenter manifeste ⁊ de necessitate inferāt ꝯclusionē scz̄ in demonstratione. vnde patet q̄ solū ꝯclusio demōstratōis cui⁹ p̄misse sunt necessarie scit̄ Et sic p̄ma p̄incipia nō sciunt̄ sed port⁹ intelligunt̄. vj. Ethicoꝝ. Principioꝝ nō est scia sed intellect⁹. Dicit̄: vel aggregatū ex illis: ad includendū totalem sciam vt totā pḧiam q̄ nō est vn⁹ habit⁹ siue vna ꝯclusio sed multe ꝯclusiōes que sunt vna scia ex vnitate subiecti ad quod reducunt̄. et habent quendam ordinem ad ip̄m. de quo infra.

Hijs breuiter p̄missis sit hec conclusio q̄stionis. De rebus naturalib⁹ actu habet̄ scia etiā ꝓprijssime dicta ⁊ pfecta id est p̄ causas. Probat̄ primo autoritate Aristotelis summi pḧoꝝ p̄incipis q̄ sciam naturalē vltimate nobis tradidit. imo noticiā de reb⁹ naturalibus in multꝫ locis sciam de natura vel sciam naturalē appellauit. vt. j. phisicoꝝ. j. ⁊. iij. celi. j. de

ania. ꝛ in multis locꝫ phic. Ratione tali. ꝗcunqꝫ notícia de suis cōsideratis formatꝫ ꝓpositiones ꝛ ꝯclusiones necessarias impossibiliter aliter se habētes est scientia ꝓpriissime accepta. vt patet ex diffinitione scie quā Arest. dedit. j. posterioꝝ vt supra. Sed de reb⁹ naturalib⁹ pñt formari ꝯclusiones necessarie ꝑ demōstrationē ꝓpter ꝙd ꝛ etā quia est. Phus em̄ naturalis formatꝫ tales demōstratiōes. Omne summe calidū est sūme leue sed ignis est summe calidus igit ignis est summe leuis. Oē summe siccū est summe graue sed terra est hmōi. igit ꝛc. Itē omne corruptibile est mobile ꝛ oē generabile est corruptibile igit oē generabile est mobile. Itez Luna sepe patit eclipsim. Sole orīēte dies fit. et infinitas tales ꝓpositiōes. Ille ḡ ꝛ simules sunt scibilia ꝓpter qua. res ꝓ naturales de q̄bus formank sunt scibilia remotissima. ḡ cōclusio est vera. Ex illo sequit ꝙ phīa naturalis est de oib⁹ reb⁹ q̄ ad motū ordinank cum oēs res naturales sint tales et ꝑ ꝯsequns de oib⁹ reb⁹ tot⁹ mundi. Oēs em̄ res totius mūdi ad motū ordinank. Aliq̄ actiue tm̄ vt deus ꝛ intelligentie �fm mentē Aresto. ille em̄ soluꝫ mouent. Alie passiue sez q̄ mouenk vt materia ꝛ accidētia. Alie actiue ꝛ passiue simul vt alie substātie. ideo dixit Aristoteles. ij. phisicoꝝ. Entia nō mota id est q̄ nō ordinank siue ꝯcurrūt ad motū nō sunt phīsice ꝯsideratiōis. Sed dicereꝫ. Tamē cōiter ꝯcedimus tm̄ duas esse scias cōmunes dialeticā ꝛ methaphisicā vt exp̄sse habek. j. Elēcoꝝ sed si philosophia ē de oib⁹ reb⁹ mūdi vt ꝯcessum est: tunc erūt tres ꝯmunes scie. Itē si est de oib⁹ reb⁹ tūc alie scie erunt sine vtilitate ꝛ frustra. Rñdek ad primū ꝙ methaphisica est scia cōmunis: qm̄ ꝯsiderat ens inq̄ntū ens ꝙ nihil est cōmun⁹. vnde ei⁹ subiectū est ens. Sed philosophia naturalis cōsiderat de oī ente sub ea rōne qua ad motū ordinat. ḡ est scia specialis. quia ens contrahit ad motū quia sicut infra patebit ens mobile est subiectū in ea ꝙ̄ non est ita cōmune sicut ens. Ad secundū dicik ꝙ phīa naturalis licet consideret oēs res tm̄ hoc solū sub vna habitudine q: sunt mobiles. alie aūt scie tractāt de alijs habitudinibus rer̄ vt medicina de sanitate entis q̄ est homo. Geometria de mēsuratiōe entiꝫ. Astrologia de effectib⁹ ꝛ influxib⁹ celi. ꝛ sic ō alijs.

Arguitur cōtra cōclusionē et ratione heraclíti De reb⁹ naturalib⁹ nō est scia qm̄ sunt trāsmutabiles et pñt se aliter hr̄e vt pluere: solez calefacere: ningere ꝛc. Itē ipsa cōpositā sunt res naturales de q̄bus cōsiderat phus ꝛ oīe cōpositū ex materia et forma est corruptibile. j. celi. Scia aūt est veroꝝ ꝛ ꝑpetuoꝝ ꝛc. Rñdek licet res naturales in nūero sint corruptibiles ꝛ trāsmutabiles. tū in esse specifico sunt ꝑpetue: ex q̄ species rer̄ fm oēs philosophantes sunt ꝑpetue. Vel dicik: de nullis cōclusionib⁹ siue ꝓpositionib⁹ contingentib⁹ vel significatis q̄ pñt se aliter hr̄e est scia. licet ḡ ignis corrumpat et similiter aqua: hr̄e tm̄ sunt ꝑpetuo vere: ignis est calidus: aqua est humida. Itē phus format illas et simules ꝯclusiones: omne ḋscibile est mobile: omne corruptibile est generabile: que sunt necessarie et impossibiliter aliter se habentes. Sed contra. Si philosophia formatꝫ tales ꝯclusiones tunc non erit scientia realis sed sermocinalis sicut logica. Respondek ꝙ philosophus formatꝫ cōclusiones ꝓut est logicus: qm̄ ex q̄ logica est scientia cōmunis ipsa est applicabilis ad oēs scias. Vel dicik: philosophus ꝛ logic⁹ licet vtaq̄ formet ꝯclusiones: tamē philosophus vtik in suis conclusionibus terminis ꝑme impositionis sez qui imediate significant rem ad extra siue rem realem. Sed logicus frequenter vtitur terminis secūde impositiōis. Vnde eī sibi ꝓponitur hoc sophisma omnis homo est omnis homo: non imediate ad

significata terminoꝝ ferk: sed primo cōsiderat subiectum ꝛ p̄dicatuꝫ deinde suppositionē terminoꝝ: et randē quid per totam ꝓpositionem significek sez omnē hominē esse omnē hominē. Et cum ex illo no possit facile eius veritatem intelligere: recurrit ad suā cōtradictoriā aut aliā regulā logicalē et qua sibi vltimo aperik veritas sophismatis. vnde mediate cōsiderat rem siue significatū terminoꝝ. Ex hoc habes quomodo fallo iudicio capiunk hȳ quinde et absolute terminos in logica considerant vel nos considerare dicunt De hoc tū latius relinquik disputandū logicis.

Questio II

Vtrum philosophia naturalis habeat subiectū attributionis per quod ab aliis scientijs sit distincta

Presens q̄stio accepit originē dubitandi ꝓpter diuersas doctorū opiniones qui de hac materia tractant. Albertus ꝛ Egidius romanus ponūt ꝙ subiecto naturalis philosophie corpus mobile. Johannes canonicus scotista substantiā finitā mobilē. Anthonius substantiā naturalez unc̄ ꝝ est naturalis. Venetus corpus naturale. Auicenna corpus sensibile. Thomas ȳo ponit ens mobile ꝙ subiecto. Ūn cōiter oēs cōuenūt in ratione mobilitat̄.

Notandū ꝓmo ꝙ tota scia naturalis nō est vna nec̄ nūero cum multi sint scientes illa. ꝛ scientia vnius nō est eadē in nūero cū scia alterius. nec̄ est vna in specie q̄ est aggregata ex multis cōclusionibȳ siue ꝓpositionibȳ ꝛ demōstrationibȳ diuersoꝝ p̄dicamentoꝝ. Vnde in tali scia aggregata que videlicet constat ex multis cōclusionibus necesse est assignare subiectū ratione cuiꝰ dicak vna. Itaq̄ tota philosophia naturalis est vna in genere siue vnitate sui subiecti eo mō sicut loquik Arek. j. Posterioꝝ. sicut exercitus dicik vnus rōne vnitatis sui ꝓncipij. i. cāpiducis: ita scia dr vna ratiōe sui subiecti. Sicut em̄ vnusquisq̄ sensus est genꝰ sensibile: ita vnusquisq̄ scibilis est vnū genus scibile. iij. metha phi. Exemplū: sicut omes visus habent colorē ꝙ obiecto tanc̄ genus quoddā: ita oia scibilia. i. oēs conclusiones in phia naturali habent vnū genus scibile quod est subiectum attributionis. quod satis claret ex diffinitiōe subiecti que talis est. Subiectū attributionis est illud de q̄ principaliter tractak in aliq̄ scientia ad quod omia in tali scientia cōsiderata habent quandā attributionē. vt ens mobile est subiectum scientie naturalis. quia de ḡbuscunq̄ in hac scia tractak habent ordinem ad mobile. Aliq̄ vt causa entis mobilis: sicut deus ꝛ substātie separate q̄ mouent. aliq̄ sicut met mobilia ꝙ se vt substantie totales. aliqua ꝙ accidens vt ptes substantiaꝝ ꝛ accidentia. Scientia ḡ fm Arestotelē. j. posterioꝝ capit suā vnitatē ꝛ distinctionē a suo subiecto: imo etiā suā dignitatē ꝛ cōitatē. vt illa scia est ceteris paribus dignior que subiectū habet dignius. illa est cōmunior: q̄ subiectū habet cōmunius. Vnde cum hoc subiectum ens mobile sit cōmuniꝰ q̄ ens mobile ad locū vel formā: Et generaliora cognitione debeant esse priora ordine. j. phisicoꝝ. Ideo Arest. vero ordine primā partem philophie naturalis posuit octo libros phisicoꝝ in q̄bus determinatur de ente mobili in genere. put nō est cōtractū ad inferius. Et tantū de scia aggregata qualis est q̄lib et scientia totalis. In scientia ȳo simplici que nihil aliud est q̄ vnica cōclusio scita nō ponimus subiectū attributionis quia per se

est vna. ḡ frustra ꝛ supflue poneret subiectū in ea: cū subiectuz ideo ponat in scientia vt ipsa q̄ est ex infinitis cōclusionib⁹ dicat vna rōne sui subiecti.

Notandū secundo q⁹ ens mobile est ens aptuz moueri vel p se vel p accidens. vt fm vīa Arest. omne ens: sola intelligēna pma scz deo: et secūda scz substātijs sepatis seclusis. Illud aūt ens mobile ꝟsiderat in naturali phīa dupl'r. Primo ad rationes generales siue in genere: tunc vicz qñ de eo dicunt passiones generales scz que ꝟueniūt omni enti mobili vt finitū et infinitū: mobile vel q̄scibile: mobile p se vel p accidēs: mobile illa vel alia specie motus. Et ita ꝟsideratū est subiectū in octo libris phisicoꝝ. Secūdo considerat ad rōnes speciales: tunc videlicz qñ ꝟtrahit ad sua inferiora. q̄a si est ens mobile tunc vel ad locum siue motu locali. vel mobile ad formā mixti vel corporis simplicis et sic de alijs. Qñ ergo ita ꝟsiderat: tunc fm q̄ cōsiderat est subiectū in alijs septem ptibus phīe naturalis. Sunt em̄ in toto octo partes totiꝰ phīe naturalis que hijs patent metris. Phisis celoꝝ generat simul methauroꝝ Diner simt ania parua naturaq̄ plāta. Si aute ens mobile cōsiderat generaliter et specialiter tā ad rōnes generales et speciales simul tunc est subiectū in tota phīa naturali. Et nō est inconuentēs q⁹ idez sit subiectū in diuersis scientijs vel in totali ꝛ partiali scientia: si hoc fiat fm diuersas cōsideratiōes siue rōnes. Vt ergo clarius tā dicta intelligant: pñt sic breuiter reduci p̄dicta. Ens mobile ꝟsiderat dupl'r. Primo ad rōnes generales. et hoc vel tm̄: et sic est subiectū in octo libris phisicoꝝ. vel ad generales ꝛ speciales simul: et sic est subiectum in tota phīa naturali. Scōo cōsideratur ad rationes speciales scz put ꝟtrahit ad certā formā. ꝛ hoc dupliciter scz ad formā accidentalē scz ad vbi put est ens mobile ad locum: sic est subiectū in quatuor libris de celo ꝛ mūdo. Vel secūdo ad formā substantialē. Et hoc dupl'r. quia pmo ad formā substantialē corpis simplicis scz elementoꝝ. Et ita est subiectū in duob⁹ libris de generatione ꝛ corruptione. Vel secūdo mixti. et itez dupl'r. quia vel contrahit ad formā mixti aniati. et hoc si sit aia vegetatiua: tunc est subiectū in libro de vegetabilib⁹ ꝛ plantis. Vel aīa vegetatiua ꝛ sensitiua simul. Et hoc dupliciter. quia eiusdē anie operationes tenent se ex parte corpis: ꝛ ita est subiectū in libris paruoꝝ naturaliū et similiter in libris animaliū. Vel tenent se ex pte anie: et ita est subiectuz in tribꝰ libris de ania. Si ꝟo ens mobile cōtrahit ad formā mixti inaniati hoc est dupliciter. quia pfecti et impfecti Si pfecti: tūc est subiectū in libro mineraliuz quē nō translatum habemus ex eo quē fecit Arestо. licz Albertus magnus pulcerrime de mineris scripserit. Si aūt ad formā mixti impfecti: tūc est subiectum in libris q̄tuoꝝ methauricis.

Hijs p̄missis sit hec conclusio. Ens mobile cōsideratū generaliter ꝛ specialiter simul est subiectum in tota phīa naturali. Sed cōsideratū in genere tm̄ est subiectū in libris phisicoꝝ. Hec ꝟclusio pmo pbat autoritate Arestotelis. ij. Phisicoꝝ dicentis. Entia nō mota nō sunt phisice cōsiderationis. Ratione tali. pbat p diffinitionē subiecti prius dataz. Naturalis em̄ phus omnia q̄ ꝟsiderat ista cōsiderat in rōne motꝰ ꝛ quia sunt in materia. Alia rōne. De q̄libet subiecto debet p̄supponi q̄d est ꝛ quia est. j. posterioꝝ. sed. vj. phisicoꝝ. ꝛ. j. celi. pbat omne corpus esse mobile ꝛ econtra: nō aūt omne ens. ergo ens mobile est subiectū ꝛ nō corpꝰ mobile. Itē ꝓpria passio habet diffiniri p suuz subiectū sed motꝰ. iij. phisicoꝝ diffinit p ens ꝛ non per

corpus vel substantiã. igit̃ ꝛc. Dicit enim ibidẽ Motus est actus entis in potentia. Itẽ in hac scia tractat de materia ꝛ forma et illa non sunt corpora. qa corpus est res cõposita ex materia et forma. ergo corpus mobile nõ est subiectũ nec corpus sensibile: cum forma ꝛ materia nõ pñt sentiri. Itẽ in.iij. phisico ꝛ ꝛ.j. celi tractat de infinito. igit̃ substantia finita nõ est subiectuz. Item tractat de accidentib⁹ vt de motu qualitatiꝫ motuis ꝛ alteratiuis. igit̃ substantia naturalis mobilis nõ est subiectũ. Concludit ꝙ ens mobile est subiectũ in scientia naturali adequatuz. Predicte tñ opiniones pñt intelligi ꝛ ꝙ cõsequens ꝫ cordari de subiecto ꝓncipalitatis scz de quo ꝓncipaliter tractat aliq̃ scia. Unde de hꝫs opinionib⁹ nõ est diu disceptandũ. Sed diceres. Nonne ens mobile est ens ꝙ accidens qz est aggregatũ ex naturis diuersoꝝ ꝓdicamentoꝝ id est ex termio absoluto ꝛ cõnotatiuo: de subiecto aũt debemus habere sciam cũ scia nõ dicat vna nisi rõne vnitatis subiecti. sed de ente ꝙ accidẽs nulla habet scia. vj. methaphi. Respõdet ꝙ licet ens mobile in voce sit ens ꝙ accidens vt ꝓbatuz est argumẽto. tñ in significato minime: qm̃ ꝙ ens mobile circũloq̃mur formã simplicẽ scz rõnem mobilitat̃, ꝓpter penuriam vocabuloꝝ. qm̃ sicut ait Aresto. j. Elencoꝝ Noia sunt finita: res ꝫo infinite. ideo necesse est vnũ nomen plura significare. Sicut in simili deus q̃ est fm Aristotelẽ. viij. phisicoꝝ impartibilis: et simplicissim⁹. xij. methaphi. significat nobis ꝙ orationes cõpletas. Vel dicit ꝙ de ente ꝙ accidens quod est fortuitum et a casu vt inuenire thesaurum non habet scientia. tale autẽ non est ens mobile.

Arguitur Ens mobile nõ est subiectũ. quia nõ illud scz aer nec illud scz aqua vel hõ. et sic de oib⁹ entib⁹ demõstrat̃. igit̃ nullũ ens mobile est subiectũ. Respõdet cõcedẽdo oẽs singulares. Sed dicit ꝙ cũ ỏ: ens mobile est subiectũ: ibi ens mobile nõ stat ꝓsonaliter ꝙ aliq̃ ente qỏ natũ est moueri vt ꝓbat argumentũ. sed materialit̃ ꝙ se vel sibi simili in voce vel scripto. Et vt hoc clari⁹ intelligat est Notandũ ꝙ q̃dliber subiectũ cuiuscũq̃ scientie est termin⁹ significãs suũ significatũ vltimatum ꝛ ꝓsonale. Si em̃ esset res posset demõstrari ad sensum vel intellectũ q̃ res nõ esset ꝓncipaliter cõsiderata in tali scia. Itẽ quecunq̃ demõstrarent nõ oia q̃ in tali scia essent cõsiderata haberent ordinẽ ꝛ applicationẽ ad illã. Est tñ vez ꝙ alij hoc saluant ꝙ naturã cõmunẽ quã nos nõ ponim⁹ saltẽ distinctã a natura ꝓpria rei. Terminus g̃ est subiectũ. et q̃cunq̃ de eo loq̃mur tũc ꝙ significato ꝓsonali accipimus. Si ꝫo ponat secũ hoc nomẽ subiectũ cũ copula tunc stat materialit̃ vt ens mobile est subiectũ philosophie naturalis. Si em̃ hic staret ꝓsonaliter tunc illud ens mobile posset demonstrari.

Arguit Aristoteles considerat in philosophia naturali de deo et ille est imobilis. viij. phisicoꝝ. Item de terra de qua dicit cõmentatoꝛ j. celi. Si oẽs vij descenderent nõ possent mouere terrã. ergo non oia que in hac scientia cõsiderant habẽt attributionẽ ad ens mobile. Respõdet ꝙ deꝰ habet attributionẽ ad motũ actiue qz mouet: pariter motoꝛes oꝛbiuz q̃ fm Aristo. sunt imobiles. xij. Methaphi. De terra dicit ꝙ mouet quia alterat et trãsmutat ꝛtinue. Sed cõmẽtatoꝛ vult dicere: impossibile est ꝙ terra moueat scz motu recto sursum vel deorsum. ex quo implicat cõtradictionem qa moueret a suo centro ꝛ cum suo centro imo ad cẽtrum suũ. Moueri em̃ sursum est moueri a centro terre ꝛc.

Phisicorũ I Questio III

Questio III

Vtrũ ex cognitione pncipiorũ causaꝝ et elementoꝝ ꝓtingat nos scire pncipiata causata et elementata.

Hoc est q̃rere: An ad hoc q effect⁹ cognoscak p̃eq̃rak cognitio suaꝝ causaꝝ. Presens q̃stio est pma q̃ ex textu Arest. põt moueri. Vñ nota q Arest. in li⁹ 1o phisicoꝝ a pncipio et pmo tractatu ponit tres ꝛclusiões summarie. Prima. Ad phm spectat prius tractare de causis. q: ex illarũ cognitiõe alia fiũt cognita. q: tunc putam⁹ nos aliq̃d scire q̃n causas eius scimus. Scire em̃ est rem p causas cognoscere. ỵ. posterioꝝ. Secunda cõclusio. In scientia naturali siue in modo cognoscendi debemus pcedere a cõpositis siue effectib⁹ ad simplicia et causas: patet. q: oportet nos pcedere ex hỹs q̃ sunt notiora nob. sed apud nos et sensum effectus sunt notiores q̃ę siue cause. Et sic pma conclusio dicit de modo tractãdi in scia naturali. et secũda de modo et ordine cognoscẽdi: et ista nõ opponunt. Tercia ꝛclusio q̃ ex p̃dictis infert. In naturali scia nobis est pcedẽdũ a magꝭ vniuersalib⁹ ad min⁹ vniuersalia. q: vniuersalia sunt nobis magis nota q̃ę min⁹ vniuersalia. Supꝝ pma añt ꝛclusione mouet presens questio.

Notandũ primo q cognitio hic est idẽ quod sciẽtia de qua supra visũ est. Principiũ ꝺo est causa efficiẽs. q: dicit Arest. ỹ. phisi. Causa efficiẽs est vnde pncipiũ mot⁹ et q̃etꝭ est. Principiatũ est effect⁹ cause efficiẽtis q: dicit respectũ ad pncipiũ. Elemẽtũ añt licet habeat plures acceptiões vt alỹs locꝭ ỏ:tũ in ꝓposito capiẽ p causa formali et materiali. q: ỏ:. v. Methaphi. Elemẽtũ ỏ: de duob⁹ scꝫ materia et forma. Et ibidẽ. Elemẽtũ est ex q̃ aliq̃d fit cũ insit id est cũ sit ps essentialꝭ cõpositi. Elementatũ est effect⁹ materie et forme. i. totũ cõpositũ. Sed p causam intelligit causaꝫ finalẽ p excellẽtiã q: ista est causa potissima causaꝝ. ỹ. phisi. Causatũ ꝺo est effectus cause finalis. Vñ cõmẽtaꝛ. Et intẽdebat p pncipia causas agẽtes et mouẽtes. et p causas fines. et p elemẽta causas q̃ sunt ptes rei. Questio q̃ tantũ q̃rit: An cognitis causis alicui⁹ effect⁹ etiã ꝛgnoscak ipse effect⁹. vt si aliq̃s cognoverit materiã et formã hois: similiter causam eꝝ finalẽ et efficientẽ: etiam cognoscat q̃d sit hõ. Sed nota q Arest. a pncipio huiꝰ libri phisicoꝝ notãter dixit Quoꝝ sunt pncipia cause et elemẽta. q fm cõmẽtatoꝛẽ super his verbis: nõ oẽs scie ꝛsiderãt sua cõsiderata fm oẽs q̃tuoꝛ causas. Vñ dicit. Nõ oẽs artes ꝛsiderãt de oib⁹ causis. sed q̃dã ꝛsiderant de causa formali tm̃ vt mathematice artes. Et q̃dã de trib⁹ causis scꝫ motoꝛe h̃ est efficiẽte forma et fine. vt est scia diuia id est methaphisica. Et q̃daꝫ de q̃tuoꝛ causis vt est scia naturalꝭ Ideo ex his ỹbis cõmentatoꝛis sequiꝭ q non oportet in q̃libet scia ad hoc vt effect⁹ cognoscak scꝫ fm modũ sciẽdi illi⁹ scie q cognoscank oẽs causeꝝ illi⁹ effect⁹. q: dak instãtia i scia mathematica in q̃ si forma alic⁹ effect⁹ ꝛgnoscak etiã habeꝭ cognitio effect⁹ saltẽ q̃ ad modũ ꝛgnoscendi eiusdem scientie. Ita etiam dicak de methaphisica.

Notãdũ secũdo sicut scia est duplex pfecta et ipfecta, ita modus pcedẽdi i cognitõe ẽ duplex. Primꝰ appellak a cauꝝ ad effect⁹. et alꝭ ỏ: pter q̃d siue demõstratiuꝰ: cui coꝛrespõdet scia pfecta. Secꝰ modꝰ pcedẽdi ẽ ab effectu ad cãꝫ et ỏ: q̃a est: cui coꝛrndet scia ipfecta. Scia q̃ pfecta siue pꝓpter q̃d est q̃ habeꝭ p causas. vl̃ sic vbi pcedit a cã ad effectũ. vt eclipsis solis

scik p interpositõem lune inter corpus solis ⁊ aspectũ nostr. Et hanc scientiã que multo nobilior est q̃ alia rationabiliter habent veri philosophi. isti em̃ dicunk rem scire p causas. Alia dicik scientia imperfecta siue quia est. q̃ habek p effectus sepe contingentes. Vel sic. in qua procedim⁹ ab effectu ad causam. vt fm cõmentatorẽ intelligentie siue pm⁹ motor scik p motũ. vt demõstrat Arest. viij. phisicor. qr in mouentib⁹ ⁊ motis nõ est processus in infinitũ. ibidẽ. Et licz hec scia sit imperfectior q̃ pma siue perfecta. tñ fuit prior alia. ⁊ dur phos naturales ad scientiã perfectã. qm̃ scribit Aresto. sacerdotes egipti naci acqsitis vite necessarijs ꝓpter admirari ceperũt philosophari. ex effectib⁹ em̃ q̃s ꝓtingere admirabank causam eorundem speculabank.

Conclusio ex mente Arestotel'. Ex cognitõe causarũ cõtingit nos scire ipm effectũ. id est. effectus naturales sciunk ex cognitõe suarum causarum. Probak aucte Aresto. hic indentis. Tũc em̃ arbitramur vnũquod q̃ scire cũ causas et⁹ cognoscimus ⁊c. Cõmentator. Dis q̃ dicat se aliqd scire nõ dicit nisi sciuerit hoc p omnes eius causas tã ꝓximas q̃ remotas. Et Arest. primo posterior. Scire est rẽ p causam intelligere. Probak rõe tali. Illud ducit nos in cognitõem alter⁹ q̃ habito ⁊ scito cessat dubitatio. sz scita causa cessat dubitatio de effectu. vt patz de infinitis effectib⁹ quor euẽtũ admiramur si causam nõ cognoscim⁹. vt rustici admirank eclipsim: tonitrua. subitas mutationes ⁊c. qr ignorãt causam. naturales ꝙo scientes cãm minime admirank. Item eadẽ sunt ꝓncipia essendi ⁊ cognoscẽdi. ij. metaph. sed effectus habz esse p suas causas. igik etiã cognoscik p illas

Arguitur primo, effect⁹ sunt nobis notiores q̃ sue cause. primo phisicor. ergo si effectus cognoscik p suã causam sequik q magis notuz cognoscik p minus notũ ꝫ Aresto. primo posterior. Rñdek sicut effectus ducũt nos in cognitõem causar. sic econtra cause ducũt nos in cognitõem suorũ effectuũ. primũ em̃ fit in scientia imperfecta (sicut ꝓbat argumẽtũ) scõm i scientia perfecta sicut vult cõclusio. ⁊ sic nõ est ꝫ conclusionẽ. qr ipsa dicit q si cause cognoscunk tũc etiã effectus cognoscik. ⁊ nõ negat si fiat econtra.

Arguitur secũdo. Cause alicuius rei sunt infinite. scõo phisicor. sed infinitũ nõ est scibile. primo huius. g̃ questio psupponit falsum ⁊ impossibile. Rñdek q Arest. in ꝓposito loquik de causis p se. ⁊ hãt sunt in genere q̃ttuor. efficiens finalis formalis et materiale. que si cognoscunk fm q sũt cause siue fm rationes causandi imediate notificant nobis effectũ. qõ dicitur q: aliqs põt cognoscere fabr. absq̃ hoc q cognoscat malleũ vel rotã quam fecit. Sed Arest. in. ij. phisicor. loquik de cauk fm accidens quar sunt infinite id ẽ incerte.

Arguitur tercio. Sola cõclusio scitur fm Arest. primo post. sed effectus nõ est ꝫclusio. igik nõ scik. Item si effect⁹ scik p suas causas vt dicit ꝫclusio. ⁊ p effectus nos scim⁹ causas. viij. phisicor. tũc erit circulatio in causis q̃ est phibita fm Arest. primo posterior. Item scia ẽ verar ꝓpter quor ipossibiliter aliter se habẽtiũ. sz effectus pñt aliter se habere. g̃ nõ sciũk. Rñdek ad primũ ⁊ tercium. q Arest. intelligik de scia ꝓprijssime dicta. ⁊ sic solũ ꝫclo vera et necessaria p demõstratõem acqsita scik. sed ita stricte nõ capik hic. Ad secõm dr q circulatio in eodẽ genere cause eodẽ modo se habentis est impossibilis fm Aresto. sed effectus nõ est causa sue cause. imo etiã nõ fit talis circulatio in eadem demonstratõe q: est vel ꝓpter qd. Est g̃ mens Aresto. hic q cogni-

ris causis cognoscit etiã ipe effectus. Et p maiori intellectu q̃rit ꝓseq̃nter.

Questio III

Vtꝝ ad perfectã cognitõem

aliculus effectus sit necessariũ scire oẽs eius causas. Nota breuiter p ꝓclusione huius q̃stiõis q dimissa materia de pfecto: pfectõe: pdicatis: pfectõnalibus. z quõ vna res debeat iudicari pfectior alia z alia multa de hoc q̃ pleriqꝫ hic adducere ꝓsueuerãt. tñ salua eoꝝ pace cum sit materia pure metaphisicalis nihil ꝓposito huius questiõis deseruiẽs vel parum istam materiã remitto ad libꝝ quintũ metaphisices. vbi diffusius de hoc tractat. Et breuissime ad sensum conclusiõis applicandũ est. Pro quo considerãdũ q omnis res q̃ scitur vel cognoscit aut scitur ꝓplete z simpliciter. aut in genere vl fm q̃d. Tunc aliq̃d scit ꝓplete pfecte vel simplicit q̃n oẽs eius cause p se z p accidens z oia pdicata q̃ de eo dicunt cognoscũt. z ista appellat noticia simpliciter pfecta. Sed est homini naturaliter impossibile. qꝛ infinita vni accidunt. pmo z scõo phisicoꝝ. imo fm Aresto. vij. metaph. q̃ddam res latẽt nos. sed q̃dditas rei fundat in forma substãtiali et est ipamet inquantũ dat esse rei. Propter ea metaphisica q̃ ipas q̃ddam res ꝓsiderat dicit diuina et trãscendens ipam naturã. Alio mõ aliq̃d cognoscit et scit in genere fm q̃d incõplete vel in cõfuso. sez qõ cogñscit fm aliqs suas causas vel fm aliq̃ pdicata que sibi ꝓuenũt. z dr noticia incõpleta siue imꝑfecta. Hoc mõ intelligitur ꝓmẽtator et Aresto. iij. de aia q̃n dicũt intellectũ intelligere oia. s. in vniuersali vel ꝓfuse. De causis ꝓ mꝛta habes. ij. phisicoꝝ in q̃stione nona.

Cõclusio. Impossibile est aliquẽ effectũ cognoscere simpliciter z pfecte nisi oẽs eius cause p se et p accidẽs z oia pdicata sibi ꝓuenientia cognoscant. Hec ꝓclusio ꝓbatur: qꝛ cognitis certis causis alicuꝰ effectꝰ cognoscit in genere ipe effectꝰ et ꝑcedenti q̃stiõe. g̃ si oẽs cause et pdicata alicuꝰ effectus cognoscunt etiã pfecte cognoscet ipe effectus. Vñ si pfecte z simpliciter aliqs effectus debz sciri necesse ẽ q habeat ꝓpleta z pfecta ꝓgnita omniũ suaꝝ causaꝝ ꝓpinquaꝝ z remotaꝝ. z sic q̃stio ꝓcedit conditionaliter. q̃niã tal noticia z effectus et causaꝝ ẽ nobis ipossibil fm viã aristotelicã.

Arguit ꝓmo autoritate Aristotel ꝑmo posteriorũ. Scire est rẽ p causam intelligere. g̃ si res scit tũc simpliciter scitur. qꝛ quicq̃d dico simpliciter z sine addito dico. p Aresto. in topicis. Itẽ multa sunt que diffiniunt. sed diffinitio exꝑmit q̃d est esse rei. Rñdet q vez est de scire in genere Diffinitio eñ licz clarius exꝑmat id qõ p diffinitũ significatur. tñ h intelligit in respectu et nõ simpliciter. Ita etiã intelligant cetere auctoritates.

Arguitur secũdo. si ista cõclusio staret tũc nemo aliq̃d sciret. qꝛ fm Themistiũ. maximũ qõ scimus est minimũ eoꝝ q̃ ignoramꝰ. sz a maiori dz fieri denoiatio. vj. phisicoꝝ. g̃ debemꝰ dici ignorantes. sz assicẽdẽs ꝓbare videt cõclusio. Rñdet q aliq̃d scimus in genere. et themistiꝰ intelligit de positiuis. ignoratia vero est q̃dam ꝓuatiuũ. z sic ꝓbat argumẽtuz q de nulla re habemus cognitõem cõpletã z simpliciter pfectam.

Arguit tercio. Ad cõpletã cognitiõem effectus sufficit cognitio duaꝝ causaꝝ. s. materie z forme. vel etiã ad maximũ causa finalis. qꝛ ista est potissima causaꝝ. ij. phisicoꝝ. g̃ illa scita potissime scit effectus. Itez

cognita essentia rei cognoscit ipa res met. sed materia z forma sunt essentia ipius effect⁹. ergo illis cognitis etiã cognoscit effect⁹. Rñdet q totũ argumentũ vet arguit de cognitõe ꝑfusa vel i vniuersali. vnde sic ꝑfuse cognoscimus materiã z formã: ita ꝑfuse cognoscim⁹ totũ ꝑpositũ. Et dr q finis est potissima causa in mouẽdo. nõ aũt facit potissime ad cognitõnem effectus sed magis materia z forma. Quia aũt incidit sermo de cognitionib⁹: solet consequenter queri.

Questio V

Vtr vna cognitio formetur

ex alia. Pro introductõe materie dẽ cognitionib⁹ vt ipa nõ in superficie sed radicatus intelligi possit est primo cõsiderandũ q exquo aia est imaterialis et indiuisibil' vt hic suppono: necesse est vt in diuersis suis operationib⁹ z potentijs diuersa habeat organa z instrumenta. quã diuersitatẽ solũ est accipe in diuersitate instrumẽtor⁹. ergo pus est ꝓmittenda breuis z aliqual' anathomia ipius capitis z ptiũ ipius cerebri. Est ergo caput figure q̃dãmodo rotũde a natura factũ. qm̃ hec figura capacissima esse dr. et in eo post cutem exterior⁹ẽ in q̃ figunt capilli seq̃tur testudo densa z fortis q̃ est clip⁹ z defensorũ ipius cerebri qb⁹ est molle z fluxibile. Postea subseq̃t q̃dam pellicula fm medicos dicta dura mr̃ q̃ affigit ipi testudini siue craneo. Post illã vero sequit alia pellicula subtilior z mollior in q̃ imediate inuolut⁹ suba cerebri. et ista circũdat cerebr⁹ ꝓ amfract⁹ z q̃sdã torsuositates. vt qñ cerebr⁹ rumefit sicẽ plenilunio ipa pellicula ipm ꝓtinere possit. Est aũt suba cerebri alba et mollis ꝓmo diuisa fm longũ. s. a ꝑte anteriori ad posteriorẽ in tres vẽtriculos. q̃r⁹ ꝓm⁹ ẽ a ꝑte anteriori capitis sat⁹ magn⁹ z maior alijs duob⁹ fm mẽtẽ medicos ꝙb⁹ i hac ꝑte dãda ẽ fides. In isto vẽtriculo ꝓsus ꝑtẽ dextrã situat cella sensus cõis. q̃ species ab extra receptas hab⁹ retinere z ꝓponere. In parte ꝓo sinistra locat cella ipius fantasie. q̃ licz species recipiat nõ tñ diu retinet. Inf has ꝓo duas in eodẽ vẽtriculo mediat suba cerebri lõga in modũ vermis subtranei z rubei que se ampliat z restrigit in cogitatõe z fãtasia. Post illũ ꝓmũ vẽtriculũ seq̃t vẽtricul⁹ scõs satis mollis z subtil'. z etiã hz ꝓsus ꝑtẽ dextrã z sinistrã duas cellulas z ꝓcauitates. In ꝑte dextra ponit cella ꝓtis cogitatiue. in alia locat cella estimatiue. Tercio seq̃t terci⁹ vẽtricul⁹ figure q̃si pyramidalis. q: est latus z ampl⁹ ꝓsus scõm vẽtriculũ vt mel⁹ species ex alijs vẽtricul' recipe possit. hz ꝓsus ꝑtẽ posteriorẽ capitis hz actẽ q̃ndã z angulũ acutũ. et h ẽ sedes mẽorie vt spẽs mel⁹ ꝓgregari z ꝓuari possint. Quia g̃ ois cognitio intior et intellectual' fit ab exteriori. ꝓmo posterio⁹. ois doctrina z disciplina fit ex ꝓexistenti cognitõe sensitiua. z. iij. de ania. Oꝑtet quẽcũq⁹ intelligẽte fantasmata speculari. z ꝓmo de sensu z sensato. Nihil est in intellectu nisi ꝓus fuerit in sensu. Ideo de vtraq⁹ z sensitiua z intellectiua cognitione pa⁹ venit dicendũ

Notandũ scõo, ad oẽm cognitõem sensitiuã siue sensatõem exteriorẽ tria req̃rũ ket sufficiũt. Primũ est obiectũ. s. qb⁹ imutat ipz⁹ organũ quia dicit. iij. de anima. Obiectũ mouet potentiã. Secundũ est organum. scz in q̃ fit talis sensatio. In illo aũt req̃rit q aia que ẽ ꝓncipale agẽs in sentt

endo sit ꝑsens ꝛ actualiꝭ aniaduertat id qđ obiectū sibi ꝓfauit. Videmus em̄ sepe aliquē ire ante oculos alteri⁹ ꝛ ipe nō animaduertēs nō videt eūdē Terciū ó: medū ꝙ qđ fit sensatio. sicut aer. Cū g̃ organū dister ab obiecto ꝛ q: obiectū moueat ipm̄. ꝛ fm Arest. vij. phisicoꝝ. om̄e mouēs debeat siꝭ esse cū suo moto ꝙ se vel suū instrumentū necesse ē q: obiectū moueat potētiā ꝛ o:ganū mediāte aliq̃. ꝛ illud sunt ipe spēs multiplicate ab obiecto ad o:ganū. et cū in ꝓdictas cellas ingrediunꝭ dicunꝭ intentōes ꝛ recipiūt ꝓpria ab ipsis cellis. q: dicunꝭ species siue intentōnes fantasie memorie estimatiue ꝛc. vna em̄ ꝓtinue de se multiplicat aliā vsq; tandē in cella aliqua congregētur. fm q: aūt tria ꝓdicta sunt bñ vel male disposita: fm hoc fit sensatio talꝭ vel talis. imo fm q: ipe celle in capite sunt disposite fm hoc alia apte vel inepte i eis o:datur. ꝛ ꝙ ꝓsequens vnus hō aliter itelligit fantasiaꝭ recordaꝭ q̃ alter Est ergo cognitio sensitiua nihil aliud q̃ sensatio exterio:. scz que fit in o:ganis extrinsecis. vt oculo naso lingua aure ꝛc. et reperiꝭ in omnib⁹ animalib⁹ ꝛ solū talib⁹ us. omne em̄ anial sentit ad mīnus sensu tactus et gustus. ꝓmo de sensu et sensato. Cognitio vero intellectiua est nihil aliud q̃ ipa intellectio et si fit a sensitiua sicut aresto. semp tenuit tūc solū repitur in hominib⁹. Cognitio aut̄ in genere ꝓut naturales de ipa loquunꝭ est qualitas accidē talis que ineſt potentie cognitiue ꝙ quam talis potētia sic mota ab obiecto ferꝭ in ipm̄ appĥendendo credēdo vel discredēdo. Potentia vero cognitiua est potētia nata cognoscere. vt homo et brutū. Et est duplex. Quedaz dicaꝭ sensitiua vel exterio:. scz que complexꝭ in o:gano exteriori vel interiori sine cōceptu. et solā illā habent bruta et nullā aliaz. et potest alias dici appĥensiua tm̄. et tangiꝭ in ista clausula appĥendendo. Bruta em̄ cognoscūt ꝛ appĥendūt ipm̄ obiectū singulariter et non cōmuniter siue vniuersaliꝭ. quoniā sensus est singulariū: intellectus vero vniuersaliū fm Arestotelē. Alia ó: cognitio intellectiua vel interior solū. scz que complexꝭ in o:gano interiori cum cōceptu id ē assensu vel dissensu. et tangiꝭ in diffinitōne quādo dicaꝭ. credendo vel discredēdo. Dicitur aut̄ alio nomīe cognitio adhesiua. ꝛ illa solum est in hominib⁹. sed appĥensiua nō solum est in brutis verūetiā in hominibus. q: est nihil aliud q̃ cognitio sensitiua. Sensitiua vero est quintuplex visiua auditiua gustatiua olfactiua ꝛ tactiua de q̃b⁹ diffusi⁹ dicere ꝓsens locus ꝓhibuit. Sed remittiꝭ ad libꝝ scōm de aia.

Notandum tercio ꝙ intellectu cōclusionis q: ꝓma omniū cognitionū dicitur sensitiua vel intuitiua. siue intuitio largissime scz que habetur per ꝓsentiā ipius obiecti. ab illa vero emanant et o:ginem trahunt omnes alie cognitiones. ipa vero a nulla alia fo:matur. Sed cum duo sint fm Arestotelem sensus disciplineꝝ visus et auditus. ideo cognitio intellectiua maxime ab illis dependet. Vnde sic fit visio: ꝓsentato obiecto scilicet colo:e et ꝑsente oculo multiplicantur velocissime species coloris ad oculum vel oculos et per neruum obticū qui ab oculis venit per duas lineas concauas se intersecantes in modū crucis. In medio istius neruī scilicz crucꝭ congregantur. et sic celebratur visio si anima ꝓsens fuerit. Ab illa ergo vel alia cogni tione sensitiua fiunt alie tres cognitiones. Prima cognitio dicitur elicitiua: seu elicitio que reperitur in brutis et hominibus. Et sic diffinitur. Est cognitio interior causata a cognitione sensitiua: immediate

significās amicicīā fauorē odiū honorē vel simile accidēs. celebrak aūt in esti mariua in brut; t cogitatiua in hoibs. Et fit isto mō: ouis etiā inexpta vidēs lupum ad se veniente et velle se rape: ex incessu aut dispositione eius mirabi/ li siue vocaci estimat t eliat lupū sibi discōuenientē. Vñ aut fugit si añ semel vel pluries est expta. vel eius estimatio obtūdit et vix fugere potest si est ouis inexpta: qm̄ species que p visum ad estimatiuā de figura mirabili t motu lu pi venerunt sic sibi p̄senta bant t significabāt q manendū nō esset. De homi nibus exēpla sunt infinita. Alia cognitio q̄ fit ex sensitiua dicit abstractiua et est vnius rei ab alia ac si esset ab ea distincta vel separata intellectio. et ꝓprie semp fit p ꝓceptū qui importat discōuenientiaz inter ipsas res. vt q: intelli/ git vinū esse distinctū a vase t feces a vino. vel accidēs a substātia. Et ista co gnitio abstractiua licet p̄requat cognitionem sensitiuā non tm̄ oportet q ista sit actualiter in abstrahēdo. semp tm̄ p̄requit discursum actualē si prius nun/ q̄ est habita abstractio illius rei. vel habitualē si prius est habita abstractio cōsimilis. Cū ño non sit differentia inter discursionē t discursum Nota q discurrere est qn̄ intellectus ex magis noto elicit minus notū. vl' ex aliq̄ualiter noto elicit magis notū: vt si in mouentib t motis nō ꝓcedit in infinitum et motus est ergo dabit primū mouēs t primus motus. cū ergo in oi discursu sequit illatio q̄daz: ideo sillogismus vel ꝓseq̄ntia potest dici discursus. Mo dus itaq abstractōis sic fit: receptz spēb ab ipsis sensibilib in sensum cōem cogitatiuā siue etiā fantasiā aia siue intellect⁹ vt sibi p̄sentate sunt cōponit vl' disponit t diuidit. sed quia componere nō pōt: cū ꝓcept⁹ quez formar signi/ ficat res ipsas discōuenientes t differētes: abstrahit vnā rem esse distinctā ab alia. Tercia cognitio que formaka sensitiua dicit compositiua siue compo/ sitio et est nihil aliud q̄ quādo intellectus vnum cum alio cōponit ꝓpter cō/ uenientiam in eis reptam, vt hominē cum animali quia homo est animal. Et ille due vltime cognitiones sunt nihil aliud q̄ secunda operatio ipsi⁹ intel lectus de qua. ij. Phisicoꝝ q̄stione. vj. Possunt tm̄ alij modi speciales imagi nari quomō ex cognitione sensitiua plures habeank alie cognitiones licet ad p̄dictas sint reducibiles. et ad p̄sens grata breuitatis obmittunt: ne nimia prolixitas tedio sit. Sed diceres. Quomō tamē generak in nobis sciētia. Respondeo. amice: verbis paucissimis q̄stionē moues maxie difficilez: attn̄ cōsidera q intellect⁹ est q̄ddā diuinum fm Arestotelē. iij. de ania t naturali ter desiderat: imo appetit scire tanq̄ eius pfectionē. est em̄ nobilissima potē/ tia in ania. Et cū ab initio fm̄ mentez Arestotelis siue creatiōis est tanq̄ ta/ bula rasa in q̄ nihil est depictuz nata tm̄ depingi. ideo necesse est q p species a rebus extrinsecis acceptas actuet t actuat⁹ melius indies magis ac magis intelligat: sciat: imo velociꝰ q̄ primo cognoscat. Qñ ño est in vltima sua di/ spositione t sufficienti quā potest habere: tūc subito aia cogitat fantasiak cō/ ponit diuidit intelligit ac cognoscit. quia vt sic nullū habet impedimentum vel aliquā resistentiā taz ex parte ipsius quia sufficiēter est actuatus q̄ ex gte rei q̄ sibi p̄sentak qm̄ sufficienter actuauit. Breuiter g̃ rñdek ad dubiū Sci/ entia cū sit qualitas gradualis necessario acq̄rit successiue. Et isto modo rep̄ sentatis cellis sensus cōmunis t fantasie speciebꝫ ab ipsis rebꝫ sensibilibꝫ vel p auditū aut visum q̄ frequenter ꝓtingit vel p alios sensus: species incipiunt imutare potentiā cognitiuā successiue. et q: potētia cognitiua siue aia natu/ ralit scire appetit t in habētibꝫ simbolū ē faciliꝰ trāsitus: aia se applicat fm suā potētiā ad formādos ꝓcept⁹ vel i fantasia ymaginatiua aut sensu cōmuni

et si sufficiēter species sint p̄sentate formar 2ceptū vniuersalē et cōem de ipso sensibili. sed cū scia sit habitus nōdū hoc mō est acq̄sita sed req̄ritur q̄ id sepius fiat de eodē sensibili et tandē aia istos 2ceptus multos t freq̄nter a spēbz receptos cōponit 2gregat vel diuidit. Et 2clusiue sic generat scia. et de q̄nto pluriū sensibiliū conceptus formant: de tanto citius t maio: generat scientia. et de quāto plus ania p̄ istos vel alios 2ceptus actuat: de tanto plus appetit scire ita vt tandem aia sic assuefacta q̄si in tpe imperceptibili a nobis cognoscit t intelligit et tunc est in vltimata sua dispositōe. est tū verū q̄ p̄mo cognoscit rem sub vniuersali 2ceptu: deinde p̄rio ac singulari. Unde patet q̄ in multis rebz experientia iuuat maxime ad acq̄rendā scientiaz: ex q̄bz multis experientijs fit vltimo firmus t infallibilis habitus siue assensus q̄ dicit scientia. In aliquibz tū p̄m q̄ celle sicut dictū est dispositē et indispositē sunt facilit: in alijs difficulter acquirit.

Conclusio. Una cognitio fit ex alia p̄cedenti cognitione. P̄obat quia impossibile est 2gnitionē intellectiuā fieri nisi ex cognitōe sensitiua. j. posteriozz. Īrē ex cognitione cause sequit cognitio effectus et ecōtra vt supra p̄batū est. Hec 2clusio patet exemplariter et notabili tercio.

Arguitur p̄imo Si cognitio intellectiua vel interior fit ex sensitiua tunc cognitio sensitiua est materia intellectiue quod est impossibile cum ipsa sit materialis t intellectiua sit immaterialis. q̄ aut sequeret patet: q̄a ex vel de dicunt materiā. Respōdet q̄ ex in p̄posito dicit causam efficientem et valet tantū sicut a vel ab et accipitur impropr̄ie.

Arguitur secūdo Si ergo cognitio sensitiua efficit vel causat intellectiuam tunc materiale causat immateriale et aliq̄d p̄ducit nobili⁹ se et agit vltra gradū siue p̄fectionis quod est cōtra cōmune p̄ncipium omniuz phoz. Nihil agit vltra gradum siue p̄fectionis. Respondet: argumentū verū p̄baret si cognitio sensitiua p̄ncipalr̄ p̄duceret intellectiuā. sed p̄ducit ipsam instrumentaliter: ania vo est p̄ncipale agens in p̄ducēdo. Et sic aliq̄d nunq̄z p̄ducit nobilius se p̄ se t tanq̄z principale p̄ducens: licet p̄ accidens t instrumentaliter sepe 2tingat.

Arguitur tercio Si ex cognitione sensitiua formatur intel- lectiua tunc erit ab ea dependeret. quia sicut concluſum est: impossibile est cognitionē intellectiuā fieri sine sensitiua. sed illud est falsum q̄: intellectiua manet vt scientia t tū sensitiua diu est corrupta. Respondet q̄ cognitio intellectiua nō semp actualiter dependet a sensitiua sicut p̄bat argumentū sed dependebat. Et dicendū est 2sequenter q̄ scia fundat sup̄ rebz extrinsecz vel in natura ipsius rei que nō potest imutari saltē in specie: licz inhesiue sit in intellectu. Dicit aūt ex eo fundari sup̄ rebz extrinsecis q̄ ex istis originaliter sumitur. potest em̄ scia vel alia cognitio in ania totaliter corrūpi p̄pter indispositionē celle in qua organū eius est absz hoc q̄ res extrinseca corrumpatur et econtra. Et illius rei experientiam vidi in quodaz doctissimo sacerdote qui in quadam egritudine quasi omnem suam scientiaz et artem p̄fessionij obliuioni cōmisit quia cella memorariua ledebatur.

Questio VI

Vtrū eadem sint notioza no

bis et nature. Ista questio mouet sup secunda conclusiōe quam Aristot. in proemio adducit. scz nos in modo cognoscendi ꝓcedim⁹ a notioribꝫ nobis ad notioza nature. scz ab effectibꝫ ad suas causas. Nō enim dicit ibidē Aristoteles. eadem sunt notioza nobis et ipi nature.

Notandū ꝓmo q⁹ natura in diuersis partibus philosophie accipit quadruplicater. Primo ꝓ natura naturāte: vel ꝓ principio vniuersaliter actiuo: vt deus qui nullius est passibilitatis sed actiuissim⁹. Ita loquit Auctor: scz principioꝝ. Natura occulte operat in rebus. Secūdo natura capitur ꝓ materia vl forma substātiali. Ita capit apud Aristo. scōo hui⁹ quādo diffinit naturā. z dicit solū duas esse naturas. scz materiā z formā. Tercio accipitur ꝓ naturali inclinatōe alicui⁹ rei: vt in cōmuni modo loquendi quādo dicimus. hoc est contra naturā istius. Quarto accipit ꝓ agente naturali. vt fm cōmentatorē Opus nature est opus intelligētie nō errantis. Agens autē naturale est qđ nō agit ꝓ voluntatem et intellectū. vt omne brutū: imo omne agens ꝑter hominem z intelligentiā primā et secundaz. Est tamē vez q⁹ natura etiā accipit ꝓ ente naturali. vt. xij. metaph. Ex tali igit principio dependet celū z tota natura. Ita etiā dicimus. Natura cuiuslibet rei est q⁹ appetat se ꝑmanere. Ens ergo naturale ōr qđ habz esse a natura. z h̄ large. sz stricte est res ꝓposita ex duabꝫ naturis. s. materia z forma. Ens ꝓ fm naturaz est opatio q seqt formā specifica alicui⁹: vt oēs ꝑpe passiones. In ꝓposito aūt natura fm cōmentatorē capit ꝓ agēte naturali. vt celū brutū: licz scīus Tho. ꝓ naturā intelligat deū. z qdā alij vt Buridan⁹ ꝓ naturā itelligāt aiaz intellectiuā. Tamē si natura accipit ꝓ deo vel aia nostra: questio nullaz habebit dubium: ideo tenet cōmentator.

Notandū secūdo Illud dicitur in ꝓposito eē notius nobis qđ pl⁹ offert se sensui. id ē qđ nos cognoscim⁹ ꝓ sensuz. vt oīne sensibile ē nobis noti⁹ q̄ insensibile. Illud ꝓ est noti⁹ nature i ꝓposito qđ magz ē elongatuz a sensu: vl qđ nō offert se oīno sensui. vt subē segrate sūt notioz nature q̄ nobis. Ita dic cōmentator ꝑmo hui⁹. Cause rez naturaliū sūt notiores apō naturā q̄ res naturales cōposite. qm̄ natura icipit a cauſ opari: facit ex causis cōpositā. Sic em̄ cause rez artificialiū pl⁹ sūt note artifici q̄ ipe res qs ꝓ arte disponit. ita cause rez naturaliū apō naturā notiores sūt q̄ illō. s. ꝓpositū qđ natura facē ex hijs. Est tm̄ sciēdū q⁹ pns q̄stio debz itelligi ꝓditionaliter si agēs naturale ꝓgnoscēret fm cōmentatorē. z eadē capit ꝓ aliq. notiora ꝓ nō capit ꝓpatiue: qz qđo essz incōgrua. eq̄ ꝓpatiū⁹ nō regit datiuū. sz valz tantū eqliter nota. Vnde questio tantū querit. si agens naturale cognosceret ansibi z nobis homibus essent aliqua entia equaliter nota

Cōclusio ꝑma. Aliqua entia sunt nota nobis z ipi nature si ꝓgnoscerent: etiā eqlit. Hec ꝓclo ꝓbat aūctor cōmentatoris h̄ dicentis. In mathematicis eadē sūt nob nota z nature. z h̄ i demōstratōe siue cognitōe ꝓpt qđ. s. in q̄ ꝓcedit a causa ad effectū. Rōe ꝓbat q̄ declaratiua ē ꝓclusionis. Cause sūt ꝑ notiores ipi nature si ꝓgnoscerent. nob ꝓ freq̄nt ipi effectus sūt notiores. qm̄ q̄ nob causa est notior q̄ effect⁹. vt color est cā spēi q̄s ō se mltiplicat. z ē nobis notior q̄ sue spēs. qm̄ ipe ē sensibil' z spēs insensibiles. q̄ aliq̄ sunt nobis

nota eq̃lit᷑ ꝛ ipi nature. Imo ꝺ sp ꝛ solū tūc ꝓtigit qñ nr̃a cognitio ē a cā ad effectū: sic i demōstratōe ꝙpt q̃d. Seq̃t g̃ q cū ꝑdicta ꝓclone stat q aliq̃ non sint nob ꝛ nature nota eq̃lit᷑: vt effect⁹ q̃ nob ē notior ꝛ ei⁹ cā est notior natu re. Et illō patebit lar⁹ p scd̄az ꝓclonez. Hec em̄: aliq̃ nō sunt nob ꝛ nature equaliter nota est succōtraria q̃stiōis. sed ille pñt simul esse vere

Cōclusio scda ad mētē Arest. Nulla eadē entia sunt nobis ꝛ nature eq̃lit᷑ nota si nos ꝓcedam⁹ ab effectu ad suā cām. id ē. Nulla cā essen/ tial᷑ ꝛ intrinseca insensibil᷑ ē nob ꝛ nature eq̃lit᷑ nota. q: effect⁹ est nob notior. Hec ꝓclo ptz aucte Arest. i. pemio sic dicēs. Nō em̄ eadē nob nota ꝛ simpli citer. i. nature. Rōe tali q̃ sumit᷑ ex textu ꝛ ꝰmētatore ibidē. Ex q̃ nr̃ mod⁹ co gnoscēdi fm Arest. hic ē ab effectibꝫ ꝛ sensibilibꝫ ad causas et insensibilia. et cause sp sint notiores nature fm ꝰmētatorē. seq̃t q fm nr̃am cognitiōez. s. ab effectu ad causam nūq̃ eadē erūt nobis ꝛ nature equaliter nota.

Arguit᷑ ꝓmo. Sepe causa est sensibilis ꝛ effectus etiā. silr se pe cā est sensibil᷑ ꝛ effect⁹ insensibil᷑. g̃ ista sūt eq̃lit᷑ nob nota ꝛ nature q: ca u/ se: ex quo sūt sensibiles et sensibilia sint nobis notiora. Rñdet ꝓcedēdo totū argumētū: imo ꝓbat ꝓmā ꝓclonē. Vlī nota q̃tuor dicta. Primū. Causa et effect⁹ sūt sensibiles vt ignis ꝓducēs caliditatē: ꝛ tūc sp habem⁹ eadē cogni tōem cū natura. Scōm. Causa q̃nq̃ ē sensibil᷑ ꝛ effect⁹ insensibil᷑. vt color ꝓ ducēs de se species. ꝛ tūc sp eandē habem⁹ cognitōez cū natura. Tercium. Causa dat᷑ insensibil᷑ cui⁹ effect⁹ est sensibil᷑. vt influētia ꝓducēs frigiditatez Quartū. Causa ꝛ etiā effect⁹ dant᷑ insensibiles. vt intellect⁹ ꝓducēs sciaz.

Arguit᷑ scdo. Sp habem⁹ eandē ꝰgnitōem cū ipa. q: non dat᷑ instantia. nō de ꝓpositō. q: ꝓpositū nos ꝰg̃scim⁹ ꝛ sil᷑r natura. q: natura ꝰg̃scit suas causas. s. materiā ꝛ formā. g̃ etiā ꝓpositū. q: ꝓpositū nihil aliud ē q̃ matia ꝛ forma. Rñdet᷑ q natura i ꝓposito ꝺr ꝰg̃scere causas. q: ab ill᷑ inci pit opari vt supꝫ. ꝛ iste est pm⁹ mod⁹ q̃ aliq̃d ꝺr notus nature. Scōo illō ꝺr notꝫ nature q̃ ē maioris actiuitat᷑ ꝛ pfectōis vt de⁹. Vlī ꝺr. ij. metaphi. Sic᷑ vnū q̃q̃ hz esse ita hz ꝰg̃sci. Tercio illō est notꝫ nature q̃ p⁹ a na/ tura intēdit᷑. vt species ē magꝫ nota q̃ gen⁹. Quarto q̃ ꝑt cog̃sci sine alio ꝛ nō ecōtra. vt. v. metaph. P⁹ fm naturā ē q̃ pōt cognosci sine alio ꝛ non ecōtra. vt genus est notius q̃ species.

Arguit᷑ tercio auto ,arest. ꝓmo metaphi. Vere illa vl'ia sūt difficilia ad ꝰg̃scēdū. q: a sensu remotissima. sꝫ ista vl'ia sūt cause ꝛ tñ ñ cog̃ scunt᷑ neq̃ a natura neq̃ a nob. Rñdetur q ꝺ sit ver̄ quo ad nos homines q: nō cadūt sub sensu. nō aūt quo ad naturā si cognosceret.

Questio VII

Vtr vniuersalia sint notiora

singularibꝫ. Ista q̃stio ē mota sup ꝛcia ꝓclone quā arest. ponit i fine ꝓemij. ꝛ est talis. Oportet phm naturalē ꝓcedere ex vniuersalibꝫ ꝛ magꝫ notꝫ ad sin gularia ꝛ minus nota. Vlī dicē. Vlī ex vl'ibꝫ ad singularia oport᷑ ꝓcedere

Notādum ꝓmo. licꝫ vniuersale sit multipler. quia aliquod est logicum de quo disputat veterista. Aliud reale siue metaphisicum. de q̃ methaphisicus loqui habet. Tamē breuit᷑ est accedendū ad mētē Aresto. et dicendū q vniuersale in ꝓposito est nihil aliud q̃ conceptus communior.

generalio: siue vniuersalio: de aliqua re formatus. vel est cognitio cõis vnius et cõfusa de aliq̃ re habita. vt si aliquẽ lateat a remotis videntẽ aliq̃d moueri quid sit an asinus hõ vel equus. tunc ꝓmo formaf ꝯceptus cõmunis siue cognitio ꝯfusa quia ꝯcipit q̃ sit animal ens substantia corpus animatũ ꝛc. Singulare ꝙo est ꝯceptus vel cognitio nõ ita cõis seu vniuersalis sed magis certificans. Et sic est nihil aliud q̃ cognitio nõ ita ꝯfusa sed plus certa ꝛ specialis vt cõcipiendo rem sub ꝯceptu hois vel equi sortis aut brunelli: rem em̃ quaz remote videmus ꝓius cognoscimus ꝯfuse et deinde distincte vltimo distinctius. Est aũt cognitio magis ꝯfusa q̃ repsentat in pauciorib̃ habitudinib̃ vel que repsentat rem vniuersali et ꝯfuso ꝯceptu. et ista cognitione cognoscimus oẽm rem mũdi scz q̃ sit ens vel substantia: ignorãtes alias habitudines et ꝓprietates eius. Cognitio ꝙo minus ꝯfusa siue distincta est que repsentat rem cũ pluribꝫ circũstantiis siue habitudinib̃. Vl̃ sic: est que repsentat rem cõceptu speciuoco siue ꝓprio ꝛ distincto. vt q̃n cognoscimus aliq̃d ꝑ ꝓpriam suam passionẽ vel alias eius habitudines. et ista cognitio est pfectior ꝓma quia posteriora generatione sunt ꝑora pfectione. vñ. Phisico ꝓ. sed cognitio distincta est posterior generatiõe q̃m generaf et ꝓma. Vnde etiaz dicit cõmentator. j. Methaꝑ. Scire aliq̃d in vniuersali est scire in potentia. ergo scire in ꝑticulari est scire in actu: sed actus est pfectior potẽtia. ix. Methaꝑ. Scias aũt q̃ cognitiones habent inter se multos gradus ſm ascensum ꝛ descensuz quaꝝ vna plus notificat q̃ alia. Cognitio em̃ maxime cõfusa non satiat intellectum volentẽ ꝯgnoscere siue potentiã cognitiuam sicut cognitio distincta et distinctissima si esset. Ad istam ꝙo ꝯgnitionẽ distinctam siue min9 cõfusam maxime iuuant ꝓprie passiões reꝝ et ipsaꝝ habitudines siue circũstantie. Circũstantie ꝙo individua notificantes sunt nomen locus patria tẽpus forma figura ꝛ stirps. Cognito em̃ de quo genere sit aliqꝺ individuũ postea de qua specie: necesse est si volumus ipm̃ distinctius cognoscere vt eius habitudines ꝛ q̃ sibi q̃dãmodo ꝓria sunt vt frutẽ actuitatẽ ꝛc. ingram9. Queritur ergo questio tantũ Vtrũ ipsas res facilius ꝛ citius cognoscamus cognitione confusa q̃ distincta.

Conclusio ad mentem Aristotelis. Res ꝓius cognoscitur conceptu vniuersali siue cognitione ꝯfusa q̃ cõceptu singulari siue cognitiõe distincta. Id est: ordo ꝯfuse cõcipiendi ꝑcedit naturaliter ordinem distincte cõcipiendi. Probat auctoritate Arist. in ꝓhemio dicentẽ. Vnde ex vniuersalibus ad singularia oportet ꝑcedere. Ratio Aristotel' est talis. quia vniuersale est q̃ddam ꝯfusum extẽ plura sub se cõprehendit: imo est q̃ddam totũ q̃a cõprehendit sub se partes sed omne totũ est notius sua ꝑte et quod magis cõfusum est illud nobis plus notũ est. Et ꝓbat illud ꝑ experientiaz quia pueri in infantia incipiunt ab vniuersalibꝫ q: appellant oẽs viros patres et oẽs feminas matres. sed postea ꝑcedunt ad singularia et distincte cognoscunt hunc esse patrem ꝛ hanc esse matrẽ. Auicenna etiã ponit illã experientiã Aliq̃s a lõginquo videns aliquã rem: ꝓmo ꝯcipit ipsam sub rõne entis. deinde substãtie. deinde q̃a est quãta sub rõne corꝑis. et q: mouet se ꝯcipit ipsam esse aial. deinde hoiem vel asinũ. et vltimo petrũ vel brunellũ. Alia rõne ꝓbaf q̃stio: Prior a diutius remanẽt in intellectu q̃ posteriora: sed vniuersalia diutius remanẽt q̃a si obliuiscamur singularia siue ꝓpriam ꝯgnitionẽ de aliq̃ re: remanent tñ vniuersalia ꝛ cognitio cõfusa. Vnde etiã vlis cognitio est cõmunis quia dicit Auicẽna Ens et res ꝓma impssione imꝑimunt in anima nostra.

ois cñ cõmunitas est ꝓncipiũ ꝑfusiõis. ꝑfusa aũt citius cognoscimus ꝙ distincta. Ideo ex hoc textu Aresto. elicit ista vulgata autoritas Generaliora sunt ꝓora. id est generaliora cognitione sunt ꝓora ordine incipiendi.

Arguit primo. Res prius cognoscit ⁊ cõcipit conceptu singulari ꝙ vniuersali. ꝓbat: quia visa aliqua re quã non cognoscim⁹: ꝓmo cõcipimus ipsaz esse hoc albũ: hoc nigrũ: hoc q̃ntũ: hanc herbã: hãc arborẽ ⁊c. sed isti sunt ꝛceptus singulares. Itẽ res singularis imediate se offert sensui. qz sensus est singulariũ. sed illa sunt nob notiora que sunt ꝓxima sensui. Respondet Licet iste ꝛcept⁹ quem ꝓmo de aliqua re formamus sit singularis vagus ⁊ etiã ꝓm⁹. nõ tñ repsentat ipsam rem distincte vt cognoscat. Et sic vle in ꝓposito nõ est ille ꝛceptus ꝙ si exꝓmeret esset vle logicũ. neq; singulare est ille ꝛceptus ꝙ si exꝓmeret esset singulare logicũ. qz vt sic argumentũ vetꝫ ꝓbaret. sed ꝛceptus vlis est ꝛcept⁹ siue cognitio vlr ⁊ confuse rẽ repsentans. Et singulare est ꝛcept⁹ siue cognitio distinct⁹ rem repsentãs. Ita etiã ad aliud dicit ꝙ singulare nõ est illud qõ singulariter existit sed est cognitio distincte repsentans.

Arguit secũdo. Primo methaphisice dr Ulia sunt difficilima ad cognoscẽdũ qz a sensu remotissima. ꝙ nõ sunt notiora singularib⁹ qz singularia nobis plus nota sunt. Rñdet sicut ꝓus. vle ⁊ singulare in ꝓposito debẽt capi ꝑ cognitiõe ꝑfusa ⁊ distincta. sed Arest. loquit de vlib⁹ in causando sicut sunt sol deus celum ⁊c. Ita pariter per hoc soluunt quasi oia argumenta in oppositum facta.

Arguit tercio cõtra sensum cõclusionis Una cognitio non est notior alia qz sunt eiusdẽ speciei specialissime. iij. metha. ꝙ vlia nõ sunt notiora singularib⁹. ⁊ tenet ꝓña. qz vle ⁊ singulare sicut ꝛclusus est in ꝓposito accipiunt ꝑ cognitiõe ꝑfusa et distincta. Rñdet ꝛcedẽdo totũ argumẽtũ accipiendo notiora ꝓprie ꝑ magis notis: qñ vna cognitio nõ est ꝓprie notior alia. sed solũ improꝑe. qz magis distincte repsentat. Et dr cõsequenter ꝙ notiora hic debet capi ꝑ ꝓora ſm ꝙ dicit cõmẽtator in ꝓlogo. Arest. non fuit multũ solicit⁹ in vocabulis sez suus translator.

Questio VIII

Vtrũ omnis res extẽsiue habens ꝓtes sit sua magnitudo. Vel sic melius. Vtrũ magnitudo distinguat a suba magna. Pro introductiõe hui⁹ q̃stionis Nota ꝙ Arest. in scõo tractatu ꝙ ſm alios est ꝑs executiua ſm q̃s etiã diuidit ista ꝑs executiua in tres tractatus vsq; ad finẽ ꝓmi libri. et ꝓm⁹ diuidit in tria capla. Prio recitat opiniones antiq̃ꝝ ꝙ nõ sunt locuti naturalr de ꝓncipijs rez naturaliũ ꝑsertiz Permenidis ⁊ Melissi: ⁊ mãnt an ꝛcta eos sit disputãdũ vt in textu. Scõo incipit ꝛ eosdẽ disputare ⁊ reprobare eoꝝ opinionẽ q̃ fuit: ꝙ tñ vnũ esset. Et hoc mõ ens dr multiplr ⁊ de multis sez de substãtia q̃ntitate ⁊ q̃litate. Vel ꝙ tale vnũ est suba tñ vl q̃ntitas vl q̃litas. vel est suba cũ q̃ntitate ⁊ q̃litate. no ꝓmũ. qz nõ erit infinitũ sicut dixit melissus qz infinitũ est in q̃ntitate. Nõ secundũ. qz tũc essez accidẽs ⁊ ꝑ se subsisteret qõ est ipossibile. Nõ tertiũ sez suba cũ quãtitate vel q̃litate. qz sp plura sunt siue sint vnita siue segata. Vñ ꝛcludit dicens. Si igit suba et q̃ntitas duo sunt ⁊ nõ vnum ⁊c.

Notandum primo q̄ ſm phos naturales idem eſt habere ptes extēſiue z hre ptes ſitualiter vel extra ptes. q: eſt nihil aliud q̄ aliquā rē eſſe quātaz ſiue occupare locū vt oē co:p⁹. ſi eī res eſt extēſa z magna tūc impoſſibile eſt iſtas ptes nō occupare locum: qm̄ ſicut infra pbabit extenſio eſt ꝓpria paſſio magnitudis z q̄ntitatis q̄ nō pōt ſeparari a ſuo ſubiecto cū ſit ſuuz ſubiectū met realit z ſolū differant rone. j. Thopico x. Sequit ḡ bñ hec res eſt magna. ḡ extēſione eſt magna. ḡ p partes ſuas extēdit. z p ꝑs occupat locū. Et ex alia pte hec res nō occupat locū ḡ nō extēdit p ſuas ptes vltra: ſi nō extēdit nō erit magna. ideo impoſſibile eſt magnitudinē eſſe ſine extēſione et ecōtra. Dñi aūt theologi pietate fidei ita exigēte ds nō improbare mihi licet aliter ſentiūt: dicēres illā rē habere ptes extēſiue q̄ eſt magna ſiue occupet locū ſiue nō. vt chriſt⁹ in ſacramēto altaris eſt quantus ſed non occupat locū neq; vnā ſua quātitate. Illa ſo res habet ptes ſitualiter q̄ eſt magna occupās locū id eſt cui⁹ alique ptes ſunt ſurſum: alie deo:ſum: aliq̄ añ: aliq̄ retro zc.

Notādū ſecūdo q̄ magnitudo vl' quātitas eſt accidens qō natū eſt extēdere ſuū ſubiectū. ſola eī quātitas extēdere pōt inter oia accidētia ſuū ſubiectū. imo extēſio eſt ꝓpria paſſio q̄ntitatis ſiue magnitudis z effectus formalis ipſi⁹ q̄ntitatis. et niſi extēſio eſſet q̄ntitas: eſſet ꝓceſſus in infinitū. quia materia ꝑma eſt magna ḡ extēſiōe eſt magna. z ſi ſua extēſio eſſet diſtincta a ſua magnitudine: tūc q: extēſio etiā eſt magna ḡ p aliā extēſionē eſt magna et ſic in infinitū? Magnū ſo ſiue q̄ntū eſt res cui vl' ei⁹ pti inheret vl' coaſſiſtit magnitudo ipſam rem extēdens ad differētias poſitionū. Vel eſt res ſeipſa habēs ptes extra ſeinuicē. Magnitudo eī ſiue dimēſio qō idē eſt habet tres ſub ſe ſpecies. ſez lōgitudinē q̄ extēdit ſurſum z deo:ſum. Latitudiez et illa extēdit rē a dextro ad ſiniſtr. et ꝓfunditatē q̄ extēdit añ z ad retro. Dicit primo eſt res cui. ꝓpter includere materiaz cui met inheret magnitudo et eſt magna. ita etiā forme b:uto z ſunt magne p extēſionē eis inherentez q̄ eſt diſtincta ab extēſione materie ſm vnā opinionē. Dicit: vel pti. q: totū cōpoſitū eſt magnū. z licet toti nō inhereat magnitudo q: magnitudo ōz eſſe accidēs materie: tñ ſufficit q̄ inhereat pti totū denominās magnuz. Dicit: vel coaſſiſtit: ꝓpter alia accidētia materie q̄ etiā ſunt extēſa ad extēſionē materie et nō p magnitudinē eis inherentē q: accidēt⁹ eſſet accidēs. ſed eis ſolū coaſſiſtit. Vñ dicit Areſt. in p̄dicamēto q̄litat⁹ Quāta eī fuerit ſuperficies tantā albedinē ei⁹ eſſe dices. Dicit eſt res ſeipſa zc. ubi includit magnitudo q̄ ē etiā magna ſeipſa z eſſentialit. z ōz magnū primariū. Magnū aūt ſecundariū eſt nihil aliud q̄ res q̄nta cui vel pti eius inheret ſiue coaſſiſtit magnitudo. Nō aūt magnitudo ſit magna ꝓbat. q: nihil videt niſi ꝓportionabil' quātū. ſed magnitudo videt: cū ſit ſenſibile cōmune. ij. de aia. ḡ eſt quāta. ſed nō p q̄ntitatē ſibi inherentē q: accidēt⁹ eſſet accidēs. neq; p aliā quātitatē ab ipſa diſtinctā q: eſſet ꝓceſſus in infinitū. ergo ſeipſa eſt magna.

Sed diceres primo quare magnitudo eſt magna et albedo nō eſt alba: cū nō ſit rō diuerſitat⁹. Scdo dicit Areſt. in thopic⁹ Idē non denoiat ſeipm. ḡ magnitudo nō ōz magna ſeipſa. Rñdet ad pmū Inter oia abſtracta accidētalia ſola magnitudo vere p̄dicat de ſuo ꝓcreto vel econtra. q: color nō eſt color: at⁹. calor nō eſt calidus. albedo nō eſt alba zc. q: albū eſt illud q̄ in ſe habet ſufficientē albedinē inheſiue. ſic ſo nō diffinit quātitas. et ratio hui⁹ eſt illa q̄ ſupra aſſumpta eſt. Ad ſecundū ōz q̄ quātū eſt duplex

Phisicorũ Questio VIII

Primo materialiter quod habet quantitatẽ tanq̃ accidẽs eius et sic quãtitas nõ est quanta. et illud voluit Aresto. in thopicis. Secõdo quantũ formaliter est illud quod habet ptem extra ptem. et sic quantitas est quanta.

Nota tercio q̃ pñs q̃stio est mota propter aliqs qui dixerunt q̃ quelibet suba magna esset sua magnitudo mer. z de hac opinione fuerunt platonici pytagorici orem z occan q̃ etiã tenẽt ex eadẽ rõne q̃ mot⁹ sit mobile. Alia ẏo est opinio z nũc veritas q̃ magnitudo sit accidẽs de qua fuit Aresl. Albert⁹ z cõiter oẽs moderniores phi vt infra patebit multis autoritatib⁹. Hijs ergo breuiter ita pmissis sequit̃ conclusio responsiua.

Conclusio, Magnitudo est accidens distinctum realiter a suba magna. Probat̃ pmo autoritate Aresl. hic i textu vt supra. Et. iij. phisicoꝝ. Locꝰ est superficies corpis zc. sed superficies est q̃ntitas. Itẽ. v. phisicoꝝ. ad tria p̃dicamenta est p se motus. sed ad subtantiã non est p se motus sed ad quantitatẽ. ibidẽ. g̃ q̃ntitas nõ est subtantia. Itẽ. iij. phisi. quantitas est accidẽs. Et cõmentatoꝝ. Dimẽsiones non sunt subtantia. Et idem. iij. phisi. Magnitudo z puitas sunt in corpe sensibili. Idem z Aresloteles hic Omnia p̃dicamẽta alia a subtantia dicunt esse in subiecto. Item. ij. de generatione. Impossibile est materiã primã esse planiciem. Ratione tali. quãtitas fm cõmentatorẽ. iij. phisi. nõ est de genere actuoꝝ. sed fm aduersariuꝫ ignis est sua quantitas. igit ignis nulli⁹ est actiuitatis quod est falsum. Alia rõne Nulla subtantia per se sentit. sed magnitudo per se sentit. ij. de ania. igit zc. Alia rõne. Proprũ accidentiꝭ est inesse subiecto et ipm denoiare. iij. metha phisi. sed illud cõuenit quãtitati. igit quãtitas est accidens. omne eñ q̃ inest accidentaliter est accidens. Item quãtitas potest separi a subtantia per potentiã diuinam. ergo distinguunt. Item tria sunt p̃dicamenta ponentia in numeꝝ. scz qualitas quantitas et subtantia. j. phisi.

Arguit̃ primo autoritate Aresotelis in. v. metha phi, Magnitudo est quantũ si mẽsurabile fuerit. sed quantũ est subtãtia quãta. Itez homo est quãtitas primua ergo est quãtitas a specie ad genꝰ. Antecedẽs patet p Aresl. in p̃dicamẽto q̃ntitatis. Rñdet q̃ Aresl. in. v. metha. z p̃dicamentis accepit abstractũ p concreto. scz magnitudinẽ p magno. sicut etiam. j. celi. corpus est magnitudo zc.

Arguit̃ secũdo Magnitudo non potest separi a subtantia q̃nta. g̃ nõ sunt distincta. pbat̃: q: sepet̃ p potentiã supnaturalẽ magnitudo ab homie q̃ro an hõ sit adhuc in eodẽ loco in q̃ antea fuit vel non. Si pmũ tũc hõ habet adhuc ptes extra se inuicẽ z magnas. et sic magnitudo non est distincta. Necp secundũ. q: nõ videt̃ an hõ maneret vel corrũpet̃ ex q̃ nõ hret caput necp cor. q: caput esset sursum z pedes deorsum z magnitudo nõdum esset ab eo distincta. imo nõ põt dici q̃ flueret in punctũ q: vel illud esset indiuisibile q̃ est impossibile. vel diuisibile: et hoc nõ. q: vna ps esset extra aliaꝫ et p cons magnitudo nõ est distincta necp põt distingui. Rñdet̃ q̃ casus est naturaliter impossibilis licet supnaturaliter admittat̃. et dr pmo si quantitas separet̃ ab homie et homo non pseruaret̃ a deo specialiter: ipse imediate corrũpet̃: qm̃ oẽs ptes flueret in pũctũ: q̃ licet esset diuisibile nõ tñ esset visibile z quãtũ: z diuideret in ptes essentiales. Hõ aũt nõ maneret i eodẽ loco q: vt sic hret adhuc ptes correspõdẽtes loco. Cñ nõ hret caput necp pedes

neq̄ co: neq̄ inspiraret aut respiraret q: ista sine q̄ntitate esse nō p̄nt.

Argūt tercio. Si magnitudo separet a substantia magna vel ab hoie: esset aliq̄d corruptibile qō nunq̄ corrūperet ꝑtra Aresto. j. celi. qm̄ si magnitudo est separata ab hoie tūc nihil pōt rāgere ipm q: tacet fit mediante q̄ntitate: ois aūt corruptio debet fieri p ꝓtactū. Rūdet ꝑmo. Si magnitudo ab aliq̄ mixto separt: etiā separt ab eo oēs q̄litates ꝛ accidentia corporalia ab eo separt: sicut q̄litates ꝑme albedo figura ꝛc. qm̄ mediāte q̄ntitate oīa alia accidētia corpalia inherēt materie ꝑme. Ideo talis hō esset incorruptibilis corruptiōe naturali. q: neq̄ ab intra neq̄ ab extra: cū non habeat causaz corruptōis. Et est ꝓsequēs dicēdū. Dato vno inconueniēti sequunt plura j. phisi. Vel dr: secō. Si in tali mixto a q̄ magnitudo est separata remanerent adhuc q̄litates ꝑme tūc reuera ipm rādē ab intra corrūperet sed nō ab extra sic ꝑbat argumētū. ꝑmū ego teneo. Ꝓo diuisiōe aūt q̄ntitatis a suba q̄rit ꝓsequēs

Questio IX

Vtrū materia prima seclusa

sua q̄ntitate sit diuisibilis. Anteq̄ ad ꝓclusionē ipsam, ꝑcedat est notandū ꝑmo q̄ q̄ntitas a natura necessario est ordinata i rebus naturalibus. Et hoc ꝑbat ex multis. Prio q: res naturales nō possent in debitas suas operatiōes sine q̄ntitate. Secō q: alia alia nō possent, ꝓsequi ꝓuenientia erga non possent ipa sentire nihil em̄ sentit nisi q̄ntū: ꝑsertiz sensu visus ꝛ tact⁹. Tercio q: agēs naturale nō posset suo ꝓtrario ꝛ corrūpēti ipm resistere sine q̄ntitate. vñ corp⁹ maius ceteris paribus plus resistit: ergā in maiori corpe est maior virt⁹. Ex qbus patet q licet q̄litas sit ꝑfectior q̄ntitas in materia ꝑma: tm̄ q̄ntitas est necessarior. Primū patz q: q̄litas est actiua sed quātas nō est de genere actiuoz fm cōmentatorē. iiij. phisi. sed actiui⁹ ē ꝑfecti⁹ min⁹ actiuo. Secūdū etiā ꝑbat. q: mediante q̄ntitate oīa accidētia corpalia inherēt marie ꝑme. Vñ cōmentator. xij metha. Magnitudo est ꝑmū accidēs materie. et sic oīa accidentia hūt esse in materia p q̄ntitatē. ideo si p diuinā potentiā albedo esset separata a suba ꝛ magnitudine: ipsa esset spūalis ꝛ insensibilis. Itē q̄litates actiue trāsmutant se inuicē mediāte q̄ntitate ꝛ nō p̄nt inuicē agere sine q̄ntitate. si em̄ vna q̄litas debet corrūpe aliā: necesse est q ipsam primo corrūpat in materia minori deinde maiori. Hinc est qō Aresto. j. de genera. dicit. si caliditas esset separata a materia ipa ageret in frigiditatē existēte in maria sed nō paterer ab ea. Ideo etiā Aresto. post ꝑdicamentū subē subiūxit predicamētū q̄ntitatis significans ipsam quantitatē esse primū accidens et principale ipsi⁹ materie vel substantie mediante quo alia accidentia ipsi inherent.

Notandū secundo q aliq̄d dicit indiuisibile dupliciter. Primo qō simplr est indiuisibile secz qō caret oi ptē vt deus aia punct⁹. Et p oppositū illud est diuisibile qō habet ptes in q̄s pōt diuidi siue sint q̄nte siue nō. Secūdo illud dr indiuisibile qō nō pōt diuidi in ptes magnas ꝛ q̄ntas. Et per oppositū diuisibile est qō pōt diuidi in in ptes exteīsas ꝛ magnas. Cū g oīni diuisioni correspōdeāt ptes ꝛ diuisio sit duplex tūc etiā ptes sunt duplices. q̄dā dicunt essentiales siue entitatiue secz que nō sunt magne vt puncta si essent ptes linee essent ptes entitatiue. Alie dicunt quātitatiue et sunt ptes extēse q correspōdēt diuisioi secō mō secz in ptes magnas. ꝛ sic loquit Aresto. j. phisi. Diuisio soli q̄ntitati cōgruit. Hijs itaq̄ ꝑmissis Rūdet breuiter

ad dubiū. Materia ꝓma secluſa eius q̄ntitate eſt diuiſibilis in ꝓtes entitatiuas nō aūt quātas. Probat: q: nullū accidēs ꝑmanens diuiſibile pōt recꝑi in ſubiecto indiuiſibili vt dicit cōmētator. iij. celi. ſed q̄ntitas eſt accidēs diuiſibile. ḡ matia eſt diuiſibil' ſecluſa ei⁹ q̄ntitate. Itē materia q̄nta eſt diuiſibilis in plures ꝓtes. ḡ materia ſine q̄ntitate etiā eſt diuiſibil' in plēs ꝓtes. et tenet ꝓña. q: neceſſe eſt q̄ cuilibet ꝓti magnitudis correſpōdeat ꝑs ipsi⁹ materie: ex quo magnitudo inheret omnib⁹ ꝓtib⁹ materie.

Arguit̄ primo, Si materia eſſet diuiſibilis ſecluſa ei⁹ q̄ntitate. vel tūc ipſa eſſet finita vl' infinita. ſed nullū illoꝝ eſt dicendū q: finitū et infinitū ſunt paſſiones q̄ntitat̄. Rn̄dek q̄ matia nō ſit finita neq; infinita ſecluſa ei⁹ q̄ntitate. neq; iſto mō finitū ⁊ infinitū ꝓut ſunt paſſiones q̄ntitatis ꝟdicūt ſed eſt medīū inter ipſa: vt oē nō q̄ntū. ſicut de⁹ angelus ⁊c. Ita etiā ſi ꝺr Diuiſio ſoli q̄ntitati ꝟgruit. ſed materia ꝓma vt ſuppoſitū eſt nō eſt quanta. ḡ nō eſt diuiſibilis. Rn̄dek q̄ diuiſio in ꝓtes magnas ꝟenit ſoluz reb⁹ q̄nt̄z.

Arguit̄ ſecūdo autoritate cōmētatoris de ſubſtātia orbis dicent̄z. Si forma aduenīret matie añ ertēſionē tūc indiuiſibile aduenīret īdiuiſibili. ḡ matia ſecluſa ei⁹ q̄ntitate nō eſt diuiſibil'. Rn̄dek: cōmentator: accipit indiuiſibile ꝓ illo q̄ nō diuidit ḡ q̄ntitatē vel in ꝓtes quātas.

Arguit̄ tercio Sint due materie bipedales a q̄b⁹ auferatur q̄ntitas tūc materie adhuc erūt q̄nte. q: ſi ab eq̄lib⁹ eq̄lia demas reſidua erūt eq̄lia ex ꝓncipio mathematicoꝝ. Rn̄dek primo q̄ regule mathematicoꝝ et naturaliū dant̄ de reb⁹ ꝓut ſunt. ſed q̄ſtio ꝑſupponit impoſſibile naturaliter Secūdo ⁊ meli⁹ dicit̄ q̄ in caſu poſito equalia non auferunt̄ ab equalib⁹. q̄a equalia dicunt̄ quoꝝ eſt eadem quātitas. v. methaphi.

Questio X

Vtrū totū ſit ſue ꝓtes. Arguit̄

ſto. ſicut ſuꝑ dictū eſt reꝓbauit ꝑmenidē ⁊ melliſſuz q̄ poſuerunt̄ q̄ tm̄ vnū eſſet ens ⁊ hoc rōne ꝓma. Cōſequnt̄ in eodē cap'lo aſſumit ſecūdā rōnez q̄ talis eſt. Ex q̄ ſicut ens ꝺr multipl'r: ita etiā vnū ꝺr multz̄ modis. q: aliq̄n dicit vnū ſm cōtinuitatē. aliq̄n ſm eādē rōnez vt vipa ⁊ vnū. ſi ḡ tm̄ vnū eſſz ens vel illud eſſet vnū ꝟtinuitate. i. vnū ꝟtinuū. vel ſimpl'r vnū ⁊ indiuiſibile. Nō ſcōm. q: nō eſſz q̄le neq; q̄ntū ⁊c. Nō ꝓmū. q: ꝟtinuū eſt diuiſibile in infinitas ꝓtes q̄ꝝ vna nō eſt alia. Et ibi incidēt alr cū fiat mentio de partib⁹ mouet illam queſtionē Vtrū totū ⁊ ſue ꝓtes ſint vnū. et ſoluit. Si vtraq; ꝑs eſt eadē toti: neceſſe eſt q̄ eadem ꝑs eſt eadē alteri parti.

Notādū primo q̄ totū habet multas acceptiones. Prio cm̄ capit̄ kathegoreumatice ⁊ valet tantū ſicut ens h̄ns ꝓtes. vt hō. Iſto mō q̄n addit̄ termio ſignificāti rē indiuiſibilē facit ꝓpoſitionē falſaz. vt tot⁹ angelus eſt i celo. ⁊ ſic ē incōplet̄. ⁊ in q̄ſtiōe accipit̄ iſto mō. Scōo capit̄ ſinkathegoreumatice valēs tātū ſic̄ q̄libet ꝑs vt tot⁹ danubi⁹ ē fortz̄ i curſu: tot⁹ ſanguis eſt ſanguis. et ſic ē ſinkathegoreuma mixtū cauſans ſꝑ ꝓpōnez vlez̄ ſi ꝓpōit. Tercio capit̄ mixtum ⁊ valet tātū. ipm̄ et nihil ipſius q̄n ipſum. Quarto totum eſt idem q̄ ꝑfectū. vt. j. celi ⁊. ij. phiſi. totum ⁊ ꝑfectū dicimus cui nihil deeſt ſez̄ req̄ſitum ad ſuam ꝑfectionē.

Notandū ſecūdo, Ex q̄ totū ⁊ ꝑs ſunt relatiua inuicē ⁊ vnū

dicit respectū sufficientē ad alterū. Quottuplex est totū tottuplex etiā est ps. Ideo ꝑma diuisiõe totū est duplex scz reale z rõnis. Totū reale est illud qđ habet esse ꝓter opatiõez nr̃i intellect⁹ z in reb⁹ extra aiaz vt hõ: mūd⁹. Illud aūt est mltiplex. Primū est totū itegrale scz qđ hz ptes itegrales. Pars integralis est p quā totū integrat vt man⁹ pes. Totū q̃ntificatiuū est qđ habet ptes magnas z extēsas vt oē qđ videt. Pars q̃ntificatiua est q occupat locū Vel sic. est ps q̃ si addit toti facit ipm extēsi⁹ z maius vt man⁹ pes zc. Reb⁹ aūt sic stãtib⁹ ois ps q̃ntificatiua est itegral' z ecõtra. nõ aūt simplr. q: si magnitudo esset separata a materia ipsa materia hꝫ ptes integrales nõ aūt q̃ntificatiuas. Aliud ē totū intẽsionale z est qđ habet ptes q pñt itẽdi z remitti. Vel qđ hz g̃dus vt sola q̃litas. Pars intẽsional' est g̃dus q̃litat⁹ vt albedis vel caliditat⁹. Aliud est totū potestatiuū qđ hz ptes potestatiuas siue potẽtias agẽdi vt aia. Pars potestatiua est nihil aliõ q̃ꝫ potẽtia ipsi⁹ aie siue altri⁹ agẽt⁹. Vñ dic Arest. iij. ō aia. De pte aūt aie zc. Totū essentiale ē qđ hz ptes essentiales sine qb⁹ ꝑstitui nõ pōt vt hõ. Pars essential' est q est ō essentia tot⁹ scz sine q totū esse nõ pōt vt matia z forma respectu hois: qm̃ etiam deo est ipossibile q faciat hoiez sine matia z forma. Itẽ sanguis zco: nõ sunt ptes essentiales hois q: hõ pũctual' pōt esse sine illis. Totū ꝓ aliãtū est qđ hz ptes aliãtas vt decẽ. imo ois nũer⁹ respectu vnitat⁹. Pars aūt aliãtra est q aliãtiẽs sūpta ꝑstituit pcise totū z nõ plus vl̃ min⁹ vt qtuor respectu sedecim q: qtuor ąter sūpta ꝑstituũt pcise sedecim. Scõo est totū rõnis qđ scz hz esse ab opatiõe nr̃i itellect⁹ vt spẽs diffinitū gen⁹ zc. Illđ aūt etiã ē multiplex. q: aliqđ ō: totū vl̃ scz qđ est sup⁹ vel magꝭ cõmune ad aliud vt aial respectu hois. Pars ꝓ subiectiua ō: ipm iferi⁹ min⁹ cõe siue spẽs vt hõ respectu aial'. Totū in q̃ntitate est termin⁹ cõis distribut⁹ vt subiectū illi⁹ ꝓpõnis ois hõ est aial. Pars in q̃ntitate est termin⁹ cõis nõ distribut⁹ vt subiectum ibi hõ est aial. Totū diffinitiuū est qđ hz diffinitionẽ vt ois spẽs. Pars diffinitiua est q ingredit diffinitõez sicut gen⁹ z differẽtia. Totū in mõ est determinabile sumptū sine determiatiõe vt hõ respectu illi⁹ hõ alb⁹. Pars ꝓ i mõ est ipm determiabile sūptū cū sua determiatiõe vt hõ alb⁹. In ꝓposito g̃ fit mentio de toto reali qđ habet ptes vt hõ. q̃litas. q̃ntitas. nũerus zc.

Cõclusio fm cõmẽtatorẽ Auerroim. Totū est nihil aliõ q̃ꝫ sue ptes simł sumpte siue vnite. Probat auto. Arest. hic dicẽt⁹. multa ita q̃ꝫ vnū aut diuisiõe quẽadmodũ totū et ptes. Et. iij. ō aia. sicut oculus z pupilus sunt vnū: sic corp⁹ z aia sunt vnū totū. Itẽ. j. elẽco ꝛ. Duo z tria sūt q̃nq̃ꝫ sed q̃nq̃ est totū z duo z tria sunt sue ptes. Et. iiij. phisico ꝛ. totū non est ꝓter ptes. Cõmẽtator hic sup textu Arest. Quelibet ps ē aliud a toto. sed omes ptes simł sūpte nõ sunt aliõ a toto. Idẽ. Totū nihil aliõ est q̃ꝫ ꝑgregatio ptiũ g̃ totū nõ est aliõ a se. et subdit. Et illud sophisma est cõpositoris z diuisoris: qm̃ vnaq̃ꝫ ptiũ ō: esse aliud a toto sed oẽs insimł nõ pñt dici esse aliõ a toto Rõne pbat tali. si totalitas esset distincta a ptib⁹ simł sumpt⁹ tũc pt separari. Sepet g̃ tũc q̃rit: an ptes sic vnite adhuc sint totū vl̃ nõ. Si pmũ tũc totalitas nõ est separata. Si scõm tũc ptes erũt: z tñ nõ erũt ptes alicui⁹ tot⁹ qđ est ipossibile. q: ois ps dicit respectū ad totū. Alia rõ. si totum dicit entitatẽ ses totalitatẽ distinctã real' a suis ptib⁹ sicut dicũt scotiste: tũc eq̃ ista totalitas est ens: vel est simplex vel cõpositũ. Nõ pmũ. q: totū sp est cõpositũ. tgit etiã sua totalitas sibi co: respõdens. imo vel est in rebus ipsis vel solũ in imaginatione. Si secundũ: tũc nihil est. q: credere imaginatiõi est inc̃ouemẽs. iij. phi

sicoꝝ. ꝛ ꝓpter hoc ꝙ nos imaginamur petrū differre a paulo: ista differentia non est aliud ꝙ̄ res differētes. sic etiā de toto ꝛ ptib̄. vel est in ipsis reb̄. ꝛ sic idē distingueret a seipso: cum nō videt cui insit. Si ꝯo totalitas est cōpositā tūc etiā est tota et illa totalitas ite ꝝ distinguit a ptib̄ ill⁹ totalitat⁹. ꝛ sic i. infinitū fiet ꝓcessus. et si in scōa totalitate dat stat⁹: pariter in ꝑori. Ideo boi philosopho est philosophandū ad sensum ꝛ a sensibus ad intellectū �means doctrinā Arest. j. Posteriox ꝛ nō ecōtra. Hinc est ꝙ experimentalis est melior et verior pars phie naturalis. Alia rō. Si ista totalitas est aliq̄d p̄ter partes simul sumptas. vel est substantia vel accidens. Nō secundum. quia sequitur bene. nulla substantia est substantia et accidens. sed omne totū p̄sertim substantiale est substantia ꝛ accidens: q: ꝛm eos totalitas est accidēs. igit nullū totum est substantia. iam ꝛclusio est impossibilis ꝛ non malor: g̃ minor. Illa em̄ tercia entitas et vnio ꝛm eos est accidēs. Alia ratio. sequerek ꝙ in quolibet ternario esset q̄ternarius et in quaternario esset quinarius. et sic sursum semp ascendendo. qm̄ ternarius est quoddam totum et sua totalitas est entitas et vnitas distincta a toto ꝛ partib̄. g̃ erūt q̄tuor vnitates in vno ternario ꝛc̄. Sunt alie multe rationes idez probantes: tm̄ ad presens iste sufficiāt.

Arguit primo. Totum distinguitur a suis partibus simul sumptis. Probat auctoritate Arest. vij. Methaphi. qui dicit. Bis tria non sunt sex sed semel sex sunt sex. Et cōmentator ibidē. Littere nō sunt sillabe ex quibus fiunt. Item Arest. et cōmētator. ij. de aia Substātia cōposita distinguit ꝛtra formā ꝛ materiā que sunt ptes. Respondet ad ꝑmam auctoritatez ꝙ textus corrupte allegat: qm̄ est ꝛtra omnes mathematicos ꝙ bis tria nō sunt sex similiter ꝛtra rationē. sed sic debet allegari: semel sex sunt sex sed non bis sex sunt sex. Ad secundam respondet ꝙ cōmentator accepit litterā ꝑ materia et sillabam ꝓ forma: alꝫ esset contra principia grāmatico ꝝ. Ita codē modo intelligit Arestote. qm̄ dicit; sillaba ba non est b et a. Ad terciam dicitur ꝙ substantia composita distinguit a materia ꝛ forma si diuisiz accipiunt non aūt coniunctim.

Arguit secūdo Si totum non esset aliud a suis partib̄ tūc homo esset incorruptibilis. ꝙ tam materia ꝙ̄ forma q̄ sunt ptes sunt incorruptibiles. Item homo est risibilis ꝛ ridet et tamen nulla pars est risibilis Respondet ad ista et similia argumēta ꝙ materia ꝛ forma simt sumpta que sunt cōpositū corrūpit ridet flet nō aūt diuisa. sic ꝑbat argumētū: qm̄ tot⁹ hō est nihil aliud ꝙ̄ sua materia ꝛ forma simt vnita ꝛ iūcta. ꝛ illō vult ꝛclusio

Arguit tercio. Materia et forma sunt causa cōpositi ꝛ sūt in cōposito. et si essent cōpositū tūc cōpositū essz causa cōpositi ꝛ cōpositū essz in cōposito. Item materia ꝛ forma sunt ꝑora ꝛposito ꝛ sic idē essz prius seipso. Item ptes sunt notiores ꝙ̄ notū. j. hui⁹. et sic idē esset not⁹ seipso. Rndet ad oia ista sicut pri⁹. materia ꝛ forma diuisim sumpte sunt in cōposito et cā cōpositi ꝛ ꝑtes ipsoꝝ nō aūt si iūctim ꝛ vnite acciptant q: sunt cōpositū met.

Questio XI

Vtrū sortes sit hodie idē qui

heri fuit. Ista q̄stio habet incidēr aliꝫ originē dubitādi. q: cū supra dictuz sit quō totū sit idez cum suis ptibus ꝛ quō ab ipſ distinguat: posset esse dubiū

an sortes hodie sit iste sortes q̄ fuit heri q̄m ꝓcul dubio admīt materia in eo est variata p resolutiōez suaꝝ ptū. sz variata pte variate etiā totū. Etiā alia rōe mouet. s. ꝓpt opinionē ipi⁹ heraclti dicētz q̄ idē equ⁹ nō possz bis eundē fluuiū itrare. Aristpp⁹ so ipm corrigēs dixit q̄ etiā nō possz set itrare eūdē fluuiū ꝓpter ꝓtinuā mutatōez ipaꝝ rerꝝ. ꝓpt q̄ō etiā tenuit nos nullā hr̄e veritatē de aliq̄ re ꝓpt mutatōez ꝓtinuā ipaꝝ rerꝝ. ideo ꝓpetuū tenuisse dr̄ silētiū ne aliq̄d falsi ꝓnūciaret.

Notandū est ꝑmo q̄ fm Arest. in. v. metaph̄. aliq̄ dicuntur eadē q̄dr̄uplicit. Prio ꝓportiōe. s. q̄ int̄ se habēt q̄ndā analogiā t ꝓportionē siue ꝓuenientiā vt res diuersor̄ ꝑdicamētor̄. q̄m ꝑdicamēta habēt int̄ se q̄ndā ꝓportionē: vt q: dicūt de suis inferiorib⁹ t sunt genera generalissima. Et emplū recto: vniuersitat⁹ t recto: nauis sūt idē ꝓportōe. Itē hō t asin⁹ imo q̄libz res ē eadē alti ꝓportōe q̄m secū ꝓuenit in esse. Ille tñ mod⁹ est remotissim⁹ idētitat⁹. Scōo aliq̄ dicunt eadē genere. s. q̄ significant ꝑ vnū genus ꝑdicamētale vt oēs species: vt hō t asinus dicūt eē idem. silr albū t nigrū q̄m sunt sub colore. Tercio aliq̄ dicunt eadē specie q̄ significant ꝑ eandē speciē specialissimā. t h̄ duplicit. scz specie essentiali siue substātiali. t specie accidētali. Exēplū. oēs homines dicunt idem specie essentiali. Itē oīa alba dicunt eusdē speciei. silr oēs bauari rc. Quarto aliq̄ dicūt eadē nūero. s. q̄z materia hec demōstrata est eadē. id ē q̄ habēt eādē materiā in nūero. vt marc⁹ tullⁱ⁹ t cicero. silr paul⁹ et h̄ risibile demōstrādo paulū. Et ista idētitas nūeralis est materia idētitas fm Arest. j. thopic. q: ista sp ꝑsupponit alias tres et non ecōtra. q̄m q̄ sunt eadē nūero sunt etiā eadē specie t genere t nō ecōtra. t ista q̄ sunt eadē specie etiā sunt eadē genere sz nō ecōtra. Est tñ sciendū q: aliq̄d dr̄ manere idē in nūero ꝑ diuersa tpa tribꝫ modis. Prio large. s. cui⁹ dispositiōes accidētales nō sunt notabiliter variate. vt idē danubi⁹ currit ꝑ bauariā q̄ currebat añ viginti annos. silr idē est equ⁹ in stabulo q̄ fuit ante sex dies. Et oppositū illud dr̄ sibi diuersū cui⁹ dispositiōnes notabiliter sunt variate: vt Seneca in q̄dā epla. Nēo est idē in senectute q̄ fuit in iuuētute. Silr ō petro infirmo dicim⁹. nō est idē petr⁹ q̄ fuit añ q̄tuor ebdomadas. Iste ḡ modus idētitat⁹ est inuent⁹ ꝓpt laicos vt cōis modus loq̄ndi saluet. Scōo aliq̄d dr̄ idē in nūero ꝓpe. s. cui⁹ ps ꝓncipalior̄. id ē forma substalis est eadē q̄ fuit ante vt sortes ē idē hodie q̄ fuit heri: q̄m aīa sua nō est variata. t h̄ vult ꝓmētator̄ vj. phisicor̄. cū inq̄t. Idē in rei ritate est idē fm formā. forma eī substal hois nō variat cū sit indiuisibil. Sz ex opposito illō dr̄ sibi diuersum fm diuersa tpa cui⁹ ps ꝓncipalior̄ sez forma substātialis essentialit est variata. vt Brunellus iuuenis nō est idē cū brunello seniori. licz sit idē asin⁹ tñ ei⁹ forma ex q̄ est diuisibil est mutata t augmētata. Tercio ꝓprissime. s. qō fm seipm non est variatū essentialit. vt oē indiuisibile: vt deꝰ angel⁹ aīa intellectiua silr celū. Illud ꝯo dr̄ sibi diuersū qō substātialit est variatū. vt oē qō ē sub ꝓcauo orbis lune elemētū t elemētatū. q̄m in aiali ē ꝓtinu⁹ fluxus t refluxus ptiz ꝑmo de genera. Seneca. Nemo nostꝝ est mane q̄ fuit ꝑdie. Et Job loq̄ns de hoie ait. Et nūq̄z in eodē statu ꝑmanet. Et sapiēs. Nihil ē stabile sub sole

Notādū scōo ꝑ intellectu ꝑdictor̄ t materie idētitatis posset occurrere maxima difficultas. scz. An indiuiduū debeat dici vnū t idem in nūero ex idētitate forme aut materie aut vtriusq̄. Q̄z nō sufficiat idētitas forme, phalis. q: tūc man⁹ t pes essent idē q: habēt eandē formā in-numē⁹

Phisicorū I Questio XI

ro. scz aiam intellectiuā. Itē ad variatōez ptis materie seqtur variatio totī⁹ matie. sz ad variatōem matie sequit variatio totī⁹ ꝓpositi. qm̄ matia ē pars essentiall ꝓpositi. sz ꝑte essentiali variata etiā variat totū. Q3 aūt matia ꝓtinue variet patz: q⁹ qlitates ꝑme in corpe nō stant ociose sz ꝓtinue. aut aliq̄d fluit aut aliq̄d resoluit in ꝑtib⁹ matie. ꝛ h̄ fit in nutritōe alteratōe ꝛ motu local. Itē si idētitas forme sufficeret tūc nihil nutriret augmentaret vl diminuere. qm̄ in nutritōe fit assimilatio nutrimēti in substātiā aliti vel ei⁹ ꝑtez Vñ cū materia nō maneat eadē ꝑpt ꝓtinuū fluxū et refluxū humoꝝ seqtur q̄ idē nō augeat qm̄ forma est indiuisibil⁹ et sp manet inuariata. g̃ sola matia in nutritōe variat. Q3 aūt nō sufficiat idētitas materie sic ꝓbat. q⁹ sequeret q̄ infiniti hoies fuissent in sorte exquo sepissime ei⁹ materia est variata ꝑ fluxū ꝛ refluxū ptiū. Vñ in vno hoie centū saluarent⁹ ꝛ infiniti dānarent⁹. imo sequeret q̄ paul⁹ vel ali⁹ christianus nō esset baptisat⁹. neq; q̄ hodie duxisz vxorē cras esset in mr̄imonio. qm̄ nō esset idē hō exq̄ materia est variata. Et sic aia trāsibit de corpe in corp⁹. q̄ō est ꝓtra rōem ꝛ Aristotelē in. j. de aia q̄ reꝓbēdit antiq̄s ꝓbos dicētes qualibet aiam q̄libz corp⁹ ingredi. Ergo nō sufficit idētitas matie qm̄ ipa i indiuiduis ñ pōt manere eadē ꝑpt ꝓtinuā resolutōem suaꝝ ptiū. Propt illas sortes ratōes rñdet ad istā difficultatem. Ad h̄ vt indiuiduū sit ꝛ denoiet vnū ꝛ idē i nūero licz forme substātialis idētitas necessario ꝛ pl⁹ req̄rat q̄ idētitas materie: tñ absolute ñ sufficit sz etiā req̄rit q̄ ipa ꝓseruet eadem in eadē materia saltē ꝑm ptē. scz humidū radicale. Quelibet haꝝ ptiū ꝓbatur ex supradictis. Est tñ vez q̄ in indiuiduis humanis idētitas pōt saluari ex idētitate forme substātialis. q⁹ forma est q̄ dat esse rei ꝛ vnū esse. ij. de aia. Imo totū ꝓpositū accipit suā denoiatōnem a forma. Et soluūt rōes añ rñsiōem q⁹ baptism⁹ ꝛ silia nō impmūt ꝑm suos characteres materie sed aie. In aliis ꝓo mixtis sic nō est. q⁹ forma asini mutat ad variatōem materie et sue partis.

Conclusio, Sortes est hodie idem q̄ fuit heri large vel ꝓprie. q⁹ sua ꝓs principalio⁹ manet eadē. s. forma substalis. Itē alias nullū nomen esset ꝓprie qualitatis. Itē ibi dicimus identitatē vbi nō est differentia iij. phisicoꝝ. sed sortes hodie et heri nō differt a seipo exquo drītia sumit⁹ a forma ꝑm oēs. sed forma est eadem hodie et heri.

Arguitur primo. Idētitas sumit⁹ a materia, q⁹ materia prima est imutabilis. v. metaph. Rñdet q̄ materia sit immutabilis a ꝓpa potētia q⁹ nulli⁹ est actiuitatis ideo nō pōt seipam immutare ad aliquam trāsmutationē sed ipam trāsmutātur forma substātialis et qualitates prime

Arguitur scdo. Si etiā requireret idētitas materie seqretur si sortes hodie furaret⁹ cras nō esset fur et sic nō deberet suspēdi. Rñdetur q̄ cōmūis mod⁹ loq̄ndi nō ꝓsideraꝛ trāsmutationē materie nisi maxime notabilē. ꝛō appellat eū sortē hodie ꝛ cras sp eūdē. philosophi ꝛo q̄ rōem miscēt sensibilib⁹ aliter habēt iudicare. Ipe em̄ heraclit⁹ nimis in tali mutatōe rerū excessit. ꝓpter q̄ nihil vlteri⁹ loqui volebat ne mentirer⁹. sed oia mōstraui d̄gitis. Sed eum reꝓbat Aristo. iiij. metaph.

Arguitur tercio, Possibile est q̄ materia ꝓma in aliq̄ minime trāsmutet⁹ sed maneat eadē verissime. q⁹ stat eaꝝ nō nutriri vt scūt medici. neq; plātā crescere nec resolui ꝑpt frigus extrinsecū. g̃ ꝓdicta de trāsmuta

tione materie stare nō pñt. Rñdet q si eger nō nutrit tūc incipit diminui. et sic materia trāsmutat q: resoluit. sed de plāta est dicendū q ei⁹ materia adh̄ huc trāsmutet q: alterat g frig⁹ extrinsecū. sed calor ab intra resistit

Questio XII

Vtrū infinitū secūdū quod i

finitū sit nobis ignotū. Pro introductōe hui⁹ q̄stiōis est sciendū q Aresto. i capitulo scōo reprobat opinionē anaxagore dicentis q infinita essent pncipia rei naturat. Et est ratio sua tal: q si infinita essent pncipia rei naturalis tūc nulla res naturalis posset cognosci. qm tūc arbitramur nos aliq̄d cognoscere q̄n ꝑfect⁹ ex q̄bus q̄ntis ipm sit. Set infinitū sm q infinitū est nobis ignotū. Vñ dic. Si igit infinitū sm q infinitū ignotū est sm multitudinez et magnitudinē. infinitū ignotū q̄ntū est quoddā. sm spēm aūt infinitū est q̄dle q̄dā. Principijs aūt existētib⁹ infinitis q sm multitudinē q sm spēm ipossibile est que sunt ex his cognoscere. Sic em cōpositū cognoscere arbitramur cum cognoscimus ex quib⁹ q quantis sit.

Notandū primo. licz Aresto. iij. phisicoꝝ multas ponat acceptōes et diffinitiones infiniti. vt habet infra in tercio q̄stiōe. xij. hic tñ alie ponit sue acceptōes. Et pmo ifinitū capit duplicit. Pmo cathegoreumatice. s. q̄n ponit se solo vel trestrictū a pte p̄dicati. vt corp⁹ est infinitū. imo q̄cūq; est se solo extremū tūc capit cathegoreumatice vt infinita sunt. q ita pōt attribui magnitudini vl multitudini. Tunc attribuit magnitudini q̄n additur magnitudi vel suis spēb⁹. vel q̄n addit termio significāti extēsiōez vt ifinita magnitudo nō est. infinita linea est. Infinita quātitas est. Et ita exponitur dupliciter. Positiue sic. est magnitudo pedal: tripedal: et sic sine statu. h mō est incōplexū sub p̄dicam ēto q̄ntitatis q est species magnitudis. q sic ñ dat. vt ꝓbat. iij. phisicoꝝ. Priuatiue sic exponit. est magnitudo nō termiata. vel sic. est q̄ntū nō termiatū et ita est ꝓplexū q etiā nullū tale est. Tūc ꝯo attribuitur multitudini q̄n addit termio significāti multitudinē q nūez. vt in continuo sunt infinite ptes. ita ē incōplexū. q ponit sub multitudine in p̄dicamento q̄ntitatis. Et talis infinita multitudo in reb⁹ actu sepatis et extēsis non dat. q̄m sic exponit positiue. vt ifinita multitudo id ē duo tria q̄tuor q sic sine statu. Priuatiue vero. put est ꝓplexū sic exponit. est multitudo nō termiata nūeralit. Scōo mō capit sincathegoreumatice. s. q̄n secū habz aliq̄d substātiuū vt infinitū pond⁹ sortes pōt portare. et de rigore h etiā fit q̄n ponitur a pte subiecti solitarie q̄m tūc ꝓfundit p̄dicatū vt infinit⁹ est mūd⁹. Et sic pōt attribui multitudini vl magnitudini: eodē mō dicēdo sicut pus. Q̄n autez attribuit magnitudini tūc positiue sic exponit. Est aliq̄ntum q aliq̄bz maiori assignato mai⁹. q sic ista est falsa. Infinitū pōd⁹ sortes pōt portare. Priuatiue sic. est aliq̄ntū q nō tantū q̄n sp mai⁹. q ita p̄dicta ꝓpositio ꝓcedit. Sed q̄n attribuit multitudini tūc positiue sic exponit. est aliq̄t q aliq̄bz plura. vt i q̄libet ꝓtinuo sunt ifinite ptes. Priuatiue sic. est aliq̄t q nō tot q̄n plura q nec ū dat in quolibet ꝓtinuo. Sic g sincathegoreumatice capiēdo infinitū semp est ꝓplexū. Et sp dat ad minus in ꝓtinuo q̄n attribuit multitudini. q̄n vo ꝯo attribuit magnitudini tūc nō semp datur.

Phisicoꝝ I Questio XII

Notãdũ scõo. Aliq̃d cognoscit dupliciter. Primo positiue quod cognoscit secluſa oĩi negatiõe. vt q̃ hõ sit aial risibile. q̃ sit ꝓpositꝰ ex materia ꝛ forma. Scõo mõ ꝓuatiue qõ cognoscit ꝑ negatiõꝫ positiui. vt õs cõgscit qz nõ ẽ coꝛpꝰ. ꝛ infinitũ qz nõ est accidẽs. Jtẽ aliq̃d cõgscit ꝑmo notiõa siue cognitõe distincta siue determiata. scz qõ cõgscit ꝑ ꝛceptũ ꝓpriũ ꝛ sibi ꝛueniẽtẽ. vt qñ hõ cõgscit ꝑ risibilitatẽ. ꝛ de ista loq̃t Arest. vj. thopic. Odiffinitio ẽ notioꝛ suo diffinito. qm̃ distincte ꝛ clare exꝑmit qõ ꝓfuse ꝑ diffinitũ significat. Scõo aliq̃d cõgscit ꝓgnitõe ꝓfusa. ſ. qõ ꝓgnoscit ꝑ ꝛceptum nõ solũ sibi sz pluribꝫ ꝛueniẽtẽ. ꝛ ita cõgscit oĩs res mũdi sub ꝛceptu entis. ꝛ isto mõ diffinitũ est notiꝰ nobis sua diffinitõe. vt ꝓbat Arest. i. ꝓmio ꝓmi huiꝰ de circulo q̃ nob est notioꝛ ẽꝑ sua diffinitio. q̃ fm ꝓmẽtatoꝛẽ ibidẽ ẽ illa Circulꝰ ẽ figura sperica in cuiꝰ medio ponit pũctꝰ a q̃ oẽs linee ducte ad circũferentiã sunt eq̃les. Jta etiã hac cognitõe cõgscerem⁹ infinitũ si essz. scz qz esset coꝛpus q̃ntũ. Et debz q̃stio intelligi õ infinito i magnitudie ꝛ etiã multitudine entiũ actu sepataꝝ. vt clare ex textu Arest. ꝓtz. Debz etiã itelligi cõditionaliꝫ vt q̃rat tantũ. si essz infinita magnitudo actu vl' multitudo reruꝫ sepataꝝ an cõgsceret distincte q̃ntũ essz in logitudine latitudine et ꝓfundita te. ꝛ et q̃t ꝓtz essz ꝓpositũ ita q̃ ratio infinitatis intelligi possz. vñ fm q̃ capit specuoatiue ꝑt exꝑmit rõem infiniti ꝛ nõ reduplicatiue

Cõclusio. Si essz infinitũ in actu iꝑm fm suam ratiõem nõ posset cõgsci distincte ꝛ positiue. ſ. q̃ntũ esset et ex q̃bus partibꝫ. et q̃t ꝓponeꝛet. Probat aucte Arest. hic in textu exꝑsse illã sniam ponẽtis vt supra. Et ꝓmẽtatoꝛ. iij. metaꝓh. Finitũ nõ cõprehẽdit infinitũ. sed intellectꝰ est finitus igit nõ distincte intelligit infinitũ. Rõe tali ꝓbat. Jnfinitũ in actu est q̃ntuz nõ terminatũ. fm ꝓmentatoꝛẽ. j. phisicoꝝ. sed si intellectꝰ iꝑm distincte itelligeret tũc iꝑm mensuraret sed quantacũq̃ parte in eo assignata sꝑ est assigbilis maioꝛ. Preterea intellectus ad intelligibile debz esse ꝓporcio. sed iꝑius ad infinitũ nulla est ꝓporcio. Vnde cõmuniter due solent assignari ꝓditões infiniti i magnitudine si esset. Prima q̃ nõ posset ꝓsumi ꝑ ablatiõem q̃ntaꝝ rũcũq̃ partiũ. Scõa q̃ nõ posset determinari quantũ esset

Arguitur primo autoꝛitate cõmentatoꝛis in secũdo de aĩa q̃ dicit. Jntellectus infinita intelligit in ꝓpositõe vniuersali. Et Arest. iij. de aĩa. Jntellectus est q̃dãmodo oĩa. Jtẽ Aresto. tradidit cognitõem de infinito. iij. huiꝰ. ꝛ ꝑmo celi. ergo infinitũ si esset cognosceret. Rñdet q̃ intellectus intelligit infinita ꝛ oĩa ꝓfuse nõ aũt distincte. ꝛ Aresto. tradidit cognitionẽ de infinito solũ q̃ nõ sit vel in ꝓfuso

Arguit scõo. actu est infinita multitudo in q̃libz continuo q̃m est diuisibile i infinitas ꝑtes. j. iij. et. vj. phisicoꝝ. ꝛ. j. celi. ꝛ tñ illõ distincte cognoscit. vt hõ asinus ꝛc. Rñdet ꝑmo q̃ nõ ẽ infinita multitudo rerũ actu sepataꝝ et exꝛesaꝝ licz in potẽtia sic in ꝓtinuo. Scõo õz q̃ rõ illarum ꝑtiũ infinitataꝝ in ꝓtinuo nõ est distincte cognoscibil'. ꝛ illud exꝑmit ꝗ signuz fm q̃. Et no tanter dr rez extensaꝝ. qz fm opinionẽ Arest. actu essent infinite anime. licz assertiue in eo non reperiat de animabus. sed ille nullam faciunt extensionem.

Arguitur tercio. Jnfinitũ si esset: esset nobis notũ etiã distincte q̃ haberet duas medietates. et ꝑ ꝓseq̃ns sub rõne duplici cognosceret.

Itē infinitū diffinit fm Arest. iij. huius. sed diffinitio distincte ꝛ clare exprimit ipaz naturā diffiniti. Rndet ad pmū q hec nō est specialꝫ ꝛ determinata ratio infiniti: imo ō: q nullū sit assignabile mediū i ipo infinito. q: mediū dicit respectū ad extrema q̄ in ipo impossibile est reperiri. Et si allegat Arest. ij. methaphi. si infinitū esset q̄libet ps in eo esset mediū. dicit: q tñ velut si esset infinitū tūc priuatiue ois ps essz mediū q: nō illa neqꝫ aliq. Ad secūdū ō: q solū diffinitio ifiniti est q̄d nois de q̄ nō pcedit argumtū sed de q̄ditatiua. Cū ꝫrō infiniti sit minime intelligibilis: hinc est q multi tenēt etiā supnaturalr nullū infinitū posse esse. De hoc tū latꝰ in vltima q̄stione tercij phisicoꝝ.

Questio XIII

Vtrū oīa entia naturalia sint

determinata ad maximā vel minimā q̄ntitatē. Sciendū q Arest. i capło. ij. vbi s. alia rōne reprobat Anaxagoꝛā q tenuit infinita eē pncipia rei natural. Et est talis q coꝛpa nō sunt cōposita ex infinitis: qm̄ totū ꝛ ptes cōsequunt se inuicē q̄ ad finitatē ꝛ ifinitatē: puitatē ꝛ magnitudinē. Vnde si totū est alicuꝰ q̄ntitatis necesse est ptes esse rāte q̄ntitatis. sed cū totū nō sit ifinite q̄ntitatis q: nō ꝓtingit aial vel plantā esse cuiuscūq magnitudis. q̄ neqꝫ ptes sunt infinite. Ex illo ꝓcludit Arest. q caro os ꝛ alia hmōi nō pñt esse q̄ntacūq fm magnitudinē. ideo hic incidit sermo de minimo ꝛ maꝛio fm quantitatem.

Notandū primo q ens naturale capit multis modis. Primo ꝓ re cōposita ex materia ꝛ forma vt oē elementū ꝛ elementatū vt hō aial plāta sil̄ celū. Secō ꝓ ipa natura seu matia vl forma. Tercio ꝓ dispositiōe siue operatiōe ipsiꝰ cōpositi q̄ sibi ꝓuenit rōne formē substātialꝫ vt caliditas est ens naturale igni ꝛ frigiditas siue frigefacere aq̄. Sil̄r ridere ē naturale ipsi homi. Quarto ꝓ oi illo q̄ō habet esse a natura et nō ab arte sicut hō: oē aial ꝛ oīa vegetabilia. hoc mō pōt in ꝓposito accipi ita vt idē sit dicere hoc est ens naturalr ꝛ hoc est ens naturale siue ꝓ naturā. Res aūt naturalis ō: esse determinata ad q̄ntitatē q: pōt attingere aliquā quātitatē et nullo mō maiorē ꝓ naturā. Ita etiā ō: determinari ad minorē q̄ntitatē q: pōt esse alicuiꝰ pue q̄ntitatis ita q naturalr nō minoris: qm̄ si fieret mino: vl maio: exiret suā speciē ꝛ corrumpek. ꝛsic determinata valet tantum sicut limitata.

Notandū secundo. exquo maximū et minimū sunt suplatiui ipsa pñt exponi duplr Affirmatiue ꝛ negatiue. Illud est maximū affirmatiue q̄ō alio a se est maiꝰ id est q̄ō excedit oēs alias res in magnitudie vel in alia re. et sic q̄libet suplatiuꝰ nō dicit nisi de vna re fm Arest. v. thopicoꝝ. Quicq̄d ꝓ supabūdantiā ō: solū vni rei ꝓuenit. Illud est maximū negatiue q̄ nō est maiꝰ. vt si essent sex viri eq̄les in magnitudine q̄ excederēt alios i magnitudie tūc q̄libet eoꝝ diceret maximꝰ. ꝛ ita suplatiuꝰ pt sil̄ semel dici ō multz. affirmatiue ꝓ nō nisi de vno. Illud dicit minimū affirmatiue q̄ō q̄libet alio a se est minus. Sed negatiue quo non est minus. Vt aūt ad ꝓpositum flectak sermo: maximū ꝛ minimū in q̄ntitate pñt esse in rebꝰ duplr. seu ō facto siue actu ꝛ i potētia. Illud ō: maximū simplr ō facto q̄ō oēs alias res excedit i sua q̄ntitate ꝛ illō dak vt vltra spera. minimū ꝓ vt coꝛpꝰ arthomale Secō i potētia ꝛ duplr seu nakali vl simplr ꝛ supnakali. Illō ē maximū fm potētiā naturalē q̄ō habet tātā q̄ntitatē q̄ nō pōt eē maior nakalr. vt vltra spera. Sed illō est maximū potētia supnakali q̄ō habet tātā q̄ntitatē q̄ etiā sup

(ex Catalogo Lyncensi mscripty.

Phisicorū 1 Questio XIII

naturalit nō pōt fieri maior. et actu nullū tale est sed infinitū i q̄titate si eēt esset tale maximū qm̄ eo nō posset fieri maius: ex quo iplicat ꝯ tradictionem sicut etiā implicat duo infinita in magnitudine esse simul. de hoc latius in li. de celo et mūdo. Eodem mō applicandū est minimū in q̄ntitate. Cū ergo Aresto. potentiā naturalē ad res que actualiter sunt vel verisiliter pñt esse limitauit Est consequenter p intellectu ꝯclusionis inuestigandū quō in rebus reperiant maximū et minimū. Et primo non est dubiū quin sit vel fuerit vel futuro erit maximus hō negatiue. sed affirmatiue est dubiū z incertū. Ita etiā de minimo hoie. et sicut est de specie hūana ita est etiā in alijs speciebus animaliū. nō sic in inanimatis vt plantis. Scōo terra naturaliter dispositā vt estimat circa centrū est minima: ita q̄ intantū est ꝯdensata si ꝯdēsarēt plures ipa corrūpēt z exiret suā spēm qm̄ est densissima. q̄ nō pōt fieri minor potentia naturali. Ita etiā ignis circa superficiē spere lune est rarissimus. ita q̄ si vlterius rarefieret corrūperet ideo habet maximā quantitatē quā sm̄ naturā habere potest. Et si quer. vnde tm̄ ꝓueniret ista corruptio: an ab aliq̄ intrinseco vel extrinseco Est dicendū q̄ ab intrinseco. s. a forma substantiali que sub certa quātitate quo ad magnitudinē vel paruitatē manere potest. z nō sub maiori vel minori. Extrinsecū eim̄ nō causat istā corruptiōem. Tercio dabit est quātitas in materia magna et qua sub qua potest forma equi manere et nō sub minori vel maiori. qm̄ forma est limitata vt maneat sub certa quātitate et h̄ in actōe et potētia naturali. Quarto ois multitudo est terminata ad minimū. scz numer⁹ binariū. Quito nulla forma siue q̄litas q̄ intēdi et remitti pt: pōt dari mīma: q: est diuisibil in infinitos grad⁹. Sexto in q̄libet specie est dabile indiuiduū q̄ nō est maior licz posset esse maior. qm̄ pōt calefieri et plꝰ rarefieri. vel pōt ꝓcuti vt tumefiāt sibi mēbra. neq̄ hoc ē ꝯ mentez Aresti. qm̄ nihil aliud vult nisi q̄ quelibz species rei naturalis determinat i suis indiuiduis certā q̄ntitatē. s. quā. ita q̄ minus illo ꝓducere naturaliter non pōt. et determinat maximā q̄titatē ita q̄ vltra illā maius indiuiduū ꝓducere nō pōt. non obstāte quin ipm̄ indiuiduū possit p accidens tumefieri ꝛc. Septimo naturaliter sm̄ Aresto. loq̄ndo dabile est maximū qđ pōt esse. s. totꝰ mūdus. q: naturaliter nō pōt esse maior. Vlī multa silia dubia pñt faciliter solui p hāc distinctiōez. Maximū aliqđ actualiter est z aliqđ qđ pōt eē. Ite maximū qđ pōt eē aliud pōt esse potētia naturali: aliud potētia supnaturali. de possibili eim̄ in illis inferioribus raro dat maximū licz actu.

Nota tercio, sicut maximū et minimū applicant ad q̄ntitatē de q̄ in primo phisicoꝝ hic ꝯmuniter agit. ita etiā pōt applicari ad alia. Et primo vtr sit dare maximā velocitatē z tarditatē. Scōo vtr sit dare maximū spaciū p qđ visibile pōt videri. Tercio vtr sit dare maximū tps p qđ aliq̄ res posset durare ita q̄ nō vltra. Quarto vtr sit dabile maxima vir⁹ agentis naturalis siue vltimata. sm̄ quā ipm̄ agere possit sic q̄ nō vltra. Quito vtrū sit dare maximā resistētiā in q̄ virt⁹ resistētis est sūma. sic q̄ si plꝰ deberet resistere ipm̄ resistens corrūperet. Et ad oia p̄dicta rndeat affirmatiue sm̄ mentē Aresti. p tercā q̄ nō dat maxima tarditas. z de his oib⁹ latius tractat li. d̄ celo et mūdo. z. ij. de generatōe. Hic ꝙ solū de maximo z minimo in q̄ntitate amplectendū est Et sm̄ Aresti. hic in textu sit hec ꝯclusio responsalis.

Cōclusio. Natura in qualibet specie determinat indiuiduis certā q̄titatē quā nullū indiuiduū eiusdē speciei naturaliter excedere potest.

et paruitatē sub q̄ nullū esse pōt mīn⁹. Hec ꝯclusio pbat autoritate Aresto. hic in textu vt supra patuit. t. ij. de aīa. Omnū a natura constantiū positus est cert⁹ termin⁹ augmēti t decremēti. Cōmētator hic. Caro habz in paruitate t magnitudine determinatā q̄ntitatē quā nō ptrāsit. Idē. Manifestū est ꝙ se q̄ q̄ntitas carnis est termiata magnitudie t quitate. Et. vj. phisicoꝝ Dnimū de omni generato est terminate q̄ntitatis. Ratione tali pbatur q̄stio. Natura nō admittit infinitatē in suis induiduis neq; extensiōis duratōis actōis vel resistētie. qm̄ nō est ꝓcessus in infinitū. vij. phisicoꝝ. ergo in q̄ntitate actōe et passione sua indiuidua limitauit. hoc idem voluit Arest. in primo celi. pser tim de actione.

Arguitur ꝓmo. Multa sunt indiuidua in specie hūana in statu augmētatōis t diminutōis. t ista nō sunt determiata ad maximā neq; minimā quantitatē qm̄ adhuc augmētank. Rndetur q oīa in questione nō distribuit ꝙ singulis indiuiduis sed ꝙ speciebꝫ singuloꝝ vt exposit ꝛclo. Scōo respondek q omne indiuiduū est determiate q̄ntitatis quā attiget futuro et nō maiorē pser tim in longitudine. Et si querik que sit causa diuersitatis in longitudine diuersoꝝ hoīm. Rndeo saluo iudicio meliori. ratio seminalis seminū p̄ris et matris vna cū influētia celesti. dispositio em̄ rationis seminalis maximā hz in ipo filio nouik genito efficaciā vt experiētia edocuit.

Arguitur scōo autoritate Aresto. ignis augerek in infinitū si sibi adderek ꝛbustibile. g̃ nō terminak maxima quātitate. Item ponatur ignis rarissim⁹ t maximus et sibi apponak stuppa: si ipam cōburit fit maior si nō tūc agens naturale applicatū suo passo nō impeditū nō aget qō est falsum. Rndek q Arest. supponit infinita ꝛbustibilia que nō sunt. Ad aliō dr si admittik ignis rarissimus ipe nō ꝛburet stuppā. qm̄ est determinatus in sua actōe et quātitate. vt innuit casus. et ita habet impedimentū. q: limitationem et terminū sue quantitatis.

Arguik tercio. Nunq̄ res terminak ad minimā quantitatez q: res naturalis est ꝛtinuū. et illud est diuisibile in infinitas ptes. ij. phisicorū. imo est diuisibile in duas medietates. sed sua medietas est mino: vñ dabik minus mimo. Rndek ꝓmo q q̄stio loq̄tur de rebꝫ naturalibꝫ totalibꝫ. q: ille pōt saluari sub certa quantitate ita q nō sub minori. si g̃ tale minimum assignek: vt asinus bipedalis: ille si diuidik statum exit speciem t corrumpik. Vnde q̄stio loquik de toto nō diuisibilitatis sed ꝙ se subsistēte. ita q nō ē ps alteri⁹. Ita etiā soluk Arest. cū dicit q nō sit minima magnitudo q: semper eius pars erit minor. q: ibi loquik q̄ ad diuisiōem. hic vo loq̄mur q̄ ad q̄ntitatē sub q̄ indiuiduū pōt saluari sic q nō sub minori vel maiori.

Sed diceres, quō intelligik Arest. qui h̄ dicit q sit dabil' minima caro cū et⁹ medietas sit mino: t dabik min⁹ mimo. Ite ipa est diuisibil'. q: si essz indiuisibil' nō essz minimū. g̃ post diuisionē manet vel nō. Si ꝓ mū tūc erit minus minimo. si sēm tūc nō ois corruptio erit termin⁹ alterat ōis ꝛ Arest. ꝓmo de generatōe. Rndek breuit q Arest. reprobādo anaxagorā duo supponit. Primū. Oē corp⁹ fit min⁹ p ablatōez alicui⁹ ab eo. sm q etiā ꝛcessit Anaxagoras. Carnis est determiata q̄ntitas in magnitudie et quitate. t tūc sic arguit. dabik est minima caro: g̃ si ex illa aliq̄d segregabik erit minus mimo. g̃ q̄libet nō est in q̄libet que fuit opinio anaxagore. Ita q̄ minimū ꝺr duplicit. Primo q̄ ad naturā q: nō pōt naturalit ee min⁹

ꝛ sic nō dak in generabilibꝫ ꝛ corruptibilibꝫ. Alio modo q̄ ad nos. qm̄ nos nō possum⁹ minus iudicare fm sensū nostꝝ. ꝛ sic intelligit Aresf. Hec distinctio habek originaliter ex ꝓmētatore. viij. phisicoꝝ q̄ dicat q ꝓma ps i motu q̄dāmodo est i actu. qꝛ est indiuisibil. et est in potētia qꝛ ē diuisibil. ℣l sic ōr caro ōr mīma. qꝛ si vltery⁹ diuidere k ipa esset insensibilis vel exiret suā spēm qꝛ resolueret k in aerem ꝛē. Et ōr ad argumentū q corruptio ꝓprie dicta ē termin⁹ alt̄atōis. ꝫ caro solū diuidit: ad quā diuisionē p accidēs seq̄t corruptio

i Ntractatu scō Aresf. determiauit de ꝓncipijs rerꝝ naturaliū fm opinionē antiq̄ꝝ. In tractatu tercio agit de eisdē fm opinionē ꝓpriā. ꝛ diuidit k in tria capitula. In q̄ꝝ ꝓmo ꝓbat ꝓncipia rerꝝ naturaliū esse ꝛtraria. id ꝓbans aucte antiquoꝝ phoꝝ q hoc idez affirmabant. Oia em̄ ꝓncipia que ipi posuerūt erant ꝛtraria. vt aliq̄ calidū ꝛ frigidū vt Permenides q̄ dixit frigidū terrā et calidū ignē. Aly rarū ꝛ densū. aly plenū ꝛ vanū. aly parū et magnū. Scō ꝓbat hoc idē p tres ꝛditōes ꝓncipioꝝ Prima q nō fiant ex alterutris. id ē q vnū ꝓncipium nō fiat effectiue ex alio ꝓncipio. Secūda ꝛditio q nō fiāt ex alijs. s. diuersaꝝ rōnū. qꝛ alias nō essent ꝓma. Tercia ꝛditio q ex illa fiāt ex illis. id ē oēs res naturales fiūt ex illis ꝓncipijs. Nūc sic ꝓbat q sint ꝛtraria. qꝛ iste tres ꝛditōes ꝙuenīt ꝓmis ꝛtrarijs. ergo prima ꝛtraria sunt ꝓncipia. ꝫ prima ℨria sunt prima oim aliorum q̄ nō fiūt ex alijs. et cū sint prima principia naturalia non fiunt ex alterutris. Oia vo que fiūt fiūt aut ex ꝛtrarijs: aut medijs. sed media fiūt ex ꝛtrarijs. ꝛ illud ꝓbat inductiue. q̄ principia rerꝝ naturaliū sunt ℨria. Sup q̄ q̄ritur.

Questio XIIII

Vtꝝ prima ꝓncipia rerꝝ na

turaliū sint cōtraria. Notādū ꝓmo q ꝓncipiū capit multiplicit. Prio p principio indepēdentie. s. qđ a nullo dependet ꝫ alia oia ab eo. vt .xij. metaph. Ex tali igit ꝓncipio dependet celū et tota natura. Scō capit p ꝓncipio diffinitōis. i. qđ igredit diffinitōz alicui⁹. vt Porphir⁹. Gen⁹ ē ꝓncipiū spēi. et Aresf. i ꝓdicamēt. Pūct⁹ ē ꝓncipiū q̄ntitat ꝛtinue ꝛ vnitas q̄ntitat discrete. Et. viij. phis. Lerꝝ ꝛ circūferētia sūt ꝓncipia sperici qm̄ ponūt i ei⁹ diffinitōe. Tercio capit p ꝓncipio doctne. s. qđ ꝑsupponit i aliq̄ scia. vt. j. topic. Principia sūt fides suppoꝝ. id ē nō pūt ꝓbari. et .ij. poste. Tale ē ꝓncipiū i doctrina nra qđ q̄dāmodo seq̄t cognitōem sensitiuā. vt oē totū ē maꝝ sua ꝑte. De q̄libꝫ affirmatio vl negatio de nullo ꝛo sit. Ꝛtē. q̄libꝫ est vl nō ē. Ois ignis est calid⁹. Illoꝝ aūt ꝓncipioꝝ aliq̄ dicūt simpl ꝓma. s. q fundāt i ꝛdictōe. Alia dicūt nō simpl ꝓma. s. q nō fundant i ꝛdictōe ꝫ sunt nota p sensū ꝛ experiētiā. vt ois ignis ē calid⁹. Quarto p ꝓncipio cognoscēdi siue notificādi ꝫ q̄ res ipa hz cognosci. Vñ Porphir⁹. Decē ꝓdicamēta sūt decē principia rerꝝ. Et. ij. metaph. Ea dē sunt principia essendi et cognoscēdi. Quito ꝓncipiū capit p principio intrinseco ꝛ ꝙstitutiuo. s. qđ ꝙstituit rē naturalē i esse vel in fieri vt materia forma et priuatio. Nam materia et forma constituunt rē in esse. sed priuatio in fieri. id est. si res naturalis debet generari necessariuꝫ est ista tria concurrere. materiā et formam vt ingrediant essentiam compositi et priuatōem vt compositum generetur. Vnde res naturalis hic est res composita ex materia ꝛ forma. Est tamen vꝝ q etiā aliq̄ dicunt principia

essendi scz quatuor cause z q̄ ad illas reducunk. quonia causa efficies z finalis dicuk principia extrinseca. scz formalis z materialis dicunk principia intrinseca siue ꝓstitutiua. In ꝓposito tn fit mentio de duobus principijs. scz forma et priuatione. qm materia nulli est contraria. xij. metaph.

Notandu secudo, licet cotrarietas multipliciter accipiat vt in p̄dicamēto q̄litatis et substatie coiter o:. ē tum tn ad ꝓpositu spectat accipik duob⁹ modis. Prio ꝓprie siue stricte p repugnatia aliquaꝝ formarum z positiuaꝝ que no possunt simul et sel idem denotare. sed successiue. vt magnu et paruu. sursum z deorsum. z sic no repik in substatijs: q: substatie nihil est ctrariu. v. phisicoꝝ. et in p̄dicamētis. Secdo ctrietas accipik cōmuniter vel large p repugnatia aliquoꝝ que no pnt simul et semel idem denotare sicut hō et equus ctriank. pmo hui⁹. silr habitus et priuatio. Et ita debz h accipi. Vnde dicit cmētato: Et notandu est q hoc nome contrariu vsitak hic large p contrario z priuatōe z habitu. siue sit in rei ritate siue fm formā. qd ctriu (fm qd ego credo) nos appellam⁹ disperatu. hec cōmentato:

Conclusio prima, Principia rerū naturaliū scz forma et priuatio sunt cōtraria large vel ctrietate cōiter dicta. Probak aucte Aresto. hic dicētis. Oes igik cōtraria prima principia faciūt. Et. iij. metaph. Oes enim dicunt principia esse ctraria. Et cōmentato: hic. Quia apparet ex fm oib⁹ omniu q ponūt pncipia cōtraria: licz no conueniāt in eade cōtrarietate. tn vlr conuenūt in hoc q sunt ctraria. hec cōmētato:. Rōe tali z aristotelis q supra tacta est. Oīe generabile fit ex pncipijs ex terna ꝓditōe principioꝝ. scz oīe qd fit: fit ex ctrario vel medio. mediu aute est ctrariu vtriq extremo. hoc ē qn aliqd infinitak tūc terminus a quo et terminus ad que sunt ctraria large. v. phisicoꝝ. terminus aūt a quo est priuatio forme. z termin⁹ ad quez est habitus forme que opponunk priuatiue no in re sed in rōe. Ratio em priuationis forme et habitus eiusde repugnāt. Vn ctrietas priuatōis et forme referk ad ipam trāsmutatōez naturalē. s. generatōem et corruptōem rei naturalis z sic vltimate est oppositio et ctrarietas solum ratōis

Arguitur primo Substatie nihil est cōtrariū. v. phisicoꝝ. sed forma est iuba. Ite ctraria debēt esse in eode genere. v. metaph. scz priuatio in nullo genere est. Rndet iste z siles aucte debēt intelligi de contrarietate ꝓprie vel ꝓprijssime dicta. scz ista ctrietate no ctriāk forma z priuatio

Arguitur secudo, Ratio cōclusiōis no cōcludit, q: oīe qd fit fit ex ctrio. sed forma fit ex materia. pmo hui⁹. igik forma ctriak marie Rndet q materia nulli ctriak sed bn est subiectu ctrarioꝝ qd nulli debet esse ctrariu. Et o: q ex pmo notat subiectu z sic forma fit ex materia. id est i materia tanq in subiecto. Secdo notat o:dine. z sic forma fit ex priatōne. j. phisicoꝝ. z h mō oē qd fit fit ex suo ctrio. Vn ex equocak in istis auctib⁹.

Arguitur tercio, Aresi. corrigit antiq phos. xij. metaph. q dixerūt pncipia prima eē ctria. g conclusio est falsa. Ite forma et priatio nunq sunt silr. exq priatio solu ctriak forme habēde et no habite. sed si vnu ctrioꝝ est optet reliquu esse. ij. celi. Rndet ad primu q Aresi. xij. metaph. loq tur de pncipio indepēdente scz pma causa. cui nihil est cōtrariu. antiq vero phi posuerūt vnu tale pncipiu bonoꝝ et aliud maloꝝ que dixerūt eē ctria. Vn concludit Aresi. Entia em male disponi nolūt vn⁹ g pnceps. Ad scm dicik q Aresi. ij. celi loquik de ctrarijs ꝓprijssime. qm dicat in postp̄dicamēt⁹

omnib⁹ existentib⁹ sanis adhuc sanitas ⁊ languor contrariant. Vñ Aresto. ꝯcludit hoc primum capitulū dicens q̄ ꝺdem igitur ꝯtraria esse oportet principia manifestum est

Questio XV

Vtrū tātū tria sint principia

rez naturaliū. Sciendū q̄ Arest. in scō capitulo tractat⁹ tercij inuestigat numez principioꝝ intēdens p̄ncipaliter q̄ nō sint plura principia necz pauciora q̄z tria. Quā ꝯclusionē ꝓbat ex sufficienti diuisione. Et primo Non est tm̄ vnū principiū. quia principia sunt contraria vt prius ꝓbatuz est. sed vnū sibiꝑsi non est cōtrariū. Scōo: principia nō sunt infinita: qm̄ tunc nulla res naturalis sciret. q: infinitū fm q̄ tale est nobis ignotū. Item ꝯtrarietas nō habet infinita extrema: p̄sertim p̄ma ꝯtrarietas. ergo nō sunt infinita p̄ncipia q: principia sunt p̄ma ꝯtraria sed p̄ncipia sunt ꝯtraria infinita. Itē illō quod pōt saluari ⁊ fieri ꝑ finita magis est ponendum q̄z per infinita. sed res naturales possunt fieri per principia finita. ergo. et ibi elicitur ista autoritas Frustra fit ꝑ plura quod fieri potest ꝑ paucioza. ergo p̄ncipia rez naturaliū non sunt finita. Tercio nō sunt tm̄ duo p̄ncipia. Primo ideo: q: oē qō fit fit ex aliq̄ substantialr vt ꝯcedunt oēs naturales. sed vnū ꝯtrariorꝝ non fit substantialiter ex alio. ergo p̄ter duo necessario est ponendū tercium qō fit subiectū illorꝝ ꝯtrariorꝝ. Scōo ideo: q: ex duob⁹ cōtrarijs nō pōt res naturalr cōponi: exq̄ ꝯtraria sunt ſ bȳnutice corruptiua. j. hui⁹. g̃ reḡrik vnū p̄ncipiū indifferens ad ista ambo ꝯtraria. et hec rō elicit ex p̄dicta q̄ fuit Arest. imo dicit Arest. q̄ oēs phi p̄ter principia ꝯtraria posuerūt tercium. vt Plato vltra magnū et paruū posuit ydeā. Quarto nō sunt plura principia q̄z tria: qm̄ in naturali trāsmutatiōe solū necessario est vnū subiectū ⁊ illud vni⁹ ꝯtrarietatis est susceptiuū. sed cū vna ꝯtrarietas sit sufficiēs. g̃ sufficit soluz vnū subiectum. Ergo ex sufficienti diuisiōe ꝯcludit q̄ nō plura necz pauciora sint p̄ncipia q̄z tria.

Notandū primo q̄ differt dicere et querere vtrum tm̄ tria sint principia rez naturaliū et vtz in q̄libet transmutatiōe naturali necessario ꝯcurrant tm̄ tria p̄ncipia. qm̄ si p̄cise velim⁹ insistere verbis ⁊ rigori: primus titulus nunq̄z pōt cōcedi. q: nō est dabilis aliq̄ res naturalis q̄ habeat ista tria principia: licet q̄libet talis habeat materiā ⁊ formā. ꝓuationē ꝯo fm q̄ mēs est Arest. ⁊ fm veritatē id est fm q̄ ꝓuatio sapit naturā p̄ncipij: tūc nulla res naturalis ipsam habet: qm̄ cuiuslibet rei naturalis materia actualr est informata vna forma. licet sit priuata ea quā futuro habebit: tm̄ ista ꝓuatio oino nihil est necz habet existentiā in re. habet tm̄ rationē principiandi vt ꝓbabit penultima q̄stione hui⁹ p̄mi. Itē rigor logice istū p̄mū titulū nō admittit necz ꝯcedit cū sit exponibilis gratia pluralitatis ⁊ ei⁹ exponentes sint false. Q; aūt logica sit applicāda ad ꝓpositum nō est inconueniēs: qm̄ est scia cōis fm Arest. j. Elenco. ⁊ nō nisi rone applicatiōis ad oēs scias vt diffusi⁹ a p̄ncipio logice disputari solet. Hinc est q̄ aliq̄ volētes saluare Arest. exponunt noialiter p̄sentē titulū ⁊ hoc mō: tm̄ tres sunt ꝯcept⁹ specie distincti. vl tm̄ tres sunt termini q̄z vni⁹ repsentat materiā alt⁹ formā ⁊ terti⁹ ꝓuationē necessarij in oib⁹ reb⁹ naturalib⁹. Et licet ista expositio sit vera ⁊ nō impugnabilis: nō tm̄ est philoso phica ⁊ naturalis necz de mēte Aresto. aut sui cōmen-

tatoris. qm̃ isti ꝯceptus tres vel termini ꝗs in alia habemus nō pñt esse pñ
cipiū illi⁹ vel alteri⁹ rei naturalis. qz nō ingrediunt ei⁹ cōpositionē sicut mate
ria z forma fm mentē Aresto. in hoc primo. Alij ꝙo saluant istū titulū ꝙ tria
principia cōia dicentes tm̃ tria esse principia rez naturaliū in specie siue cōi.
scz materia cōis: forma cōis: z priuatio cōmunis. nō aūt in nūero. Sed ab il
lis ego ꝙro: vbi tm̃ habeant subsistentiā et pſertim de ꝙatione q̃ si habebit
vnā naturā cōmunē siue ydeā et ista nihil est sicut infra ꝓbabit: imo ꝓncipia
fm Aresto. j. hui⁹ ingrediunt cōpositionē rei naturalis. sed materia cōis z for
ma cōmunis nō ingrediunt essentiā rei naturalis: alꝫ nihil plus posset gene
rari: etiā rediret platonica opinio de ydeis. ꝓterea isti licet satisfaciāt in ꝓte
titulo: tm̃ qz ad sensum naturali ꝓho philosophandū est z nō tm̃ ad imagina
ria Ego dico q̃ sicut est hec res naturalis homo vel asin⁹: ita fm Aresto. z cō
mentato: ē eiusdē rei naturalis sunt hec certa principia scz hec materia petri
hec forma pauli zc̃. Et tūc iste titulus debet sic intelligi. tm̃ tres sunt ratiōes
principiandi oim rez naturaliū specie inter se distincte q̃cunq; ipse res na
turales transmutant. scz ratio ꝓncipiandi materie. ratio ꝓncipiādi forme. et
ratio principiādi ꝙatiōis. z hoc vult secūdus titulus. Vñ solū duo sunt ꝓn
cipia ꝟsti tutōis rei naturalis scz q̃ ingrediunt essentiā cōpositi sicut materia
et forma. z dicunt ꝓncipia cōpositi ꝙ se. Tria ꝙo sunt ꝓncipia trāsmutatiōis
rei naturalis. scz materia forma z ꝙatio. Et priuatio ō: ꝓncipiū rei natura
lis ꝙ accidēs. hec est sentētia Aresto. in textu. Vñ cōmētator. Duo sunt ꝓnci
pia ꝟstitutiōis. tria ꝙo trāsmutatiōis. Hoc tm̃ scias q̃ priuatio etiā est princi
piū ꝙ se ipsi⁹ trāsmutatiōis naturalꝫ q̃m̃ sine ipsa impossibile est fieri trāsmu
tionē naturalē. sed ō: principiū ꝙ accidens rei naturalis.

Notandū secūdo q̃ transmutatio est mutatio ꝙ quā res ali
ter se habet q̃ꝑ pri⁹ se habuit. Et est tripler. Prima ō: naturalis z ꝓpria. z est
mutatio successiua facta in subiecto de nō esse ad esse vel de esse ad nō esse. vꝫ
est mutatio successiua facta ꝙ agens naturale. vñ tres sunt species trāsmuta
tiōis scz generatio: corruptio: z mot⁹. vt in ḡnto. Ista tm̃ trāsmutatio tā acq̃
sitiua q̃ꝑ depditiua est duplex scz substātialis vt generatio z corruptio. z de il
la loquit ꝓsens titulus secūdus. Alia est accidentalis vt alie species motus.
Secūda ō: trāsmutatio artificialis et est mutatio successiua q̃ a tq̃d fit ꝙ ar
tem vt incisio lapidis. Tercia quā Aresto. nō admisisset ō: supnaturalis scz q̃
fit in instanti vel sine subiecto vel sine ꝟcursu causaꝝ secūdarū. Et differunt
iste tres trāsmutatiōes fm modū agēdi: ita q̃ sp vna est pfectior alia: q̃m su
pnaturalis fit extra subiectū z est pfectissima. vt creatio. Naturalis fit in ma
teria ꝓma. Artificialis ꝟo in materia secūda. Subiectū ḡ trāsmutatiōis natu
ralis est materia ꝓma. sed artificialis est materia secunda.

Cōclusio ad mentē Aresto. Tm̃ tres sunt rationes genera⁹
les ꝓncipiādi intrinsece q̃m̃ aliq̃ res transmutant naturaliꝫ scz ratio subiecti in
q̃ fit trāsmutatio id est materie. ratio ꝙatiōis a q̃ vel ad quā fit transmuta
tio. et ratio forme ad quā est trāsmutatio si est acq̃sitiua. vel a q̃ est si mutatio
est depditiua. Ista ꝟclusio est de mēte Aresto. hic in textu vt supra lati⁹ dictū ē
z. xij. metha. Tres ꝟo sunt cause z tria ꝓncipia: due qdem cōtrarietates cui⁹
hoc qdē ratio z spēs: scōm illud ꝟo priuatio. tertiū ꝟo materia. Ratio autez
Aresto. a ꝓncipio q̃stiōis patuit: q̃ etiā ista esse tria ꝓncipia ꝓbat ꝙ tres cōdi
tiones ꝓncipioꝝ prius positas. Et breuit⁹ materia ꝓncipiat in genere cause
materialis. forma in genere cause formalis qz dat esse rei. sed priuatio in ge

nere cause efficiẽtꝫ sine q̃ non: qm̃ sine priuatione impossibile est aliquã transmutationem substantialẽ fieri.

Arguit primo. Quattuor sunt cause, igit quattuor sunt pncipia: qm̃ causa t principiũ conuertunt. Itẽ impossibile est trãsmutationẽ naturalẽ fieri sine q̃libꝫ primis. igit ipse etiã erunt principia. Itẽ multe sunt materie t forme secꝫ sortꝫ platonis t aliaꝝ rerꝫ naturaliũ. g̃ sunt plura principia q̃ tria. Respõdet q̃ q̃stio intelligit de principijs intrinsecꝫ vl substãtialibus t totalibꝫ fm rationẽ eoꝝ specuo cam. Et si ꝺr tñ aliq̃ forma est incorruptibil vt hois. t alia corruptibil vt bruti. et ille differũt specie. Rñdet q̃ rõ pncipiãdi forme ẽ q̃ ꝺat eẽ rei t cõposito. t illa rõ q̃ẽit oibꝫ formis subalibꝫ

Arguit secũdo. Tm̃ duo principia sufficiũt ad esse cõpositi scꝫ materia t forma. g̃ tertiũ supfluit. Item priuatio oino nihil est. igit nõ est principiũ. Añs est Arest. j. huiꝰ. t pbabit q̃stiõe yltia huiꝰ primi. Rñdet ad primũ. Duo principia sufficiũt ad essentiã cõpositi. sed tria req̃runt ad generationẽ t corruptionẽ eiꝰ. Ad secundũ ꝺr q̃ licet priuatio sit nõ ens ꝓpter q̃ ꝺr principiũ p accidẽs rei naturalꝫ tñ habet rationẽ pncipiãdi i genere cause efficiẽtꝫ sine q̃ nõ in q̃libet transmutatione naturali.

Arguit tercio auto. Arest. hic in textu. Sufficiẽs est alterum principiũ sui psentia et absentia facere mutationẽ. g̃ sufficit vnũ principium. Itẽ materia nõ causat neq̃ pncipiat aliq̃d cũ nulluꝫ sit actuitatꝫ. Rñdetur ad primũ q̃ Arest. loquit de principijs p se. t vult tãtũ ꝺicere: alterũ principiũ scꝫ forma sui psentia facit generationẽ t sui absentia corruptionẽ in materia. et illud etiã ꝓcessium est q̃ tm̃ duo sint principia ex quibꝫ res naturalis componit. Ad secundũ ꝺr q̃ materia nõ pncipiat in genere cause efficiẽtis sicut ꝓbat argumentũ. sed in genere subiecti ꝛc.

Questio XVI

Vtrũ omne quod fit necessario fiat ex subiecto ꝑdisposito. vel sic. Vtrũ aliq̃d fiat simplr ex nihilo.

Sciendũ q̃ Arest. in capło tercio tractatus tercij volẽs tractare de trib pncipijs rerꝫ naturaliũ: prꝰ ꝑmittit aliq̃ ꝓambula: ꝺicẽs q̃ prꝰ est determinandũ de trãsmutatione t generatiõe fm rõnes cõem t deinde specialẽ. t ponit ibidẽ aliqs trãsmutatiões tã in simplicibꝫ q̃ compositꝫ vt in textu. Scõo explicat differẽtias t ꝓueniẽtias inf materiã t priuatões q̃ infra de ꝓuatiõe ꝛidebunt: pncipalr intẽdẽs istã ꝓclusionẽ Jn oi trãsmutatiõe necesse est ei aliq̃d subiici q̃ fit: ita q̃ nihil fit ex nihilo. t quõ illꝺ ꝓbat patebit circa ꝓclusionẽ.

Notandũ primo q̃ fieri est rẽ de nouo incipe esse. Generari ꝺo est rẽ successiue incipe esse post nõ esse. t sic fieri est in prꝺ q̃s generari: qm̃ importat fieri successiue t in istãti. Fieri aũt successiue ꝺr dupliꝛ Pmo i subiecto. scõo ex subiecto. Jllud ꝺr fieri i subiecto q̃ fit i materia ꝑmanenta q̃ ipa talem trãsmutatiõez sustẽtet rangꝫ subiectũ vt ois forma fit naturalr i materia ꝑmanenta. ipsa eñ materia est subiectũ cuiuslibet trãsmutationis naturalꝫ. Jllꝺ ꝺo fit ex subiecto q̃ fit ex materia rangꝫ ex pte essentiali illiꝰ q̃ fit. t sic forma fit in materia: totũ aũt cõpositũ ex materia. ꝓprie tñ nõ differunt nisi rõne: qm̃ forma ꝺr fieri in materia inq̃ntũ materia sibi substat vt in ipsa p qualitates primas educak. sed ꝺicak fieri ex materia inq̃ntũ educit de potentia materie, Jln forma educi ꝺ potẽtia materie est ipsaꝫ successiue ꝓduci de potẽtia eiꝰ sic q̃ ista forma

naturaliter depẽdet in esse ab ipsa materia sine q̃ etiam naturaliʒ impossibile est ipsam ꝓduci. Forma g̃ educi vel fieri ex subiecto ꝑsupposito vl̃ ꝑdispositio est ipsam ꝓduci in materia p q̃litates ꝑmas ipsa materia talẽ trãsmutatiõez siue generationẽ tanq̃ subiectũ sustentante. Exẽpluz. ex materia semis asini ꝓducit forma substãtialis asini: qm̃ postq̃ ratio semialis eiusdẽ actuat q̃litatibz ꝑmis: q̃litates prime educũt. i. de nõ esse ad esse ꝓducũt in materia seminis formã substãtialẽ asini ex ipsa scz rõne semiali. Vñ licz materia prima sp sit subiectum: tñ isto mõ vel sibi ỏz subiectũ predispositum.

Notandũ secũdo pro solutione multorũ argumentoꝝ. Aliquid ỏz fieri ex alio multis modis ſm Aresto. in. v. metha. Prio tanq̃ ex sua materia vt forma fit ex materia z statua ex ere. ita capit in ꝓposito. Scõo aliq̃d fit ex alio tanq̃ ex sua causa efficiẽte vt ꝑ ex filio et ꝙuersiõ ex pugna. similiter vna cognitio fit ex alia. Tercio tanq̃ ex pte vt totuz fit ex suis ptibz siẽ hõ ex materia et forma. Quarto sicut species ex pte speciei id est ex genere et differentia vt hõ ex rõnali. Quinto aliquid fit ex aliq̃ tanq̃ ex aliq̃ sui pte vt puer fit ex matre z patre. Sexto z vltimo quia fit post aliud vt ex nocte fit dies. et dicit Aresto. ex eq̃noctio nauigatio quia post eq̃noctiũ fiebat. ista etiam forma fit ex ꝓuatione. vel ỏz fieri ex ꝓuatione tanq̃ ex causa efficiẽte sine q̃ non. Et necesse hic debet importare necessitatẽ naturalẽ q: naturaliter est impossibile q̃ aliq̃d nõ fiat ex subiecto ꝑdisposito.

Cõclusio ad mentẽ Aresto. Omne qõ fit naturaliter necessario fit ex subiecto ꝑsupposito. Probat auto. Aresto. hic vicẽz. Qm̃ oportet aliquid sp subiici ei qõ fit. Et. vij. metha. Impossibile factũ est si nihil ꝑexistit. Et cõmẽtator. Cõis ꝙceptio oim philoꝝ est q: oẽ qõ fit fiat ex aliq̃. Idez. Omne generatũ indiget aliq̃ subiecto. Idẽ dicit Aresto. ix. metha. Dictum aũt est in sermonibz de substantia. q: oẽ qõ fit fit ex aliq̃ z ab aliq̃. Istã ꝙclusionem ꝓbat Aresto. hic in textu: ista rõne. Omne qõ fit aut fit simplr scz qõ de nouo incipit esse simplr vt sole substãtie. Aut ſm q̃d scz qõ incipit ſm q̃d vt accidẽtia. Unde dicat. Simplr aũt fieri substãtia ꝓ solũ est. ſm q̃d aliorũ scz a substãtia. Illa g̃ que fiunt ſm q̃d sicut accidẽtia fiũt ex suba: qm̃ oia de subiecta substantia dicunt vnde de ipsa fiũt. z hec ỏz generatio ſm q̃d naturalis. In factione ꝙo siue generatõe ſm quid artificiali etiã necessario aliq̃d subiicit. Probat inductiue: ponens modos factionis artificialis. Quedam em̃ artificialia fiunt transfiguratione vt ex ere statua. Quedam appositiõe vt que augmentant. vt ex multis lapidibz fit cumulus. Alia fiũt subtractiõe. vt ex lapide imago mercurij. Alia cõpositiõe vt domꝰ. Alia ꝙo per alteratio nem materie vt lateres. Ea ꝙo que fiunt simplr fiunt ex aliquo. vt patet inductiue. quia animalia z plãte fiũt ex semie. Unõ ꝙcludit Aresto. Oia em̃ q̃ sic fiunt manifestũ est qm̃ ex subiecto fiũt. et infert. Qm̃ qõ fit sp cõpositũ est. et sup illa illatione mouebit questio sequẽs. Alia ratio. Inter ens z nõ ens est distantia infinita. si ergo aliq̃d ꝓduceret ex nihilo et ex non ente: esset necesse ibi esse aliqõ agens naturale reducẽs istã distantiã infinitã ad ens. sed cum oẽs res naturales sint potẽtie finite q: determinate actõis ſm Aresto. q̃ naturaliter est impossibile aliq̃d fieri ex nihilo. Sed cum deꝰ ſm fidem sit infinite potentie ipse hoc potest. licet ſm viam Aresto. non possit: qm̃ non agit sine causis secundis ſm eum.

Arguit primo, Non omne qõ fit fit ex subiecto ꝑdisposito,

quia cõpositũ fit fm Arest. hic in textu. z nõ fit ex aliquo. nõ ex materia z forma. qz idẽ fieret ex seipso. Itẽ forma fit ex aliquo fm ꝯclusionẽ. ergo non erit principiũ rei naturalis. qm̃ principia debẽt semp ꝓmanere z nõ fieri ex alijs. vt dicit vna ꝯditio ꝓncipioꝝ. Respõdek ad ꝓmũ. Totũ cõpositũ ꝓprie nõ fit sed dicik fieri ratione sue forme vt latꝰ in q̃stione sequenti. Ad secundũ dr q rationes principiandi non fiũt ex alijs. vel principiũ in specie sed bene in numero vt forma asini forma equi zc.

Arguik secũdo Non repugnat agẽtib naturalib vt producant aliq̃d ex nihilo. qz vel ista repugnãtia esset ex pte forme ꝓducẽde. z hoc nõ: qm̃ nõdũ est. g̃ nõ resistit. vel ex pte agẽtiũ naturaliũ. z illo etiã nõ. qz nullũ extrinsecũ resistit vel impedit nec̃ ages naturale sibi resistit. Respõdek q agenti naturali nõ est facile nec̃ difficile ꝓducere aliq̃d ex nihilo: qm̃ sibi est impossibile. z ista repugnãtia ꝓuenit nõ ab aliq̃ positiuo impediente sed priuatiuo. qm̃ res naturales etiã fm Arest. sunt limitate et determinate in suis actionib vt etiã ad minimũ tẽpꝰ nõ excedãt. ỹ. celi.

Arguik tercio, Homo fit naturaliter vt omnes cõcedimus et nõ ex pte materie: cũ sit ingenerabilis. j. huiꝰ. nec̃ ex pte forme. qz fm sanctũ Augustinũ z fidẽ nostre religionis creak z creando in instãti infunditur Rñdek fm pietatem fidei q hoiem fieri naturaliter intelligi potest dupliciter. Primo qz nõ fit in instanti sed successiue. et ita oẽs ꝯcedimus hoiem fieri naturaliter. qz licet ania in instanti infundak: tñ primo infundik cordi. z qz ipsa est limitata successiue incipit informare vnã ptẽ post aliã. Scdo intelligik quia aia educerek de potentia materie. z tunc negak. Et ad ꝯclusionẽ dr q sit vera in naturali via seu arestotelica. Et si dr. tñ in generatiõe hois q̃litates prime vl q̃lificatiue dispositiones mediãte rõne seminali intendũt educere formaz hois. aut ergo educũt aut agunt frustra. Rñdek itez ex pietate fidei q q̃litates prime nõ intẽdunt educere formã hois alꝫ suo fine frustrarenk z sic agerent frustra. sed p̃disponũt materiã vt fiat apta ad receptionẽ z infusionẽ aie

Sed diceres, Ponamus q deus suspẽdat actionẽ suam et infusionẽ aie q̃d tunc q̃lificatiue dispositiones educunt: an formã homis vel bruti. Rñdek fm pietatẽ religionis q nõ educerẽt aiam intellectiuã. qz ꝓducerent nobilꝰ se. sed postq̃ materia esset sufficiẽter p̃parata in formã z figurã hois: ipsa aut squalesceret z exiccarek. aut q̃ melꝰ est educerẽt vnã formã nobilẽ: ita q illud coꝝpꝰ genitũ non esset hõ. tñ emulũ esset omnib actionib q̃s videret ab hoie fieri: p̃sertim si parẽtes sui fuissent nature calide z subtil.

Questio XVII

Vtrũ generatuz sive res que

generak sit forma materia vel totũ cõpositũ. Vel sic Vtꝝ generatio sit nihil aliud q̃ꝫ res que generak. Notandũ primo q generatio ꝓprie est mutatio successiua facta in subiecto mediante qua incipit esse nouuz ens. Et est duplex. Aliq̃ dr cõposita scz mutatio q̃ cõponik ex corruptiõe forme p̃cedẽtꝫ et introductiõe forme sequẽtꝫ: qm̃ generatio vniꝰ est corruptio alteriꝰ et ecõtra. j. de genera. Tota g̃ mutatio ex corruptõe z generatiõe dr generatio cõposita. et phi istã coacti sunt ponere ꝓpter modũ loq̃ndi ipsiꝰ vulgi q nõ ꝯgnoscit corruptionẽ factã nisi actu sit introducta alia forma scz cadauerꝫ vel alteriꝰ forme. Vñ nõ dicũt hoiem esse genitũ nisi actualr forma substãtialis sit introꝫ

ducta sed appellant totā hanc mutationē generationē q̄ etiā p̄cessit introductionē forme. Et illā generationē Aresto. j. de gene. describēs dicit. Generatio est trāsmutatio hui⁹ totius in hoc totū nullo sensibili p̄manente in subiecto codē. Alia generatio ō: simplex ⁊ est mutatio successiua p̄ quā incipit esse nouū ens vt generatio aīni. ⁊ est duplex. Substātialis p̄ quā incipit esse substantia. Accidētalis vel ſm q̄d p̄ quā incipit esse accidēs. vt ois alteratio est generatio accidentalis. In ꝓposito aūt fit mentio solū de generatōe subali.

Notādū secūdo p̄o solutione multorū argumento⁊ q⁹ ali quid ō: generari triplr̄ sc̄z subiectiue: terminatiue: vl' completiue. Illō generak subiectiue q̄ō incipit esse subiectū alicui⁹ forme cui⁹ ante nō fuit. vt matia in trāsmutatione naturali. q: dicit cōmētator. j. hui⁹. materia est q̄ in rei veritate generak. Idē. Omne generatū indiget aliq̄ subiecto ⁊ est illud q̄ō in rei veritate generak. ⁊ illud est generari impropr̄ie. non em̄ sequit: illud generak subiectiue g̃ generak. Illud ꝯo generak termiatiue q̄ō incipit ſm se ⁊ q̄libet sui vt sola forma: q̄m forma est finis generatiōis ⁊ termiat ipsam generationē. v. metha. Et cōmētator sup̄ ꝯbis Aresti. hic in textu dicit. Et intelligit p̄ illud q̄ō fit formā. Idē. ij. metha. Forma est finis materie ⁊ cui⁹ causa fit id est materia trāsmutak. Et. iiij. phisico⁊. Forma est termin⁹ vniuscuiusq̄ rei. id ē trāsmutationis. Sed illud generak cōplettiue q̄ō licet nō incipiat ſm se totū: tm̄ incipit ſm p̄tē ei⁹ p̄ncipalio: ē sc̄z formā substantialē. Et isto modo vulgus dicit cōpositā generari. Unde Aresto. j. hui⁹. Q̄m q̄ō fit sp̄ cōpositus. Et. vij. metha. Neq⁊ species id est forma neq⁊ materia generak sed totū cōpositū. Et. viij. metha. Palam g̃ q⁹ nec species ⁊c̄. Et. viij. metha. Dōstratū est declaratū est in aliꝭ q: speciē nullus facit nec generak. Sicut g̃ res triplr̄ generak: ita triplr̄ co: rūpik. subiectiue sc̄z ⁊ terminatiue ⁊ cōpletiue. vt patet oppositō mō. Ita etiā generatio est triplex sc̄z subiectiua: termiatiua: ⁊ cōpletiua siue totalitatiua. Materia ergo generak subiectiue: forma termiatiue: ⁊ totum compositū cōpletiue.

Notandum tercio q⁹ p̄mus titulus differt a secūdo: q̃niam q̃rit tm̄ An in generatione subali forma magꝭ ꝓpr̄ie generet q̄ō totū cōpositū ⁊ totū cōpositū magꝭ generet q̄ō materia. Secūdus aūt titulus q̃rit q̄d sit generatio in re: an sit q̄dā successio vel an sit ipsa forma q̄ p̄ talē generationē tanq̄ termin⁹ ad quē acq̄rik. Et cōiter alīq̄ ad illud dubiū respōdent p̄ hanc distinctionē. Generatio subalis ꝓsiderak ⁊ accipik duplr̄. Prio formalr̄ p̄ illa successiōe ⁊ mutatiōe successiua p̄ quā acq̄rik forma substantialis. ⁊ sic generatio sicut ois ali⁹ mot⁹ est accidēs. ij. de aīa. Secūdo capik materialr̄: fin dam̄etaliter vel substratiue p̄ termio ad quē q̄ p̄ talē generationē ⁊ mutatiōnē successiuā acq̄rik. ⁊ sic generatio est forma substātialis q̄ generak. Pariter distinguūt de q̄libet alia specie ipsi⁹ mot⁹ vt de alteratiōe. iij. phisico⁊. Proꝑie aūt ⁊ ſm veritatē loquēdo q̄libet mot⁹ est successio ⁊ non su⁹ termin⁹ ad quē. vt generatio est successio siue successiua mutatio ⁊ nō forma subalis que acq̄rik nisi impropr̄ie. Hīc est regula in naturali phīa. Noīa ꝓbalia in tio in naturali phīa debēt sp̄ importare dispositōez mediā inē agēs ⁊ patiēs: terminū a q̄ ⁊ ad quē ab illis realiter distinctā: p̄ductā tm̄ ab agēte ⁊ receptā in passum. vt generatio alteratio frigefactio successio actio passio ⁊c̄.

Cōclusio p̄ma. In generatione substantiali id q̄ō generak ꝓpr̄ie ⁊ vere est forma substātialis ⁊ nō totū cōpositū nisi ſm appellationem

vulgariū. Prima ps patet autoritatib⁹ supra positꝫ in .ij. notabili circa illud qō generat termiatiue. Ratione ꝓbat tali. Illud ꝓprie generat qō successiue incipit esse post nō esse. sed sola forma incipit esse post nō esse ſm se ꝛ q̄libet sui. igit sola forma generat ꝓprie. Vñ forma facit ꝛ denoiat generatiōez q sui acq̄sitionē ꝛ corruptionē q sui desitionē. Vñ dicit Arest. j. hui⁹. Sufficiens est altez ꝓtrioꝝ scz forma sui ꝓsentia ꝛ absentia facere mutationē id est corruptionē ꝛ generationē. Itē. j. hui⁹. ꝛ. j. de genera. Fieri siue generari simpliciter solū est substātia ꝓ. sed materia nō generat: cū sit ingenerabilis ꝛ incorruptibilis. j. phisi. g̃ forma: qm̃ cōpositū nō ⁹ generari vel corrūpi nisi ratione forme. igit sola forma ꝓprie generat ꝛ corrūpit. Itē generari ꝓprie est rē educi de potētia matie. sed hoc ꝓuenit soli forme substātiali. Scōa ps ꝓbat autoritatib⁹ positꝫ i scōo notabili circa illud qō generat cōpletiue. Dicit em Arest. in multꝫ locꝫ cōpositū generari. et loquit ſm modū loquēdi vulgarez Et ꝓbat hoc cōmentato: duab⁹ rōnib⁹. Prima. Forma est ps cōpositi. sed ps fit ꝓpter totū. g̃ totū magꝫ: qm̃ ꝓpter vnūq̄dq tale ꝛ tm magꝫ. j. posteriorū Secūda ratio. Cōpositū magꝫ intēdit a natura q̄ forma. igit cōpositū magis generat. Ille tn rōnes sunt intelligēde denoiatiue: qm̃ ſm denoiationez boim cōpositū ⁹ generari. nō em respicit formā. sed in sua essentia ꝛ ſm veritatē cōpositū nō generat. qz nō quelibet ps ei⁹ generat. ⁹ aūt generari ꝓpter formā. g̃ forma magꝫ. Preterea totū cōpositū oēm suā denoiationē habet a forma ꝓpterea q̄ pfectiōis est: qm̃ forma ip̄m ponit in speciē ꝛ totuz cōpositū ⁹ agere rōne forme. g̃ ⁹ generari ꝛ corrūpi rōne forme.

Secunda cōclusio. Generatio ꝓprie nihil aliud est q̄ꝫ mutatio successiua realr distincta a forma subāli q̄ ipsam acq̄rit. Probat. Omis mot⁹ est accidēs ꝛ successio. ij. phisicoꝝ. sed generatio est mot⁹. ij. hui⁹ et in postpdicamēꝫ. ꝛ ꝓbat a principio ḋcti phisicoꝝ. g̃ generatio non est forma. ratio em mot⁹ nō est alia nisi successio. sed illa ꝓuenit generatiōi. qz est mutatio successiua ꝛc. Itē generatio est via in naturā. i. formā. ij. phisicoꝝ. g̃ generatio nō est forma. qz via distinguit ab eo cui⁹ est via. Itē forma est finis generatōis. ij. hui⁹. imo p generationē acq̄rit forma. sed idē nō est finis suiipsi⁹ neq̄ꝫ p seipm acq̄rit. Item generatio est act⁹ generabilis inq̄tū generabile ij. phisicoꝝ. sed forma est id qō generat vt in pcedēti ꝛc'one ꝓbat. g̃ nō ē generatio. alꝫ idem esset actus suiipsius. Item illa sunt distincta quoꝝ vnum manet altez non. sed forma acq̄sita ipsa manet. generatio ꝫo corrumpit: qm̃ habitib⁹ ꝓsentib⁹ in matia cessat mot⁹. j. de generatione. Itē vltio seq̄rek q generatio generat ꝛ generationis esset generatio qō est ꝓtra Arest. v. phisicoꝝ. qz generatio est forma ſm aduersariū. sed forma generat. g̃ generatio generatur ꝛ generationis erit generatio.

Arguit cōtra primā cōclusionē. Semp em̃ inter esse ꝛ non esse simplr generatio. ij. metha. sed materia ꝓma est q̄si mediū inter non esse simplr ꝛ esse in actu ſm cōmentatorē. g̃ illud quod generat est materia prima. Respōdet q generatio ⁹ mediū inter esse cōpletū ꝛ nō esse cōpletū. Vñ dicit cōmentator. Cum dicimus aliq̄d generari ex nō ente: nō intēdim⁹ negationē simplr totius entis. ꝛ cum dicimus aliquid generari ex ente non intendimus affirmationē totius entis. isto aūt modo materia nō ⁹ esse medium sed ⁹ in potentia ad nō esse simplr si nō compak ad formā: qm̃ oē esse scz formale est a forma ſm Boetiū. et etiam in actu ⁹ in q̄tū ꝓsiderak ad formaz qua informak.

Arguitur secũdo autoritate Aresł. hic in textu. silr septimo octauo. et. xij. metaph. qui dicit cõpositũ generari. negat ꝺo formã generari. vt patuit in autoritatibꝫ supra. Rñdeł q Aresto. loquit ꝑm modũ loquẽdi vulgarium vt supra.

Arguitur tercio. forma generatur ex materia, vt cõcedit prima cõclusio. ergo vnũ ꝓncipiũ fit ex alio quod est ꝯtra Aresł. ꝓmo huiꝰ. Itẽ ꝓncipia oportet semp ꝑmanere. ꝓmo huiꝰ. sed forma generał ꝛ corrumpit ꝑ ꝯclusionẽ. ergo nõ semp ꝑmanet. Rñdeł ad ꝓmũ. vnũ ꝓncipiũ nõ fit ex alio effective. Vel respondeł ad primũ et secundũ. ratio principiãdi forme nũq̃ fit ex ratione ꝓncipiãdi materie. q̃ ratio forme est dare esse simpliciter. ꝛ ille ratiões ꝓncipiandi semp permanent ꝛc.

Arguitur cõtra secũdam conclusionẽ. generatio substantialis est suus terminus. scz forma que ꝑ ipam acquirił. ꝓbał autoritate ꝯmẽtatoris. iij. phisicoꝝ. Oĩis motus in substãtia necessario numerał in genere substãtie. sed generatio est motus in substãtia. ergo est substãtia. sed nõ est materia neq̃ totũ ꝯpositũ. igił forma. Itẽ motus nõ est ꝓter res ad quas vadit. tercio huiꝰ. ergo generatio est de essentia sui termini ad quẽ. sed terminus et finis generatis est forma. v. metaph. Rñdeł breuiter: licz motꝰ denominet a suo termino ad quem. v. phisicoꝝ. qm̃ motus localis est ad ꝓdicamentũ vbi. q̃ ad locũ: et augmẽtatio in quantitate q̃ ad quantitatẽ: nõ tñ est suus terminus ad quẽ. et generatio est ad substantiã. Neq̃ Aresto. iij huiꝰ dixit motũ esse de essentia sui termini ad quẽ. sed motus nõ est ꝓter terminos ad quos vadit. iij. phisicoꝝ. q̃ ois motus finitus habz terminũ a q̃ ꝛ ad quem. hoc modo intelligił cõmentator

Arguitur secũdo, omnis generatio est natura, v. metaph, scz nõ est natura que est materia. igił est forma. qm̃ solũ due sunt nature materia ꝛ forma. ij. phisicoꝝ. Rñdetur q̃ natura equiuoce capił. ij. phisicoꝝ. ꝛ ꝺnto metaph. qm̃ generatio ꝺr natura solũ metaphorice. qm̃ ꝑ solam generatiõez ꝓducitur natura scz forma

Arguitur tercio, generatio non est successio, q̃ generatio et corruptio sunt mutatiões indiuisibiles ꝑm ꝯmẽtatorẽ. ꝛ fiũt in nõ tpe ꝑm eũdem. vj. phisicoꝝ. sed successio est diuisibił. forma ꝺo ꝑm autorẽ scz ꝓncipiorũ est indiuisibił. g̃ generatio est forma. Rñdeł breuił q̃ generatio fit in nõ tpe et est quodãmodo indiuisibił ꝑm sensum nostꝝ. q̃ nos nõ ꝓcipimꝰ generatiõem nisi q̃ tã actualiter ꝛ totalił est ꝯpleta. licz diu ꝓcesserit ꝑm successionẽ ptiũ ipiꝰ forme acq̃sitaꝝ. ꝺ h tñ latiꝰ habeł a ꝓncipio ꝺnti phisicoꝝ et tercij circa diffinitiõem motus. Quia aũt incidit sermo de generatiõe ꝛ ꝺ eo q̃ generał Queritur cõsequenter

Questio XVIII

Vtrũ generare sit generans

vel generatio. Notãdũ ꝓmo q̃ ꝺlibz infinitiuꝰ ꝓt capi multiplicił ita et generare. Prio capił noialił siue ꝺbalił ꝑ suo noie verbali i tio. ꝛ sic generare est generatio siue actꝰ generãdi. vt. ij. de aĩa. Naturalissimũ opeꝝ in viuẽtibꝫ est generare sibi silẽ. ꝛ sic capił abstractiue siue formalił. Scõo capitur

ꝓticipialiter siue ꝯcretiue put exponit ꝑ suum participiū ꝑsentis temꝑis. ⁊ sic generare est idem quod generans

Notandū secūdo ꝙ multe erāt opiniões de illo cõplexo homine generare. qm̃ aliq̃ dixerūt ꝙ hoiez generare nihil essz. Alij ꝙ essz ista ꝓpositio hõ generat. Alij ꝙ isti⁹ oratõis significabile est neq̃ subā neq̃ accidẽs neq̃ incõplexū. Alij ꝙ hoiem generare sit aggregatū ex generãte et forma q̃ generat. ⁊ isti ꝓme accesserūt inter ꝓdictos ad veritatẽ. Alij aũt qui cõmuniter tenent dixerūt hoiem generare esse nihil aliud q̃ hoiez generãtẽ Vt ꝑ illud meli⁹ intelligat est sciendū ꝙ ꝯplexū significabile est quelibz res que ꝑ oratõem significat. vt petrus currens significat ꝑ hanc oratõem. petr⁹ currit. et istud necessario ponit. qz alias nulla ꝓpositio aliquid significaret. Vñ ista ꝓpositio. hõ est aial significat petꝝ q̃ est animal. ⁊ sic de alijs. Sz cõplexe significabile est res que sꝯgnificat ꝑ totam oratõem et ꝑ nullam partez seorsum. vt illa. hõ est aial significat aliq̃d quod nõ est hõ neq̃ aial sed separatum ab illis. Et istud cõplexe significabile nõ debet poni imo est reꝓbatũ quondã in ꝯcilio. Et ista ꝯplexe significabilia tenuit bicleff supponẽs fictã ꝓpositõis esse realiter distincta ab ipa ꝓpositõe vera. Q3 aũt nõ sint ponenda ꝓbat qz ipi posuerũt ea eterna et ꝙ neq̃ essent sube vel accidẽtia que ambo q̃libz põr reꝓbare. Itẽ aliq̃d subterfugeret ratõem entis. vt in ista oratõe. ens est ens aliq̃d significat qõ ꝑ nullã ei⁹ ptẽ significaret. ⁊ sic esset nõ ens. Itẽ nec esset creato: neq̃ creatura ⁊ essent plura eterna q̃ vnum: qõ religio nõ admittit. Et solet ista opinio plus et latius reꝓbari in metaphisica. ideo ad ꝑsens de illa non multũ scalcitandũ est.

Respõdetur ad dubiũ, generare abstractiue et ꝓprie est generatio siue actus generãdi. licz materialiter ⁊ ꝯcretiue sit generãs. ⁊ ita hominem generare est hõ generãs vel act⁹ generãdi hois. Primũ ptz qz generare est agere. sz agere est actio ꝓprie. ḡ generare est act⁹ generãdi. qm̃ generare est verbũ actiuũ ḡ significat agere. vt patz ex grãmatica. Scõm etiam patet. generare nõ est generari. qm̃ a sili ꝯburere esset comburi. qõ est cõtra Arest. viij. phisico ꝝ. neq̃ est forma que generat cũ importet actõem. ḡ est generãs vl generatio. Et ad illud ponit Arest. sile. v. metaph. dicẽs. Nihil refert dicere hoiem ꝯualescere ⁊ hõ cõualescens. hoiem sedere ⁊ hõ sedens. Est tñ verum ꝙ hominẽ generare nõ est absolute hõ sed est hõ qui generat. Vñ ista ꝓpositio hõ generat est vera de homine generante.

Arguitur primo. cõplexe significabilia sunt ponẽda, ergo hominẽ generare nõ est hõ generãs. neq̃ generare est generãs. Antecedẽs patet. qz alias eadẽ essz significatio tot⁹ ꝓpositõis et sue partis sez subiecti vel ꝑdicati. vt hõ est aial. qz hoiem esse aial est hõ vel animal. Itẽ ꝑ istaz ꝓpositõem. hõ est asinus significat aliq̃d qõ neq̃ hõ vel asinus. Itẽ si nullus albũ ⁊ nigrũ essent ista esset vera nullũ albũ est nigrum. ergo necesse est ꝙ sibi correspondeat aliq̃d significatũ qõ nõ sit albũ vel nigrũ. qm̃ ex eo ꝙ res ẽ vel nõ est oratio vera vel falsa dicit fm Arest. in postꝑdicamẽtis. Itẽ oẽz hominẽ esse aial est aliq̃d ⁊ nõ est incõplexe significabile. qm̃ ḡcunq̃ individuo sez sorte vel paulo demõstrato adhuc omnẽ hominẽ esse aial est aliq̃d ḡntiam ꝑñt mori. ergo est ꝯplexe significabile. Rñdetur ad ꝑmũ ꝙ significatio tot⁹ ꝓpositõis ⁊ sue ꝑtis dñt formalit ⁊ rõe. nõ aũt sp materialit. Vñ tota ꝓpositio significat hoiem esse aial qõ verificat de sorte hac rõe qz est hõ ⁊ animal

sed hō significat sortē absolute. Ita ad scōm ꝺr q istā ꝓpositio hō est asinus significat hoiem esse asinū sed illud nihil est. Vñ volens scire ꝓ q oro infinitua supponat verificet ipam de aliq re. si de ipa verificat tūc ea significat. si ꝓ de nulla re pōt certificari tūc nihil significat. Ad terciū Arest. itelligit i ꝓpositōibꝫ affirmatiuis de inesse z de pñti. Ad vltimū ꝺr si aial stat ꝙfuse tñ tūc argumentū veꝝ ꝓbat q nō requirit dari certū suppositū. si ꝙ stat determinate tūc est falsa. qm̄ valet tātū. oēm hoiem esse aial est certū ens

Arguitur secūdo, si hominē generare est hō generās tunc a simili aūnū currere esset asin⁹ currēs. sz h est falsū. q tūc bn̄ segrek. sortes facit asinū currere. igit sortes facit asinū currentē. Rndek q ꝙsequtia nō valz q ꝙbū facit eq̄ocak. in ꝑma impoꝛtat facrōem fm quid. sed in secunda factionem simpliciter.

Arguitur tercio. hoiem generare accidit homi, sed hō generans nō accidit homini. igit hoiem generare nō est hō generās. Itē generare est actus generātis, z denoiat generās. ḡ generare nō est generās. alias idē esset act⁹ suꝭ pi⁹. z idē denoiaret scipm. Rndek ad ꝑmū et scōm si generare capit abstractiue tūc totū ꝙcedit. q isto mō sicut tenet ꝑma ps ꝙclusiōis generare est actus generādi ipm generans denominās: sicut agere vel actio agens. Sed ꝙcretiue negak antecedēs cuiuslibet argumēti

Questio XIX

Vtrū materia ꝓma sit ens

in actu. Sciendū q Aresto. in tractatu q̄rto z vltimo ponit q̄dā dubia q̄ ꝙtingere possent in tribꝫ ꝓncipijs. vñ tractat de ꝓncipijs in speciali. Primo ponēs aliqs ꝙditōes matie. z ille patebūt infra. Et cū Arest. ꝑmo huiꝰ dicat matiā eē nō ens ꝛō ē mota ꝑsens q̄stio i q̄ etiā dicek quō matia sit ꝙgfcibil

Notandū ꝑmo q materia capit dupliciter impoꝛpe et ꝓpie. Impoꝛpe ē duplex sicz materia in q̄. z est cui inheret aliqꝺ accidens. vt materie mense inheret nigredo. silr forma q; sibi inheret accidēs vt scia ꝙtꝰ. z sic forme substalis bn̄ est forma accidētal. Sed ꝙmētatoꝛ dicēs q forme nō sit forma itelligit de formis accidētalibꝫ qm̄ alias accētis essz accidēs cōtra Arest. iij. metaꝓh. Et illā matiā habz oē accidēs. s. suū subiectū. qm̄ accidētia mouēt sz in oīm eo qꝺ mouek necesse est imaginari matiā. ij. metaꝓh. Alia ē matia circa quā z ē obiectū circa qꝺ aliq potēta ꝙsak. vt coloꝛ ē materia potētie visiue. qm̄ visus versak circa coloꝛē. silr intelligibile est materia intellectus. Dis em̄ potētia cognitiua iteriꝛ z exteriꝛ circa aliqꝺ versak. Secūdo mō capit matia ꝓpe. vt. ij. phisicoꝝ matia ē ex q̄ aliqꝺ fit cū insit. Et. vij. metaꝓh. Dia q̄ fiūt aut a natura aut ab arte habēt matiā. Et. viij. phisic. Accidētia nō habēt materiā. Ista ꝙ matia ꝺr matia ex q̄ sine cā materiat. z in oi trāsmutatōe naturali vl artificiali necesse ē istā matiā subiecta. Vñ ista est duplex. Quedā ꝺr matia ꝑma q̄ in naturali trāsmutatōe subiacik ex q̄ nihil fit ex nihilo. j. phisicoꝝ. Et diffinik apud Arest. ꝑmo huiꝰ vt infra. Imaginak aūt ista matia duplicat. qm̄ aliq ꝺr incōtracta sine nō signata. Et est tota massa matie incꝛ tū sine forma ꝙsidekak vt credim⁹ fuisse a ꝓncipio creatōis mūdi. quā materiā theologi appellāt materiā iformē. id ē sine formis

specieꝝ et indiuiduoꝝ. De ista materia loqꝫ Arest. ij. de genera. Una ē materia olim generabiliū ⁊ corruptibiliū. In rerate aūt nulla talis existit. sz ois est ꝓtracta ad certā formā alicui⁹ speciei. Alia ḡ ē materia signata siue ꝓtracta. s. q̄ certa forma subali alicui⁹ speciei ifimak. vt materia pauli vl petri. De hac loqꝫ Arest. j. de gene. Nihil ꝓhibz infinitas esse materias. s. partiales. q̄m oēs materie p̄sertim inferioꝝ fm mētē Arest. sunt eiusdē rōis ⁊ speciei specialissime. Quedā ꝫo ē materia scōa q̄ subiicik in trāsmutatōe artificiali. vel ē res ꝓposita ex materia et forma ex q̄ aliqd fit ḡ artē. vt es est materia statue ⁊ lignū lecti et mēse. Ars em̄ nō ita gfecte agit sicut natura. ideo natura ꝓsupponit materiā ꝑmā in suis trāsmutatōibz. ars vero secundam

Notandū secūdo q̄ Aresto. diffinies materiā hic dicit, materia est ꝑmū subiectū vnicuiq; ex quo aliqd fit cū insit ḡ se et nō fm accidēs ⁊ si corrupek in h̄ abibit vltimū. Et vnicuiq; debz distribuere ꝑ speciebz singulorꝝ. ⁊ debz referri ad formas substātiales ⁊ accidētales corꝝales ipārum specieꝝ vt sit sensus. Materia ꝑma ē subiectū vnicuiq; forme de aliq̄ specie. alias idē subiicerek sibi ipi vt materia matie ⁊ esset vna materia certa q̄ esset subiecta oibz formis qd̄ ē impossibile. Un̄ sic itelligik. Materia ꝑma ē subiectū sez ꝓncipale siue inhesiōis vnicuiq; s. forme subali et corꝝali accidētali. ex q̄ sez subiecto forma substātialk educi vl fieri pōt. cū insit nō fm accidēs. id ē cū sit altera ꝑs essentialk ꝓpositi. Et si corrūpik. s. ꝓpositū i hac corruptōne materia abibit vltimū. id ē ꝑmanebit. Dicik ꝑmo. est subiectū inhesiōis siue ꝓncipale. q̄m oēs forme substātiales ipi inherēt parik oia accidētia corꝝalia. illa em̄ ꝑ h̄ q̄ inherēt matie dicūk accidētia materialia sic color calidū frigiduz ⁊c. Un̄ ꝑ inhesiōem forme subalis et accidentalk in materia totū ꝓpositum denominak. a forma substātiali denoiak in specie essentiali vt asinus a forma asini. equꝰ a forma eq̄. sed ab accidente denoiak in specie accidētali. vt albū ab albedine ⁊c. Sicut econtra ꝑ accidētia inherētia forme substantiali totū ꝓpositū etiā denoiak. vt hō ōr sciens a scia. virtuosus a virtute q̄ inherēt ipi aie. Materia ḡ subiicik morpheis et passiōibz. id ē q̄litatibz ꝑmis ⁊ aliis accidentibz corꝝalibz. Ideo ꝓmērator diffinies materiā dic. Materia ē vnū ꝓncipiū ꝓmue oibz entibz q̄ alter ank adinuicē. Dicik ex q̄ forma substātialk educi pōt. q; nō oportz q̄ actu ex q̄libz materia educak forma. sed sufficit q̄ in potētia. Et sic Aresto. vt manifeste patz. j. celi et suo ꝓmētatore ibidē tenuit celū nō habere materiā. q; ex ea nunq̄ aliqd fieri posset. Licz cōik tenetur sibi oppositū. vt lanꝰ ꝑmo celi dispurak. Et est dicendū q̄ Arest. h̄ diffiniuerit materiā boꝝ inferioꝝ. Dicik. abibit vltimū. id ē. nihil in corruptōe ꝓpositi dz manere qd̄ sit de eꝰ essentia p̄terq̄ materia ꝑma. q̄m matia ꝑma fm cōmētatorē est ꝑmū in ꝓpositōe et vltimū in resolutōe. Et licz maneant eadē accidētia. s. q̄litas ⁊ q̄ntitas ꝑmo de generatiōe. illa tamē non sunt de essentia ipius compositi.

Notandū tercio q̄ actus vno modo est forma inherēs sue subiecto. vt forma substantialis vel accidentalis. Se cūdo et large est quod actualiter et actu est. vt materia prima ⁊ omne ens mūdi. et ille dicik actus entitatiuus p̄sentialis siue actus existentie. Primus vero actus dicitur formalis siue speciuocus. Unde illud est in actu formali qd̄ ē ens ꝓpletū i aliq̄ specie. vt forma ⁊ totū ꝓpositū. Isto mō intelligik Boeti⁹ q̄n dic. Oē esse ē a forma. Unde illō esse. s. formale matia ꝑma nō hz. q; nō ponit rē in spēm.

Illud ꝓ vicik esse in actu entitatiuo qꝺ actualiter existit vt materia ꝓma: imo ois res mũdi. Sodẽ mõ opposito aliqꝺ ꝺr esse in potẽtia duplr. Primo in potẽtia obiectiua scz qꝺ nõ est sed põt esse vt antichristus. Scõo aliqꝺ ꝺr esse in potẽtia subiectiua scz qꝺ est ens nõ bñs aliqꝺ qꝺ tñ põt habere. Vel est illud quod potest esse subiectũ alicuꝰ forme. et sic materia ꝺr ens in potẽtia respectu formaꝝ qs recipiet. Similr hõ ꝗescẽs est in potẽtia ad mortuꝫ.

Cõclusio Materia ꝓma est ens in actu entitatiuo ⁊ existẽtie. Ista conclusio ꝓbak autoritate Arest. ꝺ in hoc ꝓmo dicit formã fieri ex materia. et si materia nõ esset ens: aliqꝺ fieret ex nihilo. Et. j. de aia. Materia ꝓma est substãtia. Et. j. huꝰ. materia est principiũ ꝙ se ⁊ pars essentialis cõpositi. Similr. ij. phisicoꝝ. materia est ꝙ se causa. Item. vj. metha. materia est ꝙ se pars cõpositi. Itẽ. v. phisicoꝝ. materia est ꝙ se subiectũ generationis. et infinite similes sunt autoritates ꝓbantes materiaz esse actualr. Ratione ꝓbak ipsius cõmentatoris Si transmutatio naturalis est: materia ꝓma est. sed transmutatio naturalis est vt patet ꝙ omnem experientiam. igitur materia ꝓma est. tenet ꝟña. qꝺ materia est subiectũ trãsmutatiõis naturalis ⁊ substãtialis. Itẽ si matia nõ esset accidẽs: migraret de subiecto in subiectũ qm̃ in asino mortuo est eadem quantitas et qualitas que fuit in asino viuo ꝓmo de generatione.

Arguik ꝓmo, Materia ꝓma nihil est. Probak autoritate Arest. j. huius. Materia ꝓma est non ens. Et cõmẽtatoꝛ. Materiã nõ est aliqꝺ in actu habens ꝙditatẽ. Similiter Arest. ij. phisi. materia ꝓma nõ habet speciẽ. Et sanctꝰ Augustinꝰ dicit materiã esse factã ꝙpe nihil. Respõdek qꝺ iste ⁊ simules autoritates intelligunk cõparatiue ad formam et de actu formali. materia eñ est infima substantiaꝝ quia pure passiua. ideo ꝺr esse nõ ens ⁊ ꝙpe nihil ⁊ nõ habere speciẽ id est esse speciuocũ siue formale.

Arguik secũdo Contradictionis nihil est medium. j. Elẽcorũ et Posterioꝝ. sed materia est mediũ inter esse ⁊ nõ esse (fm cõmentatoꝛẽ) qꝺ ꝟtradicũt. ergo est nõ ens. Similr dicit Arest. vj. metha. Materia nec est quid nec qualis nec quãta. Respondek qꝺ materia ꝺr esse mediũ inter esse entitatiuũ si ad se cõpatur ⁊ non ens formale si ad formaz cõparek: qm̃ oñe esse scz formale fm Boetiũ est a forma. Cum ꝙ materia quo ad se cõpak ipa non est quid. hoc est: non determinat sibi certã formã substantialẽ. nec qualis nec quãta id est nõ determinat sibi certã qualitatem neꝝ quantitatẽ: qm̃ est indifferens ad omnia ista.

Arguik tercio. Si materia esset ens in actu tũc ex duobꝫ entibus in actu fieret tercium: contra Arest. vj. metha. qm̃ ex materia ⁊ forma fit totũ compositũ ⁊ sunt entia in actu. Respondek qꝺ ex duobus entibus in actu formali ⁊ substantiali non fit aliquod tercium naturale. sed materia nõ est ens in actu formali sed solũ entitatiuo. et licet sit ens in potẽtia: tñ ens in actu entitatiuo ⁊ in potẽtia ꝙpie nõ opponunk. imo predicta autoritas si vlr debet esse vera debet ꝟclusiue sic intelligi. Ex duobꝫ entibꝫ in actu formali ⁊ substãtiali diuersaꝝ rõnũ nõ fit aliqꝺ terciũ naturale ipsis ꝙmanẽtibꝫ. Dicik subali. qꝺ ex mltꝭ gradibꝫ fit q̃litas. ꝺr diuersaꝝ rationũ ꝙpt duas guttas aq̃ ꝟcurrẽtes. ꝺr naturale ꝙpter domũ que fit ex lapidibꝫ ⁊ lignis. sed est res artificialis. ꝺr amboꝫ ꝙmanentibꝫ. qm̃ ex aq̃ ⁊ tritico fit ceruisia. sllr ex vino et aqua ꝙ bullitionem fit tercũ quod neꝝ est vinũ neꝝ aqua ⁊c̃

Questio XX

Secūdo queritur. vtrū ma

teriā esse sine forma implicet ꝯtradictionē. Notandū primo ex textu eliciūt aliqui ꝯditiones materie ꝑme. t ipe cōmentator hic ponit eaꝝ quinq. Prima cōditio siue ꝓprietas. Materia ꝑma nō est cognoscibilis nisi ꝑ cōparationem ad formā. Vnde dicit Aresto. Subiecta aūt natura scibilis est fm analogiā id ē ꝑ compationē ad formā. t hoc ideo. qm̄ opatio rei ducit nos in cognitōnem eiꝰ. sed materia nulliꝰ est actiuitatis. ergo ꝑ se nō cognoscit. ꝓterea ipa nō est potēs mouere intellectū. Vnde dicit cōmentator. Ista materia que est subiecta nō pōt intelligi ꝑ se cuz nō sit aliquid in actu scz forma li habēs q̄ditatē. imo materia est infima subaꝝ in ꝓfectione ideo difficulter cognoscibilis. cognoscit aūt ꝑ formā que ipam mediantibꝫ qualitatibꝫ primis trāsmutat ꝓpter qō trāsmutatio ducit nos in eius cognitōnem. Secūda ꝓprietas. Materia ꝑma est substātia simplex q: est substātia. j. de anima sed nō est corpus cū nō sit cōpositā ex materia et forma. est tū corpus in quātitate. quia est res longa lata t ꝓfunda. Vnde nō dicit simplex q: est indiuisibilis: sed simplex q: nō ꝯponit ex materia et forma. sicut in sili forme brutorū sunt substātie simplices. Tercia. materia est indifferēs ad oīmē formam q: nullā certā formā sibi determinat. subiicit eī cuilibz trāsmutationi tanq̄ subiectū pure passiuū. t nulliꝰ resistentie est ad aliquā formā introducendam. Quarta. materia nunq̄ pōt stare nuda sine oīmi forma. scz naturalit. Vñ dicit Arest. j. de genera. Materia nūq̄ est sine mꝰpheis t passiōibus. id ē formis. qm̄ alis nō esset finis generatōis. t generatio vnius nō esset corruptio alterius. Quinta ꝓprietas q̄ nulla alia materia sit sibi coeterna: quoniam solū vna est materia oīm generabiliū t corruptibiliū. t oēs marie sūt eiusdem speciei fm cōmunem opinionem.

Notandū secūdo. ex quo materia difficulter est cognoscibil' ideo multa habet noīa quorū ratio ducit nos aliqualiter in suam cognitionē. Et ꝑmo ōr ile. id ē ꝯfusa et pluriū formaꝝ susceptiua. qm̄ est i potētia ad oēs formas. Scōo ōr subiectū scz trāsmutatōis t oīm formaꝝ in specie. Tercio ōr massa. put ꝯsiderat incōtracta t indeterminata ad certā formā. Quarto ōr materia ꝑma vel vltimū elementū. q: vltra h̄ q̄ est pars essentialis cōpositi est ꝑmū in compositōne t vltimū in resolutōe. Quinto ōr origo. qm̄ ex ea oēs res naturales generabiles t corruptibiles originē t ꝓncipium trahūt. Sexto ōr chaos. id ē cōfusa t indeterminata. Etiā dicit mater t femina qm̄ sicut mater est causa multoꝝ filioꝝ. t passiue ōr ꝯcurrere ad eoꝝ ꝓductionē. ita materia ꝑma est causa multaꝝ rerꝝ naturaliū ad eaꝝ generatōem ꝯcurrens pure passiue. Dicit etiā silua: qm̄ silua in suis lignis est indifferēs ad oīmes formas artificiales. ita materia est indifferēs ad oēs formas naturales. Et assilatur turpi. q: ipa machinat ad maleficiū siue corruptōez. Dicit vltimo t apud platonicos fraus in tenebris. qm̄ nos decipit credentes q̄ cū formā recipiat debeat sub ea q̄escere ꝯtinue de vna ad aliā transmutatur. t q: difficulter cognoscit ōr latere i tenebris.

Cōclusio. materiā esse sine forma nō implicat contradictionē. ꝓbat. accidēs pl' dependet a suo subiecto q̄ materia a forma. qm̄ accidē-

tia nō sunt entia nisi q: entis. vij. metaph. materia vero habz p se esse distinctū ab esse forme vt suppono. sed accidēs separi a suo subiecto nō implicat. imo dē hoc pōt vt in sacro altaris. g̃ pōt separe materiā ab oī forma. nec valet si dicit. materia nō dicit actu. accidētia ꝙ dicūt actū. q: dic Arest. ꝓmo ō genera. matia nō pōt separi a forma nisi passiones sint separabiles. Itē matia z forma realit distinguūt qm̃ vnū manet et alterū corrumpit. g̃ pñt supnaturalit abinuicē separi. z par ratio est de oibz formis. potest em̃ dē impedire introductionē alicui⁹ forme. Itē p se esse ꝙuenit sube z nō accidenti. sed accidēs pōt esse sine subiecto p se vt in sacro vnico. g̃ a fortiori matia que est substātia potest p se z solitarie esse absq; oī forma sibi inherēte. Dis ei forma est realit distincta a materia cū forma generet et materia sit ingenerabilis. sed q̃ sunt distincta realit pñt separi z separatim ꝓduci p diuinā potentiā g̃ ꝛc. Vñ si materia esset separata ab oī forma ipa nō acq̃reret nouū esse: vt aliq; voluerūt. qm̃ vt sic essz generabil et corruptibil. qm̃ esse rei est essentia rei. imo materia fuit añ oēs illas formas q̃s nūc habz. g̃ si oēs forme ab ea essent separate nō acq̃reret nouū esse nisi fortasse in respectu. sed illō esse non ponit i re ipa existentiā sed i intellectu est q̃dā imaginariū. seq̃ret em̃ q̃ aliq̃ res bis inciperet esse. Itē vel illud esse est substātia vel accidēs. si pmū tūc idē est cū matia. alias dē nō pfecte separauit omnē formā ab essentia matie. Nō scōm q: si esset in materia tūc utq; nō pfecte separasset oēs formas. Si g̃ p aliquā potentiā oēs forme subales et accidētales essent separate a matia ipa essz in loco diffinitiue z nō moueret q̃tū in se essz. qm̃ motus est a forma. q. hui⁹ Esset añ diuisibil in ptes essentiales sed nō q̃ntas. Et difficillime imo pemitus non vel paꝙ intelligeret. quoniam actualiter vix cognoscit nisi p comparationem ad formam.

Arguitur primo autoritate cōmentatoris q̃ dicit. subiectum sustentat formā z forma sustētat subiectū. g̃ vnū nō pōt separi ab alio. Item Auicēna. v. metaph. materia nō est in effectu nisi p formā. forma vero ē q̃dam aliud a materia. z vnū nō est aliud. Et Arest. j. de genera. z Auicēna scō sue metaphisice volūt q: materia nō possit esse sine forma. Scō. implicat ꝓtradictōem materiā esse separatam ab oī forma qm̃ p se esset et ens in actu et nō essz ens in actu que ꝺicūt. q̃ em̃ p se est ens est in actu. essz materia sp est ens in potētia et nūq̃ i actu. Tercio materia est ꝙpe nihil ꝺz sanctū Augustinū. g̃ si oēs forme ab ea separabunt erit oīno nihil. Quarto sīc se habz figura ad corpus ita se habz forma ad materiā. sed dē nō pōt facere corpus sine figura. g̃ nō pōt materiā separe ab oī forma. Quito si ꝓclusio esset vera tūc diffinitio materie neq; sue ꝙprietates ampli⁹ sibi ꝙuenirēt. et sic nō esset materia. Sexto. forma limitat materiā. sed si oēs forme a matia separant ipa erit illimitata: q̃ est ipossibile. qm̃ oia p̃ter pmū sunt finita et limitata. Septimo. si sic tūc ipa materia ñ posset cognosci et sic pīret obiectū intellectus cuius darek ens q̃ nō intelligerek. sz añcedens prz. qm̃ materia subiecta trāsmutatōi z oibz formis solū est cognoscibil p cōparatōem ad ista. ergo separata ab his nō pōt intelligi. Rñdek ad pmū q: autoritates debent intelligi naturaliter. q: fm viā Arest. et naturalē esset impossibile: nō autez simplicit. si añ aliter volūt adducant ratōes ꝓbatiue vltra aucres. Ad secūdum dicit q: materia est ens in actu entitatiuo ante et post separationem ab oī forma. munq̃ vero est ens in actu formali. Ad terciū sctūs Augustin⁹ loq̃t

p compatōem materie in p̄fectōe ad naturā angelicā. qm̄ ille sunt intelligē/ tie q̄si actuissime ⁊ maxime entis. materia vero nō. Ad quartū: argumētū a sili frequnter est p̄sualiuū et raro p̄batiuū. sicut em̄ figura terminat corpus ita forma terminat trāsmutatōem materie. nō aūt quo ad sepatōem locum habet. Ad quintū. diffinitōes dant de reb⁹ p̄ut actu sunt. Ad sextū q̄ ma/ teria adhuc esset limitata in sua essentia. q⁹ dep̄dens licz nō p̄ formā. Ad se primū. argumentū p̄bat q̄ materia vt sic viz et difficulter posset intelligi. et illud conceditur.

Questio XXI

Vtrū forma substātialis an

teq̄ generat habeat i materia esse distinctū ab ipa materia. Sciendum q̄ Areff. dixit in textu. Sufficiēs em̄ erit alter⁹ ⁊ trarior⁹. s. formā sua p̄sentia et absentia facere mutatōem. id ē generatōem et corruptōem. Vnde videk esse qui q̄ forma quādo generat tūc ante sui generatōem nullū h⁹ esse in matia.

Notandū p̄mo questio loquit de forma substantiali gene/ rabili q̄ sic diffinit. est que dat esse ⁊positō simplicit. id ē que ponit ip̄m i spe cie essentialē. qm̄ actus. id ē forma est q̄ separat ⁊ distiguit. vij. metaph. rōe em̄ materie. vna res nō differt specie ab alia. qm̄ dicit ⁊mētator. In fundamē/ to nature. s. matia nihil differt. Ideo si p̄ aliquā potētiā in corpe figure bois esset aia canis nō diceret hō ⁊ port⁹ canis licz appareret hō. Et hec diffini/ tio forme est metaphisical. Sed fm phisicos forma subalis est q̄ educit vel educta ē de potētia matie. forma ⁊o accidētal est idē qō accidens. s. qō de/ noiat suū subiectū aliq̄ specie accidētali. vt albedo denoiat oia alba in specie albor. sil⁹ alia q̄litas denoiat rē q̄lē. Formā subalē etiā alij appellāt formas ⁊positōis vel formā ptis. qm̄ ipa est alia p̄s ⁊positi essential. Itē nota sic forma substātialis facit vnum ens p̄ se. scz compositū. ita forma accidentalis facit ens p̄ accidēs. Item forma substantial denominat rem simpliciter: scz accidentalis fm quid.

Notandū secūdo. licz multa distinguantur esse fm thomā ⁊ scotū ac alios. scz esse essentie. esse existentie. esse ydeale. esse intentionale. eē seminale. oia tñ fm veritatem reducunk ad esse simpliciter et nō esse simpli/ citer. cum contradictōis nullum sit mediū. iij. metaph. Breuiter itaq̄ quia de esse et essentia metaphisici est cōsiderare hic dicendum est. Et p̄mo eē essentie fm thomistas est esse specifico cū in quo oīa individua alicui⁹ speciei conueniūt. vt omnis hō siue sit siue nō sit fm eos dicitur esse specifice ⁊ ha/ bere esse specifici. Vnde illam concedūt. Adam est homo. Adam est ani/ mal rationale: et sic de alijs. Dicunt enim quādo adam vel aliud individu/ um moritur ip̄e solum moritur fm esse individuale. et manet in esse specifi/ co. quoniā tale esse est p̄petuum conueniens omnib⁹ hominibus siue sint si/ ue non sint. et distinguitur ab esse existentie. quoniā esse existentie fm Tho/ mam et omnes est esse in rerum natura. id est esse existentie est existere. Cō/ muniter tamen hec opinio Thome solet reprobari a scotistis ⁊ alijs in me/ tha. qm̄ dicē eē entie realē distinguī a re q̄ existit cū tñ idē sint fm scotū. ⁊ in/ nitis illō. p̄bat rationib⁹ vt latius ibidem. Ideo tenek q̄ idem est esse essent.e

ꝫ esse existentie realiter. sicut idē est essentia rei ꝫ res ipa existens. et nō differūt nisi ratōe. Esse autē ydeale vel exēplare est effectū esse in sua causa. id est est effectū pduci posse a sua causa. vt domus que cōcipit ab edificatore taliter ꝫ taliter fienda dicit habere esse ydeale in mēte edificatoris. Illud tñ esse nihil est. alias creatura habuisset esse ab eterno qz in mente diuina. Esse intentionale est conceptū alicui⁹ rei esse in aia. vt cesar si eius cōceptus formatur habz esse intentionale. et illud pariter nihil est. Esse ꝓpotentionale ē rē actu nō esse sed posse esse. vt antichristꝰ habet esse in potentia. illud etiā nihil est vt facile omnia multis ꝓbant ratōibꝫ. Aliud esse de quo ad ꝓpositū est dicit esse seminale siue dispositiuū. ꝫ est quedā virtus ꝫ vis naturalis indita materie semis actuās et disponēs materiā vt illa forma introducat ꝫ nulla alia. Et ꝓ istius silz totius q̄stiōis declaratōe ꝫ intellectu vēit dicendū de semie.

Notandū ergo tercio q̄ semen est quoddā corpus imperfectū pductū a generāte nō ꝓpter se sed ꝓpter altez. s. vt generet sibi ipi generanti. vt ex semine bois generat hō. ex semine tritici generat triticū ꝛc. Dicitur ꝓmo est corpus impfectū nō aūt mixtū impfectū nisi impꝛpe. q̄ semen ē impfectius q̄ genitū ex eo. A forma enī subali seminis ꝓcedit ad formam sanguinis. a forma sanguis ad formā embrionis. ꝫ deinde ad formā pfectā ꝫ vltimo intentā in aliq̄ specie. Vnde ex quo semen est mediū p qđ acquirit pfectius q̄ ipm est. ideo dicit corpus impfectū. Etiā dicit impfectū respectu generantis cū sit superfluitas tercie digestiōis. Dicit nō ꝓpter se q̄ semen est superfluū respectu individui siue generātis. ideo ꝓpter se nō intendit a natura: licz sit necessariū quo ad cōtinuationē ipius speciei. Ponit g̃ semen vt sit via et medium ad illud qđ p se est intentū a natura. scz individuū. Ipsuz tñ nō est se solo principiū pductiuū vel alteratōis individui. qm̄ ipm est causa vniformis: g̃ in subiecto vniformi nō pōt facere ꝫ producere tantā difformitatē ꝫ diuersitatē in mēbris. Cū sit regula naturalis phie. Causa vniformis ī subiecto vniformi pducit effectū vniformē. Sed cause coadiuuātes ꝫ ipsuz actuātes sunt q̄lificatiue dispositōes ꝓticularis agētis et influ ētia celestis. Itē nullū impfectū p se pōt esse causa totalis alicui⁹ pfectionis. sed semē est impfectius genito. g̃ nō est ꝓncipiū totale pductiuuz sed habz se q̄dāmodo passiue. imo forma seminis cito corrūpitur qm̄ introducit forma sanguinis vel alteri⁹. manet tñ in materia seminis post corruptōem forme q̄dā virtus generatiua et dispositiua impssa a generāte a quo decisum est semen vl sperma. Et istā virtutē sic remanētē puto ꝫ credo esse ratōem seminalē siue vim dispositiuā forme introducende. imo vt experientia ꝓbari pōt occulte eadem virtus vt multi volunt remanet ī genito occulte opans in ipo mirabiles effectus et affectus. gaudeāt g̃ de spisso et substātioso ac claro semine nati. A semine aūt dicit ratio seminalis. q̄m in oīm ꝫ solo semie poni habz. que etiam alio noie dr vis seminalis. vis formatiua siue dispositiua forme. Et est ꝼm veritatē nihil aliud q̄ q̄dam qualitas siue virtus activa in materia semis. cōsequns tñ formā substantialē semis. post cui⁹ corruptōem disponit hāc ꝫ non aliā formā introduci. Aliq̄ tñ voluerunt q̄ sit forma substātialis seminis sed primū pōt experientia deduci que ad ꝑsens obmittit ne fortasse pietas q̄ismodo irritet. Vñ mediante rōne seminali generās generat simile sibi. materia enī semis et spermatis mouet ꝓ hanc virtutē in eo existentē ad eductionem illius et nō alterius forme. ideo ipa ponit vt sit quoddā medium inter generās et genitū vt etiā absente generāte ratio seminalis agat ꝫ disponat. In

q̄bus ꝙ poni habeat Nota hāc dístinctionē. Ea q̄ generank alīq̄ generank eq̄uoce scz qñ generās ꝛ generatū nō sunt eiusdē rōnis. et hac generatiōe sol ꝓducit mures: muscas: bufones: vermes ꝛ crabrones. sikr hō ꝓducit intra se ꝓmes. Modus ꝙ illi⁹ generationis est. q: sol suis radijs respicies diuersas ptes terre q̄ꝫ vna est humidior. alia viscosior. alia tpata. ꝛ sic de alijs. Ptinue suo calore istā prē actuat. et q: caliditas est ꝓncipiū ois generatiōis: mediante hūiditate calor introduct⁹ in ptē terre pr⁹ sufficiēter alteratꝫ agit ꝓ certa forma acsi esset rō seminalis: nō ex se sed fm dispositionē terre. qm oīe agens agit in subiecto p̄dispōsito ꝛ tandē educik forma alic⁹ viui vel gradientis vel volātꝫ siue etiā in cauerna vbi generak manēs. Vñ ex cadauere leonis educunk pfectiora aialia q̄ ex cadauere bois. Quedā ꝙ generank vnuoce scz qñ generās ꝛ generatū sunt eiusdē ratiōis vt hō generat hoiem et ignis ignē. Et hoc ꝓtingit dupl̄r. Primo imediate vt ignis ꝓducens aliuꝫ ignē. Scō mediate vt hō generās hoiem et oē aial generās aliud mediāte semie. Hūc ōr. ratio semialis solū ꝛ sp ponik in illis q̄ generank vnuoce ꝛ mediate ꝛ nō in alijs vt in oiby ꝛ aialiū ꝛ vegetabiliū. Et si ōr. tñ sctūs Augustin⁹ ponit in elemētꝫ rationē semialē. Rñdek q: loquik large ꝛ impꝛopꝛie de rōne semiali scz ꝓut est q̄dā ꝙuenīētia inter generās ꝛ generatū. Ex illis ergo patet ꝓmo q: ratio semialis nō est act⁹ coeiu⁹ materie. Scō q: non est potentia materie. Tertio q̄re ponak. Quarto in q̄by ponak.

Notandū quarto ex quo ꝓncipio res originez trahat admiramur et ita eius causam efficientē ignorantes. si ꝙ eius ꝓncipiū cognoscam⁹ cessat admiratio. ideo circa ꝓncipiū ꝛ ꝓductionē formaꝝ nō minima est difficultas in phía. Circa quā etiā aliter sensit Plato: aliter alij ꝓisci phi et aliter modernio⁹. Est g̃ ꝓma opinio anaxagore et anaximādri q̄ tenent oēs formas rer naturaliū in materia latere ꝛ ei a natura esse inditas: sic latē res ꝓter indispositionē subiecti. ꝙ agēria ꝙ naturalia materia actuak ꝛ dispōsita incipit ꝓmo forma apparere. sicut in simili de lapide splēdido cui⁹ splēdor ꝙ lutū pōt occultari sed ꝙ ablutionē apparet. Scōa opinio fuit Platonis quē sequik Aui. q̄ dixit oēs formas venire ab extrinseco: ita q: agēria naturalia solū dispōnāt materiā ꝓ receptiōe forme. Et plato posuit mīras ydeas: in q̄libet specie vnam que in materia introduceret formas eiusdē speciei. Auicēna ꝙ posuit solū datorē formaꝝ q̄ in secundā intelligētiā influit. ꝛ secunda in terciā. ꝛ sic ꝙsequenter vsq̄ ad sperā generabiliū ꝛ corruptibilium. Hanc aūt opinionē p̄sertim Platonis Arest. reꝓbat in multꝫ locꝫ suoꝝ libroꝝ. ꝓmā ꝙ reꝓbat. j. hui⁹. ꝛ. j. de genera. Tercia opinio est Arest. et sui cōmētatoꝛis q̄ videnk tenere q: forma educak de potentia materie ꝛ q̄dāmodo eā p̄fuisse in materia fm aliqualē potentiā quā nos intelligim⁹ rationez seminalē. q: dicat. vij. metha. Oia generata naturalr sunt talia q: eoꝝ materia habet ꝛtutē naturalr intrinsecā que mouek ad ꝓductiōez forme. ex. j. huius. Omne q̄ fit fit ex subiecto p̄dispōsito. Et cōmētator. Sollicitudo diuina cū non potuit viuens facere idē fm individuū miserta est ei dando ꝛtutē generatiuā ꝙ quā maneret idē in specie. Illā etiā opinionē affirmant medici cōmuniter.

Cōclusio. Forma substantialis anteq̄ incipit generari nullū habet esse essentiale sibi in matia. licet habeat esse in ratione seminali. siue esse dispositiuū. Ista ꝛclusio ꝓbak auto. a ꝓncipio q̄stionis adducta ꝛ ꝙ terꝫ

cia opinionē supra positā. Ratione phak. qr alīs aliqd esset antequ incepisset qđ est impossibile. Item forma generat. j. hui⁹. ḡ. precedit de nō esse ad esse. si enī haberet esse in materia tūc oēs forme actualr essent in materia z nulla fieret Item si forma habet esse in matia antequ generat. vel illud esse manet cum forma vel non. si nō: tūc aget p forma z ad suā corruptionez. si manet cū forma. vl est secū eiusdē rōnis vel nō. si pmū: tūc forma pus fuit. igit nō incipit. imo illud esse est ingenitū z cocuū matie. z sic ingenitū z genitū erūt eiusdē rōnis Si secundū: tūc forma erit cōposita ex gnīb⁹ diuersaq rōnū cū tñ sit substantia simplex fm omnes. Scōa ps phak. qr nisi haberet esse fm rōnez seminalem tūc fieret ex nihilo simplr qđ est ꝓra oēs phos. imo nō esset maior ratio ḡre illa forma educeret z non alia.

Arguit primo. Forma habet esse in materia ante sui generationē. Probat auto. Arest. z cōmētatoris. viij. metha. Et actu z potētia non fit vnū nisi p agens extrahēs quod nō largit multitudinē sed pfectionem scz formaq. Et cōmētator. xij. metha. Generās nō ponit aiaz in materiā sed extrahit id qđ est aīa in actu. ḡ ū extrahit forma ex matia tūc pri⁹ habuit esse ī ea. Idē Aresto. vij. metha. A natura fiunt in ḡrūcūq materia est ps alicui⁹ forme q̄ sic mouet materiā sicut mouet ab extrinseco. Idē ibidē. Ex necessitate añ generatū p̄existit matia et ps q̄ in rōne hoc est forma est. Respondet breuiter ad pmas duas auctoritates q extrahi capit impropē z similitudinarie p educi de potētia materie. forma enī ō extrahi a materia nō realr sed solum methaphorice. Alias ꝓo auctoritates dicendū est intelligēdas esse sic q p partē intelligat ipsa ꝓr⁹ semīis q̄ sic mouet materiā semis sicut mouet ab extrinseco. scz p q̄lificatiuas dispositiones: qm̄ per illas tanq̄ q̄ddā passiuuz actuat vt etiā actue ꝓcurrat. Q3 aūt hoc vez sit habet apud Arest. li. ij. de genera. aīaliū di. q virtutes q̄ sunt in seminib⁹ similes sunt intellectui in hoc q non agunt p instrumentū.

Arguit secūdo. Oēm formā educendā de potētia materie p̄cedit ꝓuatio. sed ꝓuatio est q̄dāmodo forma. ij. hui⁹. igit forma realiter prius fuit in materia. Item forma est diuisibilis in ptes essentiales z successiue acq̄rit. ḡ vna forma ptialis p̄cedit scz aliā. Rñdet q ꝓuatio in auctoritate capit p dispositione imperfecta q̄ pfuit in materia ante forme generatiōez. Et dicit 2 seq̄nter q ḡsdo loquit de forma totali. qr añ totalis forme generationē ipsius nihil pfuit in materia.

Arguit tercio. Forma est effect⁹ materie in genere cause materialis fm cōmētatorē. ij. phisico. sed oīs effect⁹ habet esse in sua causa. iij. phisico. ḡ forma habet esse pus in materia. Item Omne generabile est ens naturale. sed illud hz in se pncipiū actiuū sui mot⁹ z generatiōis. ij. phisi. sed illud pncipiū nō est materia pma: cū nullus sit actiuitatis. ḡ erit forma. z sic p fuit añ generatōez in matia. Rñdet Effectus habet esse in sua causa fm esse ydeale. sed illud esse nō est aliqd. Ad secundū ō q Arest. ij. hui⁹ locut⁹ est pncipaliter de motu locali Vel est dicēdū q forma habet pncipiū actuū generationis scz rōnem seminalē in matia semis: non aūt in se.

Questio XXXII

Vtz materia prima sit in po

tentia ad oēm formā generandā. Exq̄ pus dictū est de potētia materie et q̄ sit indifferēs ad oēm formā vt vult cōmētator hic in q̄dā cōmēto dicēs. Materia est vnū principiū cōmune oibz entibz naturalibz q̄ alterant ad inuicem. Et subdit. si haberet ꝓpriā formā nō aliā reciper ipsa ꝓmanēte sed statiz corrūperet q̄ cito alia forma generaret. Deinde dicit Si igit matia ꝑma nata est recipe oēs formas: necesse est vt sit in potentia ad oēs formas t nō habeat in sua suba formā ꝓpriā. Hic ḡ de potentia materie venit dicendū.

Notandū primo q̄ potentia accipit tripl'r. Primo ꝑ ꝓpria passiōe. vt in pducamēto q̄litaz secūda species est naturalis potentia vt ime potētia. et fm aliqs natural potentia est aptitudo rei ꝑ naturā indita ad aliq̄d. vt duz hz naturalē potentiā resistēdi. molle ꝛo nō. Scōo ꝑ oi respectu ipsi⁹ matie ad formā. vt matia habet potētiā indifferent ad oēm formā horū inferioꝝ. et de illa dicit plus in scōo notabili. Tercio capit ꝑ illo q̄ natuz est agere vel pati pncipaliter vel min⁹ pncipal'r siue sit substātia siue accidēs. Et sic diffinit fm Aref. v. t. ix. metha. Potētia est pncipiū trāsmutādi alterꝝ in q̄tuz alterꝝ vel ab altero in q̄tum ab altero. vt oē agens vel patiēs. Et est duplex. q̄dā potētia dr actiua q nata est agere. t dupl'r. q̄dā pure actiua dr q̄ solū est actiua. vt de⁹. xij. metha. De⁹ est purissim⁹ actus. Alia ipure actiua scz q̄ agere t pati pōt. vt intellect⁹ pducit intellectionē et etiā est ꝓpr⁹ passiua ij. de aia. qm recipit in se species ipsi⁹ intelligibilis. sed oē recipe est pati. ij. de aia. Alia ꝛo potēna passiua scz q̄ nata est pati siue recipe aliquā dispositiōez vt materia ꝑma. et illud etiā fit dupl'r. q: aliq̄ est pure passiua q̄ nulli⁹ est actiuitatis. vt materia ꝑma que fm cōmētatorē est pura potētia: imo est infinite passibilitatis. Et. ij. de aia. Est aūt materia potētia. forma ꝛo act⁹. Et libro ō genera. Forme est agere. materie ꝛo pati. Sil'r. j. metha. nullus ꝓcedit subiectū scz materiā trāsmutare sciēm. Alia dr impure passiua que ptim agit t partim patit. t est eadez cū potentia impure actiua. Itē potentia actiua q̄dā agit pncipal'r vt forma substātialis. q: natura est principiū t causa mouendi tē. ij. phisicoꝝ. Quedā agit instrumētal'r siue min⁹ pncipaliter scz mediante qua forma substātialis agit. vt grauitas leuitas impetus. t qualitates prime. quia mediantibz illis forma substantialis agit. Potētia etiaz aliē accipit vt. v. t. ix. metha. latius.

Notandū secundo q̄ potētia in materia ꝑma potest imaginari t dici multipliciter vt hincinde in diuersis ptibus phie multe intelligātur autoritates. Et primo. Aliqua potentia in materia est potētia materie in q̄tum nullius est actiuitatis nō habendo respectū ad aliquā formā. t fm alios dicit fundamētalis fm q̄ dixit cōmētator: In fundamēto nature nihil differt t est materia met. Alia dr formalis et est ratio siue respectus formal⁹ de materia in q̄tum pōt recipe formā. t hoc dupliciter: qm̄ aliqua dr actualis t est potētia q̄ matia dr esse determinata actual'r ad recipiendā hāc et nō aliā formā. t fm alios dr potētia respectiua matie. Alia dr aptitudinal'r scz q̄ p̄sideratur in matia in q̄tū ipsa pōt i se recipe aliquā formā licz sit indifferēs ad oēm formā: q̄ etiā potētia apd alios dr receptiua siue absoluta. Potentia ꝛo matie subiectiua dr in q̄tū ipa pōt subiici cuilibet forme: qm̄ matia ꝑma fm Aref. j. ō genera. est subiectū generatiōis id est forme subalis. t q: pmū subiectū substans oibz formis substātialibz t accidētalibz. j. huius. Site tamen oēs distinctiones non ponunt diuersitatez realem in materia scd̄ sunt ipsi

respectus in intellectu nostro formati quo facilius essentia materie ad formā intelligi qat. sicut insili dimēsiones dicunk indeterminate z incorruptibiles i materia qm ipa nullā certā q̄ntitatē sibi determiat. licet sp sit sub certa q̄ntitate. Alie vo dimensiones dicunk determinate in materia siue corruptibiles q̄s certas tā habet vt pedalitatē tripedalitatē et sic de alijs. vnde ille corrūpunk indies. sed pme sunt coetne: dicēte cōmētatore. Ab etno in matia pma sunt dimēsiones indeterminate. De illis g̃ potentijs sit hec ꝯclusio.

Cōclusio pma. Materia prima est sua potentia met realiter formalis fundamētalis subiectiua receptiua z pncipalis passiua. z non differunt nisi rōne. potētia vo actualis z instrumētal' ab ea distinguit. Primū patet p Arest. ij. de aia. Est aute matia potētia forma vo act⁹. Et cōmētator. j. hui⁹. Materia pma est pura potētia. Et p diffinitionē potētie passiue idez pbat. Et. iij. phisicoz. Jn ppetuis esse a posse nō differt. sed materia est ppetua q: ingenerabilis. j. phisicoz. g̃ et⁹ esse z potētia realr idē sunt. Jtē si potētia distinguit a materia: vel est suba vel accīs. Nō pmū. q: esset suba añ materiā pmā in matia pma qō nō est dicendū. q: nō forma neq̄ totū cōpositum ergo materia. Neq̄ est accidēs. q: p̄cederet oēm formā qō nō admittit. Jtē sicut forma est potētia actua ita matia est potētia passiua. q: fm Aresto. xj. metha. act⁹ z potētia reducunk ad formam z materiā. sed forma est act⁹. igit matia est potētia. Jtē sicut se habet pma potētia actiua ad agēs: ita se hz pma potētia passiua ad pmū patiens. sed pma potētia actiua est pmū agens scz de⁹. xij. metha. igit potētia passiua est matia prima. Cū g̃ materia sit sua potētia: est dubiū quō materia sit in potētia ad oēm formā. Ulñ q̄stio tantū q̄rit An materia pma possit in se recipe de q̄libet specie aliquā formā. vel an solū sit determinata ad formas vni⁹ speciei vel duaꝝ specieꝝ. Potest aūt materia esse in potētia ad aliquā formā dupliciter. Primo in potentia xpinā scz p cuius receptōe actualiter p q̄litates pmas disponit. z ista appellat potētia materie actualis siue determiata. q: tūc nō pōt nisi illa forma introduci p q̄ q̄litatiue dispositiones cū rōne semiali agunt vt matia embrionis. Embrio em est aggregatū ex semie patris z matris existēs in xpinā receptiōe forme introducende. Secundo est in potentia ad formā nō actuali sed remota siue aptitudinali scz quia actu nō pro aliqua forma disponit sed apta nata est disponi. et hoc modo intelligit questio p̄sens.

Cōclusio secūda. Materia pma est in potētia ad formā re? cipiendā de q̄libet specie rez naturaliū. ita q̄ signuz omnē distribuat p spēs singlozz. Probat auctoritate cōmētatoris supra allegata et rōne tali. Matia est indifferēs ad oēm formā: cū nulli forme resistat sed sp inclinationē in receptione ꝯferat. g̃ est in potentia ad oēs formas id est formas ipsaꝝ specieꝝ et ꝟ matia totalis in se vel in suis partib⁹. Jtem materia est pure passiua z impfecta sed pfectū p formā. cū aūt impossibile sit ipsam stare sine forma z forme ꝯtinue corrūpank z alie regenerenk: necesse est q: ipsa est vna ingenerabilis z incorruptibil' q̄ sit in potētia ad formas oīm specieꝝ rez naturaliū que subiacent ꝯtinue trāsmutatiōi naturali.

Arguit primo cōtra pmā cōclusionem. Materia nō est sua potentia. q: dicit cōmētator. j. hui⁹. Materia manente vna potentie et⁹ sunt multe. Jdē. Potētia materie in aductu forme corrūpit. sed materia est incorruptibilis. g̃ matia nō est sua potentia. Rñdet q̄ille auctoritates intelligunk

de potētia materie actuali q̄ ꝓut est q̄daꝫ denoiatio materie ad formā in aduentu formę corrūpik ꝛ distinguik a materia vt voluit secūda ps ꝓme ꝛclusionis. Jn materia em̄ tor sunt potētie actuales q̄t p̄ōt recipe formas vnde sunt infinite ꝛ sunt corruptibiles. potētia ꝙo materie aptitudinalis vel inde terminata ad hanc vel aliā formā est incorruptibilis ꝛ eadē ꝛ vna cū matia.

Arguik secūdo auto. cōmētatoris. j. Phisi. Accidit potētia materie vt sit subiectū forme. q̄ si potētia est accidēs matie nō erit eadez cum materia. Jdē. Materia nō est sua potētia. Jdē. Posse q̄ sustentak hoc subiectū differt a matia subiecti. Jtē Potētia est de genere relatiōis cum dicat respectū. sed materia de genere substātie. q̄ distinguunk. Rūdek q̄ autoritates istę ꝛ sil̄es debent intelligi de potētia materie actuali vel instrumētali. Accidit em̄ materie potētia actualis q̄re sc̄z ad hanc vel aliaz disponak. q̄ fm rationē semialē hoc est ꝛtingēter se habet. et sic accidit non valet tantū sicut est accidēs. Et ꝛsequnter ōr q̄ potentia est de genere relatiōis licet matia sit de suba. hoc ꝓbat distinctionē rōnis vel formalē nō aūt realē.

Arguik cōtra secundā cōclusionē. Materia ꝓma nō potest recipe omnes formas q̄ frustra est sua potētia: qm̄ nō reducik ad actū vt clik. j. celi. Jmo materia formis nō p̄ōt recipe oēs formas nec̄ materia celi vn q̄ aliā formā subiectiue recipe p̄ōt. Rūdek. Licet certa materia nō possit in se recipe oīes formas: tn̄ alia sib̄ similis in specie. Esset aūt sua potētia frustra si nec̄ in tota materia vel in ptiali nulla esset q̄ formā de q̄libet specie recipere possit. pariter ꝛclusio intelligik de materia subiecta trāsmutatiōi.

Arguik. Si materia est in potentia ad omnē formaz tūc nō videk posse assignari ratio q̄re pot⁹ determinek ad vnā q̄ ad aliā in trāsmutatione naturali. sc̄ em̄ certa in ipsam introducik. Rūdek. Jn generatōe vni uoca causa est ratio semialis q̄re introducik vna forma ꝛ nō alia vt lat⁹ supp. Jn generatione ꝙo equoca est dispositio ꝛ ꝛueniētia maior ipsi⁹ terre vl̄ materie p q̄litates ꝓmas introducta cū vna forma q̄ cū alia q̄ ꝛueniētia siue dispositio est loco rationis seminalis.

Arguik vltimo. Si materia est in potentia ad omnē formā tunc ad formā quā modo habet q̄ō est falsum. vl̄ ad formā generandā ꝛ etiā est falsum: qm̄ ista nihil est. ꝛ sic materia esset in potētia ad nihil q̄ō est inconueniēs. Rūdek q̄ materia est in potētia solū ad formā generandā siue generabilē ꝛ nō genitā: qm̄ illā actualiter habet. ꝛ ōr q̄ nō est incōueniēs aliquid esse in potētia ad id q̄ō actu nō est sed q̄ō sibi futurū est. vt ego sum in potentia esse magister alicui⁹ q̄ nōdū est. Sic̄ antechristus est in potentia nūbilis Jdeo logici dicunt q̄ potentia ꝛ impotentia ampliant ad est ꝛ erit.

Questio XXIII

Vtr ꝓuatio sit materia ꝓuata.

Pro introductione materie de ꝓuatione est sciendū q̄ Arest. postq̄ō posuit defectus antiq̄ꝝ ex pte materie ꝛ pariter p̄ lōgum solut eoꝝ obiectiōes. Cōsequnter in cap̄lo scōo huius q̄rit tractat⁹ ponit eorū defect⁹ rone ꝓuatiōis et insufficientiā materie dicēs q̄ licet aliq̄ antiq̄ꝝ tetigerūt naturā matie sed insufficiēter. q̄ dixerūt materiā esse nō ens ꝛ ideo ex eo nō p̄t aliq̄d fieri. Se-

cundo materia est nō ens q: est eadē cum ꝓuatione q̄ est nō ens: qm̄ ꝯcād est vnū nūero cum nō ente etiā est vnū potētia ⁊ diffinitiōe cū eo. Sed Arest. illud soluit dicēs. Nos ꝯdem eim̄ materiā ⁊ ꝓuationē alterā esse dicim⁹. vbi ponit quasdā differētias inter materiā ⁊ ꝓuationē. Prima. Licz materia ⁊ priuatio sint idem nūero tm̄ differūt rōne. quia materia est non ens p accidens scz rōne ꝓuationis. sed ꝓuatio est p se nō ens. Secūda differētia. Dicit materia est ꝓpe substantiā: cū non sit ens in actu. ꝓuatio ꝯo nullo modo est ꝓpe substantiā q: est non ens. Tercia. materia cū forma est causa eoꝝ q̄ sunt et generationis. sed materia cū priuatione est causa corruptiōis ⁊ machinat ad malefici/um. Quarta. materia appetit formā tanq̄ ꝯddam diuinū optimū ⁊ pfectū. ꝓuatio ꝯo est ꝛrraria forme vnde ꝓuationē nō appetit ita licet mediāte ꝓuatione ⁊ ꝑm rationē eiusdē materia appetat formā. ⁊ sup illa differētia mouebit vltima q̄stio hui⁹ ꝑmi phisicoꝝ. Quinta differentia. materia est q̄dāmodo generabilis ⁊ corruptibilis q: subiectiue nō aūt p se: qm̄ p se est ingenerabilis ⁊ incorruptibils. ꝓuatio ꝯo corrūpit p se. Vnde ꝓsens q̄stio est mota sup ista ꝓdicta.

Notanduz primo q: priuatio accipit multipliciter. Primo p altero ꝛrrariorꝝ min⁹ pfecto. vt. ij. de aīa nigrū est ꝓuatio albi. quia est forma ꝛrraria albedini min⁹ pfecta q̄ albedo. similr frigiduz est ꝓuatio calidi. Secūdo p forma tendente ad non esse siue ad corruptionē q: ꝓuat suo esse. ⁊ sic intelligit cōmentator. j. hui⁹. Forma q̄ corrūpit est priuatio forme generande. Tercio capit p forma nōduz pfecta sed diminuta scz q̄ actu generat et est in esse incōpleto qm̄ priuat suo esse pfecto ⁊ completo vt. ij. phisi. priuatio est q̄dāmodo forma scz incōpleta. Quantū ꝯo ad ꝓpositū spectat priuatio capit duplicater. Primo ꝛcretiue fundamentaliter siue imꝑfecte. Et est subiectum siue materia carens certa forma siue dispositione cū aptitudine ad illā. Illud aūt cōtingit multis modis ꝑm Arest. iij. metha. Primo qñ caret aliq̄ dispositione q̄ nata est haberi licz nō ab illo. vt plāta caret visu. Secūdo qñ caret aliq̄ dispositione quā in sua specie nō aptū natū est habere sed in genere vt talpa caret visu. animal tm̄ videt q⁹ gen⁹ est talpe. Tercio q: caret aliq̄ dispositione quā natū est habere nō tm̄ habet eo ꝛpe q̄ deberet habere vt canis qñ generat caret visu. Quarto qñ priuat p violentiā vt aliqs priuat veste q̄ tunc caret. Secundo modo ꝓuatio capit ꝓprie ⁊ abstractiue Et est carētia alicui⁹ forme vel dispositionis respectu subiecti q⁹ natū est habere illaz. ⁊ sic est ꝑncipiū rei naturalis. j. phisicoꝝ. Arest. ꝯo. iij. metha. sic diffinit. Priuatio est negatio substātie ab aliq̄ determinato genere. Et capit substātia large: qm̄ dicit. v. phisi. ḡes est priuatio mot⁹. Priuatiōes ergo sunt sicut ignorantia: carētia forme: carentia cuiuscūq̄ rei: cecitas: surditas ⁊c. Differt aūt negatio a ꝓuatione: qm̄ priuatio est carentia cū aptitudie. sed negatio est carentia cum vel sine aptitudine. vnde hoc innuit Arest. iij. metha. dicēs. Ali cuius absentia negatio est. in priuatione ꝯo subiecta q̄daz natura de qua ꝺr priuatio. Exemplū. Materia celi si habet materiā saltē celum habet negationē alteri⁹ forme substantialis. non aūt habet priuationē. q: nō pōt naturaliter recipe aliā formā substantialē. Est tm̄ verū q⁹ eius materia habet ꝓuationē alicui⁹ dispositiōis q: mot⁹ cras̄tini qm̄ illū pōt in se inhesiue recipe.

Notandū secūdo Licet priuatio nihil sit: ꝓpter quod multi

terciũ ꝓncipiũ rei naturalis aũt rationẽ seminalẽ. ideo de singulis istꝫ est hic videndũ. Unde Aresto. ꝓbat hic in textu q̃ ꝓuatio sit principiũ rei naturalis: qm̃ illud est ꝓncipiũ necessariũ ꝓpter qõ materia appetit formã. sed ꝓuatio est hmõi. ergo est ꝓncipiũ. materia em̃ fm se nõ appetit formã: qm̃ etiam appetereꝫ postꝫ eam haberet ꝑ modũ carentie. nec fm q̃ est informata aliq̃ forma. q: forma expellẽda ⁊ introducẽda sunt ꝛtraria. ⁊ sic appetereꝫ ꝑ se illius forme corruptionez quod nõ ꝛcedit cõmẽtator. Q3 aũt mino: sit vera ꝓbat Arest. qm̃ ipsa est q̃ddam diuinũ optimũ ⁊ appetibile ⁊ est ꝛtraria ꝓuationi. materia ꝛo apta nata est ipsam appetere ⁊ desiderare ⁊ nõ nisi fm naturã ꝓuationis. appetit em̃ illud qõ nõ habet: exq̃ appetit⁹ fit rõne carentie. Patet ꝫ q̃ ratio seminalis non est principiũ rei naturalis. Preterea ꝓncipia rei naturalis debent ꝛcurrere in generatione cuiuslibet rei naturalis. sed ratio seminalis non ꝛcurrit in generatione cuiuslibet rei naturalis. q: nõ in generatione eq̃uoca neꝫ qñ vnũ elemẽtũ generat ex alio: vbi tñ sꝫ in trãsmutatione elemẽtoꝝ materie deberet ꝛcurrere. Itẽ vnũ principiũ nõ debet fieri ex alio. j. hui⁹. sed forma substãtialis originẽ trahit ex ratione semiali fm naturaliter loquẽtes. et verũ ratio semialis post ꝓductionẽ in cõpositio maneat nondũ est a plerisq̃ diffinitum: licet relinquat suam impressionem ⁊ vestigium in compositio. de quo latius supra. Hoc tamẽ verum est q̃ in generatõe animaliũ ab animalibus ⁊ vegetabilium ex seminibus posset sustineri q̃ ratio seminalis esset principiũ. sed hoc nõ est de mente Arestotelis. Ut aũt ratio ꝓuationis sufficienter intelligaꝫ ponunꝫ due ꝛclusiones.

Prima conclusio. Nulla ꝓuatio est aliquid in rerum natura. Probaꝫ per Arestotelẽ. j. huius dicentem. Materia est non ens fm accidens. ꝓuatio aũt est per se non ens. Ibidem. Priuatio est extra omne esse. Ibidem. Materiam quidem ꝓpe rem et substantiam aliqualiter dicimus priuationem aũt nequaq̃. Et Aresto. libro primo de partibus animalium. Priuatõis vt ꝓuatio nulla est differentia. non em̃ fieri potest vt species eius sit quod non est. differentia autem vlis vt species habeat necesse est. Itẽ priuatio est negatio. iij. metha. sed negatio est non ens. ibidem. Item cõmentator. Priuatio aũt est non ens neq̃ ꝓpinque neq̃ remote neq̃ substãtia neq̃ accidens. Neq̃ valet si p̃dicta soluaꝫ q̃ debeant intelligi de ente positiuo. sed priuatio habet esse priuatiuum: quoniam illud esse priuatiuum etiaꝫ nihil est. quia vel illud esse est aliquid vel nihil. contradictionis aũt cum nihil sit medium. iij. metha. necesse est q̃ simpliciter vnum illoꝝ respondeatur Si secundũ: habeꝫ ꝓpositum. Si primũ: hoc est contra auctoritates p̃dictas et rationes sequentes. Ratione ꝓbaꝫ. quia si priuatio est aliquid vel est substantia aut accidens. Si substantia. aut erit materia: forma: aut totũ compositũ. ij. de anima. Non materia. quia priuatio per se corrumpitur. j. huius sed materia est incorruptibilis. Non forma. quia priuatio in aduentu forme corrumpit fm cõmentatorem. Q3 non sit accidens materie vt alij dicunt ꝓbatur Primo. quia ita sibi inhereret ergo poneret existentiaz ⁊ esset aliquid positiui. et priuatiuum includeret aliquod positiuum quod est impossibile. Secũdo seqret q̃ in materia ꝑma essent infinita accidẽtia realr distincta. q: infinite ꝓuatões q̃distinguunꝫ ab inuicẽ fm q̃ materia ꝓuaꝫ diuersis formis. et cũ materia sit corꝑ in q̃ntitate et res materialis siue quanta: accidentia erũt q̃nta ⁊ magna qõ est ipossibile. accidẽs em̃ nõ quantũ nõ põt inherere rei q̃nte.

Tercio sequerek q̄ deꝰ nō posset simplicit vnam rē creare. q: sꝫ infinitas ꝓ-
uationes in tali re crearet: neꝯ posset pfecte simpliciter vnā rē destruere q̄-
niā sꝫ infinitas secū destrueret ꝓuatōes. Neꝯ vt dicūt ista repugnātia ē ex
pte rei. q̄m pōt deꝰ ipas ꝓuatōes extā sant accidētia añ ipiꝰ rei destructōem
annihilare sed illis destructꝫ vt seq̄t adhuc talꝭ res infinitis ꝓuatōi-
bus. nisi forte deꝰ oēs dispositōes tali rei adesse faceret qō est ipossibile. q̄m
si est res generabilꝭ vt musca: etnitas deitas ⁊ silia sibi adesse nō possunt

Secūda cōclusio. ꝓuatio cōcretiue est nihil aliud in re q̄ꝫ
materia in q̄ꝫtū caret certa forma ⁊ nō differūt nisi rōe. Probak auctē aresk.
ꝓmo huiꝰ. materia et ꝓuatio sunt vnū ens numero. et. ix. metaph. Ꝓuatio
dr multipliciter. eteni nō habēs ꝓuatū dr. Q̄z differāt ratōe ꝓz auctē aref.
ponēs q̄ndq̄ differētias inter materiā ⁊ ꝓuatōem dicēs. Nos qdē matiam ⁊
ꝓuatōem alterā esse dicim⁹. Et ꝑmētator. Differētia int materiā ⁊ ꝓuatio-
nem est solū ſm vocē. Rōe tali. q: matia est carēs certa forma quā nata est
habere. q̄ est ꝓuatio ꝑcretiue. Distinguūk aūt ſm rōes ꝓncipiādi. matia em
subij cik ꝑtrarijs. s. forme ⁊ ꝓuatōi. ꝓmo huiꝰ. sꝫ idē nō subijcik sibijpi. Ꝯtez
materia nō ꝑtrak forme sicut ꝓuatio. ꝓmo huiꝰ. q̄ nō sunt idē totaliť. Ꝯtem
materia nō corrūpik in aduētu forme sꝫ ꝓuatio in aduentu forme corrumpik
ſm cōmentatorem. ergo distinguunt

Arguitur cōtra ꝓmā conclusionē. Illud qō corrūpitur est
aliq̄d alias nō ꝓcederet de esse ad nō esse: imo esse oꝑtet qō corrumpik. v. me
taphisice. sed ꝓuatio corrūpik ſm Aresk. ⁊ ꝑmētatorē ꝓmo huiꝰ. igik est ali
q̄d. Ꝯtē forma ⁊ ꝓuatio sunt ꝑtia. j. phisico ꝯ. q̄ sunt. Ꝯtē materia et ꝓuatio
differūt. j. huiꝰ. q̄ sunt. q: alietas ⁊ diuersitas cadit inter res silr existentes. et
vij. metaph. Ꝓuatōes formaꝯ insunt materie ſm accidēs. q̄ ꝓuatiōes sūt
aliq̄d. Rñdek ad oēs istas auctoritates q̄ habēt veritatē denoiatiue. ꝓuā-
tio em dicik corrūpi solū denoiatiue. q: in aduētu forme materia dr non am
plius ista forma esse ꝓuata. esse aūt oꝑtet qō vere corrūpek. ita pariter de-
nominatio forme ⁊ ꝓuatōis ꝑtrariank. Et Aresk. hic posuit differentiā int
materiā et ꝓuatōem capiēdo ꝓuatōem ꝑcretiue. corrūpik em materia ꝓuata
nō aūt corrumpik materia simpliciter. Ꝯtē ꝓuatio dicik denomiare materiā
sicut me nō habere pecuniā denoiat me paupem. ⁊ tm me nō habere pecuniā
nihil est. Unde sicut ens pōt denomiare nō ens vt risibilk antichristū. Pro-
pter qō logica dicūt verbū denomiare ampliare ad q̄ndq̄ differentias tēpo-
rū. ita nō ens vt ꝓuatio alicui⁹ rei denoiat ens ꝓuari ⁊c.

Arguitur secūdo et ratōe scotistaꝯ. Impossibile est effectuꝫ
formalē esse sine causa formali. sed cecitas est causa formalk cecī: sed cecus est.
q̄ etiā cecitas est. Ꝯtem pctm̄ formalik ſm theologos est ꝓuatio. ⁊ si esset ni-
hil tūc deus puniret hoiem ꝓ nihilo: qō pietas nō admittit. Rñdek ad pri-
mū q̄ maio: siue thopica intelligik de hȳs que inherēt ⁊ cū h denominant
vt patz inductiue. sed ꝓuatio licꝫ denoiet nō tm inherer. q: est simpliciter nō
ens. ideo topica intelligik in positiuis causis formalib⁹. Ad secundū dicitur
licꝫ carētia debitaꝯ circūstantiaꝯ dicik pctm̄ formaliter tm deus punit. q: p
cepit q̄ se vel alios hoc fieri: aliud nō fieri. ⁊ quia p̄ceptū violak deꝰ punit. li
cet carentia debitaꝯ circūstantiaꝯ q̄ nihil est tpm p̄ceptū violatū denomiet
saluo iudicio meliori.

Arguitur tercio. ꝓuatio est ꝓncipiū rei naturalis, ergo ē.

quoniã oportz pncipia pmanere. pmo hui⁹. alias nõ essent tria pncipia rez naturaliũ ꝫ Aresto. pmo hui⁹. Itẽ si priuatio est nõ ens ⁊ cum sit pncipiũ tũc non ens erit causa entis. Rñdet pmo q̃ tñ duo sint pncipia p se rei naturalis. s. materia et forma ſm Aresto. hic. priuatio ꝫo dicit principiũ p accidẽs ꝫmo ꝫcedit q̃ puatio sit principiũ p se trãsmutatiuis naturalis. habet enim ratiõem principiãdi termini a quo cũ impossibile sit materiã recipe formam nisi prius habuerit eandẽ forme priuatiõem et materia nõ appeteret formã nisi mediãte priuatiõe. Vñ dicit q̃ duo sint pncipia rei naturalis ī esse ⁊ ma in fieri. q̃m priuatio in aduẽtu forme corrũpitur ſm cõmentatorẽ. ideo dicit q̃ ratio pncipiãdi puatiuis denominatiue pmanere dicit. Et nõ ens est bene causa p accidens entis. vt q̃ petrus ad me nõ venit est causa q̃ pcutit: et sic de infinitis.

Arguitur contra secũdam cõclusionẽ. Ex priuatiõe nihil fit q: alias aliq̃d fieret ex nihilo. sed ex materia aliq̃d fit. pmo hui⁹. ergo nõ sunt idem. Rñdet hoc argumentũ distinctiõem ratiõis. phar. q: ex puatiõe inq̃ntũ puatio nihil fit. Et si ꝺr. tñ pmo hui⁹ ꝫcessum est q̃ omne qꝺ fit fit ex puatiõe ⁊ ꝫra. Rñdet q̃ ex exponi debz p post: alias denotaret causam materialem

Arguitur scõo. materia est ingenerabilis et incorruptibilis pmo huius. sed priuatio corrũpit. ibidem. ergo nõ sunt idem. Itẽ si priuatio esset materia tũc cecitas esset cecũ esse. qꝺ est ꝫ Arest. i postpdicamẽtis q̃ dic. cecitas nõ est cecũ esse. Rñdet ad pmũ q̃ materia corrũpit puata. scz postq̃ forma qua caruit introducit. nõ aũt corrũpit simplicit. Ad scõm Aresto. accepit cecitatẽ abstractiue sicut etiã puatio abstractiue nõ est materia

Arguitur tercio. Materia est pncipiũ p se. sed priuatio ẽ pncipiũ p accidens ergo distinguunt. imo sequeret q̃ tñ duo essent pncipia rei naturalis q̃m materia ⁊ priuatio idẽ sunt. Itẽ materia est subiectus vnicuiq̃ sed nõ priuatio. Rñdet q̃ totũ argumentũ pbat distinctiõem formalẽ siue rõnis inter materiã ⁊ formã. q̃m pncipia q̃ sunt tria tũc distinguunt ſm rões formales pncipiãdi vt supra lati⁹. Vñ matia absolute est pncipiuz rei naturalis. ⁊ distinguit a priuatiõe nõ nisi q: est materia et est sibi eadẽ inq̃ntum est priuata aliq̃ certa forma: capiẽdo ipam priuatiõem ꝫcretiue de quolquit ꝫmẽrato: primo hui⁹ dicens. Priuatio que corrũpit est priuatio forme generande.

Questio XXIIII

Vtz materia prima appetat formã.

Notandũ primo q̃ Arest. p ꝫclusiõe libri primi phisicoz. inf cetera ponit causam ẽre forma sit appetibil a matia relinq̃ns vlteriorẽ determiatiõem de forma ad primã philosophiã. id ẽ metaphisicã. Forma g̃ est qꝺaz diuinũ q: est actus. ij. de aia. forme eñ est agere. Est etiã qꝺã optimũ ⁊ appetibile. q̃m ipam matia appetit tãq̃ suã pfectiõez cũ p eã reddat ens i actu ⁊ prius fuit ens in potẽtia. Appetitus aũt sp ferf in bonũ. q̃m oia bonũ appetũt. primo ethicoz. Dicit etiã finis q̃m ipa termiat materiã ⁊ generatiõez. imo oia agẽtia naturalia gña forme acqrẽde agũt et trãsmutãt adinuicem. Dicit aũt forma inq̃ntũ materiã iformat. ydea ꝫo siue exẽplar inq̃ntũ dat ee rei totaliter. ⁊ species inquantũ ponit rẽ in speciẽ. Ratio aũt ꝺr: q̃m vera rõ

differẽtia ⁊ diffinitio specialioca ab ipa sumit. Endelechia aũt q: est act⁹ vn/
de matia pria formã appetit vt p eã gficiat reddat ens in actu ⁊ defmiet ⁊c

Notandũ secũdo Appetitus est inclinatio ipius rei i bonũ
verũ vel apparẽs. nihil em̃ appetit nisi sub rõe boni. j. ethico⁹. Bonus est
qđ oia appetũt. Inclinatio ꝺo est ipa res indiata materialiter ⁊ in re. In re
bus ꝓpositis g̃ est ipa forma nõ absolute sed iñntũ est indiata ad h̃ vl aliũ
Et est duplex. s. naturalꝫ ⁊ aialis. qm̃ dicit cõmẽtato: primo hui⁹. Appetit⁹
ali⁹ est naturalꝫ sine sensu vt in plãtis ad nutrimentũ. et ali⁹ cũ sensu vt ap/
petitus aialiũ ad nutrimentũ. Naturalis ergo siue nõ cognitiuus ẽ q̃ fit sine
cognitõe aliq̃ pcedẽte. ⁊ est eo⁹ q̃ carẽt sensu ⁊ cognitõe. vt gue appetit de/
orsum ⁊ leue sursũ. plãta appetit esse in terra pinguiimo ois res mũdi appe
tit seu diligit se pmanere et bñ se habere fm ꝓmẽtato⁹ pio phisico⁹. Ali⁹
est appetit⁹ aialis siue cognitiu⁹. q̃ scz fit p cognitõz sensitiuã vl intellectiuã
⁊ reꝑit in aialibus. nõ tñ o: aialis q: fiat ab aiali sed cũ cognitõe. qm̃ poten
tia in aia appetit et tñ nõ est aial. ⁊ sic aialis stat in nomiatiuo. Ysto modo
equ⁹ appetit aquã turbidã ⁊ vacca clarã. ⁊ bõ appetit sp se bñ habere. Et
est duplex qm̃ q̃dã ẽ sensitiu⁹ q̃ fit p sensũ imediate. et reꝑit in hoib⁹ ⁊ bruꝭ.
vt hoies appetũt inimicũ ledere ⁊ amicũ amare. Et ille iterꝫ ẽ duplex. aliq̃s
em̃ est ꝓcupiscibil q̃ fit circa delectatões sensuũ exterioꝝ. Ali⁹ est irascibilis
q̃ fit circa arduũ aliq̃d. Et in talib⁹ appetitib⁹ ꝓsiant ꝓtutes morales. ido de
his loq̃ spectat ad phos morales. Ali⁹ ꝺo appetitus o: intellectiu⁹. q̃ scz fit
p intellectũ vel q̃ fit gña sciẽdi. ⁊ sic tot sũt appetit⁹ i hoie q̃t sunt potẽtie itel
ligendi. qm̃ cuilibz potẽtie coꝛrñdet vn⁹ appetit⁹ ꝓpri⁹. Cũ g̃ appetit⁹ in ge
nere nihil sit aliud q̃ inclinatio alicui⁹ ad aliq̃d ꝓsequndũ vel fugiendũ tanq̃
bonũ velꝝ. vel apparẽs. s. appetibile qđ mouet potẽtiã. itꝫ. de aia. ideo ꝓpie
nõ reꝑit nisi in aialib⁹ ⁊ nõ nisi metaphoꝛice in reb⁹ iaiatis Vñ dic Aresto.
itꝫ. de aia. Appetituũ nõ est sine fantasia. fantasia ois rõnalis aut sensibilis
est. Ideo appetitus ꝓprie est duplex. s. desideriꝫ sine respectu rei future. q̃ mõ
dicit ꝓmẽtato: ꝑmo hui⁹. Ois appetitus fit rõe carẽtie. quo em̃ carem⁹ fer
uentius id appetim⁹. Cũ ꝺo oñe aial ꝓsequat ꝓuenies et fugiat discõuent
ens vt se saluet: ideo tal est duplex. Quidã o: ꝓsecutiu⁹ q̃dã fugitiu⁹. Alius
ꝺo appetitus o: ꝑsentie siue ꝓplacẽtie q̃ fit respectu rei possesse. vt aial i loco
ꝓuenienti existens appetit ibidẽ esse. Eodẽ mõ põr appetit⁹ natural silitudi/
narie ad ꝑdictũ appetitũ animalẽ applicari. vt matia appetit formã. ⁊ loca/
tũ appetit esse in loco. et graue appetit deorsum. Hic ergo fit mentio de ap
petitu naturali.

Notãdũ tercio q⁹ materia dicit appetere formã, q: cũ oñe
ens mũdi appetat suã pfectõnem ⁊ forma pficit matiã fm Arest. i textu. er
go materia appetit formã appetitu naturali. Vñ ꝓ intellectu tot⁹ rei o: ma
teria est sciendũ q⁹ in materia ples pñt imaginari potẽtie. Prio em̃ ipa cõsi/
derat tanq̃ nuda nõ habẽs respectũ ad aliquã formã. Scõo ꝓsiderat eius
natural potẽtia sicut sua ꝓpria passio nõ tñ ad certã formã. Tercio ei⁹ appe
titus absolut⁹ fluẽs a potẽtia naturali. s. q: sp appetit pfici p formã. vñ ille
appetit⁹ sp maneri ipa. Quarto ꝓsiderant infinite potẽtie respectiue fluere
ab ipa: qm̃ habz potẽtiã ad quãlibz formã. sz formе sunt infinite. Quito cõ
siderãt i matia infinite ꝓuatões formaꝝ. Sexto ⁊ vltimo infiniti appetitus
respectiui qm̃ appetit quãlibet formã. sz formе sunt infinite. Vñ sic matia

est indifferēs et in potētia ad oēs formas etiā ita est habēs appetitū absolutū oim formaꝝ. ꝛ sicut est i potētia ad certā formā qm̄ nō pōt stare nuda. ita etiā appetit certā formā nō fm̄ suā essentiā cū sit indifferēs. sed fm̄ q̄ p agēs naturale ꝛ rōem seminalē disponit q̄ determiat ei⁹ appetitū absolutū ac dirigit

Notandū vltimo p intellectu materie prime ꝛ loco multoꝝ rū argumētoꝝ q̄ hic fieri possent sunt mouēda quula dubia de matia pma. Prio an appetitus matie sit materia met appetēs. Rñdet matia ē sui⁹ appetit⁹ met essentialr ꝛ absolut⁹. qm̄ appetit⁹ accidentalr ē mediāte q̄ materia appetit formā. vt q̄lificatiue dispositōes cū rōe seminali. Probat. q: circumscriptis oib⁹ reb⁹ a materia ipa adhuc esset impfecta ideo appeteret pfici. q̄ntiā inclinaret ad suā pfectōem scz assimilatōez primi entis Et iste appetit⁹ ꝓprie nō suscipit magꝫ ꝛ min⁹ sicut accidentalr. Scōo an matia appetat formā generandā vel quā actu habz. Rñdet q̄ formā generādā appetit p modū desideriꝫ ꝛ carētie. sz formā quā hz p modū ꝓplacētie. magis tñ appetit formā pñtē cū pl⁹ p ipam pficiat trāsmutet ꝛ actuet. matia aūt nō appetit formā corruptā. neqꝫ materia celi appetit formas inferioꝝ. nec matia horū inferioꝝ appetit formā celi: cū oia ista sint impossibilia. sz appetitus naturalr nō est ad impossibile. ꝓmo celi. Tercio an materia sub forma hois appetat aliā formā. scz cadaueris cū forma hois sit pfectior. Rñdet q̄ sic qm̄ nō pōt ppetuo stare sub forma hois. ꝛi genere forme istā pñtē pl⁹ appetit q̄ ipaz pl⁹ trāsmutat actuat et pficit. Quarto vñ pponit q̄ materia appetit formā. Rñdet ex ħ q: ipi matie est admixta et annexa puatio forme quā nō habet. q̄ cū ipam materiā pficere possit ideo ipaz appetit. ꝓpt̄ quā puationē admixtā Aresto. appellat materiā quoddā turpe. Et licz puatio sit nō ens ꝛ sit causa entis tñ ħ nō est incōueniēs q̄ nō ens sit p accidēs causa entis. vt absentia naute est causa submersiōis nauis efficiēs sine qua nō. ita etiā puatio ꝛc.

Quīto an etiā forma appetat materiā. Rñdet q̄ sic sed diuersimode. quia materia appetit formā appetitu passiuo: forma vo appetitu actiuo: q: pficere. Est aūt ordo in tali appetitu qm̄ forma substātialr appetit materiā dispositā p q̄litates primas ille ꝓsequnt appetūt ipam p quantitatē dispositaz vt agere possint. ꝛ sic ꝓsequnter. Sexto quo mō forma pficit materiā an essentialiter vel accidentalr. Rñdet q̄ accidentaliter. q: res essentialiter pficit nō pōt nisi exeat spēm. q: fm Aresto. species rez habēt se sicē species nūeri ꝙ horus si fit additio exeūt speciē essentialē. Et nō seqt. ħ pficit accidētalr: ḡ est accidēs. q: in multis dar instātia. Septimo cū puatio sit matia ꝓcreatiue nō videt quō sit causa appetit⁹ matie sicut supꝫ dictū ē. Rñdet puatio qn̄ ē causa q̄ matia appetit formā nō est eadē simplr cū materia vt sufficiēter ex pdictis claret Vltimo si potētia matie est eadē cū matia sibi puatio ꝛ appetitus vt supꝫ ꝓclusū est tūc puatio erit potētia ꝛ appetit⁹ erit puatio et ecōtra. qō nō est dicēdū. q: vnū credit et dr esse causa alteri⁹. Rñdet q̄ materia absolute ꝛ nude ꝓsiderata est distincta ab illꝫ pdictis. Cū aūt ē eadē cuꝫ pdictis vt materia priuata cū priuatōe. matia appetēs cū suo appetitu tūc distinguit vt dictū ē nude ꝓsiderata ab illꝫ solū ratione et formaliter. et etiaz puatio concretiue. Appetitus et potentia inter se distinguunt sola ratiōe Et illud totū probat q̄ ratio appetitus: ratio priuationis et ratio potentie formant in materia per nostrā considerātōem vt eo melius eius notificatio intelligi valeat.

Cõclusio ad mentẽ Aresto. Materia ꝑma appetitu natura
li appetit formã sicut femia viꝝ ꝛ turpe bonũ. Probat auctoritate Aresto. qui hic in textu exꝑsse hãc sententiã posuit. Et cõmẽtator: In materia igit est appetitꝰ naturalis ad recipiendũ oẽs formas. recipit igit eas alternatim qñ forma agẽs est ꝑsens. Rõne tali ꝓbat. Oẽ ꝑfectibile appetit suã ꝑfectionẽ naturaliter. q; naturalis appetitꝰ dirigit ab agẽte infallibili fm cõmentatorẽ. iij. metha. Tale aũt dirigit rem in suã ꝑfectionẽ: alꝫ fallerek. sed materia ꝑficit ꝑ formã q; actuat ꝑ eã. imo nõ ꝑõt stare nisi oi forma et neꝯ cognoscit nisi ꝑ formã. j phisi. Cũ ꝫ materia rõne ꝓpationis sibi annexe est impfecta et non possit seipam trãsmutare. j. metha. et ꝑ ꝫsequns neꝯ ꝑficere: ipsa appetit ꝑfici ꝑ formã sicut turpe ꝑ bonũ. ꝛ mulier appetit viꝝ id est ꝑfectiõez viri. vñ sicut nõ dicit oi modã silitudinẽ sed aliqualẽ sez actꝰ. impfecti ꝛc.

Arguit cõtra ꝓdicta. Appetitus materie fm cõmẽtatorem
est motꝰ eius ad formã. ꝫ materia nõ est suus appetitꝰ. q; alꝫ esset motꝰ. Itẽ appetitꝰ est in materia fm cõmẽtatorẽ. sed idem nõ est in seipso. iij. phisi. Itẽ materia habet appetitum. sed inter hñs ꝛ habitũ est dispositio media. v. metha. Rñdet q; cõmẽtator: caput motũ largissime ꝓ naturali tendẽtia ꝛ inclinatione materie. Et appetitꝰ est in materia identice sicut risibile in homie. sed idẽ non est in seipso illis modis ꝙs Aresto. iij. phisi. posuit. Ad vltimũ ꝺr q Aresto. v. metha. loquit de habito possesso vt qñ dues habet pecuniã. nõ autem de habito identifico quo modo materialiter habet appetitũ.

Arguit. Subiici nõ est ꝑfectionis. sed materia appetendo
formã appetit sibi subiici. ꝫ materia nõ appetit formã ratiõe ꝑfectiõis. Itez eternũ nõ potest ꝑfici a nõ eterno. sed materia est eterna. j. huiꝰ. forma ꝙ generabilis ꝛ corruptibilis. ergo. Rñdet q subiici forme est ꝑfectiõis respectu materie ꝓme. sicut etiã aia subiicit scie ꝛ ꝛtutib; ꝛ ꝑficit. Et ꝺr q nõ eternuz bene potest ꝑficere eternum accidentaliter: cum ipsum sit maioris actualitatis et ꝑfectionis.

Arguit. Materia non cognoscit formam. ergo nõ appetit
sicut femina viꝝ. imo appetitus non fit nisi in cognitũ. iij. de aia. Respõdet q mulier fm cõmẽtatorẽ est hõ occasionat ꝛ impfect ꝰ vnde appetit ꝑfectionẽ viri id est naturaliter appetit esse ita ꝑfecta sicut vir. et ita Aresto. nõ loquitur de appetitu ꝙcupiscentie. ꝛ sicut dicat silitudinẽ impfectionis. ꝫ nõ oportez q materia ꝙgnoscat formã. sed Aresto. iij. de aia intelligit de appetitu animali non aũt naturali quẽ habet materia.

Arguit vltimo. Oĩs appetitus fit ratione carentie fm com
mentatorẽ. sed cum materia non possit esse sine forma ipsa nulla forma caret ergo nõ appetit formã cum ꝓpus ipsaz habeat. Respõdet q cõmẽtator: intelligit de appetitu desiderij quẽ materia habet respectu forme generande quã iam non habet. licet vltra hoc materia etiam appetat formã quam actu habet appetitu complacentie.

Finit liber ꝑmus Phisicoꝝ.

Phisicoꝝ II Questio I

In initio secūdi libri phi

sicoꝝ nota q̄ postq̄ Aristoteles in p̄mo determiauit de p̄ncipijs intrinsecis rer̄ naturaliū ⁊ trāsmuratōis natural' scz materia forma et p̄uatione. In hoc secūdo agit de principijs doctrine scie naturalis. s. de natura. de causis p se ⁊ p accidens. et principaliter de quatuor causis efficiente finali formali et materiali. quaꝝ p̄me due sunt p̄ncipia extrinseca. alie vo due p̄ncipia intrinseca rer̄ naturaliū. Vnde totꝰ liber secūdus est diuisus in sex tractatus. In p̄mo ponit q̄d sit natura ⁊ de q̄bus dicak q: de materia ⁊ forma. In scō de quib⁹ naturalis scia ꝯsidera re habeat. In tercio de causis p se rer̄ naturaliū. id ē de quatuor causis. In quarto de causis p accidens. scz de casu et fortuna. In quinto quō naturalꝫ habeat ꝯsiderare oēs causas. imo q̄ debet demōstrare p causas. In vltimo tractatu dicit ⁊ pbat q̄ natura agat ꝓpter finem. et q̄ a fine ꝓueniat necessitas in reb⁹ naturalib⁹. A p̄ncipio g̃ secūdi libri anteq̄ diffiniat natūrā diuidit entia in naturalia ⁊ artificialia dicēs. Eoꝝ que sunt alia q̄dem sunt naturā. i. a natura. alia ꝓpter alias causas. id ē fm ꝯmētatorē ab arte. Postea pones differentiā inter naturalia ⁊ artificialia dicit. q̄ naturalia habent i seipis p̄ncipiū motus ⁊ status. id ē q̄etis. Artificialia vo inquantū talia nō habent in seipis p̄ncipiū motus ⁊ q̄etis. Sup quo textu solet moueri p̄sens questio.

Questio I

Vtrū res artificiales distin

guanꝫ a reb⁹ naturalib⁹. Pro ista questiōe est notandū primo q̄ res naturalis accipiꝫ multipliciꝫ in phia. Primo q: est i rer̄ natura. vt ois res mūdi dicak res naturalis. Secūdo q: est natura. vt materia et forma dicuntur res naturales. Naturale aūt dicik multipliciter. Primo distinguik ꝓtra violentū. vt illud est naturale q̄ nō est violentū vel coactū vt ꝯmedere bibere currere est naturale. Scō distinguik ꝓtra artificiale ⁊ est omne illud q̄ nō fit p artē. Tercio q̄ nō est voluntariū. vt cadere sup terram a casu. Quarto q̄ nō est disconueniens. vt moueri sursum est naturale igni. bibere vinuꝫ est naturale homi. Quito q̄ nō est miraculosum. i. supra potestatē nature. vt celū influere est naturale. Sexto q̄ nō est monstruosum. vt hō bene proportionatus dicik ens naturale. Ens vo fm naturam est nihil aliud q̄ꝫ operatio que imediate siue principaliter ꝓcedit a forma substantiali. Hoc elicik ex Aresto. ij. phisicoꝝ dicēte. fm naturā sunt quecunq̄ in his sunt fm se. vt ignī ferri sursum. Exemplū aliō. quelibꝫ ꝓria passio est ens fm naturam sui subiecti. ⁊ hoc in abstracto. vt risibilitas est ens fm naturam hois. Natura etiā multipliciꝫ accipiꝫ vt sufficienter. j. phisicoꝝ dictū est in ista q̄stiōe. Vtrū eadem sint nobis notiora et nature. Res g̃ naturalis ꝓprie ⁊ in ꝓposito ē res ꝯposita ex materia ⁊ forma. Vel sic. est res ꝯposita ex naturis. scz materia ⁊ forma. vt fm Aresto. hic in textu. oīa aīalia ⁊ sue ptes plante ⁊ corpa simplicia siue elementa. Res ita q̄ꝫ naturaliꝫ duas habꝫ ogatōes a forma substātiali emanantes. Prima est moueri ad suū locū naturalē ⁊ ꝓprū si essꝫ extra ipm. vt si lapis esset sursum statim si nō phibeaꝫ mouebit deorsum ad centruꝫ q̄ est eius locus naturaliꝫ. Secūda est resistere suo ꝯrario vel volenti ipsuꝫ

remouere a suo loco naturali ī q̄ deficit ꝛ ꝓuat. qm̄ oīe ens mōi diligit se ꝑ manere vt dicit ꝙmētator. j. phisicoꝝ. Res aūt artificiat fm Arest. hic in tex tu est res ꝓposita ex materia et forma in quā ꝑ artē ē introducta noua figura vt imago lapidea hois. dom⁹. tunica. mēsa. statua ꝛc. Artifex em̄ si debz fi gurā ꝑ artē inducere p̄requirit ens naturale siue ꝓpositū naturale. Vn̄ nihil noui inducit vt post ꝓclusiōem patebit nisi solū accidēs siue formā artificia lē q̄ in re est figura. Ideo nūq̄ artifex pōt facere ꝑ artē imediate substantiā. Vn̄ si res artificialis large debz diffiniri tūc est que fit ꝑ voluntatē ꝛ intel lectū siue ꝑ artē. Ars em̄ fm Arest. vj. ethicoꝝ. est recta ratio rerū factibiliū. id ē ars est ver⁹ habitus inclinās hominē ad bñ se habendū circa res facti biles h̄ est extrisecas. vt ars nauigādi. ars architecture ꝛc. De h̄ dicēt ampli us in. vj. ethicoꝝ. Hic tn̄ ars nō debz accipi ita stricte sed large ꝑ qualibet hūana industria siue callidtate. Vn̄ si rustic⁹ semiat frumēta vel sint calceū vel edificat domū suā. hec facit vt artifex licz nunq̄ talia ex alijs didicerit. Seq̄t ḡ ꝙ nullū agens vniuersale vel inanimatū vt de⁹ celū ignis facit aliq̄d ꝑ artē. Itē nullū brutū facit aliq̄d ꝑ artē licz auis vel aliud volatile faci at nidum vel q̄d aliud ac si ars fecisset vel fortasse melⁱ⁹. tn̄ hoc fit ex instin ctu nature q̄ est ipa res met q̄ sic dirigit fm ꝙmētatorē. xij. metaph. ab intel ligentia nō errāte. Ideo cōiter oēs ꝓcedūt ꝙ natura nūq̄ erret. Sed di ceres quō sunt cognoscēde res an sint dicēde naturales vt artificiales. cū tn̄ se pe ars ꝛ natura sit operēk. vt in pinsendo panes ꝛ serēdo frumēta. Rn̄ dek fm regulā ꝙmētatoris quā hic in. ij. phisic̄. posuit. Que sunt inchoatiue a natu ra et completiue ab arte sunt denominānda artificialia. si aūt sunt ichoatiue ab arte ꝛ ꝓpletiue a natura sunt naturalia. Ratio q: a fine oīa sunt denomi nāda. ij. de ania. Pro q̄ est ꝓsiderādū ꝙ q̄tuoꝝ modis actio nature ꝛ artis sit ꝓcurrit. Primo natura icipit ꝛ ars ꝓpler. vt dom⁹ mēsa statua isto mō fiunt. Secō ecōtra ars inchoat et natura ꝓpler. vt frumentū ceruisia sanitas. qa medic⁹ solū applicat medicinā ꝛ tandē natura agit p̄ncipal'. Tercio natu ra icipit et ars cū natura sit ꝓplēt. vt cātr⁹ cāpana: fusio oīm mineralium. Quarto ꝛ vltimo vbi nature actio p̄requirit ars inchoat ꝛ etiā ꝓplet. vt fari na camisie sit tunica illo mō fiūt. Fiūt tn̄ etiā res ꝑ artē ꝓpositōe vt dom⁹. subtractōe vt imago. alkatōe vt lateres. ꝛ de his modis ē dictū. j. phisicoꝝ.

Notandū secūdo ꝙ res artificialiter considerat dupliciter.

Primo materialiter ꝛ absolute ꝑ illo qō artifex p̄requirit añq̄ introducat et disponat in eo formā artificialem ꝛ in re est res ꝓposita ex matia ꝛ forma. vt mēsa est lignū. statua ē lapis. cātr⁹ est plūbū ꝛc. Secō formaliter ꝛ ꝓnotati ue ꝓsiderat. put significat rē ꝓpositā ex matia ꝛ forma. ꝛ vltra h̄ ꝓnotat suaz formā artificialē. i. figurā siue nouū accidēs qō artifex introduxit. q̄ mō vete riste ponūt oīa noia rerū artificialiū in q̄rta specie q̄litatis. Forma ꝙ artifici alis siue figura. pculdubio distinguit a forma naturali siue subali ꝛ ē aliq̄d. Patz q: forma artificialē accidēs ꝛ naturalis suba. imo etiā distinguit a re artificiali realit. q: figura est distincta a figurato vt infra lat⁹ ꝓbabit. q̄libet em̄ forma artificialis est figura ꝛ accidēs. q: dicit Arest. vij. metaph. Vlas ꝛ dom⁹ fortasse nō sunt substātie. ꝛ. vij. metaph. statua nō est lapis sed lapi dea. Et cōmētator hic. Forme artificiales sunt accidentia in subiectis natu ralib⁹. Item impossibile est eandē formā ꝓduci simul ab arte ꝛ natura cum sint agentia distincta realiter. sed forma naturalⁱ ꝓducit a natura et artifici

alis ab arte igit differūt. Itē omnes res artificiales cognoscunt ꝙ formas artificiales ꝛ nō naturales. vt domus cognoscit nō ꝙ formā substantialē lapidis sed artificialē. Item hoc fuit de mēte Aresto. hic in scō phisicoꝝ dicentis ꝙ forma naturalis est natura. forma ꝝo artificialis nō est natura. Et ꝓbat hoc primo. qꝛ forma naturalis ꝓducit aliaz naturalē. vt ignis ꝓducit ignē ratōe forme. Artificialis aūt nullā aliam ꝓducit cū sit forma quiescens in subiecto naturali. Scōo ꝓbat sic. ex corruptōe forme artificialis nō ꝓducitur alia forma artificialis. sed ex corruptōe forme natural' ꝓducitur alia. g differūt. Si enim lectul' putrefit tūc generat forma ligni vel alia forma substantial' ꝛ nulla artificialis. Sup g rextu ꝑmētatoꝛ q̄rit. q̄re forma naturalis sit principiū generatōis et nō artificialis. Rñdet qꝛ forma natural' est substātia et artificial' accidēs. Ex hijs colligit ꝙ forma artificialis est aliquid ꝛ artifex in sua actōe aliqd facit ꝓtra opinionē quorundā q ꝓtra mentē aresti. ꝛ ꝑmētatoris dixerūt ꝙ artifex nihil ꝓduceret in actione artis. quoꝝ ratio habet infra in ꝓmo argumento. Esset em̄ absurdū dicere hoc et ꝓtra Aresti. qui hic exꝑsse posuit differētiā inter rē naturalē ꝛ artificialē. et si oino idem essent nulla esset differentia. Itē ars est habit' factiu'. vj. ethicoꝝ. g ars aliqd facit. Item. ij. phisicoꝝ dicit Aresti. ꝙ policlet' est statuā faciens ꝛ si facit aliqd et nō rem naturalē. igit artificialē. Et cōmentatoꝛ. xij. metaph. Natura agit in corpe toto. ars nō nisi in extremitatib⁹ eius. h est in superficie. Itez ars imitat naturā. ij. phisicoꝝ. sz natura facit subam. g ars admin' facit accidēs. Itē artis bonū est opus. vij. ethicoꝝ. g aliqd ars facit. Itē alia ratōe domificatoꝛ edificando domū facit aliquid vel nihil. Si ꝓmū habet intentum. Si secundū tūc ars nō erit habitus factiuus cōtra Aresto. vbi supra. imo seqꝛet ꝙ finis artificis esset ipa edificatio et opatio et nō forma introducenda intēta. qđ est contra rationē et omnē experientiā. quia. j. ethicoꝝ dicitur Vbi nihil est actu ꝓter opationē ibi opatio est finis. Si enim artifex nihil faceret: tūc artificiū suum nō haberet nouū nomen siue nouam denominatōnem sed remaneret ꝓꝛ denoiatio: quod est falsum. ergo artifex aliqd de nouo producit.

Respondet ad questionē. omnis res artificialis est res naturalis subiectiue et materialiter. licz vt vult Aristoteles formaliter distinguantur. hoc est res artificialis inquantū talis nō est naturalis. ꝛ g ꝙseqns differūt solum ratōe. Prima pars patz ex Aristotele. j. de anima dicente. et vij. metaphisice. Domus nihil aliud est q̄ꝫ lapides et ligna. sed lapides ꝛ ligna sunt res naturales. Et res debet hic accipi transcendenter vt sit vna vl' plures res. Ratione tali. demōstrando domum bene infertur. hoc est res artificialis et hoc est res naturalis: quia lapides et ligna. igitur res naturalis est res artificialis. Preterea omnis res artificialis est composita ex materia et forma vt patet inductiue. sed omnis res composita ex materia et forma est naturalis ex diffinitōne rei naturalis. Secunda pars etiam ꝓbatur auctoritatib⁹ supra ante conclusionē adductis. et ꝑsertim autoritate Aristotelis hic secūdo phisicoꝝ: qui posuit differentiā inter rem naturalem et artificialem. Pariter sup eo Cōmentatoꝛ: vt in sequenti questiōe latius dicetur. Ratione tali. domus inquantū domus et quelibet res artificialis est facta per artē. res vero naturalis per naturā: ergo differūt. alias eadem actio esset artis ꝛ nature.

Arguitur primo. Res artificialis nō differt in aliquo a re naturali sed oīno idē sunt: q: forma artificialis nihil est. q: maxime esset accidens siue figura. Sed ꝫ q: tal' forma p ꝯpositōem ptiū acq̄sita esset tota in tota re t cū hoc in qualibꝫ pte. et illud est falsum. alias quelibꝫ pars haberꝫ nomen totius. t sic quelibꝫ pars domus essꝫ domus. Vel secdo esset tota in tota re t aliq̄ parte. illud etiā est falsum q: nunq̄ accidēs materiale t extē sum pōt simul et semel esse in diuersis subiectis. Vel tercio esset tota i tota re et nō in qualibet pte. tūc querit an oēs forme partiū p̄fuerint in partibus vel nō. Non p̄mū q: possibile est q̄ domus cōponat ex lapidib nō scissis vt sculptis. imo nō mutat' nisi fm locū. Nō secm q: alias talis forma ꝓducere tur subito t in instāti qđ est impossibile nature g̃ artifici. Jtē esset accidens inherens toti rei et nulli eius pti qđ est falsum. Rñdetur p̄mo ad hoc q̄ domus componat nō requirit q̄ oēs ptes acq̄rant nouam formā vt ꝓbatū est. sed nihilominus artifex in hoc q̄ ptes domus cōponit et ꝯiūgit ꝓducit nouam figurā totalē que antehac nō fuit in oib ptibus. ideo successiue ꝓducit illā. Et ꝺr q̄ tota forma artificial' sit subiective in tota re t etiā in oīnib ptib nō seꝺr sum sed sil' vnitis t ꝯiūctis. que forma omnes illas ptes sic vnitas denoiat domū vel aliter. Vnde ex tali ꝯiūctōe partiū resultat quedam noua forma in actu ipam rem denominās. Si aūt ꝺr que forma de nouo fit p subtractōem siue inclusōem pticule ꝛ lapidis nonne etiā p̄us fuit. Dicendum est q̄ nō: imo noua superficies figura vel lr̄a acquirit que q̄ꝫ specie differt a figura p̄cedente vel p̄ti. Et licꝫ ptes ꝛ. diuisionē nō mutent tñ nō potest esse ablatio alicuius pti sine noua superficie t figura.

Arguitur secūdo. sonus lutine. motus serre. motus artificialis saltādi et sīlia sunt res artificiales exq̄ hūana industria fiūt t docent. t tñ realit' differūt a rebus naturalib cum sint accidentia. Rñdet q̄ fm mētem Aristotelis hic nō sunt res artificiales q: nō sunt ꝯposita ex materia t forma. licꝫ large possint dici res artificiales exq̄ ab arte fiunt. imo tūc argumentum esset ꝯcedendum.

Arguitur tercio. Res artificialis non est eadem cū re naturali realiter auctoritate Arest. viij. metaph. res artificialis nō est substātia. t viij. metaph. Statua nō est lapis sed lapidea. Res aūt naturales sp̄ fiūt substantie. igit realiter distinguunt. Rñdetur q̄ Aristo. accepit rem artificialē p sola forma artificiali. illa em̄ est realiter distincta a re naturali t etiā artificiali vt supra patuit. In ꝓposito aūt res artificialis non capit ita sed alit p re composita ex materia et forma. vt supra.

Questio II

Vtrū differentia quā Aristo teles assignat inter res naturales et artificiales sit bñ posita.

Notandum p̄mo p differentia rei naturalis t artificialis q̄ p̄ncipiū motus est oīno illō qō necessario requirit siue ꝯcurrat ad motū actiue vel passiue. t sunt in toto quinq̄ p̄ncipia motus. quattuor actiue ꝯcurrunt id est mouēt. scꝫ forma substantialis: gravitas: levitas: p̄ꝫicies siue violētans. t vnū passiuū. s. materia prima. Jmpetus vero reducit ad gravitatē vel levitatē. q: si mouet sursum accipit naturā levitatis. si deorsum naturā gravitatis. vel etiā pōt ꝯphēdi

sub violentāte. Ista tñ oia q̄nq̄ nō sp̄ ꝯcurrūt ad quēlibet motū sed q̄libet motꝰ habet certa p̄ncipia necessaria. vt motꝰ sursum vel deorsum req̄rit materiā p̄mā formā substantialē ꝛ q̄litatē motiuā scz grauitatē vel leuitatē. Alteratio req̄rit materiā: formā que agit cū q̄litate alteratiua scz caliditate: frigiditate ꝛc. sic etiā declarek de alijs speciebꝰ motus. Principiū aūt motus est duplex. Intrinsecū ꝛ extrinsecū. Intrinsecū est illō quod est pars essentialis cōpositi vel accidēs materie vel cōposito inherēs natū mouere. vt materia forma q̄litas. ꝛ illud est duplex. scz Actiuū qō natū est mouere vt forma substātialis ꝛ q̄litas. Aliud passiuū qō solū recipit i se motū vt materia p̄ma. Itē p̄ncipiū actiuū aliq̄d mouet p̄ncipaliꝛ vt sola forma. Aliud instrumentaliter vt sola q̄litas alteratiua vel motiua. Aliud ꝙo est p̄ncipiū motꝰ extrinsecum scz qō nō est ps essentialis neq̄ accidēs ipsi⁹ mobilis vt solus p̄jcies vel violentās. De motꝰ aūt diuisione in naturalē violentū p̄ter naturā ꝛ aialez hic supsedendū videk cū paꝛ ꝓposito deseruiat. sed de hoc dicek in. viij. phisicoꝝ. vel forte tasse in libris de celo ꝛ mūdo.

Notandū secūdo q⁹ Arest. hic in textu inter res naturales ꝛ artificiales talē ponit differentiā. Res naturales hñt in seipsis p̄ncipiū intrinsecū motꝰ et q̄etis. Artificiales ꝙo res nō hñt in seipsis p̄ncipiū intrinsecū motꝰ ꝛ q̄etis. Et hec differētia debet sic intelligi q⁹ res naturalis est cōposita ex materia ꝛ forma. materia aūt ꝛ forma cū sint nature sunt p̄ncipium ꝛ causa motꝰ ꝛ q̄etis. forma em̄ actiue inclinat rē naturalez: vt si sit extra suū locū naturalē appetat moueri ad ipm. imo ipsa forma substātialis mouet ꝛ est p̄ncipiū motꝰ. Unde sicut forma est p̄ncipiū actiuū ita materia est p̄ncipiuꝫ passiuū motꝰ vt hic dicit cōmētator: q duo p̄ncipia vt dicit nō differūt ꝑm genus scz p̄dicamētale: cū ambo sint subē. sed differūt ꝑm gen⁹ p̄ncipiādi ꝛ naturādi vt lat⁹. j. phi. ꝛ infra in diffinitione nature ꝓbak. Res ḡ naturalis habet in se p̄ncipiū intrinsecū motꝰ. q: habet materiā et formā q̄ sunt p̄ncipia intrinseca cuiuslibet motꝰ naturalis. Res ꝙo artificialis scz incōꝛtū talis non habet scz ex forma artificiali in se p̄ncipiū motus. q: forma artificialis est forma accidētalis q̄escēs in re naturali tanq̄ subiecto. imo res naturalis q̄escit sub forma artificiali, forma ꝙo rei naturalis est causa statꝰ id est q̄etis, p tāto q: resistit volenti ipm remouere a suo loco naturali vel ipm corrūpere volenti. forma ꝙo artificialis nō est talis. Ut aūt clarꝰ h̄ec differētia intelligak Aresto. posuit i textu exēplariter alijs spēs motꝰ dicēs, Que q̄dē em̄ natura sunt, oia videnk habēta in seipsis p̄ncipiū motꝰ ꝛ status. Hec q̄dē ꝑm locū: illa ꝙo ꝑm augmentū ꝛ decremētū. Quedā aūt ꝑm alterationē id est generationem corruptionē ꝛ alterationē. q: vt glosat cōmētator Aresto. accepit hic alterationē large. Hic ḡ videndū est an oīs res naturalis habeat in se p̄ncipiū cuiuslibet motꝰ. Et rūdek p̄mo q⁹ celū si est res naturalis vt ꝓbak. j. celi. solū habet in se p̄ncipiū motꝰ localis: non aūt q̄etis. q: impossibile est naturaliꝛ celū q̄escere. j. celi. ḡ celū nō habet in se p̄ncipiū generatōis corruptionis augmētationis diminutiōis neq̄ alterationis vt ꝓbat Aresto. j. celi. Scḋo ꝓ: q⁹ elementa hñt in se p̄ncipiū motꝰ localis sursum vel deorsum alteratōis generationis ꝛ corruptionis: ad mīꝰ elemētū partiale, vt patet exp̄ētia quō elemēta alterank generank ꝛ corrūpunk: imo ad inuicē trāsmutank. ij. de generatōe q̄ trāsmutatio p̄req̄rit alterationē. Sz qñ cōmētator dicit. ij. phisicoꝝ. q⁹ elementa nō habeāt p̄ncipiū alterationis intrinsecū: ipe debet intelligi si essent

in naturali sua dispositione. secus est de ipsis actualiter dispositis propter salutē animantium. Tercio dr q̄ solū vegetabilia id est oia viuētia naturalia q̄ūcūq; aīa vt plāte t aialia habent in se pncipiū augmētatiōis et diminutiōis: qm̄ hūt in se aiam vegetatiuā t calorē naturalē que sunt pncipiū hoz motuum. imo etiā habēt in se pncipiū oim aliorum motuū etiā corruptiōis. q: rēdunt se saluare p hoc q̄ mittūt calorē naturalē t spūm vitalē p exercēdis ogationib⁹ naturalib⁹ q̄ tandē exiccant t ꝓsumunt humidū radicale: q̄ ꝓsumpto sequit corruptio. Quarto dr q o ens naturale sub ꝓcauo orbis lune habet i se pncipiū passiuū corruptiōis scz materiā primā q̄ inclinat ad maleficiū id est corruptionē. Quinto dr q o mixtū habet in se pncipiū motus localis q: mouetur fm cōmētatorē j. celi fm elementū in eo pdominans. Vltimo t ꝓclusiue dr q omne ens naturale p̄ter celū habet in se pncipiū motus actiuū. q: si esset extra locum naturalē forma pncipaliter moueret ipm ad talē. Et habet pncipiū statꝰ id est q̄etis. q: si est in loco naturali resistit volenti ipm remouere a loco vel corrūpere siue diuidere.

Hijs itaq; pmissis Respondet ad quesitū. Differentia quā Aresto. ponit inter rem naturalē t artificialē vt supra est intellecta est bona. Probat auto. Arest. t cōmētatoris q̄ hic dicūt. Naturalia ꝓo differūt ab artificialib⁹ in hoc q: in naturalibus est pncipium p se. In artificialib⁹ ꝓo non p se. Acsi vellet cōmētator dicere: artificialia incōplexa talia nō hūt in se principium motus t q̄etis. si aūt mouent runc mouent ea rōne quia sunt in re naturali. vñ mouent nō p se sed p accidens. Idē vult cōmentator cū dicit: ydolum fm q̄ ydolum nō habet potentiā sursum mouendi. Si g̃ imago vel statua lapidea cadit deorsum nō mouet deorsum incōplexum imago sed incōplexum est res naturalis scz lapis. Ratione tali. q: forma artificialis est forma quiescens in subiecto naturali. t cuz sit figura t oīs figura sit q̄ntitas vt in seq̄nti questione, pbat t q̄ntitas nō est de genere actuoz. iij. t. ij. phisi. ergo nō pōt esse pncipium actiuū motus.

Arguit primo. Res artificialis incōplexum talis etiam habet in se pncipiū motus. g̃ differētia nō est bñ assignata. Probat de securi: cultello q̄ habent in se pncipiū diuidēdi ligna vel alia dura. diuisio aūt nō est sine motu. Idē horalogiū siue barenariū habet pncipiū in se motꝰ vt patet p experientiā. Respondet Licet securis t cultellus habeant potentiā diuidendi etiam p artē propter acutiē: tñ nō hūt pncipiū intrinsecū ad motum q̄ requirit ante diuisionē. nisi em̄ p impetū moueret a secante nunq̄ secaret vel diuideret ligna aut moueret. Harena aūt in barenario est res naturalis. g̃ si non impedit mouet deorsuz p foramē tanq̄ graue. De cōi aūt horalogio dr q̄ lapides pendentes t pōderātes in zonis sunt causa illius motꝰ circularis. lapides ꝓo sunt res naturales.

Arguit secūdo autoritate Arest. in. iij. celi q̄ figura sit causa motꝰ deorsuz: qm̄ res acuta citꝰ mouet deorsum q̄ plana t ampla. sed forma artificialis est figura q̄ iam est causa motꝰ deorsum. Rūdet q̄ figura pōt esse causa velocitatis t tarditatis motꝰ sursum t deorsum vt patet p experientiam q̄ asser tardiꝰ descendit q̄ alia res acuta in extremitatib⁹ etiā si equaliter sunt grauia. Figura aūt nō est causa motus simplr. Vñ dicit Arest. ubi

dem. Figure nō sunt causa eꝰ qō est ferri simplr aut sursum aut deorsum sed eius quod est velocius et tardius..

Arguit tercio. Ens naturale non habet in se pncipiū motus ꝛ ḋcꝛ. qꝛ motꝰ ꝛ ḋes sunt opposita. v. phisi. sed idē nō potest esse causa diuersoꝝ exq̄ idē incō̄tuꝫ idē sp natū est facere idē. ij. de genera. Respōdet q̄ idē pōt esse causa ꝛ pncipiū oppositoꝝ successiue licet nō simul ꝛ semel. forma em̄ rei naturalis est causa motꝰ localis si res sit extra suū locū naturalē ꝛ ꝓpriuꝫ. et est causa quietis si est in loco naturali qꝛ resistit ẏtrario. Et ad auto. dꝛ q̄ idem incō̄tum idē vltimate ꝛ pncipaliter intendit soluꝫ facere idē eadē actōe Vel dꝛ. Forma naturalis est causa motꝰ vel ḋcꝛ vt et accipiat̄ ꝓ vel. ita etiā soluit̄ argumentū de celo quod nunq̄ ḋescit ꝛ de terra que nunq̄ mouet̄ fm cōmentatorē. j. celi. Si omnes dij descenderent nō possent mouere terrā.

Questio III

Vtꝛ figura sit accidēs distinctū a substantia figurata. Quia iam est facta mentio de forma artificiali. sed cū eis talis sit figura: ideo hic est inuestigādū de figura. Primo an sit distincta a magnitudine. Secundo an sit distincta a ſuba figurata. Pro primo

Notandū q̄ figura libro primo euclidis sic diffinit̄ Figura est que termino vel terminis claudit̄. et debet sic intelligi. Figura est magnitudo que termino vl terminis seꝝ ipsius quantitatis continue clauditur id est terminatur. Termini em̄ sunt pncipia ꝛ cum hoc fines figuraruꝫ siue quantitatis continue. Et sunt tres termini siue pncipia figurarum scꝝ punctus. linea. et superficies. Punctus em̄ est pncipiuꝫ et terminus linee. Linea superficiei. et superficies corporis. Ideo Aristoteles hec tria diffinitēs dicit. Linea est magnitudo que ad vnum diuiditur. quia per punctum. Planum id est superficies est magnitudo que ad duo diuiditur. Omnis em̄ superficies est ex duabus lineis. Corpus est magnitudo que ad tria diuiditur id est per tres dimensiones. quia corpus pnesupponit lineam et superficiem. Predicte tū tres diffinitiones intelligunt̄ de corpore plano ꝛ linea prout accipiuntur formaliter vel mathematicaliter et non pro subiecto siue materia. Dicitur primo in diffinitione figure: est magnitudo. ibi excludunt̄ omnes substantie quarum nulla est figura. Dicitur termino: ꝓpter figuram sphericā siue circularem aut oualem: qm̄ si vnus terminus scꝝ linea ad seinuicem concurrit fit figura oualis: circularis: aut spherica. Vnde figura circularꝫ est que redit in idem punctum vnde exiuit. Dicitur terminis: ꝓpter alias figuras. Si em̄ duo termini id est due linee concurrunt fit superficies. si tres fit figura triangularis. si quatuor quadrangularis siue tetragonus. et sic conſequenter.

Ad primum quesitum dicitur q̄ figura est propria passio magnitudis siue q̄ntitatꝫ ẏtinue et realit̄ eadē cū magnitudie. solū em̄ a magnitudie distinguit̄ formalr siue rōne. qꝛ significat magnitudiem ꝛ connotat eꝰ clausiōem siue terminatōem: dicēte Aris. iij. celi Corpa differūt figurꝫ. figure

aũt finite sunt id est terminãt corpus. ꝓterea aliq̃ diffiniũt figurã sic. Figura est passio q̃ntitat⁹ ꝯtinue termino vel termis clausa. Vel sic. Est q̃dã entitas imediate fluẽs ex ꝯcursu termio⁹ q̃ntitatis ꝯtinue. Probat illa cõclusio. q: illa sunt eadẽ q̃ eadẽ generatiõe generant & eadẽ corruptione corrumpunt ex. iij. metha. sed q̃cũq⁹ generat magnitudo tũc etiã generat figura & ecõtra. Itẽ. illa sunt eadẽ q̃ fluunt ex eisdẽ ꝓncipijs et sunt ex eisdem terminis siue finib⁹. sed sic est de magnitudie & figura vt ex supradict⁹ claret. q̃ & cẽ. Itẽ illa sunt eadẽ que hñt easdẽ essentias & denominationes. sed sic est de figura & magnitudine. Pater. sicut magnitudo eadẽ in nũero denoiat materiã: totuz cõpositũ: accidẽtia: & seipsaz. ita etiã figura: q̃n materia est figurata. cõpositũ est figuratũ. superficies ẽ figurata. albedo est figurata. magnitudo ẽ figurata. & ecõtra figura ẽ magna. Hinc est q̃ oẽs q̃ negãt magnitudinẽ esse distictã a re magna: etiã negãt figurã esse distinctã a re figurata. Preterea Aresto. probat oẽm magnitudinẽ esse finitã. j. celi ꝓ figurã & ecõtra. iij. phisi. Linea que est figura est finita ꝓ magnitudinẽ siue ꝓncipia q̃ntitatis ꝯtinue. Si q̃ figura et magnitudo essent accidẽtia distincta: nõ eq̃liter denoiarent. Vnd sicut magnũ est duplex ꝑmariũ & secundariũ: ita figuratũ est duplex. Primarius est ipsa figura met q̃ seipsa est figurata. et ideo q̃stio si sic formaret⁹ Utrũ figura sit distincta a figurato: ipsa esset falsa. q: figura est figuratũ & nõ distingui tur a seipsa. Figuratũ secundariũ est qõ habet figurã inhesiue vt materia ꝓma. vel coassistens vt accidẽtia. vt oia accidẽtia corpalia & materialia a magnitudine & figura sunt figurata ꝓ figurã eis coassistentẽ. Figura ꝛo est met figurata seipsa alis esset ꝓcessus in infinitũ. q̃n si est figurata tũc figura est figurata: que si esset distincta posset taliter etiam de ipsa q̃ri. & sic in infinitũ.

Arguit ꝑmo ꝯtra illã conclusionẽ. Extensio est ꝓpria passio magnitudinis. q̃ nõ figura. q: ꝓpria passio fluit a forma q̃ est vnica in subiecto. q̃ vnũ subiectũ nõ habet plures ꝓprias passiones. Q, aũt extensio sit ꝓpria passio magnitudinis est. j. phisi. pbatũ ibi Utrũ magnitudo sit distincta a substantia magna. Respõdet q̃ idẽ subiectũ habet plures ꝓprias passiones. vt hõ habet risibile & flebile. Et ꝺ: q ꝓpria passio licet fluat principaliter a forma: tñ fluit a forma ꝑfecta est vnita materie. vnd cũ ꝓpria passio sit fundata sup operatione forme et q: operatiões speciuoce pñt esse multe ita etiã plures possunt esse ꝓprie passiones vnius subiecti. licet plures tales nos lateãt: exquo sunt in quiditate siue essentia rei fundate q̃ laret nos. vij. metha.

Arguit secũdo. Omnes magnitudines sunt eiusdem speciei sed nõ oẽs figure. q̃ nõ sunt idem. Rñdet ꝯcedẽdo totum. Figure eñ inter se distinguunt specie vt triangulus: tetragon⁹: figura circularis sunt diuersarum speciez. sicut eñ est in nũer⁹, ita est in figur⁹. sed in nũeris si addit vel deponit vnitas: tunc numer⁹ exit suam speciẽ. vt si est ternarius & addit vnitas fit quaternan⁹. Ita etiam si addit vel deponit apte linea ab aliqua figura: ipsa exit speciem. vt si ad triangulũ addit linea fit q̃drangulus. Ad argumẽtũ aũt ꝺ: q non est incõueniens duas res esse eiusdẽ speciei in vno p̃dicamẽto et in alio diuersaz speciez. vt nix & cignus sunt eiusdem speciei in qualitate sub specie albedinis. & diuersaz specierũ in subã. Ita homo & risibile sunt diuersaz speciez quo ad p̃dicamenta. & tñ idem sunt in re. Nunc dicak. sicut omnes magnitudies sunt eiusdem speciei in genere q̃ntitatis: ita oẽs figure sunt eiusdẽ speciei ea rõne q̃ sunt q̃ntitates. licet nõ in qualitate.

Arguit tercio. Fundamentũ ⁊ fundatũ realiter distinguunt sed figura fundat sup magnitudine fm cõmẽtatorẽ in p̃dicamẽtȝ. imo magnitudo ⁊ figura differũt genere. igit etiã differũt nũero. q: q̃cũq; differũt genere differũt nũero ex v. metha. Rndet ad p̃mũ q figura fundat sup magnitudine nõ fm rẽ sed fm intellectũ ⁊ rõnẽ. figura em̃ diffinit q magnitudinẽ. Ad secundũ d: q autoritas intelligit de differẽtia generica reali nõ aũt logicali. Jta etiã si d:: tria sunt p̃dicamẽta ponẽtia in numer. id est significãt res realiter differẽtes. sed q̃ntitas et figura sunt in diuersis p̃dicamẽtȝ: exq̃ figura est qualitas. Est dicendũ q autoritas Arest. j. phisi. est vera de hijs tribus p̃dicamẽtȝ substãtia q̃litate ⁊ q̃ntitate solũ q̃ ad aliqs spẽs. duo em̃ alba sũt quantitas ⁊ etiã qualitas. Alia argumenta soluunt ex p̃dictis.

Ad secundam et principalem questionẽ Respõdet q figura distinguit realiter a substantia figurata sicut accidẽs a suo subiecto. Hec questio phat p̃mo auto. Arest. q in hoc secũdo dicit: cũ naturalis ꝯsiderat d natura solis ⁊ lune cõtingit ipm cõsiderare de figurȝ eor̃ q̃ sunt accidẽtia in eis. si q̃ naturalis figura est accidẽs: a fortiori figura artificialis. Et Aresto. ij. celi exp̃sse dicit elemẽta nõ habere figuras essentiales q̃ sint substãtie eor̃. Jtẽ Arest. ij. Phisi. ponẽdo differentiã inter formã naturalẽ ⁊ formã artificialẽ dicit q naturalis p̃ducit sibi silem sed artificialis nõ. Et cõmẽtator ibi rẽs huiꝰ rationẽ respõdet q: forma naturalis est substantia sed artificialis est accidens. sed ois forma artificialis est figura. Ratione tali: oĩe figuratũ est q̃le. igit ois figura est q̃litas si est q̃litas igit distinguit a suba figurata quam denominat. Alia ratione Omnis figura est magnitudo. sed magnitudo est accidens vt phant infinite autoritates Arest. ⁊ sui cõmẽtatoris. ⁊ patet sup̃ j. phisi. ibi Vtrum magnitudo sit distincta a substantia magna. imo oĩes rationes ibi adducte hic ad eandem intentionẽ possunt adduci. Alia ratiõe: substantia rei manet semp eadem eius figura variata. vt patet de cera que in diuersas figuras siue imagines potest trahi. Jta etiã digitus incuruat ⁊ extendit ipso semp manente eodem. Jtem si figura esset substantia met: tũc substantia nulliꝰ esset actiuitatȝ. q: figura nullius est actiuitatis cum sit q̃ntitas ⁊c. Jtem sequerek q artifex nihil faceret ex arte cum figura non sit aliud a substãtia quod iam supra est rep:obatũ.

Arguit p̃mo. Si figura est distincta a substantia tunc possunt separi ⁊ tepatim conseruari ex articulo parisiensi. Sepet ergo figura a tota domo tunc figura sepata a domo adhuc apparebit domus et habebit nomẽ domus. vnde erit domus sine lapidibus ⁊ lignis. Respondet q figura potest separi a substantia ⁊ habebit nomen domus siue apparentiã nõ tũ est domus. quia domus significat rem compositam ex lapidibus ⁊ lignis ⁊ cõnotat figuram per artem introductam. Sed tamen hoc est verum q impossibile est figuram separi a substantia figurata ipsa manẽte figurata. sicut impossibile est albedinem separi ab homine ipso manente albo: exquo impossibile est esse effectũ formalẽ sine causa formali. Ad articulum aũt parisiensem dicit q sit verus: nisi esse vnius dependeat ab esse alteriꝰ. esse em̃ substantie figurate dependet a figura.

Arguit secundo. Si figura esset distincta a substantia: maxime ideo quia esset magnitudo. sed hoc est falsum quia ad quantitatẽ est p se motus. v. phisi. sed ad figuram non est per se motus. vij. phisi. igitur figu-

ra non q̃ntitas siue magnitudo. Rñdet q ad figurã int̃rum figura est non est p se motus. sed ad figurã, put est magnitudo est p se mot⁹. q: magnitudo q̃ acq̃rit in augmentatione bipedali vel gibbosa est figura. ꝛ tñ ad hãc magnitudinẽ est p se mot⁹ vt ꝓbabit lati⁹ in. v. phisico ꝛ.

Arguit̃ tercio. Si figura est distincta a substantia tũc sepet a lapide. figura aũt separata lapis non erit finitus neq; infinit⁹. Non ꝓmũ. q: non amplius terminat: eq̃ soluz figura terminat co:p⁹ vt habet. j. celi. Nec est infinit⁹. q: nullũ tale est. iij. phisi. Rñdet q in hoc casu lapis nec est finit⁹ neq; infinit⁹ vt ꝓbat argumentũ Dat enim mediũ inter finitũ ꝛ infinitũ ꝓprie sumpta vt anima angelus punctus. imo quelibet res que non habet q̃ntitatem siue figuram.

Questio m

Vtq; diffinitio nature quam

posuit Aristo. sit bona. Postq̃ Arest. a ꝓncipio libri secũdi phisicoꝝ posuit differentiã inter res naturales ꝛ artificiales: dicẽs q res naturales habẽt in seipsis ꝓncipiuz motus ꝛ quietis: ꝛ cum res dicant naturales a natura. ideo infert Arest. naturã diffinies. Natura est ꝓncipiũ et causa mouẽdi ꝛ q̃escẽdi ei⁹ in q̃ est primũ p se ꝛ non fm accidens. Pro q̃ notandũ est ꝓmo q natura in diuersis ptib⁹ phie multas habet acceptiones quaꝝ q̃tuor req̃re. j. phisico ꝛ in hac q̃stione Vtq; eadẽ sint nobis nota ꝛ nature. Accipit tñ fm Aristo. v. metha. dnq; modis. Prio est nascentiũ generatio id est ipsa natiuitas rei q̃ pcedit de nõ esse ad esse. vt natiuitas eq̃ est sua natura. Scõo est illud ex q̃ aliq̃d generat tanq̃ ex ꝓncipio extrinseco. vt sperma est natura animalis. et semẽ plãte. Tercio sicut in ꝓposito accipit est ꝓncipiũ mot⁹ ꝛ q̃etis. vt materia ꝛ forma dicunt nature. Quarto o:dinem solum de materia. vnde dicit Arest. ibidẽ. Amplius aũt natura o:dinem ex q̃ primo est aut fit aliq̃d entiũ fm naturã informe existentem ꝛ imutabili a sua ꝓpria ptãte. vt statue est natura o:dinem ꝛ vasoꝝ ligneoꝝ lignum. Materia enim est intrãsmutabilis a ꝓpria ptãte: eq̃ est pure passiua. Quinto natura o:dinem de forma substãtiali vt Arest. ibi dicit. nihil dicimus habere naturã nisi habeat speciẽ ꝛ formã. Sext⁹ modus addit ex Boetio. vñ certo natura fm Boetiũ accipit ꝓ oi illo qõ est ꝛ põt ab intellectu apprehẽdi id est intelligi. Vnde methaphorice accipit ꝓ essentia siue substãtia cuiuscũq; rei. vt ois res mundi illo mõ est natura. Cũ ꝛo dicim⁹ naturã abhorrere vacuũ accipim⁹ naturã ꝓ natura cõi q̃ in re nõ est aliud nisi tota seri es siue totus o:do rerum naturaliũ ꝛ omniũ causaꝝ inter se. O:do enim oim rerum que a natura sunt est iste vt oẽs res naturales vel que sunt a natura resistãt cuilibet deo:dinatiõi q̃ posset ꝓtingere in ipsis. Ne enim cõmittat vacuũ tunc leue descendit vt aer in ꝓcauitates terre. ꝛ graue ascendit vt ꝓ calamũ trahẽdo aquã. ꝛ hoc nõ a natura ꝓpria sed cõmuni. Hec aũt natura cõis licz sit in oib⁹ reb⁹ naturalib⁹. est tñ etiaz in q̃libet re naturali seo:sum. Imo nõ differt realiter a natura ꝓpria rei naturalis sed solũ rõne. Vnde natura ꝓpria est nihil aliud nisi forma substalis inclinat̃ vt ipsa res met ꝓticular; saluę

tur: in suo loco naturali ḋescat vl̄ sue corruptioni resistat. vt lapis ꝛ oīe gra
ue a natura ꝓpria inclinat deorsum descendere. ꝛ in suo loco naturali ḋescere
et nō ratione sue materie. quia hec est indifferens ad oēm motū siue formaz.
sed ratione forme substantialis. Natura ꝯo cōis ỽ: eadem forma substātia/
lis inq̄tum inclinat ad q̄lecunq̄ motū vt solū saluet ordo vniuersi. vñ si esset
vacuū graue naturaliꝛ a natura cōmuni ascēderet ad illud replenduz. Nihil
aūt hic loq̄r de natura cōmuni quā alij ꝑ vniuersali reali ponunt. Aliud ꝯo
est dicere de natura vniuersali ꝛ ꝓticulari. quia natura vniuersalis est q̄ na/
turat oēm effectū id est que actiue cōcurrit ad cuiuslibet effectus ꝓductionē
vt ꝑma intelligentia: secunda intelligēria: ꝛ celuz. Natura ꝓticularꝫ est ipm
agens ꝓticulare scz quod nō necessario requirit ad oēm effectum vt ꝓducat
vt hō asinꝰ equus caliditas ignis ꝛc. q̄ particulariter agūt.

Notandū secūdo ꝙ Aresto. ij. phisicoꝝ dixit. Ridiculosum
est demōstrare naturā cum tū ipse diffiniat eam quod videt esse demonstra/
tum ideo. Est dicendū ꝙ diffinitio formalis nature scz que datur per intrin
seca sua siue essentialia est illa. Natura est id q̄ primo ꝛ ꝑ se naturalia differūt
ab artificialib⁹. ꝛ illa diffinitio nō est demōstrabilis. quod voluit Aresto. in
ꝓdicta auctoritate. Alia est diffinitio materialis que scz datur ꝑ extrinseca si/
ue effectum diffiniti vt ſm Aresto. natura diffinit ꝑ motum et quietem que
sunt effectus diffiniti. ꝛ hec diffinitio est demōstrabilis per primā que ꝑ se est
nota. vt sic: res dicunt naturales a natura ꝛ naturalia mouent a ꝓncipio in
trinseco. igit natura est ꝓncipiū et causa motus ꝛc. Diffinitio ergo de qua q̄/
rit questio est illa. Natura est principium et causa mouendi ꝛ quiescēdi eiꝰ in
quo est primo et per se non ſm accidens. In qua et solet exponi per vel ꝓ/
pter includere formam celi que solum est principium motus quia nunq̄ ce/
lum quiescit. j. celi. et ꝓpter includere formam substantialem terre que nō est
principium motus localis. quia terra semper quiescit in medio mundi. Po
test tamen etiam diffinitio saluari si et exponatur copulatim et ꝓprie. sed tūc
esset dicendum ꝙ Aristoteles diffinit solum naturam particularem siue na/
turam elementi aut elementati quod videtur esse verisimile. quia motus ce/
li non est naturalis sed ꝓter naturam. ij. celi. Motus cū dicatur natura/
lis quia natura mouet ꝛ passum siue mobile confert vim ꝛ inclinatur ad ta/
lem motum. Et tunc consequenter dicit ꝙ forma terre habet in se principiū
alterationis. imo etiam motus localis ſm suas partes que possunt moueri
sursum et deorsum. Debet ergo diffinitio sic intelligi. Natura scz particula/
ris est principium scz principale et id est causa actiua vel passiua mouendi ꝛ
quiescendi id est motus et quietis non ſm accidens id est per se eius scz mo/
bilis in quo est primo et per se id est cuius est pars essentialis. In summa.
Natura particularis est principium actiuum vel passiuum motus et quie/
tis per se ipsius mobilis cuius est altera pars essentialis scz materia vel for/
ma. Vnde solum due sunt nature scz materia prima et forma substantialis
dicente Aristotele hic. ij. phisicorū. Compositum ex materia et forma nō est
natura sed a natura. Materia ꝛ forma dicuntur natura. forma tamen ma/
gis natura est q̄ materia. Ite in fine huiꝰ sēdi Natura ỽ: dupliciꝛ. Alia q̄dem
sicut materia. alia ꝯo sicut forma. Item sēdo phisicoꝝ. natura est subiectum
quoddam scz materia et in subiecto semper scz forma. Item quinto metha/
phi. primo natura et ꝓprie dicta est substantia id est forma q̄ est ꝓncipium

motus habentiū in se inq̃ntū ipam. ſ. q̃ est pars essentiał mobił. Materia vero q: est huⁱ⁹ susceptiua natura dicit. Et ꝫmētator. ij. phisicoꝝ. Due sūt nature. Una q̃ ē subiecta vt materia. alia q̃ est in subiecto vt forma. Uñ licet solū due sint nature. una tm̃ est magis. ſ. pfectio: natura q̃ alia. q: forma est pfectio: matia. q: ratio forme est q se esse p̃ncipiū actiuū ꝛ ꝓductiuū motus. Rō ꝯo matie est q se esse p̃ncipiū passiuū et subiectiuū imo inclinatiuū motus. q: ipa inclinał ad motū ꝛ ad omnē formaz motus. Uñ patz q̃ aliq̃ male sentiūt dicētes q natura solū dicał de p̃ncipio passiuo. ſ. materia prima. Dicił g̃ ꝑmo in diffinitōe p̃ncipiū. ſ. actiuū vel passiuū. ibi actiuū ꝛ passiuū debēt ampliare ad pōr: debēt tm̃ ꝑsupponere esse. Ubi innuiſ q̃ nō oꝑtet naturā actu esse causam motⁱ⁹ ꝛ q̃etis. sed sufficit q̃ apta nata est esse causa hoꝝ. et sic forma lapidis q̃escētis in terra est natura ꝛ tm̃ nō actualiter mouet. Est g̃ natura p̃ncipiū siue causa. q: principiū ꝛ causa conuertūł. iij. metaphisice. Uel si ꝛ nō exponiſ q id ē: est dicendū q̃ natura dicał p̃ncipium in q̃tū est ꝑpositō. ꝛ dicił causa q: ꝓpositū ab ea depēder. Q, aūt natura sit p̃ncipiū est Arest. xij. metaph. dicēs. Ars est p̃ncipiū agendi in alio. natura est p̃ncipiū actionis in ipo in q̃ est. Et. ix. metha. Principiū em̃ motiuū est ipa natura sicut ꝛ potētia. sed nō est in alio sed in eodē inq̃tum idem. Et ꝫmentator hic diffiniēs naturā dicit. Natura est p̃ncipiū ꝛ causa q̃ trāsmutał aliq̃d in quo est et q̃escit p̃mo et q se nō q accidens. Dicił scōo actiuū ꝓpter formā q̃ mouet. ꝛ passiuū ꝓpter materiā que solū mouetur ꝛ subiacz motui. Dicił. nō ꝑm accidēs. que clausula debz deteeniare p̃ncipiū vel causa. ita q̃ natura q se sit causa motⁱ⁹. alias esset nugatio. Ibi excludunł oēs artes q̃ licz sint causa vt artifex agat edificet vel sanet aliq̃d: hoc tm̃ nō est q se sed ꝑm accidens. Aia em̃ est p̃ncipale mouens ipm artificē vt mediāte arte edificet vel aliud faciat. Unde ars medicine est p̃incipiū q accidēs sanatōis vt infra latiⁱ⁹ in argumēto. Dicił p̃ncipale ꝓpter q̃litates motiuas sez q̃uitatez ꝛ leuitatē ꝛ q̃litates p̃mas siue alterativas. q̃ licz etiā moueāt nō tm̃ p̃ncipaliter sed instrumēt aliter. vt latⁱ⁹ in seq̃nti qneſtiōe. ꝛ. iij. celi. Dicił motⁱ⁹ ꝛ q̃etis. Uñ tūc natura est causa motⁱ⁹ qñ mobile est extra locū naturalē. ꝛ forma mouet ipm ad suū locū. Sed tūc est causa q̃etis qñ est in suo naturali et resistit remouēti ipm vel suo ℨrio. Et sic successiue idē pōt esse causa diuersoꝝ effectuū. Dicił vltimo. in q̃ est p̃mo ꝛc. ꝓt excludere oia mouētia extrinseca vel violenł. vt mouens rotā ꝛ p̃jcies lapidē nō sunt natura licz moueāt. Itē nullū acadēs mouēs. neq̃ ars mouēs artificē. neq̃ causa finał mouēs efficientē. q: nullū illoꝝ est ꝑs essentiał ꝓpositi naturał siue mobilis. Item coꝛ licz sit p̃incipiū mouendi nō tm̃ est pars essentialis animał. cum solum due sint partes essentiales aialis. sez materia ꝛ forma

Hijs p̃missis rñdeł ad qnēm, diffinitio nature arest. vt est intellecta est sufficiēs ꝛ vniuersaliter vera. Probał auto. eiusdē ꝛ sui ꝓpositi ꝙ tales diffinitiones tāq̃ sufficiētes posuerūt. Et rōe ꝓbał q̃ ꝓpositōnes bone diffinitōis. imo q̃ demōstratōez quā ponit hic Linconiēſ. Entia dicūtur naturalia a natura. sed oia entia naturalia habent in seipis p̃incipium motus et q̃etis. q̃ natura est p̃incipiū motus et quietis. Et hoc habes non esse inconueniens naturā demōstrari. imo metaphisicus naturā sic ōmōstrat Si ens naturale est natura est. sed ens naturale est. igił natura est. Q̃ aūt Arest. hic dicit ridiculosum esse demōstrare naturā. intelligiſ quo ad diffini

tionem formalē nature que supra data est. quoniā natura est principiū phi-
sicū. ergo debet ꝓsupponi q̄ sit ꝛc̄.

Arguitur primo. Ars medicine est natura. qz dicit cōmēta-
tor hic. Ars medicine ꝛ alie artes sunt parate primo et p se vt agant in alia
subiecta. Unde ꝓcedit q̄ medicus sanet p se. nō tñ sanat p se ſeipm. Si er-
go est p̄ncipiū sanatōis p se tūc est natura. Respondet q̄ nulla ars sit natu-
ra cum nō sit pars essentialis rei naturalis. Et dicit ad ꝓmentatorē q̄ sic in-
telligat. Nulla ars practica q̄ post actōem alium actū relinq̄t agit p se i ipm
artificem licz agat p se in aliud subiectū. p se aūt agere nō sufficienter ꝓbat
q̄ aliq̄d sit natura. sed oportet vltra h̄ q̄ sit pars essentialis rei naturalis. Dici-
tur practica. vt qz nullus ſeipm fleubothomat. qz theorica siue scia specula-
tiua agit p se in subiectū in quo est. Dicit nō relinquens ꝓpter artē saltandi
ꝛ musice que agit p se in subiectū in quo est sed tñ nihil relinquūt post saltuz
siue motum. ꝛ pariter de alijs artib⁹ censeat.

Arguitur scōo. forma alicuius aīalis est fortuna. vt si ho-
mo caderet sine volūtate p gradum. q̄ nō est natura. qz idē nō pōt esse causa
p se qualis est natura et causa p accidens sicut est fortuna ꝛ casus ſm Aresto.
ij. phisicoꝝ. Rñdet in p̄dicto casu eadē forma aīalis ē fortuna ꝛ natura. nec
h̄ est inc̄ōueniēs respectu diuersoꝝ. qz eñ forme ꝓdigit aliq̄d sine ꝓposito et
volūtate fortuna ō: et causa p accidens istius casus. sed quia mouet animal
p gradum deorsum est natura ꝛ causa p se.

Arguitur tercio. aīalia sunt natura. ij. phisico. Jtē Albert⁹.
Natura ē vis insita reb⁹ ex siūb⁹ silla pereās. Rñdet ad p̄mū. aīalia sūt na-
tura. id ē a natura. Ad scōm. Albertus accepit naturā ſm ꝓmunē modum
loq̄ndi. p q̄litate instrumētali disponēte formā ad actōem. Jta soluant alie
auctes ex acceptōib⁹ nature suꝑ positis. vt. v. metha. Aq̄ est natura omniuz
liquefactibiliū. ꝛ ibidē. Es est natura omniū eneoꝝ. Alia ꝓo argumenta
habent facile ex intellectu diffinitōis.

Questio V

Vtrū in operatōibus substā

tiaꝝ materialiū forme semp̄ principaliter agāt vel qualificatiue dispositōes
Vel sic breui⁹. Vtrū in oīi opatōe vel motu reali forma substantialis ꝑn
cipaliter agat vel q̄litas. Jsta questio post diffinitōnem nature ꝓpter duas
notabiles opiniōes moueri solet. q̄m dictū est quō natura que ē forma mo-
ueat principaliter hic querit an hoc sit verū in omni motu siue trāsmutatiōe
reali et naturali.

Notandū p̄mo q̄ substātia materialis est nihil aliud q̄z ens
naturale. id ē res ꝓposita ex matia ꝛ forma. Et ō: materiat⁹ a materia ꝛ nō
formal⁹ a forma. licz forma sit ꝑs ꝓpositi p̄fectio:. qz accidētia corpalia pri-
ꝰie et p̄ncipaliꝰ inherēt materie p̄me. ꝛ tñ denomināt totū ꝓpositū tale vl
tantū. scz albū nigrū longū ꝛc̄. Ergo pari rōe subiectū illoꝝ accidentiuz ha-
bet denoīare totū ꝓpositū materiale. Uñ sicut a forma denoīat⁹ res speciuo
ca i hac vl aliq̄a specie vt. j. phīsi. dictū ē. ita a matia ꝓpositū appellat⁹ matiale

Notandū secūdo q̄ actio opatio siue mot⁹ est duplex. s. con
uenies siue natural⁹ ꝛ disconueniēs siue violēta. Cōueniēs est actio ad quā for-

ma substãtial' ipsius ꝙpositi hz naturalẽ inclinatõez. Vl' sic. est actio cui forma substãtial' nõ resistit. vt calefactio est actio natural' igni. qz ignis calefacit. frigefacit aũt nõ. viij. phisicoꝝ. Vñ q̃libet res natural' habet ꝓpriã operationẽ siue ꝙuenientẽ imediate ꝓcedentẽ a forma substãtiali. ꝓt qđ dicit cõmentatoꝛ. viij. metha. Qui tollit ꝓpriã operatõem a rebꝫ tollit ꝓpriã essentiaz id ẽ formã substalẽ a q̃ res habz esse speciuocũ. Operatio ꝙ discõueniens siue violẽta est ad quã forma substãtial' nõ inclinat sed resistit. vt calefactio discõuenit forme substãtiali aque. qz sibi ꝙuenit frigefacere. Vnꝺ lapidis sursuz est actio discõueniẽs sibi. qz forma eiꝰ inclinaret ponꝰ ferri deoꝛsum. viij. phisicoꝝ. Oẽ leue sursum g̃ue deoꝛsum. Vel actio ꝙueniẽs ẽ q̃ disponit ad conseruationẽ forme substantial' in materia vel ad bñ esse. Discõueniẽs q̃ disponit ad coꝛruptõez. Itẽ actio aliq̃ est immanẽs .s. que nõ trãsit in aliud sz remanet in ipo agente. vt aq̃ scipam refrigefacit. Sm Auicennã intellectio volitio imaginatio sunt actões imanentes. Alia est actio trãsiẽs q̃ nõ manet in ipo agente sed trãsit in aliud. Vel est actio alicuius agentis in aliud. vt motus sursum vel deoꝛsũ. calefactio ignis q̃ calefit aer in stuba. Nõ tñ est existimandũ q̃ illa caliditas q̃ est in igne trãseat in stubã. qz tũc accidẽs migraret de subiecto in subiectũ. sz sp vna caliditas succedit aliã et illa iterum aliã z sic ꝙseqnter donec inueniãt obstaculũ in quo ꝙgregenk z iteruz reflectank. Alia de actõe dicenk. iij. phisicoꝝ. Querit g̃ questio tantũ z pncipaliter. qñ aq̃ calida calefacit manũ an forma substãtialis pncipalit' calefaciat contra suã naturã. vel illa caliditas que est introducta. Itẽ si lapis mouek sursum an forma substãtial' moueat pncipaliter vel impetꝰ impssus Vnde rñdek primo sm opinionẽ Harsily z ꝛmũiter alioꝝ. In qualibet actione cõuenieti forma principaliter movet: et qualitas siue accidẽs minꝰ pncipaliter. Sed in actõe discõuenieti qualificatiue dispositões pncipalit' agunt. Forma vero nihil agit ad talẽ motũ. Vnde illud agens ꝺ pncipale quod altez dirigit in agendo. et idem est qđ causa efficiens principal'. vt forma lapidis movet pncipaliter lapidẽ deoꝛsum. Agens vero instrumẽtale vel minus pncipale est qđ dirigit ab altero in agẽdo. vt caliditas ignis calefacit minus pncipaliter. sed forma pncipaliter. In causis essentialiter subordinatis de quibꝫ dicek in. vij. phisicoꝝ. semp posteriꝰ est agẽs minꝰ pncipale respectu supioꝛis et poꝛis que est agens pncipale. Vult ergo Harsiliꝰ q̃ forma substalis sit causa principalis actiõis conuenientis. sed q̃ tas actõis discõuenientis. Hec ꝙclusio quo ad pmã ptẽ ab oibꝫ ꝙcedit ꝓ diffinitõem nature. et põt ꝓbari oibꝫ bijs roibꝫ q̃bus ꝓbat ꝙclusio secũda q̃ iã inferetur. Sed scõam ptem ꝓbat Harsiliꝰ multis roibꝫ. Prima ratio. Si forma sp moueret principaliꝰ sequerek q̃ aqua leuificata ꝓ calorẽ solis moueret sursũ naturaliter qđ est falsũ. qz nullũ graue naturaliter movek sursum. ꝓbat qz forma substãtialis moueret pncipaliter. vnde haberet naturalẽ inclinatõem ad talẽ motũ. et ꝓ conseqns esset motus naturalis. imo forma aque destruit naturaliter ipam leuitatẽ impssam a sole. g̃ a poꝛtioꝛi resistit motui facto ꝓ talem leuitatẽ. z sic idem generaret et coꝛrumper simul et sel. qñ forma aque generaret leuitatẽ in ℏ qz movet sursum qđ est leuium et eã destrueret a natura ppria. Secũda ratio. forma aque dirigit ab agente infallibili. illud autẽ nõ dirigit rem in suã coꝛruptõem. qđ fieret si ageret in motu discoueniẽti. Tercia ratio Harsiliꝰ. Forma aq̃ leuificate ꝙfortat g̃uitatẽ remissam i materia adhuc existẽte. g̃ nõ movet sursũ sz ponꝰ resistit huiꝯ motui ꝙ ẽ leuiuz.

Alia rõe satis ꝓgnãti. nullum ens naturale agit ꝑ sua corruptiõe. q: oẽ ens mũdi diligit se ꝓmanere ex ꝓmẽtatore. j. phisic. ſz si forma subal' ageret ꝓncipaliter in actõe discõueniẽti ipa ageret ad suã corruptiõem. vt ptz i aq̃ calefacta q̃ calefacit manũ. si eñ forma ꝓncipalit calefaceret tũc ageret ad suã corruptiõem. q: sp diminuerek et ꝓsumerek. calefactio eĩ aquã ꝓsumit. g̃ q̃litas ſz caliditas ꝓncipaliter calefacit. Alia rõe. natura est terminata ad vnum. ix. metha. ꝛ h̃ natura accipit ꝑ agẽte naturali. ſz forma aq̃ ẽ cã frigefactõis. igitur nõ ẽ causa calefactõis. alias idẽ essz causa oppositoꝝ qõ ẽ ꝺ Aresto. ij. de gene. dicentẽ. Idẽ inq̃ntũ idẽ sp natũ ẽ facere idẽ. Alia rõe. illõ ẽ agẽs ꝓncipale q̃ ponit effectꝰ. q̃ remisso vl' intẽso intẽdit ꝛ remittit effectꝰ. ſz sic est õ caliditate. auto. Arest. j. de gene. q̃ dic̃. Si caliditas essz ſepata a matia adhuc ageret i frigiditatẽ i matia licz nõ pateret ab ea. Et li. de sensu ꝛ sensato. Ignis nõ agit inq̃ntũ ignis ſz inq̃ntũ calidꝰ. g̃ q̃litas motiua ꝛ alteratiua ꝓncipaliꝰ agit. q: g̃uioꝝ g̃uitas citꝰ mouet. intẽsioꝝ caliditas fortiꝰ calefacit. Hec etiã erat rõ q̃rũdã alioꝝ q̃ simplr tenebãt i oĩi actõe q̃litatẽ ꝓncipaliter agere. Hec tñ est ꝺ rõem et infinitas auctes: q: alias forma nõ esset nata. Jtẽ. ij. de genera. Forme ẽ agere. matie ꝓ pati. ꝛ sic de infinitis ꝛc̃.

Scõo rñdet ſm opinionẽ Alberti quã hodie multi ꝑsequũtur ꝛ defendũt. q: in oi actõe opatõe siue motu siue sit ꝓueniẽs siue discõueniens forma ꝓncipalr agit. accidẽs aũt instrumẽtalit. Primũ ꝑbat auto. aresti. phisico. q̃ diffinit naturã dicẽs. Natura ẽ ꝓnciptũ ꝛ cã mouẽdi ꝛ q̃escẽdi ꝛc̃. ſz natura q̃ ẽ matia nõ mouet cũ sit nulliꝰ actiuitatis. g̃ natura q̃ est forma. q: nõ sunt plres q̃ due. vt supꝝ ꝑbatũ ẽ. Oẽ g̃ qõ mouet ꝓncipalr est natura. ſcz matia. ꝛ oẽ qõ mouet siue agit est natura q̃ ẽ forma. q: alias diffinitio nõ ꝓuerterek cũ diffinito. diffinitio eñ ꝓuenret q̃litatiꝝ q: mouerẽt ꝓncipalit Jtẽ. ij. de gene. Forme ẽ agere matie ꝓ pati. Vñ cõit dicimꝰ q: ois opatio est principaliter a forma. Jtẽ. ij. de aĩa. Alia ẽ ꝓncipale alẽs corpus. calor vel ro instrumẽtale. Jtẽ Arest. ij. de aĩa ponit aĩaz i oẽ genꝰ cause mouẽtꝭ i cãm formalẽ finalẽ ꝛ effcientẽ. g̃ solũ forma mouet ꝓncipalit. Jtẽ ex regula Francisci maronis. q̃cũq̃ i actõe aliq̃ ꝓcurrũt plura agẽtia tũc ꝑfectꝰ est ꝓncipaliꝰ. ſz i actõe etiã discõueniẽti forma subalis agit ꝛ sibi q̃litas. ſz forma est ꝑfectioꝝ accidẽtibꝫ. cũ suba sit magꝭ ens q̃ accidẽs. vij. metha. Sz q: forma etiã agat i actõe discõueniẽti ꝑbat q: resistit siue corruptõi vt ꝓcessum ẽ supꝝ. g̃ p actõz resistit. tenet ꝓñtia. q: resistẽtia fundat i actiuitate ꝛ nihil resistit nisi actiuũ. Propꝫea matia ꝓma q: nulliꝰ ẽ actiuitatꝭ nulli forme neq; trãsmutatõi resistit. vt ꝑbatũ ẽ j. phisi. Jtẽ opatio fundat sup forma subali cuiuslibet rei naturalr. g̃ ois opatio ea forma subali. Añs hẽ ex ꝓmẽtatore. vij. metha. dicẽte. Qui tollit ꝓpriã opatõez tollit ꝓpriã essentiã a reb. Rõe ꝑbat Sicut res habz esse ita habz opari. q: opatio fundat sup essentia rei. ſz accidẽs habz suũ esse a suba siue a suo subiecto. igit nullũ accidẽs põt agere ꝓncipalit ſz ponꝰ suũ subiectũ. ꝛ nõ rõe materie igit rõe forme. Alia rõe. si caliditas calefaceret ꝓncipaliter in aqua calida manũ tũe se sola posset ꝓducere ignẽ. q̃d est falsum. q: nullũ accidẽs causat ꝓncipalit substantiã. ageret ei p se vltra gradum sue ꝑfectionis. Q, autem ꝓduceret ignem patet ꝑ hanc experientiã. si in aquã feruentẽ ꝓijcit sulphur tritũ subtilr in testa oui exibit flãma magno impetu. Alia rõne. in agentibꝫ essentialr subordiatis. ſ. vbi actio posterioꝝ dependet a priori. semper prius est principalius: ex quo alterum

dirigit in agēdo ⁊ posterius nō pōt agere sine ꝑori. sed cause essentialr subor/
dinate sunt exēplarik ꝑma intelligētia q̄ est dñs de⁹. secūda intelligētia celū
et postea sequunk agētia ꝓcularia vt ignis in q̄ actiuo: ꝓs ⁊ ꝑfectio: est for
ma postea sequik ipsa caliditas. Jta pariter in alijs est declarandū. Vñ for/
ma substātialis in causis essentialr subordiatr̄ sp est ꝑor accidēnb⁹ ⁊c. Hec
ergo opinio ꝑr ꝓbabiliter defendi Et ad ꝑmā rationē Marsilij rñdek Ad/
missō etiā q̄ vapor siue aqua leuificata sit nature aquee ⁊ nō aer̄: nō est incō
uenies q̄ eadē forma substātialis respectu diuerso⁹ instrumēto⁹ moueat sur/
sum ⁊ deorsum. q⁹ mediante leuitate mouet sursum ⁊ mediāte grauitate de/
orsum. imo dicak q̄ calor solis qui est attractiuus violenter trahit vapor̄ sur
sum si saltē vapor nō sapiat vel accipiat naturā aer̄. Vñ nō est incōueniens
q̄ idē sit causa diuerso⁹ ꝑm diuersa instrumēta. vt in sitī aqua naturalr mo/
uek deorsum ⁊ etiā sursum ꝑ calamū ⁊ boca natura cōi. ⁊ tn eadē sp est forma
mouens sursum ⁊ deorsum. Jtē ania habet diuersas et ꝓtrarias opationes
in corꝑe ꝑm diuersa organa ⁊ instrumēta. Jtem lapis q̄ ꝓjcik sursum etiam
mouek a forma substātiali intrinsece sed mediāte impetu q̄ est instrumētū ha
bens rationē leuitatis. Vnde ad auctoritates Arest. in quinta ratiōe addu/
ctas dr̄ q̄ agens naturale q̄ ad naturā ꝓpriā ⁊ ꝑ se vltimate eadē actōe pōt so
lū in vnā opationē: alis ille auctoritates haberent infinitas instātias. Ad
secūdā rationē rñdek loq̄ndo ꝑm vtā Arest. ⁊ sui cōmētatoris Agēs illud in/
fallibile dirigit oēm rē in sua actiōe ⁊ naturali ⁊ violēta ad quā pōt de ꝑ acci
dens seq̄ corruptio: nō ratione ꝑme intelligētie dirigēt̄ sed rei q̄ sic dirigitur
alis nihil posset corrūpi. Ad terciā dr̄ sicut ad ꝑmā. Forma em̄ vapo:is q⁹
pus sibi ꝓueniebat grauitas ꝑ illā iterato appeteret: imo ad illā indiarek ni/
si iā ꝓhiberet leuitas impꝫssa a sole. Jdeo ꝑm q̄ forme adaptak instrumentū
mot⁹ ꝑm hoc mouet sursum vel deorsuz. Ad q̄rtā rñdek q̄ idē agere ad su
am corruptionē ꝑ accīs nō est incōueniēs. vt calor natural agit in hūidū ra
dicale ipm ꝓsumēdo ⁊ alterādo: q̄ ꝓsumpto calor corrūpik. Jtē lapis mouek
deorsum vt saluek ⁊ ꝓseruek in suo loco naturali. ⁊ tn̄ est possibile q̄ corrum/
pak in tali motu. ꝑ se aūr ⁊ intētione naturali agere ad suā corruptiōez essz in
cōueniēs. et illud voluit cōmētator. j. phisi. Ad vltimā rōnem rñdek q̄ rō
nō ꝓcedit. q⁹ ꝓbat q̄ sp q̄litas activa sit ꝓncipale agēs in q̄cūq⁹ actiōe. Jmo
in simili nō sequik: posita voluntate artificis sufficienti sequik edificatio vt si
nullū instrumentū adesset. q̄ posito instrumento sequik effectus. Q̄ instrumen
tum est causa ꝓncipalis. Sed sic debet intelligi: posita causa sufficiēti scz ꝓn/
cipali ⁊ instrumēali tūc sequik effect⁹. scz in ordine causandi. Ergo ꝓclusiue
patet q̄ nulla actio naturalk fit a forma subali solū neq⁹ ab aliq̄ qualitate. sed
ꝓtūgēdo ambas causas scz ꝓncipalē ⁊ min⁹ ꝓncipalē. Opinio tn̄ marsilij eā
liter ꝑt defendi ꝑter fortes suas rōnes q̄z etiā aliq̄ difficulter accipiūt solu/
tionē. Alia em̄ opinio solis auctoritatib⁹ est stabilita et firmata.

Questio VI

Vtr̄ phisicus differat a ma/

thematico. Arestoteles in secundo tractatu libri huius determinat de quib⁹ naturalis phia habeat ꝓsiderare. cui⁹ occasione posuit differentiā inter naturalem et mathematicum: volens q̄ q̄uis de eisdem ꝓsiderent tamē di/uersimode: que differentia infra clare patebit.

Phisicoꝝ II Questio VI

Notãdũ primo q̃ phisicus siue naturalis est qui in sua aĩa habet scientiã naturalẽ. Sciẽtia autẽ naturalis est que cõsiderat oĩa in ordine ad motũ. Vnde dicit.ij.phisicoꝝ. Entia nõ mota nõ sunt amplius phisice considerationis. Propterea naturalis phs inquantũ talis de quocũq; loquitur vel disputat de hỹs hoc facit q̃ sunt mobilia: mouẽtia vel in corpore mobili siue sensibili. Vnde cũ non possit loqui nisi mediantibꝫ termis .ij. elẽ coꝝ. Res ad disputatiõem fieri nõ possunt: cogit loq̃ p terminos phisicos ꝛ ꝓpositiones phisicas. Terminꝰ aũt phisicus siue naturalis est q̃ significat motum vel ꝓtranũ motus vel dispositiõem ad motũ. vt generabile corruptibile mouens mobile: alteratio actio: quies ḋescabile: celũ mobile ꝛc̃. Propositiones vero que ex hỹs terminis cõponunt vel ad minus q̃ ad p̃dicatũ dicunt ꝓpositiões siue ꝓclusiões phisice. vt oĩe generabile est corruptibile. hõ est mobilis. Imo oĩa que naturalis diffinit p motũ habꝫ diffinire. Ex hoc habes q̃ scientia nõ dicit naturalis q̃ ineſt a natura ex quo nulla talis dat. cum aĩa a principio sit tanq̃ tabula nuda. ij. de aĩa. Neq; ideo q̃ tractat d̃ rebꝫ naturalibꝫ: q̃ omnes sciẽtie hũane tractãt de rebꝫ naturalibꝫ. sed ideo quia tractat de rebꝫ inquantũ sunt mobiles vel mouẽtes. cuiꝰ motus ꝑncipiũ est natura. ij. phisicoꝝ. De hoc latiꝰ est dictũ supra a ꝑncipio ꝑmi phisicoꝝ. Mathematicꝰ aũt est homo habens in sua aĩa scientiã mathematicalẽ. Mathematica vero est sciẽtia q̃ oĩa sua ꝓsiderata ꝓsiderat ꝑcise sub ratiõe q̃ntitatis vel mẽsure. et hꝫ duas ſpecies subalternatas. scꝫ arithmetricam que est de q̃ntitate discreta siue numero. Et geometriã q̃ est de magnitudine siue mẽsura reꝝ. Quicq̃d g̃ mathematicꝰ ꝓsiderat hꝫ ꝓsiderat q̃ ẽ q̃ntuꝫ scꝫ longũ latũ ꝑfundũ multũ ꝛc̃. Ergo patꝫ q̃ termini mathematici sunt q̃ ꝑcise significant res inq̃ntũ sunt magne vel multe. vt longũ. curuũ. planum numerꝰ ꝛc̃. Propositiões g̃ mathematice sunt ꝓstitute ex hỹs terminis. vt ois circulus est linea. ois linea est longa ꝛc̃.

Notandũ scḋo q̃ differẽtia quã assignat Aresť, et cõmentator inter phisicũ et mathematicũ est hec. Philosophꝰ naturalis ꝓsiderat oĩa in ordine ad motũ. put vicꝫ nõ sunt abstracta neq; fm rẽ neq; fm rõnem a motu ꝛ a materia. sꝫ put sunt in corpe sensibili. Mathematicus aũt licꝫ easdẽ res cõsideret tamẽ ipas cõsiderat inquantũ sunt abstracte fm intellectuꝫ et non fm rem a motu ꝛ a materia vt ambo cõsiderãt superficiẽ. lineã magnitudinem figurã solis ꝛ lune. spericitatẽ terre et mũdi. Sed phus naturalis inq̃ntũ sunt i subiecto sensibili siue materia q̃ est subiecta motui. Mathematicꝰ vero ac si nõ essent in aliq̃ subiecto sensibili. Vnde ait hic cõmẽtator. Astrologus nõ ꝓsiderat de istis accidẽtibꝫ fm q̃ accidũt nature huiꝰ corpis vicꝫ celestis. sic naturalis ꝓsiderat de eis. q̃ naturalis ꝓsiderat de figura solis et lune fm q̃ natura eoꝝ exigit illam figurã. Sed mathematicꝰ siue astrologꝰ ꝓsiderat illa accidẽtia corpoꝝ celestiũ fm q̃ mens abstrahit eas a motu et transmutatiõe. q̃ cõsiderat de figuris eoꝝ fm q̃ sunt figure tm̃ et nõ fm q̃ sunt celestia mobilia. hec cõmẽtator. Et Aresť. hic in textu. Qm̃ videntur d̃ natura dicẽtes ꝛ de figura solis et lune. et vtrũ sperica sit terra et mũdꝰ aut non. De hỹs q̃dem g̃ negociat et mathematicꝰ sed nõ inq̃ntũ phisici corporis terminꝰ est vnũquodq; neq; accidentia speculat inq̃ntũ talibꝫ existẽtibꝫ id ẽ subiectis accidũt. Et subiũgit. Vl̃ abstrahit. abstracta intellectu oĩa a motu sunt et nihil differt. neq; fit mendaciũ abstrahentiũ. Vult g̃ Aresto.

q̄ in tali abstractõe a motu ⁊ mathia nõ ꝓtingit aliqȝ mendaciũ. id ē falsitas

P:o q̄ notandũ est q̄ abstractio est duplex. Quedã realis. s. qñ vna res ab alia sepat. vt vinũ a vase. Alia est metaphisical' siue rõis. s. qñ intellect⁹ distinguit et sepat aliq̄. Et ista ē duplex. simplex et ꝓplexa. Abstractio simplex est qñ vnũ intelligit alio nõ intellecto. vt cõsiderãdo longitudinẽ absolute ⁊ non materiã in qua est. et sic abstrahentiũ nõ est mendaciũ. Alia est ꝓplexa siue ꝓpositional'. s. qñ intelligit hoc nõ esse hoc vel hoc nõ esse in alio. et sic i abstractõe põt fieri mendaciũ. q: longitudinẽ considerare nõ esse i materia nõ habȝ co:respondentiã in re ad extra. Simplex ḡ abstractio fundat' sup̄ ꝓma operatõe intellectus q̄ est simplicium apphẽsio. Sed complexa sup̄ secunda que est cõponere vel diuidere.

Respõdet ad quesitũ. phisicus nõ differt realit̄ a mathemat⁹ tico sed solũ rõe ⁊ ꝓsideratõe. Hec ꝓclusio est de mẽte Arest. ⁊ sui ꝓmẽtato⁹ ris in ꝓbis supdict⁹. Et ꝓma ps ptȝ p expositõȝ illi⁹ ꝓpositõis phisic⁹ differt a mathematico. qm̃ sic exponit. phisic⁹ ē et mathematic⁹ ē. ⁊ phisic⁹ non est mathematic⁹. vbi tercia est falsa. cũ idẽ hõ possit eẽ phisic⁹ ⁊ mathematic⁹. Vñ sicut ꝓmẽtator hic dicit. Ista ꝑscrutatio de dñia int̄ ꝓsideratõnez naturalis ⁊ mathematicas licȝ ptineat ad logicã: tñ mos est. illud q̄ est ꝓmune oĩb⁹ artib⁹ dicat' in logica. ⁊ illud q̄ est ꝓpriũ vnicuiq̄ arti dicat' i illa arte. hec ꝓmẽtator. Scõa pars ꝓbat'. Isti artifices differũt ꝓsideratõe q̄ idẽ cõsiderãt diuersis rõib⁹. sed mathematic⁹ ⁊ natural' sunt hmõi. vt ꝓbat' arest. i textu. et sup̄ illa differẽtia fm̃ mentẽ Arest. est assignata. Sȝ phisica siue natural' scientia differt a mathematica ex seipa ⁊ sua essentia. q: scie distinguũt penes obiecta formalia ex. ij. de aia. Scie et sensus secank in res. id ē differũt fm̃ obiecta formalia. Hac rõe Arest. distinguit. iiij. metaph. ibi ȝ metaphisicã ab alijs sciẽtijs. q: licȝ oẽs scie ꝓsiderẽt ens tñ metaphisica ꝓsiderat ens absolute inc̄ȝ tũ est ens. Alie aũt sciẽtie ꝓsiderant ens ꝓtractũ vel ad motũ quantitatẽ vel sanitatẽ. Sicut em̃ q̄libȝ scia seipa est ita seipa a q̄libȝ re mũ di differt. Sed dr. in q̄ differt medicus a phõ naturali. Rñdet q̄ naturalis siue phisic⁹ ꝓsiderat res in genere et ꝓmũi. medic⁹ ꝙo in ꝓticlari hãc herbã. hanc ꝓplerionẽ ⁊c. Vñ medicus ꝑsupponit phm̃ naturalem. iuxta illud Arest. Vbi philosoph⁹ desinit ibi medic⁹ incipit.

Arguitur. naturalis nõ differt cõsideratõe a mathematico q: qñq̄ phisic⁹ nõ diffinit p motũ. mathematic⁹ ꝙo cȝ. Aresto. em̃ diffinit motũ. iij. huj⁹. et i diffinitiõe nõ ponit termin⁹ importãs motũ. Itẽ mathematic⁹ dat diffinitõez paralellor̄ dicẽs. Paralelli sunt linee q̄ si i infinitum ꝓtraherenk nõ ꝓcurrerẽt. ꝓtrahi aũt ꝓnotat motũ. Rñdet ꝓmo q: si mathematic⁹ diffinit p termios importantes motũ ꝭ ꝓtigit vel ꝓp̄ penuriã tmiorũ. qm̃ noia sunt finita res ꝙo infinite. j. clẽcor̄. vl' tales termios ponit loco eorũ q̄ nõ iportãt motũ. Ita parit̄ phs naturalis diffinit qñq̄ p tmios nõ significãtes motũ ꝓp̄ penuriã. Vel qñq̄ ponit termios nõ motũ significãtes loco cor̄ q̄ motũ significãt. Hã dic ꝓmẽtator. v. meth. Phs imo potius suus trãslator nõ fuit multũ sollicit⁹ de vocabul'. q: scia naturalis nõ est scientia termior̄. ſz rer̄ fm̃ oẽs. Ita ḡ motus ē actus id ē dispositio entis in potẽna ⁊c. Paralelli sunt linee q̄ si ꝓtraherenk. id ē sunt linee eq̄ distãtes. Circulus ē a cui⁹ cẽtro oẽs linee ducte. i. dem̃iate. Nũer⁹ ē multitudo ex vnitatibus ꝑfusa. i. ꝙposita siue ynita. Forma ē q̄ dat esse rei. ē diffinitio metaphisicalis. ſz phisica forma est q̄ ꝑ generatõez acq̄rit. vl' est q̄ educit de potẽtia ma

terie. Cõtigua sunt q̃ꝝ vltima sũt sil'. Hãc diffinitõez imo ꝓtinuoꝝ t ꝓsequnt se habẽtiũ Arest. sic̃ ex platõe accepit intactas reliq̃t. t sic de alijs

Arguitur scõo, mathematicus etiam cõsiderat motũ auto. Arest. j. phisico. Oẽs scie vtiũt motu. Rñdet q̃ oẽs scie vtiunt motu q̃ ad suã acq̃sitiõem. nõ aũt diffinitẽdo. Ergo patz q̃ mathematicꝰ diffinit t ꝓsiderat oia sua ꝓsiderata sine motu. phisicꝰ ꝯo cũ motu vl' i respectu ad motũ. Ꝓterea scia q̃ tractat partim de motu ꝓtim de hijs q̃ ꝓsiderant sine motu ꝺz media. erq̃ ꝓticipat aliq̃d de phisica t mathematica. De hijs g̃ scietijs medijs tractat Arest. in eodẽ capitulo ꝓmo scõi tractat⁹. de q̃b mouet tal' q̃stio

Questio VII

Vtrum scietie medie magis

sint dicẽde phisice siue naturales q̃ꝝ mathematice Ꝓro q̃ q̃stiõe breuit' est notãdũ ꝓmo q̃ scia media ꝺz q̃ incipit suã ꝓsideratõz ab abstracto a matia t motu. t fmiat ad nõ abstractũ a matia. vt ꝓspectiua incipit dicere ꝺ linea. sz incꝓtũ ẽ radiosa siue visual'. Jõ alij sic dicũt. Scia media ẽ q̃ hz subiectũ aggregatũ ex ꝓmo fmio mathematicali t vltio phisicali siue iportãte motuz. Cõit̃ eñ tres solẽt assignari scie medie actu elaborate. s. astrologia cuius subiectũ ẽ magnitudo mobil'. ꝓspectiua cuiꝰ subiectũ ẽ linea radiosa siue visual'. t musica q̃ hz ꝓ subiecto nũeꝝ sonoꝝ. Vñ ꝓmi fmini hoꝝ subiectoꝝ sũt mathematice ꝓsideratõis. vltimi ꝯo phisice. Ꝑñt tñ esse plẽs q̃ apũd nos ñ sunt vsitate. vt scia latitudinũ: formaꝝ g̃duũ. scia põderũ. scia ꝓportionũ. scientia spirituũ. Dicũt aũt medie ꝓticipatoz erq̃ ꝓticipãt aliq̃d de ꝓsideratõe mathematice t etiã phisice. Vñ i hijs ꝑsank t termi mathematici t fmi naturales. Et ꝓpositio media est q̃ ꝓstituit ex subiecto mathematico t ꝑdicato phisico. vt oẽ sperictũ ẽ mobile. ois linea ẽ visibil' t c̃. Perspectiuꝰ g̃ nõ ꝓsiderat ꝺ linea fm q̃ ẽ lõga tñ vt geometer. nec fm q̃ ẽ lignea vl' ferrea vt naturalꝫ sz fm q̃ ẽ linea visual'. t illꝺ ẽ mediuz inf naturalẽ t geometr. Musicꝰ ꝓsiderat ꝺ nũero nõ incꝓtũ ẽ ꝓportio nũeral' t vnita tñ. sz fm q̃ est nũerꝰ sonorosus siue sensibil' fm ꝓmẽtatoꝝ ẽ h. Vltiate g̃ scie medie st̃ q̃ ꝓticipãt ꝓsideratõem duaꝝ extremarũ scientiaꝝ. Scientia eñ extrema dicit que habz subiectũ vnius cõsideratõis absolute t tñ.

Hijs breuit' ꝑmissis ꝓ cõclusiõe sunt due opiniões. Prima fuit de mẽte Arest. sic eũ intellexit scõs Thomas. q̃ scie medie sint magis naturales q̃ꝝ mathematice. Ptz aũcte Arest. ꝺ dicẽꝫ. Demõstrãt aũt t que magꝭ phisica q̃ꝝ mathematica. vt ꝓspectiua armonica. id ẽ musica t astrologia. Ꝺrio aũt q̃dãmodo se habẽt cũ geometria. t ꝓcludit. Perspectiua q̃dez mathematicã lineã sz nõ incꝓtũ ẽ mathẽatica sz incꝓtũ ẽ phisica. Rõe ꝓbat. Vniuq̃ꝝ naturale t artificiale noiat' a sua forma. sz subiectũ illaꝝ scaꝝ hz matiale mathematicũ t formale phisicũ. vt ẽ linea visual' vbi visualitas denoiat' lineã. g̃ magꝭ sũt phisice. Alia rõe. iustũ ẽ oia a fine denoiari. q̃. ꝺ aia. sz finis illaꝝ scaꝝ vt ptz i subiectꝭ ẽ natural'. g̃. Jtẽ ꝓncipia mathematice st̃ nota ex significatõe fmiorꝝ t nõ ꝑ experientiã. vt si ab eqlibꝰ eqlia demas reliqua erunt equalia. sed ꝓncipia phisice sunt nota non per rationem primo sed per experientiam. vt omnis ignis est calidus. stelle mouentur. terra q̃escit. Ꝓpterea egiptiaci sacerdotes ꝓpter admiranda ceperũt philosophari.

sed ꝓncipia mediaꝝ scientiaꝝ plꝰ assimilant phisicis q̄ mathematicis. quia etiã sunt nota ꝙ experientiã. Alia est opinio quã cõmentatoꝛ mink defendere q̄ ꝓdicte scientie magis sint dicẽde mathematice q̄ phisice siue naturales Vñ dicit cõmẽtatoꝛ hic. Aresto. hic dicit q̄ ꝓspectiuus cõsiderat de linea mathematica nõ fm q̄ mathematica sed fm q̄ naturalis. nõ debes itelligere q̄ cõsideratio eius sit consideratio naturalis. sed intendebat q̄ consideratio eius est ꝓpinquioꝛ consideratõi naturalis. Itẽ Arest. j. posterioꝝ. Armonica id est musica ẽ mathematica. Et dicit Boeꝰ q̄ ꝓdicte tres scientie sint mathematice impure. Ratõe tali ꝓbat. Scientie accipiũt suã denominatõez magis a ꝓncipijs q̄ suis cõclusionib. q: dicit Arest. ij. hujꝰ in fine. Sicut se habet finis in naturalib ita se habz ꝓncipiũ in demõstratiuis et speculabilib. Item ꝓncipalis cõsideratio in hijs scientijs cõsistit plus cũ ꝓncipijs mathematicis q̄ naturalib. ꝓsupponũt eã naturalia ꝓncipia. Ergo cõclusiue ꝓ cordia Respondet q̄ ꝓdicte scientie medie q̄ ad res et terminos et naturam sunt magis mathematice. sed quo ad finẽ et quo ad nos sunt magis naturales. Et debz compatiuus magis accipi ipꝛopꝫ put nõ ꝓsupponit suũ positiuũ. Hec cõclusio patet ex dictis. Possz tñ ꝓbabiliter scõa opinio defendi.

Questio VIII

Vtrũ finis sit causa eoꝝ q̃ sunt ante finẽ.

Consequenter Aresto. in tractatu tercio hujꝰ secũdi tractat de causis reꝝ naturaliũ ꝓbans ꝓmo q̄ ad philosophũ naturalẽ ꝓtinet determinare de causis. q̃m phia naturalis est gra sciendi. sed tũc vnũqõq; scimꝰ cũ causas eius cognoscimꝰ. Postea subiũgit diffinitões causaꝝ et eaꝝ ꝓpꝛietates que infra patebũt. Et q: finis ex vi vocabuli sapit naturã vltimi et si est causa erit ꝓncipiũ. Ideo querimꝰ an finis sit causa

Pro istius questionis intellectu est primo notandũ que sit ratio ipius finis. Vbi aduertendũ q̄ finis habz rõem boni et appetibilis. nisi em finẽ appeterem ꝰ tanq̄ amatũ ꝛ desideratũ nunq̄ agerem ꝰ. Prefea dicit. j. ethicoꝝ. Bonũ est qõ oia appetũt. sed finis appetit. igit finis est qõdam bonũ ꝛ appetibile. Vnde dicit Arest. ij. metaph. Finis et bonũ conuertunt. Et. iij. metaph. Omne qõ est bonũ fm se ꝛ ꝓpter suã naturã finis est. De quãto g̃ sapit naturam melioris de tãto plus sapit ratõnem finis. Vñ optimũ quod est deus finaliissimus finis est. Propꝛea sicut appetibile mouet appetẽs ita finis mouet efficiẽs ꝛ oia ordinata ad ipm. Primo enim mouet causam efficientẽ vt actionẽ incipiat in materia ex q̃ educat formaz vt ipe finis ꝓsequat vltimo tanq̄ bonũ quoddã desideratũ. Vñ Aresto. hic dixit. q̄ finis habz ratõem optimi. Et cõmentatoꝛ. ij. metha. Nihil ẽ bonũ nisi ꝓpter causas finales. Propter qõ hic dicit Finis est ꝓmũ i intentione et vltimũ in executõe. id est. finis q̄ intendit ab agente est ꝓmũ in intentõe exq̄ mouet efficiẽs sicut desideratũ. ꝛ vltimũ in executõe. id ẽ illud qõ intendit ꝛ desiderat vltimo fm esse reale post actõem ꝓpletam efficiẽtis producit. Exẽplũ. sanitas quam eger nõdum habz nisi ꝓ modũ desiderati ꝛ appetibil' mouet ꝓmo medicũ vt pharmacũ ꝓparat vt sanitatẽ realẽ eger acq̃rere possit. Hec g̃ sanitas acq̃sita ꝺ: finis medici fm esse reale. añq̄ aũt esset ꝓducta dicebat finis in intentõe. Imo patz vltimo q̄ res accipit suã denoiatõez

a fine ex Arest.ij.de aia. Justū est oia a fine denoiari. Et in thopicꝫ, Cuiꝰ finis bonus est ipm quoꝙ bonū est. Et hec oia intelligunk ꝛ locū habēt de fine gratia cuius.

Pro quo Nota secūdo ꝙ finis est duplex: terminationis et motionis. Finis terminatiōis ō: vltimū siue terminꝰ alicuiꝰ rei. q: termiat ꝛ finit ipsam rē. Et hoc duplr. Positiue: vt cutꝫ termiat hoiem ꝛ locꝰ est finis locati. ꝛ duo pūcta sunt fines linee. Vel scō privatiue. vt Salustiꝰ. Mors est finis oim miseriarū. ꝙ dus ḡ est finis homis. De illo fine raro loquunk phi neꝙ hic fit mētio de eo. Imo finis ō: eq̄uoce de illo fine ꝛ de fine motionis. Aliꝰ ergo est finis mouens siue motiōis vel agēꝫ. scz quē agēs pintendit in actiōe sua. oē em agēs agit ꝓpter finē. vt pbatur in fine huiꝰ. Finis autē motionis de q̄ hic fit mētio est ttex duplex. vt tangit Arest.j.ethi.ij.de aia similr. viij.phisicoꝝ. Aliꝙs ō: finis gra cuiꝰ vel fm cōmētatorē pmaria intētiōe intētꝰ scz fm Arest. hic in textu. cuiꝰ causa aliq̄d fit. id est ꝓpter quē agēs pncipaliter agit. vt sortes ambulat ꝓpter sanitatē. ḡ sanitas est finis ambulationis. ꝛ ille finis sp habet rationē boni appetibilis ꝛ desiderati. de q̄ loq̄tur Arest.j.pollitico. Finis est melioꝝ hūs ordinatꝫ in finē. Vñ cū deꝰ sit optimus fm Arest. ipse est finis finalissimꝰ ꝓpter quē oia agūt. ꝓpter q̄dcūq̄ ergo agēs agit pncipaliter finis ꝓprie ō:. De q̄ hic in veritate querit q̄stio an sit causa eaꝝ actionū q̄ ante ipsum sunt ꝛ fiūt. De q̄ etiam loquit Arest.in.ij. phisi. dicēs finē esse potissimā causaꝝ q: pmo ꝛ principaliter est causa motus oim aliaꝝ causaꝝ. Itē ille finis est pmū in intentione ꝛ vltimuz in executiōe q̄ licet fm ꝙ est in intentione differat realiter ab illo q̄ est vltimū in executiōe q: pmꝰ finis habet solū esse ydeale siue obiectuz sed secūdus habet esse extra aiam: imo esse reale. imo q̄ pmus est secundus nōdū est. Est tñ verꝫ ꝙ eadē est ratio finalitatis ꝛ causandi istiꝰ q̄ est in intentione ꝛ istiꝰ q̄ est in esse reali. nō tñ tūc causat q̄ est acq̄situs. q: habitib⁹ ꝑsentib⁹ in materia cessat motꝰ. sed causauit q̄ erat in intentiōe. vtrūq̄ em agens intēdit. Aliꝰ est finis q̄ siue mediāte q̄. vel fm cōmentatorē finis secūdaria intētione intētꝰ. q̄ fm mētem Arest. ꝛ cōmētatoris sic debet diffiniri: est illud mediāte q̄ finis ꝓncipaliter intētꝰ acq̄rit. Vel sic: est illud mediāte q̄ agēs agit ꝓpter finē vt ambulatio est finis q̄: respectu sanitatꝫ. similiter potio vel pharmacū est finis q̄ sanitatꝫ fm Arest. hic in textu. sup q̄ dicit cōmētator. Q̄n vnūq̄dq̄ eoꝝ est finis eius qō est ante. oia sunt ꝓpter vltimū finē. Et subdit. Verbi gra: ambulatio que est ꝓpter extenuationē ꝛ extenuatio ꝓpter sanitatē. ꝛ silr potio medicine ꝛ fleubothomia est ꝓpter extenuationē hūoris vincentis in coꝝpe. et hoc est ꝓpter sanitatē zē. Finis ḡ quo sp ꝑcedit finē gra cuiꝰ intentū ordine ꝛ tpe. et hoc q̄ ad esse reale. vt ambulatio ꝛ extenuatio ꝑcedunt tpe ipsam sanitatē. Breuiter ḡ ꝙ aliq̄d sit causa finalis Primo req̄rik ꝙ ipm desidereꝰ ab agēte. Scō ꝙ agens pncipaliter agat ꝓpter ipm. Vñ causa finalis est illud ꝓpter qō agens pducit desideratū ꝛ amatū. Et sic nō req̄rik ad hoc ꝙ aliq̄d sit causa finalis ipsum esse ens extra aiam siue ens reale.

Hijs ꝑmissis respōdet ad q̄stionē. Finis est causa et est causa eoꝝ q̄ sunt añ finē. intelligēdo de fine gra cuiꝰ intētione. Sanitas em ꝑ ꝓprie nō est causa ꝓparatiōis medicinaꝝ: cū nōdū sit. ḡ nō pōt esse causa. Hec ꝓclusio est de mente Arest.in.ij.huiꝰ q̄ dicit finē habere rōnem optimi ꝛ esse

causam causaꝝ. et diffinit causam finalē dicens. Adhuc aūt quēadmodū finis: hic aūt est cuius causa scz aliqd fit vt ambulādi sanitas est finis. q̄ autoritas sic intelligit: sanitas scz q̄ habek in intētione est finis ambulandi. Et. v. metha. ōr. Est em̄ causa causaꝝ finis z simplr fm oēs. Ratiōe. Illō est causa finalis quod apte respōdek ad q̄stionē ꝓpter qd. sed finis est hmōi. igit ꝛc. Maior z mino: est Aresto. in textu dicētis. ꝓpter qd em̄ ambulat: dicim⁹ vt sanek. et dicentes sic: opinamur assignare causam. Vnde nota q: qcqd apte rñdek ad q̄stionē ꝓpter quid est causa finalis ꝓprie siue finis gra cui⁹. illō ꝙ quod cū q̄stitur ꝓpter qd ponik est finis quo siue impropꝛie. vt ꝓpter qd eger ambulat. respōde: vt sanek. iam ambulatio est finis q̄. sed sanitas intenta est causa finalis ꝓprie. et sic de multis alijs.

Arguik ꝑmo, Si finis esset causa: maxīe esset causa mouēs oēs alias causas ad causandū. z ꝙ ꝓsequēs esset nobilissima causaꝝ. sed ꝑmū est falsum. q: alꝫ esset causa efficiēs: qm̄ Causa efficiēs fm Aresto. hic est vnū ꝑncipiū mot⁹ z qētis est. ḡ si mouet erit causa efficiēs. Secundū etiam est falsum. q: causa formalis dat esse rei simplr z intrinsece: finis ꝙ nō. q: a fine res essentialiter nō depēdet. ḡ nō est nobilissima causaꝝ. Respondek q finis mouet: simlr efficiēs mouet. sed diuersimode. Finis em̄ solū mouet methaphorice tanq̄ quoddam optatū desideratū z appetibile. Efficiēs ꝙ mouet realiter. Vnde efficiēs est vnde ꝑncipiū motus z qētis est. id est. est causa producens mediante sua actione effectū. Consequēter ōr q finis sit potissima causaꝝ nō in essendo vt argumentū ꝓbat. sed in causando. quia est causa q oēs alie cause agunt z causant.

Arguik secūdo, Si finis est causa: vel qñ est vel non est. nō qñ nō est: cum non ens nō sit causa entis. neq; qñ est. q: habitib⁹ ꝑsentibus in materia cessat mot⁹. j. de genera. Habita em̄ z acqsita sanitate cessat medicatio z opatio medici. Respōdek q finis sit causa qñ nō est in esse reali. licz sit in esse intētionali. non em̄ oportet si aliqd acqrendū appetik et desiderak q sit actu in esse reali.

Arguik tercio. Si finis ideo mouet alias causas et ꝓpterea ōr causa q: habet rationē boni: tūc sequik q solū vnus erit finis: erq̄ solū vnū est optimū scz deus fm viam etiā Aresti. Respondek. Argumentū non ꝓbat solū vnū esse finē simplr: cū multa sint q̄ habeant rōnem boni. sed ꝓbat solū vnū esse finē finalissimū scz ꝓpter quē finalr z vniuersalr oia agētia mediate vel imediate agūt. Alij aūt fines q̄ sunt intermedij añ illū dicunk nō finalissimi scz q̄ vltra ordinank in aliū finē. De ꝑmo loquik Aresto. viij. politicoꝝ. Finis gra nulli⁹ futuri expetik. De secūdo loquik Aresti. hic. ij. phisicoꝝ. Nos sum⁹ q̄dāmodo fines oim scz rez artificialiū siue rerū creataꝝ. et pariter hic ōr. Forma est finis materie. q: ꝓpter formā materia transmutak et alteratur Quia ergo in secundo phisicoꝝ fit mentio de causis: ergo ꝓ luciditi intellectu q̄ritur

Questio IX

Vtrum in qualibet naturali

transmutatiōe necessario ꝛcurrant quatuor cause et nō plures neq; pauciores

res. Circa qō dubiū Primo dicēd de ꝙtuor causis in suis diffinitionibꝫ ꝫ diuisionibꝫ. Scō an solū sint ꝙtuor cause et ibidē ꝓprietates causarū. Tercio respōdebit ad questionē.

Quantū ad primū Nota q̄ Arest. ij. huius tractatu tercio diffinit ꝙtuor genera causaꝝ dicēs. Vno ꝯdem modo igit causa ō: ex qꝫ aliq̄d fit cū insit. id est Causa materialis ē illō ex q̄ aliq̄d fit tanq̄ ex pte essentiali vt materia ꝑma reꝝ naturaliū ꝫ materia secunda reꝝ artificialiuꝫ. Vlī nō reperiunt plures cause materiales q̄ he due. q: cā ō: materialis a matia. Diceit cū insit: ꝓpter ꝓuationē. licet ex ꝓuatione fiat forma. j. phīsi. nō tn est pars essentialis. imo ꝑpositio ex hic debet dicere circūstantiā matie. Alio aūt mō species ꝫ exemplar: hec aūt rō est ipsi⁹ qō ꝯd erat esse. id est Causa formalis est que dat cōposito esse simplr sez q̄ ponit rem in speciē vt sola forma substātialis. Vlī deus nō est causa formalis q: nō informat: licet ab eo res dependeat simplr: tn nō tanq̄ a causa formali sed tanq̄ a causa efficiente ꝛseruante. Item nullum accidens est ꝓprie causa formalis. sed cū dicunt cause formales siue formē suoꝝ subiectoꝝ hoc est large vel ſm ꝯd. quia etiaz denominant rē talē vel talē ꝫ ponūt rē in speciē accidentalē. Vlī intelligit ex hoc loco⁹ thopicus. Impossibile est esse effectum formalē sine causa formali. sez substātiali vel accidentali. Amplo⁹ vnde ꝑncipiū mot⁹ ꝫ dez est vt ꝛsiliās est causa ꝫ pater filij ꝫ oīno factōs facti. id est Causa efficiens est causa mouēs vel ꝑdūcens aliq̄d vt fabro: calcei. Vnde cause efficientes sunt multiplices ſm q̄ agētia sunt multa. Et cause finales sunt multiplices de q̄bꝫ in ꝑdicta q̄stione sufficiēter ō: ſm q̄ agentia agunt ꝓpter diuersos fines et ſm q̄ mlta sunt entia que habent rationē boni. Primo ergo Causaꝝ efficientiū aliqua est conseruans que non ꝑducit rem sed ipsam modo ꝛseruat in esse vt deus cōseruat omnes res: celum oia sub orbe lune cōseruat. Alia est producens a q̄ res dependet in fieri vt sol est causa ꝑducēs pluuie. Scō. Causaꝝ efficientiū aliq̄ est vtilis q̄ ꝛcurrit vtr ad oēm actionē sub ꝛcauo orbis lune vt agens vle dō intelligentie celum. Alia est ꝑticularis q̄ ꝛcurrit solū ad vnū effectū eq̄ primo vt homo respectu laboris. asinus respectu equitationis. Tercio. Causaꝝ efficientium q̄dam est totalis sez a qua effectus totaliter ꝫ non ab alia ꝑducit. ꝫ nō dak saltem vna ſm viam Arest. q: tenuit q̄ in causis essentialiē sub ordinatis inferior non agat sine actione supioris ꝫ superior nō ageret nisi mediāte inferiori. Alia est partialis que cum alijs causis iuuat ꝑducere effectū. vt homo est causa hominis simlr semen. Quarto. Causarū efficientiū quedam est principalis que dirigit aliam in agendo vt forma substātialis lapidis respectu grauitatis in motu deorsum. Alia mi⁹ ꝓncipalis siue instrumētalis que agit virtute alterius agentis. vt homo generans respectu celi. Item quinto. Causarum efficientium quedam est mediata que producit effectum mediante alia vt celum est causa mediata. similiter pater respectu filij. Alia dicitur immediata que imediate est cum effectu vt forma substantialis lapidis mouens ipsum deorsum. Sexto. Causaꝝ efficientium quedaz per se: q̄dam per accidens. de quibꝫ de fortuna dicetur. Septimo. Causarū efficientiū quedā positiua que ꝑducit effectum vl cōseruat cum producendo vt domificator domi⁹. Alia ꝑuatiua que est causa noue denoiatiōis rei solum. vt absentia naute est causa q̄ nauis submergitur. Octauo. Causarum efficientium quedam est actualis que actu agit ꝓ effectu. Alia est potentionalis

que potest esse causa alicui⁹ effect⁹. Currēdo ergo p singulas diuisiones cause
ficiēs: ipsa pōt large sic describi. est a q̄ aliq̄d dependebat vel dependet in esse
vel fieri simplr vel fm q̄d: positiue vel priuatiue: mediate vel imediate. Hec
diffinitio daret ex pdictis. Ex hoc tā patet quō puatio sit p se causa efficiens
trāsmutationis naturalis: cū tñ sit nō ens. j. phisi. Est em causa sine q̄ nō si⁹
ue puatiua. Stricte ꝛo causa efficiēs est ab Aresto. descripta vt supᵖ. Causa
ꝛo in genere stricte est fm Boetiū ad cui⁹ esse sequit aliud scz causatū. ⁊ itel
ligit de causa actuali q̄ sp simul est cum suo effectu.

Quo ad secundū Nota p causare est effectū ponere in esse.
Ad hoc aūt q effectus fiat q̄tuor requrunt scz q sit ab aliq̄. Scōo q sit ꝓpter
aliq̄d. Tercio q sit ex aliq̄. Quarto q habeat esse p aliq̄d qō ipm ponit i spe
ciem. Vnde ex hūs q̄tuor trahunt quatuor rōnes causandi correspōdentes
quatuor causis. Causare em effectū p modū illius ex q̄ fit est cause materia
lis. p modū illi⁹ a quo fit: efficientis. p modū illi⁹ ꝓpter quod fit est cause final.
p modū illi⁹ p q̄d fit est cause formalis. Vñ p q̄tuor q̄stiua q̄rim⁹ causas cu
iuslibet rei. ideo dixit grāmatic⁹. Ex vel de materiā notat: a vel ab efficientē
Per dat formalē: sed ꝓpter dat tibi finē. Nunc q̄n querit vtr sint soluz q̄tuor
cause. Rñdet q solū quatuor sunt rōnes causandi siue denoiatiōes causaruz
ad q̄s oē q̄d causat reducit. Probat primo auctoritate Arest. in. ij. phisi. dicen
tis. Oēs aūt nunc dicte cause in q̄tuor incidūt modos manifestissimos. Idē
vult. j. ⁊. v. metha. j. ⁊. ij. posterioꝝ. simulr. j. de genera. Rōne pbat. q: soluz q̄
tuor possumus q̄rere fm Aresto. ij. phisi. de aliq̄re scz a quo sit. ꝓpter q̄d sit
ex quo sit. ⁊ q̄d sit. sed he sunt rōnes causaꝝ. Si g̃ infinite cause ad effectū p
ducendū ꝛcurrerent: ille reducerent p maiorē gte ad causam efficientē ⁊ tan
dē ad finalē. aliē ad formalē ⁊ materialē. Itē omnis causa causat effectū: vel
intrinsece q: ingredit eius subam. vel extrinsece q: nō ingredit ei⁹ cōpositōes
Si ꝑmū: tunc vel disponit vt recipiat ⁊ est materia. vl vt recipiat ⁊ est forma
Si secundū: vel effective ꝓducit ⁊ est efficiens. vel terminat actionē ⁊ est cau
sa finalis. Ysarū g̃ Aresto. hic in textu tres posuit ꝓprietates siue cōditiōes.
Prima. Uni⁹ effectus in nūero possunt esse plures cause etiā in eodē genere
cause. vt cause efficiētes filij sunt deus: sol: pater: rō semialis ⁊ q̄litates prime
Itē es est causa materialis dom⁹. domificato: ꝛo efficiēs. Secunda. Cause
sunt sibi inuicē cause id est vna causa est causa alteri⁹: tñ diuersimode. vt ma
teria fm cōmētatorē est causa subiectiua forme. et forma est causa informati
ua materie. Itē ambulatio est causa efficiens sanitatis ⁊ sanitas est causa fi
nalis ambulatōis. Nec est inconueniēs idem esse effectū ⁊ causam ⁊ p ꝛseqūns
prius ⁊ posteri⁹ respectu diuersoꝝ. Tercia ꝓprietas. Idem pōt esse cā diuer
soꝝ effectuū. vt vinum tpate sumptū est causa sanitatis. sed sine tpamēto sum
ptū est causa doloris. Itē nauita p absentiā est causa submersiōis nauis ⁊ p
ei⁹ p̄sentiā est causa saluatiōis nauis. Itē sol simul ⁊ semel indurat terrā ⁊ li
quefacit cerā. Vñ ista auctoritas Arest. j. de genera. Idē incidētū idē semp na
tū est facere idem. intelligit de agente particulari pmo ⁊ p se: alis infinitas ha
beret instantias.

Tercio respōdet ad questionē. In qualibet naturali trāsmu
tatione: imo alteratiōe necessario ꝛcurrūt q̄tuor cause nō plures nec pauci
ores. Probat. Oē q̄d fit aut est suba aut accidēs. Si suba: tūc est cōpositum
vel forma: ex quo materia est ingenerabilis ⁊ incorruptibilis. j. phisi. et soluz

accidentia in ipsa trāsmutant. Si est cōpositū tūc habet materiā t formam q̄ sunt causa materialis t formal'. t q: nihil pducat scip̄m ex Aresto. nihil gignit seip̄m. necessario req̄rit causaz efficientē. t q: est actio naturalis: necessario fit ꝓpter finē. ꝙ. phisicoz. ḡ etiā habet causam finalē. Si ꝯo est forma substantialis vel accidētalis: tunc q: nihil ex nihilo fit. j. phisi. est necesse q̄ fiat ex aliq̄ siue in aliq̄. t est causa materialis. Alie cause ꝓbant sicut de composito. Sed si q̄rit An cuiuslibet rei que tā est sint q̄tuor cause. Rūdet q̄ solum ens naturale cōpositū ex matia t forma habet causas q̄tuor. vt patet inductiue. Deꝰ em̄ nullā habet causaz sed met est causa efficiens t finalis. Vñ non est inconuenies causas aliq̄s esse easdē in re vna forma substalis est causa efficiens motꝰ t est causa formalis lapidis. licet rōnes causaꝝ nunq̄ coincidant. Sed intelligētia habet solū causaz efficientē ꝓseruātē t finalē fm vīā Arest. Materia ꝓma ꝓprie vt cause supra diffiniunt non habet nisi causam ꝓseruantem efficientē t finalē. Ania pariter. Accidēria etiā habēt solū has duas: cū nō habeāt materiā ex q̄. t nō habent formā. q: alias accidētis esset accidens. Dis ḡ res ꝑter deum habet causam ꝓseruantem: efficientem t finalē. nō autem efficientē. pducentē. q: multe res actualiter pducte sunt t amplꝰ non pducunt. Hanc ḡ causam efficientē. pducentē hic descripsit Arest. t q: exēplificauit patrē esse causam filij: queritur

Questio X

Vtrū pater sit causa filii. In

qua q̄stione duo sunt videnda. Primo quid sit pater: filꝰ: mas: t femia. Secundo vt remisi me ꝓmo phisicoz hoc loco velle dicere de generatione hominis t semine locupletius.

Quo ad primū Nota q: pater fm viridanū est animal' qđ de sua suba generauit aliud aial secum in eadē specie. Filius ꝯo est aial genitum de suba alterꝰ animalis secū eiusdē speciei. Et ille diffinitiōes sunt bone t date phisicaliter. Logici em̄ aliter diffinirent q: sunt correlatiua pater t filius. Primo ḡ oꝛ: est anial. vnde in vegetabilibꝫ t plāt̄ꝫ t in inaiatis nō est pater neq̄ filꝰ sed solū in aialibꝫ sez q̄ generant ꝓpagationē semis. Vñ sol nō est pater rane ꝓpter vel alioꝝ aialiuz q̄ generant generatiōe equoca. nec terra est eoꝝ mater. t sic de similibꝫ. Dicit: qđ de sua suba t̄. Vnde illud anial generat aliud de sua natura siue suba qđ aliud pducit p decisionē semis a q̄tuoꝛ mēbris ꝓncipalibꝫ. t sic hō nō est pater vermiū q̄ in eo nascunt. q: fiunt ex materia putrefacta flegmatica. Ita etiā incubus nō est pater eiꝰ quē gignit neq̄ succubꝫ est mater. Vñ succubꝫ fm sctm̄ Augustinū est diabolus q̄ mediante aere assumit coꝛpus sub specie pulcre mulier̄ꝫ t pstern̄s se viro recipit semē viri emissum. t idem semē (ante se pmutās in speciē t formaz viri) in aliā mulierē p coitū effundit. et si generat filꝰ ex illo is nō est filꝰ incubi sed huiꝰ viri a q̄ sperma a ꝓncipio est receptū. Et sic patet q̄ idē diabolus est incubus t succubꝫ. t hoc fm doctoꝛes theologos. Medici ꝯo aliter de incubo et succubo loquunt. Vnas ꝯo fm Arest. libro. j. de genera. aialū est aial qđ in alio generare pōt. Femia qđ in seipso generare potest.

Quo ad secundū Nota q: oēs medici ꝑter digestionē in oꝛe ponūt tres digestiones ꝓncipales. Prima est in stomacho vbi puꝛ ꝯtus attra

etiua epat; ad se trahit. t impuz siue fex p secessum exit in cloacaz. Secunda digestio fit in epate vbi purū de cibo alterato in stomacho tā assimilat lacti sanguineo t attrahit ipm frus attractiua cordis. sed impuz recipit ad vesicam t est vrina. Tercia digestio fit in corde vbi impuz prim trāsit ad testes siue vasa spermatī: prim in sudore. puz fo distribuit oib; venis t mēbris totius corpis. Et q: a cerebro oriunt nerui t vene pater q semen descendit a tru: membris principalib: saltem principaliter. scz corde cerebro epate et testib;. Prio g occurrit hic dubiū An necessario ad generatiōez duo cōcurrāt semina. scz viri t mulieris. Rndet fm omnes q sic. vt dicit Arest. xv. aialiū. Fet? fit ex pmixtione duoz spermatū. Sed vtz semen viri ingrediat subaz fet?: Arest. t oēs peripatetici tenent q nō. Vñ tenent q sperma viri habet se in generatione sicut dans formā: excitās mēstruum siue semen mulieris ppter sui actiuitatē. t rādē cū sufficiēter formā siue suā actionē impssit exalat a matrice. patet hoc auto. Arest. li. v. de generatiōe aialiū. Corp? aialiū ex femia est: aia ex mare. Et libro pmo ibidē. Nulla ps fet? semen mar; est. sicut nec a fabro ḡcp; secedit ad lignoz materiaz. natura eīm maris semie vtit quasi instrumento rē. Alij sic allegant. Et spermate t sanguie mēstruoso nō fit vnū nisi quēadmodū ex carpētario t ex ligno lectulū. Rano Arest. fuit. q: alis semen viri esset agēs t patiēs. in actu t potētia. transmutās t trāsmutatum: qm fm oēs semē viri habet se vt agēs t semē mulieris vt passum. g si ingrederet substantiā fet? necesse esset ipm transmutari. Contra hanc tn opinionez sunt cōmuniter oēs medici quib; in hac pte est cōfidendū: cum negociū istō sit de foro suo: dicentes ambo semina ingredi subam fet?. imo q etiā semē viri habet se vt transmutās t excitās semen mulieris. Vnō Galien?. Auicēq; dixit q sperma nō moriat in matrice sed exit ex ipsa: non bene dixit. eo q appetitus matricis non est ad sperma reiciendū fm naturam sed potius ad retinendū ipm. Et refert exemplū de quadā impudica muliere saltante. pariter Hypocras t Auicenna. que exēpla mihi nō licuit hic ponere: ne pietatē offenderē. De hoc lege Albertū magnū libro nono de aialib;. Ad rōnē Aresto. dr: Non esse inconuenies q idem est agēs t patiens respectu diuersoz. forma eīm substantialis semis viri mediāte rone seminali transmutat semē ipm. Fusis g seminib; ad locū suū p actionē caloris naturalis mulieris t rationis seminalis: in pmis sex diebz assimilant lacti. in nouez subsequentib; sanguini. in duodecim assimilant masse carnee. t tandē in decēocto vltimis diebus figurant t organizant mēbra tot? corpis. Et fm Arest. vj. aialiū pmo formatur cor. q: est pncipiū mot?. deinde epar. t sic ꝯsequenter. Vnde cōiter fetus formatr in q̄dragintra vel q̄dragintaq̄nq; dieb;. q formatio a mēbris interioribus t non exterioribz incipit. sicut dixit Democrit?. Partes g grossiores et densiores spermatū siue menstrui abeunt in ossa t carnes. rariores fo t subtiliores in mēbra pncipalia t spiritualia. Puer itaq; si tēpe exire septio mense: inuentes obstaculū sentit dolorē q nō potest recupari statim. quia est adhuc nimis subtilis t tener. ergo exiens septimo vel octauo mense: non diu superuiuet vel erit puer semp defectuosus. Imo mēse octauo regnat saturnus qui ppter suam frigiditatē et siccitatē que sunt ctraria vite mortificat. Nono fo mense regnat iupiter qui dator est vite. ergo tunc exiens puer fortis et robustus erit. Sed que sit causa quare modo generat mas: modo femina. dimissis mihis friuolis opinionib;: placuit mihi hec vnica q̄ est Arest. Si semē est spirituosum t multe virtutis siue caloris: est generatiuuz masculi. Si fo sit

frigidum et remissum in spiritib⁹: est generatiuum femelle. Cuius experientia est. quia iuuenes ⁊ flegmatici similiter effeminati viri frequẽter si generãt: generant puellas. Ne aũt phus nimis vsurpet negocium medicoꝝ: hec ⁊ multa alia scrutenka medicis: psertim ab Alberto magno ꝑ totũ libꝝ̃ nonum de animalib⁹. De rõne ꝯo seminali ⁊ semine ⁊ similib⁹ dictum est. j. phisicoꝝ. q̃stiõe viceſimaprima.

Respondeꝯ ad questionẽ. Pater est causa efficiens filij mediata ⁊ partialis. vt patet ꝑ Arest. qui talẽ exemplũ de causa efficiente dedit Et. v. metha. Pater est causa pueri. et. viij. ethicoꝝ. pater tria beneficia dat puero. Est enim causa generandi: causa nutriendi: ⁊ causa disciplinandi. Ratione ꝓbaꝯ ꝑ diffinitionẽ cause efficientis. Item filius est a suo patre vt oēs cõcedunt. sed a vel ab exprimit rationẽ cause efficientis. Item pater est causa seminis ⁊ semẽ est causa filij. igiꝯ pater est causa filij. qꝛ ꝙquid est causa cause etiam est causa causati. Causa ꝯo imediata efficiens filij est ratio seminalis cum q̃lificatiuis dispositiõibus que organizant membra et ꝯm viam nature educunt formam de potentia materie. Materialis ꝯo causa est sperma et menstruum.

Arguiꝯ. Pater non est causa filij. quia causa est ad cuius esse sequiꝯ aliud ex Boetio. sed ad esse patrꝭ nõ sequitur esse filij. qꝛ est possibile ꝙ pater emisso semine statim moriaꝯ. imo antea diu fuit ⁊ nõ fuit filius. Respõdeꝯ ꝙ Boetius ꝓprie intelligiꝯ de causa pꝛout dicit respectum ad causatum sicut correlatiuum. Vnde logicaliter nemo dꝛ pater nisi actu habeat filium ⁊ nemo dicꝯ filius nisi actualiter habeat patrem. Relatiua enim sunt simꝯ natura ex p̃dicamentꝭ. Hic ꝯo loqmur de causa phisicaliter que est pꝛincipiuꝫ alicuius effectus. Vel dꝛ ꝙ Boetius loquiꝯ de causa imediata.

Arguiꝯ. Nihil est causa alicuius totius nisi sit causa alicuius ptis. sed pater nõ est causa materie filij: cum sit ingenerabilis. neq; forme: qꝛ forma creaꝯ vel educitur de nouo de potentia materie. Respondeꝯ ꝯm viam nature. sicut pater est causa seminis ita etiam est causa rationis seminalis seminis. illa aũt ꝙsequẽter est causa efficiens filij ⁊ forme. ꝓducende. Si aũtẽ dices: tamen anima ex fide creando infunditur. Respondetur ꝙ pater adhuc sit causa filij quia administrauit semẽ ex quo generaꝯ. sicut in edificatiõe domus ille q̃ apportat lapides etiã est causa efficies ptialis. vñ ꝓprie pꝛ non est causa filij.

Arguiꝯ vltimo. Semen non est causa filij. igiꝯ neq; pater. quia ex ꝙ causa est nobilioꝛ in causando q̃ suꝰ effectus sicut dicit Arest. ex ipa non agit ꝑ eius corꝛuptione quando ꝓducit effectum. sed si debet filius generari necesse est semen ꝓius corꝛumpi. ergo non est causa filij. Respondetur concedendo ꝙ forma substãtialis seminis mediãte rõne seminali agat ad suam corꝛuptionem non ꝑ se vt ꝓbat argumentũ. sed solum per accidens. et illud non est inconueniens. vnde semen est causa filij per se. De causis ergo ꝑ se Arest. per totum tractatũ terciũ determinauiꝯ. In tractatu vero quarto incipit determinare de causis per accidens que sunt fortuna et casus. Ergo consequenter queritur.

Vtrū diffinitio fortune quā

dedit Aresto. sit sufficiens. Pro qua diffinitōe Nota primo q̄ Aresto. hic i textu p̄ inferēda diffinitōe fortune p̄mittit q̄ttuor diuisiones. Prima. Eorū que fiūt aliq̄ fiunt sp eodem mō. id ē eodem ordine a sua causa. id ē que aliter fieri nō possunt. vt ortus z occasus solis oīni die. Alia aūt fiunt frequēter id ē p̄mūiter ita euenīūt. vt calefactio in estate. frigus in hieme. hominē ge/ nerari vno capite. hoiem ridere in gaudio. Alia vo euenīūt extra semp z fre quenter. id ē alia raro fiūt. vt petrū inuenire florenum. fodere et inuēire the saurū. Dicit ergo Aresto. q̄ p̄mi et secūdi effectus nō sint a fortuna vnq̄ sz solū tercij. Secūda diuisio. Eorū que fiunt aliqua sunt notabil' bonitatis vel malitie. Alia nō sīt notabil' bonitatis vel malicie. Vñ ille effect⁹ ē notabil' bonitatis vel malicie q̄ est dignus vt circa ip̄m agens diligenti⁹ egissz. Vl' sic. qui si fuisset p̄cognitus agens magis laborasset p̄ eius adeptōe vl' fuga. vt fractio cruris p̄ gradū. absc̄isio digiti in messe. qm̄ si homo p̄sciuisset ita euenturum cautius egisset. Itē inuentio florenī vel thesauri. Ille vo effect⁹ nō est notabilis bonitatis vel malicie: qui si etiā esset p̄cognitus agens non curasset an eueniret vel nō. vt casus pediculi ad fricatōem capitis. casus ca/ pilli ex fricatione barbe. Solū aūt respectu p̄mi effectus habz fieri fortūa

Tercia diuisio. Eorū que agūt quedā agunt fm p̄positū. quedā vero non. Vnde agēs fm p̄positū est qō agit ex intentōe deliberatōe siue voluntate. vt solum habens vsum rationis vt hō. Agens aūt non fm p̄positū est quod agit p̄ter intellectū z voluntatē. z alias appellat agens naturale. vt ignis: fa tuus qui licz sint rōnales q: componunt ex materia z forma būana. nō tamē vtuntur ratōe. Item brutū z alia inanimata vt ignis lapis ꝛc. Nō solum agens voluntariū siue fm p̄positū facit aliq̄d a fortuua. Quarta diuisio. sicut ens est duplex p̄ se et p̄ accidens. ita causa siue agens est duplex. p̄ se z p̄ accidens. Causa p̄ se est que agit vel p̄ducit effectū p̄intentū ab ea siue cui⁹ gratia egit. vel que exp̄mit ratōem in effectu p̄ducto. vel que actualiter influ it in effectū. Exemplū primi. vadens ad fontē vt emat pisces est causa p̄ se em ptionis. Secūdi. domificator est causa p̄ se domus q: ipe habet tale nomē a domibꝫ facīēdis. Exemplū tercij. forma lapidis est causa p̄ se motus deor sum. Causa vero p̄ accidens p̄ oppositū describit. s. que p̄ducit effectum cu ius gratia nō p̄ncipaliter egit. vel que nō exp̄mit ratōem effectus. vt sortes est causa domus facte. nō inq̄ tū sortes sed q: domificator. Vel que non influit in effectū ip̄m conseruādo. vt aperiēs fenestrā est causa p̄ accidēs lumi/ nis ingredientis. In p̄posito fit mentio de causa p̄ accidens q̄ ad p̄mam clausulā. s. que nō agit effectū p̄intentū. Unde sicut causa ita z effectus est duplex. Per se cuius gratia p̄ncipaliter causa egit. vt sanitas respectu medi ci. Per accidens cui⁹ gratia agens nō p̄ncipaliter egit. vt sures ad stubā p/ pter hoc vt calefieres et pedē lederes tūc lesio est effect⁹ p̄ accidens. Ex hys quatuor diuisiōibꝫ Arest. in textu infert diffinitōem fortune dicēs. Manife stū ita q̄ fortuna sit causa fm accidens ex hys que in minori sunt fm p̄po/ sitū eorum que p̄pter hoc sunt. Et silem diffinitiōem ponit Aresto. ꝯ. me/ taphisice dicēs. Fortuna est causa p̄ accidens in factis fm electōem eorū que fiunt p̄pter finez. Et debz diffinitio sic intelligi. Fortuna est causa p̄ accidēs

id ē nō ꝑintendens effectū in hijs que in minori sunt. id ē ꝙ effectus raro cō
tingit sue cause. fm ꝓpositū id ē ꝙ effectus fit in agente ex voluntate eoꝝ que
ꝓpter hoc sunt. id ē ꝙ effectus est notabilis bonitatis vel malicie. Et breuit
fortuna ꝓprie nō est aliud nisi aia bois agens aliquē effectū ꝑintentū ad quē
sequitur aliꝙ effectus cuius gratia ꝑncipaliter nō egit qui tñ est notabil' bo
nitatis vel malicie. Vnde patet ꝙ ad hoc ꝙ aia bois sit fortuna duo ꝙ req
runtur effectus. Primus ꝑintentus cuiꝙ gratia aia agat. vt velle emere pi
sces. Secūdus nō ꝑintentus. scz qui sequit ad ꝑmū. vt in emēdo ꝓdere flo
renum. Ideo aia dicit causa ꝑ se respectu ꝑmi effectus. ⁊ eadē aia dicit cau
sa ꝑ accidens respectu secūdi effectus. Patz ergo ꝑmo ꝙ idē est causa ꝑ acci
dens et fm ꝓpositū licz opponant. tñ in diffinitōe nō determinant idē ⁊ eo
dem modo. Scōo ꝙ nō est idem ꝑ accidens et qō raro fit. qz illumiatio stu
be quotidie est ꝑ accidens. scz ꝑ aptōem fenestraꝝ et tñ nō fit raro. Item ecli
ꝑsis solis fit raro et est ꝑ se et nō ꝑ accidens. scz ꝑ interpositōem lune int' so
lem et visum nostrū. Tercio pater. si petꝝ dormiret rome ⁊ colonie sua do
mus rueret sibi nō esset hoc a fortuna. qz ad dormitōem nō est secuta ruina
domus. qz dato ꝙ vigilasset itidem cōtigisset. Vnde fortuna est bona ⁊ ma
la. Bona fortuna fm Aresto. dꝛ eufortunū. mala dicit diffortunū. Dicit ꝓ
mo. nō agens cū deliberatōne siue nō ꝑintendens effectū ꝓpter ꝓmam cau
sam ⁊ intelligentias. q̄bus fm Aresto. nihil cōtingit a fortuna cū oia agant
ex ꝑintentiōe. Dicitur q̄ raro cōtingit ⁊c. ꝓpter effectus nō ꝑintentos q̄ sꝑ se
quunt ad ꝑintentos. vt tritio calcei cūdo ad forum. ambulādo in estate. ad
quam ambulatōem sequit calor ⁊c. Dicit fm ꝓpositū ꝓpter inaiata et bru
ta quibꝫ fm Arest. hic et sūt infantibꝫ nihil accidit a fortuna. Vnde ꝑ hoc dif
fert fortuna a casu qui fit in agente sine ꝓposito. Et licz sicut Aresto. in textu
dicit. ꝓtarchus appellauerit lapides fortunatos ex quibꝫ fiebant altaria
deoꝝ. qz plus honorant hijs q̄ sunt circa altaria qui calcant pedibꝫ. tñ hoc
solum est metaphorice et nō ꝓprie. Dicit q̄ est notabilis bonitatis ⁊c. quia
si videres ꝑ fenestrā gratia vocandi petrū et muscā volando te tāgeret: non
esset fortuna cū sit nullius momēti. Vnde de quāto effectus est maioris bo
nitatis vel malicie de tāto est magis fortuitus. Ergo dabilis est magnus ⁊
maximꝰ effectus fortuitus nō aūt minimꝰ. Vltimo ꝑ ꝑtz ex hac diffinitōe
ꝙ fortuna est in re ipe intellectus hois. dicente hic Aresto. Vnde circa idez
et intellectus ⁊ fortuna est. ꝓpositū em̄ non sine intellectu est. Intellectꝰ ergo
natura dicit inclītum agit ꝑ se. fortuna vero qñ agit effectū ꝑ accidens. To
tus ꝙ homo appellat fortunatus ab intellectu. sicut appellat mouēs ab aia
mouente. Sequit ꝫ ꝙ solū homini accidit aliq̄d a fortuna. Sed dī. vulgꝰ
dicit lusores ⁊ mercatores habere fortunā et tñ nō volūt significare ꝙ habe
ant aiam agentē effectum nō ꝑintentū cū maxime intendāt. Respondet ꝙ
fortuna accipit tripliciter. Primo vulgariter siue fm modum loq̄ndi vulgi. i.
ꝓ effectu fortuito q̄ accidit ꝓter intentōem. Isto mō accipiūt vulgares dicē
tes aliquem habere fortunā q̄ euadit multa ꝑicula imo largiꝰ accipiunt ꝓ
libet effectu fortuito dicentes lusores habere fortunā. Et Aresto. in li. de
bona fortuna. Vbi est plurimꝰ intellectus ibi est minima fortuna. Nō q̄a
intelligentes oia ꝑintendūt sua negocia. vbi minimꝰ intellectus ibi maxi
ma fortuna. qz fatui vel nō intelligētes paꝝ vel nihil ꝑintendūt. Secundo
fortuna accipit ꝑ illo qō dat fortunā. ⁊ est fortuna fortunās. Ita dicūt astro
logi iouem esse fortunā maiorē ⁊ venerē minorem. Martē minorē ifortunā

saturnū vero maiorē. Vnde nihil aliud est illo modo fortuna q̄ dispositio siderum et stellaꝝ inclinans ad hunc vel aliū effectū. et est a ꝓte rei illa fortuna eadem cū fortuna ꝓmo modo. Vulgus em̄ apud quē effectus est notior fortunā exprimit ꝑ effectum. scientes vero causam cognoscentes exprimunt fortunā ꝑ causam. Vulgus em̄ dicit. iste hō habet maximā fortunam dantes ꝑ hoc significare q̄ sit natus ꝑ fortunam. vel a causis dantib⁹ fortunam. De hoc tamē latius infra de fato. Tercio accipit et ſm phisicos ꝓ ipsa aia intellectiua cui aliquid accidit ꝓter suā intentōem. Et ita accepit arest. fortunā in ꝓposito. Patet ergo ex ꝓdictis. in fortuna semꝑ reꝙrunt duo effectus. vnus ꝓintentus alter vero nō ꝓintentus qui appellat effectus fortuitus. et est effectus q̄ fit ab agente voluntario nō tamē intentus ab eodē. Fortuna ergo dicit respectū ad effectū fortuitū. Vnde tūc ania incipit esse fortuna q̄n incipit effectus fortuitus. et nō tūc q̄n icipit agere deliberate. vt patet ex tota diffinitōe. alias em̄ sꝑ esset fortuna. qd̄ est falsum. q: fortuna dicit respectum ad effectum fortuitum.

Respondet ad questionē, diffinitio fortune ad intellectū ꝓdictū est sufficiens. ꝓbat auto. Arest. ij. phisicoꝝ. c. xj. metha. vt supꝝ. Et rōe ꝑ conditōes bone diffinitōis que omnes ipi ꝙueniunt.

Arguitur ꝓmo, de fortuna nō est scientia. ergo Arest, male dē ea tractauit et diffinitōem dedit. q: fortuna ſm Arest. hic in textu est imanifesta hūano intellectui. Itē est incerta c ꝙtingens. ibidē. imo dicit. Nihil vt debitur vtiq̄ a fortuna fieri. Itē cause ꝑ accidens sunt infinite. quaꝝ fortūa vna est. ij. phisicoꝝ sed infinitū est nobis ignotū. ꝓmo hui⁹. Rndet. fortuna est incerta et imanifesta intellectui. id ē nō ꝓcognita vel ꝓintenta. Infinite etiā sunt cause ꝑ accidens. id ē indeterminate respectu effectuū nō intentoꝝ. Vnde cū fortuna sit ita incerta et nō fiat in effectib⁹ qui semꝑ aut frequēter fiunt. sed raro videt quodāmodo esse nō ens. c nihil videt quodāmodo fieri a fortuna. Et ꝓpter hanc incertitudinē Arest. in hijs ꝟbis laudat antiq̄s q̄ nihil dixerūt fieri a fortuna. quā tm̄ opinionē ꝓpus reprobauit. ꝑ. de fortuna ē sciētia tanq̄m̄ de causa ꝑ accidens. licꝫ sit incerta respectu intentōis vel volūtatis. non tamen quid sit cē.

Arguitur scō. fortuna nihil est q: omnia ꝓintendūt admi nus a ꝓma causa: vt voluit Plato in thimeo dicēs. Nihil est ortū sub sole cuius causa legitima nō ꝓcesserit. Oia em̄ diuia ꝓuidentia ꝓintendit. Quam Boetius vt infra de fato patebit. ꝓbat c admisit. Rndet. argumentū. ꝓbat q̄ nihil fit a fortuna respectu ꝓme cause. cū nō agat aliquē effectū nisi ipm̄ ꝓintendat. hoībus aūt aliquid fit a fortuna. Idē ꝑ effectus est ꝓintentus a ꝓma causa et nō ꝓintent⁹ ab agente ꝓticulari qđ est homo

Arguitur tercio cōtra diffinitōem, si sortes eundo ad forum ꝓ emēdis piscib⁹. c inc ambulādū cogitaret q̄ in dieb⁹ suis añq̄ morte obiret esset inuēturus florenū c tūc inueniat ei⁹ aia est fortuna. c tm̄ diffinitio si bi nō ꝙuēit cū ista inuētio sit ꝓintenta. Rndet q̄ aia sua in tali casu sit fortuna. et licꝫ ꝓintendat nōnunq̄m̄ se inuenire florenū nō tm̄ ꝓintendit inuentōem hui⁹ florēi vel hanc inuentōem. Ita etiā dato q̄ aliq̄s ꝓintendat sibi euenire aliq̄d et nō hoc vel illud. si aliq̄d tūc eueniat vt lesio pedice vel fractio cruris. adhuc anima est fortuna. Et sic nō debet addi ad diffinitionē particulari intent.one.

Questio XII

Vtrum casus et fortuna sint

cause efficientes suoꝝ effectuū. In capitulo quarto tractat⁹ quartus hui⁹ scī cūdi postq̄ Aresto. phauit casum ⁊ fortunā esse causas p accidens. conseqūnter phat q reducank ad causam efficientē. ibi. Sed modoꝝ causaꝝ in q̄bus est vnde p̄incipiū motus vtroq̄ ipoꝝ est. Et ratio sua est talis. Intellectus et natura sunt cause efficiētes. sed fortuna est intellectus et casus ē natura. igitur ⁊c̄.

Unde p̄imo notandū q Arest. inter casum et fortunā duas ponit differētias. Prima. casus est in ampli⁹ q̄ fortuna. id est in plus et supior. q quicquid est a fortuna est etiā a casu ꝫ nō ecōtra. Secūda. fortuna est circa opatōem volūtariā. id est in habentib⁹ ꝓpositum siue deliberationem. sed casus in nō habentibus ꝓpositū et voluntatē. Unde infert q inanimatis brutis ⁊ infantib⁹ nihil euenit a fortuna. q nō agunt p intellectū. Illis aut̄ aliq̄d euenit a casu. vt equus currens ex bello saluatus est a casu ⁊ tripoda deorsuz cadens fit apta in terra vt sup eam sedeam⁹. et hoc a casu Quia aut̄ he due differētie subiūnicē sunt cōtrarie ⁊ nō possunt simul stare eodem modo accipiendo casum

Nota secundo q casus in ꝓposito accipiꝫ p̄imo pro effectu casuali. Et apud Boetiū est inopinate rei euentus. id est effectus eueniens p accidens vel p̄ter intentōnem. vt cōmūiter dicim⁹. equus fregit crus a casu. Et ista effectus casualis est supior ad effectū fortuitū. Strictius aūt effectus casualis est effectus agentis naturalis. id ē sine volūtate p accidens. vt si lapis cadens deorsum in aquā interficeret. vel lederet piscem. talis lesio est casus. quia per se lapis mouet deorsum tanq̄ graue sed p accidens ledit piscē. et illo mō effectus casualis et fortuitus opponunt. Scōo mō et in ꝓposito Casus accipiꝫ p ipa causa vel forma substātiali cui aliq̄d euenit p accidens. et tūc accipiꝫ duobꝫ modis. Primo large. et sic diffinik. Casus est causa p accidens in hijs que in minori sunt eoꝝ que ꝓpter hoc sunt. hoc est Casus est forma substātialis alicui⁹ ꝓpositi p se agens aliquem effectū ad quem sequitur alius effectus. Per accidens et tunc repitur in agentib⁹ naturalibus et etiā voluntarijs. quo modo est supior ad fortunam. Et ita procedit p̄ima differentia Aristotelis. Scōo et large est causa per accidens in hijs que i minori sunt sine ꝓposito eoꝝ que p̄opter hoc sunt. id ē Casus est forma agentis nō voluntarij ꝓducens aliquem notabilem effectuz per accidens qui sequik ad effectū p se ꝓductum. vt si lapis caderet de turri ⁊ remaneret sup aliquo assere supius vel forāmine tunc eius forma substātialis esset casus. Et sic opponik fortune. q fit solū in agente p̄ter intellectū vt in inanimatis infantibus et brutis. Et hoc modo intelligiꝫ secunda differentia Aristotelis. Est tamen verum q solum fit in agente p̄eter intellectū respectu p̄imi effectus per se et secundi effectus p accidens q̄ ad p̄imum sequitur. qui duo effectus semper requiruntur ad casum. Unde si Petrus ascenderet turrim vt videat regem cum exercitu ingredientē ⁊ descēdentem caderet et cadēdo iudeū interficeret tūc eius aīa esset casus respectu

interfectōis, cadit em̄ deo:sum p se: ex q̄ est grauis: t sine sua volūtate. ad quē motū p se sequit interfectio. vñ eadē ania petri est fortuna respectu casus de o:sum. et casus respectu interfectionis. Sed adhuc differūt casus t fortuna. q: hoc est respectu diuersoꝝ. Quia aūt hoc rarissime euenit: ideo dixit Aresto. q casus solūmodo esset in agēte sine ꝓposito. fortuna vo in agēte cū ꝓposito. Quā differentiā hic tangit cōmentato: dicēs. Ex se t casus id est fortuna et casus in rei veritate sunt due species quaꝝ altera est in reb⁹ voluntarijs t secunda in rebus naturalib⁹.

Cōclusio. Casus et fortuna non sunt alie cause suoꝝ effectuum casualiū t fortuitoꝝ q̄ efficiētes. Probat hec ꝯclusio ex .ij. bis Aresto. et sua rōne sup̄ adducē. Et dicit hic cōmētato:. Utrarū q locatur causaꝝ sub specie q̄ est illud ex q̄ ꝓncipiū motus t est causa mouens t agens. Alia rōne. Casus t fortuna sunt cause vt hic ꝓbat Arest. sed ratio nulli⁹ cause cōuenit ipsis q̄ efficiēt̄. q: a fortuna t casu oēs ꝓcedun⁹ aliq̄d fieri. sed a vel ab exp̄imit causam efficientē. Jtē casus et fortuna sunt cause. sed nō materiales: formales: neq formales. igit efficiētes. q: causa est solum q̄druplex. Nō em̄ sunt cause finales suoꝝ effectuū. q: agēs nō agit ꝓpter effectū fortuitū t casualem alis essent effect⁹ p se. Nō etiā sunt cause materiales vt formales q: nō ingredi unt subam ipsi⁹ effectus. g̃ sunt cause efficiētes p accidēs.

Arguit primo. Casus et fortuna sunt intellectus et natura. sed intellectus t natura sunt causa finalis. q: opationes que fiunt in toto cō posito fiunt ꝓpter formā. Etiā sunt causa formalis. quia sunt ps formalis t essentialis compositi. Et sunt causa materialis q: sunt subiectū suoꝝ accidē tiū. vt intellectus est subiectū scie t virtutis. forma vo naturalis est ꝑ subie tū opationis specifice t intrinsece. ergo etiam casus t fortuna sunt causa finalis formalis t materialis. Rūdet totū ꝓcedēdo q eadē res in nūero q̄ est fortuna vel casus est etiā causa finalis formalis t materialis. imo etiā causa efficiens p se. nō aūt suoꝝ effectuū casualiū t fortuitoꝝ vt supra ꝓbatū est. Ergo patet q q̄tuo: cause t causa p se t p accidēs nō distinguunt realiter sed in ratione causandi vt supra latius.

Arguit secūdo. Fortuna non est oīno causa auto. Arest. xj. metha. Cause infinite sunt a q̄b⁹ fiet q̄ō a fortuna est. ꝓpter q̄ō incerta est humane cognitiōi t est causa fm accidēs sed simplr nulli⁹ est causa. t si simpliciter nulli⁹ est causa tūc oīno nō est causa. Rūdet q simplr in illa autoritate valet tantū sicut p se. Jta etiā cōmentato: de substantia o:bis dicit. Dis causa agens necessario est finalis. t loquit de causa p se.

Arguit tercio ite ꝝ auto. Arest. xij. metha. Quecūq fiūt: aut fiunt a natura aut arte aut fortuna aut casu. Et subdit. Ars est ꝓncipiū agēdi in alio. Natura est ꝓncipiū actionis in ipso in q̄ est. fortuna et casus natura t artꝫ sunt ꝓuatio. si g̃ casus t fortuna ꝓuant naturā t artē tūc nō sunt intellect⁹ t natura et p consequēs ratio Aresto. non ꝓcedit. Respōdet q fortuna et casus quia dicunt respectum ad effectum per accidens. ergo eadem ratione casus non est natura. quia natura per se agit. nec fortuna est intellect⁹ in quo est ars. quia intellectus inq̄tum agit p artem: agit p se t cum intentione. ideo solum differunt ratione natura t casus: intellectus et ꝓnatura. q̄ ꝓbaꝝ argumentum.

Phisicoꝝ II Questio XIII

Questio XIII

Vtrum casus et fortuna re

pꝛiant in effectib⁹ q̄ ꝓtingũt ad vtrũlibet. Presens q̄stio mouek sup opini⁹ one Auicẽne t cõmẽtatoꝛis q̄ sup ꝑma diuisione supius dicta. scz. Eoꝝ que fiunt aliq̄ fiunt semp. alia frequenter. alia extra semp et freq̄nter: habẽt duas opiniões ꝛrias. Auicẽna em̃ tenet q̄ casus t fortuna fiant in effectib⁹ ad vtrũlibet. Cõmentatoꝛ vero directe sentit oppositũ. Quod q̄ sit motuum vniuscuiusq̄ t que opinio verioꝛ hic est videndum.

Notandum primo. tam effectus q̄ causa est triplex. ſ. in pluribus. in paucioꝛib⁹ et ad vtrũlibet. Effectus ꝓtingens in pluribꝫ est q̄ freqūnter cõtingit et raro accidit oppositũ. vt hominẽ nasci q̄nq̄ digitis et vno capite. pluere in marcio. vẽtos flare in autũno. ningere in hieme. raro ei opꝑsitũ videmus. Effectus aũt in paucioꝛib⁹ vel raro ꝓtingens est q̄ raro accidit. eius ꝙ oppositũ freqūntius. vt hoiem nasci sine manu. hominẽ nasci cẽcũ. iuuenem canescere. Effectus ꝙ ꝓtingens equaliter siue ad vtrũlibꝫ est q̄ põt euenire vel eius oppositũ indifferenꝫ. vt Petrũ scribere. paulum doꝛmire. imo oẽs effectus q̄ dependent a volũtate. Causa vero agens raro est q̄ raro ꝑducit illũ effectũ vel talẽ. vt hõ generãs filiũ vno solo pede. Causa agens in pluribꝫ est q̄ frequenꝫ ꝑducit aliquẽ effectũ et raro videk oppositũ vt sol in estate ꝑducit muscas et pulices. raro em̃ est visum oppositũ. Causa autẽ agens ad vtrũq̄ est que indifferenꝫ põt illũ effectũ ꝑducere vl aliuꝫ. vt hõ põt scribere vel nõ scribere. Hic q̄ dubitares an quelibꝫ potẽtia actiua et passiua sit indifferens ad hunc vl aliũ effectum receptiua vl causatiua id ẽ an solum volũtas possit in vtrũq̄ oppositoꝝ. vel etiã agens naturale. Dio ꝺ q̄ potẽtia pure passiua scz materia ꝑma est indifferẽs ad recipiẽdaz caliditatẽ vel frigiditatẽ. q⁹ est indifferẽs ad quodcũq̄. ſ. phisicoꝝ. In alijs aũt potẽtijs passiuis que cũ hoc sunt actiue in hijs q̄ causant possunt equaliter ad hunc vel aliũ effectũ. vt volũtas põt velle hoc vel aliud. In hijs autẽ q̄ recipiũt habent se q̄dãmodo ad vtrũlibꝫ. vt intellectus ad scientiã t opinionẽ. naturalk em̃ pl⁹ esset inclinatus ad scientiã. Scõo ꝺ agens volũtariũ t ꝙ intellectũ põt agere indifferenter hũc vel aliũ effectũ siue comparek ad certũ passum siue nõ. vt hõ põt legere vel non legere. Vñ dicit Arest. ix. metaphisice. Potentie ratõnales possunt in vtrũq̄ oppositoꝝ. Tercio dicitur q̄ nullũ agens naturale. ſ. qđ nõ agit ꝙ intellectũ si applicak ad certũ passum siue subiectũ potest indifferenꝫ in hunc vel aliũ effectum. q⁹ agens naturale solum determinak ad vnum ꝙ se. vt dicik. ix. metha. Natura est determinata ad vnũ. Et. j. de generatõe. Idem inq̄ tũ idem semp natũ est facere idẽ. ignis em̃ si applicak cõbustibili nõ potest nõ calefacere. Influẽtia celestꝭ si applicak certe glebe terre nõ potest nisi ꝑducere muscas vel mures. Hoc tamẽ verꝝ est ratõe effectus agens naturale de sua natura nõ est magis determinatum vt magis iste effectus ꝑducak vel eueniat et nõ alius. Exemplũ. lapis cadens deoꝛsum in aquã t interficiens piscẽ. Ista interfectio est cõtingens ad vtrũlibet nõ ratõne ipius lapidis ita se mouentis deoꝛsum sed ratõne piscis aque vel alicuius alteri⁹. quia fuit possibile q̄ poterat nõ interfici. vt si viso lapide dedisset fugam vel ad fugam alioꝝ piscũ etiã fugisset. Ergo dicatur cõclusiue q̄ agens naturale ex se nõ potest sibi applicato certo passo i

vtrūlibet. et ita loquat cōmentator: qui hic stimulat Auicennā. Effect⁹ ve⁹ro agentis naturalis est cōtingens ad vtrūlibet. Et sic debz Auicenna intelligi. cuius mens hec fuit.

Notandū est secūdo q cōmentator specialiter infest⁹ Auicē ne nitit eum redarguere q dicit casum z fortunā reptiri in effectibus q ptingunt ad vtrūlibet. Cōmentator em̄ directe tenet oppositū. Et ratio sua potissima est hec. Nulla causa agens est ad vtrūlibet ex quo agens est determinate actōnis et effectus ad vtrūlibet est indeterminat⁹. alias em̄ nō p⁹ pduceret illum effectū q̄ suū oppositū. sed casus et fortuna sunt cause agentes: vt supra in questiōe p̄cedenti est probatum. Respondet ad hāc ratōem p distinctōem tā supius datā. Alia ratio cōmentatoris Aresto. diffinies fortunā dic. q sit causa p accidens in hijs que in minori sunt zc. sed effectus ad vtrūlibet opponit effectui qui fit in minori et raro. Respondet Auicenna q esse vl fieri raro nō est causa q aliq̄d fit a casu et fortuna. alias eclipsis solis et res ponderose essent a fortuna vel casu. sed quo ad raritatē cause scz que nō p se ē causa effectus p accidens intelligit Arest. nō curādo an talis effectus sit contingens vt raro vel ptingens ad vtrūlibz. et sic raro nō dicit raritatē tēpis sed cause. Alia ratio cōmentatoris. te sedere est effectus ptingēs ad vtrūlibz. z nemo dicit hoc esse a casu et fortuna. Respondet q aliq̄ effectus contingētes ad vtrūlibet nō fiūt a fortuna. vt illi qui pintendunt. neq; dixit Auicenna q omnis effectus ad vtrūlibet esset effectus fortuitus. Vñ me cōmedere potest esse effectus fortuitus pariter me sedere: vt si vadaz ad domū petri vt ipsum videā et a casu ad mēsam suā collocer. Vnde q: cum sedem⁹ frequēter fit cum pintentōe. g raro dicim⁹ sedere vel stare fieri a fortuna. Ergo patet q mens Auicenne fuit q effectus fortuitus et casualis sunt effectus ptingētes ad vtrūlibet. h̄ est possunt ita vel aliter euenire. Et nō dixit vt sibi imponit cōmentator q cause q̄ sunt fortuna z casus sunt sp cause agētes ad vtrūlibet. ꝓtea questio nihil q̄rit aliud q̄ Vltrū effect⁹ casualis et fortuitus sint etiā effectus q possunt cōtingere ad vtrūlibz. id ē sic vel alit. Et rūdet cōclusiue fm opinionē Auicēne. q casus z fortuna reptiant etiā in effectib⁹ ptigentibus ad vtrūlibet. et nō solū in effectib⁹ q raro cōtingunt Hec pclusio patz auctoritate Auicēne q in hoc p̄ cōmentatorē bene dixit. Et Arest. j. posteriorū diffinies cōtingens ad vtrūlibet dicit. Contingens infinitū id ē incertū est q̄ sic et nō sic possibile est fieri. vt aial ambulare et ipse ambulāte fieri remotū et oino quod fit a casu. Vbi Aresto. exp̄sse exemplificat de casu. ergo a fortiori de fortuna. Ratōe Auicēne Arest. solū excluſit duplices effect⁹ respectu quoz nō fit fortuna. scz q fiunt semp z q fiūt frequenter. ergo videt admisisse effectū ad vtrūlibet. ille em̄ nō opponit vt existimat cōmentator effectui q raro euēit. Itē diffinitio effectus fortuiti z casualis puenit effectui ad vtrūlibet. ergo respectu eius fit fortuna z casus. Et ptz inductiue de multis effectib⁹ fortuitis z casualib⁹ q̄ sunt ptingētes ad vtrūlibz et nō sp ptingentes vt raro. Oia argumēta cōmentatoris z alia pnt facile solui ex p̄dictis.

Questio XIIII

Vtrum fatum immutabili

influctia hec inferiora disponat. Alicq hoc dubiū ꝓsueuerant mouere circa materiā de casu et fortuna hac ratōe. qz cum dictū sit nihil euenire a casu et fortuna respectu ꝑme cause que oia ꝑintendit. et cū sibi subordinent secūda intelligentia z influctia sine qbus ſm mentē Aresto. agere nō potest: videtur sequ qd fatū exquo dirigit a ꝑma causa imutabiliter inferiora disponat z trās/ mutet. Sed tamē hec questio de fato nō spectabat ad ꝓpositū sed potꝰ ad moralem philosophiā siue ad terciū ethicoꝝ. vbi Aresto. redarguit platonē dicentē qd virtus et vicia partim innascerent. Modicū ergo extra presentez materiā de fato dicamus.

Notandū ergo primo qd fatum grāmaticaliter a fando deri natur. eo qd ſm gentiles et poetas quicq d iupiter cū suis dijs et deabꝰ. t. cēlestibus et influctijs celi actiuis et passiuis ordinauerint et direrint imo cō/ clusissent fatū dicerek siue dictū. eo modo sicut nos dicimus. Ipe dixit et fa/ cta sunt ipe mādauit z creata sunt. Inde dicebank sorores fatales quarum erāt tres. scz que dicebank dee parce vitā hoīs voluētes z in sua ptāte habē tes. scz lachasis. glotho z attropos. De hijs latius apud poetas. Ex quibꝰ vt ex sentētia poetaꝝ colligit. qcquid fatum erat necessario eueniebat et nō pote/ rat hūano consilio impediri. imo dij met erant sub fato. Propterea licz ma/ teria de fato sit maxime oneris et difficilis vt testatur Boetius diuus libro quarto prosa sexta de cōsolatōne phie. non tamē est omnino negligenda at/ qꝫ totaliter posterganda vt multi volūt. quod clare expssit dominꝰ z egre/ gius doctor Gerson in quodaz carmine super Magnificat: ita decantans. Multi quid fatum: quid sit fortuna requirūt. Solaqꝫ sibi preter nomina sunt aliquid. Sunt aliquid: nec eꝫ sermo cōmunis manis. Nil penitꝰ fru stra publicus vsus habet. Ergo aliquid de fato dicendū est. Et prio qd idē sunt fatum. fatalis ordo. fatalis necessitas. fatalis dispositio. Et ſm men/ tem astrologoꝝ poetaꝝ et gentilium est series siue ordo causaꝝ celestium in euitabiliū disponens siue gubernās hec inferiora. Vel sic. est dispositio si/ ue influctia astrorum imobiliter inferiora regens. Vnde patz qd ſm opinio nem predictorū astra et stelle suis influentijs quodāmodo cogunt et neces/ sitant hec inferiora. Exemplum. Si in natiuitate alicuius hominis series astrorū disposuit qd deberet esse felix multo tpe et tandē obire pessimā mor/ tem vt sepe in hystorijs legit de regibus direrunt ipi gentiles qd fatum vo/ luit. Et probatur ista opinio primo auctoritatibꝰ. Homerꝰ. Que data mihi sorte est nato fors me inuidia pssit. Que natū inuoluit filis sibi parca seueris Cum mater pepit illum. Idē. Non est q̄ fixas parcaꝝ auertere leges Effu gere aut possit. Virgilꝰ. ij. eneudos. Heu mihi inuitis phas quenꝫ fide/ re diuis. Tercio eneudos. Incerti q̄ fata ferūt ibi sistere dek Quito eneudos Quo fata trahūt retrahūtqꝫ seqmur. Nono eneu. Fortuna oipotēs z ineui tabile fatum. Et vndecimo. Fata viā inuenīt. Juuenal. Fata regūt hoies fatū ē in ptibꝰ illis. Statꝰ. Proch gnara nihil morta lia fata coꝛda fui. Se neca diffiniens fatum dicit. Fatum est necessitas quam nulla vis dirimere potest. Idem. Fata volentem ducunt nolentem vero trahunt. Et Boetiꝰ explicans conditōnem fati dicit. Ea series celiz ac sidera mouet i elementa

ſeinuicē tēperat et alterna cōmutatōne trāſformat. Eadem naſcētia occidē
riaq; oia p ſiles ferui ſeminūq; revocat pgreſſus. Hec actus etiā fortunaſ
q; hominū indiſſolubili cauſaꝝ cōnexione ꝓſtringit. que cū ab immobili pꝫ
uidentie pfluſcantur exordijs ipas quoq; imutabiles neceſſe eſt eſſe. Hec
Boeti⁹. Ouidius de triſtib⁹. Ratio fatū vincere nulla pōt. Seneca i trage
dijs. Regit fatis mortale genus. Lucanus. Preceps agit oia fatū. Tulli⁹
li. diuinationū. Fato oia fiunt. Secūdo pbat hec opinio ratōe tali ex men
te Aresto. quem eccl̄ia aſſumpſit. Deus nihil pduxit niſi mediantib⁹ cauſis
ſecūdis .ſ. influentia celeſti. et in tali pductōe cauſe ſecunde habent ordinez
inter ſe et quandā cōnexionē. z cum deus ſit imutabil⁹ et ſapientiſſim⁹. z ni
hil ſibi eueniat a fortuna cauſa aut fruſtra ergo dirigit cauſas ſecūdas infal
libili cōnexione. Hoc etiā voluit Boetius vbi ſupra dicēs. Ordo nāq; fata
lis ex puidentie ſimplicitate pcedit. Alia ratōe. Vel quelibz pars cōtradi
ctionis eſt fatata vel neutra. Non primū: alias duo cōtradictoria fierent ſil
vera qđ eſt deo impoſſibile. Non ſecundū. q; fierent duo ꝓtradictoria ſimul
falſa. Vel altera pars eſt ſolum fatata. et ſic alia nō poteſt eſſe fatata. ḡ qđ
fatatū eſt neceſſario fiet z eueniet. Alia rōe. tolleret omne iudiciū aſtrologo
rum: imo phiſiognomoꝝ. ſ. q; ex aſpectu facie futura p̄dicūt et torā natura z
hois. Dicere autē q; iudiciū eoꝝ ſit falſum omnino eſt pl⁹ temerariū z inſi
pientis q; philoſophi et hūani cū experientia ſit in oppoſitū. Hoc voluit Au
guſtinus li. v. de ciui. dei dicens. Fatū eſt vis poſitōis ſiderū. qua exiſtente
q̄ quis naſcit vel concipit cognoſcit qualis futurus ſit. Vltimo pbatur
multis exemplis. p̄ſertim in libro de ꝓprietatib⁹ elemētoꝝ dicitur q; in ꝓiū
ctione duaꝝ magnaꝝ ſtellaꝝ ſcz iouis et ſaturni terre ſunt depopulate et re
gna ſūt facta vacua. et vtiq; reges et p̄ncipes ſuis cōſilijs debebāt regi z nō
aſtroꝝ diſpoſitōe. Hec autē opinio q; eſt ꝓtra pietatē reli gioīs nō pōt omi
no et in toto tolerari. neq; ꝓpter fortes ratōes pōt omīno euelli. Ergo ſm ve
ritatem et ſapientiā moralē Fatū eſt nihil aliud q̄ diſpoſitio et ordinata influ
entia aſtroꝝ in hec inferiora. Vel ſic. eſt ꝓnexio z ꝓcurſus cauſaꝝ ſecūdarū
a gentiū. p aliq̄ effectu. Illud fatū non repugnat religioni neq; rationi. nemo
em negat quin diſpoſitio ſideꝝ et aſtroꝝ agant in hec inferiora etiā in hoiez
adminus inclinatiue et q̄ ad corpus. Diſpoſitio em̄ varia corpis varios ſi
gnificat affectus. Illud autē fatū eſt idem cum fato poetaꝝ niſi q; nō eſt
ineuitabile z neceſſitans. licz put ad diuinā puidentiā refertur inuariabiliꝫ
eueniat. Vnde Boetius dicit. Fatū eſt diſpoſitio inherēs reb⁹ mobilib⁹ p
quam puidentia ſuis queq; nectit ordinib⁹. Etiā dicit Boeti⁹ idem eē fatū
z puidentiā et nō differre niſi quia ad diuerſa referunt. puidentia em̄ dicit
in quantū eſt illa diuina ratio in ſūmo omniū p̄ncipe cōſtituta que cūcta diſ
ponit. Fatū vero appellat inq̄ntū pcedit illa ordinatio et diſpoſitio ad res in
feriores. Dicit p̄terea Boeti⁹. Illud certe manifeſtū eſt imobilē ſimplicēq;
gerendaꝝ formā rei eſſe puidentiā. Fatum ꝫo eoꝝ que diuiſa ſimplicitas ge
renda eſſe diſpoſuit mobilem nexum atq; tēporalē. Quo fit vt oia que ſub
ſunt fato puidentie quoq; ſubiecta ſint cui etiam ſubiacet fatū. Q; autē nō
neceſſitet p̄ſerti volūtates hūanas vt p̄dicta voluit opinio ꝓbatur autorita
te Homeri dicēs. Quā falſo accuſant ſupos ſtultiq; querunt Mortales.
etenim noſtroꝝ cauſa malorū Nos ſum⁹: et ſua quēq; magis vecordia le
dit. Etiā autoritate Aresto. qui libros ethicoꝝ economicoꝝ et polliticoꝝ
de regendis hūanis voluntatib⁹ et actōibus deſcripſit. Itē religio eſt ſupra

autoritates oēs ꝟra eā. Rōne ꝓbat.q: tollerek moralis sapia: voluntas ꝛ liberū arbitriū: pceptū: iusticia: religio: exhortatio: deliberatio: oē ꝟsiliū: nulla esset laus ꝟtutꝫ: oē ꝟsiliū reipublice destitueret: oēs leges euellerent. imo nullū esset viciū neq; adulteriū vel latrocinū: cū oia coacte fierēt et regerent oia ineuitabiliter. Itē expientia est q; hoies regunt disciplinis ꝛ doctrinis et moꝛib. imo hō fit volūtarie sciēs. Tollerek g̃ breuiter ois norma ꝛ ratio bñ viuendi non solum quo ad virtutes sed etiā ad corpus ꝛ sanitatē. Sapiens eī teste Ptolomeo dñabit astris. Et hō est dño suaꝝ opationū a principio vsq; ad finē. Tollerek tota medicina quā oēs nationes rōne viuētes admittunt. Itē quō esset possibile q; ad vnā sectā tot differentes hoies ꝟuerterent scz docti indocti stolidi sapientes serui liberi iuuenes senes viri ꝛ femie. Taliter fatū ponere nō est rōne vti. ꝛ refutat Gregoꝛ in q̃dā Omelia. Absit a mentib; fideliū vt fatū aliq̃d esse dicant. Et Aug⁹. Nihil insulti⁹: nihil ebetius q̃ dicere ad hoies sibi subiectos totalē stellatū ꝓpineat. ipsi eī de geminis ꝟuincunt Iacob ꝛ Esau. Illud etiā fatū reꝓbat multis rōnib; et autoritatib; Euseb⁹ li. vj. c. v. vsq; ad nonū de ꝓparatiōe euāgelica. Sed fatū secūdo modo est admittendū. Videmus eī q; colerici sunt iracundi ꝛ calidi. melancolici liuidi ꝛ detrahentes honoꝛib; alioꝝ naturalit. sanguinei benigni. flegmatici pigri: nati sub venere: diligūt cantilenas. sub saturno diligūt pecuniā. sub luna mutabilitatē. sub ioue pietatē ꝛ iusticiā. ꝛ ita de infinitis similib; q̃b; est plena astronomia ꝛ medicina. ꝛ illud ꝓbāt vltime due ratōes ꝑme opinionis. Astra eī ad varios moꝛes vt expientia est ꝛ affectus disponunt ꝛ inclinant. quos quia frequenter insequunt homines: poete ꝛ gentiles ineuitabile fatum dixerunt. Ad ꝓmā ꝟo ꝛ secūdā rōnez Rndet q; nō ꝓbāt aliud nisi q; illud q̃ fatatū est ꝛ ꝟuisum a diuia ꝟuidētia inuariabilit eueniet. Nō aūt ꝓbāt q; volūtatē necessitent. ꝛ hoc est aliud dicere. Ad oēs ꝟo autoritates dr q; si allegās vult directe illis autoritatib; insistere ꝛ eas ad vnguē tenere q; reꝑdeat ꝛre tūc ꝟra vicia scripserint: ꝛre laudes ꝟtutꝫ decantēt et sic sibiꝑsis cōtradicūt. vt patet exꝑsse in autoritatib; Homeri supra allegatꝫ. Et Virgilij. Discere iusticiā monit ꝛ nō tēnere diuos. Idem. Hec tibi erūt artes pacisq; imponere moꝛes. Parcere subiectꝫ et debellare superbos. Seneca tragedia vltima et decima. Hunc ꝑ stigias ꝟtit ad vmbras Inclita virt⁹. Iuuenalis. Sacꝫ obseruādisq; dicb. ꝛ infinite sunt silles autoritates. Ergo vltimo reꝑdet ad questionē. Fatum hec inferiora sua influentia disponit ꝛ inclinatiue regit. nō aūt ineuitabiliter. Hec ꝟclusio ꝓbat ex ꝓdictis sufficienter.

Questio XV

Vtrū natura ꝓducēs mon

strū intēdat mōstꝝ. Arest in tractatu sexto ꝛ vltimo scōi libri phisicoꝝ ꝓmo ꝓbat q; natura agat ꝛpter finē. ꝛ scōo q; necessitas actionū naturaliū essꝫ ꝑncipaliter ex ꝛte finis ꝛ nō materie. ꝛ ꝑm hoc duo sunt capitula sexti tractatus In ꝓmo reꝓbat opinionē antiq̃oꝝ dicentiū q; natura nō ageret ꝛpter finez sed potiꝰ ꝛpter materiā ꝛ q̃tuoꝛ elemēta: ita q; actio nature esset ex causa materiali ꝑncipaliter. Tandē ponit tria motiua coꝝ quoꝝ ꝓmū est. Si natura ageret ꝛpter finem nō fierent mōstra q̃ sunt pcā ꝛ errores in natura. Rndet Arest. q; ars agit ꝛpter finē ꝛ tū in arte ꝟtingūt errores. q; non bene scripsit

grãmaticus: neq; medicus intẽdens sanitatẽ sanauit. Et hanc rationem sol uit q̃q; ꝯclusionib⁹ que parent in rectu.

Notandũ est primo q̃ natura hic nõ accipit̃ p altera pte' cõ positi. scz p materia vel forma sed p agẽte naturali scz qõ agit vel ꝓducit aliꝰ q̃d z nõ p intellectũ. Talis aũt natura est duplex. Vniuersalis que necessario ꝯcurrit ad oẽm effectũ ꝓducendũ vt celũ. Celũ em̃ influit in oia ista inferiora. j. methauro⁹. z. viij. phisico⁹. Motus celi est vita oib⁹ existẽtib⁹ a natura. Alia est natura ꝑticularis siue agẽs ꝑticulare scz qõ non ꝯcurrit nisi ad certũ effectũ ꝓducendũ. vt ignis aer hõ asinus ꝛc. homo em̃ põt hic etiã dici agens naturale respectu ba⁹ operationũ que nõ fiunt p volũtatẽ z intellectũ. vt digerere parere nutrire ab intra. q; ille actiones sibi ꝯueniũt inq̃ntuz aial Illud ḡ agẽs naturale naturali instinctu z inclinatiõe intẽdit sp aliq̃d ꝓducere. Intẽtio ⁊o est duplex. Primaria siue ꝓncipalis scz q̃ agẽs intẽdit aliqd optimũ. ꝓducere sibi simile in specie. Vel est intentio q̃ agens agit id ad qd sua natura inclinat ipm. Sepe em̃ agẽs naturale in sua actiõe sibi ꝓmo conuenièti impedit̃ z tũc intẽdit id qd põt fieri. de q̃ loquit̃ Arest. viij. phisi. Natura inter duo sp facit qd melius est. Alia est intentio secũdaria siue min⁹ ꝓncipalis q̃ agens secũdario aliq̃d intendit: q; impedit̃ ab ordinata actione. hoc modo loquit̃ ista vulgata auctoritas Positis duob⁹ malis semp min⁹ malum est eligendũ. et ad agẽtia naturalia sic applicat̃: positis duob⁹ inordinatis siue inconuenièt̃ib⁹ min⁹ inconueniẽs natura intẽdit. Exemplũ. graue primaria intentione intendit deorsum moueri p lineã breuissimã siue rectã. et cũ impedit̃ secũdaria intẽtione descendit p lineã curuam et obliquã. esset em̃ magis inconueniens sue nature si supius violẽter ꝺeſceret q̃s q̃ descẽdit p lineã obliquam. Itẽ natura in anialib⁹ sp ꝓncipaliter intẽdit ꝓducere pfectu⁹ z magis decoꝛ. sed q̃n impedit̃ vt infra patebit. ꝓducit secũdaria intẽtione min⁹ pfectũ vel difforme. Ita est intelligendus cõmẽtator de aialib⁹ q̃n dicit. Mulier est homo occasionalis. id est nõ ꝓncipal⁹ a natura intentus q; vir esset pfectior. Hinc est q̃ phi dicunt q̃ mulier sit monstrũ scz imꝛopꝛie vl⁹ respectu viri ꝛc.

Notandũ secũdo q̃ monstrũ grãmaticaliter ꝺr quasi monstrans se videntib⁹ z est illud qõ nobis est inconsuetũ z insolitũ qõ videlicz videntes admirant̃. Et ita repit̃ in reb⁹ inanimatis z non solũ in anialib⁹. et dicit respectu ad locũ siue regionẽ. q; qõ apud trãsmarinos nõ est monstrũ apud nos esset monstꝛ. z ecõuerso. vñ magnũ diluuium vt tpe Noe erat z dicebat mõstꝛ. solem stetisse trib⁹ diebus sicut refert scriptura. Itẽ mãdragora que habet speciẽ z figurã hois. Itẽ lapides habẽtes figuras hoim vel aialiũ vl⁹ alias figuras insolitas. sicut dicit Albert⁹ cũ semel fuerit Venetijs fuit inuentus lapis habens figurã regis vsq; ad collũ. Isto modo monstrũ accipit̃ valde large. Secũdo accipit̃ stricte. put solũ repit̃ in aialib⁹. z ita capit̃ ꝓpositio. et dupl⁹. Primo Formaliter scz p dispositiõe difformi siue ipsa difformitate z ꝺr mõstruositas q̃ q̃q; est p defectũ siue ꝓuationẽ vt in habẽte pedes nimis breuẽ vel carente duob⁹ digitis. q̃q; per abundantiã vt manus cuꝛ sex digit̃. Isto modo diffinit Arest. hic monstrũ dicens. Monstruz est peccatũ illius qõ ꝓter aliq̃d est. id est error siue difformitas agentis naturalis quod egit ꝓter finẽ. z q; hec difformitas habet rationẽ defect⁹ vel excessus dicit̃ habere rationẽ mali. Ideo dicit Arest. hic: mõstrũ est malũ. et cõmẽta

tor. monstrū est error. Aliter sic diffinit. Monstrū est difformitas entis naturalis aduenies repugnās ex natura sue speciei. Quelibet em̄ species aialiū a natura determiat sibi debitā figurā ⁊ dispositionē quā individua ipsi⁹ speciei certe regionis cōiter habent. Sed q̄n excedūt notabiliter in tali dispositōe dicunt mōstra: ꝓpter illā difformitatē huic speciei discōuenientē. Secundo aūt modo mōstrū accipit materialiter vel subiectiue ꝓ ipso individuo habēte in se talē difformitatē. et sic diffinit. Monstrū est individuū ꝓductum sub dispositionib⁹ siue speciei notabiliter discōuenientib⁹ q̄ ad figurā. Primo ꝙr: est individuū: qō debet absolui a nūero. Et ꝓmo innuit q⁹ tota species non pōt esse monstruosa: exq̄ natura nō deficit vel supabundat in aliq̄ quo ad totam speciē. j. celi. ⁊. iij. de aia. Secūdo innuit q⁹ duo capita cū quatuor manib⁹ ſuper vno trūco cōnexis dorsis de qb⁹ scribit Albert⁹ magnus vt infra etiam sunt monstrū: licet habeāt duas aias. ⁊ ꝙ ꝙsequēs sunt duo individua. quia ad multiplicationē formaꝝ sequit multiplicatio cōpositoꝝ. Dicit: ꝓductuꝫ ꝓpter hoiem cui essent abscisi ambo pedes q̄ nō est mōstꝫ. imo nulla res artificialis ꝙr mōstꝫ. Dicit: notabiliter. q⁹ si man⁹ nascerek sex digitis: totus hō nō diceret mōstrū sed man⁹ diceret mōstruosa. Dicit: q̄ ad figurā. q⁹ mōstꝫ non attendit penes animā sed penes figurā corpis. ⁊ sic ignari ydiote ⁊ furiosi nō dicunt mōstra. Ita si puer vn⁹ ꝙtei staret ꝓ se: nō esset monstꝫ. q⁹ non excedit q̄ ad figurā siue speciei discōuenientē. Etiā licet excedat in quitate: tm̄ non discōuenit hūane speciei exq̄ sp in puericia hoies sunt parui. Ita gnani nō sunt mōstra tpe puericie sed postea cū excedūt annū vicesimū quintū. Alij diffiniūt monstrū sic. Est effectus euent⁹ in natura ꝓter solitū ad aliq̄d futurum significandū. Hec tamē diffinitio nō est sp vera. q⁹ multa fiunt mōstra q̄ nihil significant: licet mꝫia et rarissima mōstra iudicio astrologoꝝ aliq̄d futuri significent. Propterea dicit vulg⁹. Quos natura signauit oīs caueat hō. Et ꝙrdat Aresto. viij. politicoꝝ. Gaudeant bene nati q̄m̄ bene facere possunt. De hoc latius disputant astrologi.

Notandum tercio de causis monstroꝝ q⁹ ſm Albertū magnū. Oīne mōstrū fit vel Primo ex ꝓte materie id est semis matriꝭ vel patriꝭ. si em̄ sint nimis modica: generant filij nimis pui vel aliq̄ membroꝝ carētes vel debita q̄ntitate. ita generant claudi. Ite habentes vnū brachiū longiorem alio. Vnde refert Albertus fuisse mulierem carentem naso et oculis. sed loco horum habuit duo foramina. Si ꝙo semen est superfluum: tūc ſm q⁹ matriꝭ habet septem cellulas in quibus septem simul ⁊ semel naturaliter potest parere pueros et non plures: semen quando fluit ad duas cellulas et tamen non sufficit ꝓ generatione duorum: generantur duo capita sup vno trunco. sicut refert Albertus de duobus qui erant connuncti dorsis super vno tamen trunco ⁊ vnus portabat alterum tribus annis mortuum ex cuius fetore etiam mortuus est. Etiam illo modo generantur homines sex digitis vel magnis digitis et scissis siue diuisis. Secundo ex ꝓte q̄litatum seminis. q⁹ semē est nimis frigidū vel calidū. ⁊ sic generant hoies nimis grossi vel nimis subtiles ⁊ tenues. Tercio ex parte agentiꝭ vīs scz constellationis vt refert Albertus magnus de quodam bubulco quem rustici volebāt igni mandasse quia vna vaccarum genuit vitulum cuius pars anterior habuit formam hominis: estimantes bubulcum esse patrem. Albertus autem aspecta constellatione que tunc disposuit ꝓ forma hominis: bubulcum ab

ígne liberauit. Dicit etiã Ptolomeus q̃ q̃ñq̃ est cõstellatio in celo sub q̃ ímt possibile est generari homine. Quarto et vltimo fiũt mõstra ex pte pñetis sez matriez. q: matrix est tortuosa: nimis compressa in suis cellulis. vel est nimis feruens. vel q: mulier impgnata nõ bñ se custodiunt vt sciunt medici. et sic generant sepe hoies gibbosi: magnis capitibus: et etiã hoies leprosi. Est tñ vltimo addendũ q̃ imaginatio mulieris sup aliq̃ re vehemens et nimia marie variat puer. vñ sepe generant hoies hñtes in auricula dextra cerusum. Itẽ habentes os leporinũ vel maculã in aliq̃ pte corpis fm q̃ mulier sic vl'aliter est imaginata. Et sic legit de regina ethiopie q̃ generauit puer albissimũ ex inspectu diaboli q̃ erat in sua habitatione depict' alby. ipsi em̃ eor. diabolus depingunt albũ ne ipsi sibes sint sibi. sicut nos eundẽ nigrũ depingere cõsueuimus.

Hijs pmissis sit hec Conclusio ad mentẽ Aresto. Natura particularis rem q̃ est monstrũ intendit. nõ aũt intẽdit pducere illã difformitatẽ que est in mõstro. Probat auto. Arest. et ex sua diffinitione monstri quã hic exple posuit. imo reprehendit antiq̃s phos qui mõstra allegabãt: dicẽtes q̃ natura nõ ageret pter finẽ. Ratione tali. Dis causa naturali intentione intendit pducere suum effectum. sed res que est monstrũ est effectus nature particularis que est causa: vt inductiue patet. igit̃ natura suũ effectũ intẽdit q̃ effect' est mõstrũ: alis agens naturale ageret frustra qđ est impossibile fm cõmẽtatorẽ et Arest. hic. ij. phisico r. Sed q̃ nõ intẽdat pducere mõstrũ sub ratione mõstri. id est q̃ nõ intẽdat pducere illã difformitatẽ que est mõstruositas: sic patet. q: dicit Arest. et cõmẽtator hic q̃ monstrũ sit effect' casualis. g̃ euenit pter intentionẽ nature particularis. g̃ natura nõ intendit illam difformitatẽ. Item finis habet rationẽ boni vt supra. phanũ est de fine. sed mõstr habet rationẽ mali fm Arest. hic. igit̃ q̃ ad difformitatẽ nõ intendit. sed solum q: est effect' pduct' intẽdit. pterea natura est curiosa apud ipsum vt nutriat et alat. nõ em̃ ipm nutrit q: habet illã difformitatẽ. Sed diceres cõtra rationẽ pdictã. Monstrũ fit a natura. ij. phisi. igit̃ nõ est effect' casualis q: fm cõmẽtatorẽ. viij. phisi. Impossibile est q̃ eadẽ species fiat a casu et a natura. Respondet q̃ illa auctoritas intelligit sub eadẽ ratione. quia ea ratione qua est a casu impossibile est q̃ esset a natura ex̃q̃ esset effectus intentus et non intentus p se et p accidens.

Arguit primo. Entia nolunt male disponi, ij. metha, ergo nõ potest fieri monstr. Rñdet q̃ hoc verr. sit quo ad naturã vlem q̃ oẽm effectum pintendit. et pterea nullus dr casualis vel monstruosus respectu nature vniuersalis. ipsa em̃ pducit oẽ illud p qđ pot̃ ꝛseruari tota species q̃ttercũq̃ sit dispositus difforme vel pulcrũ. sec' est de natura particularis q̃ nõ intendit difformitatẽ. Sed diceres. tñ natura particularis dirigit ab agente infallibili. igit̃ nõ pot̃ cõmittere errorẽ sicut est mõstr. Rñdet primo q̃ dirigit ab agente infallibili vt pducat res p q̃s species possit ꝛseruari. g̃ quo ad totã speciez dirigit ab agente infallibili. Vel dr q̃tum esset ratione nature vlis tũc natura particularis nihil ageret nisi pintenderet. sed hoc est ratione impfectõis in agendo siue causando ex̃q̃ solum certum effectum pducit et non omnem. vel dirigit a natura vniuersali vt in actione sua nunq̃ agat frustra sed semp pter finem.

Arguitur, Sicut est in natura ita est in arte, ij. phisi, sed ars

potest intendere effectū mōstruosum vt pictor imaginē cū duobꝫ capitibꝫ. ergo etiā natura intēdit. Respōdet q̄ nō est oīmoda sīlitudo sed aliq̄lis. q̄ ars agit volūtarie: natura fo nō. ꝓterea dicit Arest. ij. phisi. Ars imitat naturā. Vel dr q̄ talis imago respectu pictoris nō sit mōstrū sed solū q̄n refert ad alias imagines pulcras q̄ ipse p̄intendebat.

Questio XVI

Vtrum necessitas actionuꝫ

naturaliū ꝓueniat ex ꝑte finis vel materie. Aresto. in vltimo capꝫo t in fine huius secundi postq̄ recitauit opinionē antiquoꝝ dicentiū naturā nō agere ꝓpter finem sed ex causa materiali. Et solutis eoꝝ motiuis Hic ꝓsequit̄ probando q̄ natura agat p̄ncipaliter ex parte finis t non materie: ponēs duas ꝯclusiones. Prima. Materia est necessaria in actione rerum naturaliuꝫ. q̄ sine materia impossibile est fieri actionem naturalem. Scōa ꝯclusio. Causa quare agens naturale agat est finis. q̄ ad questionē ꝓpter q̄d in actiōe naturali apte respondet finis. vt querendo: ꝓpter q̄d serra habet dentes. respōdet ꝓpter serrare: quod est finis cūre serra habeat dentes. Vnde p̄sens q̄stio querit tantū An ideo agēs naturale agat quia materia est lignea vel ferrea vel p̄ncipaliter agat ꝓpter finem aliquem.

Notandum est p̄mo q̄ necessitas ſm Boetiū est duplex Aliqua dicit simpliciter dicta que videlicꝫ nullo modo est euitabilis vt hoīmine mori: solē oriri t occidere: inferiora cadere sub ꝯtinua alteratiōe. t de illa necessitate hic non fit mentio. Alia est necessitas ex conditione siue suppoſitione scz q̄ est necessitas cum ꝯditione adiecta. vel que esset euitabilis simpliciter: tñ suppoſito fine ipsa est ineuitabilis. vt necesse est hoīem habere pedes si vult ambulare: necesse est auē habere alas si vult volare: necesse est formicā estate colligere grana si vult viuere in hieme. Et ō illa necessitate actionis in ꝓposito fit mentio. et sumit̄ in rebꝫ naturalibꝫ siue agentibꝫ naturalibꝫ ex fine suppoſito. Vñ p rē naturalē debet intelligi agēs naturale scz qō agit et non p voluntatē vt aial brutum: ignis: celum ꝛc. Et sic patet q̄ necessitas actionū naturaliū in re nō est aliud q̄ ipse operationes siue actiones agēꝫ naturalis inq̄ntuꝫ habent quendā ordinē inter se vt q: vna p̄cedit aliā. vt auis p̄mo coīt. secō nidificat. tercio ouificat. quarto ꝓlificat. vltimo nutrit et puider pullos. Item aranea p̄mo ꝯgregat viscositatē ex īmūdo aere. secūdo q̄rit aptū locum vbi telā facere possit. tercio lineas quas siue fila trahit ꝓ fundamēto tele. postea circūducat vndiq̄ materiā: ita q̄ tota tela fit integra. vltimo circa aliq̄ fo: amē disponit sibi introitū in tela ex q̄ possit exire t iterꝫ incurrere tpe necessitatꝭ: hic q̄escens donec muscē pēdeant in tela. Ille q̄ operationes ita ordinate ſm ordinē fiunt in aialibꝫ t etiā alijs agentibꝫ naturalibꝫ ex instinctu nature q̄ naturalis prudēcia appellari solet scz q̄ repit̄ in tota specie. vt in araneis q̄ oēs telas faciunt. in formicis q̄ omnes tpe estatis se ꝓuident. t multꝫ alijs aialibꝫ: de q̄bꝫ videat Arest. t Albert⁹ magn⁹ libro aialiū. Iste operationes dicunt̄ necessitas ad finē scz inq̄ntum ordinant̄ ad aliquē finem ꝓsequendū. de quibꝫ dixerūt antiq̄ phi q̄ fierent ꝓpter materiā sic vt sic disposita. vt iupiter pluit ꝓpter materiā pluuie q̄ est ingrossata t condensata ergo cadit deorsum. Item in domo p̄mo in fundamento ponunt̄ grauiſſi-

ma scz lapides magni. deinde leuiora vt cementū ꝛ pui lapides. vltimo leuissima scz ligna. ꝛ iste ordo est ꝓpter materiā. Sed Arest. eos reprobat nō simpliciter scz q nullo modo actio ꝓueniat ex materia necessario. quia sicut conclusio ꝓbabit materia est necessaria in omni actione naturali. Sed in hoc q negabant actiones naturales non esse necessario principaliter ꝓpter finem. Ideo eis respondet q iupiter pluit vt fructificet ꝛ frumentū crescat. ꝛ licet se pe pluuia corrūpat messes sicut pīsertim grando: tamen hoc est per accidens ratione sue frigiditatis. Item domus fit gratia abscondendi ꝛ saluādi nos Imo dicit cōmentator q ptes graues ponunt sup leuissimis. q: lateres ponunt sup ligna vt ea a putrefactiōe pseruent. Item etiaz in homine obseruatur situs elementoꝝ non ratione materie sed ratione finis: alis ossa deberent esse in pte inferiori ꝛ tñ aliq̄ sunt in supma parte. ꝛc.

Conclusio ad mentem Arest. In actione agentium naturalium licet necessaria sit materia: actiōes tñ fiunt principaliter non ꝓpter materiā sed ꝓpter finem. Prima ps ꝛ secunda patent auctoritate Aristotelis hic in secundo phisicoꝝ dicentis. Sed tñ non sine hijs scz granib⁹ et leuib⁹ facta sunt scz artificialia. nō tñ ꝓpter hoc sicut ꝓpter materiā sed causa abscōdendi ipsa ꝛ saluandi. similiter aūt ꝛ in alijs oīb⁹ in q̄buscunq̄ ꝓpter aliq̄d est id est finis. Et exemplariter dicit q diuisio duri est finis serre ꝓpter quē serra facta est. talis aūt diuisio non potest fieri sine ferreis dentibus. Ratione p̄cedē da parte que est Arest. in textu. Finis sic se habet in naturalib⁹ sicut p̄ncipium in speculabilibus siue scientijs demonstratiuis. sed cōclusio que est principium q: prima in intentione est necessaria ꝓpter p̄missas. ergo actio naturalis est necessaria ex fine. Et ideo dixit cōmentator de substantia oꝛbis. finis significat agens significatione necessaria. vnde hic dicit Impossibile est q agens naturale absoluat ab intentione finis. Idem. Omnia que sunt ante finem sunt ꝓpter finem. Ratione cōmentatoris ꝓbat ꝑs̄a pars. Finis aptius respondet in actionibus naturalibus ad questionē ꝓpter quid q̄s materia. vt querendo: ꝓpter quid fit serra. respondet ꝓpter diuisionē duri ꝛ inepte ꝓpter dentes ferreos. igit actiones naturales fiūt p̄ncipaliter ex pte finis. Vñ infert Arest. Sicut est in artificialib⁹ ita est in naturalib⁹. sed actio artificialis nō fit p̄ncipaliter ꝓpter materiā sed ꝓpter finem. igit etiā actio naturalis.

Arguit primo. Necessitas agendi ꝓuenit p̄ncipaliter a primo agente. quia agens naturale dirigit ab agente infallibili. scz. metha. cōmentator ꝛ Aristo. ibidem. Ex tali igit principio dependet celum ꝛ tota natura. et idem oꝛ. j. celi ꝛ. j. methauroꝝ. ergo necessitas actionum naturalium non ꝓuenit ex fine. Respondet q argumentū ꝓbat vnde agēs naturale moueat ad agendum quia a prima causa. ꝛ hoc non est contra cōclusionē. Gratia eī illius scz prime cause omnia agunt sm naturam agentia. ij. de ania. et sic idem dat necessitatē agendi vt finis ꝛ etiam vt mouens. ꝛ illud non est in cōueniens diuersis respectibus.

Arguit secundo. Aliqua fiunt principaliter ꝓpter materiam Homo eī generat ꝛ corrumpit ꝓpter materiam. quia querēdo: propter q̄d homo generat vel corrumpit: apte respondet. propter materiaz. quia materia est ꝓpter quam res est vel non est. Etiam dicit cōmentator. Deus nō est ꝓpter aliquid. Respondetur q materia licet sit causa generationis et corruptionis sm q est informata qualitatibus p̄mis vt ꝓbat argumentum: nō

tamen est finis generationis ꝛ corruptionis. Imo ipsa est ꝓpter generatiõ/nes corruptiones ꝛ omnes trãsmutationes naturales. ergo qñ querit ꝓ/pter quid siue ꝓpter quem finem homo generatur: nõ apte respondet, ꝓpter suam materiã. sed propter ꝓtinuationez siue speciei. Propter quid homo cor rumpit. apte respondetur, ꝓpter noue forme acquisitionẽ. Finis em̃ omnis corruptionis est generatio subsequens. Ad cõmentatorem ꝯo dicit. Mors non est propter aliquid ratione forme corrupte. quia mors exq̃ importat pꝛ uationem habet rationem non entis.

Arguit tercio, Sextus digitus siue monstruositas est ali/quid quod natura ꝓduxit. ꝛ tamen non est principaliter propter finem. qa alꝭ natura ꝓintendisset quod prius est negatuz. ergo est ꝓncipaliter propter materiam supabundantez vel paucam. Respondet. Licet mõstruositas nõ sit ex fine qui mouisset agens particulare: tamen exq̃ natura vniuersalis oĩa preintendit: est ex fine ꝓducta. scz ꝓpter decorem vniuersi. non em̃ cognosce/retur quid esset decorum siue pulcrum nisi in respectu ad difforme. Vnde cũ monstruositas sit ens ipsa non est frustra: ad minus quo ad totam speciem. Sed diceres vltimo et est motiuum antiquoꝝ qõ Aristoteles recitat in tex/tu. Tamen natura non deliberat ergo non potest agere propter finem. qm̃ si sic: tunc finis deberet mouere agens ad agendum: quod non fit. q: agens naturale non agit per cognitionẽ. Respondet q̃ intentione ꝛ directiõe agen tis vniuersalis agens naturale agit ꝓpter finẽ. Opus em̃ nature est opus intelligentie non errantis. Vel dicit sicut respõdet hic Arest. q̃ ars facit aliq̃ quid ꝓpter finem ꝛ tamẽ non semꝑ deliberat.

Finit liber secundus Phisicorum.
Sequitur tercius.

Monīā autē natura est

q principiū mot⁹ ⁊ mutatiōis. sciētia aūt nobis de natura ē. oꝑ
tet nō ignorare quid sit mot⁹. Necessariū eīn est ignorato ipo
⁊ ignare naturā ⁊c. Iste est liber tera⁹ phisicoꝝ Aresto. in q̄
Aresto. determinat de passiōib⁹ intrinsecis entis mobilis siue cōmunibus
vt ait hic ꝑmētator. sez de motu et infinito. Vnde tot⁹ liber terci⁹ est diui⁹
sus in duos tractatus. In ꝓmo tractak de motu. In secūdo de infinito Pri
mus diuidik in tria capitula. ante primū capitulū ponit quinqꝫ ꝓclusiones.
Prima. phs naturak habz tractare de motu q: ipe tractat de natura. ꝯ ig⁹
norato motu est necesse q̄ ignorek natura. eꝝ natura diffinitak ꝑ motum. q̄.
phisicoꝝ. Secūda ꝓclusio. naturalis etiā habet determiare de cōtinuo. q:
motus est de numero ꝓtinuoꝝ. Tercia. naturalis habet cōsiderare de infi⁹
nito et quo in diffinitōe cōtinui ponik infinitū. Quarta. etiā habet tractare
de loco tpe et vacuo. q: sine hīs nō potest fieri motus. ⁊ hoc facit in libro
quarto. Quinta ꝓclusio. de hīs omnib⁹ passiōib⁹ quinqꝫ spectat ad hunc li
brum phisicoꝝ exquo sunt passiōes cōmunes omni enti naturali ꝓuenien⁹
tes. sed motus et infinitū dicunk passiones intrinsece. q: sunt de intrinseca
te rei naturalis. locus ẏo et ꝑ oppositū vacuū et tēpus sunt passiōes extrin
sece. q: nihil sunt rei naturalis sed ab extra. Sup̄ prima conclusione mo⁹
ueri solet talis questio

Questio I

Vtrū ignorato motu neces⁹

se sit ignorare naturā. Pro qua ꝓmo est sciendū q̄ ignorare est priuatiuum
⁊ opponik scire. Vnde quot modis vnū oppositoꝝ dicak tot modis et reli⁹
quū. j. thopicoꝝ. ḡ sicut scire logicaliter est rē concipe. ita ignorare est rē nō
ꝓcipe. Phisicaliter vero scire est rem cognoscere ꝑ suas circūstātias. Igno
rare est nō habere circūstantias ipius rei. Circūstātia ẏo est quedam habi⁹
tudo vel qualitas ducēs nos in cognitōem rei. et sunt nūero septem. Vnde
grāmaticus. Forma figura locus stirps nomē patria tēpus. Hec septē p⁹o
pria cōtinet omnis hō. Hoc modo loq̄mur in cōmuni modo loquēdi cū di⁹
cimus. Ego cognosco petrū q: est de francfordia genit⁹ et illo ⁊c. Ignora⁹
re ḡ cum sit priuatiuū debet diffiniri ſm mentē Aresto. iij. metha. ꝑ abne⁹
gatōez actus. et q̄ relinquat ist⁹ actus potētiā siue aptitudinē. Vñ igno
rare est potentiā intellectiuā carere aliqua scientia quā nata est habere. ⁊ sic
nullū brutū nec̄ inanimatū ignorat. Et q: est actus aie interior habet face
re appellatōem ratiōis in accusatiuo sequēti. et cū sit ꝓuatiuū distribuit eā
dem ratōe negatōis in se incluse. et sic illa est impossibilis. ignorak motus.
quia ad minus de⁹ scit motū. Hic tñ Arest. est locut⁹ q̄ ad ignorantiā infe
riorum. id ē hois cū dicit. si ignorak motus etiā ignorak natura. Et h̄ ideo.
q: motus duxit oēs phos in cognitōem nature. accidentia eīn conferūt ad
cognitōem substantiaꝝ. j. de aia. imo motus est effectus nature. et natura
est causa efficiēs motus. et ꝑ conseq̄ns motus est via ad naturā cognoscen⁹
dam. ergo si ignorak motus necessario ignorak natura Hec eīn ꝓditionalis
quam Aresto. hic intēdebat est bona ꝓseq̄ntia ⁊ necessaria. Jō necesse h̄ nō
debz dicere necessitatē ꝓseq̄ntis q̄ ē q̄n ꝓseq̄ns aliqu⁹ ꝓseq̄ntie est simplicit

necessariū. qꝛ nō est necessariū ꝙ natura sciak vel ignorek sed ꝟtingēs. Sed debz dicere necessitatē ꝟseq̄ntie. ſ. qū cōseq̄ns sequik ex antecedēte in bona habitudine. id ē ꝙ veritas ꝟseq̄ntis depēdet ex ꝟitate antecedentis. Si eñ aliqs ignorat q̄d sit motus ille etiā necessario habz ignorare q̄d sit natura. De illa aūt habitudine ꝛ necessitate conseq̄ntie ꝛ de appellatiōe rōis nō est phisici sed logici latius dicere.

Respondetur ad questionē. si aliquis ignorat motū ille necessario ignorabit naturā. id ē. q̄cunq̄ ignorat motū ꝑt effectiue est a natura etiā ignorat naturā ꝑt est ꝓncipiū motus. natura eñ significat materiā ꝛ formā ꝑt sunt ꝓncipiū et causa motus. ij. phisicoꝝ. Hec ꝟclusio ꝓz auctoritate Aresto. vbi supra cū rōe paulo ante adducta. Rōe alia. natura diffinitur ꝑ motū. ij. phisicoꝝ. sed ignoratis clausulis diffinitōis est necesse ꝙ diffinitū ignorek. Itē sciēre est rē ꝑ causam cognoscere. q̄ si scik motus scik vnde ꝛ a qua causa sit. ergo ipa causa. i. natura etiā sciak. Ita ex opposito si ignorak motus necessario ignorabik natura. Et sic ꝓz ꝙ mēs questiōis nō est si qs ignorat diffinitōem motus ille etiā ignorat diffinitōem nature. qꝛ possibile est multos ignorare diffinitōem motus q̄ est multiplex. ꝛ tñ scire naturā vel eius diffinitōez. ꝛ ꝑ hoc multa dissoluūk argumēta q̄ hinc inde curritant

Arguitur ꝓmo, naturā esse est ꝑ se manifestum. ij. phisicoꝝ, ergo natura semp cognoscik ignorato motu siue nō. Rñdek Arest. ij. phisicē. intelligik ꝙ naturā esse ē ꝑ se manifestū si est vel qꝛ est ens. nō aūt q̄d est natura. qꝛ ꝟ multi ignorāt. sed an natura sit nemo dubitat

Arguitur scōo, causa est notioꝛ suo effectu, imo causa dat esse effectui. ex q̄ effectus ois depēdet in esse a sua causa. ſz ea dē sunt ꝓncipia essendi et cognoscēdi. ij. metha. igik natura q̄ est causa motꝰ in cognitōe nō depēdet a motu sed ecōtra. Rñdek causa apud naturā ē notioꝛ. ſz q̄ ad nos i cipimꝰ nr̄am cognitōem ab effectu q̄ nobis ē notioꝛ. Etiā sicut effectꝰ depēdet a causa in esse. ita etiā i cōgnosci. Et ecōtra cognitio cause nō est sine cognitōe effectus ex q̄ relatiua inuicē habēt cōgnosci. et q̄ ad ꝟ impossibile ē cognoscere naturā sine motu. et ecōtra impossibile est cognoscere motū sine natura quia natura est ꝓncipium motus. motus vero est a natura Unde hoc argumentū potest esse ratio ꝟclusionis.

Arguitur tercio, si qs ignorat motū tūc cōtingēs est ipsum ignorare naturā. qꝛ ꝟtingenk sumꝰ sciētes ꝛ ignorātes ꝛ nō necessario. quia ꝟtingens ꝛ necessario opponūk. v. metha. Rñdek ꝙ si qs ignorat motū contingenk ignorat naturā stat cū ꝟclusiōe. ſz necesse hic stat ꝑ necessitate conseq̄ntie ꝛ nō ꝟseq̄ntis vt ꝓbat argumētū. ꝛ sic ꝟtingēs ꝛ necessariū opponūk. capiēdo ipa ad idē eodem mō vel capiēdo ipa realiter. Itē si ōr. tñ motꝰ pōt ꝟcipi et nō natura ꝛ ecōtra. q̄ ignorato motu. i. nō ꝟcipiēdo motū natura ꝑt cognosci. Rñdek ꝙ Arest. loq̄k de ignorātia et cognitōe phisica nō logica. motus eñ realiter ducit nos in cognitōez nature. vt supra clarius patuit

Questio II

Vtrū in alteratōe ꝓprie dicta sit fluxus q̄ distinguik ab alteratōe alterabili ꝛ a q̄litate q̄ acq̄rik ꝑ talē alteratōem. Questio ꝑsens nō habuit originē dubitādi ex textu aresto. in ter

tio huius. q: nō facit p̄ncipaliter mentōem de alteratiōe p̄ter sua descp̄tōez sed potius libro de generatōe. ideo incidentaliť hic dicek de alteratōe p hāc q̄stionem et tres imediate seq̄ntes. q̄m alteratio q̄si in oī trāsmutatōe naturali ocurrit. et tota naturalis phia est de trāsmutatiōe rer̄ naturaliū. ergo nō est mino: pars phie alterationis consideratio.

Primo notandū q̄ alteratio large est q̄n res aliter se habz q̄z prius. vt ois mutatio in qua res capit nouam denominatōnem. et sic cōphēdit sub se alteratōem supnaturalē z naturalē. instantaneā z successiuaz. Vnde alteratio supnaturaľ est que fit in instanti. vt creatio anie. vel q̄ fit extra subiectū. vt calefactio vel motus hostie sacramēti. Vel que fit sine causis secundis. vt iustificatio pcōris. infusio gr̄e. Alia o: naturaľ de qua phi habent disputare. s. q̄n subiectū capit successiue nouā denoiatōem siue a q̄litate p̄ma secūda vel alia. Et ita alteratio accipiť tripliciter. Prio large est mutatio p quam res successiue acq̄rit nouā qualitatē. vt generatio scientie. illuminatio aeris. acq̄sitio virtutū. mutatio celi. Vnde dicit Albert⁹ magnus. j. celi. In celo sunt infinite alteratōes. id ē mutatōes. Illo em̄ mō alteratio est nihil aliud nisi mutatio successiua facta in subiecto. Secō capiť stricte vel p̄prie. et est mutatio inter qualitates p̄mas vl̄ secōas. Vel sic. ē mutatio p quā acq̄rit aut deperdiť q̄litas p̄ma vel secūda vt albefactio calefactō Et sic intelligiť aresť. j. celi cū dicit. Celū est inalterabile inscissibile indimibile z̄. Ita etiā describit Pe. his. dicēs. Alteratio est motus de vna q̄litate in aliā. Tercio accipiť stricti⁹sime et est mutatio inť q̄litates actiuas z passiuas. id ē p̄mas. et sic habz solum duas species. scz caliditatis in frigiditatem vel ecōtra. et siccitatis in humiditatem vel ecōtra. Omnis em̄ actio naturalis hūs q̄tuo: qualitatib⁹ pficiť. Ita accepit Aresť. alteratōnez. vij. phisicoz dicēs. Quecūq; alterant a sensibilib⁹ alterant. Et p̄mētato: exponit sensibilib⁹. i. qualitatib⁹ p̄mis a quib⁹ fit omnis alteratio in hūs inferioribus. In p̄posito alteratio accipiť p̄prie et secūdo modo

Notandū secūdo q̄ ratio formalis mot⁹ in genere z cuiusli bet siue speciei est ipa successio siue entitas successiua qua vna pars succedit alteri. p maiorī pfectōe acq̄rēda. vel in q̄litate si est alteratio. vel in q̄ntitate si est augmētatio z diminutio. vel in substātia si est generatio. Vel in loco si est motus local⁹. z ita loq̄ de motib⁹ debz phs naturaľ q̄ p̄ncipaľ motū cōsiderat. Vñ p̄prie alteratio est successio q̄ vna ps q̄litatis succedit alteri. Et sic fluxus i p̄posito est nihil aliud q̄z illa successio q̄ vna pars q̄litatis fluit ab alia. Exemplū si ignis distat ab alterabili tūc multiplicat successiue o: species caliditatis quaz vna p̄tinue fluit z succedit ex alia vsq; ad alterabile vbi inueniūt obstaculū p̄pe ipi⁹ resistētiā vl̄ densitatē. ideo ibi p̄gregank et p vnionē fortificank agētes i corp⁹ ipm̄ siue alterabile ipm̄ calefaciēdo. Et ille fluxus siue successio o: fluxus speciez in q̄z tū vna species fluit ab alia. et o: fluxus p̄tinuatiu⁹ speciez in q̄z tū naturali p̄nexiōe et p̄cordia vna p̄tinuat aliā. Et nō debz poni distinct⁹ fluxus p̄tinuatiuus a p̄ori. q: oīno supflue ponerek. z nō videk cui inhereat. Naturaľ em̄ armonia siue p̄cordia quam res fluxibiles inť se habēt ipas res fluere et succedere facit. vt in silī due gutte aque ex seipis p̄currūt absq; alio tercio. Iste g̃ fluxus qualitatis o: nouo acq̄rēde p alteratōem necessario req̄riť p̄mo si alterabile distet ab alterāte

exq̄ oīe mouēs debz esse sik cū suo moto. viij. phisicoz. z h̄ p se vel p suū in/
strumētū. Etiā necessario requirik si alterās applicek directe ad alsabile: vt
ignis ad aquā in cacabo. q; alterabile p q̄litatē suā et formā substantialē re
sistit alteranti z sue q̄litati. g̃ necesse est q; successiue vnā gtē q̄litatis alterabi
lis post aliā in suā naturā trāsmuter. qō nō est possibile sine successiōe et flu
xu qualitatis que introducik p alteratōem. Et q̄b; ptz q; ad omnē alteratio
nem ꝓprie dictā requirik alterās. scz qō trāsmutet z agat pncipaliter in altera
tōe. Scōo alterabile siue subiectū qō recipiat q̄litatē ꝓpk quā fit alteratio.
Tercio requirik q̄litas que acquirik p alteratōem. et ōz q̄litas fm quā fit altera
tio. Quarto requirik fluxus siue successio q̄ vna pars fluit ex alia ex q̄litate
introducēda q̄ fluxus in re et materialiter est forma fluēs. z nō ē ꝓpe h̄ mo/
do alteratio siue motus. q̄ forma fluēs postea est acquisita in subiecto z quie/
scit dicik forma fluxa. Et sic questio ꝑsens tantū q̄rit. Utr; illa successio qua
vna ps caliditatis in calefactōe aq̄ fluit ex alia et illa utr; ex alia sit alteratio
met vel caliditas q̄ in aq̄ acquirik. vl ipa aq̄ met q̄ hic est alterabile ipm.

Rñdetur ergo ꝓprie loquēdo fluxus siue successio est altera
tio met z entitas successiua et nō ipa qualitas nisi improprie. Prima ps pro
bak auto. arest. vj. phisi. Fortassis albedo nō ē mot⁹ sz albefactio. sz altera/
tio est mot⁹. iij. et. v. phisico. vñ albefactio est alteratio. v. phisicoz. sz albedo
nō est mot⁹ cū sit forma q̄escēs. Itē. iij. et. v. phisicoz ōz. Alteratio est act⁹
alterabilis inq̄tū alterabile. g̃ nō est q̄litas. q; actus nō importat motū. sed
q̄litas nō est mot⁹. igik neq; alteratio. Abnegato em genere abnegank oēs
eius species. Itē cōmentator. iij. hui⁹. Mot⁹ acquisitiuus est generatio ptis
post partē illi⁹ pfectōis ad quā vadit. sz alteratio est mot⁹. iij. et. v. phisicoz
igik est generatio ꝛc. sed qualitas nō est generatio vel acquisitio. Et Auicen.
Abhorreo dicere q; nigrescere sit nigredo. Rōe tali. ois ratio motus ꝓsistit
in successione. exq̄ ois motus est successiuus. iij. phisicoz. g̃ cū philosoph⁹ na
turalis loquik de motu nō habz loq̄ de eo qō acquirik p motū siue de termi
no ad quē q; ille sit talis motus. sz potius de illa successiōe et mutatōne per
quā termin⁹ ad quem acquirik. ratōem em motus in oib; ꝓsiderat vt ꝓba/
tū est de subiecto hui⁹ libri. j. phisicoz. in q̄stiōe scōa. Alia rōne ꝓbak. nulli⁹
motus acquirik p motū. v. phisicoz. sed qualitas acquirik p motū. ibidē. Al/
teratio nō est qualitas neq; ecōtra. Item illa sunt realiter distincta quoruz
vnū manet et alterū corrumpik. sed qualitas que acquirik manet. sed succes/
sio et fluxus corrumpik. q; habitibus ꝑsentibus in materia cessat motus. j. ō ge
neratōne. Item forma vel qualitas acquisita est forma quiescēs i suo sub/
iecto. sed quies nō est motus. cuiusmodi est alteratio. Item ad nullū mo/
tum est motus. v. phisicoz. sed ad qualitatē est p se motus. ibidē. igitur q̄li/
tas nō est alteratio. q; alteratio est motus. iij. phisicoz. Vñ ꝓmētator exp̄/
mens ratōem motus dixit in tercio hui⁹. Motus fm q; est via ad pfectio/
nem est alia a pfectōne illa. i. qualitate que acquirik. Et vltimo. nihil est ter/
minus sui ipsius. sz q̄litas est termin⁹ alteratōis. v. phisicoz. igik. Sed q; im
proprie alteratio apud vulgum appelletur ipa qualitas que acquiritur p/
batur auctoritate cōmentatoris tercio huius. Motus non differt a pfectio/
ne ad quam vadit. Et idem quinto phisicoꝝ. Terminus ad quem non
differt a motu cuius est terminus. Imo dicit commentator hic q; acceptio
motus pro forma fluente est verior. licet alia scilicet pro fluxu sit famosior et

cōmunior. ideo aliq̄ accipiūt p concordia motū duplr. Primo materialr pro termino ad quē est mot⁹. id est p illo qō p talē motū acqrit. Alio mō formaliter p successione siue entitate successiua p quam alqd acqrit. et hanc distinctionem applicant ad oēs species motus. Vnde alteratio materialiter est q̄litas p alterationē acqsita. Formaliter ꝓo est successio siue mutatio p quam aliq̄ qualitas acqrit. vt albefactio materialiter ⁊ in re est albedo. formalr est motus. Sed an ꝓprie hoc sit loq̄ dicendo q motus sit vno modo termin⁹ ad quē: mihi nō videt: cū entitas motus sit successio ⁊ nō forma q̄escens vt supꝫ tam patuit in ratione prima.

Arguit primo. Alteratio est qualitas inq̄stum acqrit. Probat. q: vel generat seipsa vel mediante alia q̄litate. Si pmū: tūc habet ꝓpositū. Si secundū: tūc illa generat ꝓseq̄nter ab alia. vel seipsa. Si secundū: tūc pari rōne in ꝓxi dabit stat⁹. Si pmū: erit ꝓcessus in infinitū. Rñdet q alteratio nō est q̄litas sed dat stat⁹ in termino a q̄. Vñ de successiōe in alteratōe nō habet eadē successio a termio a q̄ vsq̄ ad terminū ad quē sicut nec ꝫ motu locali. Jn q̄libet em̄ specie mot⁹ ponit successio vel entitas successiua q̄ est alteratio met vel augmētatio met p quā acqrit termin⁹ ad quem.

Arguit secūdo autoritate Aresto. iij. phisico. Motus est de essentia sui termini ad quē. igit alteratio est q̄litas acqsita. Jtē cōmētator. v phisi. Jre ad calorē est q̄dāmodo calor. Rñdet Paulus venet⁹ ad pmā autoritatē q nō ponit in hūc modū. iij. phisi. sed Arest. bñ dicit, Nō est aūt motus p̄ter res ad q̄s vadit. q̄ ꝓpositio sic intelligi debet: mot⁹ p sua ꝓpe extrinseca habet terminū ad quē ⁊ a q̄. Ad secundā dicit q mens eius sit. ire ad calorem id est caliditas tendēs ad vberiorē ꝓfectionē est q̄dāmodo calor id est calor diminutus.

Arguit tercio. Si fluxus est distinct⁹ a q̄litate q̄ acqrit: vel est ꝑ or: ea: vel posterior. Nō posterior: q: frustra fieret mot⁹: ⁊ cū sit via ad q̄litatē nō pōt esse posterior. Nec ꝑ or. q: necesse est fundamētuz esse pri⁹ qō hic est q̄litas sup q̄ tota alteratio est fundata. Rñdet q ille fluxꝰ non est posterior q̄litate q̄ acqrit vt ꝓbat argumentuz in pma ꝓte. Nec ꝓprie est ꝑ or: prioritate ꝓpis q: qñ successus siue fluxꝰ forme incipit: etiā incipit forma ꝓtialiter fluēs ergo est simul cū qualitate q̄ ꝓtialiter acqrit ⁊ ꝑ or tota q̄litate acqsita: exq̄ totam qualitatē necessario p̄cedit mot⁹ p quem debet acqri.

Questio iii

Vtr qualitas in alteratōe acquirat tota simul vel pars successiue post partem.

Pro ista questione est Notandum primo q sicut quantitas habet partes et linea puncta: sic qualitas etiam habet partes. et sicut linea terminatur punctis sic qualitas terminatur gradibus. Qualitas autem duplices habet partes quantitatiuas siue extensiuas. et graduales siue intensiuas. Partes quantitatiue sunt qua vna ꝑs qualitatis est extra aliā ⁊ ab ea distat. Vel sic. Sūt ꝓtes q̄s q̄litas habet ad diuisionē sui subiecti. q: accidēs corꝓale est extēsum ad extēsionē sui subiecti. vt vult Arest. in p̄dicamento q̄litatis dicēs. Tāta est albedo q̄nta est ei⁹ superficies id est subiectum. Vñ accidēs si debet diuidi in ꝓtes magnas: necesse est q diuidat ad diuisionē sui subiecti extensi. Alie sunt partes intensiue

scz in quas ipa qualitas diuidit ſm suã essentiã. et nõ quia est i subiecto magno et sunt in re ipi gradus. qualitas ḡ qꝛ põt intendi et remitti necesse est q̃ habeat ptes ex sua essentia i quas sit diuisibil' omni alio extrinseco excluso. quo modo loquit Arestot'. in de sensu et sensato cũ dicat qualitates esse diuisibiles in infinitũ. Et hoc habet in qualitatib' spũalib' exp̃sse. vt scẽtia virtus opinio que sunt in subiecto indiuisibili. s. aĩa ꝛ tamẽ ipe diuidunt in gradus. Unde ſm q̃ qualitates duplices habent ptes. scz quantas ꝛ q̃dales ſm hoc etiã dupliciter sunt diuisibiles. Primo extẽsiue. s. qñ eoꝝ subiectum diuidit. et secũdo intẽsiue in suos gradus vel ptes essentiales. Presens ergo q̃stio tãtũ querit. eq̃ qualitas habꝫ ptes an successiue vna pars p̃ aliã in alteratõe acquirat. vel an tota qualitas simul. id ẽ tota latitudo qualitatis sit' quasi in tpe imꝑceptibili acq̃rat. Et vt clarius mens questiõis intelligatur ꝓmo tm̃ querit. Utrũ in alterabile tota qualitas simul introducat vel ꝓus in vna pte q̃ in alia. Scõo querit vtrũ gradus q̃litatis oẽs simul in alteratõe acq̃rant vel vnus post aliũ. et sic ꝑpe q̃stio intelligitur de qualitatibus primis.

Respondet p vnicã conclusionẽ. quantũ esset ꝑcise ratõe q̃litatis et suaꝝ partiũ gradualiũ ipa acquireret simul ꝛ semel. sed nunc̃ naturaliter acquirit tota q̃litas taliter sed semꝑ pars post partẽ. id ẽ gradꝰ post gradũ. Prima pars patet q: si p diuinã potentiam frigiditas esset separata a subiecto et q̃ntitate ꝛ i eaꝫ ageret caliditas tũc immediate eam totã sit' q̃si i tpe imꝑceptibili vel in suã naturã cõuerteret vel corrũperet. tunc em̃ nullũ eet resistens in frigiditate. cũ nõ possit resistere vel agere sine q̃ntitate. Ita etiã si in aqua calefacta nõ esset resistẽtia rõe q̃ntitatis forma subalis subito ꝛ q̃si in tpe imꝑceptibili introduceret pristinã frigiditatẽ. Propter ea dixit Aresto. x. ethicoꝝ. Ulisio et delectatio fiũt in instanti. hoc est in tpe imꝑceptibili a nobis. Sed q̃ nunc̃ naturaliter tota qualitas ita acquirit hoc est ꝓpter resistentiã subiecti quod alterãs ꝓmo alterat in pte ꝓpinqua. ꝛ etiã ratõe q̃litatis expellende que resistit suo ꝯrario et alteri qualitati introducende. Unde scõa pars ꝓbat' auto. arest. in. vj. phisicoꝝ dicentis. Dispositio ſm quã est motus diuidit ꝓportionabiliter tpi. sed alteratio est motus. igit. Et ꝯmẽtator hic dicit. Motus est acq̃sitio partis post partẽ illi⁹ ꝑfectionis ad quam vadit. Ratõe tali. qualitatis gradꝰ acq̃runt successiue vn⁹ post aliũ. qꝛ alterans agit p ꝯtactũ. ergo ꝓus agit in partẽ ꝓpinquã q̃ remotã. quoniam qualitas expellẽda in qualibꝫ pte subiecti siue alterabil' resistit suo ꝯtrario. igit talis qualitas ꝛ tota latitudo successiue introducit p totũ alterabile ꝛ nõ simul ꝛ semel sed pars post partẽ. Propterea q̃ alterans est extrinsecũ tũc alterat alterabile. ꝓmo ſm vnam ptem. s. sibi ꝓpinquiorem. ꝛ deinde alias successiue ꝛ nõ totũ simul et semel equaliter in omnib' ptib'. Si ꝯo alterans esset intrinsecũ tũc ceteris paribꝫ incipit alterare oẽs ptes alterabil' equaliter. vt forma substãtialis aque calide frigefaceret totã aquã in oĩbꝫ suis ptib' equalit' si ex omni pte aque ab extrinseco aere esset tꝛamentum et equalitas. Sed q̃ cõiter cin⁹ aq̃ frigefit in pte superiori q̃ inferiori ipi⁹ cacabi. hoc est ꝓpter aerem frigidũ q̃ est sup̃ aquã in aere et cacabus in fundo recepit maiorem impssionẽ ab igne. Un̄ alterãs extrinsecũ est qđ nõ est pars essential' vel accidens alterabil'. vt ignis calefaciens aquã. Alterans intrinsecũ est qđ est forma subalis vel accidẽs alterabil'. vt forma aque reducens aquam calidã ad pristinã frigiditatẽ. De illa tũ questiõe vtrũ alterabile sit' i

omnibus partib⁹ alterek dicik in libris paruo:ū naturaliū. Alia ratōe ꝓbak aqua calefit ꝑ totā horam .igik in qualibet ꝓte hore aliq̄d caliditatis in aq̄ acquiritur. alias aqua nō posset alterari ꝑ totā horā. Hec em̄ ꝑs caliditatis que est acquisita in ꝑma ꝓte hore nō est illa que acquirik in secūda ꝓte hore ⁊ sic conseq̄nter. Ite quelib⁹ pars extensa alteratōis est alteratio. igik in q̄lib⁹et tali ꝓte aliqua q̄litas acquirik. alias alteratio nō esset motus ad q̄litatez quod est ꝫ phm. iij. et. v. phisico ꝝ. Cū ista g̃ ꝫclusiōe stat q̄ q̄litas in alteratōe ꝑmo acquirik ꝑm esse imꝑfectū ⁊ ꝑnter ꝑm esse ꝑfectius.

Arguitur ꝑmo, q̄litas simul acquirik tota in alteratōe, q: arestoteles ponēs differentiā inter motū localē ⁊ alteratōem dicit q̄ motus localis nō fit simul ꝑ omnes ꝓtes medij. sed in alterabili freq̄nter oēs ꝓtes simul alterant. Unde dicit. Cōtingit em̄ sik alterari et nō dimidium ꝑm⁹. velut aquā simul cōgelari. Respondek q̄ aresto. intelligik q̄ tū esset rōe alterantis si esset applicatū oib⁹ ꝓtibus alterabilis oēs simul ⁊ semel alteraret vt patet in alterāte intrinseco qđ est in alterabili ꝑ omnes suas ꝓtes. vt ī aq̄ calida vbi forma ceteris partib⁹ refrigefacit omnes ꝓtes aque equaliter. ita q̄ nō ꝓius vnā ꝓtem q̄ aliā. Et ratio q: posita causa equali ⁊ vniformi, ꝑ ducitur effectus equalis et vniformis.

Arguitur secūdo, alterans nō est magis determinatū et limitatū ad vnū gradū q̄ aliū. g̃ omnes simul ꝑducat ⁊ totū alterabile simul alterat. Respondek q̄ argumentū vez ꝓbaret q̄ tū esset ꝑcise qualitatis ⁊ suarum partiū ipa sik et q̄si in ꝓte imꝑceptibili ꝑducerek. sed q̄ hoc nūq̄ fit h̄ est ratōe subiecti in q̄ est q̄litas ꝓtraria expellēda que mediāte subiecto resistit sue corꝛuptioni. imo alterans nō pōt applicari omnib⁹ partib⁹ alterabilis tam ab intra q̄ ab extra.

Arguitur tercio, sicut est in depditōe qualitatis ita est in ei⁹acq̄sitione. q: oppositoꝝ eadē est ratio. sed in depditōne qualitatis nō videk modus q̄s grad⁹ ꝑmo corꝛūpak. Nō vltimo introduc⁹ necꝫ ꝑmus. q: oēs sunt vniti penetratiue ꝑ totū subiectū. igik tota q̄litas simul depdik et non ꝑ partē post partē. Rūdek licz oēs g̃dus sint iter se penetratiue. ita q̄ vbi vni⁹ aliquid est ibi et alter⁹ aliq̄d est tū successiue vnus post aliū ꝑm nostꝝ modū imaginandi expellik sicut etiā introducik. ⁊ est ille modus. Primo enim ꝑ totam aquā circa ignē positā introducik vnus grad⁹ caliditatis ⁊ postea secund⁹ etiā ꝑ totā aquam q̄ vnit se ⁊ penetrat oēs ꝓtes alterius grad⁹. et sic conseq̄nter. Unde sicut hoc fit successiue ꝑ gradū post gradum. ita in depditione fit equaliter. Pbi em̄ imaginati sunt totā et summā latitudinē q̄litatū esse ī decē gradib⁹. q̄ruis q̄lib⁹et gradus sit diuisibik in infinitos grad⁹ partiales. de q̄ infra latius de gradib⁹. Quia g̃ tota q̄litas successiue per ꝓtē post partē acq̄rik. ideo ꝑ maiorī intellectu hui⁹ materie querik

Questio III

Vtrum in alteratiōe pars id

est gradus q̄ ꝑmo acquirik maneat cū gradu secūdario acq̄sito. et secund⁹ cū tercio: et sic conseq̄nter

Notandū ergo ꝑmo q̄ alterationū quedā est materialis si ue corꝛalis. ſ. ꝑ quā alterabile acq̄rit qualitatē sensibilē. que vicz pōt sentiri

aliquo sensu. vt p calefactōem acq̄rit calliditas. z p albefactōnem albedo/ Alia est spūalis scz p quam acq̄rit q̄litas nō pceptibil aliquo sensu. vt generatio scientie z virtutis opinōis. Jtē illuminatio medij pōt dici alteratio spūal quia lux ꝓprie nō videt. Jtē alterationū quedā est acquisitiua in qua alicui qualitas acquirit. vt albefactio. Alia est depditiua p quā aliqua q̄litas corrumpit. vt nigrefactio in qua depditur albedo. Jmo in qualibz alteratōe ꝓprie dicta cōcurrūt ille due alteratōes acq̄sitiua et depditiua. qr ois talis fit cum abiectione siue depditione sui contrarij

Notandū secūdo q tota latitudo qualitatis sunt ipi decem gradus quos philosophi in q̄libet qualitate sūma imaginati sunt. ex hijs ei decē tota latitudo cōponit tanq̄ ex suis ptibus essentialib. Quilibz tm horum graduū pōt diuidi in infinitos gradus partiales cū sit de genere ꝓtinuorū. et continuū est diuisibile in infinitas ptes ity. phisico. Ille ergo gradus qui aduenit alteri in alteratōe est realiter z nūeraliter distinctus ab eodem q: de nouo ꝓducit z prior fuit ante illum. Una em pars q̄litatis non est alia. habent tm inter se quandā naturalē conuenientiā in hoc q sunt q̄litates et vnibiles se penetratiue. imo nō est possibile q vn⁹ gradus solitarie diu pmaneat aut durare possit in alteratōe sine alio supueniente et eū ꝓtinuāte Vnde dixit Gotfridus q secund⁹ semp acquireret virtutē et actiuitatez p̄mi. et p̄mus post aduentū secundi corrūperet. z sic cōsequenter. ita q vltim⁹ haberet vim omniū p̄cedentiū qui etiā oēs corrupti essent fm eū. Sed hec opinio solet cōmuniter impugnari z reprobari hic in p̄senti questiōe

Conclusio. Jn alteratōe ꝓprie dicta in qua acquirit aliqua latitudo qualitatis est necesse q omes gradus siue partes qualitatis sit maneant in illa latitudine z nullus corrumpat. Hec conclusio ꝓbat ratōe tali. Qualitas est acquisita p alteratiōnē naturaliter. sed qualitas est diuisibilis partes siue gradus. ergo si successiue ꝓducit necesse est q pars post partem ꝓducatur. vt ꝓbat p̄dicta questio. Sed cum tota latitudo qualitatis non sit in vno gradu necesse est q gradꝰ maneāt oēs simul z vniāt se in tota latitudine. alias sūma calliditas haberet solum vnū gradum quod incōueniēs est dicere. Jtem sequeret q sūma et tota latitudo qualitatis esset simul acq̄sita. et q quasi in instanti corrūperet cum nullius esset resistentie. Vn⁹ enim gradus parui tpis durat: imo nō resistit. Alia ratione. ponatur calor vt ign̄is q agat in frigiditatē vt sex: tūc est necesse q vnus gradus vnius qualitatis corrumpatur: quo corrupto amplius nō fit actio. ergo a ꝓportione q̄litatis nō fit actio fm Aresto. j. de generatōe. Ergo si in corruptōe gradus remanent vno corrupto. ita in acquisitōe omnes remanēt. cū nō sint cōtrarij inter se. et omnis corruptio fiat a cōtrario. ergo vnus gradus nō corrūpit reliquū. et sic remanent simul.

Arguitur primo. Nulla pars alteratōnis manet cum alia sicut in motu locali nulla pars motus manet cum alia. quia alteratio est successio sicut motus localis. vt supra est ꝓbatum. sed de ratione successionis est non posse vnā partē habere cum alia. Respondetur concedendo totum q nulla pars alteratōis manet cū alia. nec̄ h̄ vult ꝓclusio. sz ps q̄litatis q ēns pmanēs nature manet cū alia pte. Et h̄ voluit dicere ꝓmētator in hijs ꝓbis. Pars motus nō inueniūtur esse simul: sed quelibz aut iā desijt aut nondum venit. Vnde aliqui distinguūt duplicem alteratōem. s. successiuam et

ꝓmanentem. Et ꝯclusionē intelligūt de alteratōe ꝓmanentis nature Sed reuera nulla est dabilis alteratio ꝓmanens qz alteratio est motus. sed oīs motus est ens successiuum vt supra.

Arguitur scō, si vnus gradus manet cum alio sequeretur q in vna hora ꝓducerek infinitū lumē in aere. qz ꝓ quolibet instanti ꝓducik vnus gradus luminis. imo quasi tota latitudo. sed cū infinita sint instātia horе lumē erit infinitū. Rñr ꝓmo q illumiatio nō sit alteratio ꝓut dicta de q datur ꝯclusio. Aliter dicik q lumen a ꝑncipio horе ꝓductum nō manet diu neqz in finē horе. qz species lumis sicut cōtinue ꝓducunk. ita vltimate continue deficiunt.

Arguitur tercio, si partes qualitatis manent simul in alteratōe tūc erunt plures alteratōes et etiā plures termini ad quos in eadē alteratione. quia ꝓ quālibet partem extensam alteratōis ꝓducik gradus q̄ est qualitas. ergo si alteratio durat aliq̄ diu erūt multi termini ad quos z multe alteratōes qō est incōueniēs. qz id quod ꝓ totā alteratōem acq̄rik appellatur vna qualitas. sic etiā si erūt plures termini ad quos illi habebūr plures terminos a q̄bus. iij. phisico ꝛ. sed in omni motu termin⁹ a quo corrūpitur et abijcik. v. phisico ꝛ. Rñdetur q vna alteratio totalis est plures partiales. sicut tota qualitas est plures qualitates ptiales siue grad⁹. imo q̄libet alteratio partialis alteratōis totalis habet terminū a quo et ad quē. s. partialē qualitatē vt ꝓbat argumentū. Sed Aresto. v. phisico ꝛ intelligik de motu totali. vt in calefactoe caliditas que est termin⁹ ad quem acq̄rik z frigiditas que est terminus a quo corrūpik. Quia autē in ꝓposito obtulit se sermo de gradib⁹ et de ipa qualitate. nō importunū mihi visum est parum dicere de gradib⁹. et ꝓ consequens de intentōe z remissione.

Notandum ergo ꝓmo q gradus est quedā portio qualitatis que apta nata est esse cū alia qualitate eiusdē ꝑ̄ speciei vnitiue et penetratiue ab sqz hoc q reddant subiectū extensius. Gradus em̄ est q̄litas cum sit pars qualitatis. z qualitas cōponik ex gradib⁹ tanq̄ ex suis ptib⁹ essentialib⁹. Vnde cū q̄litas omnes habeat ḡdus sez decē dicik tota vel summa latitudo siue in esse intēsissimo. Vnde sicut linea terminak punctis ita qualitas terminak gradib⁹. Et dato q omnes grad⁹ sint simul nō tñ subiectiz reddik extensius de ꝓ se. vt ptz in aqua calida que est tanta sicut cū fuit frigida. Congregank aūt grad⁹ in latitudine penetratiue. ita q vbi in aliq̄ parte subiecti aliquid vn⁹ est ibi aliq̄d alterius. Et talis penetratio nō est inconueniēs in qualitatib⁹ sed potius in dimensionib⁹ siue q̄ntitatib⁹ vt vult Aresto. iij. phisico ꝛ. Penetratio corpo ꝛ in substātia est impossibilē. Vt autem tota latitudo alicuius qualitatis intelligi possit philosophi ꝑmuniter imaginank decem esse gradus sume qualitatis siue intensissime. licz in reiue ritate quelibz qualitas infinitos habeat grad⁹. imo q̄libet gradus est diuisibilis in infinitas ptes z in alios multos gradus. Ad imaginatōem autē nostrā nihil immutak in substātia rei. Et illos gradus ꝑbi ponūt cōmunik in omnib⁹ qualitatib⁹ de ꝑma secunda et tercia specie qualitatis. nō autez in quarta. qz figura cū sit magnitudo. vt supra. ij. phisico ꝛ. ꝓbatū ē nō habet gradus. Vnde patet q sola qualitas habet gradus etiā spūalis. vt scīa virtus opinio. nō aūt ois. Dedici aūt dicētes radices z herbas esse calidas vel frigidas siccas siue hūidas in secūdo vel tercio gradu alik loquūk

de gradib⁹.q: sensus est.zinziber est calidū in tercio hoc est qñ applicat cor⁹ pori hūano ꝛ ad agendū excitat ꝓducit realiter caliditatē in homie q̄ est caliditas vt tria vel q̄tuor Vñ ipsi solum cōsiderāt gradus in qualitatib⁹ ꝑmis et in respectu ad cor⁹ hūanum tpatuz.imo etiā nō in actu sed in potētia. vt in pipe non tangim⁹ aliquā caliditatē.et si diu poneret in manu nō calefaceret.ꝛ ſm q̄ inuenit subiectū id est hoiem magis calidū ſm hoc magꝭ calefacit. Conseq̄nter ex gradib⁹ sumit intensio ꝛ remissio. Vnde intēsio est plurium graduū eiusdē speciei specialissime penetratiua vnio absq̄ hoc q̄ de ꝑ se sequat maior quātitas in subiecto. Remissio ꝙ est plurium graduū eiusdem speciei specialissime deperditio absq̄ hoc q̄ de ꝑ se sequat minor q̄ntitas Dicit:plurū graduū.q: vnus gradus non facit intensionē neq̄ remissionē q̄ saltem sit notabilis. Dicit:absq̄ hoc ꝛē.ibi excludit rarefactio q̄ nō est intēsio:licet rarefactio ꝓprie dicta semp ꝓcurat intensionē caliditatꝭ. Et cōdensatio nō est remissio licet ꝓcurat remissio caliditatis. Jn rarefactiōe em̄ sequitur maior extensio ꝓpriū extra se inuicē ꝛ in cōdensatione minor. Jn intēsione ꝙ ꝑtes subiecti non extēdunt sez ratione graduū.q: vnitiue se penetrāt summa em̄ caliditas nō reꝙrit subiectū extensū als in margarita nō esset intensior albedo q̄ in equo albo.ꝛ in ferro ignito non esset intensior caliditas q̄ in straminib⁹ ardentib⁹ qđ falsum est. Modus ḡ intēsionis vt ex ꝓdictis colligit est exꝑplariter iste. Posita aqua ad ignē:ignis ꝓducat ꝓmo species caliditatꝭ ꝑ oēs ꝑtes aque q̄ aquā disponūt aliq̄liter ꝑ receptione vlteriori caliditatꝭ.postea ꝓtinue aliā caliditatē ꝓducit ignis in aquā ꝑ oēs partes:ita q̄ illa caliditas imaginat secūdus gradus ꝛ vnit se ꝓmo gradui ꝛ penetrat totam aquā sicut primus gradus.et isti gradus se mutuo penetrāt.ꝛ sic consequenter de oib⁹ alijs gradib⁹ vsq̄ ad totā latitudinē. Jta ex opposito habet modus remissionis. Et ista est sentētia Scoti ꝛ cōiter ſm moderniores philosophos. Alij tñ vt Thomas ꝛ sui sequaces licet nō ponant gradus dicentes q̄ oīs forma sit in sua essentia simplex ꝛ indiuisibilis vt ait auct: sez ꝓncipioꝭ. Forma est cōpositioni ꝓtingēs: simplici ꝛ inuariabili essentia existens. Saluant tñ intēsionē ꝛ remissionē ſm q̄ q̄litas est plus vel mīꝰ radicata in ipso subiecto, vt sanguineꝰ naturaliter est magis rubeꝰ q̄ melancolicus exquo rubor est plus radicatꝰ in materia sanguinea q̄ melancolica. ſm em̄ q̄ subiectū est magis dispositū ꝑ illa vel alia qualitate ſm hoc talis q̄litas magis in tali intendit. Hec tñ opinio licet aliq̄d habeat veritatꝭ: q: certum est q̄ si subiectum est magis dispositum ꝛ aptuz ꝑ aliqua qualitate:talis qualitas plus in eo recipit q̄ in subiecto non disposito ad ipsam. Nō tamen est ſm Scotum vniuersaliter vera. quia sequeret q̄ sanguineꝰ deberet esse semp magꝭ rubeꝰ q̄ qui ex verecundia siue vino bibito est factus rubeus:cuius expientia est in oppositū.ꝛ tñ rubor est magꝭ radicatꝰ in sanguineo q̄ flegmatico verecundo. Jtem febris ethica ſm omnes medicos est magis radicata q̄ febris terciana.ꝛ tamen intensior est terciana q̄ ethica:iterū per expientiam ꝛ totam facultatem exptorum medicorū. Alij aūt dicunt intensionem esse qñ qualitati minus miscet qualitas cōtraria. et remissionem qñ qualitati plus miscet de qualitate cōtraria. vt albius est illud cui pauciores gradus nigredinis sunt admixti. Nigrius cui parum de albedine est admixtum.ꝛ fundant se sup Arest.qui tercio thopicorū dixit. Que cōtrarijs sunt ꝓmixta sunt minus talia. Et cōmentator.v.phisicoꝭ. Album non est minus

i

album nisi ex cōmixtione cōtrarij. Ergo fm illos tunc q̄litas intendit qñ sibi minus de suo ꝯrario miscet. Tunc remittit qñ sibi plus de suo cōtrario miscet. Sed hec opinio est falsa q: multe sunt q̄litates q̄ intendunt ⁊ remittunt que non habent aliam q̄litatē contrariā. vt lumē: scientia: opinio: visio. et alie q̄litates spūales vt virt⁹. Item sequeret q̄ q̄litas ⁊ intēderet et remitteret solū appareter: eā in rei veritate nullus gradus de eadē specie sibi adisset sed solum fm q̄ q̄litas cōtraria sibi misceret. Imo sequeret qñ vna qualitas intēderet tunc etiā sibi opposita in eodē subiecto remitteret ⁊ ecōtra. et sic ꝯraria starēt simul in eodē subiecto: vnū fm esse intensum ⁊ aliud fm esse remissum. quod videt esse inconueniēs: p̄sertim in q̄litatib⁹ actiuis ⁊ passiuis adinuicē vt in q̄litatib⁹ p̄mis. Sed ad auctoritatē Aresto. ⁊ cōmentatoris dr q̄ tantū velint: q̄litas dr magis talis q: plus disconuenit cū suo ꝯrario: et minus talis q: magis conuenit cum q̄litate ꝯraria. Exēpluz. Sint duo alba quoꝝ vnū sit albius alio vt margarita ⁊ homo: tunc homo est nigrior respectu margarite et margarita est albior respectu hominis. quia hō plus conuenit cum nigro q̄ margarita. Unde cōmixtio in auctoritatib⁹ debet accipi pro conuenientia vel disconuenientia maioꝝ vel minoꝝ. Est tamen sciendum q̄ scotiste non solum qualitates dicunt intendi ⁊ remitti sed etiam formas substantiales. qđ videt esse ꝯtra Arest. in p̄dicamento substantie q̄ dicit q̄ substantia non recipiat magis neq; min⁹. Et. viij. metha. Forme sunt sicut numeri. et hoc intelligit de forma substātiali. quia Arestoteles subdit. Et quēadmodū nec numerus habet magis ⁊ minus nec fm speciem substantia. et ratio est. quia si numero addit vnitas: semper erit speciem. Ideo sup̄ verbis p̄dictis dicit cōmentator:. Quēadmodū forma nūeri vt trinitas non est magis trinitas q̄ alia: ita forma substantialis nō recipit magis et minus. Sūt etiam alie opiniones de intensione et remissione quas ad presens derelinq̄. Ultimate ergo est dicendū q̄ causa remissionis et intentionis sunt ipsi gradus non absolute sed in q̄ntum vnus fluit post alium ab alterante. hoc patet sufficienter ex p̄dictis. Sed diceres. Concdsum est q̄ vnus gradus non faciat intensionē neq; remissionē. ergo necesse est q̄ duo ad minus requirātur vltra medium latitudinis. sed hoc videt esse falsum. q: si due tepiditates misceant remanet tepiditas: ⁊ tñ supueniūt ad minus duo gradus. Respōdet q̄ ad min⁹ duo req̄runt gradus ad intensionē. vt ex duobus luminib⁹ fit maius lumen. ex duabus grauitatib⁹ fit grauius. Sed ad replicā dr q̄ licet maneat tepiditas: tamen hoc est ratione subiecti. Vel melius. si duo tepida equaliter fundant et misceant simul: tunc fit intēsio in vna qualitate scz q̄ est actuor. ⁊ licet non sentiat: tamen hoc est ideo quia nos nihil capimus nisi ꝑfecte sensibile. sed duo vel vnus gradus vix possunt sentiri. Diceres secundo ꝯra p̄dicta. Boetius sup̄ p̄dicamento qualitatis dicit Una iusticia nō est magis iusticia q̄ alia. sed iusticia est qualitas. igit qualitas non suscipit magis ⁊ minus. Respōdet q̄ Arest. dixit in textu. Aliqs posset dubitare an qualitas reciperet magis et minus in concreto vel abstracto. et hoc dictum siue dubium recitat Boetius nō aūt diffinit in hūs verbis. Et si allegatur Boetius dicens Justicia non intendit et remittit fm se sed fm subiectū suum: ipse loquit subiective: non aūt terminative et formaliter. alis accidentis esset accidens contra Arestotelez quarto methaphisice. Quia ergo incidit hic materia de qualitate in alteratione ⁊ de gradibus: qui quandoq; sunt cō

trarij scz qualitatis expellende z qualitatis introducende. et dicit Aresto. v. phisicoz. Minus album z magis album sunt contraria Ideo vltimo queritur

Questio V

Vtz qualitates cōtrarie possint inesse eidez subiecto.

Vbi notādū q qualitas fm Arest. in p̄dicamentis est fm quam quales esse dicimur. scz simpliciter vel fm quid. Qualitas ēn vltra mediam latitudinē vt albedo vt sez denominat rem album simpliciter. sed sub media latitudine vt albedo vt tria denominat fm quid rem albam. Et hec diffinitio vakin via nature: als albedo in hostia cōsecrata non esset qualitas: ex quo nihil denominat. Omnes ēn diffinitiones Arestotelis vank fm viam nature. in sacramento aūt accidētia stant sine subiecto supnaturaliter z miraculose. Qualitas aūt accidētalis est duplex. Aliqua dicitur prima scz in hijs inferioribus: que cum abiectione sui contrarij producit sibi simile ex sua natura. Vel sic. est qualitas ex sua natura activa. Et sūt quatuoz. ij. de genera. scz caliditas frigiditas que sunt ꝓncipaliter active: humiditas z siccitas que sunt active in respectu: z principaliter passiue. Ille ēn qualitates iam dicte sua ꝓpria virtute agunt z ꝓducunt sibi similes. Vnde albedo nihil agit in amaritudine lactis. Item lux nō est qualitas prima hoc modo: licet sit prioz alijs omnibus: cum sit eterna fm speciem ex mente Arestotelis. Imo in celo non sunt qualitates prime. quia non est capax peregrinarum impssionum id est qualitatum primarum: que dicuntur peregrine quia hincinde per omnia coꝛpoꝛa inferioꝛa currunt z transmutant: imo nihil potest transmutari sine ipsis. Et cum dicitur: tamen astronomi dicunt saturnum esse frigidum et siccum: lunam frigidam et humidā. et sic de alijs astris. Respondetur q virtualiter stella saturni est frigida. quia potest in hec inferioꝛa influere et producere realem frigiditatem. non autem est frigidus formaliter et ad tactum. et sic de alijs sideribus. Alia est qualitas secunda et proprie que sequitur ex actione qualitatum primarum vt omnes species colozis: saporis: odoris. Vnde si caliditas agit in humidum temperatum: generatur coloꝛ niger. si in siccum: generatur coloꝛ albus. vt patz in ossibus que primo quando vrunk sunt nigra et tandem efficiuntur alba. Si autem calidum agit in nimis humidum generatur coloꝛ viridis vt in lacubus et puteis. et sic consequenter. Et sic describendo qualitatem secundam: non omnis qualitas est prima vel secunda. vt scientia virtus opinio influentia celi. Etiam reperitur qualitas tercia que apud medicos dicitur occulta siue qualitas specifica scilicet mediante qua forma specifica producit effectuz sensibilem qualitate existente insensibili. vnde dicunt q radix vel herba sepe aliquid operetur a qualitate propria siue specifica cuius contrarium deberet operari per qualitates primas cuius complexionis tunc est. Ideo necessario talis qualitas tercia ponitur fm omnes medicos. Potest tamē qualitas secunda describi privative sic. Est qualitas que non est ꝓma. z ita non est dabilis qualitas media: cum tunc membra contradicant et contradictionis non est medium. iij. methaphisice.

Notandū secūdo q̄ contrarietas accipitur multis modis vt dictum est. j. phisi. ibi Vtrū cuiuslibet transmutationis naturalis p̄ncipia sint cōtraria. In p̄posito aūt debet accipi p̄ 2trarietate reali t p̄ximissime put est due q̄litates maxime gradualiter distantes q̄ non p̄nt simul et semel idem denoiare sed successiue. vt ō: in postp̄dicamētis. Cōtraria sunt q̄ vicissim eidē insunt id est successiue: t maxime scz gradualiter a seinuicē distant. et se mutuo expellūt. Hec tñ diffinitio p̄ncipaliter intelligit de q̄litatibꝫ p̄mis que cū simł applicank impossibile est naturalr q̄n q̄litas 2traria agat in aliā corruptiue. secus est de albedine t nigredine q̄ ex sua natura non agunt inuicē nisi q: subiectū in q̄ sunt est calidum vel frigidū tc.

Respondek ad questionem. Impossibile est naturaliter q̄litates 2trarias in esse intenso eidem subiecto p̄cise ineſſe. Hec cōclusio patet auctoritate Aresto. ij. thopi. Impossibile est 2traria eidē simł ineſſe. Et. xij. metha. Impossibilia sunt 2traria adinuicē. Et idem vult in multꝫ aliꝫs locꝫ vt q̄nto metha. ij. de genera. ij. p̄armenias. x. metha. tc. Et cōmentator. Impossibile est idem simul esse calidū t frigidū in actu t potētia. Et Boēcꝰ li. ij. de 2solatiōe phica. Natura respuit vt 2traria quecꝫ iungank. Ratione p̄batur Que se mutuo corrumpunt non p̄nt simul stare. sed 2traria sunt sibinuicez corruptiua. j. phisicoꝝ t. viij. metha. Vnde vnū 2trariorꝫ expellit reliquum vt supra. t. vj. ethicoꝝ. vehemens delectatio expellit tristiciaz. Imo sicut est impossibile naturalr duo 2tradictoria eidem ineſſe: ita est impossibile naturaliter duo 2traria eidem ineſſe. iij. metha. si 2traria insunt tūc etiā contradictoria. Ex q̄ auctoritate aliq̄ elicūt q̄ etiā impossibile sit supnaturaliter cōtraria eidem simul ineſſe. q: in oi oppositiōe includik 2tradictoria: q̄ est etiaz deo impossibilis. Vnde q̄rto metha. ō:. oia 2traria reducunk in primū vnū sed. x. metha. ō:. p̄mū oppositorꝫ est contradictio. Hec est opinio thome. Cōmuniter tñ tenek oppositū. s. q̄ supnaturaliter 2traria p̄nt eidem subiectō in esse. potest eñ deus actionē 2trariorū suspēdere. Item legik in dānatis actu esse summū calidū t frigidū. Item ō: q̄ auctoritates Aresto. p̄bant nihil aliō nisi q̄ ois oppositio est reducibilis ad cōtradictoriā. Dicit eñ Aresto. x. metha. P̄ima genera contrariorꝫ sunt vnum t multa alia nāqꝫ 2traria ad hec reducunk. Cōtradictio aūt licet sit maxima oppositionum. iij. metha. nō tñ includik in 2traria. q: in nullo positiuo includik p̄riuatiuū. sed 2traria oppositio est positiua. in cōtradictoria aūt semp vnū extremoꝝ est nō ens. iij. metha. Hec tñ disceptatio relinquik theologꝫ. Dicik in 2clusione: in esse intēso. q: in esse remisso caliditas t frigiditas stant simul in aqua tepida. Itē dicik: p̄cise. id est adequate p̄m eandē p̄tem subiecti. q: in eodem subiecto in diuersis tñ partibꝫ stant simul 2traria etiam in esse intenso. q: si se mutuo debent expellere t q̄litas expellenda resistit t sic successiue expellik: necesse est vt vna qualitas 2traria stet cū alia in eodem subiecto. alꝫs darek instans in quo materia prima staret sine qualitate quod est naturaliter impossibile. q̄n eñ vna expellik tunc alia successiue introducik. p̄terea dicit Aresto. vj. phisi. Omne q̄ mouek habet aliquid vtriusq̄ extremi. t illud est p̄ie vel̄ in alteratiōe.

Sed diceres An qualitas tota contrariek toti qualitati et quelibet pars. s. gradus cuilibet gradui alterius qualitatis. Respondetur q̄ non omnis caliditas contrariak cuilibet frigiditati. quia frigiditas vt. v. et caliditas vt. iij. stant actu simul in aq̄ tepida penetratiue vt dictum est. ideo

necesse est ꝙ gradus frigiditatis stet cum gradu caliditatꝭ. Etiã impossibile est ꝙ aliq̃ fieret alteratio ꝑte dicta nisi gradus diuersaꝝ ⁊ ꝯrariaꝝ qualitatũ starent simꝫ. Vnde cum ideo ꝯraria nõ possint stare simul qꝛ vna agat in aliã ⁊ ipsam coꝛrũpat. tunc quia vnus gradus paꝝ vꝫ nihil agit: ideo pñt stare simul ꝑ indistantiam. Et sic patet ꝙ ꝯrarietas non solum attendit penes speciem diuersam qualitatis sed penes species ꝯrarias tot vel tantoꝝ gradum sez in esse intenso.

Arguit primo. Nulla qualitas contrariat alteri. quia vel q̃ ambe essent. vel vna eaꝝ nõ esset. Non secundũ. qꝛ alietas ⁊ diuersitas cadunt inter res simul existentes. Nec q̃ ambe sunt. quia natura ꝯrariorꝝ est ꝙ successiue possint eidem inesse. ij. Thopicoꝝ. Idẽ cõtrariorꝝ est susceptibile. ⁊ sic accidens migraret de subiecto in subiectũ. Rñdet ꝙ q̃litates dicunt ꝯrarie eo tpe quo sunt. vt frigiditas aque cuilibet caliditati ꝯrariat. ⁊ licet illa caliditas que est in certo igne non possit inesse aque: tñ sibi similis in specie. et sicut vna qualitas de vna specie ꝯrariat alteri q̃tati ⁊ oib de eadẽ specie specialissima: ita ipsa vel sibi similis in specie potest eidẽ subiecto inesse.

Arguit secũdo et vltimo. Si contraria possunt eidez inesse tunc ignis posset frigefieri quod est impossibile. Respõdet ꝙ impossibile est ignem frigefieri: sed materiã ignis que fuit subiectũ caliditatis possibile est in se recipere frigiditatez. quia ignis nõ diceret ignis nisi calefaceret. ꝓterea dixit Petrus hyspanus caliditatẽ esse substantialẽ ⁊ essentialẽ igni. Itẽ. Si arguit auto. Arest. de sensu ⁊ sensato. Coꝛ est calidissimũ ⁊ cerebꝝ frigidissimũ et sic qualitates contrarie stant in eodem subiecto in esse intenso. Respõdetur ꝙ he due qualitates non sunt in esse intenso in homine quia homo nõ posset viuere. sed cerebꝝ est frigidissimũ in respectu ad alia mẽbra erquo eo in toto coꝛpoꝛe non est frigidius. imo habet etiam aliquid caliditatis qꝛ vita consistit in calido et humido. Ita dicak de corde. Aliter dicit ꝙ non infuit fm eandem ptem subiecti sicut etiã vna manus potest moueri sursum ⁊ alia eodem tpe deoꝛsum.

Questio VI

Vtꝛ motus localis sit distinctus ab ipso mobili ⁊ loco.

Aresto. in secundo capitulo tractatus primi in hꝫ tercio ponit diffinitiones motus que postea patebit. In primo ꝯo capitulo ꝑmisit quasdã diuisiones valentes ad diffinitionẽ motus que etiaz infra patebunt. Ergo ante diffinitionẽ sunt quedam videnda de ratione motus ⁊ ꝑ sertim motus localis: de quo inter moderniores philosophos varia est discꝛptatio. Ideo ꝓ veritate inqrenda ⁊ cõmuni opinione mota est ꝑsens q̃stio

Notandum primo ꝙ ratio motus localis siue sua essentia est ipsa successio qua vna pars mobilis succedit alteri. Et cum ptes hui⁹ successionis non possint esse simul: sed quando vna generaꝝ alia precedens coꝛrumpit. ideo motus est in continuo fieri et coꝛrumpi. ꝓter quod in successiuis idem est esse generari ⁊ coꝛrumpi. ita ꝙ primuz instas esse motus est eius generari ⁊ idem instans est vltimũ instans nõ esse motus. quia si motꝰ generatur: tunc vel quando est: vel quando non est. Si primũ: habeꝝ ꝙ generari et esse in motu sunt idem. Si secundum: hoc est falsum. quia quod nõ est nõ

generaf pſertim in ſucceſſiuis. Jta etiam phaſ de corrupi. Etiã partes mo/
tus non ſunt neq; lapſe ſiue pcedentes neq; ſequẽtes et ſolũ cõſiſtit in pſenti
vbi. ſicut de tpe nihil habek niſi pſens nũc. iij. phiſico x. Ens ergo pure ſuc/
ceſſiuum eſt cuius ptes nõ pñt coexiſtere pſenti nunc vt ſunt mot⁹ z tẽpus et
non plura. Ens ẏo pmanens eſt cui⁹ ptes pñt coexiſtere pſenti nunc vt albe
do z alia accidentia pter motũ. Vnde mot⁹ localis eſt accidẽs pure ſucceſſi
uum quo mobile mutat locum. Moueri aũt localiter eſt rem ſucceſſiue mu
tare locũ ex pte ſui. Vel ſic: eſt rem aliter z aliter ſe habere ſm prius z poſte/
rius ex ſua natura. Dicik: ex ſua natura vel ex pte ſui. quia turris nõ mouek li
cet ſit ẏtinue in alio z alio loco q: ſemp alius z alius aer ipſam circundat. tñ
ex ſua natura nõ mutauit locuz exquo quieſcit. Quia ergo de motu nihil
habek niſi pſens vbi z non poteſt dari inſtans in quo verum ſit dicere q⁹ mo
tus localis ſit. Jdeo multi dubitauerunt de veritate illi⁹ ꝓpoſitionis. Mo
tus localis eſt. que licet pineat ad logicum et methaphiſicũ: tñ q: hic fit mẽ
tio ꝑncipaliter de motu locali: nõ eſt hoc dubium oino ꝑtereunduz. Pro ei⁹
ergo veritate nota. q⁹ motus localis ſit eſt Areſt. j. phiſico x: dicẽs motuz eſſe
ꝑncipiũ preſuppoſitũ in ſcientia naturali. Jmo ſequerek q⁹ phi naturales de
nihilo diſputarent quod eſſet incõueniens maximũ. quia quicq; cõſiderant
ſub ratione motus ẏſiderant. Et. viij. phiſi. omnes affirmant motũ aliquid
de natura dicentes. Et. iij. phiſico x. Mot⁹ eſt actus impfectus. igik eſt. imo
idem pbant oẽs autoritates que infra ponenk in concluſione ꝑncipali. Ra
tione pbatur per experientiã. ſed dimittere ſenſum z ſequi intellectum eſt ſi/
gnũ diminuti intellect⁹. cõmẽtatoꝛ. v. phiſi. Jtem tẽpus eſt igik motus eſt. q:
tempus eſt motus. iij. phiſico x. ſed q⁹ temp⁹ ſit quia dies eſt z hora eſt. Jtez
aliquid mouetur localiter igitur motus localis eſt. quia denominatiuũ po/
ſitiuum ſemp eſt aliquid. vt patz inductiue. Jtem motus localis fuit. igitur
hec fuit vera: motus localis eſt. igik pari ratione tam eſt vera q: ſemper mo/
tus eſt. Sed contra. Supra dictum eſt q⁹ partes motus nunc̃ ſint ſimul:
imo q⁹ mot⁹ ſit in pſenti vbi indiuiſibili ſicut tẽpus in nunc vel pſenti indiui/
ſibili. ergo hec nunc̃ erit vera: motus localis eſt. ex q̃ eſt ipoꝛtat pſens nũc:
in quo nunc̃ erit verũ dicere: hoc eſt motus localis. q: antec̃ ꝓnomen hoc
exꝑimik tranſierunt infinita nunc. z ſic pariter de q̃libet alio inſtanti. Eſſe
em motus eſt in inſtanti ꝑncipaliter licet nullus motus fiat in inſtanti.

Pro illo argumento duo ſunt cõſideranda. Primũ. q⁹ motus eſt diuiſibi/
lis cum ſit de genere continuo x. iij. phiſico x. et omne ẏtinuum eſt diuiſibile
in infinitas ptes: itex. iij. huius. Et. vj. phiſi. Motus diuiditk diuiſione tem
poꝛis z magnitudinis: imo ad diuiſionẽ ſui ſubiecti ſi eſt extenſum. Jtẽ cum
motus ſit ſucceſſio. et ſucceſſio habeat partem poſt partem: eſt neceſſe q⁹ mo/
tus ſit diuiſibilis et cõpoſitus ex ptibus extenſis et quantis ſi ſubiectum ſit
quantum. quia ſm mentẽ Areſt. viij. phiſi. omne quod mouek eſt diuiſibile.

Secundũ. Copula ꝓpoſitiõis de pſenti debet ipoꝛtare tẽpus pſens ad
voluntatem loquentis vel diſputantis alꝫ nulla eſſet veritas in locutionib⁹
de pſenti vel in aliquo modo loquẽdi. De hoc tamen infra habes latius in
vltima q̃ſtione libꝛi quarti vbi dicek An tẽpus ſit in poteſtate loquẽtiſ vl nõ.
Nunc reſpondek ad argumentũ q⁹ hec ſit vera motus localis eſt z fuit et erit
vera q: ſemp motus eſt ex q̃ celũ ſemp mouek. j. celi. et nõ oportet q⁹ ei⁹ extre/
ma ſimul verificenk. q: impoſſibile eſt ipſa verificari de eodẽ z certo motu: ex
quo eſt in continuo fieri et coꝛrupi. ſed ex eo q⁹ res eſt vel non eſt: oꝛatio vera

vel falsa dicit. Unde non dat instans ꝑ quo hec non sit vera: motus est cui semp habet correspondentiã in re. z hoc est ꝓncipale: ex q̃ sumit veritas ꝓpositionis. Scõo arguit. Illud nõ est cuius ꝑtes non sunt. iij. phisicoꝝ. sed partes motus nõ sunt vt supra. Item illud quod generat nõ est. v. phisi. sed motus generat. Respondetur q̃ iste auctoritates habent solum locuꝫ in rebꝫ pmanentibꝫ: ille em debent omnes suas ꝑtes habere simul. et q̃n generantur tunc non sunt sez in esse completo. Motus aũt est res pure successiua cuiꝰ in rei veritate pars ꝑcedens z subsequens non sunt.

Secundo pro principali quesito Notandũ: cum motus sit successio cuius vna pars ꝓtinue fluit ab alia ideo est actꝰ impfectus. iij. phisicoꝝ. Cum ergo sit ens impfectum difficulter potest apprehendi ab intellectu quid sit in sua essentia. Propterea referunt aliqui sanctuꝫ Augustinũ dixisse: oino ignoro quid sit motus. ꝓpter quod etiã multi tenuerũt motuꝫ non esse distinctũ ab ipso mobili. Hec tamen opinio nõ potest saluare expientiã vulgariũ neq̃ sententiã Arest. z sui cõmentatoris. mouẽs em intrinsecũ nõ est sensibile neq̃ motus est sensibilis nisi q̃ est in re mota sensibili. ꝓterea videtur esse res mota met.

Cõclusio. Motus localis est distinctus realiter a qualibet substantia mobili z a loco. Hec conclusio probat auctoritate Arest. iij. phisicoꝝ. Motus est passio quedam. sed passio idem est quod accidens in omnibus locis apud Arest. mobile ẽ est substantia. et. ij. de ania. Dico autez vt motus z magnitudo accidũt sensibilibus circa que est maxie decipi fm sensum. Item motus est in mobili subiectiue. iij. phisicoꝝ. z cõmentator ibidez Motus est in moto. sed mobile non est subiectiue in aliqua re. ergo distinguunt. et. iij. phisicoꝝ. Motus est actus mobilis. sed nihil est actus suiꝰ ipsiꝰ Item motus est res successiua. iij. phisicoꝝ. sed mobile est res ꝑmanẽs. igitur distinguunt. Item mobile mouetur. sed motus non mouet. quia motꝰ non est motus neq̃ generationis generatio. v. phisi. Et breuiter: Illa sunt distincta quoꝝ vnum est sine alio. sed mobile potest esse absq̃ motu. si enim essent idem: mobile semp moueret: ex quo semp sibi inesset motus. Item motus est diuisibilis z extensus continuus et quãtus. v. phisicoꝝ. sed angelus mouetur vt fide credimus. et si motus est angelus: ipse etiam erit quantus. Q3 aũt distinguat a loco: patet. quia locus est quando motus non est. et locus est superficies corporis cõtinentis locatum. sed motus nõ est superficies cũ superficies forma quiescens sit z res ꝑmanens: motus ẽ successio z res successiua. Item deus potest mouere totum mundum motu recto. sed hic nullus est locus: cum extra celum nihil sit. sed antecedens est articulus Parisiensis. Dicere deum non posse mouere totum mundũ motu recto: est error. Ergo est dicendum q̃ motus sit accidens corporale inherens materie prime in cõpositis. et est necessarius ideo vt res naturalis debitum suũ finẽ locũ imo debitam ꝑfectionem consequat.

Arguit primo. Motus est mobile met. quia si esset distinctum accidẽs tunc posset ab eo separi et separatim conseruari ex articulo parisiensi. Sed ꝑ separatur ꝑ diuinã potentiã q̃ro An adhuc sit motꝰ vel nõ. si nõ est motꝰ tũc nõ põt separatim ꝓseruari. z ꝑ ꝓseq̃ns nõ est distinctꝰ a mobili. si aũt

adhuc est motus tūc nō erit actus mobilis inquātū mobile. et sic diffinitio motus sibi non cōuenit. Respondek q motus sup naturaliter pōt separari a mobili. et diffinitio Aresto. intelligik fm viā nature. sicut omnes alie sue diffinitōes intelligi debent. Aresto. eīm nullo mō ꝓcessisset q aliqō accidēs posset separari a suo subiecto.

Arguitur scō. si motus localis esset distinctus a mobili: tūc esset ꝓcessus in infinitū. q: ipe motus etiaz mouek. vl ergo alio motu ab eo distincto vel seipo. Si secundū tūc motus localis est mobile. Si ꝑmuz tūc conseq̄nter de illo motu pariter querak an moueak seipo vel alio. et qō cunqz dicik aut motus erit mobile met aut erit ꝓcessus in infinitū. Respō dek q motus localis mouek q: generak et co:rumpik. Unde illa ꝓcedk. motus localis est mobile. q: est generabile et co:ruptibile. igik mobile a specie ad genus. sed generak nō generatōe ab eo distincta sed seipo et a mouente ꝑncipaliter. Sed motus localis de quo argumentū est nō mouek localiter si autē moueret localiter tūc argumentū ꝓcederet. Et ratio est q: qō mouetur huic ineſt motus. et sic si motus moueret accidentis esset accidens. Et si allegak Arestote. ij. thopico ꝝ. motus nobis mouenk omnia que in nobis sunt. sed motus ineſt nobis. Respondek q autozitas sic debz intelligi. motus nobis mouenk omnia q̄ insunt nobis inheſiue et ꝓmanenter. Inheſiue dicitur ꝓpter deum q̄ ineſt nobis et est īmobilis. viij. phisico ꝝ. Permanent dicik ꝓpter motū localem qui nō mouetur localiter q: nunqz q̄escat fm ꝑmē tato:e. igik nunqz mouek. et q̄ opposita habēt fieri circa idem successiue

Arguitur tercio. motus non distinguik a loco et mobili. q: impossibile est motū esse sine loco. iij. phisico ꝝ. Itē tunc posset esse ī mobili absqz hoc q mobile muter locū. qō est incōueniens. quia in aliqua re esset motus que nō moueret. Itē vnus motus nō esset velocio: alio. q: cum sit res successiua sibi nō pōt fieri additio ꝑ gradus. sicut in intensiōe qualitatiz. Respondek ad autozitatē q intelligik naturaliter. Ad scōm dicik q in q̄cunqz est motus illud mouek. et quo omne accidens denoiat suū subiectū. sicut in quo est sciētia ille est sciens. Ad terciū dicik q vnus motus est alio velocio: vt experientia testak. et causa est quia vnū mobile plures habet grad⁹ gra uitatis q̄z aliud. motus autē in sua essentia nō intēdik cū nō sit q̄litas. nō ei est intēsibil sed ꝓprie velocitabilis. Sed qñ dicimus motū intēdi ꝑ velocitatē ipo:pe loqmur. q: sola q̄litas intēdik z habz grad⁹. z ꝑ ꝑns argumētū nihil aliud q̄rit nisi causam velocitatis mot⁹. ꝓpter ea et hūs claret q ratio situe essentia motus est difficil cognitōis. Ideo ante eius diffinitōem ꝑ maiori intellectu consequenter querik

Questio VII

Vtrū quilibet motus necessario habeat terminos a quo et ad quē. et an sit de essentia sui ſmi ad quez.

Notandū primo q terminus variis modis accipik ī diuersis gtibz phie. Arest. eīm in. v. metha. ix. ponit acceptōes termini. Prio ſmi nus est cuiuslibet q̄ntitatis vltimū. id ē qō termiat corpus q̄ntū vt superficies Scō extra qō nihil ē recipe rei termiate. vt cutis est termin⁹ bois z cortex trūci arboris. Tercio ifra qō oia sunt rei termiate. vt superficies cuiuslibz rei.

Quarto est species magnitudis.s.figura est termin⁹ figurati.z isti quatuor modi ꝙsi coincidũt.Quinto est finis ad quẽ est mot⁹.h̃ est termin⁹ ad quem est mot⁹.Sexto est illud a quo incipit mot⁹ siue terminus a ꝙ.z hijs duobus modis fit hic mẽtio de terminis ipi⁹ mot⁹.Septimo est finis gra cui⁹ qz ille terminat actiõem.Octauo est forma substantial'in generatõne .qz illa terminat generatõem.Nono est diffinitio q̃ditatiua q̃ d: termin⁹. qz dak p differentiã que significat formã q̃ est termin⁹ generatõis. Vnde j. thopicorũ.Terminus est oratio indicãs q̃d est esse rei. Jn ꝓposito ꝙ termin⁹ est nihil aliud nisi illud qđ terminat motum intrinsece vt sua pars vel extrinsece. Vnde ſ cut linea terminak duoby pũctis.ita etiã motus duoby terminis. Quia ꝙ quilibz motus siue localis alteratõis vel generatõis ꝛc.apd nos ẽ finitus .necesse ẽ ipm terminari.id ẽ habere ꝓmũ z vltimũ .Et cũ q̃libz motus terminek intrinsece et extrinsece necesse est qz q̃libz motus q̃tuo: habeat terminos duos intrinsecos z duos extrisecos. Termin⁹ intrinsecus cuiuslibet motus ẽ ꝓma et vltima ps successiõis in q̃libet motu que dicunk termi intrinseci. qz sunt ptes mot⁹ et successiõis .exq̃ ois ps est de essentia totius. Terminus aũt intrinsec⁹ est duplex.s.a quo incipit mot⁹.z est ꝓma ps cuiuslibet successiõis siue mot⁹.z dak si pũcta sunt ponẽda indiuisibilia.etiã si sup latiuus prima exponak affirmatiue.qz prim⁹ pũctus siue mutatũ esse in successione est omni alio a se prior. Si ꝙo puncta nõ ponunk indiuisibilia de ꝙ in sexto huius dicek nũc prima pars motus dak negatiue qz illa nulla alia est prior. Jta parit dicak de vltima pte cuiuslibet mot⁹. Alius est terminus intrinsecus ad quem scz ipius motus.z est vltima pars successiõis in qualibz specie motus.quia sicut ante dictũ est quelibet species motus in hoc q ẽ motus est ipa successio met. Nisi em̃ hoc dicak et teneak nõ põt dari termin⁹ extrinsecus in alteratõe generatõe z corruptõe. Terminus extrinsecus cuiuslibet motus est illud sub quo mobile q̃uit ante motũ vel q̃sc̃it post motũ Et eodem mõ est duplex.s.a quo et ad quẽ. Exemplũ.mot⁹ local'ꝓ termino a ꝙ habet locũ in ꝙ mobile est ante motũ.z ꝓ termino ad quem habz locuz in ꝙ mobile q̃sc̃it post motũ. Termin⁹ a ꝙ generatõis extrinsec⁹ ẽ forma q prius est in materia.ad quẽ est forma de nouo introducta. Termin⁹ a ꝙ extrinsecus augmẽtatõis est minor q̃ntitas.scz ad quẽ est maior q̃ntitas. Terminus a quo extrisecus alteratõis est q̃litas p̃cedens .sed ad quẽ est qualitas que introducit.et sic de alijs motibus. Terminus ꝙo a quo intrinsec⁹ cuiuslibet motus est ꝓma ps totius successiõis.sed ad quem est vltia pars totius successiõis. Non em̃ in alteratõe pt esse vltima vel prima pars qualitatis terminus intrinsec⁹.qz est eiusdẽ speciei specialissime cũ termino extrinseco. Jta etiã de generatõe et augmentatõe est declarandũ. Cõmũit autez qñ loqmur de terminis alicuius motus loqmur de extrinsecis.

Notandũ secũdo qꝺ illud ꝓprie est de essentia alterius qđ est eius pars essentiak.scz qñ ipm nõ potest existere sine illo. vt materia z forma sunt de essentia hois.qz homo nõ põt esse sine materia vl forma. Jtez gradus est pars essentiak qualitatis totius.imo quelibet pars est de essentia totius sub ratiõe toti⁹. Totum autem proprie nõ dicitur esse de essentia partiũ.quia partes possunt esse absq toto. Large vero z improprie illud ẽ de essentia alterius quod secũ est eiusdem ratõnis et denomiatõis. vt gutta est de essentia totius aque.quia quelibet pars aque est aqua. Jsta ellen-

tia reperitur solum in reb⁹ homogeneis. id est quarū quelibet pars habet nomē totus. vt q̄libet pars panis est panis. et quelibet pars qualitatis est qualitas. sicut in ꝓposito quelibz pars motus est motus. nō ponenda puncta indiuisibilia. Hūs ita ꝓmissis sit hec

Prima conclusio, Omnis motus etiā localis non circularis habet necessario terminos a quo et ad quē intrinsecos et extrinsecos. vt alteratio ꝓprie dicta. generatio. corruptio. augmētatio. diminutio ⁊ mot⁹ localis. Hec cōclusio patet inductiue vt supra ꝑ omēs termios motuū currēdo. Et auto. etiā Aresto. hic in textu q̄ assignat cuilibet motui terminū a q̄ quem appellat priuatōem siue impfectōnez. et terminū ad quem qui appellatur habitus siue pfectio. Ratōne tali. Omnis motus p̄sertim nō circularis celi est finitus. ꝑmo celi. ergo necessario terminat⁹ suis terminis ⁊ intrinsece et extrinsece. Sed si querit⁹. an tales termini sint realiter distincti a tota successione siue a toto motu Est dicendū q̄ sic. De extrinsecis ꝓbatz quia sunt ꝓmanentis nature. sed successio siue motus est ens successiuū. imo non sunt partes motus sed sunt extra motū. et sunt quādo motus non est. igit⁹ distinguūt realiter. Sed de intrinsecis ꝓbatur. quia termini intrinseci sūt prima ⁊ vltima pars successionis siue motus. sed pars realiter distinguit⁹ a suo toto. Cōmentator. j. phisicoꝝ. Est tamē verꝝ q̄ illi termini intrinseci sūt eiusdem speciei ⁊ ratōis cū tota successiōe si pūcta nō sunt indiuisibilia. ḋa quelibet pars successionis est successio.

Secūda cōclusio, Nullus motus est ō essentia sui termini ad quē extrinseci licz sit eiusdem ratōnis cū suo termino intrinseco a quo ⁊ ad quem. Prima pars patet q⁹ illud nō est de essentia alterius quod est q̄ alterum nō est. sed q̄ terminus extrinsec⁹ est acquisitus tūc amplius motus nō est. quia habitib⁹ p̄sentib⁹ in materia cessat motus. imo cū termino extrinseco motus etiā non est eiusdem ratōis. quia terminus extrinsec⁹ est res ꝓmanens. vt patet inductiue. motus ꝝo est res successiua. iij. phisicoꝝ. sed nullum successiuū est eiusdem ratōis et speciei cum re ꝓmanēti. Secunda pars ꝓbat⁹. quelibet pars successiōis quāta est successio. sed termini intrinseci cuiuslibet motus sunt ꝑma ⁊ vltima pars motus. vt supra patuit. igitur cum sint partes motus necesse est q̄ sint eiusdē ratōis cum toto motu. quia motus est quoddā homogeneū ꝑm mentē Aresto. q̄ nō posuit puncta indiuisibilia in cōtinuo. vt latius a principio libri. vj. phisicoꝝ.

Sed diceres, quare potius querit⁹ de termino ad quem q̄s a quo cū sit par ratio de vtroq̄. Respondet⁹ sicut terminus ad quē intrinsecus est eiusdē ratōis cū toto motu. ita etiam terminus a quo. sed q⁹ mouens plus intendit terminū ad quē q̄ est finis eius gr̄a cuius agit et eius ꝓfectio ꝑm ꝓmentatorē. ⁊ cū iustū sit oia a fine denominari. iij. ō aīa. ideo potius motus dicit⁹ eiusdē rōnis cū termino ad quē. q̄uis ꝓprie terminus ad quē magis deberet dici eiusdem ratōis cū motu q̄s ecōtra. q⁹ pars est de natura tot⁹ ⁊ nō ecōtra nisi in homogeneis. Vlñ etiam dicit⁹ q⁹ motus sit in eodem predicamēto cū termino ad quē. ⁊ hoc debz intelligi de termino extrinseco. ita q⁹ sit sensus. motus qui denoiat⁹ a suo termino extrinseco ad quē tandē a fine etiā denominat⁹ esse in eodē p̄dicamento cū suo termino ad quē. vt generatio et corruptio sunt de genere substātie ꝑm cōmentatorē. quia terminus ad quē est substātia. Alteratio de genere qualitatis. Motus local⁹

de genere vbi. Augmentatio et diminutio de genere quantitatis. Vnde Aresto. iij. phisicoꝝ dicit. Mutat eñ omne qđ mutat aut ſm ſubiectū id ē ſubſtantiā aut ſm qualitatē aut ſm quantitatē aut ſm locum. Motus autem ꝓut est ipa ſucceſſio quia recipit in mobili est in ꝑdicamento paſſiōis. quia recipi ē pati. Et hoc voluit dicere cōmentator tercio huiꝰ inđens. Motus ſm qđ nō differt a ꝓfectione ad quam vadit niſi ſm magis et minus ceſſe est qđ ſit de genere illius ꝓfectionis. et hoc debz intelligi denoiatiue ſiue vulgariter. quia motus a vulgo nō ꝓcipitur niſi ꝑ terminū ad quem ꝓpē ſuam impfectōnem. Et ſubdit cōmētator. Sed ſm qđ est accidens quod est vna ad ꝓfectiōem que alia est ab ipa ꝓfectione neceſſe est qđ ſit genus ꝑ ſe. id est qđ per ſe ſit in genere predicamētali. et non rōe ſui termini ad quem

Arguitur contra primā conclusionē. Motus circularis celi etiā habet terminos. quia vna ſpera ſupior terminat extrinſece inferiorem imo motus circularis vnius reuolutiōis ſez viginti quatuor horarū habet terminū a quo ab oriente et ad quem iterato circa oriens. imo reuolutio vnius diei habet terminū a quo in oriente et ad quem in occidente. quoniam illi terminant totū diē. Reſpondet primo. motus celi est eternꝰ ſm Aresto/telem. viij. phiſ cor̄ū. et. j. celi. ideo nō potest aſſignari prima et vltima pars eius. et ꝑ cōſequens nō habet terminos. licz vnica reuolutio ſez diei poſſit habere terminos intrinſecos a quo et ad quem vt ꝓbat argumentū. Secūdo dicitur. in motu circulari celi nō est bene aſſignari terminū a quo et ad quem intrinſecū vel extrinſecū. et hoc quo ad celum vel eius motū. quoniaz ſemp dies est et ſemp nox est. igit non dat principiū neq finis diei vel noctiz qz ſp ſol lucet et ſp terra dat vmbrā. Quo ad nos aūt imaginamur initiuz diei q̄ ad orizontem noſtꝝ. et etiam noctem ꝛc.

Arguitur contra ſecundam conclusionem. Motus est de eſſentia ſui termini ad quem. tercio phiſicoꝝ. non est autem motus ꝓter res: ſcilicz ad quas vadit. Et cōmentator tercio huius. Motus non differt a perfectione ad quam vadit niſi ſm magis et minus. Et idem quīto phiſicoꝝ. Subſtantie motus est de natura eius ad quod est: et non a quo est. Sed omne s intelligimus in hijs autoꝛitatibus terminum ad quem extrinſecum. igitur motus est eiuſdem ſpeciei cum ſuo termino extrinſeco. quod ꝓius negatum est. Reſpondetur qđ motus nunq̄ ſit de eſſentia ſui termini ad quem extrinſeci. neq illa autoritas est Aresto telis. ſed ipe dicit qđ motus non ſit ꝓter res ad quas vadit. quod verum est: quia alias motus fieret fruſtra. niſi mouens intenderet terminum ad quem extrinſecum. vt patet in motu locali grauiū et leuium. Ad cōmentatorē dicitur qđ loquat denominatiue. quia terminus ad quem extrinſecus denominat motuz in tali vel alia ſpecie. quia ſi est qualitas denominatur alteratio. ſi forma ſubſtantialis generatio: et ſic de alijs. non autem ꝓprie. ſcilicz inquantuz motus est ſucceſſio. vt ſupra.

Arguitur tercio. fiat motus ꝑ totā horam tunc cuilibet inſtanti horе correſpondet vna pars motus. Et ſic primum et vltimum inſtans ſiue mutatum eſſe in motu erunt ſui termini intrinſeci: qui non ſunt ſecum eiuſdem rationis. exquo inſtans non est motus. Alias in inſtanti

fieret motus ꝟtra Aresto. De ratione ēm termini est ꝙ sit indiuisibilis. igit secunda pars q̄stionis secūde est falsa. Respondet ꝙ in instanti nō fit motꝰ. quia instans nō mensurat motū. iij. phisicoꝝ. Si g̃ ponunt puncta indiuisibilia tunc non est dicendū ꝙ q̄libet pars motus sit motus vt argumentū ꝓbat. ergo ꝟclusio debet intelligi nō ponendo pūcta indiuisibilia vel de ꝓma et vltima ꝑte motus extensis: alꝫ argumentū ꝓcederet. Ex predictꝫ ergo q̄stionibus dare potest inuestigari quid sit ratio siue essentia motus. ꝓpter quod queritur

Questio VIII

Vtꝝ diffinitio motus sit suf

ficiens in qua dicit: est actus entis in potentia ꝼm ꝙ hmōi. Notandū primo ꝙ Arest. hic in textu ꝓ inferenda diffinitione motꝰ ꝓmittit tres diuisiones. Prima. Eoꝝ que sunt quedā sunt in actu: quedam in potētia. Secūda Eoꝝ q̄ actu sunt q̄ddam est substātia: quoddā q̄litas. aliud q̄ntitas. aut aliquid aliorꝝ ꝓdicamentoꝝ. Ex hīs infert ꝙ motus est ad aliq̄d ꝓdictoꝝ predicamentoꝝ. q: vel ad substantiā sicut generatio ꝛ corruptio. vel ad q̄litatez sicut alteratio. vel ad quantitatē vt augmentatio ꝛ diminutio. vel ad vbi vt motus localis. vñ motꝰ nō est ꝑter res ad q̄s vadit id est terminꝰ extrinsecus motꝰ ad quē ꝙ est vnū ex ꝓdictꝭ ꝓdicamētꝭ denotat totū motū: qm̄ iustus est ola a fine denotari. sed terminꝰ ad quē est finis motꝰ. Hic aliq̄ elicitur ꝙ motus sit in codē ꝓdicamēto cū suo termio ad quē extrinseco vt in ꝓcedēti q̄stiōe

Sed diceres, Tamē Arestoteles a ꝓncipio tercij phisicoꝝ dixit Motꝰ est de genere ꝟtinuoꝝ. et Arest. cū cōmentatore. v. metha. Motus est ꝙ se quātitas. ergo motꝰ sp est in ꝓdicamento q̄ntitatꝭ. Respondet ꝙ Arest. dicēs motū esse de genere ꝟtinuoꝝ: nō vult ꝙ sit quātitas vel species q̄ntitatꝭ. sed ꝙ sit ꝟtinuū. q: est diuisibilis in infinitas ꝑtes sicut q̄dlibet continuū. vñ suba vt materia ꝓma ꝛ q̄litas etiam sunt q̄ntitas ꝟtinua siue cōtinuū. ꝛ tñ nō sunt de ꝓdicamēto q̄ntitatꝭ. Ad aliā autoritatē dr ꝙ motꝰ sit per se q̄ntitas scz ꝟtinua q: nō mensurat nisi ꝙ longitudinē sue durationis. sed lōgitudo est quātitas: hoc vult cōmentator. iij. phisicoꝝ ita inqēns. tēpus mē surat motū non ꝼm ꝙ motus sed ꝼm q̄ntitatē accidentem motui: hoc est ꝼm longitudinē durationis sue. Imo dicit cōmentator tercio huius ꝙ cuilibet parti sensibili temporis correspondet pars sensibilis id est diuisibilis rei acq̄site per motum.

Secundo Notandum ꝙ motus in diuersis partibus philosophie accipit q̄druplr. Prio largissime ꝓ oi mutatiōe siue successiua vl instātanea. ꝛ sic nihil aliud est nisi mutatio vl aliq̄ habitio. vt nolitio creatio imaginatio ꝛc. hoc mō intelligit Aresꝭ. xij. metha. oē intelligibile mouet intellectū. Et plato. Nihil differt deuenire in aliqd̄ primuꝫ mouens seꝑm. Ita habet infinitas species: cum sit nihil aliud q̄ mutatio q̄ res aliter ꝛ aliter se habet. Secundo motus vt in tercio phisicoꝝ accipit large, pro est mutatio successiua facta in subiecto. et hoc modo habet sex species. scz generationem corruptionem que pro subiecto habent materiā primā. alterationē: augmentationem: diminutionē: ꝛ motū localem. que pro subiecto habēt hoc aliq̄d siue totū compositū. tot etiam ponit species motus Aresꝭ. in postꝑdicamētꝭ. Sed diceres. tamē dicit cōmentator. vj. phisicoꝝ. trāsmutatio que est in substantia

est in non tpe. sed talis est generatio ⁊ corruptio. igit nō sunt species motꝰ. cū motus sit successiuus. iij. phisicoꝝ. Itē ois forma est indiuisibil fm autorem sex pncipioꝝ. igit generatio p quā acquirit forma fit in instanti. Respondet q generatio et corruptio sunt species motus vt Aresto. hic diffinit motū vt manifeste exēplificat aresto. hic in textu. Unde dixerūt alij q aresto. cum scripsisset postpdicamēta erat iuuenis. et cum esset factus maturior retractauit suam sentētiā de speciebꝰ motus hic in phisica. Sed illud apte est falsum. vt expsse ptz in textu. Et dicit cōmētator. viij. phisi. Ois generatio ⁊ corruptio sunt motus. Et Aresto. viij. phisicoꝝ. Ois generatio et corruptio sunt veloces vel tarde. sed velox et tardū sunt differentie motus. Itē ois mutatio successiua facta in subiecto est motus. sed corruptio cū sit a contrario resistente necessario est successiua. q corruptio fit p partē post partē propter formā porē resistentē. ita pari ratōe generatio est motus. Sed ad cōmētatorem dicit. q quo ad nos forma imperceptibilit acquirit cōplete p generatōnem. licz in veritate ps forme post partē successiue acquirat. Ad aliō dicitur q forma nō est diuisibil in ptes diuersaꝝ rationū. est tn in veritate diuisibilis in suas ptes essentiales siue intrinsecas. Ita etiā dicit cōmētator. vj. phisicoꝝ. Finis trāsmutatōis est indiuisibilis. s. in ptes diuersaꝝ rationuꝫ.

Diceres secūdo. quō saluat aresto. hic. iij. phisicorū. et xj. metha. dicens. Tot sunt species motus q̄t sunt species entis. Rndet q sic intelligit. quot sē termini extrinseci ad qs de pdicamēto entis. tot sunt species motꝰ. q motus denominat a suo termio ad quē sicut a suo fine. Ideo dixit Arest. non est motus p̄ter res ad quas vadit. Unde de substātia sunt generatio ⁊ corruptio. de qntitate augmētatio ⁊ diminutio. de q̄litate alteratio. de vbi motus localis. Diceres tercio. qd de rarefactōe ⁊ condensatōe sunt ne etiam speciales motus. Rndet q debent comphendi sub augmētatōe ⁊ diminutōe. De hꝫ tn diffusius videbit. iij. phisicoꝝ infra. Tercio motus capit p mutatōe successiua que est de affirmato in affirmatū. id ē que suos termios a quo et ad quē extrinsecos habet posituos. Et sic solū q̄tuor sunt species motus. scz vt in quinto phisicoꝝ. q generatio ⁊ corruptio sic nō sunt motꝰ.

Quarto accipit strictissime. put est mutatio siue actio successiua inf qualitates pmas in subiecto qō est hoc aliqd siue ꝓpositū. et sic alteratio sola ē species motꝰ. scz vt in septimo phisicorū motus accipit. De hijs tn vltimis modis dicet quinto et septimo phisicoꝝ latius.

Tercio est notandū q actus licz varijs modis accipiat vt nono metha. tractat. In ꝓposito tn est nihil aliud q̄ dispositio siue forma inherēs vel coassistēs subiecto ipm denominās vt omne accidens. q omne accidens denoiat suū subiectū. omne eī accidens cū est psens suo subiecto ipm subiectū quodāmodo p ipm in actu est tale. ⁊ sic actus in ꝓposito nō ꝺr ab agendo. Ideo vt ad diffinitōes redeat est considerandū q ad omnē motum necessario requirit dispositio fm quam mobile mouet. vt in motu local requirit dispositio spaci. in alteratione dispositio qualitatis. in augmētatōe dispositio quātitatis. in generatōe dispositio forme acquirēde. Unde cum mobile nihil habet de illa dispositōe tūc non mouet. si eam habz cōplete ita ꝓ nō mouet. quia habitib psentib in materia cessat motus. j. de generatione. Si autē partim eam habz tūc est in actu. ideo motus est actꝰ. ⁊ q nō habet eam complete dicit in potētia ad ipam. ideo motus est actus mobilis in quantū partē dispositōis mobile acquisiuit. et tale mobile est in po

tentia. scz ad cõpletã dispositõem acquirendã. Hoc clare exprimit Aresto. xj metha. dicens. Motus est actus sed imperfectus. q: imperfectũ est qõ est in potentia cuius ipe est actus. propter qõ difficile est ipm sumere quid est. Vñ aresto teles. iij. huius posuit vnam diffinitõem motus et tres alias eiusdẽ declaratiuas. Prima. motus est endelechia entis in potẽtia fm q hmõi. Et intelligit sic. Motus est actus entis. i. mobilis. scz qõ ptem dispositõis p talem actũ acquisiuit. quod mobile est in potentia. scz ad terminũ ad quẽ siue residuam ptem dispositõis. fm q est in potentia. id ẽ qõ mobile est in vltriori tendentia ad hanc dispositõem cõplete habendã. Dicit fm q tẽ. ibi excludunt forme descentes in suis subiectis. quarũ nulla est motus. vt albedo q: licz albedo sit actus siue forma alicuius subiecti qõ est in potentia. s. ad aliam qualitatẽ: nõ tñ est p hoc ipm mobile in vltriori tendentia tẽ. ex quo albedo est forma quiescens. Secũda diffinitio. Motus est actus. s. inhesiue mobilis inquantũ mobile. id ẽ fm q est in vltriori tendentia ad terminum ad quẽ. Tercia. Motus est actus imperfectus: q: partim dispositio p motuz habek non tñ tota. igit est actus imperfectus. Quarta. Motus est act⁹ mobilis scz inhesiue et motus. s. effectiue. Cõmentator sic videk exponere diffinitõem motus. Motus est exitus de potẽtia ad actum incõptũ exit de potẽtia ad actũ. Auicẽna sic. Motus est exitus de potẽtia in actũ ptinue. id est in ptinua tendentia et nõ subito. scz sed successiue. Et he due diffinitões sũt indemõstrabiles. Sed ꝑma diffinitio sic est demõstrabilis. p motũ res dicitur in actu que ꝑus fuit in potẽtia. igit motus est actus. Cõmentator tamẽ etiã aliam posuit diffinitõem dicens. Motus est acquisitio partis post ptẽ illius pfectõis ad quam vadit. id ẽ termini ad quem. Hec tñ diffinitio solũ intelligit de motu acqsitiuo. et sic corruptio et diminutio nõ sunt motus.

Ad dubiũ respondetur, diffinitio motus vt supra est intelle

cta est sufficiẽs. Probat auto. aresto. hic in tercio et. xj. metha. Dico aũt motum actũ eius qõ est in potẽtia incõptum tale. Et. ij. de aia. Motus est act⁹ imperfectus. Ratione patz p conditões bone diffinitõis. imo Aresto. pbat suam diffinitõem hic in textu p oẽs species motus inductiue. vt Alteratio est actus alterabil' inquantũ alterabile. Augmentatio est act⁹ augmentabilis incõptũ augmẽtabile. Mot⁹ localis est actus loci mutabil' incõptũ loci mutabile. et sic de alijs speciebus.

Arguitur primo. Si motus esset actus vel esset primus aut

secundus. Non ꝑmus q: ꝓcedit ab alia siue forma substãtiali que est actus ꝑmus. Nõ secũd⁹. q: motus ꝓducit aliũ effectũ. q: mot⁹ est calefactiu⁹. Itẽ vel est actus substãtial' vel accidental'. Nõ ꝑmũ q: alteratio nõ esset motus. nõ secundũ. q: generatio nõ esset motus. Respondek ad primũ q actus primus est omne illud quod ꝓducit aliquã opatõem. Actus vero secundus est illud quod ꝓducik ab aliquo agẽte. Motus ergo est actus secũdus exq̃ forma substantialis ipm ꝓducit. et etiã est actus ꝑmus aliquo modo. q: motus cõfricatõis ꝓducit caliditatẽ. Ad secundũ dicik q omnis motus ẽ act⁹ accidentalis. ex quo ois mutatio vel successio est accidens. sed aliud est ꝺ terminis extrinsecis motus.

Arguitur secũdo, diffinitio dak per opposita scz p actum et

potentiã que opponunk. ix. metha. Et cõmentator. j. de anima. Actus z potentia sunt maxime differẽtie. ergo motus est actus vel in actu et in potẽtia

qz ꝙ motū mobile est in actu et in potētia vt ꝓbat diffinitio. Respondet ꝙ motus est actus inquantū ꝙ ipm mobile partē dispositōis vel termini ad quem acquisiuit. z est in potentia inq̄tū mobile ꝙ ipm est in vlteriori acq̄sitione termini ad quē. Imo mobile etiā dicit in actu. qz acq̄siuit vnam partem dispositōis. z est in potentia qz nondū complete terminū ad quem acq̄siuit. Et sic nō est inconuenies idem esse actū et potentiā vel in actu z i potentia respectu diuerso ꝙ diuersimode. vel in diuersis tpibus. Imo dicit Aristoteles hic in textu. Quoniā aūt quedam eadē sunt potētia et actu cuius non simul nō fm idem. et sic Arest. ix. metha. intelligit ꝙ actus et potentia opponunt in eodē tēpore respectu eiusdem et eodē modo ꝓsiderādo. Vnde idē est in actu z potētia. Primo in diuersis tpibus. vt celum est in actu respectu motus hodierni. et in potentia eiusdem fuit heri. Secūdo respectu diuerso ꝙ. vt hō actu est sciens et in potentia ad cursum. Tercio ꝙ eodem tēpore z respectu eiusdē sed diuersimode. vt cibus est in actu qz agit in corpus. z idē cib est i potētia. qz in ipm corpus recipitur.

Arguitur tercio. ex diffinitione sequitur ꝙ anima est motus. quia est actus entis scz corpis quod est in potentia ad multa. vt. ij. de anima. Anima est actus corpis phisici vitam habentis in potētia. Respōdetur ꝙ anima nō est motus cū sit substātia et actus substantialis. Sz hic actus accipitur ꝙ dispositōne accidentali que fluit cōtinue. Secundo dicit ꝙ anima nō est actus corpis fm ꝙ in potētia ad terminū ad quē alicuius motus. licz anima sit mouens principale et ꝓducat motū. Et sic patet quomodo motus est actus mouentis et quō ipius mobilis. Et pro huius euidentia queritur consequenter.

Questio IX

Vtrū motus sit in mobili

vel in mouente vel in vtroq̄. Aresto. hic in textu exp̄sse dicit ꝙ motus sit actus mouentis et mobilis. Si ergo motus denoiat mouens z etiā mobile necesse est ꝙ sit in vtroq̄ licz diuersimode. est em̄ in mobili tāq̄ in suo subiecto cui inheret sicut accidens fm Aresto. sed est in mouente effectiue. vl sicut effectus in sua causa. quia mouens ꝓducit motū. a qua ꝓductōne denominatur mouens. Omne em̄ quod alterū denominat necesse est ꝙ aliquo modo sit in illo. Et sic patet ꝙ idem est actus diuersorū. scz mouentis et mobilis. Vnde dicit Aresto. iij. huius. Quare motus est actus vtriusq̄. s. mouētis et mobilis. et. xj. metha. Motus est in mobili. actus em̄ eius est a motiuo. et etiā motiui actus nō ē aliud q̄ motus. optz em̄ cūdē motū ee actū amborū. Ita ergo intelligit quō motus sit in mouēte et quō i mobili.

Notandum primo ꝙ fm Aresto. iiij. phisico. aliquid est in alio octo modis. Primo sicut pars i suo toto. vt digitus est i manu et manus in brachio. Secō sic totū in suis ptib. vt domus est in pariete tecto et fundamēto. et manus est in q̄nq̄ digitis. Tercio sicut genus et supius in specie vl inferiori. vt suba ē in hoie et brutū i leōe. Quarto ecōtra sic species i suo genere qz inferius ꝓtinet i supiori vt hō et asinus sūt i animali. Quinto sic aliqd i suo subiecto inhesiue. vt forma ē in materia ꝓma. z albedo in pariete. z motus in mobili. Et hoc modo q̄rit q̄stio ꝓsens an motus inhereat mobili vl mouenti.

Sexto sicut effectus in sua causa vt motus est in mouēte. Vnde Aresto. iij. phisicoꝝ. Motus est in ꝑmo motiuo. s. effectiue. non autē inhesiue. Itē isto modo regnū in suo rege. Septimo sicut res in suo fine. vt hō est in omnib⁹ animalib⁹. Octauo sicut locatū in loco vel contentū in ꝓtinente. vt hō est in aere et vinū in vase. vnde. Insunt pars totū genꝰ species calor ignis. Rex in regno res in fine locoꝝ locatum.

Notandū secundo. q̄ mobile ꝑprie est illud cui pōt īesse motus inhesiue. et in habentib⁹ materiā est materia ꝑma cui inherēt oia accidentia corꝑalia. sicut est motus magnitudo color. ꝛ in ꝓposito mobile ē ad omnes species motus siue moueak motu altēratōis generatōis vl motu local ꝛc. Accidentia tñ etiā mouenk localiter ad motū suoꝝ subiectoꝝ. Ipōis vero nō inheret motus sed coassistit. In toto autem ꝓposito motus inheret materie et nō forme substātiali. qz ipa mouet. Et licz etiā moueak et denominek moueri: tamē hoc est qz motus inherēs materie denoiat totū ꝓpositū moueri. imo forma ꝑ se nō mouek sed ꝑ accidens

Respōsio. motus solū est inhesiue in mobili licz effectiue sit in mouente ꝛ ipm denominet mouēs. ꝓbak auto. Aresto. iij. huiꝰ dicentis. Et dubiū manifestū est q̄ motus est in mobili. Et. xj. metha. Motus est in mobili. Item. ix. metha. Et totaliter motus est in eo qō mouek. Cōmentatoꝛ. iij. huiꝰ. Motus est in re mota. Ratōe Aresto. ꝓbak. si motꝰ esset inhesiue in mouēte tūc oīe mouēs mouerek. qō ē falsū. qz ꝑmꝰ motoꝛ ē imobile ij. huiꝰ. In q̄cūq; eīm ineſt motꝰ inhesiue illud mouek exq̄ accidēs denoiat suū subiectū passiue. qm̄ recipik ab eodē. Itē motus est accidēs pure successiuū vt supra patuit. igik necessar. o est in aliq̄ subiecto ꝑmanenti. sz illud est ipm mobile. qz mobile est illud in q̄ actu vel potētia est motꝰ subiective. Itē oīe accidēs ē in aliq̄ subiecto qz accidentis est inesse. iij. metha. sz motꝰ est accidens vt supꝛ ꝓbatū est. igik est in subiecto. sed illud nō est mouens. alias omne mouens mouerek. ergo est in mobili. quia nihil motus denomiat nisi mouens et mobile.

Arguitur ꝓmo. motus est in duobus subiectis. v. phisico. ergo ē etiā subiective in mouēte. Rndek q̄ auctas sic intelligik. motꝰ est inꝯ duos terminos affirmatiuos. s. a quo ꝛ ad quem

Arguitur scdo. oīe qō mouek in illo est motꝰ subiective. sz omne mouēs mouek. iij. phisicoꝝ. igik ī mouēte ē motꝰ inhesiue. imo inducitur de oib⁹ agentib⁹ naturalib⁹ hꝫ ptz. et de aialib⁹. qz sunt mouētia et etiam mouēk. sik lapis mouet se deorsum et tñ mouek. Rndek q̄ oē mouēs phisicū siue ꝓpositū etiā mouek. Vñ subiūgit aresto. ī textu. Est eīm qōdā mouentiū īmobile. Ad scām ōr ꝓcedendo q̄ omne mouēs ꝑter intelligentiā etiā mouek. ꝛ sic ī eo est motꝰ inhesiue. nō inꝯtū est mouēs sed inꝯtū ē mobile met ideo in mouēte est motus inhesiue. non nisi quia est mobile

Arguitur tercio. si motus est solū inhesiue ī mobili vel ī omni vel in aliquo et aliquo nō. sed nullū illoꝝ videk dicendum. Non ꝑmū qz accidentia sunt mobilia et eis nō inheret motus. Necꝯ secundū. qz nō videtur ratio diuersitatis. Item sequerek q̄ motus nō denoiaret mouēs ex quo nō est in eo. Respondek ad ꝑmū motus nō inheret cuilibet mobili qz nō accidētibus que tñ mouenk. Necꝯ formе substātiali ꝑncipaliter inherꝯ motꝰ

sed materie ꝓme. Ad secundū dicit q motus denoiat mouens tanꝯ actus extrinsecus ⁊ effectꝰ suam causam. ⁊ est in eo aliꝙ modo: q effectiue. sicut in simili diuitie denoiant aliquē diuitē ⁊ tñ sunt extrinsece. Quia aūt ois actio naturalis fm autorem sex ꝓncipioꝝ fundat in motu: ⁊ est ipossibile q fiat motus sine actione. Ideo de actione Arest. in textu subiungit talez questionem vel similem

Questio X

Vtꝝ actio sit passio et econtra.

Pro cuius veritate Arest. arguit ⁊ pro eius falsitate: que rōnes infra patebunt. Tandem ꝛcludere videt q idē actꝰ sit actio ⁊ passio actui ⁊ passiui. ideo de actione ⁊ passione hic est videndū.

Notandum primo q actio capit primo cōcretiue scz ꝓ suo fundamento et dupliciter scz Actiue ꝓ ipso agente. Vnde autor sex ꝓncipioꝝ dicit. Passio est effectꝰ illatio actionis id est agentis. sicut sepe ecōtra cōcretū ponit ꝓ suo abstracto vt. v. phisi. Agentis nō est motus id est actionis nō est motꝰ. Secōo passiue ꝓ ipsa re que agit ⁊ ꝓducit ab agente vt mēsa est actio lignifabri. Tercio sicut in ꝓposito ⁊ ꝓprie accipit abstractiue ꝓ ipsa operatione ⁊ dispositiōe mediāte qua agens ꝓducit effectum in patiens. ⁊ sic est ꝙddam mediū inter agens ⁊ patiēs. Et diffinit sic autor sex ꝓncipioꝝ. Actio est fm quā in id quod subiicit agere dicimur. Et intelligit sic. actio est dispositio fm quā id est mediante qua dicimur et denominamur agere in passum vt locutio: ꝓcussio. quia fm locutionem dicimur loquentes. Vel sic. Actio est dispositio q̄ ꝓsente agere dicimur. Per hoc q ō: dispositio excludit manꝰ securis, vel simile. q fm securim dicimur etiam secantes. Per hoc aūt q dicit agere excludunt oēs forme ꝛcescentes in suis subiectis q̄ nulla est actio. ⁊ licz fm q̄litatē dicamur quales vt fm albedinē albi. nō tñ agēres dicimur fm albedinē. Actio aūt multas habet diuisiones. Prima. Actionuꝝ quedam est Naturalis que fit in subiecto successiue ⁊ mediante ꝛcursu causaꝝ particularū ⁊ secūdaꝝ. ⁊ de illa intelligit diffinitio ꝓdicta. Alia supnaturalis dicit scz q̄ fit extra subiectū vt creatio. vel in instanti vt infusio gratie. vel sine concursu ⁊ adiutorio causaꝝ ꝓticularū vt iustificatio peccatoꝝ. Vel sic breuiter Est que fit sine ꝛcursu causaꝝ secundaꝝ. Secūda diuisio. Actionū alia est acq̄sitiua vt generatio. Alia depditiua vt corruptio. et naturaliꝝ vna nunꝯ est sine alia. quia generatio vnius est corruptio alterius ⁊ ecōtra. j. de generatione. Tercia. Actionū quedam est spūalis: per quā ꝓducit effectꝰ insensibilis vt generatio scientie: influentia occulta celi. Alia est corpalis siue materialis ꝙ quā ꝓducit effectꝰ sensu ꝓceptibilis vt interfectio: ꝓcussio. Vnde autor sex ꝓncipioꝝ. Actionū alia q̄dem aīe. alia corpis. Quarta. Actionuꝝ q̄dam ōz trāsies scz q̄ ꝓducit ab agēte in passum ab eo distinctū ⁊ sepatum. vt frigefactio aq̄ a frigiditate aeris: locutio: sectio: calefactio stube. Alia est imanēs q̄ ꝓducit ab agēte ⁊ nō emanat in aliud passuꝝ ab eo distinctū. vt nolitio volitio refrigefactio aq̄ a sua forma. Hec diuisio colligit. j. ethicoꝝ. er. ix. metha.

Notandū secundo q passio in diuersis locis accipit multipliciter. Primo largissime ⁊ logicaliter ꝓ oi re q̄ significat ꝙ verbū passiuum sicut actio logicaliter capit ꝓ oi re q̄ significat ꝙ verbū actiuū. ⁊ sic q̄libet res

est actio. qz ois res diligit se pmanere: cōmentato:. j. phisico ꝛ. et etiā ois res est passio qz ꝛseruat siue imaginat. Secūdo, put est tercia species q̄litatis capit, p qualitate q̄ cito transit vt verecundia. Tercio, p q̄libet accidente. vt. j. de genera. materia nunq̄ est sine forma et passiōe. Et. j. phisi. passiones sunt inseparabiles a suis subiectis. Quarto capit vt in phia morali, p illo qō sequitur appetitū sensitiuū vt ira. vñ. ij. Ethicoꝝ dr. Virtus refrenat passiones. Quatuor enī sunt passiones ad quas oēs alie reducunt. scz ira gaudiū spes ꝛ dolor. Quinto p ꝓpria passiōe alicui⁹ subiecti vt risibilitas est passio hois. Et. iij. phisi. tēpus est passio mot⁹. Sexto p ꝛceptu alicuius rei q̄ dr: passio. qa recipit. vt oia mētalia dicunt passiones. j. Periar. Sunt ḡ ea que sunt in voce eaꝝ que sunt in mente passionū note id est signa. Vltimo sicut in ꝓposito ꝛ ꝓprie debet capi, p illa dispositione q̄ recipit in passum. vt ꝑcussio est passio iohānis q̄ illā recipit a petro. Et sic diffinit fm autorē ser pncipioꝝ. Passio est effect⁹ illatioꝝ actionis id est agentis. Vnde breuiter, p intellectu huius q̄stionis est ꝛsiderandū. q̄ sicut ꝛclusio ꝓbabit: idē actus quē pducit agens in passum dr actio ꝛ passio. actio inq̄tum emanat ab agente. ꝛ passio inq̄tū recipit in patiēs. Exemplū. Percussio siue act⁹ ꝑcutiendi est actio inq̄tum pducit a ꝑcutiente. et eadez ꝑcussio dr passio inq̄tum recipit in ꝑcussum. vñ in eidem sunt actio ꝛ passio ꝛ differūt solū formaliter ꝛ ratione.

Respondet ad questionem. Omnis actio naturalis in re est passio ꝛ ecōtra. ꝛ nō differūt nisi rōne. Patet autoritate Aresto. q̄ ꝓbat eundē actū esse agentis ꝛ patientis. Et cōmentato:. Actio ꝛ passio sunt idē. et cōmentato:. v. metha. Dispositio media inter agens ꝛ patiēs est actio respectu agētis ꝛ passio respectu patientis. Idem. Actio ꝛ passio sunt vnū subiecto ꝛ duo diffinitione. Et Ratione tali Aresto. Idez est actus mouentis et mobilis vt p longū, ꝓbat de motu. sed omne mouens est agēs ꝛ ecōtra ꝛ oīe mobile est patiens ꝛ ecōtra. ergo idē erit act⁹ agentis et patientis. ille aūt actus nihil est aliud q̄ actio agentis. ergo actio est passio. Item Aresto. iij. hui⁹. Actio non abscindit sed est hoc in hoc. Cōmētato:. Nō dicim⁹ q̄ actio agentis est in patiente fm q̄ abscindit ab agente: qm̄ si hoc esset nō esset agentis sed fm q̄ cōtinuat ex hoc scz agēte in hoc scz patiens. Ex illis ꝛbis claret q̄ actus agētis est actio ꝛ passio. ꝛ differūt solo noie. Ideo dr. iij. hui⁹. Actio est agentis vt a quo. sed patientis vt in q̄. Item passio fm autorē ser ꝓncipioꝝ est effectus illatioꝝ actiōis. sed agēs pducit illū effectū vel actū. ergo actio est passio. Item hec ꝑcussio est actio q̄ est actus ꝑcutientis. ꝛ eadē ꝑcussio est passio q̄ recipit in ꝑcussum. igit actio est passio. imo demōstrādo oēs actiones inductiue ita de illis vez est dicere. Ois enī actio recipit in aliq̄d ꝛ illud dr: passum. nō enī recipit in agēs q̄ alis omne agēs paterek ꝛ oē mouēs moueret cōtra Aresto. in hoc tercio: q̄ hac etiam ratione, ꝓbat q̄ motus nō recipiat in mouens sed in mobile. sed oē mouens est agēs ꝛ ecōtra vt patet inductiue.

Arguit primo et ratione Aristotelis. Actio non est passio, quia actio est actus agentis et passio est actus patientis. tūc si sunt idem: aut erunt in agente: aut in patiēte: aut actio in agente ꝛ passio in patiente. Non ꝓmū. q̄ alis oē mouēs mouebit. aut in aliq̄ erit mot⁹ qō nō mouetur: quoꝝ vtrūq̄ est falsum. Nō secundū. q̄ act⁹ nō erit in eo cui⁹ est act⁹: erit̄ actio erit in patiente. Non tercīū. q̄ tunc sicut primo omne mouens mouebit. Item agens ꝛ patiens sunt diuersa fm speciem ꝛ sic nō possunt habere eundē actū

Itē si actio est passio tunc agens erit patiēs ⁊ agere erit pati. Respōdet Aresto. q̄ actio sit in patiente ⁊ in passum recipiat neq̄ hoc est incōueniēs. Vnō dicat: aut neq̄ alteri⁹ actū in altero esse incōueniēs est. Itē etiam nō est incō ueniens q̄ idem sit actus diuersoꝝ scz agentis ⁊ patiētis: tñ diuersimode vt supra. Immo dicit Arest. q̄ non sequat q̄ agere sit pati. sicut idē est spacium ascendentis ⁊ descendēt̄s. ⁊ tñ descēdere nō est ascēdere. Et sicut eadē est via a thebis ad athenas ⁊ ecōtra: licet termin⁹ a quo ⁊ ad quē nō sint idē. nec te net p locum a coniugatis: actio est passio igit agens est patiens. q: intelligit de p̄dicationib⁹ q̄ditatiuis.

Arguit secundo autoritate cōmentatoris. iij. phisi. Actio et passio differūt q̄ditatiue. Et Aresto. neq̄ doctio cū doctrina neq̄ actio cum passione idem ꝓprie est. Respondet q̄ actio ⁊ passio differūt q̄ditatiue. et p̄ prie id est formaliṫ vel ratiōe. Ita em̄ cōmētator: hic exposuit.

Arguit tercio. Aresto. j. posterioꝝ dicit illā esse īmediatam vbi vnum genus generalissimū negat de alio vt actio nō est passio. Respon det q̄ Arest. debet intelligi cū signo reduplicatiuo. vt actio in q̄tuz actio nō est passio in q̄tum passio. ⁊ illa est vera. q: fm Themistiū p̄dicamēta distin guunt scz ratione vel formaliter ab inuicē: non aūt realiter. Ita etiā soluit ra tio aliox q̄ nō tenent ipsam ꝯclusionē. scz q̄cūq̄ differūt genere differūt spe cie. v. metha. Sed q̄cūq̄ differūt specie differūt realiṫ. sed actio ⁊ passio dif ferūt genere. q: Arest. intelligit de genere phisico vt esse substantiā quārita tem q̄litatē ⁊c. et sic actio ⁊ passio nō differūt genere: cum idem act⁹ sit actio et passio. licet differant genere logicali. Secundo de actione queritur

Questio XI

Vtrū actio sit in agente et pas sio in patiēte.

Pro q̄ est Notādū q̄ fm autorē sex p̄ncipioꝝ Actio fundat i motu. qō nō est intelligēdū subiectiue. q: als accideṫ esset accidēs vt idē fū dare ⁊ in seipso. sed ō: fundari in motu. q: vt idē dicit ois actio in motu est et ois motus in actione firmabit ⁊ ꝓprīū est actiōis in motu esse sicut ꝓprīū est mot⁹ esse in actiōe. Hec autor: sex p̄ncipioꝝ. Impossibile em̄ est motuz fieri sine actiōe ⁊ ipossibile est fieri actionē sine motu: ad minus large accepto.

Immo qō ego defendo: hec tria in re idē sunt: mot⁹: actio: ⁊ passio. et non differūt nisi sola rōne vel formaliṫ. q: qō effective denomiat mouēs est mot⁹ et recipit in passum siue mobile etiā est motus. sed cū oē mouens sit agens ⁊ ecōtra: necesse est q̄ act⁹ mouentis ⁊ agentiṫ idē sit. ⁊ cū ois actio sit passio vt p̄cedenti ꝯclusione ꝓbatū est. ḡ motus: actio: ⁊ passio idē act⁹ sunt. Itē patz inductiue de oi actiōe q̄ sit mot⁹ p̄ diffinitionē mot⁹ supꝝ exp̄ssaz. Itē sicut idē act⁹ est mouēt̄s ⁊ mobilis: ita idē act⁹ est actiui ⁊ passiui vt pater. iij. phisicoꝝ sed iste act⁹ ō: mot⁹ in q̄tum p tale agēs siue mouēs acq̄rit successiue termi nū ad quē. ⁊ dicit actio in q̄tum p̄cedit ab agēte. ⁊ dicit passio in q̄tum recī pit in mobile siue passum. Hinc est q̄ sicut motus est difficilis cognitiōis in sua essentia q̄d sit: ita etiā actio et passio. Sed diceres. Tñ dicit autor: sex p̄ncipioꝝ. Non est motus actio sed quale. Respōdetur q̄ motus sub ea ra tione qua est motus est ens imp̄fectum. ⁊ ꝓpterea nullius est actiuitatis sal tem p̄ se. actio ꝛō q: denominat agēs ⁊ ipsam actiuitatē videt sapere naturam

entis pfecti. vñ ratio motus nō est tante pfectionis sicut ratio actionis. et sic differunt formalr. Vel ō: q autoritas i pbatiua scientia nō ligat nisi pdisse quā secū habeat rationē. Secundo. Dulte sunt actiones sine motu. ḡ non sunt idem. q: intellectio nolitio ⁊ illuminatio medij sunt actiōes et fiunt sine motu. Respondek q sicut sunt actiones spūales: ita etiaz sunt motus. q: ad minus alterationes. ⁊ hoc sufficit: reddēdo singula singulis. ergo sicut omnis actio est mot⁹ ita oīs motus est actio. ⁊ sicut omne mouens est agens: ita oē passum est mobile ⁊c.

Secundo est Notandū q ad omnē actionem tria necessario requrunk realiter distincta. scz pncipiū pductiuū siue agens. subiectū recipiens siue passum. ⁊ actio siue dispositio media inter agens ⁊ patiens. Licet alij ponant vltra ista tria sex respectus scz agētis ad patiens. agentꝭ ad actionem. patiētis ad passionē. actionis ad passionem. ⁊ sic de alijs: realiter distinctos a tribꝫ pdictis. sed illud totum est fm intellectum ⁊ nullā habet subsistētiā in re adextra. igitk tria pdicta ad oēm actionē sufficiunt si agens sit applicatū patienti sufficienter: alis in aliq̄ re simplicissima essent infiniti respectus realiter distincti: qō videk absurdū. Illud tn latius reptobak in alijs locis q respectus non est distinctus a rebus a quibus sumik. Ideoq̄ est ad presens transeundum.

Respondek ad dubiū. Tam actio q̄ passio est subiectiue in patiente ⁊ nō in agente nisi effectiue. Patet. q: passio fm oēs inheret patienti. Vñ. ix. metha. edificatio est in edificato ⁊ cōtexio in cōtexto. sed cum idem sit actio ⁊ passio vt supra. igitk actio etiā est subiectiue in passo. Itē mot⁹ inheret mobili. sed oīs actio est mot⁹ vt supra pbatū est. Est tn verū q actio aliq̄ modo est in agēte. q: actio denoiat agens ḡ necessario est in ipso. sed hoc est verū effectiue. sicut motus est in mouente ⁊ effect⁹ in sua causa. Si eīm inheret siue actio esset in agēte: tūc cū actio sit mot⁹ omne agens semp ageret: moueret. et oē agens esset patiens. q: illud est patiens in quod recipik aliq̄ forma. sed actio recipik fm aduersariū in agens. igitk sicut mot⁹ est in mouēte solū effectiue ⁊ denoiatiue. ij phisi. ⁊ in mobili inhesiue: ita actio est in agente effectiue ⁊ in passo subiectiue. Hoc voluit dicere cōmentator: cū inqt. Actio artis carpentarie est in carpētatore. et idem. v. metha. Abscisio cultelli est i cultello sicut actio manus est in manu ⁊ sicut calor in igne. Itē. j. ethicoꝝ. Honor est in honorante ⁊ nō honorato. Et. iij phisi. Actio alicuⁱ necessariū est q sit in se. Ille eīm ⁊ similes autoritates intelligunk effectiue. Hoc etiā mō intelligik Auicēna. ij. phisi. dicēs. Dicūt aliq̄ q motio ⁊ mot⁹ sunt vna essentia ⁊ in patiēte. sed dicem⁹ subtilion mō ⁊ q veritas rei sic se habet q mouere est dispositio mouentꝭ nō moti. ⁊ hoc intellige effectiue. et q actio moti ad mouentē est dispositio moti nō mouentꝭ. ⁊ hoc intellige inhesiue

Arguik primo. Si actio est in patiēte tūc ipm aliq̄ modo denominat agēs. ⁊ sic oē patiēs erit agens qō est falsum de materia pma. Respondek q actio est inhesiue in patiente nō inq̄tū actio sed inq̄tuz est passio scz inq̄tum recipik in passum. et sic actio ⁊ passio sunt duo noia ⁊ vna res significatiue. vnde actio nomē actiōis pdit cū recipik in passum.

Arguik secūdo autoritate cōmētatoris. viij. phisicoꝝ. Perfectio vnuscuiusq̄ rei est formalr in ipso. sed actio pficit agens fm omnes. igitk est in agente. Respondek ꝛcedendo totum argumentū. q: actio est in agente

cum ipm denominet. q: ad minus effective. Et sic intelligit cōmentator q ꝑfectio cuiuslibet rei est aliq̄ modo in ipsa re quaꝫ ꝓficit. alꝫs em deus et intelligentia possent moueri ꝛ repati in agēdo: qđ Arest. nō concederet. Jtē actio denominat agens quadā denominatione extrinseca sicut diuitie diuitem ꝛ tñ non sunt in diuite subiective.

Ñ secundo ꝛ vltimo tractatu huius tercij Aresto. tractat ꝛ determinat de infinito ꝑ sex capitula. Jn ꝓmo ꝓbat q: ꝙsideratio de infinito spectet ad ꝑhum naturalē. q: ipse tractat de magnitudinibꝫ motu ꝛ tpe. sed finitū ꝛ infinitū sunt passiones quātitatiꝫ. Jmmo oēs q̄ de natura aliq̄d locuti sunt fecerunt mentionē de infinito. Et tunc ꝓponit ꝙsequenter opiniones antiquoꝝ scz platonis ꝛ pytagore quō imaginati sunt infinitū. Jn secundo capitulo arguit q: infinitū sit actu. secūdo ꝓbat quinq̄ rationibꝫ q: nō sit vt infra circa cōclusionē. Jn tercio capitulo infert q: infinitū q̄dāmodo sit: q: tēpus est infinitū. et q̄dāmodo non est: q: in magnitudinibꝫ nō est. Et dicit q: non ponendo infinitū accidūt multa incōuenientia. Jn quarto capitulo ponit diffinitionē ꝛ acceptionē infiniti vt infra latius. Jn quinto reꝓbat diffinitionē antiquoꝝ de infinito vt in textu. Jn vltimo ꝙo caꝑo Arest. ostēdit causam finitatiꝫ ꝛ infinitatiꝫ vt infra latiꝰ. Super secundo aūt capitulo mouet talis questio

Questio XII

Vtꝝ aliquod coꝛpus sensibile sit actu infinitū siue aliqua magnitudo.

Pro qua est primo ꝙsideräduz q: coꝛpus sensibile est qđ potest sentiri aliq̄ sensu. et Arest. j. celi vtik illis terminis coꝛpꝰ ꝛ magnitudo tanq̄ sinonimis. sicut etiā omnes mathematici dicentes: coꝛpus est magnitudo que tribꝫ dimensionibꝫ diuidit. vt infra latius de linea giratiua dicet.

Notandū secundo q: infinitum logicaliter exponit multis modis Kathegoꝛeumatice ꝛ sinkathegoꝛeumatice positiue ꝛ ꝓuatiue. De quo videat. j. phisicoꝝ ista questione Vtrum infinitum sit nobis ignotum. Arest. tñ hic in textu ponit multas acceptiones infiniti: dicens. Primū igit determinandū quot modis dicit infinitū. Uno q̄dem igit modo qđ impossibile est transiri ex eo qđ nō est aptum transiri vt vox est inuisibilis. Aliter aūt transitū habens incōsūmabilē aut quod vix aut qđ aptum natū est habere nō tñ habet trāsitū aut finem. Amplius infinitū esse aut ꝑm appositionem aut ꝑm diuisionē aut vtroq̄ mō. Eaſdem acceptiones etiā ponit. ij. methaphi. Primo q̄ infinitū capit negatiue ꝓ non finito. scz quod de sua natura nō pōt transiri. vt oē indiuisibile. sicut in simili vox đr inuisibilis quia non est visibilis. ꝛ sic nō dat mediū inter finitū ꝛ infinitū q: opponunt ꝙtradictorie. Secundo accipit ꝓprie. put est ꝓpria passio quātitatiꝫ. j. phisi. Finitū et infinitū soli quātitati cōgruunt. et sic est: quod habet transitū incōsūmabilem. hoc est ꝑm cōmentatorē cuiꝰ quantitas terminat. Cōmētator. j. phisi. Infinitū est quantū nō terminatū. Vel aliter. Jnfinitū est cuiꝰ quātitatē accipientibꝫ semp est aliq̄d extra accipe. Tale q̄ si esset haberet duas conditiones. Prima q: non posset cōsumi ꝑ ablationem partiū infinitaꝝ quotienscūq̄ fiat. Unde dicit Arest. j. celi. Contingit infinita existente magnitudie q̄ntumcūq̄ auferre. Secunda q: non posset determinari cuius quātitatis esset

Ergo si q̄rit cuius q̄ntitatis est: non potest aliter responderi nisi infinite. Infinitū ergo fm q̄ntitatē ꝯtinuā: fm extensionē: in magnitudine: et infinitū in actu idem sunt. et de illo q̄rit ꝓsens questio ⁊ etiā imediate sequēs. Tercio infinitū ꝺr quod licet possit ꝑtransiri: nō cum magna difficultate. vt via longa. Quarto ꝺr illud quod rōne spacij potest transiri: nō tñ transit ꝓpter impedimentū. vt ꝓfunditas maris. Quinto ꝺr infinitū fm appositionez siue additionē vt numer⁹. q: q̄cunq; assignato est dabilis maior vt infra. vñ numerus crescat in infinitū. Sexto ꝺr infinitū fm diuisionez quod pōt diuidi in infinitas ꝑtes. vt omne cōtinuū quod diuidit in infinitas ꝑtes ꝓportionales. ⁊ illud ꝺr infinitū in potentia siue potētionaliter. Septimo ꝺr infinitus fm appositionē ⁊ diuisionē simul vt tēpus q: est nūerus ⁊ etiā est mot⁹. Ex hijs patet quid sit infinitū ꝓprie siue actu: ⁊ quid in potētia: q̄d fm quantitatem ꝯtinuā q: est magnitudo infinita vel infinitū in actu: et quid fm q̄ntitatem discretā q: est numerus. Idem eñ est infinitū extēsiuū. in mole. in quantitate. et infinitum in magnitudine siue in actu. sicut idē est infinitum intensiuum. in qualitate vel qualificatiuum sez q̄ habet infinitos gradus ⁊ actu nullū tale dak nisi sicut ꝯtinuū est infinitū. Aliud ꝺr est infinitū in vigore sez quod est infinite potētie ⁊ virtutis. id est cuius potentia non potest vnq; exhauriri vt ꝓmus motor fm Arest. viij. phisicoꝝ. Aliud est infinitū fm durationē quod durat ꝑ infinitū tempus id est quod non habet ꝓncipiū neq; finem semp tñ durans. vt celum mundus fm Aresto. ⁊ fm religionez dicitur eternū. Ex illis ergo omnib⁹ patet q̄ infinitū cōiter vsitak hijs q̄nq; modis sez Infinitū in quātitate. Infinitū intēsiue. Infinitū in vigore. Infinitū duratiue. ⁊ Infinitum in potentia.

Respondek ad questionem. Nulla magnitudo neq; aliq̄d corpus est actu infinitū. Patet per autoritatem Aresto. iij. huius q̄ sic ꝺcit. Q; aūt impossibile sit corpus infinitus esse sensibile ex hijs manifestum. Idem. Infinitū aūt impossibile est esse aliquod corpus. Et. xj. metha. Non ꝺtingit actu esse infinitū. Et. j. celi. Impossibile est corpus infinitū sensibile esse. Et ꝓbat hoc Aresto. hic ⁊. j. celi multis rationib⁹: quaꝝ Prima est ista. Si esset corpus infinitū: illud esset simplex vel cōpositū. Non cōpositū. quia esset cōpositū ex elemētis finitis in magnitudine. ⁊ sic nō erit infinitū: q̄ impossibile est compositū esse infinitum cum ꝑtes ꝓncipales sint finite. vl' esset cōpositum ex vno elemento infinito et alijs finitis. sed tunc elementū infinitum corrūperet alia: cum esset infinite actiuitatis. neq; potest cōponi ex pluribus elementis infinitis. ⁊ sic plura essent infinita simul quod est impossibile. Vel esset simplex sez elementum: tunc illud corrumpet alia elemēta. Secūda ratio. Si esset infinitū corpus: vel illud esset homogeneū vel eutrogeneū Non ꝓmū. quia aut semper moueret ⁊ sic reqreret infinitū locū. imo nō esset maior ratio q̄re moueret sursum q̄ deorsum vel semp quiesceret. et sic nō est maior ratio quare quiescat hic q̄ alibi. Neq; est corpus eutrogeneum. quia vel partes essent finite ⁊ sic non faciunt infinitū. vel infinite ⁊ sic plura erunt infinita. vel aliq̄ infinita ⁊ alie finite ⁊ sic infinita corrūperet oēs alias. Tercia ratio. Si esset corpus infinitum: vel esset graue totaliter ⁊ sic moueret deorsum. vel totū leue ⁊ sic moueret sursum: quoꝝ vtrūq; est impossibile. vel partim esset graue ⁊ partim leue: ⁊ sic habebit medium vel vltimū quod est contra rationem infiniti. Quarta et quinta ratio. Quicquid est in loco est finit⁹

tum. sed omne corpus est in loco. Item: quicquid terminat superficie est finitum. iij. phisico. sed omis magnitudo terminat superficie. vt patet ex eius diffinitione. Item: vel esset in celo: et sic terminat. vel extra: sed extra celum nihil est. j. celi. vel partim in celo et ptim extra. et sic iterum terminat in vna parte. Eisdem rationibus probat etiam q nullum corpus naturaliter potest esse infinitum.

Arguit primo et rationibus Aresto. in textu. Tempus est infinitũ. Item: mathematici supponunt infinitã magnitudinẽ. Item: generationes et corruptiones sunt infinite. Item quarto: accepto aliquo corpore vel illud est infinitũ: et habet intentum. vel finitum: et de illo pariter ita qrit. tunc aut erit infinitũ aut processus in infinitũ. q: si est finitus necesse est ipm finiri ad aliud et iterq illud ad aliud corpus. Respondet ad pmũ et terciũ: tempus est infinitũ in duratione: ita etiam generationes et corruptiões: nõ aũt in magnitudine. Ad secundũ. mathematici imaginant magnitudinẽ infinitam. sed credere imaginationi est incõueniens. iij. phisi. Unde mathematici iudicant fm imaginationẽ. Phisici fm sensum. Methaphisici fm intellectum. Ad quartus dr q status est in vltima spera que terminat seipsa et non alio corpore.

Arguit secundo. Materia prima non determinat sibi certam quantitatẽ. igitur est infinita. Unde cõmentator. In materia pma sunt dimensiones interminate. sed dimẽsio est ipsa magnitudo. igitur est magnitudo infinita. Item angelus non est finitus. igitur infinitus. quia si vnum oppositorũ non ineat tunc reliquum ineat. Respondet q materia prima est infinita id est incerta. quia non determinat sibi certam quantitatem: non autẽ prie est infinita. Ad aliud est dicendũ q Arest. intelligit de oppositis existẽtibus. Secundo dr q intelligat de illis oppositis inter q non datur mediũ modo mediũ inter finitũ et infinitũ est omne indiuisibile.

Arguit vltimo Extra celum est infinitum spacium. q: extra et intra significant locum. j. celi. ergo vltra celum est infinitus locus. Respõdetur Primo: extra celum est infinitum spacium. ibi extra exponitur negative pro non intra. Secundo dr q extra celum nihil sit. j. celi. licet imaginet infinitum spacium. sed intelligentie id est imaginationi credere est incõuenies. iij. huius. Et sic ꝯclusiue patet q nullum corpus nec magnitudo est infinita actu fm trinam dimensionẽ scz longum latum et pfundum: nec naturaliter potest esse. Consequẽter ergo de magnitudine fm vnam dimẽsionẽ scz longitudinem. id est de linea querit conditionaliter

Questio XIII

Vtr si linea giratiua omnes

partes continui giraret ipsa esset infinite longitudinis. Pro cuius noticia est Notandum pmo q Linea fm euclidem est longitudo sine latitudine et pfunditate cui⁹ extremitates sunt duo pũcta. et hoc est vere fm imaginationẽ et nõ fm rẽ: eã impossibile est dare rẽ longã que cũ hoc nõ habeat latitudinem et pfunditatem saltem naturaliter. Linea ẽ fm Arestotelẽ. v. methaphi. et

primo celi est diuisibilis solū fm longitudinē et nō fm latitudinem et pfunditatem fm consideratōem. Superficies ꝙo est diuisibilis fm latitudinem z pfunditatē. Corpus autē fm omnes dimēsiones. scz longū latū et pfundū. z sic linea superficies corpꝰ fm mathematicos hūt se fm sub et supra. Oē em̄ corpus comphendit superficiē et lineā et nō econtra. et ois superficies comphēdit lineā et nō ecōtra. vt etiā patuit. ij. phisicorū. questiōe tercia. Sexta autē et phos idem sunt linea superficies z corpus. qꝛ ois linea est corpꝰ. sic etiā de superficie. Diffinitio autē linee intelligit de linea que nō est circulꝰ qꝛ circulꝰ nō terminat duob⁹ pūctis exquo redit in idem punctū vnde exiuit. Linea ꝙo est duplex. s. recta. et est ab vno pūcto in aliud breuissima extēsio. Linea em̄ recta est inter oēs breuissima. Alia est curua siue tortuosa. scz que in suo pgressu causat aliqualē angulum. Vel sic. que nō ab vno puncto in aliud breuissima est extēsio. Angulus autē est duaꝝ linearū indirecte incidentiū ꝓtactus. z est duplex. Rectilineus q̄ fit ex incidentijs duaꝝ linearū rectaꝝ. z ille ꝙsequenter est triplex. s. acutus vt sic Rectus z obtusus Alius est curulineus qui fit ex incidentijs curuaꝝ linearum vel vnius recte z alterius curue. vt

Secūdo est notandū q̄ linea dicit giratiua a gira. Vñ gira est linea quodāmodo circularis: nō tamē rediens in idem punctū vnde exiuit sed ꝓpe vt sic vt sol in quolibz die naturali facit girum. Girare autē est corpus longū et rotundū circundare. Linea g̃ giratiua est linea que circūdat corpus colūnare. s. quod factū est in modū statue siue colūne nō rediens in illō punctū a quo exiuit. Et non sic. Linea giratiua est que incipit ab vno pūcto et nō redit in idē. qꝛ alias linea recta esset giratiua qō ē falsū.

Cōsequenter est cōsiderandū q̄ ptes ꝓportionales de quibus hic fit mētio sunt ptes ipius cōtinui cōsequenter se habētes. sic vicz q̄ quāta est ꝓportio in q̄ntitate ꝓme medietatis ad totū ꝓtinuū tanta est proportio secūde medietatis ad ꝓmā et sic deinceps. Exemplū. sit aliqō continuū longū. et diuidat in duas medietates siue ptes et vna medietas ꝉtꝝ i duas et sic ꝙsequenter sine statu. tūc in q̄ ꝓportiōe se habet ꝓma medietas ad totū ꝓtinuū i tali se habz secūda medietas ad primā medietatē et tercia ad secundā z quarta ad tercia. Si ergo ipm corpus longū ꝙsus oēs ptes sic diuiditur tūc oēs ille ptes appellant ꝓportionales q̄ sunt infinite in q̄libz ꝓtinuo. vt latius infra. Prima ꝙo medietas vꝛ medietas ꝓportionalis et secūda medietas dicit tercia ꝓportionalis. et sic ꝙsequenter. Questio g̃ tantū q̄rit. si esset aliqō ꝓtinuū longū ita diuisum in illas ptes ꝓportionales q̄ sunt infinite et sit ꝓtinuū pedale. quas omnes z singulas ptes giret et circūdet linea. an talis linea si extenderet esset infinite longitudinis. Vnde q̄stio mouet cōditionaliter. qꝛ est impossibile naturaliter aliqō corpus ita esse diuisum z est impossibile q̄ cuilibet pti ꝓportionali correspōdeat vna gira.

Respondetur ad dubiū: si esset linea que omnes ptes ꝓportionales alicuius cōtinui pedalis et longi giraret ipa esset necessario infinite longitudinis. Probatur qꝛ cuilibz parti ꝓportionali corresponderet vna gira pedalis lōgitudinis. sed cum infinite sint ptes ꝓportionales in ꝓtinuo ij. phisicorū. ergo infinite sunt gire pedales. Vnde tota linea giratiua esset infinita ex infinitis giris quantis

Arguitur contra .si linea giraret omnes ptes continui ipsa nõ esset infinita. quia ipm continuũ nõ est infinite pncipiũ et finem: ex q̃ assignabilꝫ pncipiũ et finis in cõtinuo cui correspõdet linea. Respondeꝫ q̃ in partibꝫ continui ꝓportionalibꝫ nõ est assignare primã neq; vltimã exq̃ sunt infinite.iij.huius.sed in infinito nõ assignat primũ neq; vltimũ .Secus est de partibus q̃ntis ipius cõtinui de q̃bus ꝓcederet argumentũ.

Arguitur .si esset talis linea giratiua infinita tũc ratio linee ei nõ competeret .qr nõ terminaret termino vel terminis vt dicit diffinitio euclidis. Respondeꝫ q̃ talis linea esset infinita in longitudie ⁊ nõ haberet extremitates siue terminos. quia tũc nõ esset infinita. Et dicit q̃ diffinitiones dant earũ rerum que sunt saltẽ ꝑprie. Et sic diffinitio linee dat de linea que actualiter est vel naturalit põt esse.sed nulla talis est infinita

Questio XIIII

Vtrũ quocũq; numero assignato sit dabilis maior. Aresto.sexto ⁊ vltimo capitulo libri tercij phisicoꝝ assignat causam finitatis ⁊ infinitatis. Materia em cũ sit incerta et indeterminata est causa infinitatis. forma vero causa finitatis. quia determinat et certam facit materiã scz quo ad certã speciẽ. Ex hoc infert Aresto .q̃ magnitudo quia est in materia est diuisibilis in infinitũ. scz deorsum descendendo: et nõ fm appositõem siue additõem. Numerus vero qui habz ratõnem forme nõ sic est diuisibilis in infinitũ deorsum. qr dat minimus numerus.s.dualitas. siue binarius. sed fm appositõem põt etiã dici infinitus. s. sursum sp ascẽdendo. Ergo ꝯcludit Aresto. Infinitũ econtrario se habz in magnitudine qr deorsum p diuisiõem. et numero qr sursum p additiõem. qr q̃cunq; numero dato ꝯingit dare maiorem.

Notandũ primo q̃ numerus est quantitas discreta fluens ex vnitatibꝫ sicut linea ex pũctis. Vnde patet q̃ licz vnitas simpliciter dicta nõ sit numerus tamẽ est pncipiũ ⁊ de essentia cuiuslibet numeri. qr nullus numerus põt esse sine vnitatibꝫ. Vñ Boecius. vnũ nõ est numerus sed initium numeri. Sed diceres. tñ homo est vnus et est due res. scz materia ⁊ forma. ergo est numerꝰ. et sic vnũ est numerus. Respondeꝫ q̃ vnũ ꝓprie et stricte priuat omnẽ diuisionẽ et multitudinẽ. ⁊ illud est vnũ quod simplicit est indiuisibile vt pũctus. Et illud ꝓprie debet dici vnitas. Vnde.v. methaphisice et.iij. huius dicit. Omnis vnitas est indiuisibilis. Et.xij. metaph. Vnũ et multa opponunt. Hoc modo vnitas nunq̃ est numerꝰ. Secundo vnũ capitur large put priuat multitudinẽ tantam. scz rerum totaliuz. et sic vnum est numerus. Vnde.j. phisicoꝝ dixit Aresto. Multa itaq; vnũ. Numerus ergo est species multitudinis et quantitatis discrete. Et est duplex. scz numerus numeratus. Et diffinit.v. methaphisice sic. Est multitudo vnitatum. Cõmentatoꝝ. Numerus est vnitatũ coaceruus. id ẽ ꝯgregatio. Vel sic. Numerus numeratus est nihil aliud q̃ due res vel plures que numerãtur. vt tres angeli. sex florẽi. Vel sic fm mathematicos ẽ multitudo ex vnitatibus ꝑfusa. Isto modo capit.ij. de anima cum dicit. Numerus est sensibile cõmune. et apud alios ille numerus dicitur materialis. Alius est nũe-

rus numerans ꝛ est id quod numerat. Est autē duplex. scz numerans ꝑn/cipale: vel ſm alios numerus intentionalis. ꝛ est ipa anima intellectiua ſi/ue intellectus inquantū discernit inter res quot sint. Vnde Plato. Ania est numerus mouēs se. Aresto. j. de ania. et idem. iij. phisicoꝝ. similiē ꝯmē tator. anima est numer⁹. Numerare autē est intellectū discernere inter res q̄t sunt. de quibus ꝓius erat dubiū. Discernere vero dicit quasi diuisum cer nere. ergo numerare includit quandā ꝑfectōnem quia solū ꝯuenit intelle/ctui ꝛ anime ſm Aresto. imo ſm nostrā religionē solum homo ꝛ angel⁹ nu merant. Hoc voluit aresto. iij. phisicoꝝ dicens. Nihil aliud aptū natū est numerare q̄ anima vel intellectus. Largius tn̄ numerare accipit ꝑ distin/cte cognoscere. Vnde Dauid. Qui scz deus numerat multitudinē stellaꝝ omnib⁹ eis nomia vocās. Patet ergo q̄ bruta nō numerāt neq; ꝓꝛie neq; large. quia nō cognoscūt singulariter. Et si obiicit de auca vel cane ipi⁹ ce ci q; cum ascendūt gradū in singulis gradib⁹ vertūt se vel clamitāt. Est di/cendū q̄ canis ceci ex cōsuetudine clamitat gradatim ascendēdo. vt etiā pa/tet in via plana vbi semꝫ habet respectū ad suū dominū retrospiciēs. Auca vero cum sit animal timidū et melancolicū ne cadat in gradu rostrū semꝫ vertit. imo sepe vociferat. Alius autē dicit numerus numerās instrumen/talis siue formalis. ꝛ est ipa ratio discretiua. id est ꝯceptus mentalis medi diante quo aia inter res tot vel tot discernit. et ſm aliquos est vnitas q̄dam modo indiuisibil quēlibet numeꝫ denominans. Et est huic assentiendum. Vnde quilibet numer⁹ habet ꝓꝓiam speciē vt ternarius quaternari⁹ sena/rius et sic cōsequenter. Ergo est necesse q̄ sit aliquid q̄ tres res denomiet numeꝫ ternarū. ꝛ appellat forma numeri ponens ipm in speciem binarij ternarij ſm exigentiā. Hoc videt voluisse cōmentator. iij. phisicoꝝ. Duo ꝛ tres sunt indiuisibiles ꝑ suā formam. Et Aresto. iij. phisicoꝝ. Idē est nu/merus decem hominū ꝛ decē equorū. hoc est forma nūeri denarij siue ratio discretiua eadem oim eoꝝ q̄ sunt decem. Ita est declarandū de alijs. Hāc diuisionē p̄dictaꝝ innuit Aresto. iij. phisicoꝝ dicēs. Numer⁹ dicit dupliciter scz q̄ numerat vel numerabile. ꝛ alio mō quo numeramus

Notandū scō quia incidit sermo de numero vt eius essen/tia melius ac facili⁹ accipiat sunt mouēda aliq̄ dubia. Primū an nume rus habeat esse in re extra intellectū. Rn̄detur q̄ ois res habet esse in re ad extra solū vt lapis. vel in intellectu solū vt cōceptus. vel partim in re et par tim in intellectu. Res em̄ due vel plures nō dicunt numerus. nisi q; ratio inter eas discernit q; tot sunt vel tot. Vnde. iij. phisicoꝝ. Numer⁹ nō ē sī/ne numerāte. Et Auicēna. iij. metha. Numer⁹ habz esse in reb⁹ ꝛ habz esse in aīa. Et dr. ij. de aīa. Numer⁹ est sensibile ꝯmune igit ꝓtim habz esse in re

Scōm dubiū. an q̄libet numerus habeat vnitatē sibi supadditam que ipm denoiet. Respondet q̄ sic. q; numerus nō dicit numer⁹ nisi ꝑ rationez discretiuā siue formā suam. sed illa est vnitas. q; numerus denari⁹ hz vnaz ratōem discretiuā que est sua forma que denoiat oēs res decē in specie de narij. ita etiā de alijs oib⁹ numeris. Hoc videt voluisse Arestot. ꝛ. metha. Vnusquisq; numerus est mēsurabilis vno. Et. iij. sue methaphisice. Vnus quisq; numeroꝝ est species ꝑ se. et est vnus in se inquantū in se est ipa speci/es. Et si dicit. tn̄ vnum et multa opponunt. xij. metha. sed omnis numerus est multa. ergo numerus nō habet vnitatē supadditam. Respondet ꝓmo

vnum ⁊ multa opponunt imp:ope. vel capiēdo vnū p vnitate. Secūdo respondet et melius. licz quilibz numerus habeat vnitatē. s. superadditam tamen illa nō est pars ipius numeri numerati. ergo numer⁹ numerat⁹ ē q̄dā modo materia numeri. sed forma siue ratio discretiua que hic appellat vnitas talem numerū denominat in hac vel alia specie numeri.

Respondet ſm mentē Aristotelis. quacūq; ratōne formali numeri assignata semp est assignabilis maio: siue vltio:. hoc est nō dat maximus numerus. Patet ꝛclusio p Aristo. iij. huius dicentē. In pl⁹ autē sp est intelligere. ⁊ subdit. Sed semp excellit acceptam omnē determinatam multitudinē. id ē numer⁹. Item hic dicit Aristo. Numerus est infinit⁹ ſm appositōnem. Et. j. celi. Numer⁹ dicimus infinitū quia maximus non est. Ratione p̄bat inductiue. quocūq; eīn numero dato pōt superaddi vnitas. Item magnitudo est diuisibilis in infinitū deo:sum. iij. phisicorū. g̃ multitudo siue numer⁹ est augmentabilis in infinitū sursum nō autē deo:suz. q⁹ Aristo. exp̄sse dicit. Contrario mō se habet infinitū in magnitudine ⁊ multitudine. Ex ista conclusiōe primo sequit q̄ numerus crescat i infinitū. quia non dat maximus numerus. nō autē est diuisibilis in infinitū. q⁹ datur minimus numerus. scz binari⁹. Vnde. iij. phisico⁹. Minimus numerus est qui simpliciter dualitas est. Ecōtra vero est de magnitudine. q⁹ dat maxima magnitudo qua nulla est maio:. s. totus mūdus: non autē datur mīma magnitudo ergo est diuisibilis in infinitas p̄tes deo:sum. Secūdo sequitur q̄ impossibile est numer⁹ vt numerū esse infinitū. quia ratio nūeri repugnat ergo vnitas est principiū cuiuslibet numeri. et quilibet numerus terminatur vnitate sup quam pōt addi alia vnitas. et sic in infinitū. Vñ oīs numerus est finitus et terminatus.

Arguitur primo. quelibet magnitudo est diuisibilis in infinitas partes. tercio phisicorū. et sic actu est infinita multitudo que est numerus. igitur numerus actu est infinitus. Respondetur q̄ actu potest esse multitudo infinita rerum vel partiū in continuo nondū separata⁹. non autem actu separatarum. neq; hoc est inconueniēs. quia sequitur exp:esse ex verbis Aristotelis iā adductis. Hec autē multitudo infinita nō est numerus. ergo nō habz p̄mā vel vltimā partē quam habet quilibz numer⁹. et sic ratio numeri nō potest esse infinita

Arguitur secūdo. Datur numerus binarius qui est diuisibilis in infinitas partes vt due medietates cuiuscunq; continui. Item due medietates vltime spere sunt numerus binarius et sunt maximus numerus. quia maxima magnitudo que est numerus scilicz due medietates sue. Respondetur q̄ non est contra conclusionē. quia due medietates cuiuscunq; continui in hoc q̄ sunt numerus binarius nō sunt diuisibiles in infinitas partes. neq; sunt maxima multitudo. quia ratio formalis cuiuscunq; binarij est vna et eadem representans intellectui omnes res duas qualescūq; et quantecunq; sunt. sup quam rationem binarij si addit⁹ vnitas resultat ratio formal⁹ cuiuslibz ternarij. ⁊ sic cōsequent. Vñ hec ē vera. res q̄ ē numerus est in infinitū diuisibilis. nō aūt numer⁹ incōtū numer⁹. ⁊ sic dicit⁹

questio nō intelligīk de numero nūerato. sed de nūero formali siue instrumē tali. Per hoc itaq; soluunk oia argumēta q̄ opponi huic ꝯclusioni videntur Itaq; patz mens Arest. hic dicēt; q̄ infinitū q̄dāmodo est scz in multitudie siue nūero fm appositionez. et in magnitudine in diuisione siue in potentia. Et infinitū q̄dāmodo nō est scz in actu neq; eīm est magnitudo actu infinita neq; multitudo infinita rez inuicē separatarū. Vnde cōcludit. diuidik q̄dez in infinitū ꝯtinuū in maius aūt nō est infinitū. Vnde q̄nk ꝯsequenter

Questio XV

Vtr̄ in qualibet magnitudine siue q̄libet ꝯtinuo sint infinite ptes actu.

Pro cui⁹ intellectu est ꝓmo ꝯsiderandū q̄ Arest. j. celi. t in alijs multis locis vtik illis noib⁹ magnitudo corp⁹ t cōtinuū p eodē. t. v. t. vj. phisicor̄ ponit differentiā inter ꝯtinua: cōtigua: t cōsequēter se habentia. Contigua eīm sunt due res quar̄ vna nō est alia iter que nihil mediat eiusdē rationis siue nois. Conseq̄nter se habentia sunt plures res q̄s due quar̄ vna ordinak post aliā inter q̄s nihil mediat eiusdem rationis. vt si tres arbores eq̄liter distarent in linea recta ab inuicē dicerenk cōsequēter se habētes. Itē quinq; digiti in manu extensi sunt etiā ꝯsequēter se habentes. q̄libet aūt ⁊ ꝯtiguus alteri: licet aer mediet tñ nō est eiusdē rationis cū illis. vñ patet q̄ ꝯtiguū t ꝯsequenter se habens dicūt sp respectum ad aliud. Cōtinuum ꝯo non. Contigua ḡ fm Arestō. sunt q̄r̄ vltima sunt simk scz p indistantiā. vt vna domus est alteri ꝯtigua si stat circa latꝰ eiusdez. quia inter q̄libet corpa dura semp aliq̄d mediat scz aer. ij. de aīa. t hoc est verū frequenter. q: fm Wiridanū Primo fallit si vnū liq̄dum siue humidū fundik in aliud. Secundo si vnum corpꝰ naturaliter vel violenter figitur in aliud. vt radix arboris infigik terre t clauus asseri vbi nullus aer mediat: alis possent sine difficultate extrahi. Sed ꝯsequenter se habentia sunt fm Arestotelem inter que nihil mediat eiusdem rationis. t hoc intelligik vt supra. Continua ꝯo sunt quor̄ vltima sunt vnum id est quorum partes non sunt per artez siue industriam inuicem ꝯgregate. vt cumulus lapidū: t mensa cuius partes inuicem bituminank vel ꝯclauank non sunt continua. Immo nulla res indiuisibilis neq; artificialis cuius ptes ars cōiunxit est continuum. sed alis omnis res extensa vt omne animal: omne vegetabile: anima bruralis. Et breuiter omne corpus siue simplex vel mixtum est continuum. Aliter autem diffinitur. Continuum: est res magna simpliciter vna. Ar. j. iij. t. vj. phisicorum Continuū est illud quod est diuisibile in infinitum scz per partes ꝓportionales. Ar. j. celi. Continuū est illud quod est diuisibile in semper diuisibilia. et addit cōmentator q̄ nunq̄ terminabitur eius conclusio. Et cōmentator̄ tercio phisicorū. Continuum est illud in cuius medio est terminus communis duabus partibus. Et Arestoreles in predicamentis. Quantitas continua est cuius partes copulantur ad terminum cōmunem. terminus eīm cōmunis est in quolibet continuo quelibet medietas que vnam partem cum alia continuat. Exemplū. in linea vltima duo pūcta. scz ꝑm⁹ t vltim⁹ dicunk termini siue fines linee. sed punctus medius in linea dicitur terminus communis quia continuat vnam partem linee cum alia. Vnde omne continuum et quelibet magnitudo est diuisibilis in partes proportionales: quarum

quelibet est adhuc diuisibil' in infinitas alias ptes ꝛ ille itez in alias ꝛ sic ſ
ne statu. imo sicut dicit ꝑmētator. nunq̄ terminat diuisio ꝓtinui p ptes ꝓ
portionales ꝓcedendo. Ideo dixit Arest. vij. phisico ꝛ. In ꝓtinuo sunt in
finite media nō actu sed in potētia. qm̄ in partib ꝓportionalib nō datur
prima nec vltima. alias diuisio eius nō ꝓtenderet in infinitū. Et h̄ totū de
bet intelligi nō ponēdo pūcta indiuisibilia in ipo ꝓtinuo licz pūcta indiuisi
bilia necessario ponant. vt ꝓbat. vj. phisico ꝛ. Si cm̄ magnitudo esset diui
sibil' in indiuisibilia tūc fm ꝑmentatorē hic deueniret ad minimā magnitu
dinem vel ad nihil quorū vtrunq̄ est inconueniens.

Notandū secūdo q̄ quodlibz cōtinuū siue quelibz magni
tudo est diuisibilis in duplices partes. scz in ptes eiusdem ꝓportiōis et eius
dem q̄ntitatis. Partes eiusdē q̄ntitatis sunt quaꝝ vna est ita magna sicut
alia. et hoc patet ad sensū vt diuidendo aliq̄ continuū in viginti ptes eius
dem q̄ntitatis. ꝛ hijs ptib correspondet diuisio realis. scz q̄n vna ps realit
diuidit ab alia. de qua loquit Aresto. j. celi. Celum est indiuisibile. De illa
diuisiōe et de illis partib non intelligunt supradicta neq̄ p̄sens questio. q̄
tes vo eiusdē ꝓportiōis dicunt ptes ꝓportionales de q̄bus supra. s. q̄ habēt
inter se eandem ꝓportionē. non aūt eandem q̄ntitatē. vt diuidendo ꝓtinuū
primo in duas medietates et vnā itez i alias duas medietates. tūc prima
pars secūde medietatis diuise dicit prima ꝓportionalis. si tūc ꝓsequēt vna
istaꝝ medietatū in alias diuidit dicitur secūda ꝓportionalis. et sic ꝓseq̄nter
vsq̄ in infinitū. tūc omēs ille partes dicunt ꝓportionales. Et hec appellat
diuisio intellectual' siue ratiōis. scz quādo aliq̄d totū intelligit esse diuisū in
suas ptes. licz in re nō sit diuisum. Et sic intelligit continuū esse diuisibile i
infinitas ptes ꝓportionales. et ita quelibet pars ꝓtinui est diuisibil' in infi
nitas partes. Unde nō sunt plures ptes i toto ꝓtinuo q̄ in aliq̄ pte. ex quo
vtrūq̄ est diuisibile in infinitū. et infinito nō est plus. neq̄ ex ꝑmētatore. ij
huj⁹. licz in toto plures sint ptes maiores q̄ pte. Et sic nō sunt plures par
tes in maximo homine q̄ grano tritici ex quo vtrūq̄ est diuisibile i infinitū
Et sic nulla pars in ꝓtinuo est idiuisibilis. ergo quelibet est binari⁹ terna
rius q̄ternarius ꝛc. imo q̄libet binarius in ꝓtinuo est ternari⁹. ꝛ numerus
par est impar vt daret ex ꝓdictis. Sic g̃ continuū est diuisibile in infinitas
partes eiusdem ꝓportiōis. nō aūt eiusdem q̄ntitatis. Et illud voluit Arest.
de sensu et sensato dicēs. Continuū ad infinita diuidit inequalia. equalia
vero finita.

Respondetur ad questionē. In quolibet cōtinuo sunt actu
infinite ptes ꝓportionales in quas ipm est diuisibile diuisiōe intellectuali. q̄
rū partiū vna nō est alia. Patet ꝛclusio multis auctoritatib supᵭ adductis.
Ratiōe tali. Oīe q̄d cōponit ex aliq̄bus potest in ipa resolui. sed oīe con
tinuū cōponit ex infinitis partib. g̃ est diuisibile in ptes infinitas. Antece
dens est Aresto. ij. huj⁹. ꝛ sic actu in quolibz ꝓtinuo sunt infinite ptes q̄ꝝ
vna nō est alia. nō aūt actu segate. Et sic patet q̄ infinitū quodāmodo est
scz in potētia. vt numerus p apposītōem ꝛ ꝓtinuū p diuisionē. Immo dic
hic Aresto. q̄ nō ponēti infinitū accidunt multa inconuenientia.

Arguitur primo. Infinitas partiū arguit infinitatē totius
j. phisico ꝛ. et. j. celi. Si partes sunt infinite totū erit infinitū. et sic ꝓtinuus
erit actu infinitū. Respondet q̄ Arest. intelligit de ptib infinitis eiusdē q̄

titatis. ille autē infinite nō sunt in continuo.

Arguitur secūdo. Mot⁹ est continuū. iij. phīsicoꝝ. ⁊ mot⁹ est indiuisibilis. v. celi. ḡ ꝓtinuū nō est diuisibile. Rñdet q mot⁹ dicit indiuisibilis in ptes quātas ꝓmanētes. est tñ diuisibil ratiōe subiecti spacij ⁊ rationē tpis exquo tēpus mensurat motū. Vel dicit scō. si pūcta ponunt indiuisibilia in cōtinuis tūc motus nō habz aliqđ in rez natura nisi id qđ correspondet pñti nūc. sed nūc est indiuisibile. ḡ etiā motus. sed sic questio esset falsa. Vel dic tercio ⁊ hec est veritas q Aresto. volens dicere vnitatē motus dixit in hec verba. Motus dicit vnus q indiuisibil' est fm tpus. id ē ex vnitate tpis arguit vnitas motus ⁊c.

Arguitur vltimo et tercio. pūcta indiuisibilia ponuntur vt suppono. et pbat sexto phīsicoꝝ. ergo etiā ponunt in ꝓtinuo. q linea ⁊ corpus spericū sunt ꝓtinua ⁊ in hūs necessario habēt poni. Vñ ꝓtinuū nō diuidit in sp diuisibilia. et ita cessabit sua diuisio. Respondet q ꝛcedēdo etiaz pūcta indiuisibilia esse in quolibz continuo sed solū mediata nō aūt imediata. q: vt sic darent prima et vltima pars ꝓportional' qđ est ꝓtra pr⁹ dicta. ideo q: pūcta indiuisibilia licz sint in ꝓtinuo. nō tñ imediate. ⁊ sic adhuc est diuisibile in infinitas ptes. q: non dat punctū indiuisibile terminās sed bene continuās. Altius tñ de hac materiā posset formari difficultas quā ad ꝓsens obmitto. Ita ergo cū Aresto. ꝓcludit q infinitū in potentia est nō vero infinitū in actu necz naturaliter pōt esse. iij. phīsi. ⁊. j. celi. Sz nūc querit

Questio XVI.

Vtrū infinitā actu esse ma

gnitudinē et continuum esse actu diuisum in ptes infinitas implicet ꝓtradictionē. Primo est notandū fm mentē Aresto. prima intelligentia siue deꝰ licz sit infiniti vigoris siue infinite potētie vt latius. viij. phīsicoꝝ. nihil tamen agit sine causis secūdis et causa secūda nulla agit nisi coagente prima. Vnde imaginat⁹ est rationabiliter Aresto. q ꝑma causa influeret actōem in secundā intelligentiā ⁊ secunda intelligentia influeret in celū et celum in hec inferiora. Et vna istaꝝ causaꝝ nō agit sine reliqua. Ideo potentia dei fm mentem Aresto. licz esset infinita. q: nunqꝫ cessabit influere necz exhauriet. tñ non erat nisi ad res naturaliter sez mediantibz causis secūdis extēsa. ideo fm Aresto. deus nō pōt ꝓducere infinitā magnitudinē. q: ōr. ij. de aia. Olim a natura ꝓstantiū posit⁹ ē certꝰ status augmēti ⁊ decremēti. Et. j. celi Nō est possibile corp⁹ esse infinitū. Sz pietas nre religiōis q vltra naturā ē eleuata attribuit deo potētiā infinitā ad oia illa extēsam q nō implicāt ꝺdictōez. hē q̄b positis in esse nō sequit apta ꝺdictio. Immo pōt agere vltra. qđ ꝓducere sine aliq causa scda. Quo mō loqf auctor ō cauſ. dicēs. Quicqđ pōt causa ꝑma cū secūda hoc pōt seipa. Et hec appellat potētia dei absoluta fm sanctā theologiā. Raro aūt in effectibz naturalibz vtit ista potentia. ꝓpter qđ diuina mens certas vt cōmuniter dicit sibi instituit leges fm quas si opat et agit appellat potētia dei ordiata. De hūs potētijs an ī re idē sint ⁊ alia multa naturalis philosophia in ꝓposito phibuit dicere.

Phisi. III Questio XVI

Notandū scōo q imaginatio de infinito ē multiplex. quod dam em̄ est infinitū i magnitudine. z hoc dupliciť. qr vel ſm logitudinē tm̄ vt si esset linea q̄ inciper ab oriēte z ꝓsus occidentē ꝓtenderek in infinitū. vel si ex qte oriētis et occidentis ꝓtenderek in infinitū. Scōo si esset infinitum ſm oēs dimēſiōes. ſ. qō occuparet oēm locū ante retro dextrorſū ſiniſtrorſū ſurſum et deorſum z ex oñi qte. vt si ſpaciū extra celū in infinitū imaginatū esset aer vel aliud corpus. Aliud esset infinitū in q̄litate ſiue intenſiuū. vt si esset infinitus ignis et⁹ caliditas etiā est infinita. Aliud est infinitū ſm ꝓportiōem qō nō habuit ꝓncipiū neq habebit finē. vt motus celi ſm Areſto. Aliud est infinitū in vigore ſiue ſm alios extra gen⁹ vel ſm ꝓfectōez ſcz cuⁱ⁹ potētia agendi nō terminat vt deus ſm Areſtotelē.

Reſpondeť. ex pietate fidei et religionis noſtre nō implicat ꝓtradictōez si infinitū actu esset. hoc est de⁹ pōt ꝓducere infinitū in magnitudine et continuū diuidere in oēs ſuas ꝓtes. Etiā qōcunq infinitū esse ū implicat. Prima ratio. illud est poſſibile cuⁱ⁹ si extiterit actus nullū ſequit impoſſibile ex. ix. metha. ſed si infinitū esset nullū ſequit impoſſibile neq aliq̄ ꝓ dictio. qr nulla pōt dari. Alia rō. q̄cq̄d hō pōt imaginari z qō nō implicat deus pōt ꝓducere ſed infinitū pōt imaginari ꝛc. Alia ratio. esse infinitū nō repugnat magnitud ni neq multitudini neq repugnat potētie dei. igit deus pōt ꝓducere infinitū. Alia ratio. mūdū ſtare eternū ſicut dixit Areſt. non implicat. et phabiť. viij. phiſico ꝛ. ſed de⁹ potuit oēs hoies q̄ fuerūt z qui erūt ꝓfuare. Vñ erit actu infinita multitudo. ſz infinitas ꝓtiū in reb⁹ extenſis arguit infinitatē totius. j. celi. et. j. phiſico ꝛ. Alia ratio eſſ cax. creet deus ꝓtam horā in quolibet inſtanti corpus pedale. tūc in fine hore erūt infinita corpa pedalia et quo hora habz infinita inſtātia. nūc ꝓtinuenť oia iſta z fiat vnū corpus illud erit infinitū. Itē deus nō est minoris potētie hodie q̄ fuit a principio mundi. ſed totā machinam mundi creauit in inſtāti ſm ſanctū Auguſtinū ſup Geneſi. igit tur creet per totū diem et in fine continuū et omnes mūdos in vnum corpus tale erit infinitū. Alia ratio. deus potuit ante mundum creaſſe infinitum aerem ſuper terram ex omni parte et non ſequitur aliquod impoſſibile. Secunda pars queſtionis ꝓbari poteſt eisdem rationib⁹ iam dictis. Vel ſic. In quolibet continuo ſunt infinite p̄tes actu diſtincte vt ſupra ꝓbatum est. ergo illas poteſt deus abinuicem ſeparare. quia illa que ſunt diſtincta poſſunt ſepari et ſeparatim conſeruari. Si ergo esset infinitum in actu in magnitudine ipm̄ esset neceſſario creatum in inſtanti. quia si alias esset factuz haberet ꝓncipium et finem. ex quo ſucceſſio requirit ꝓncipium et finem motus ſiue factōnis. Secundo si eſſet infinitum ipm̄ poſſet eſſe homogoneum vt infinitus aer vel ignis. z tūc eius leuitas caliditas vel raritas etiam esset infinitum intenſiuum. Poſſet tamen deus ipſum creare ſine leuitate vel grauitate ſicut est celum. Vel poſſet eſſe eutrogeneum. quia nihil repugnat. Tercio si esset infinitum ipſum est incorruptibile ſucceſſiue. qr per ablationē nullius partis ꝓsumeret vť corrūpetur. alias nō esset infinitū. partes tamen in eo per ꝓtinuā alteratiōnem si esset eutrogeneum poſſent et corrumpi et iterum regenerari. Ita etiam partes in eo poſſent rarefieri et condenſari. non autem totum infinitum. Quarto si esset infinitum impoſſibile esset illud moueri localiter

nō sursum neq; deorsum. q; tunc extra ipm esset locus. et esset finitū quod implicat. Non circulariter quia iteq; reqreret aliqd admin⁹ imaginatū extra se. Item esset superficie pria terminatū quod repugnat infinito. Quinto si esset infinitū deus nō posset aliud creare eo existente. q; implicat ꝓtradictōem duo esse infinita in magnitudine. exquo vnū sp esset terminatū alio vel in toto vel in parte. Sexto si esset infinitū ipm nō esset partim in celo et partim extra. q; vt sic vna pars esset terminata. Septimo implicat contradictōem q; numerus sit infinitus ea ratione q̄ est numerus. vt supra latius de numero. Octauo si esset infinitū ipm esset inuisibile et non coloratuz. q; vt sic extra ipm aliqd esset. imo color est extremitas perspicui in corpe terminato. Nono si esset infinitū quelibz pars in eo assignata esset media vltima ꝛ ꝑma. et hoc negatiue. q; non haberet medium principiū neq; finem. De dubitatōes exponūt rōem et essentiā infiniti si esset actu

Arguitur primo, et est ratio viridani. Infinitum si esset potentia dei esset exhausta. quia nō posset aliud ꝓducere vt supra ꝓcessum est Respondet licet deus nō possit vno existente infinito adhuc aliud ꝓducere tamē hoc nō est ex pte potentie dei q; esset exhausta. sed quia ipe res repugnant exquo impossibile est duo infinita in magnitudine esse. Vel dicit q; deus posset illud vnū destruere et de nouo aliud ꝓducere Et ita signum est q; eius potentia esset inexhausta. quia tanta potētia est infinitū corrumpere quanta creare.

Arguitur secūdo. Si esset infinitū ipm esset infinite virtutis et non haberet principiū neq; finem. ꝛ sic deus ꝓduxit sibi oīno simile quod implicat ꝓtradictōem. Respondet possibile est q; esset infinite ꝓtutis actiue. vt si ignis esset infinitus. neq; esset simile deo. q; deus esset independens ipm autē dependens. Item deus est eternus ipm autē si essz haberet principiū in tpe licz nō habeat principiū in magnitudine. Si ꝓ essz eternum nō ꝓductum infinite actionis ꝛ independēs ipm esset sile deo. sz si esset essent multe differētie inter ipm et deū. Alia argumēta soluūt facile ex ꝓdictis.

Finis tercij phisicorum
Incipit liber quartus

Similiter autē et necesse est de loco sicut de infinito cognoscere si est aut non.

Iste est quartus liber phisicoꝝ Arest. in q̄ tractat de passionib⁹ extrinsecis rep naturaliū que sunt Locus: vacuū t tēpus. Que dicunt passiones extrinsece q: extra corp⁹ naturale sunt t sibi nō inherēt: neq; sunt ptes eius sed circūdant ip̄m sicut q̄ddaz extrinsecū. Et fm hoc totus liber quart⁹ est diuisus in tres tractat⁹. In quoꝝ Primo determinat de loco. In secūdo de vacuo. In vltimo de tpe. Prim⁹ ꝯo tractat⁹ cōiter diuidit in septē capitula vt in textu. In hijs septē capitulis decē ex ordine facit. Primo ad ph̄m naturalē ptinet determinare de loco: qm̄ determinat de motu locali: q̄ nō pōt esse sine loco. Scōo ꝓbat q̄ locꝰ sit aliq̄d. Tercio q̄ locꝰ habet vim ꝰseruatiuā locati. q: corpꝰ extra suū naturalē locū existēs ad ip̄m mouet. Quarto distinguit locuz in cōez et ꝓpriū. Quinto ponit q̄t modis aliq̄d sit in alio vt facili⁹ intelligat quō corpus sit in loco. Septimo ponit q̄sdā ꝯditiones loci ꝓprias q̄ infra patebūt. Octauo ꝓbat q̄ locus sit terminꝰ corp̄is ꝓtinēt⁹. Nono q̄ locꝰ sit imobilis t ibi infert diffinitionē loci. Vltimo infert q̄ totꝰ mundus nō sit in loco: sup q̄ primo tractatū mouebunt ex ordine multe q̄stiones. Et q: dicit hic Arest. q̄ vnū elemētū sit locꝰ alterius t in vna ꝓprietate loci dicit q̄ locꝰ debeat semp esse eq̄lis locato q̄ tū vident repugnare. Ideo q̄rit Primo

Questio I

Vtr quilibet locus sit equalis suo locato.

Pro q̄ est Notandū primo q̄ Locꝰ ꝓprie est duplex scz materialis t formal⁹. Locꝰ materialis vel fm alios locās vltimū est nihil aliud q̄ corpus ꝓtinens t circūdans locatū. vt. iiij. phisi. celū est locꝰ elementoꝝ et vnuz elementū est locꝰ alterius. Et. j. celi. t. viij. phisi. Oēs tū barbari q̄ greci eū locū attribuūt deo q̄ sursum est. Alius ꝺr locꝰ formalis vel fm alios locās primū t est superficies interior corp̄is circūdantis locatū vt superficies concaua aeris est locꝰ homis si ip̄m circūdat. t superficies ꝯcaua spere lune est locus formalis ipsi⁹ ignis. Materialis ꝯo locꝰ est tota spera lune. et sic locꝰ formalis semp est superficies interior loci materialis: imo ei⁹ accidens. Secūdo locꝰ capit impropꝛie siue methaphorice. t hoc tripliciter. Primo cōmuniter pro illo penes q̄d aliq̄ res esse ꝺr. vt locꝰ petri est angulus in stuba q: ipse est circa angulū. locꝰ tunicaꝝ est cistella. locus dei est celum. t ille modus ponitur ꝓpter vulgares. Secundo locꝰ ꝺr efficiens scz ipsa virt⁹ que est in aliq̄ loco ipsum locatū ꝰseruans hoc est ꝯuenientia cum ipso locato. vt locus homis est esse in aere t non sub terra. locus graminis est circa aquā vel terram humidam. Tercio locus ꝺr finalis scz terminus ad quē motus localis naturalis. vt locus grauiū est terra: leuiū ꝯo sursum. q: grauia finaliter mouent vt deorsum in suo loco q̄escant. Ista patet quomodo diuersimode intelligunt auctoritates de loco. dicit em̄ cōmentator: centrū terre est locus celi. t intelligit de loco methaphorice sumpto. quia penes centrum terre vel terram que quiescit iudicatur celum moueri. Item locus t pater fm Porphiriuz sunt p̄ncipia generationis: ipse intelligit de loco efficiente. sicut etiam loquunt medici dicen

tes suis infirmis ⁊ patientib⁹ q̄ debeāt mutare locū siue aerem. q: vnus aer plus ꝑseruat hominē q̄ alter vt est experientia. In ꝓposito aūt p oēs q̄stiones fit mentio de loco formali. vt etiam patebit p ꝓprietates loci circa suam diffinitionem.

Notandū est secundo q̄ fm Aresto. v. metha. Equalia dicunt quoꝝ eadē est quātitas. Unō loc⁹ imaginat esse equalis suo locato per tres modos. Primus: put locus sit equalis locato fm ꝑtinentiam sez q: hec superficies q̄ locus est ꝑtinet alīquod corpus siue locatū ⁊ in eadē dispositione inuariata nō potest ꝑtinere corp⁹ maius. vt superficies interior cantri cōtinet certā quantitatē aq̄: ⁊ fm eandē dispositionē nō pōt ꝑtinere maiorē quātitatem. Si eīn aq̄ rarefieret p calorē extenderet eandē locū. ita etiā superficies spere lune ꝑtinet ignem: ⁊ fm eandē dispositionē nō pōt ꝑtinere maiorē ignē. Scōo locus imaginat equalis locato fm lineā mēsurabilē. vt si esset possibile q̄ linea extenderet fm lōgitudinē p totā superficiē q̄ est locus ⁊ etiā extenderet superficiē exteriorē locati: tunc talis linea esset equalis lōgitudinis: exq̄ superficies interior corpis circūdantis locatū ⁊ superficies exterior locati essent equales in longitudine ⁊ latitudine. Tercio locus imaginat equalis locato fm mensurā diametri. vt si esset diameter transiēs p mediū locati vsq̄ ad ambas superficies ducꝝ ipsius locati sez ex vtraq̄ ꝑte: ista linea siue diameter esset eq̄lis longitudinis cū illa q̄ tāgeret superficiē ꝑcauā ipsi⁹ loci circundātis locatū exq̄ inter superficiem loci ⁊ superficiē exteriorē locati nihil mediat sed vna immediate tangit aliā ⁊ est simul cū alia p indistantiā. Hoc vult Aresto. iij. hui⁹ dicens. Simul cū locato locus est. Et auto: sez ꝓncipioꝝ. Locus est in eo q̄ō capit ⁊ circūscribit. Illud eīn nō potest intelligi de loco materiali. q: duo corpora in eodem loco esse nō pñt. iij. phisicoꝝ. Sed diceres: tñ dicit Arest. vj phisi. Cum due linee fiūt immediate statim fiūt vna linea vel superficies. ḡ superficies loci ⁊ locati non sunt immediate. Respondet q̄ Aresto. loquit fm considerationē mathematicoꝝ qui dicunt q̄ superficies due put sunt termini q̄ntitatis continue tunc non possunt esse immediate. secus est si superficies due considerant fm q̄ sunt termini corpoꝝ naturaliuꝝ sicut in ꝓposito fit. Sicut ergo locus habet superficiem talem vel talem: ita locatū habet superficiē talem vel talem ⁊ ei simile huic ꝑcise corresponderē: ⁊ talis superficies locati appellat locatū formaliter siue locatū immediatū. Unde questio non querit de loco materiali ⁊ locato materiali. q: sine dubio illa essent inequalia. vt patet de spera ignis ⁊ spera lune. quia spera lune que est locus est multo maior spera ignis sed intelligit de loco ⁊ locato formali siue p superficiebꝰ sumptis.

Conclusio. Omnis locus formalis est equalis suo locato formali. id est quelibet superficies ꝑcaua corpis circūdantis et superficies cōuexa corpis circūdati sunt equales fm omnes modos imaginandi supra positos. Probat auto:itate Arest. iij. huius q̄ ponit vnam ꝓprietatē loci ⁊ dicit q̄ locus non debeat esse maior nec⁹ minor locato sed equalis. Ratione tali. Si locus esset maior locato: esset vacuum inter latera loci et locati quod est impossibile naturaliter. iij. huius. Si ꝯo esset minor: fieret penetratio corporum sez loci ⁊ locati que est impossibilis: iteꝝ. iij. huius. ergo locus est eq̄lis locato.

Arguit primo. Locus nō est equalis locato. quia omne cōtinens debet esse maius cōtento. sed locus est ꝑtinens: locatū ꝯo contentum

Item locus cum sit superficies est solum mensurabilis duab⁹ dimensionib⁹ sed locatū cum sit corpus est mensurabile trib⁹ dimēsionib⁹ z q̄ntitas vnius excedit quantitatē alteri⁹. Respondet q̄ argumentū ꝓbat q̄ locus formalis non sit eq̄lis locato materiali. z illud non negat q̄stio. et ecōtra loc⁹ materialis nō est equalis locato formali.

Arguit secundo. Vnū elementū est loc⁹ alterius et tm̄ vnū est maius alio. ergo locus non est equalis locato. Respondet q̄ vnū elementum est locus materialis alterius. z de illo loco nō loquit conclusio. Vn̄ superficies inferior spere ignis est equalis superficiei conuexe spere aeris. z illud vult conclusio huius questionis.

Arguit tercio. Locus cōmunis non est equalis locato, q̄a ille habet solū vnam superficiem. sed cum locata sint plura: habebūt plures superficies. z sic plures superficies erunt maiores vnica superficie. Respondet negādo. quia in cumulo lapidū licet quilibet lapis habeat ꝓpriam superficē: vnus latam: alter acutam: alter tortuosam. tm̄ superficies aer⁹ imediate lapides circūdantis correspondet directe illis oibus superficiebus lapidum. z sic necessario est equalis eis. Aresto. ergo sepe in hoc quarto dixit cōsiderationes de loco esse difficilem quia priores confuse de loco dixerunt z nihil certi relictū erat Ideo Aristoteles in capitulo quarto tractatus primi posuit quasdaz ꝓprietates loci: vt ex illis melius z facilius ratio loci intelligeretur: tandem inquirens duas clausulas in diffinitione loci ponēdas scz q̄ locus sit terminus corpis continentis z q̄ sit imobilis. Ideo ante diffinitionem loci duo q̄runtur. Primo

Questio II

Vtr̄ locus sit terminus sive

vltimum cōrpis continentis. Vbi nota q̄ Aresto. capitulo secundo primi tractatus ponit duas opiniones de quidditate loci. Prima em̄ opinio quam ascribit Platoni dixit q̄ locus sit materia prima. Primo. quia locus videtur esse distantia inter latera locantis z locati. sed talis est materia prima. ergo materia prima est locus. Secundo: si a locato sepentur qualitates z quantitates z forma tunc remanet materia z etiam relinquit locus: per casum positum. igitur materia est locus. Tercio z est ratio Platonis in thimeo Locus recipit omnia locata. et materia recipit omnes formas. ergo materia est locus. quia conueniunt in recipere. Aresto. istam opinionē improbat multis rationibus. quia materia z forma non sepantur a re cuius sunt. sed loc⁹ sepatur a locato. ergo locus non est materia locati. in loco em̄ vbi prius erat aer iam est aqua. Vnde dicit q̄ locus non est pars locati neq̄ accidens. Item quelibet res naturalis mouetur ad suum locum naturalem sursum vel deorsum. sed nihil mouet ad id quod habet sicut est materia et forma. ergo materia non est locus. Item moto aliquo mobili non mouet necessario locus. sed materia z forma necessario mouent ad motū mobilis. ḡ materia nō est loc⁹. Secūda opinio dixit q̄ loc⁹ sit forma locati. q: sicut loc⁹ finit: continet: z terminat locatū. ita forma terminat et ꝓtrahit materiā ad certaz speciē. sed tm̄ non sequit q̄ locus terminat locatū ab extra in re sepata a locato. forma ꝙ terminat materiam intrinsece z in eadem re cuius est forma.

Tercia opinionē que dicit q locus sit spacium inter latera locantis et locati Aresl. improbat in capto qnto. q: si sic: tunc infiniti essent loci simul: cuz infinite essent ptes z qlibet haberet tale spaciū. Jtē illud spaciū esset longuz latū z pfundū. z sic duo coꝛpa penetrarēt se qđ est impossibile. tiij hui⁹. Jtē si locus esset distantia vel spaciū inter latera ꝓtinētis: locus esset mobilis ad motū ipsi⁹ ꝓtinentz z simlr ꝓtenti. cuius oppositū pbat Aresl. Jdeo Quarto infert Aresl. q locus est terminus coꝛpis continentis id est loc⁹ est vltima superficies coꝛpis cōtinentz locatū. Pꝛobat. q: locus non est materia forma neq spaciū vt pbatum est. ergo necessario est coꝛpus ꝓtinens. z ꝺ: loc⁹ materialis: vel eius superficies interioꝛ z est locus formalis. Antecedēs patet ex sufficiente diuisione. Termin⁹ ergo hic debet capi p vltima superficie interioꝛi alicuius coꝛpis. Superficies aūt est duplex scz Cōuexa siue supioꝛ vel exterioꝛ q videlicet termiat coꝛpus in pte supioꝛi in q̄ est subiectiue sicut accidēs vt superficies spere ignis in pte supioꝛi vbi est ꝓtiguus spere lune. Alia est superficies ꝓcaua siue interioꝛ scz q̄ termiat coꝛpus in q̄ est subiectiue in pte inferioꝛi. vt superficies spere lune circa supꝛemā ptē ignis. Quelibet aūt haꝫ superficierū potest esse vel plana vt in mensa: vel roꝛtuosa aut angularis vt in coclea: vel circularis vt in speris celesti bꝫ. Loc⁹ ḡ nunq̄ est superficies cōuexa sed sp concaua directe coꝛrespondens superficiei ꝓuexe ipsius locati. Sunt tñ q̄ꝺaz qui materiā respectuū z formalitatū magnifacūt: ponētes sex entitates a seinuicē distinctas: tres i loco: z tres i locato. Jn loco eñ est ipsa superficies siue entitas superficiei. Scō est locatiuitas loci. q: ꝑt recipe z ꝓtinere coꝛp⁹. Tercio ē locatio actualis q: loc⁹ actualr ꝓtinet locatū. Jn locato aūt Pꝛio est entitas locati siue ipm locatū. Scō est locabilitas: quia potest ꝓtineri ipm locatū siue locari. Tercio est locatio passiua: q: locatum actualiter locat z continet. Jdeo diffinientes locū: dicunt. Est entitas respectiua a superficie coꝛpis locātis realiter distincta z in coꝛpe locante subiectata. Videt tñ hoc esse manifeste cōtra Aresl. in textu z oēs ꝓpietates loci. imo ille respect⁹ nō est in re ipsa sed in ipso intellectu hoꝛ q̄ ipm imaginant. An ḡ respectus sit locus z econtra: z an respect⁹ aliq̄d sit vel nihil: z an Aresto. vnq̄ de respectibꝫ aliq̄d meminerit: ipsi inter se disceptent methaphisici non aūt naturales siue phisici.

Respondet ad questionem. Locus est terminus coꝛpis cōtinentis. Patet autoꝛitate z rationibꝫ supꝛa adductis. et declarabit infra in diffinitione loci.

Arguit pꝛimo. Materia est locus. quia sicut locus recipit indifferenteꝛ roia locata: ita materia recipit indifferēter oēm formā. Jtē sicut materia est nullius actiuitatis: ita locus nullius est actiuitatz. q: cum sit superficies est quantitas. sed q̄ntitas fm cōmentatoꝛē non est de genere actiuoꝛ. Respōdet: licet quēmāt in recipiendo materia z loc⁹ aliqualiter: tñ etiā differunt. q: materia recipit formā subiectiue z ex materia z forma fit vnū per se. sed loc⁹ nō recipit locatū subiectiue neq facit vnū cū locato: cum sint in diuersis subiectz. Jtē: licet locus. put est ipsa superficies absolute nulli⁹ sit actiuitatis: tñ vna cum vtute ꝓseruatiua est alicuius actiuitatz.

Arguit secūdo. Loc⁹ et superficies sunt diuerse species fm Aresl. in pdicamētis. q̄ locus nō est termin⁹ siue superficies. q: diuerse species non verificant de eodē. Rūdet q Aresl. in pdicamēnꝫ loquit fm opinionem antiquoꝛū q̄ dixerunt q locus esset spaciū inter latera ꝓtinentis. hic ꝫo loqui

tur ſm opinionem ꝓpriam: imo ſeipſum hic quodāmodo corrigit.

Arguit̃ tercio. Si locus eſſet ſupficies tūc non eſſet equa⁹ lis locato. q: locatū eſt corpus ⁊ mēſurat trib⁹ dimēſionib⁹. ſed ſupficies mē⁹ ſurat duab⁹ dimenſionib⁹ tm̃. Rn̄det q̄ loc⁹ ſit eq̄lis ſupficiei locati: non aūt locato materiali: vt in q̄ſtione latius claruit ꝓxio. Secundo queritur

Questio III

Vtrum locus ſit immobilis

Vbi Notandū q̄ alīq̄ volentes ſaluare Areſto. in hoc q̄ loc⁹ eſſet ſimplici ter imobilis: dixerūt q̄ locus eſt diſtantia ſumpta a trib⁹ imobilib⁹ punctis ſcz polo arctico: polo antarctico et cētro mūdi. Hec em̄ diſtantia formaliter eſt ſm illos imobilis: cum tria pūcta ſint imobilia. Hec tn̄ opinio eſt falſa ⁊ ſola imaginatio. q: licet centrū mundi ſit oīno imobile in rei veritate nō aūt poli niſi ad imaginationē noſtrā: q̄m q̄libet pars celi actu mouet. ſed polus imaginat pars celi: licet imaginet imobilis. Item illa diſtātia vel eſt accidēs vel ſubſtātia. Si ſuba: tūc mouet. q: ſm Areſt. ois ſuba eſt mobilis p̄ter deum: intelligentiā ⁊ terrā. Si accidēs: g̃ p̄ot moueri ad motū ſui ſubiecti. vel ſucceſſiue eſſet in diuerſis ſubiect̄. Alīj fuerūt etiaz volētes ſimplr̄ dicere locū eſſe imobilem: tenentes q̄ locus eſſet q̄daz relatio ſiue q̄dam reſpectus loci ad locatū diſtinct⁹ a ſupficie loci ⁊ ille eſt imobilis. Sed hoc ip̄o bat. q: locus eſt ipſa ſupficies loci ſed reſpectus non eſt ſupficies vt ipſi dicunt. Item non ꝓtinet locatū. Item nō eſt vltimū corpis vt Areſto. locū dicat habere has et ſimiles ꝓprietates. Ergo vt videt fuiſſe mens Areſto. ⁊ ſui cōmentatoris hic eſt q̄rendū quō ⁊ q̄re Areſt. dixerit locū eſſe imobilē. Et reſpondet breuiter q̄ phi deuenerūt in cognitionē loci q̄ ſit imobilis p̄ motū localē. q: ſi mobile mouet ad ſuū locū naturalē neceſſe eſt vt locus ſuus q̄eſcat. q: ſi etiā moueret: nunq̄ mobile ip̄m attingeret pfecte neq; in eo q̄eſceret. Vñ dixerunt locū imobilē. ⁊ illud matie habet veritatē in loco efficiente ſiue ꝓtute conſeruatiua ipſi⁹ locati: poteſt tn̄ applicari ad quēlibet locum.

Notandū ſecundo. Locū eſſe imobilē poteſt intelligi Primo q̄ oīno nō ſit mobilis aliq̄ modo. ⁊ ſic nō intelligit̄ p̄ſens q̄ſtio. q: ſolū deus ⁊ intelligentia ſunt imobiles id eſt nullo modo mobiles ſm mentē Areſ.

Scōo locus dicit̄ imobilis q: non eſt mobilis per ſe ſed ſolum ad motum ſui ſubiecti in quo eſt. ſicut q̄dlibet accidens eſt imobile per ſe: quia nō mouet niſi ad motum ſui ſubiecti. Tercio locus dr̄ imobilis q: non mouet ad motū ſui locati. Et hīs vltimis duobus modis poteſt intelligi q̄ſtio p̄ſens et Areſtoteles dicēs locum eſſe immobilem.

Reſpondet ad queſtionem. Loc⁹ formalis eſt imobilis per ſe. Vel: eſt imobilis ad motū ſui locati. Patet p̄ Areſt. hic dicentē Vltr aūt locus imobilis eſſe. Ratione tali: q̄quid per ſe non habet eſſe non habet p̄ ſe moueri. q: abnegato actu ꝑmo abnegat act⁹ ſecundus. ſed locus cū ſit accidens nō habet p̄ ſe eſſe. iij. metha. igit̄ nō poteſt per ſe moueri. Eſt tn̄ verū q̄ locus eſt mobilis per accidens ſcz ad motū corporis in quo eſt. quia omne accidens mouet ad motū ſui ſubiecti. et ꝓclusio intelligit̄ de motu locali. q̄a certū eſt q̄ loc⁹ cū nō ſit materia eſt generabilis ⁊ corruptibilis ergo p̄ ſe mobilis. Pro intellectu g̃ maioꝝ ꝓclusionis ſequit̄ Primo q̄ locus et materi⁹

alis ꝛ formalis mouek locato nō moto vt turris beate virginis nō mouetur et tñ aer ipsam circundans cōtinue mouek. Et ecōtra locatū mouek ipso loco nō moto. vt vinū in vase potest moueri etiam localiter cū bullit ꝛ vas deſcit. Vñ ſequik q̄ aliq̄ res est ꝓtinue in alio ꝛ alio loco ꝛ tñ nō mouek. vt turriꝫ Item aliq̄ res est ſp in eodē loco ꝛ tñ mouek localiter. vt ignis mouek circulariter in ſua ſpera ꝛ ſemp est in ſupficie ſpere lune. Secūdo nō est possibile locatū exire locum ꝓpriū ſine motu: vt patet inductiue. licet locatum possit esse in alio ꝛ alio loco ſine ſuo motu. vt turris. ergo ꝯcludik ex p̄dictis q̄ locatum potest moueri: ita q̄ ſuum motū nō ſequik locū vt ſpera ignis ꝛc. Item locus potest moueri ſine motu locati vt aer circūdans turrim. q: aer talis mouek ꝛ turriꝫ deſcit. Hoc tñ verꝫ est q̄ freq̄nter ad motū locati ena ſequik motus loci. ideo ꝯcludik q̄ locū est imobilis id est de ratione loci est q̄ non moueak ad motum locati.

Arguik primo. Locus est mobilis quia vnum elementum est locus alterius. ꝛ celū est locus elementoꝝ. iij. phiſicoꝝ. ꝛ tñ mouenk. Reſpondek q̄ vnū elementū est locū materialis alterius: ꝛ locus materialis mouek etiam p̄ ſe. ſed questio intelligik de loco formali q̄ nō mouek p̄ ſe ſed ſoluꝫ per accidens.

Arguik secūdo. Omne corpus est per ſe mobile. iiij. phiſicorum. ſed locus est corpus ſm autorē ſex p̄ncipioꝝ. igik est per ſe mobilis. Reſpondek q̄ locus est corp⁹ in q̄ntitate q: est ſupficies. ſed Areſto. intelligik de corpe in ſubstantia ſcꝫ p̄ re cōpoſita ex materia et forma. omnis eñ talis est per ſe mobilis.

Arguik tercio. Phiſicus habet considerare de loco. tercio ꝛ quarto phiſicoꝝ. ſed entia non mota non ſunt phiſice ꝯſideratiōis. ij. phiſi. Reſpondek q̄ locus non ſit oīno imobilis: quia mouek per accidens ad motum corporis cōtinentis. Ergo Areſt. ij. phiſicoꝝ intelligik ſic q̄ entia q̄ non ordinank ad motum actiue vel paſſiue ꝛ que non mouenk per ſe vel per accidens iſta non habet phiſicus conſiderare. Ergo patet ex p̄dictis queſtionibus q̄ locus ſit terminus corpis continentis. et q̄ ſit immobilis. Vnde ex illis infert Areſto. diffinitionē loci. ꝓterea queritur conſequenter

Queſtio iiii

Vtꝝ diffinitio loci Areſtotelis ſit ſufficiēs in qua ꝺr: est terminus corpis ꝓtinentꝫ imobilis p̄mū. Circa quam est notandū q̄ anteq̄ Areſt. diffinitionē loci inferat ponit ſeptē ꝓprietates loci ſiue ꝯditiones ꝛ duas clauſulas in diffinitione loci ponendas. Prima ꝓprietas q̄ locus ꝓtineat locatū. ꝛ ſic vacuum nō est locus quia nihil cōtinet. Secūda Locus non est aliq̄d locati neq̄ ps neq̄ accidens. Vbi dicit cōmentator q̄ hanc ꝓprietatē locus differt a materia ꝛ forma. q: illa ſemp ſunt aliquid iſtius rei cuius ſunt materia ꝛ forma. Tercia Locus nō est maior neq̄ minor locato ſed equalis vt ſupra patuit. Quarta ꝓprietas Locus nō deficit vnicuiq̄ locato. id est omne locatū est in loco et quilibet locus continet locatum. quia dicit ibidem cōmentator: locus ꝛ locatū ſunt relatiua et qui vnum aufert: aufert ꝛ reliquū. Quinta Locus est ſeparabilis a ſuo locato

vt quia supficies mouetur ad motum corporis continentis: corpus autẽ cõtinens aliud potest ab eo separi vt aer a turri. Immo põt locatũ separi a loco. ꝛ hoc est intelligendũ successiue. quia vnus locus potest successiue recipere plura corpa. ergo potest separi a quolibet illorũ. Sexta ꝓprietas ꝙ quilibet locus habeat sursum ꝛ deorsum. Dicit enim Arest. iij. ꝛ. iij. phisicoꝝ. similiter. j. celi. Loci differentie sunt sursum ꝛ deorsum ante et retro dextrorsuz ꝛ sinistrorsum. ꝛ ille positiones accipiunt in loco fm sitũ locati. Vltima ꝓprietas Vnũquodꝙ corpus naturale mouetur ad suuz locũ naturalem ꝛ quiescit in eodem. Vbi dicit cõmẽtator. omne corpus habet locũ naturalẽ ꝛ non naturalẽ. ꝛ si est extra locum naturalem oportet ꝙ moueatur in eum scz si nõ phibef, sed si est in tali loco oporter vt ḳescat. Prima clausula. Locus est terminus siue vltimũ corpis cõtinentis locatum. Secunda. Locus est imobilis. Et sufficienter sunt declarate in p̃dictis duabꝫ questionibꝫ.

Notandũ est secundo ꝙ superficies immediate circundans aliquod corpus põt esse vna vnitate ꝓtinuitatis scz quia est supficies vni⁹ corpis circũdantis aliud tm̃. vt supficies aeris circundantis glebam ex omni parte. Vel potest esse vna vnitate contiguitatis scz quia est plures supficies pluriũ corpoꝝ circũdantium locatũ: quarum vna est imediate ꝓtigua alteri Exemplũ. Si baculus sit infixus in fundum aque et pars supior sit in aere: inferior in terra sub aqua: tũc ille baculus habet tres supficies scz terre aque et aeris que omnes dicunt vna supficies totalis totius baculi. ita etiam est de clauo infixo in ligno. Idem est de homine stante in aqua vsqꝫ ad vmbilicum. ꝛ de multis alijs similibus. Ita etiam est dicendũ de supficie ipsi⁹ locati que est vna simpliciter quia est vnius corpis tm̃. vel est vna fm ḳd vel vnitate cõtiguitatis quando plura sunt corpora vnum locatum aggregatũ ꝓstituentes quorum tũ quodlibet habet supficiẽ ꝓpriam. Arestoteles hic debet intelligi vtroꝫ modo de supficie. Ex quibus patz ꝙ sicut vna supficies simpliciter que est locus potest continere plura corpora in moduz vnius locati vt superficies aeris circũdantis cumulum lapidum: ita etiam vni⁹ locati simpliciter possunt esse plures superficies ipsum circundantes que omnes vnum faciunt locum. vt de baculo infixo in aquam vt supra. Vnde Arestoteles in principio secundi capituli tractatus primi posuit duplicẽ locum scz cõmunem ꝛ ꝓprium. Locus cõmunis fm Arestotelem est qui continet plura corpora inuicem separata et distincta. vt celum est locus cõmunis elementorum ꝛ mixtorum. Locus vo proprius est qui continet vnum locatum siue corpus tm̃. vt aer immediate circũdans hominem nudum. et licet aer continendo hominem etiam contineat multas immundicias siue superfluitates que sunt in homine et suis portis: tamen homo censetur vnum corpus sensibiliter. Dicit enim cõmentator. Dimittere sensum et querere rationẽ est signum diminuti intellectus. Immo quod in pauco distat in nullo distare videtur. ergo vt ex Arestotele hic colligitur Locus proprius est vni⁹ corpis contentiuus. Locus cõmunis qui plura continet corpora. Eodẽ modo locatum est duplex Proprium scz quod vnicuz est corp⁹. Cõmune: quod est ꝓgregatũ ex pluribꝫ corpibꝫ. Hyus breuiter p̃missis debet diffinitio sic itelligi. Loc⁹ scz formalis est termin⁹ id est vltima supficies corpis ꝓtinẽtz id est corpis circũdãtz locatũ: primũ. ſ. imediate: imobilis scz ad motũ locati. vel imobilis scz p se. id est Loc⁹ formalis est vltia superficies corpis circũdantis

locatū que corpus circūdat ímmediate. ꝛ est ímmobilis ꝓ se. Locus ꝑ diffi
nitur ꝓ suam passionē. quia locꝰ est ꝓpria passio supficiei. et in re idem sunt.
Dicit primo formal'. qꝛ omnis locꝰ siue ꝓprꝰ siue ꝟmūis siue natural' vl' vi
olentus hic diffinit si est formal' id ē ipa supficies. Et sic excludit locꝰ mate
rialis qui est substātia et nō supficies. Dicit corpis circūdantis immediate ꝓ
pter supficiem exteriorē siue conuexam que nō est locus respectu corpis sub
ea. quia locus debꝫ esse semp in locante supficies interior siue ꝟcaua. et sic
ꝑmū debet exponi ꝓ ímmediate. Alie clausule declarent et ꝑdictꝫ qstiōibꝫ.

Respondet ad questionē. diffinitio loci est sufficiēs ꝛ bona
Patet autoꝛitate Aresto. iiij. huius vt supra. Et ꝓbat ratione ꝓ septem cō
ditiones supra positas ꝛ ꝓ ꝟditōes bone diffinitois. Sed dī. primo tū di
cit Aresto. in hꝫ qrto. Corpa naturalia mouentur ad sua loca naturalia ꝓ
pter ꝟuenientiā in ipis. quō ꝑ locus est supficies cum oīes supficies sint
eiusdē ratōnis ꝛ corpus naturale nō maiorē habet ꝟuenientiā cum vna qꝫ
cum alia supficie. Respondet ꝙ Aresto. diffinit locū ꝓut est pura supficies
nō habendo respectū ad qualitatē in ea existentē. Vnde sic oīes supficies
sunt eiusdē speciei. Sed in autoꝛitate allegata arestoteles capit locū pro ipa
supficie vna cū qualitate ꝟseruatiua in ea. ꝛ sic supficies distinguunt spēie
abinuicē: quia vna est saluatiua alia coꝛruptiua locati. Ita etiā primo modo
intelligit ꝟmentatoꝛ. iiij. phisicoꝝ dicēs. Quātitas nō est de virtutibꝫ acti
uis: sed locus est supficies et supficies est qntitas ꝛc.

Arguitur primo. Aresto. iiij. huius dicit. Celum nō est locꝰ
sed vltimū celi est supficies ꝟcxa. ꝑ locus non est supficies concaua vt dicit
diffinitio. Rūdetur ꝙ ꝓ vltimū celi Aresto. nō intellexit supficiem ꝟcxam
vltime spere. qꝛ alias celū esset in loco quod ipe hic negat. ꝛ sic sibi ꝑpi ꝛtradi
ceret. Ideo ꝓ vltimū celi intelligit supficies interior siue ꝟcaua ipius celi vt
supficies cōcaue spere lune est locus ignis. non autē supficies ꝟcxa. Et sic
vult dicere arestoteles ꝙ celū nō est locꝰ formalis sed eius supficies interior

Arguitur secūdo. aliquis est locꝰ nullū coꝛpus cōtinens:
igit diffinitio nō est sufficiēs. ꝓbat quia supficies aeris ꝙ ante horā coꝛpus
ꝟtinuit et iā nō continet amplꝰ est locus. igit. Respondet ꝙ non sit locꝰ ꝙa
nullū locatū continet. locus eīm semp continet locatū. et omne locatū habet
locū vt dixit qrta ꝓprietas ipius loci supra.

Arguitur vltimo. locatū est coꝛpus et locus etiā est coꝛpus
quia supficies ſm philosophos in rei veritate etiam est coꝛpus in quantita
te. sed locus est simul cū locato. ergo duo coꝛpa penetrant se et sunt in eo ī
dem loco cōtra Arestotelē. iiij. phisicoꝝ. Respondet ꝙ locus ꝛ locatū sunt
simul. quia inter superficiē loci ꝟcauam ꝛ superficiem cōuexam locati nihil
mediat. nō autē sunt in eodem loco. Vā simul in autoꝛitate nō debꝫ dicere
simultatē loci sed simultatē indistantie.

Questio V.

Vtrū terra sit in aqua sicut in loco proꝓio ꝛ naturali.

Notandū est ꝙ Arestoteles in capitulo sexto

Phisi. IIII Questio V

tractatus primi declarat quō diuersa corpora sint in loco ⁊ que ⁊ que non. Tandem primā partē capituli cōcludit dicens. Et propter hoc quidē terra in aqua hec in aere. hic vero in ethere. hic vero in celo. Celū autē non amplius in alio est. Unde dicimus cōmuniter q vnū elementū sit locꝰ alterius. Ergo primo querit quis sit locus naturalis terre. Secūdo an vltima spera sit in loco.

Ubi aduerten dū primo q locus est duplex, scilicz naturalis ⁊ violētus. Naturalis siue quiens dicit in quo locatū melius conseruatur. vel vbi naturaliter quiescit. vel ad quē mouerek si esset extra ipm. vt locus deorsum est naturalis ipo grauiū. locus vero sursum est naturalis leuium. Grauia em naturaliter quiescūt in terra. et ibidem melꝰ recipiunt cōseruatōnem sui. quia quiēūt cum terra in grauitate. sed oīe sile iuuak a suo simili. Ideo dicit cōmentator primo celi. Omne mixtū mouek ad motum elementi pdominātis in eo. ergo etiā conseruak per ipm si est in eo. Cū ergo locatū locak in loco sibi cōuenienti et naturali tunc dicimus ipm esse i loco suo fm naturam ppriā. Unde natura ppria ipius locati corresponder loco naturali. Alius est locus violentus siue discōueniens scz in quo locatū quiescit violēter. vel in quo nō ita bene recipit sui cōseruatōnem sicut in alio loco. Et hoc cognoscik ex hoc. quia si esset in loco ⁊ remouerek prohibens: locatum mouerek naturaliter ad alium locum scz naturalē. vt aer inclusus in terra est in loco violento. quia si aperitur terra exalat naturaliter. et licet alius subintret vel prior nō totaliter exeat. hoc tamen nō est a natura ppria aeris sed a natura cōmuni scz ne cōmittatur vacuum. Item lapis existēs in aere super columnā est in loco violento. quoniā remota colūna naturaliter mouetur deorsum ad locum naturalē ad centrum quantum ppe potest. Hanc distinctiōem tetigit cōmentator dicens. Omne corpus habz locum naturalē ⁊ non naturalē. Pro cognitōne autē predictoꝝ est sciendum q natura ppria rerū naturaliū cognoscik ex motu eaꝝ ex qualitatibꝫ primis et secundis motiuis. scilicz grauitate ⁊ leuitate. ex raritate ⁊ densitate. Omne enim graue a natura ppria mouetur deorsum leue vero sursum. Oīe densius vel grauius a natura ppria quiescit sub leuiori et rariori. Omne qō mouetur sua sponte sursum vel deorsum taliter mouetur a natura ppria sua. et quantū est possibile mediantibꝫ hijs et similibꝫ nitik seipm conseruare i esse. Et sic natura ppria sumik ab esse individuali. Natura vero cōmunis cognoscitur potissimū ex ordinatōne vel deordinatōe totius vniuersi vel vnius speciei. tota em natura oīes species nititur conseruare in esse. Ideo locat res naturales siue individua in ea loca vbi melius recipiāt sui conseruatōnem nisi quādoqꝫ ppter quandā deordinatōnem que ad talē locum sequeretur. ideo quia natura abhorret vacuum tanqꝫ quandam deordinationē in toto vniuerso. Propterea a natura cōmuni rarius et leuius quiescit cōtra naturā ppriam sub grauiori. et leue mouek deorsum: vt aer ad concauitates terre. et graue sursum vt trahendo aquā per calamū. prius enim trahitur aer. et ne cōmittatur vacuū subsequitur aqua. Item penetratio dimensionum et corporū est quedam deordinatio. ideo ne ista contingat sepe contentum corrūpit cōtinens vel expellit impediens ipm exire. vt aer in bombarda calefactus ab igne mediāte puluere maximo impetu repellit globū. et vinum rarefactū per vectionē destruit vas. Unde breuiter res naturales actu sunt locate. alique a natura propria vt ignis in sua spera. alique a natu

ra cōmuni. vt aer in visceribus terre ne cōmittatur vacuū. Anteq̄ em̄ natura admitteret hanc deordinatōem in vacuo res circa ipm existens corrūperetur in partes minutissimas z ipm repleret. quia per vacuū res non possent conseruare. neq̄ aliqua actio posset in eo fieri. Influentia em̄ celestis que omnes res sub spera lune cōseruat nō posset p vacuum influere. De influentia autē quid sit: quomodo influat: et quot sint necessario ponende. q̄ modo etiam in diuersa climata influāt imꝑsentiarū derelinquo. cum dubium nihil de talibus querat. sed solet hoc cōmuniter dici.] .methauroꝝ. et libro de ce lo et mundo.

Notandū secūdo ꝓo conclusione, si elementa essent in naturali sua dispositiōe ipa essent qualificata et locata: imo totaliter dispositā fm naturam eorū ꝓpriam. Unde tūc terra esset grauissima cōpactatissima siccissima z frigida. ergo necessario fm hanc suam naturā propriā esset totaliter cooperta vndiq̄ elemento aque. Sed actualiter a natura ꝑmuni nullū elementū saltē totale est sic dispositū propter salutē animantiū. vt videlicet species rerū conseruentur in esse. Ideo terra est elevata supra elemētum aque ad quartā sui partē que est discooperta aquis. et est humida vt fructum ferat. et est impura. quia continet in se mineras lapides aurum argentum radices et fontes. Ita etiā est declarandū de aliis elementis per suas qualitates primas et motiuas sibi a natura propria conuenientes. scilicet summam siccitatē: summā grauitatem: densitatē et frigiditatem remissam in terra. Summā leuitatem: summā raritatem: caliditatem summaz et siccitatem remissam in igne. Summā humiditatem: raritatem vero z leuitatem et pariter caliditatem remissam in aere. Summā frigiditatem: remissam raritatem et grauitatē. similiter siccitatem in aqua et ꝑsilia. Quot sint elementa, quō moueantur. quib⁹ animalib⁹ deorenk latius habenk. ij. de generatōe. et libro ꝓmo. et quarto celi.

Respondetur ad questionē, superficies aque concaua nō est locus terre sed aggregatū ex superficie aque et aeris que immediate totā terram circūdant est locus totius terre. Prima pars patet quia tota aqua nō circundat terrā. ergo non est locus terre: quia locus debet esse equalis loca to et ipm totaliter continere vt ex conditōnib⁹ loci habetur. Secūda pars etiam patet. quia illud aggregatū ex superficie aque et aeris habet conditiones loci. et terra respectu illius habet se vt locatū. ergo. Item. terra est et extra ipm est aliud continēs et circūdans ipam. ergo terra est in loco. q̄ nullus alius potest assignari q̄ aggregatū exillis superficiebus. vt patet p diffinitionem loci. Unde patet primo q̄ totalis terra non habet locum ꝓpriuz exquo in ipa sunt lapides et minere radices et fontes que nō sunt terra neq̄ ꝑtes terre. Item secūdo patet q̄ terra a natura ꝓpria non est in loco naturali exq̄ est grauior aqua et tñ ipa est supra aquam. Hoc autē est a natura cōmuni. de quo latius supra.

Arguitur primo, Terra est in aqua sicut in suo loco. Proba tur auctoritate Aristotelis hic dicētis q̄ terra sit in aqua. et aqua in aere z aer in igne. Unde nos elicimus q̄ vnū elementū sit locus naturalis alteri. Respondetur q̄ aristoteles vult. si terra esset in naturali sua dispositiōe tūc locus eius esset aqua vel superficies concaua aque exquo tunc aqua vndiq̄

circūdaret et cooperiret totā terram. Secus est de terra vt nūc. q; nō est in naturali sua dispositione.

Arguitur secūdo. superficies aque et aeris simul non sunt locus terre. non naturalis: quia cum sit grauissima aqua nō potest esse sub terra sed potius supra cū non sit ita grauis: sicut terra. neq; violentus. quia dicit scō celi. Terra naturaliter quiescit in medio mūdi. Respondetur q aggregatū ex superficie cōcaua aque et aeris sit locus terre nō naturalis. vt p bat ratio in argumento. Si em esset naturalis terra esset directe in medio totius celi: quod falsum est. quia pars discoopta aquis est ꝓpinquior celo. Sed ad autoritatē scō celi dicit. q terra si esset in naturali sua dispositōne naturaliter quiesceret in medio celi. ⁊ esset centrū mūdi

Arguitur tercio. Si superficies aque et aeris esset locꝰ terre: tunc si gleba terre caderet deorsum in magnū foramen p terram debe ret quiescere in rali superficie aeris ⁊ etiā aque. extquo locatū mouetur ad suū locum. et cū ad ipm peruenit illic quiescit. iij. phisicoꝝ. Sed eadem est ra tio de gleba terre et tota terra. quia dicit Arestoteles. iij. phisicoꝝ. Idē est locus totius et partis. Respondet q argumentū ꝓbat superficiem aeris ⁊ aq̄ non esse locum terre naturalē qui sibi ꝓueniret a natura ꝓpria. sed est locꝰ terre ꝓut Arestoteles hic diffiniuit locū ꝓ termino corꝓis continentis. non curādo an habeat virtutē conseruatiuā locati siue nō. sicut in simili. la pis existens in aere est in loco. quia aer ipum circūdans est suus locus: et ta men mouet ab illo loco in suū locū naturalem. scz deorsū. Ita etiaꝫ tota ter ra nisi sic esset locata a natura cōmuni ꝓpter salutē animantiū ipa mouere tur vt esset sub aqua equaliter ex omni parte. Ex hijs patet q aliud ē dicere Iste est locus ꝓpꝰ et iste est locus naturalis. et ille est locꝰ ipius locati.

Questio VI

Vtrū vltima spera sit in loco.

Notandū primo q Arestoteles et cōmentatoꝝ Auerroys sequentes primos philosophos non posuerūt plures speras q̄ octo. scz septem speras planetarū et celum stellatū siue firmamentū in quo sunt stelle fixe. Ideo dicit cōmentatoꝝ. iij. phisicoꝝ. Octaua spera non est contenta. hoc est. octaua spera est vltima. Vnde per vltimam speram siue celum Arestoteles intelligit celum stellatum siue firmamentum quod sm eum est vltima spera. Ordo vero planetarū est quia supremus est saturnꝰ. deinde iupiter. mars. sol. venus. mercurius. vltimus luna. Vnde versus. Post sim sum sequitur: vltima luna subest. Alij vero sunt imaginati q̄ necessario esset spera nona vltra speram octauam. Primi em̄ non ꝓceperunt moueri octauam speram nisi ab oriente in occidens. ideo posuerūt eam vltimā. Sed secundi ꝓcepe runt octauā sperā etiam moueri ab occidente in orientes sup polis zodiaci i cētū annis q̄ vnū gradū. q̄ posuerūt nonā sperā vltimā siue ꝑmū mobile. Ho uissimi vero obseruatoꝝ astroꝝ ꝓceperunt nonā sperā etiā moueri motu

ꝓprio scz motu accessus ⁊ recessus. ⁊ cõplet motũ suũ in trigintasex milibus annoꝝ: quod spaciũ ꝺ: magnꝰ annus platonis. Ideo necessario est ponẽda decima spera siue orbis siue primus mobile. et illud hodie cõiter obseruatur apud astronomos. Illud ergo primũ mobile mouetur solũ vnico motu simplicissimo ab oriente in occidens: rapiens secum omnes speras inferiores in vigintiq̃tuor horis. Quelibet ꝯo spera preter vltimã mouet motu sibi ꝓprio econtra ab occidente in orientem. Primꝰ motus ꝺ: motus diurnus: motus raptus: siue motus primi mobilis. Secundus ꝯo motus ꝺ: ꝓprius vel motus contrarius motui ꝑmi mobilis. Debijs ergo ⁊ similibꝰ scz quomõ stelle fixe ⁊ errance infigant suis speris. An sint figure sperice. Quot motꝰ sint in celo. An totum celum sit cõtinuum vel contiguum. An omnes stelle ⁊ spere sint eiusdez speciei: in ꝓposito est supsedendum ⁊ remittit hec materia totaliter ad librum secundum celi et mundi. Vltima ergo spera fm astronomos est decima spera siue primum mobile. ⁊ de illa hic fit mentio ⁊ questio. Licet theologi alios duos ponãt celos scz celum cristallinum ⁊ celum empireũ qꝺ vltimum esse volunt ⁊ immobile omnino: in ipso animas beatoꝝ collocantes Hoc tamẽ plus fide credimus q̃ ratione naturali inuestigamus. ⁊ hãc materiam cõiter tractant doctores super magistro in sceo sententiaꝝ.

Notandũ secundo vt facilius intelligatur quomodo locatum sit in loco Aristoteles capo tercio tractatus primi quarti phisicoꝝ ponit octo modos essendi in: quomodo videlicet vnuz sit in alio. et hij visi sunt sufficienter tercio phisicorum in hac questione Vtrum motus sit in mobili. Vt autem ex Aristotele colligitur Res dupliciter est in loco. Primo circũscriptiue dimensionaliter siue cõmensuratiue. scz quando locatum ad omes suas partes circũdatur superficie loci. quelibet em pars superficiei loci correspondet vni parti superficiei contexte ipsius locati. et sic solum res quante et magne sunt in loco: non autem omnes. quia vltima spera non est in loco isto modo. Vnde Aristoteles capo sexto eiusdez tractatus duo ponit que requiruntur ad hoc ꝙ aliquid sit in loco. Primo: ꝙ ipsum sit. et sic res non existentes non sunt in loco. Secundo: ꝙ extra ipsum sit aliud corpus ipsum continens. et sic vltima spera non est in loco. quia extra celum nihil est quarto phisicorum. ⁊ primo celi. Isto ergo modo aliquid dicitur esse in loco proprie quod habet illas duas conditiones. Alio ꝯo modo aliquid dicitur esse in loco improprie quod percipitur moueri penes aliquod ꝺescens. Vnde dicit cõmentator primo celi. Centrum est locus celi. penes centrum enim terre celum iudicatur moueri. et ita celum est in loco improprie. Dicit enim Aristoteles hic in textu Aliqua sunt in loco per accidens vt anima ⁊ celum Per accidens id est improprie. vel per accidens id est ratione suarum partiũ quia alique partes celi sunt in loco scz spere inferiores. vel sunt in alio et alio situ fm ꝙ celum mouetur. ꝓterea vltimo concludit Aristoteles. Celum autem non amplius in alio est. hoc est: non est in loco proprie. Secundo modo aliquid dicitur esse in loco diffinitiue scz quod iudicamus esse hic ⁊ non alibi absq̃ hoc ꝙ occupet spaciuz. hoc modo primus motor est in circumferentia primi mobilis ⁊ in oriente. viij. phisicoꝝ. q: ibi efficacissima est fm gentiles eius operatio. ꝓterea omnes gentes versus orientem ipsum adorant. Et cõmentatoꝝ. spẽs sunt in intellectu. in em locũ significare videt. Et Damascen⁹ Angelus est i loco. Sed cũ Boeti⁹ dicit. Cõis animi ꝛceptio est inco: galia

non esse in loco. ipe loquit de loco ꝓprio siue circūscriptiuo. Breuiter ꝙ locꝰ ꝓprius est q̄ circūdat locatū et nihil est ipius. Impropꝛiꝰ penes quē aliꝰ iudicat moueri ipm vero q̄escit.

Notandum vltimo pro ipa conclusione sicut supra patuit Aresto. in textu videt dicere celū esse in loco. et tñ postea ꝛcludit ipm nō esse in loco. Ideo de hac materia diuersi diuersas habuerūt opiniões. Primo fuerūt aliqui vt Joannes grāmaticꝰ dicentes locū celi esse vacuū extra celū imaginatū siue ipm spaciū. Sed hec opinio est falsa. quia locꝰ est superficies. sed tale spaciū solū imaginat et nihil est. Alij vt auempote dixerūt superficiē ꝛcxam vltime spere esse locū celi. sed hoc etiā nō pōt stare. qꝛ locus nihil debet esse locati. iij. huiꝰ. imo locꝰ debet esse immobilis. sed hec superficies continue mouet ad motū vltime spere. Alij vt themistius tenent q̄ celū sit in loco fm suas ptes. sed illū redarguit ꝓmētatoꝛ. qꝛ cum ptes nihil aliud sint a toto. j. phisicoꝛ. igit etiā totū celū erit in loco. Item locus nihil debz esse locati. iij. phisicoꝛ. Alij vt Alexander dixerūt q̄ celum nullo mō sit in loco. t eū allegat ꝓmētatoꝛ. v. phisicoꝛ dicēs. Oꝛbis stellatus nō est i loco neq̄ p se neq̄ p accidēs. Sed hec opinio est cōtra Aresto. hic in textu. Alij dixerūt q̄ celū esset in loco fm superficiem ꝛcauā. sed illud stare nō pōt. quia tūc locꝰ nō esset eōtis locato. imo nunq̄ munus pōt ꝛtinere maꝰ. Ergo vltimo fm mentē Arest. et sui cōmētatoꝛis sit hec ꝛclusio responsal. Celū nō est in loco ꝓprie sed improꝑe. Utraq̄ pars patz auto. aresto. hic in textu. Et ꝓma ps patet. qꝛ extra celū nihil est. j celi. Et. iij. huiꝰ. ergo celū nō est in loco ꝓpe. qꝛ locus ꝓprius est superficies coꝛpis continētis locatū. iij. huiꝰ. Scōa ps ꝑ bat. Celū est alicubi. ꝙ est aliquo mō in loco. sed nō modis ꝓdictis. igit impꝛopꝛie penes centrū terre dicit esse in loco. Item celuz mouet igit aliq̄ modo est in loco. Item celū est coꝛpꝰ ꝙ aliq̄ modo est in loco. qꝛ oīe coꝛpus ē i loco. iij. huiꝰ. Illud voluit dicere aresto. iij. huius. Celū maxime opinamur esse in loco.

Arguitur primo, celū ꝓprie est in loco. quia celum mouetur localiter. j. celi. t. viij. phisicoꝛ. sed omis motus localis est in loco. iij. phisicoꝛ sed qꝛ celū p se mouet. igit p se t ꝓprie est in loco. Rñdet ꝓmo q̄ Aresto. iij. phisicoꝛ debz sic intelligi. Omis motus local ad vbi est in loco. nō aūt motꝰ fm circūferentiā sicut est motus celi. celū em totū nō mutat suū locū verum neq̄ imaginariū. Secūdo dicit q̄ celū dicit moueri localiter fm ptes suas que mutāt situ respectu terre t nostri. t sic etiā fm has ptes dꝛ esse in loco

Arguitur secūdo. locꝰ et vacuū sunt differētie loci. ergo celū est vel in loco pleno vel vacuo. Non scōm qꝛ vacuū nō est. iij. huiꝰ. nec i loco pleno quia sic ꝓprie esset in loco. imo extra celum esset aliq̄d ipm ꝛtinens. Respondet q̄ locus et vacuū si esset essent differētie loci ꝓprie dicti. Un cuz celū nō sit in loco ꝓprie sic neq̄ in loco pleno vel vacuo. t sic dat medium. Sed prem ꝙ cōditiones loci et alia que Arest. dicit de loco debēt intelligi de loco ꝓprie dicto.

Arguitur tercio, Celū est coꝛpus. ꝓmo celi, sed oīe coꝛpꝰ p se est in loco. iij. phisicoꝛ. ergo celū p se est in loco t ꝓprie. Rñdet q̄ Arest. ponit quandā diuisionē t talē. Aliq̄ p se sunt in loco vt omne coꝛpꝰ. Alia vero p accidens. vt aīa et celū. t sic a ꝓmo ipe excipit celū. Pro ꝛclusione ergo materie loci et p ꝛsequens totius ꝓmi tractatꝰ huiꝰ quarti sup sunt aliqua

dubia Primū. Vtrū plura corpa possunt simul esse in eodē loco. Respondetur q plura corpa possunt esse i vno loco ꝑmuni. vt superficies eadē aeris potest ꝑtinere plura corpa. Sz ad mentē Arest. Impossibile ē naturaliter plura corpa esse simul in eodem loco adeqto. q: alias esset penetratio dimēsionū que est impossibil' naturaliter. nō tn implicat ꝓtradictōem. Secūdum vtrū idem corpus possit esse in diuersis locis. Rndet naturaliter est i possibile q: oīs res mūdi suo ꝓprio est limitata loco vt sit hic et non alibi. non tn implicat idem corpus replicatiue esse in diuersis locis. vt legit ō sctō Ambrosio qui fuit mediolani in suo episcopatu et etiā tulonis in sepultura sancti Martini. Tercū si angelus sit in certo loco alter angel' possit p eūdem moueri. Respondet q sic. imo infiniti possent p talem locū moueri ex quo nō faciūt extensionē aliquā. Vln infiniti angeli possunt esse in loco ādā modo indiuisibili. Quartū dubiū. Vtrū possibile sit rem quantā sub rationē quātitatis nō occupare locū. Rndet q sit impossibile. q: impossibile ē esse effectū formalē causa formali. sed extēsio est causa formal' rei quāte. ergo res quāta nō potest esse sub rōe q̄ntitatis in loco indiuisibili. sed sp occupat locum. nihil em occupat locū nisi quantū. et omne quantū sub rōe extēsionis sp occupat locū. Preterea extēsio nō pōt esse sine sursum et deorsum. ante vel retro. dextro vel sinistro. et nihil potest esse quantū sine quātitate z extensiōe. z tantū de dubijs ꝑmi tractatus. In secūdo vero tractatu arestoteles determiat de vacuo primo ꝓbans q ad phisicū spectat determinare de vacuo. q: ad ipm spectat determiare de loco. ergo etiā de vacuo. antiquorū em multi putauerūt vacuū esse locum. Postea adducit ꝓbatōes eorum qui dicunt vacuū nō esse Tercio ponit ratōes eorum qui dicūt vacuū esse que in argumētis patebunt cū ratōibus Arestotel' ꝓbantib' vacuum non esse. Pro cuius noticia queritur

Questio VII

Vtrū vacuū possit esse per

aliquā potentiā. Habito ḡ quid sit locus facile cognoscetur quid sit vacuū q: p noticiā positiui deuenit in cognitōem priuatiui. j. et. ij. de aīa. sed vacuū z locus priuatiue opponuntur.

Notandū ergo primo q̄ arestoteles in textu quatuor ponit diffinitōes vacui ꝓm antiquos ꝓhos. et eas reprobat. Prima. Vacuū est illud in quo nihil est. Secūda. Vacuū est illud in quo nullum corp' est. Tercia. Vacuū est illud in q̄ nō est aliqđ corpus sensibile graue vl leue. Ille autem diffinitiōes nō valent quia sequeret q̄ pūctus sit: angelus et aīa essent vacuū. q: in puncto nullū est corpus. sed nō pōt esse vacuū. q: nō est receptiuus corpis qđ tn de natura vacui est si ipm esset. Quarta diffinitio. Vacuū est illud in quo nō est hoc aliqđ. id ē totū ꝓpositū neq aliq̄ substātia corporea. Que etiā nō valet q: materia prima esset vacuū. qđ falsum est. q: ipa ē pars ꝓpositi et nō est sepabilis ab eo sicut est vacuū si esset. Pro diffinitione vacui quā dat Arest. est sciēdū. q̄ vacuū potest imaginari duplicit. Primo ꝓut esset spaciū interceptū inter latera corporis continētis longū latuz

z pfundum. vt si aer in aliquo vase destrueret et annihilaret tūc distātia int latera ex omni pte esset vacuū. Et sic sunt imaginati antiq philosophi. ꝙs hic reprobat Aresto. quia vt sic nihil esset etiā si esset. qđ implicat. Secūdo imaginat esse ipa supficies corpis quod actu nullū corpus siue locatū continet. vt si aliquod locatū totaliter destrueret remanēte supficie loci in equali dispositōe et figura qua circūdedit locatū. tūc talis supficies diceret vacuum. Et ille modus imaginādi est aristotel z verior. quia ergo locꝰ locās z vacuum opponunt habēt ergo fieri circa idē. alias deꝰ creando vacuū crearet nihil. Unde Arest. sic diffinit. Vacuū est locus ꝑuatꝰ corpe. Et. j. celi. Vacuum esse dicunt in quo nō existit corpus possibile factū esse. Sicut ergo colligitur ex aristotele. iiij. phisicoꝝ. Vacuū actu nō retinet corpus: pōt tñ continere. Et diffinitio debz sic intelligi. Vacuū est locus. id ē supficies nulluz locatū actu continēs. Et hec est notificatio grāmaticalis. ideo est debz exponi p significat. Et sic non sequit. vacuū est locꝰ nō replet corpe. ergo vacuum est. quia est equiuocat. Isto ḡmō vacuū accipit ꝓprie et philosophice. Large vero z fm vulgū q̄ non ꝓcipit nisi qđ grossum est et sentiri potest accipitur ꝑ loco in quo nullū est corpus grossum et sensibile. Unde dicunt cantrum esse vacuum si careat vino. Sic autē non accipit in ꝓposito sed pmo modo.

Conclusio. vacuū naturaliter nō potest esse. probat autoritate Aresto. q̄ in hoc quarto hanc ꝯclusionē. pbat multis rōib. Ratio quelicit est talis. Vacuū si esset: esset locus sicut dicunt antiq. sed nullus est talis locus. qz omnis locus debet esse cōseruatiuus locati. sed in vacuo nulla est virtus cōseruatiua. exquo in eo nulla est virtus. Alia ratio. oēs res appetūt suā contiguitatē vt meliꝰ possint recipe influētias cōseruatiuas. sz vacuum impediret tales influentias. Proptrea est indecor et quedam deordinatio in toto vniuerso. ideo natura sz cōmunis abhorret vacuum. iij. huiꝰ vt videlicz res naturales in esse conseruent. Ideo etiā multis potest probari hoc experientijs quo res naturales etiā contra naturā ꝓpriam conantur quodāmodo impedire vacuum. Et prima. quia graue ascendit ne cōmittatur vacuum quādo iuuenes calamis aquā sursum trahunt z bibunt. Et leue descendit. vt aer et exalatio in cōcauitatibus terre. et sic leue quiescit sub graui. Secunda experientia z est ipius Aristotelis hic et antiquoꝝ philosophorū in depsedra plena aq̄ et bene obstructa i pte superiori z ampliori ex ea nihil exit de aqua ꝑ foramen inferius. quia in parte superiori fieret vacuū. Ita etiam videmus q̄ vasa bene obstructa nō emittūt vinum vel valde parum etiam si ducillus extrahatur. quia aer nō potest subingredi vt partem repleret vbi vinū deficeret. Tercia. latera follis bene obstructi nō possunt distendi etiam per violentiā. quia fieret vacuum si extenderent. ideo nō possunt ab inuicem distendi. aut rumpunt. Quarta experientia. si vitrum habens longum rostrum: vt phiala calefiat circa ignem vt aer in ea rarefiat et postea rostrū ponatur ad superficiē aque frigide: ipa aqua ascendit. qz aer in phiala condensat propter contrariā frigiditatem aque. ergo nisi ascēderet aqua fieret vacuū. Quinta experiētia. si vitrū plenū aqua et bene obstructū poneret ad locū frigidissimū tunc aut aqua non congelatur. qz condensaretur et aer nō posset intrare vt vacuū impleretur aut vitrū frangeret

Arguitur primo, vacuū actu est rationibus antiq̄z phorū quaz prima est. In motu locali mobile vel recipit in locū plenū vel vacuū. Non pmū q: multa corpa essent in vno loco t fieret penetratio corpoz. g̃ secundū. Secūda ratio. in ꝺdensatōe aut ptes recipiunt t coadunant in plenum vel vacuū. Non in plenū. q: plura corpa erūt in eodē loco. g̃ in vacuuz. t sic ꝺdensatōe, pbabant vacuū. Tercia. in augmentatōe alimentū recipit in plenū vl vacuū. Non pmū. q: duo corpa erūt simul in eodem loco. Quarta. vas repletū cineribꝫ tantū recipit de aqua quantū recipet si nō haberz cineres. g̃ necesse est q: int ptes cineris sint plura loca vacua. Respondet ad pmas tres ratōes q: ptes recipiant in plenū cedēs vt infra latius declarabit in cōdensatōe. Alimentū em̄ recipit in poros in q̄bus est aer inclusus. vl' imū dicies quedā sive vapoz t ille cedit. Ad quartā rōem dicit q: cineres sūt intra se rari et nō ꝓpīi. ideo multꝰ mediat inter suas ptes aer. q̄ vt experiētia videmus expellit in infusiōe aque. Itē ptes leuiores euolant. Itē cineres sē nature calide t sicce. g̃ magnā ptē aq̄ ꝺsumūt t intra se imbibūt.

Arguitur scōo, Vacuū actu est, auto, arest, dicentis, iij. phisicoz. Impossibile est motū esse sine vacuo loco et rge. t. ij. de aia. Vacuz q̄dem aer existimak. Rñdet q: Arest. iij. phisicoz loquit fm opinionē antiquoz q̄ p motū pbabant vacuū esse. Ita etiā. ij. de aia loquit opinatiue. q: dicit existimak id ē opinak fm aliquos. imo aliqui dixerūt q: aer nihil essz. est em̄ inuisibil'. Propter ea aliq̄ vt hic pbat Arestoť. in textu volentes pbare vacuū nō esse solū pbabant q: aer esset aliq̄d p tale signū. q: vesica sufflata pōt portare pōdus g̃ue rōe aeris inflati. g̃ aer est aliq̄d

Arguitur tercio, ponank due tabule adinuicē planissime, ita q: nihil possit mediare tūc aut fier motus in instanti aut circa mediū ꝺmittek vacuū si vna tabula ab alia eleuek. Rñdet ꝓmo q: nullo ingenio tabule possint talit disponi q̄n sp aliq̄d mediat si inuicē ponank. Secūdo dicitur q: etiā admisso tūc vna nō pt ab alia eleuari q: natura abhorret vacuū. Sz ꝺ causitate oui in suptōe sua pte est dicendū q: in ipo est q̄dam fum' resolut' imo testa est porosa vt videt experiētia. q: cum assank sudant p suos poros. ideo aer potest ingredi.

Secunda cōclusio. vacuū esse non implicat contradictōez hoc est. potētia supnaturali vacuū pōt esse. Patet q: illud est possibile cui' si exterit actus nullū sequit impossibile. ir. metha. sed posito vacuo in esse nullum sequit impossibile. g̃ vacuū potest aliq̄ potētia esse: etiā fm ambos modos imaginādi. imo nō est possibile vnū illoz esse sine reliquo. q̄cunq̄z em̄ est spaciū in quo omino nihil est tūc si est finitū necesse est q: etiā sit superficies nihil continens. Vacuū g̃ si esset: esset quedā superficies nullū locatum continens. t diceret locꝰ nō locans. Locꝰ vero locās est superficies actu continens locatū. Hoc vult Aresto. iij. huiꝰ cū dicat. Locus t vacuū habēt eādem creditatē sive ꝺsideratōez. Si itaq̄z potētia supnaturali esset vacuū aial nō posset diu in ipo viuere q: nō posset inspirare. Et nō fieret visio audito p vacuū q: species soni t colorꝭ sūt accidētia t nō possunt multiplicari nisi mediāte subiecto q̄ nō est in vacuo. Itē non fieret in ipo aliq̄ actio vel aliq̄s motus. q: rep̄runt spaciū. g̃ nō posset pūci lapis p vacuū neq̄z saltari sed itez resiliret. Itē ipm vacuū sol nō illumināret. neq̄z aues possent volare in ipo. et sic de similib'.

Arguit primo. Vacuū esse implicat contradictionē. q; si esset spaciū in q̄ nihil esset tunc ipm esset: vt ponit casus. z etiā nō esset. q; in rei veritate nihil est. q̄ deus creādo aliq̄d crearet nihil. Rñdet q̄ licet imaginatio vacui isto mō non fuerit Arest. tñ possibile est q̄ etiā actu sit vt si de⁹ destrueret aliq̄d locatū. Et ad argumentū dr q̄ ipm esset sed nō esset aliq̄d: cū nihil sit. diceret aūt esse denoiatiue vel noie solū q; nullū corp⁹ ptinet.

Arguit secundo. Diffinitio vacui includit contradictionem quia si esset tunc esset locus fm diffinitionē. sed locus est termin⁹ corpis continentis. iij. phisi. z tñ diffinitio dicit q̄ esset loc⁹ nullū ptinēs corpus. Respōdet q̄ locus in diffinitione vacui valet tātuz sicut superficies. als loc⁹ z vacuus non essent opposita. imo argumentū vert̄ pbaret si locus acciret sicut Arestoteles ipm diffinit.

Arguit vltimo. Vacuū esse implicat. quia sequit bene: vacuū est locus q̄ est locati locus ergo ptinet aliq̄d scz locatū. q; loc⁹ z locatum sunt relatiua fm cōmentatorez. iij. hui⁹. sed relatiua sunt simul natura. Et ex alia parte vacuū est locus non replet⁹ corpe. igit nullū locatū ptinet. Respōdet q̄ relatiua quo ad esse formale sunt simul natura z impossibile est vnum esse sine alio. secus est quo ad fundamentale siue materiale. vñ locus materialiter significat superficiē z cōnotat vt locatū cōtineat. vacuū dr etiam significat superficiem z cōnotat q̄ nullū locatū contineat. Et sic idem respondeat ad hoc argumentū sicut ad p̄dictū. Sed diceres. Antiq philosophi pbabant vacuū esse p motū localē vt supra in argumēto visum est. Arest. etiaz probat vacuū nō esse p motū localē. Que est ipsi⁹ pbatio? Respondet q̄ sic pbat. q; si vacuū esset mot⁹ localis in ipso fieret in instanti. sed illud est impossibile. q̄ aūt hoc sequeret: patet. quia mobile mouet successiue velociꝰ vel tardiꝰ p̄pter duas causas scz p̄pter dispositionē medij. et p̄pter dispositionē mobilis. si ergo in pleno motus est successiuus p̄pter medium resistens ergo vbi tale medium nō resisteret sicut in vacuo mot⁹ fieret in nō tpe z in instanti. Vñ Arest. solū duas ponit causas successiōis siue mot⁹ localis successiui. Prima est dispositio medij siue mediū resistēs. Vñ videmus q̄ idē mobile citꝰ z velociꝰ mouet p̄ vnū mediū q̄ p aliud. vt citꝰ p aerem q̄ p aquā. q; mediū densius plus resistit ipsi mobili. Secūda causa est dispositio mobilis. q; mobile grauius velocius mouet q̄ minꝰ graue. z hoc vult Arest. a p̄ncipio capituli q̄rti tractatꝰ secundi. Sup cuiꝰ maiori declaratione cōsequenter querit

Questio VIII

Vtruz successio in motibus

grauiū z leuiū p̄ueniat ex resistentia medij vel ab alia causa. Notanduz est Primo q̄ successio est ipse motus successiuus z non distinguitur ab eo. q; impossibile est vno existēte aliud nō esse. vt latꝰ pbatum est. iij. phisicoꝝ. Et sic q̄stio tantum q̄rit Quare graue mouet deorsum z leue sursum successiue. an ideo: quia aer siue mediū resistit. vel ex alia causa: vt si non resisteret ipm moueret subito z in instanti ad suum locuz naturalē. Est ergo Graue fm Arest. j. celi cuiꝰ motꝰ naturalis est ad mediū mundi id est ad centrū terre. Leue ꝙ est cuius motus naturalis est a medio mundi id est sursum. Grauissimū est quod omnibus deorsum latꝰ id est motis substat vt terra. Leuissimū

aũt est quod oibus sursum latis id est motis superk id est sursum mouek. vt ignis. Et sic celum non est leuissimũ licet sit super omnia: tñ non mouek sursum super omnia. vnde non superfertur sed potius circumferk scz circa medium mundi circulariter. Idco dicit Aristoteles. j. celi. celum non est graue neq; leue.

Notandum secundo p̃o intellectu sequentium q̃ Resistentia est inclinatio medij per quod fit motus ad oppositam dispositionem motoris. Vel sic Est medium resistens mobili volenti ipsum diuidere. Medium enim p̃ quod fit motus id est aer vel fumule resistit sue diuisioni quã diuisionem motor scz forma substantialis grauis vel leuis intendit. Causa aũt q̃re res naturales resistant fumik ex hoc scz ne corrumpank: quoniã fm cõmentatorem. j. phisico. omne ens mundi diligit se p̃manere. Vnde cum res p̃ suam contiguitatẽ saluenk. ergo per discõtiguitatem et diuisionem disponunk ad corruptionem. Hinc est q̃ solet cõmuniter dici. Omnis diuisio est causa corruptionis. z hoc est intelligendũ q̃tum esset de se. quia non sequitur: hec res diuidik ergo corrumpik. quia materia p̃ma est diuisibilis z tamẽ est incorruptibilis. j. phisico. Aer ergo resistit mobilibus que per ipm mouenk ne diuidak sed maneat ẽtiguus in oib; suis ptibus. Ex p̃dictis itaq; patet P̃imo q̃ resistentia est ipsa res resistens z non accidens. Secũdo q̃ de q̃nto res est actiuior de tanto plus resistit quia plus se appetit p̃manere. Tercio in applicatione cõtrarioꝝ fit magna resistentia quia ẽtraria sunt sibiinuicem corruptiua. j. phisicoꝝ. De ista ergo resistentia cõiter sunt locuti philosophi naturales. z fm alios appellak resistentia extrinseca: eoq; in resistentia vnum resistens est extra aliud z non aliq̃d alterius. Dicunt enim q̃ resistentia est duplex scz extrinseca de qua iam est dictum. Alia est intrinseca scz que est in ipso cui resistik vt gradus leuitatis resistunt in mixto q̃non cito mouetur deorsum quia trahunt sursum. Ita etiam limitatio impedit z resistit rebus naturalib; vt non in instanti p̃ducant suas actiones. Vnde Limitatio est nihil aliud q̃ ipsa res met limitata videlicet quia eius potentia est certe et determinate virtutis sic q̃ non infinite. vt potentia motiua grauiũ z leuium est determinata. quia non mouet mobile ad suum locum naturalem in instanti sed successiue.

Notandũ est tercio p̃o conclusione inferenda q̃ de materia presentis questiõis sunt due notabiles imo eq̃ defensabiles opiniones. P̃rima quam pietas fidei iuber obseruare est q̃ successio in motibus non solum p̃uenit ex ipsa resistentia medij sed etiam ex hoc q̃ res naturalis est limitata in sua actione. Et ista opinio supponit limitationẽ esse in omnib; rebus p̃eter deum qui est illimitatus. z potest p̃bari multis ratiõibus: quaꝝ P̃ima est. quia alꝰ aliquod in decuplo grauius alio moueret eq̃ cito cum ipso: qõ videtur incõuenies. sed posito vacuo z sit graue in decuplo grauius altero ista mouerenk equaliter deorsum scz in instanti. exq̃ nihil resistit fm aduersariũ. et hec est ratio ipsius auempotes q̃ hanc opinionẽ defendit. Secũda ratio eiusdem. sequeret q̃ paruum graue faceret motum infinitum: imo moueretur velocius celo. Tertia ratio. latitudo velocitatis non est terminata z sic non est infinita velocitas qualis esset si limitatio nõ poneret. Quarta ratio Celum mouetur successiue z tñ sibi nihil resistit. j. celi. celum mouet sine resi

stentia. Preterea videtur Aresto. posuisse tres limitationes scz in magnitu/
dine tpe ⁊ actione. Primo in magnitudine. qz res sunt determinate magni/
tudinis sic q nō infinite. j. phisicoꝝ ⁊. ij. eiusdē. ⁊. j. celi. Secundo res natu/
ralis limitat in duratiōe siue tpe. quia. ij. de genera. ōz q cuiuslibet rei natu/
ralis est determiata ꝓdus. Tercio in sua actione. qz non est infinite actio/
nis. vnde. ij. celi dicit Aresto. Est aūt vniuscuiuscz actus ad minimuz tēpus
non excedere. Necz citharizare est omni tpe possibile. Preterea fm mentez
Aristotelis ⁊ astrologoꝝ est tempus determinatū generatiōis ⁊ coꝛruptio/
nis omniū reꝝ naturaliū sub ꝯcauo oꝛbis lune. Secunda opinio quam
Marsilius efficacissimis defendit rationib⁹ est. Q3 causa successionis sicut
Aresto. in hoc quarto p̄supponit est solum duplex scz resistēcia medij ⁊ disꝑ
sitio mobilis. vbi ergo non est medium resistēs sicut in vacuo ⁊ mobile est sim
pliciter grauissimū necesse est q moueaꝝ subito ad suum locum naturalem:
erq̄ nihil sibi resistit. Non limitatio. quia non debet poni. Primo: qz appeti/
tus est in infinitum. j. politicoꝝ ⁊. ij. metha. sed omne mobile graue vel le/
ue appetit esse in suo loco naturali ergo non est limitatū Secunda ratio. ta/
lis limitatio vel solum est in vacuo. ⁊ sic esset frustra. quia fm Arest. vacuuz
est impossibile ⁊ nunq̄ fiet. Vel etiam esset in pleno. ⁊ hoc nondum expertū
est. quia successio in q̄libet motu pōt saluari sine limitatione. Motus em̄ ce/
li est successiuus qz intelligentia mouet oꝛbem suum ad suam voluntatem. ⁊
sic voluntas est causa successionis. imo etiam magnitudo celi est maxima er
go est necessarium vt circulariter successiue moueatur: exquo est impossibile
coꝛpus ꝑfectum moueri circulariter in instanti. Tercia ratio. Si limitatio
poneret: vel ergo in maioꝛi coꝛpoꝛe esset maioꝛ limitatio. ⁊ hoc nō potest di/
ci. quia alꝫs leuius citius descenderet siue minus graue q̄ magnum graue.
nec potest quid aliud dici. Quarta ratio. Vel talis limitatio esset substā/
tia aut accidens. Non secundum. quia esset extensa ad extensionem sui sub/
iecti: quod iam improbatum est. imo nulla res indiuisibilis esset limitata.
Necz substantia. quia aut esset forma quod falsum est. quia nihil limitat se/
ipsum. nec materia quia ipsa est infinite potentie in receptione. nec totū cō/
positum. Omnis em̄ substantia fm Arest. ij. de ania est materia forma vel
totum compositū. Vltima ratio. Causa omnis successionis imo cuiuslibet
actionis fm viam Aristotelis potest assignari ꝑter limitationem. ergo ip/
sa frustra poneret. Etiam Arest. non videtur posuisse istam limitationē in/
trinsecam. Ergo ad tria loca in quibus Aristoteles estimaꝝ posuisse limita
tiones respondet. ⁊ ad ꝓmū. Licet ipse dicat nullam esse magnitudinē infi
nitam: hoc non est ideo quia ipsa esset limitata. sed ideo: quia non posset ha/
bere locum in quo esset: exquo nullum animatuz aut animal in eo posset cō
seruari cum esset infinite virtutis grauitatis ⁊ leuitatis. vt probat Arest. ij.
phisicoꝝ. Item cum magnitudo et figura idem sint vt supra. ij. phisicoꝝ est
ꝓbatum ideo hoc sibi resistit quia non esset figuratum coloꝛatum et sic de
alijs passionibus magnitudinis. Secundo dicitur qz res non durat sem/
per sed habet suam ꝓdum qō semꝑ est ex causa extrinseca vt experientia
in ꝓmpto est. vel alia causa intrinseca que non est limitatio. animalia em̄ coꝛ
rumpunꝫ ⁊ durant fm q in eis est ꝯpoꝛtio vel disproꝑtio humoꝛum. inani
mata ꝯo frequenter coꝛrumpuntur a causa manifesta siue extrinseca. Ter/
cio qz res determinate agunt ad hoc vel aliud passum: ad certam distantiā:
certo modo agendi: ⁊ fortiter vel debiliter. huius causa sumiꝫ ab ipsa forma

substantiali ipsius agentis: z fm q agens applicat passo: fm q passum resi/
stit. z sic de alijs causis. q em ignis non in instanti calefacit aquam est cau/
sa qa aqua resistit huic dispositioni z species caliditatis multiplicant ab igne
successiue. z sic de alijs. qñcunq; g potest reddi causa ipsi⁹ successionis alia q̄
limitatio tūc limitatio frustra ponerek. Illud aūt potest naturalis philoso/
phus q̄ de singulis rebus naturalib⁹ causam habet reddere. vt a pncipio p̄
mi phisico p̄. z. ij. phisi. pbak. Ergo ad pmā rationē prime opinionis respon/
dek q grauissimū poneret se subito deorsum ad suū locū naturalē in ipso va/
cuo: non aūt min⁹ graue Primo q: non essent equalis virtutis in mouendo.
Secūdo q: min⁹ graue habet gradus leuitatis admixtos q̄ sursum traherēt
et resisterēt. Hec tn ratio satis debilis est. Ergo dic tercio ꝯcedendo totum.
quia dato vno inconuenienti scz vacuo quod est impossibile naturaliter: se/
quunk plura. j. phisico p̄. Pariter respondek ad rationē secundā q sicut celuz
mouek motu velocissimo naturaliter: nullus mot⁹ erit sibi naturaliter equa
lis. ergo Aresto. vacuū si admissset etiā ꝯcessisset alia inconuenientia. Ad
terciam respōdek q latitudo velocitatis sursum vel deorsum non est termina/
ta naturalr z fm cursum nature: esset tn limitata p diuinā potentiaz q̄ vltra
et ꝯtra cursum nature pōt agere. Ad quartā rationē dr q tempus est deter
minatū generationis: corruptionis et cuiuslibet transmutatiōis naturalis
hoc est ex determinata z certa causa et nō ab ipsa limitatione. Limitatio er/
go cum import⁹ quandā priuationē in agendo tn sic q non plus vel in in/
finitū: ideo esset vnica causa que posset respōderi ad oēs effectus naturales.
Quia ꝺo homini natura pietatē que fundamentū est cuiuslibet religiōis in/
didit Ideo respōdeo ad pmā rationē secūde opinionis q Arest. posuit cau/
sam successionis resistentiā medij. q: fm eundē vacuuz fuit impossibile. si ꝺo
esset: necessario habuit ꝯcedere q mot⁹ grauiū z leuiū in eo fieret subito. q̄
dicit. iij. phisi. vacuum non resistit. vnde naturaliter est locutus. Item appe
titus est in infinituz. Arestoteles in ista auctoritate loquitur de appetitu hu/
mano qui crescit in infinitum. quia quocunq; dato potest appeti vltra. Est
autem limitatus fm suam formaz substantialem: exquo sepe satiatur. hunc
autem appetitum non habent inanimata. Ad secundam rationem respon
detur q limitatio nō solum ponik in vacuo. sed etiam in pleno. Vnde q ce/
lum mouetur successiue hec est causa: quia sua magnitudo est limitata z q̄d/
libet spericum vt non possit moueri motu circulari in instanti. Si ergo sup
asserem planissimū ponerek corpus sphericū z hoc in vacuo: tunc adhuc mo/
tus circularis non fit in instanti. ergo est signum cum hic nihil sibi resistit ex/
trinsece q eius magnitudo sit limitata vt vnam partem post aliaz describat
Item. Ponak aer totaliter calidus z circūstet alius ignis: ille multiplicat spe
cies caliditatis ad talem aerem successiue et tamē hic nihil extrinseci resistit:
exq̄ simile non resistit simili. z sic de multis exemplis in quib⁹ agentia natura
lia etiam preter resistentiam agunt successiue. Ad terciā dicik. Limitatio nō
fundak super magnitudine sed super quiditate ipsius rei. ergo sicut quidita/
tes rerum nos latent. vij. metha. ita pariter qualiter: quomodo: z ad quātū
res sint limitate nos latet. posset tamen limitatio maio: et mino: ꝯgnosci ex
maiori z minori pfectione. quia res perfectio: minus est limitata q̄ imperfe
cta. vnde ignis non est intantū limitatus sicut lapis vel mixtū quo ad actio
nem naturalem. Ad q̄rtam dr q limitatio est ipsa res met limitata in actōe
sua. vnde caliditas agit ad certam distantiam et eius limitatio est ipsa met

caliditas et accidens. Ita etiam de mittis Ad vltimā rationem dicitur q̄ Aristoteles cum antiquis in hoc quarto supposuit nullam esse causam successionis q̄ resistentiam. Videtur tamen Aristoteles posuisse limitationez p̄sertim p̄mo celi. vbi dicit actionē rerum naturaliū esse semp determinataz sic q̄ agant ad certam distantiam: certo tempore: aliqua fortiter alia debiliter. vt ibidez latius. Propterea quia inter duas istas opiniones difficile est inuenire opinionē mediam ꝓpter ambaꝝ rationes fortes. Tamen potest probabiliter dici q̄ causa successionis in quolibet motu dep̄deat ex ānq̄. Ex distantia medij. quia mobile necessario describet p̄ius vnam partez medij q̄ aliam. Ex resistentia medij. vt supra latius. Ex finitate virtutis agentis super quam fundat limitatio. virtus en̄ finita necessario agit in tempore. Vñ de auctore de causis dicit. Omne habens substantiam suam in tempore non agit effectum in instanti. Quinto ex dispositione mobilis. quia mobile figure late tardius mouetur q̄ mobile acutum vt lancea. Ideo sequuntur due conclusiones.

Prima conclusio ſm mentem Aresto. Successio in quolibet motu sursum vel deorsum ꝓuenit p̄cipaliter ꝓpter resistentiam medij scz aeris vel aque. Probatur auctoritate Arest. qui in hoc quarto exp̄sse probat vacuum non esse quia antiqui crediderunt q̄ vacuuz esset causa motus localis. Dicit ergo Arest. et probat. si vacuum esset impediret motum localem rectuz: ex quo in vacuo non fieret motus ꝓpter hoc quia nihil resistit. sed fieret mutatio instantanea. Vnde si resistentia medij non esset: graue mutaretur deorsum subito ſm mentem Aresto. ergo resistētia medij p̄cipalis est causa successionis et non ipsa limitatio. Ratione tali. Solum due sunt cause successionis ſm Aresto. que supra declarate sunt. sed si mobile esset simpliciter graue et medium non resisteret: fieret mutatio instantanea. q̄ causa successionis in hoc casu est sola resistentia medij.

Secunda cōclusio ſm primam opinionem. Licz successio in motu sursum z deorsum ꝓueniat ex resistentia medij: non tamen solum et p̄cipaliter. sed etiam limitatio mobilis est vna causa p̄ncipalis. Hec conclusio sufficienter potest ꝓbari ex motiuis p̄me opinionis z eoꝝ q̄ ante primā ꝯclusionē dicta sunt. Vnde patet q̄ p̄dicte due opiniones et cōclusiones in hoc ꝓueniūt q̄ resistentia medij est causa q̄re mobile graue vel leue mouetur successiue. sed in hoc discordant: quia prima ꝯclusio dicit solam resistētiā medij esse causam p̄ncipalem successionis. sed secunda: q̄ etiā vltra resistentiam medij sit alia causa etiam p̄ncipalis videlicet limitatio. Vt ergo facilius ambe opiniones intelligentur per modum exempli ponit q̄stio seq̄ns

Questio IX

Vtrum si graue simpliciter po/

neret in vacuo ip̄m moueret se deorsum in instanti vl̄ successiue. Notandū primo q̄ Graue est quod habet vltra medium latitudinis de grauitate. z illud appellat graue simpliciter. quia dicit in Thopicis. quicquid simpliciter dico hoc sine addito dico. Aliud ꝯo dicitur graue in respectu quod est grauius q̄ alterum scz leuius. vt aqua est grauis respectu aeris. z aer dicit grauis

respectu ignis ꝛ vapo: respectu exalationis. Graue aũt simpliciter est duplex quia aliquod est simpliciter simplex scz cui nullus gradus leuitatis est admixtus vt sola terra naturaliter disposita. ꝛ illud fm Arest. j. celi dicit grauissimum: de quo supra. Aliud est graue simplr mixtũ scz cuius grauitati est admixtus gradus leuitatis vt omne mixtum. Eodez modo leue est duplex scz leue simpliciter quod habet vltra medium latitudinis vt aer. Aliud est leue in respectu scz quod compatum ad grauius dicit leuius. vt aqua est leuis respectu terre ꝛ grauis respectu aeris. Leue simpliciter etiam est duplex. scz simpliciter simplex: cui nullus gradus grauitatis est admixtus vt solus ignis: dicente cõmentatore. ij. phisico ꝛ. Ignis nõ habet nisi leuitatẽ tñ. similr terra non habet nisi grauitatem tñ. sed aer ꝛ aqua habent vtrunq;. Aliud ꝓ dicit leue mixtum scz cuius leuitati est admixtus gradus grauitatis. vt aer. Alia de grauitate ꝛ leuitate similiter impetu habenk in libris de celo ꝛ mundo. ꝛ aliqd. viij. phisico ꝛ.

Notandũ secundo q̃ presens questio supponit primo q̃ vacuum sit. vt si deus terram aquam ꝛ aerem totaliter annihilaret: spaciũ interceptum siue superficies concaua ignis esset vacuum. Scõo q̃ ista superficies non dimittak sue nature sed cõseruetur: qm̃ si dimitteret sue nature tunc ꝓpter deordinationem totius vniuersi latera quantũ possent inuicem se contingerent vt vacuum impedirent ꝛ sic ignis corumperek. Tercio q̃ graue simplex id est grauissimuz vt terra naturaliter disposita sit in superficie superiori ipsius ignis pura vna gleba: ꝛ q̃ cõseruetur a deo. quia alꝫ corumperek in partes minutissimas et rarefieret vt vacuum implere posset ꝓ decore ipsius vniuersi. Et dicit graue simplex siue grauissimum. quia conclusio ꝑma non habet veritatẽ de graui mixto: siue in eo sit leuitas admixta: vel ꝓ admixtionem siue per interceptionem vt in spongia. Tale em̃ si ponerek in vacuo moueret successiue etiam fm Aresto. qm̃ partes leues traherent sursum ꝛ ꝓ cõsequens successiue moueretur deorsum. Quarto supponik q̃ tale graue simpler non impediatur sed dimittak liberum: quoniã si pẽderet in funiculo necessario mitteret deorsum successiue. ita etiam si ponerek in libra ꝛ secum poneret ex alia parte minus graue: iterũ necessario moueret deorsum successiue etiam fm mentem Aristotelis. Unde sit

Prima conclusio. Si esset vacuum et in eo esset aliqd grauissimum illud mutaret ad suum locum naturalẽ subito ꝛ in instanti fm mẽtem Arest. Hec ꝯclusio ꝓbak sicut prima supra est ꝓbata. Ratione alia. vacui ad plenum nulla est ꝓportio fm Arest. in textu. ergo nulla est ꝓportio motus in vacuo ad motum in pleno factum. si ergo motus in pleno est successiuus ꝛ diuisibilis: in vacuo erit instantaneus ꝛ indiuisibilis. Iste tñ motꝰ ꝓprie diceret mutatio instantanea. Unde patet q̃ terra oblonga et quadrata fm mentem Aresto. equaliter descenderent: ex quo resistentia medij est totaliter ablata.

Secunda conclusio fm ponentes limitationẽ. Si esset vacuum ꝛ in eo esset graue simplex: illud moueret se ad suum locum naturales successiue: licet velocius q̃ in pleno. Probatur. quia licet vna causa successionis sit ablata scz medij resistens: tamen adhuc supest alia scz limitatio ipsius mobilis qua limitatum est ne moueatur in instanti: alꝫ esset infinite virtutis. vnde ꝙit Ambrosius. Omnis creatura certis sue nature circumscri

pta est limitibus. Hec ergo conclusio est a pietate nostre religionis ⁊ doctoribus theologie admissa ⁊ melius supra probata.

Arguit primo contra predicta et primas cõclusiones. Medium sez aer non resistit mobili. ergo successio non ꝓuenit principaliter ex resistentia medij. Antecedens ꝓbat. quia aer est leuior ipsi graui. ideo appetit naturaliter vt grauius sit sub eo ⁊ sic non resistit. Respondetur q aer resistit ipsi mobili graui: quoniã aerem diuidit. omnia aũt entia appetunt sui conseruationem: licet etiam appetat graue esse sub eo sed illud est a natura cõmuniter ne fiat deordinatio. primum ꝯo est a natura ꝓpria quia diuisio tendit ad corruptionem.

Arguit secundo. Quelibet pars ipsius grauis appetit descẽdere deorsum per lineam breuissimã si non impeditur. quia totũ graue appetit: in de celo ⁊ mũdo. ergo quelibet pars. iij. huius. et per consequens cũ non omnes partes simul possint per lineam breuissimam descẽdere ideo inuicem resistunt. ⁊ per consequens non solum resistẽtia medij est causa successionis. Respondetur primo q partes alicuius grauis tenent se principaliter ad medium ipsius grauis ꝓpter sui continuitatez vt melius resistere possint corrumpenti et disconuenienti. ideo totum graue mouet deorsum per lineaz breuissimã ⁊ quelibet sua pars q̃ntum est naturaliter possibile. ꝓpterea medium ipsius grauis ꝓncipaliter dr tenere lineaz breuissimam in motu deorsum: q̃uis q̃libet ps extremal' etiã p lineã moueat deorsuz breuissimã q̃ põt

Arguit contra secundam questionem et conclusionẽ Aristotelis. Sit canna a terra vsq; in sperã lune ⁊ in ea sit vacuũ. tunc cõsequẽter sursum ponat terra purissima ⁊ grauissima: inferius ꝯo in orificio canne ignis purissimus. tunc fm mentem Aristo. fiet motus in instanti ⁊ fiet penetratio corporum que est impossibilis fm Aristotelẽ. iij. huius. aut fiet successio: quia terra impediet ignẽ ⁊ econtra. Rñdet primo q ignis statim consumeret istã cannã. Secundo dr q fiat penetratio corpoꝝ. quia sicut inconueniens est vacuum esse: ita etiam penetrationẽ corpoꝝ. sed dato vno inconuenienti alia contingunt. j. Phisico ꝯ. Vel dic tercio q ignis in partibꝫ extremalibus cederet ⁊ inuicem ꝛflueret ⁊ p eam ptem terra moueret.

Arguit quarto. Si res moueretur successiue propter limitationẽ: vel ipsa esset naturalis aut violenta. Non primum. quia impedit rez naturalẽ a suo fine et loco naturali. Nec; est violenta. q: alis ois motꝰ essz violentꝰ. Respõdet q limitatio sit naturalis. sed motꝰ dr violentꝰ q̃ est a ꝓncipio extrinseco ⁊c. Limitatio ꝯo cũ sit ipsa res met limitata est intrinseca ipsi rei naturali. Vñ cũ materia sit indifferẽs necessario limitatio fundat in forma ⁊ ista nõ limitat seipsaz sed limitat a ꝓmo agẽte ⁊ influẽtia celesti. Sed q̃d si oia sub ꝛcauo orbis lune annihilarent ⁊ in medio poneret portio terre: ad quẽ locum moueret. Rñdet q remaneret in tali loco tanq; sibi naturali: cũ nõ esset portio: ratio q̃re moueret sursum vel deorsum. Si ꝯo poneret sursuz in superficie spere lune moueret deorsum ad centrum imaginariũ. ⁊ talis motus non esset ꝓprie localis: cum fm Aristo. esset in instanti. sed esset similis vel motus eiusdem speciei cum motu locali. Omnes ꝯo auctoritates Arist. que pñt obiici de motu ⁊ loco debent intelligi in cursu nature que nõ admittit ipm vacuum: q̃m naturaliter est impossibile. Propterea Aristoteles in sexto et vltimo capitulo secundi tractatus ponit opinionem quorundam

qui volebant vacuū saluare per rarum ⁊ densum rarefactōem et ꝺdensatiꝺ
onē. Et fuit ratio eoꝝ talis. si non est vacuum tunc non erit rarum ⁊ den
sum. et si non est rarū necꝫ densū nullus erit motus omnino. aut ad motuꝫ
vnius totum vniuersum mouebitur. et sic tandem celū tumultuabitur. id ē
turbabitur et extendet: quod est impossibile. Aristoteles autem soluit diꝺ
cens. Cum eadem sit materia parui et magni. et corpus quod actu est maꝺ
gnum est in potentia paruū et econtra. vt ex aere fit aqua vbi aqua nō est iꝺ
tantū extensa sicut fuit aer. Remansit autē in illis eadem materia. Ita etiā
est de corpe raro et denso. et per consequēs ad motū vnius corporis nō seqꝺ
tur motus vniuersi. qꝛ vnum eoꝝ condensatur. vt aer qui pellitur. Etiam
improbat ꝙ vacuū sit imbibitū corporibus. quoniā si esset imbibitū corpoꝺ
ribus raris tunc quod multū haberet de vacuo citius moueretur sursum.
⁊ sic omnino vacuū velocissime moueret sursum: quod est impossibile. quia
vacui esset vacuū et loci esset locus. Ponit tū alias ratōes ad idē vt in textu.
Sup illo autē textu solet moueri talis questio

Questio X

Vtrum rarefactio et condenꝺ
satio sint motus possibiles ab aliis speciebꝫ motuū distinctí Pro quo noꝺ
tandū est primo pro introductōne rarefactōis ⁊ cōdensatōis ꝙ rarū est illud
quod habet paucā materiā sub magna extēsione vt aer. Rarius alio est qꝺ
sub eadē extensione habet mīꝰ de materia cū aliud. vt portio pedalis aeris
est rario: portione pedali aque. Rarius cū prius fuit est quod tā cū eadem
materia occupat maiorem locū cū antea occupabat. vt lac bulliens. Densū
autē est quod multū habet de materia sub parua extensiōe vt plumbū. Deꝺ
sius alio quod sub eadem extēsione plus habet de materia cū aliud. id est
quod occupat eundem et equalē locuꝫ cum alio. habet tamē plus de maꝺ
teria cū alteꝫ. vt portio pedalis terre respectu portionis pedalis aque. Den
sius cū prius fuit est quod tā minorem occupat locum cū ante sub eadeꝫ taꝺ
men materia. vt aqua que generat ex vapore. Rarissimū est quod nō potest
occupare maiorē locum. Vel est illud quod nō potest plus extēdi. vt ignis
in naturali sua dispositōne. Densissimū est quod nō potest minorem locuꝫ
occupare. vt terra naturaliter disposita. esset em̄ ita cōpactata ꝙ plus nō posꝺ
set condensari. Ex hijs ergo patet primo ꝙ Aristoteles quādo hic in textuꝺ
dicit eandem esse materiā magni et parui: id ē densi et rari ipe intelligit deꝺ
illo quod est iam rarum et prius fuit densum. alias em̄ esset falsum de idenꝺ
titate numerali materie. Secundo patet ꝙ vitrū non est rarū sed densum.
quoniā habet multā materiā sub parua quantitate. est autem perspicuū siꝺ
ue transparens. Tercio ꝙ raritas est causa leuitatis et densitas grauitatis
Vnde dicit philosophus in textu. Est autē omne rarum leue ⁊ densum graꝺ
ue. Causa vero raritatis est caliditas sicut frigiditas est causa densitatis diꝺ
cente cōmentatore. Rarum et densum sequuntur calidum et frigidū. Sed
diceres. tamen in celo est rarum et densum. qꝛ dicit Aristoteles scō celi et
cōmentatoꝛ in libro de substātia orbis. Stella est densioꝛ pars sui orbis.
Immo etiā via lactea et alie partes que in celo apparēt albe et trāsparenꝺ

tes dicunk rare. et tamē celum nō est graue neq; leue. ꝓmo celi. neq; caliduz vel frigidū. ꝓmo methauroꝝ. Respondek breuiter ſm mentē Aristotek in multis locis. Jn celo nō est raritas neq; densitas. Concessit eīm q; ignis sit rarissimus et terra densissima. et causam raritatis ponit caliditatē. densitatis vero frigiditatem que nō reperiunk in celo. Vnde dicit hic. rarum ē mol le et leue. densum vero graue et durū. Sed ad obiectionē dicitur q; in ce/lo concedimus rarū et densum metaphorice ꝓut videlicz sic diffiniunk. Ra rum est cuius partes remote iacent siue distant. Densum cuiꝰ partes ꝓo/pinque iacent.

Notandum secundo q; rarefactio capitur duobus modis. Primo ímproprie vel large pro mutatōe in qua corpus paruū occupat ma/iorem locum q; ante ꝓter ingressum alicuius corporis extrinseci. siue inter partes suas interceptū. vt quādo lana euellitur ex sacco tunc distendik pro/pter aerem ingredientē et dicitur rarefieri. Jtē spongia lota dicik rarefieri. et vesica sufflata. Jtem panis in aqua etiā tumefit et rarefit. similiter vlcꝰ in brachio et maxilla in dolore dentiū. Corpus eīm extrinsecum dicitur qō de foris ingreditur et nō inheret ipi rarefactibili. Jta etiam condensatio i/proprie et primo modo accipitur pro mutatōne qua corpus prius distentū et rarum occupat minorem locum q; antea ꝓter expulsionē z egressum cor poris extrinseci. vt compressio spongie et inuolutio lane in saccum cōpressa Expellitur eīm aer qui prius fuit inter partes ipius lane et spongie. Secū/do modo rarefactio accipik proprie et stricte. vicz ꝑ mutatōe successiua in q; corpus paruū incipit successiue fieri extensius et maius sine ingressu alicuius corporis extrinseci. vt lac rarefit quādo bullit. Jtem quādo vinū mustū ve hitur ipm rarefit quia excurrit. Jtem mēbra nostra rarefiunt circa ignem. Eodem etiā modo cōdensatio proprie et stricte est mutatio in qua corpus extensum incipit successiue fieri minus et occupare minorē locum sine egres su alicuius corporis extrinseci. vt quādo lac bullitēs ponik ad locum frigidū tunc condensak. Jta etiā quādo aqua congelak in cantro tunc condensak. Et hijs ergo elicitur q; causa imediata ipius rarefactōis est calefactio siue caliditas. Condensatōis vero est frigiditas. caliditatis eīm est dilatare z se/gregare. frigiditatis vero cōstringere et cōgregare. scōo de generatiōe. Et quia oppositoꝝ effectuū sunt cōtrarie cause. Jbidē. ergo sicut caliditas est mater z principiū rarefactōnis. ita frigiditas est mater condensatōis. Jllō probatur multis experientijs. Prima. quia facto magno incēdio alicuius edificij sequik cōmuniter ventus. et si ante incendiū ventus fuit paruus il/le fit maior. quia caliditas rarefacit aerem. vnde fit subtilior et minus resi/stit et fit cito mobilis. Secunda experientia. noua vina in cellarijs ebulliunt et rarefiunt. quoniā intrinsecus et naturalis calor vini agit in ptes grossas eas calefaciendo vsq; ad tepiditatē aliqualē vnde tumefit totum vinū i va/se. ita q; nisi foramen esset apertū totum vas destrueret. Tercia experien/tia. vina noua etiā si sufficienter mūdata sint. quādo vehuntur tūc per mo/tum qui est cōcussiuus et per conseqns calefactiuus vinum iterum rarefit. Vnde patet q; nisi superiꝰ foramen esset apertū iterum destrueretur vas.

Quarta experiētia est quia res calide in actu vt aqua calefacta. vel i po/tentia calide vt vinum frigidū citius bulliunt et rarefiunt. Et sic habek q; caliditas est immediatū p̄ncipiū rarefactionis. z frigiditas vt patet oppo

stis modis' predictis est principiū condensatōis. Pretetea duo elemēta ex lida sunt rara. scz aer et ignis. et duo frigida sunt densa. scz tra et aqua. Sz quereres consequēter. Quis tamē est modus rarefactōnis. Respondet q obmissis opinionib⁹ que hic cōmuniter solent recitari q talis est mod⁹ ra refactōnis. Primo applicatur rarefaciēs scilicz aliquod calidum vt ignis ad rarefactibile vt aquam vel lac: tūc caliditas agit in rarefactibile ipsuz alterādo successiue pducens in ipo realē caliditatem. Et cum continue ca lidum agat in partes rarefactibilis in ipo congregant multe species calidi tatis. Et quia ꝓpria natura caloris est ampliare et disgregare partes rare factibilis abinuicē successiue fluunt. ita q distendunt intantū vt rarefacti bile occupet maiorē locum q̄ antea. Et in hoc est eadē materia in numero que fuit prius in rarefactibili. Immo etiā eadem quantitas que iam exten sio: est facta q̄ pus fuit. quia ptes materie plus distant et elongant abin uicem q̄ ante. ergo quantitas que prius fuit parua facta est extēsior. Ideo sequit primo q in rarefactōne non acquiritur noua quantitas. autoritate cōmentatoris. iij. phisico⁹ dicentis. In motu condēsatōnis vel rarefacti onis manet eadē quantitas in numero a principio vsq ad finem. licz eadē aliquādo sit maior aliquādo minor. Et probatur ratōne tali. Accidēs corporeū principale mediate quo omnia alia inherent nō corrumpit absq corruptione sui subiecti. sed partes rarefactibilis nō corrumpunt: vt patet in lacte. Immo dicat Arestoteles in hoc q̄rto. Cōdensatio est partiū restrictio sine alicuius ptis deperditiōe. Rarefactio est partiū dilatatio sine alicuius partis acquisitōne. Unde cum in rarefactōe nihil obstet q̄ntitati neq resi stat ipa non corrumpit. Item cum in rarefactōne requiratur necessario ex tensio ideo ipa quantitas p̄cedens nō corrumpit cū extensio sit ꝓpria passio quantitatis et ipius perfectio. Secūdo sequitur q nō fit penetratio partiū rarefactibilis. q: ista est impossibilis. partes em̄ ipius materie extendūtur vna post aliā successiue ita q tandē maiorem occupant locū in aere qui hu ic q̄ntitati cedit. imo etiā accidens nō migrat ō subiecto in subiectum. q: quantitas in qualibet pte materie extendit ad extensionē cuiuslibet ptis et materie in qua est.

Tercio notandum q exquo rarefactio et condensatio sunt motus. ideo si debent distingui ab alijs speciebꝰ motuū necessariū est vt pe nes suos terminos extrinsecos ab illis distinguāt Distinctio em̄ specierum motuū est per terminos extrinsecos a quo et ad quem. iij. phisico⁹. Pro illis ergo est aduertendū q ad omnē rarefactōnem et condensatōem prope acceptas primo requirit alteratio. scz calefactio in rarefactōne z frigefactio in condensatiōe. vt supra patuit. Secūdo requirit motus localis. scz q̄ vna pars rarefactibilis extendatur vltra aliam. Tercio requirit augmentatio ꝓprie dicta in rarefactione: et diminutio in condensatōne. Ideo maior q̄n titas est terminus extrinsec⁹ rarefactōis et minor quantitas est termin⁹ ex trinsecus ipius condensatōis. distinguunt ab augmentatōe z diminutōne ꝓprie acceptis. quia in augmentatōne ꝓprie dicta acquirit quantitas z for ma substantialis. sed in rarefactōe nihil acquiritur q̄ maior extensio ꝓtis quantitatis. Ita etiā dicak de condensatōe et diminutōne. Large tn̄ accipiendo augmentatōnem et diminutōnem possunt sub illis comphendi ra refactio et cōdensatio. Quarto sequit ex p̄dictis tribus ipa rarefactio siue

condensatio. Cum enim talis mutatio fit vt iam dictum est partes ab invicem distendunt et acquirit nova qualitas. scz raritas que est terminus ꝓpri⁹ rarefactōis ipam denominans. et in condensatōne acquirit nova qualitas. scz densitas que est suus terminus ad quē ipam denominans. rarū enim z densum sunt de genere qualitatis. Unde ꝓprie loq̄ndo rarefactio et ꝯdensatio sunt motus ad qualitatē scz minus ꝓpie etiā sint ad vbi et quantitatem.

Hijs ita p̄missis sit hec

Conclusio responsiua. Rarefactio et condensatio sunt motus naturaliter possibiles distinct ab alijs speciebꝫ motuum. Prima pars patet auctoritate Aresto. qui hic redarguit antiquos philosophos negātes illos motus ne cogerent fateri vacuū. cuius Arestoteles per eosdem motꝰ probet ꝙ vacuū nō sit. Ratione tali arestotelis. nisi essent rarefactio z condensatio. tūc aut nullus esset motus localis aut ad motū vnius corpis mouebitur totū vniuersum. et tandem ipm celū turbaretur. quorū vtrūq; est impossibile naturaliter. Antecedēs patet qz moueat corpus aliqō localiter vl illud recipitur in plenum cedens aut nō. Si secundū fiet penetratio corporum que est impossibilis. Si autē in cedens et illud iterum recipit in aliud plenum cedens aut nō. Si ꝓmum tūc de illo consequenter eodē modo q̄ritur. ergo necesse est ꝙ dicit status. et sic fit cōdensatio. Aut tandem celum extendet. et ad motū vnius mouebit totum vniuersum. Etiam ꝓbat alia ratione. quia nisi essent rarefactio et cōdensatio tunc nullū esset de nouo genitum maioris quantitatis q̄ res ex qua est generatū. q̄m etiā recipit in locum plenum cedentē vel nō vt prius. Et sic nulla esset augmentatio ex eadem ratōe. quod est contra omnē experientiā. Itē illud est possibile cui⁹ causa est possibilis et thopicis. sed causa rarefactōis et condensatōis est possibilis vt supra in secūdo notabili est declaratū. imo actualiter vnum elemētū trāsmutatur in aliud. vt aer in aquam et econtra. ij. de generatōe. et illud nō potest fieri sine rarefactōe et condēsatōe. Secūda pars etiā patz. qz rarefactio et condensatio sunt motus: ex quo sunt mutatōes successiue. sed nō sunt augmentatio diminutio neq; alia species motuū vt in vltimo patuit notabili. ergo sunt motus speciales. Itē motus distinguunt penes terminos intrinsecos et ꝓprios. tercio phisicoꝝ. sed raritas et densitas sunt termini horum motuū et non alterius. igitur z cē.

Arguitur primo. si rarefactio esset motus vel in ipa acquirerēt nova q̄ntitas aut nō. Q3 nova ꝓbat. qz sicut est in intensiōe ita est i extensione. sed in intensione nova qualitas introducit vt patz inductiue. ergo in extensione et rarefactōe introducit nova q̄ntitas. et antecedēs patz a sili. Itē q̄ntitas que est accidens transiret de subiecto in subiectū si poz q̄ntitas maneret. Et ille sunt due ratōes marsilij q̄ tenet qz in rarefactōe acquiratur nova quātitas. Rūdet ad ꝓmū negando sili tudinem. qz argumentū a similitudine sumptū debet currere octo pedibus. Etiā raro concludūt demōstrationes argumenta sumpta a similitudine. Ideo dicit ꝙ in intensiōe ꝓmo abijcitur qualitas cōtraria ꝑ alterationem. sed quantitati nihil est contrarium fm Arestotelez in p̄dicamentis. igit nō abijcitur. Ad secundum respondet ꝙ sicut partes materie de loco ad locum situantur in rarefactōne. ita etiā q̄ntitas ipa fm sua subiecta extenditur. imo sequeret ꝙ etiam alia accidentia

de nouo introducerent quod est falsum. quia manet in lacte eadem albedo: dulcedo: caliditas: vel frigiditas. ⁊ sic de alijs accidentib⁹.

Arguit secundo. Si rarefactio esset motus: vel esset naturalis vel violentus. Non primū. quia corpora rarefacta minus possunt resistere suo cōtrario. etiam omnia entia appetunt ?tiguitatem et continuitatem quod non fit in rarefactione. Non secundū. quia als ignis esset violēter sursum: cum sit summe rarus. Respōdetur primo q̄ aliqua corpora determināt sibi a natura ꝑpria raritatem vt ignis ⁊ aer. ideo si rarefierent: eis esset rarefactio naturalis. Alia ꝯo sunt que determinant sibi densitatē: imo materiē suaꝝ partiū contiguitatem vt generaliter oia mixta: terra ⁊ aqua. ⁊ illis esset rarefactio violenta. vnde patet responsio.

Arguit tercio. Non sunt motus. ꝓbatur: quia vel oīa corpora rarefieri possent vel nō. Respondet primo q̄ nullum indiuisibile potest rarefieri aut condensari. Secundo quicquid potest rarefieri etiam potest condensari ſm se vel suas partes. Tercio aliquod densum large nō pōt rarefieri. vt stella. Quarto aliq̄d rarū non pōt rarefieri vt ignis naturaliter dispositus quia si rarefieret vltra corrumperetur: imo non esset rarissimus. Quinto dicitur: aliquod rarum non potest condensari ⁊ econtra. Primum patet de igne circa superficiem spere lune: alⁱs cū fieret vacuum. Secundū patet de terra circa centrum.

Arguit vltimo. Rarefactio et condensatio non sunt motus distincti ab alijs speciebus motus. quia Arest. iij. ⁊. v. phisicoꝝ. ⁊ in postpdicamentis non posuit. Item terminus ad quem est quātitas. ergo sunt sub augmētatione ⁊ diminutione. Respondet q̄ Aresto. ponendo solum sex species motus accepit augmentationē ⁊ diminutionē large. ⁊ sic sub ipsis comprehendunt rarefactio ⁊ condensatio. Ad secundū ꝺ: q̄ terminus ꝑpius rarefactionis est raritas ⁊ non quantitas.

Pro introductione materie de tpe Nota q̄ Arest. in vltimo et tercio tractatu determiat de tpe. Et diuidit in sex capitula. In ꝓmo arguit q̄ tempus non sit: ponens tres cōclusiones ſm tres opiniones de tempore. Prima opinio dixit q̄ tempus esset circulatio celi. Hanc improbat sic. Quelibet pars temporis est tempus. sed non quelibet pars circulationis est circulatio. igitur tempus non est circulatio. Item sequeretur q̄ sint plures simul celi et reuolutiones: ita plura essent tempora quod falsum est. quia idem est tempus in celo terra et mari. iij. huius. Secunda opinio dixit tempus esse mobile siue speram celestē. et probat sic. In tempore sunt omnia. ⁊ in spera sunt omnia. igitur tempus est spera. Arestoteles non improbat istam opinionem sed relinquit eam tanq̄ stultam ⁊ erroneam dicēs Totius autem spera visa est quidam dicentibus tempus quia in tempore sunt omnia ⁊ in totus spera. est autem stultius quod dicitur qm̄ et quid est de hoc impossibilia considerare. Cōmentator ꝯo ipsam improbat dicens q̄ ex puris particularibus nihil sequitur. imo In equiuocatur. quia in tempore sunt omnia mensuratiue. sed in spera contentiue. Tercia opinio quam cōmuniter ꝓsequmur dicit tēpus esse motū. Cōtra hanc Arest. sic arguit: ⁊ Primo. Tēpus est vbiq̄ et apō oia. sed motus solū est in mobili. g̃ tēpus nō est motus. Scōo sic. Motus est tardus ⁊ velox. sed tēpus nō est velox neq̄ tardū ex q̄ tardū

et velox diffinium q̄ tēpus .sed idem nō diffinit q̄ scīm. Unde. Velox est quod in pauco tpe multū mouet. Tardū est qđ in multo tpe paucū mouet In secūdo aūt capitulo arest. pbat q̄ tēpus sit aliq̄d ipius motus. postea ī fert diffinitōem tpis et dicit. Tēpus est numerus motus ſm pr⁹ ⁊ poster⁹ Quia ergo videt negare q̄ tēpus sit motus ⁊ etiaz ꝓbare q̄ tpus sit aliq̄d ipius motus. ideo Queritur primo

Questio XI

Utrū tēpus sit motus localis ipius celi.

Ubi animaduertendū ꝑmo q̄ tēpus ſm cōmunem modū loquēdi accipit dnq̄z modis. Primo ꝓprie ꝑ duratōe motus diurni ꝑmi mobilis. s. ab oriēte in occidēs. itez redeūdo in oriens in. xxiiij. horis. Secundo ꝑ motu diurno ipius solis. q: vulgus nō ꝯcipit motū ꝑmi mobilis nisi per motū solis. Unde sol in. xxiiij. horis mouet ab oriēte in occidens itez cū ꝑmo mobili redeūdo in oriens. Et hec duratio huius motus dicit tps. Uñ sol est distributor horaz. et diuidit diē a nocte. Si ei apud nostz emisperiū est tēpus est quod appellam⁹ diē. Unde Arest. j. celi. Dies est latio. id ē motus solis sup nostz emisperiū. Quādo autē nō est sup nostz emisperiū hec duratio sue absentie est tēpus qđ dicit nox. Tercio capit ꝑ duratōe mot⁹ in horalogio siue ꝑ indicē siue in harenario. Quarto ꝑ duratōe alicui⁹ operationis ꝑ quam mensuram⁹ labores nros. vt suto: ꝯsueuit suere par calceoz in q̄ttuor horis. et illis factis ꝯcludit q̄ ꝑterijt tēpus q̄ttuor horaz. Quinto tēpus accipit improꝑe ꝑ reb⁹ que sunt in tpe. Uñ dicim⁹ tēpus esse pluuiosum ab aere pluuioso. tpa cara. tpa iocūda. amena. tpa bellosa. ⁊ sic de aliis.

Pro intellectu ergo p̄dictoz et totius materie de tpe Nota q̄ tēpus capitur dupliciter. Primo in genere et large ꝑ duratōe successiua cuiuscunq̄ motus. Ratio eīm tpis est ipa duratio extrinseca rei. q: q̄cunq̄ nos querimus de duratōe alicuius rei nō p̄t aliter respōderi q̄ ꝑ tēpus. vt si querit. q̄diu durauit pugna vel motus vel bellū apte respondet. trib⁹ dieb⁹: trib⁹ annis ⁊c. Ergo tpus est duratio extrinseca successiua cuiuslibz rei. Uñ licz in diuersis libris tēpus habeat mltas et varias acceptōnes: tñ oēs reducunt ad istū primū modū sez duratōem successiuā. Ideo ois duratio successiua cuiuscūq̄ motus vel actōis ꝑ quā aliq̄d mensuram⁹ durasse p̄t large dici tēpus. vt si ambulator ꝯsueuit qualibz hora ambulare vnū miliare tūc duratio ambulatōis ꝑ vnū miliare dicit tēp⁹. Ita etiā q̄diu durat cursus harenarij et horalogij tādiu durat hora. ergo duratio successiua est tēpus. Secūdo ſo modo accipit ꝓprie et stricte. s. ꝑ ipa duratōe successiua motus solis vel ꝑmi mobilis diurni. Ambo⁹ eīm motus diurn⁹ durat. xxiiij. horis Q: autē tēpus fundat sup motu locali ē ratio. q: ſm ꝯmentator⁹ ē. iij. hui⁹. motus localis magis ꝯcipit a sensu nostro. Q: aūt fundat sup motu ꝑmi mobilis et nō alterius mobilis ꝓ est ideo. q: iste est ꝑmus omniū motuum priozitate tpis nature et pfectōis. est eīm vniformis et regularissim⁹ imo ex nus ſm mentē Aresto. viij. phisicoz. Etiā est mensura omniū aliozz motuū Ibidem. Antecedens est Aresto. j. celi.

Notandū secundo, quia tēpus ſm Aresto, fundat sup motu. ideo sicut motus est duplex. sez vniuersalis siue ꝯmūis. id ē motus diurnus ꝑmi mobilis imo totius celi. et alius specialis siue ꝑticularis. vt q̄libet

motus localis apud nos. ita etiã tẽpus est dupler. Quoddã est vniuersale ⁊ cõmune scz duratio motus circularis celi. Aliud est ꝑticulare. s. duratio cuiuslibet motus apud nos. Jdeo ꝓmũiter dr ꝙ tẽpus possit capi materialiter siue fundamentaliter. s. ꝑ motu ꝓmi mobilis. siue ꝑ motu diurno totꝰ celi. Alio mõ formaliter siue ꝓnotatiue. et duo ꝓnotat. s. discretõem ꝑtium ẽm prius ⁊ posteriꝰ. de quo latius in seqnti questiõe et vltima huius quarti. Secũdo ꝓnotat successionẽ partiũ. qz vna succedit post aliã ⁊ vna fluit ex alia. Vnde cũ nõ possit intellectꝰ noster ꝓcipe durationẽ successiuã absq; hoc ꝙ discernat in ꝑtes motꝰ ꝓres et posteriores. ideo tempꝰ ꝑ fundamẽto habet motũ et ꝑ ratõe formali durationem successiuã ipm motũ denominans tempus.

Respondetur ad questionẽ, tempꝰ a pãrte rei est motus licz tẽpꝰ inq̃tũ tps sit duratio successiua. Prima ps ptz auto. aresti. iij. hujꝰ dicẽtz videl aũt tẽpus motꝰ ꝓme spere esse. Et. xij. metha. Tẽpus est motꝰ vl palsio motus. Et ꝓmo celi. Dies est latio solis ⁊c. sed latio est motus. dies ꝛo tẽpus. Et ꝓmentator in hoc q̃rto. Tempus habẽs esse extra aiam nõ est sine motu ⁊ est motus. Rõe tali. quicqd ẽ successiuũ est motus. qz solꝰ motus est successiuus. iij. phisico ꝛ. sed cũ tẽpus sit duratio successiua vt supꝰ patuit. necessario est motus. Hoc ergo voluit aresto. hic cũ dicit ꝙ tẽpus sit aliqd ipius motus. qz impossibile est vnũ esse sine alio. imo impossibile est vnum cognosci sine alio. ⁊ vno cognito cognoscit aliud. qz si cognoscit motus ẽm ꝑtes ꝓres ⁊ posteriores tũc etiã cognoscit tẽpus. ⁊ hec est ratio Aresto. in textu. q̃ ꝑbat tps esse aliqd ipꝰ motus. Alia rõe. tẽpus ẽ passio motꝰ. viij. phisico ꝛ. ex. xij. metaphisice. scz ꝓpria passio est realit eadẽ cũ suo subiecto. j. thopicorũ. Secũda pars patet ex ꝓdictis notabilibꝰ et melꝰ tã i argumẽtz

Arguitur primo, tẽpus omnino nihil est, probat duabꝰ rationibꝰ Arest. hic in textu. Prima. illud nõ est cuiꝰ ꝑtes nõ sunt. qz totũ nõ est ꝑter ꝑtes. j. phisicorũ. sed nulla ps tpis est. qz neq; ꝑterita neq; futura neq; nũc est ps tpis. qz nõ mensurat totũ tpus sed pars debet mẽsurare totuz Secũda ratio. omne totũ cõponit ex ptibꝰ sed tẽpus nõ ꝓponit ex ipis nũc Rñdet ad ꝓmã ꝙ illud nõ est cuiꝰ ꝑtes nõ sunt habet locũ in rebꝰ ꝑmanentibꝰ. qz in successiuis nihil p̃sentialiter est q̃ quoddã indiuisibile ꝓnuãs ꝑtem ꝓriorẽ cũ posteriori. Ad scõam dic ꝙ Arest. solũ disputatiue arguit. ꝛo postea ꝓcludit ꝙ impossibile est esse tẽpus sine nunc et ecõtra.

Arguitur secundo autoritate Aristotelis dicentis, Tempus nõ est motus neq; sine motu. Et ratõe sua sic. Prima. tempꝰ est vbiq; scz motus solũ est i mobili. Secũda motus est velox vel tardus. sed tẽpꝰ nõ est hmõi. igit tẽpus nõ est motus. Rñdetur ꝙ Arest. vult dicere tẽpus nõ esse motum oino et totaliter. tũc em nõ esset apud oia. vt ꝑbat ꝓma ratio. Vñ cum infert ꝙ i. ẽ tẽpus sit in celo terra et mari loquit de tpe formaliter. put est duratio successiua motus diurni. illa em est vbiq; mẽsuratiue exquo mẽsurat omes motus inferiores ꝑprie ⁊ alias res ꝑ accidẽs. Ad scõam rñdetur ꝙ tẽpus ꝑut ẽ mensura siue duratio qua alios motus mẽsuramꝰ nõ est velox neq; tarda. secus si tẽpus accipit ꝑ fundamento. s. motu diurno q̃ est velox vel tardus. mensura vero non dicit velox vel tarda.

Arguitur tercio, tempus est accidens motus et sequit natu

ꝛaliter ipm vt exꝑsse dicit ꝑmẽtator. iij. huius. Et idem. Tempꝰ nõ ẽ motꝰ sed numerus motus. Illud etiã videk voluisse Aresto. hic exꝑsse in textu dicens. Qꝫ ḡ neqꝫ motus neqꝫ sine motu tẽpus manifestũ est. Respondek qꝫ tpus accidit motui ꝓ tanto qꝫ sepe est aliqs motus q̃ nihil mẽsurat. Vñ cũ tẽpus importat formaliter mensurã. et nõ dicak aliqs motus tẽpus nisi inquantũ mensuret: ideo tẽpus dicik accidere motui. nõ autẽ est accidens qꝫ quia alias accidentis essꝫ accidens. cõtra Arest. iij. metha. Ad aliud dr. tẽpus vt tẽpus. id ẽ inqꝫtũ est mensura nõ est motus: licꝫ res que tempus est sit motus.

Arguitur quarto. idem tẽpus sepe reiterak vt dicit aresto. hic in textu. qꝫ ver omi anno semel reuertik. sed idẽ motus nũqꝫ reiterabik. Itez si tẽpus esset motꝰ celi tũc plura essent tpa qd esset ꝑ mentẽ Arest. hic. quia plures sunt motus. s. diurnus siue ꝑmi mobilis ab oriente in occidẽs. ꝛ motus ꝓprius cuiuslibet spere ab occidente in orientẽ. Respondek ad ꝑmuz qꝫ idẽ tẽpus in numero nunqꝫ reiterabik sicut neqꝫ motus vt depromit poeta. Trãsit irrepabile tps. Sed ad aresto. dr qꝫ idem tẽpus reuertik in specie. Ad aliud dr qꝫ ꝑmũes nõ ꝓcipiũt nisi motũ ꝑmi mobilis siue diurnũ ab oriente in occidentẽ. ideo huic tẽpus attribuũt. licꝫ etiã posset attribui motui ꝓprio cuiuslibet spere sicut et motui apud nos. Cũ aũt motus ꝑmi mobik ꝓ suam duratõem mẽsuret omẽs alios motus et ꝓprios sperarꝫ et motus inferiores merito sibi debꝫ attribui tẽpus cũ sit ꝑmus. j. celi. Sed in omi genere ꝑmũ debet esse mensura alioꝝ. vt dixit Aresto. ꝛ methaphisices.

Questio XIII

Vtrũ diffinitio tẽporis sit

bona in q̃ dr. Est numerꝰ motꝰ fm prꝰ et posteriꝰ. Pro q̃ est aduertendũ ꝑmo. qꝫ tẽpus fundak sup motu et motus est de numero illoꝝ q̃ difficillime scognitõis et sua ĩmpfectõe. ideo et ratio tẽporis est difficilis cognitõis. imo supaddit aliqd sup essentia ipius motus licꝫ in re sit motus. Ideo aresto. quarto huiꝰ ponit aliqs ꝓprietates tẽporis q̃ facilius ipm intelligere faciũt Prima ꝺditio siue ꝓprietas. Tẽpus est continuũ qꝫ vna pars succedit post aliã ꝛ ꝺtinue fluit ex alia. exquo in re est motus. Secũda ꝓprietas. in tẽpore assignamus minimũ. s. q̃ ad numerꝝ. qꝫ binariꝰ vt due hore est minimum tẽpus ꝛ nõ fm magnitudinẽ. Tẽpus enim ꝑt est mensura fm mentẽ aresto. telicã est finitũ ideo non dak maximũ fm magnitudinẽ: exquo est numerꝰ ꝛ maximus numerus nõ dak. iij. phisicoꝝ. Tercia. Tempus secꝫ ꝑt est mẽsura nõ est velox neqꝫ tardũ est autẽ longũ et breue. qꝫ cũ sit duratio successiua ꝛ cũ hoc mẽsura ipm nõ est velox vel tardũ sed longum ꝛ breue. Vnde fm morales philosophos delectatio facit tẽpus breue. tristicia vero longũ. Quarta. Eoꝝ que simul sunt est idem tẽpus in nũero. id ẽ eadem mẽsura in duratione. Quinta. Idem tẽpus potest pluries reuerti secꝫ in specie. vt in quolibet anno redit ver estas autumnꝰ hyems. et in quolibet die redit hora prima et tercia ꝛc. Sexta et vltima. Sicut tẽpore mensuratur motꝰ ita etiam econtra ꝑ motũ mensuramus tẽpus. Illa vero ꝓprietas diffusiꝰ videbitur in questione sequenti.

Notãdũ secũdo ꝓ intellectu diffinitõis ꝙ sicut ꝓus ⁊ poste
rius fm sitũ conuenũt magnitudini. ita fm duratõnem cõuenũt tpi ⁊ mo
tui. Sicut em̃ nõ est possibile ꝙ oẽs ptes magnitudinis sint simul in eodẽ
loco q: fieret penetratio corpoꝝ. ita nõ esset possibile ꝙ om̃es ptes mot⁹ sint
simul scz ꝓ eodẽ tpe cum hoc repugnet ipi successiõi. Quia ꝙ tẽpus ẽ men
sura motus et fm oẽs gẽtes mensurat motũ. s. qđiu durauit. et cũ ptes ipi⁹
nõ possint esse sil' ꝓ vno instanti sequit necessario ꝙ tẽp⁹ est mẽsura ipi⁹ mo
tus fm ptes ꝓores et posteriores. scz in ipo motu. Et cum tẽpus sit q̃ntitas
ꝛinua fm Aresto. in ꝓdicamentis. et q̃ntitas ꝛinua nõ mensuret nisi sub
ratõe q̃ntitatis discrete scz ꝓ partẽ post partẽ sequit ꝙ tẽpus est mẽsura nu
meralis. vel numerus id ẽ mẽsura ipius motus fa cta ab ania discernẽte int
partes ꝓores et posteriores ipi⁹ motus. Ideo tpus ỏr numer⁹ scz discretus
ꝓ ipam aiam intellectiuã. Vnde tpus inquatũ est mẽsura depẽdet ab ipa
aia. Et licz nõ sp actualiter aia inter ptes motus cuiuslibet discernat. tñ ap
ta nata est discernere. q: noia ⁊ verba in diffinitõib⁹ posita impoꝛtãt aptitu
dinem fm Boetiũ. ⁊ sic temp⁹ est mẽsura cuiuslibet motus actual' vel apti
tudinalis. Quib⁹ ꝓmissis ꝑz diffinitio tpis sic intelligi. Tẽpus est nũer⁹
id ẽ mensura ipius motus fm ꝓ⁹ et poster⁹. id ẽ fm ptes ꝓiores ⁊ posteri
ores in ipo motu. ℏ est. Tẽpus est mẽsura siue discretio aie discernẽtis inter
ptes ꝓores ⁊ posteriores ipius motus.

Respondeť ad questionẽ, diffinitio fm intellectũ predictus
est sufficiens et bona. Probať auto. arest. in hoc q̃rto dicẽtis. Cum aũt ꝓ⁹
⁊ posterius est tũc dicimus tẽpus: hoc em̃ est tẽpus numerus motus fm ꝓ⁹
⁊ poster⁹. Et ꝛmentator sup hec ꝟba dicit. Tẽpus est numeratũ ꝓiorũ et
posteriorũ existentiũ in motu. Nõe ptz ꝙ ꝛdictões bone diffinitõis

Arguitur primo, tempus est motus vt questiõe p̃cedenti ꝓ
batũ est. igitur non est mẽsura ipius motus. q: alias idem mẽsuraret seipm.
imo idem esset ens in aia et ens extra aiam. discretio em̃ et mẽsura est i aia
motus ꝟo est ens reale fm oẽs. Respondeť ꝙ tpus ꝓut est tpus siue mẽsu
ra motus. id ẽ qñ capiť formaliter tũc est ens in aia ⁊ ab aia depẽdet vt pa
tebiť questione vltima huiꝰ q̃rti. et sic nõ est motus sicut ꝓbat argumentuꝫ
⁊ questio p̃cedens. hoc aũt modo hic diffiniť. In re autẽ vel fundamentali
ter est motus diurnus ꝓncipaliter qui licz etiã mẽsurat omnes motus infe
ꝛiores tamẽ inquantũ mensurat tpus est hec ratio discretiua et mensurati
ua eius ab anima principaliter dependet

Arguitur secũdo, si tẽpus est numerus tũc aut est numerus
quo numeram⁹ qõ est falsũ. q: dicit Arest. in textu. Tẽpus est numer⁹ qõ
numerať et nõ quo numeram⁹. ℊ est numerus numeratus. ⁊ illud etiã ẽ fal
sum. q: alias binarius vt duo hoies esset tẽpus qõ est impossibile. q: sp tẽ
pus est accidens. Respondeť ꝓmo ꝓprie loquendo tẽpus nõ est essentialiter
numerus. scz vnũ vno tria q̃tuor. necꝫ numeratus necꝫ q̃ numeram⁹. quia
qñ anima discernit inter ptes motus nõ discernit q̃t sint. sed qđiu durauerint. et ꝙ cõsequẽs totus motus. Sed dicit numerus q: habꝫ ratõem nũe
ri ex quo quelibet mẽsura habet ratõez numeri in hoc ꝙ mensurat ptez post
partem. Vnde ꝓprie tẽpus nõ est numer⁹ par necꝫ impar. q: ille sunt passio
nes numeri ꝓprie dicti. Sed ab aresto. ỏr ꝙ tempus est numerus quod

numerat q: est motus q̄ fm suas ptes ꝓ:es et posteriores discernit ab ania
t incōtum talis non est numerus quo numeramus.

Arguit tercio. Tempus mensurat omnes partes motus si
mul. ergo nō fm pr̄ꝰ t posteriꝰ. Añcedens patet. q: oēs ptes motꝰ sunt simꝫ
in suo subiecto quod est ꝑmanens: ex q̄ motus est extensus ad extensionē sui
subiecti. Ite si tēpus est mensura t ens in ania tunc nō est sensibile cōmune
quod est ꝓtra Aresto. in textu dicentē: sentiēdo motū sentim⁹ t tēpus. t in ō
sensu t sensato. Omne ania habēs memoriā ꝓcipit tēpus. Rndet ad ꝓmuz
q: tēpus ō: mēsura ptium motꝰ id est successionis quaꝝ vna succedit alteri.

Respōdet ad secundū q: tēpus incōtum est motus est sensibile. non aūt in
cōtum est mensura vel incōtum accipit formaliter. Ite soluant auctoritates
iam adducte vna cū ipsa rōne. Quia ergo tēpꝰ est mēsura motus: est dubiū
an mēsuret aliquē motū solū vel oēm. Et Aresto. in capto sexto eandē q̄stiōez
ꝑ vtrisq; suis ptib⁹ disputat vt iā patebit Ideo queritꝝ ꝙsequenter

Questio XIII

Vtꝝ tempus mensuret quē
libet motū. Pro q̄ est sciendū Primo q̄ mensurare est quantitatē pus dubi
am ꝑ quātitatē notam fieri cognitā. Vel sic: est animā discernere inter ptes
quātitatꝫ quāte sint vel q̄ diu durent. Mensura ꝙ est q̄ntum notum ꝑ qō
nonficat quantū ignotū. Ex hīs patet Primo q̄ sola ania mēsurat sicut so
lum aia nūerat. q: discernere est actus aie intellectiue. Secō sequit q̄ mēsu
rare ꝓprie ꝙuenit quantitati ꝓtinue sicut nūerare q̄ntitati discrete. Est tñ ve
rum q̄ q̄ntitas ꝓtinua nō mensurat nisi sub rōne quātitatꝫ discrete: licet mē
sura nō sit quātitatꝫ discrete ꝓprie sed numeratio. tempus eñ mediante du
ratione mēsurat motū: que duratio ab ania discerni nō pōt nisi fm suas ptes
co:respōdentes ptib⁹ ipsiꝰ motꝰ. Tercio patet q̄ mēsure due sunt ꝙditiones.
Prima. Omnis mēsura debet esse notio: suo mēsurato. t illa habet. uū. t. p.
metha. Scita eñ t cognita lōgitudine vlne ꝑ applicationē ipsiꝰ ad lōgitu
dinē pānꝰ ꝑ vlne replicationē etiam tandē cognoscit lōgitudo panni siue sua
quantitas. Secunda ꝓprietas siue conditio. Mensura t mēsuratum debēt
esse eiusdem rationis. t hoc habet. xū. metha. Ista aūt ꝓpositio nō debet in
telligi de re q̄ mensurat t de re q̄ mēsurat. quia ita esset falsa: ex q̄ vlna t pan
nus sunt diuersaꝝ speciez. Ite tēpus ꝓut est mēsura ab ania discreta t mo
tus qui mensurat etiam sunt diuersaꝝ speciez: cum tēpus sit ens in anima t
mensura ens extra aiam. Sed debet sic intelligi: ratio mēsure t ratio mēsu
rati debēt esse eiusdez rōnis id est denominationis siue speciei. vt vlna non est
mensura panni quia lignum vel ferrum: sed sub ratione longitudinis. et pā
nus non est mensuratū quia est ex lana: sed sub ratione quantitatis t longi
tudinis. Vnde ratio vlne t ratio panni quia mensurat sunt eiusdem speciei
et denominationis. quia sub ratione longitudinis vlna mensurat. t sub ra
tione longitudinis pannus mensurat. Ite tempus ꝓut est mensura mot⁹
mensurat motum t motus etiam mensurat sub ratione durationis. imo tē
pus non mensurat etiam res ꝑmanentes nisi sub ratione durationis. vt in
sequenti questione clarius patebit. Quantum ergo ad ꝓpositū spectat: mo
dus mensurandi est duplex scz Per mensuram extrinsecā. vt q̄ mensura ap
plicat ad partes mensurati sicut vlna ad pannum et palma ad vlnā t̄c. Alī

us modus mensurandi est p mensurā intrinsecam. et hoc dupliciter. Primo vt ptes mensurāt totū. Secūdo t illud est ad ꝓpositū: p ꝓportionalē diuisionem mēsure ad mensuratū id est p correspondentiā partiū mensure ad ptes mēsurati. vt tēpus dr mēsurare motū: q: qlibet ps tpis correspōdet vni partiū mot⁹. Unde breuiter elicit modus q tēpus mensurat motuz. Et est ille: Ponamus q fiat motus localis p vnā totā horam: tūc mēsurans scz anima ꝑsiderata ꝑma pte hore t pariter ꝓncipio ipsius motus: ita etiā ꝑsiderata vltima pte hore t fine ipsius motus discernit inter partes ipsi⁹ mot⁹ scz q̄ diu durauerint. t quia vna ps motus successit ꝓtinue post aliam: necessario aia ita discernēdo compat illas partes ad ptes tpis siue hore. et cum tēpus motus sit finitū in fine hore t nō vltra: ꝑcludit q iste mot⁹ durauit ad vnā horā.

Hūs premissis respondet ad dubium. Tempus mensurat actu vel aptitudine oēm motū. Probat auctoritate Arest. qui hanc ꝓdictam questionē mouet t eam affirmat. Et ratio quā adducit est illa. quia omnis motus est t fit in tpe. igit tēpus oēm motū mensurat. tenet ꝑsequētia. q: tēpus est mensura motus. vt patet per diffinitionē tpis quā cōmentator exponit: dicēs. mot⁹ id est cuiuslibet motus. Immo dicat Arest. q mot⁹ augmentationis t alij t nō solū motus localis mensurant tpe. Item cōmētator. uij. huius Essentiale est tpi nūerare t mensurare motū. Alia ratio: temp⁹ mensurat motū mediante ipsa duratione. sed cuz nihil ꝓprie duret nisi successiue aliter t aliter se habeat: et illud est ꝓprie ipsius motus. ergo tempus est mensura cuiuslibet motus. Cuius aūt ꝓncipaliter et an solū ipsius motus tēpus sit mensura: dicet in secūdo notabili sequēti quēstionis.

Arguit primo et ratione ipsius Arest. in vltima parte hu⁹ ius tractat⁹. Tempus nō est mensura cuiuslibet mot⁹. q: tūc sequeret q plura essent tēpora qō est falsum: erq̄ sicut se habet nūerus ad equalia nūerabilia ita se habet tēpus ad motus equales. sed idem est numerus decez hoīm et decē canū. ergo idē est tēpus motuuz eqlium. Q⁹ aūt plura essent tēpora patet: q: possibile est duo mobilia simul moueri. Respōdet q Aresto. nō ꝓbat oppositū ꝓdicte q̄stioni sed solū arguit. sua aūt ratio non ꝑcludit q: tempus simul t semel potest mensurare plures motus.

Arguit secundo. Si tempus esset mēsura cuiuslibet motus tunc vnus mot⁹ non mensuraret aliū quod est falsuz. q: frequenter p actiones t labores mensuram⁹ motū. vt ponat q q̄ diu petr⁹ leget tā diu ego resumā. t q̄diu ego resumā tā diu plato scribat. t sic vn⁹ motus mēsurat aliū t non tēpus. Preterea dicit hic Arest. Non solū tpe metimur motū sed etiā motus metit tēpus. t p ꝑseqns idē mēsurat t mēsurat. Rūdet q tēp⁹ est mēsura ꝓncipaliter mot⁹ diurni q ꝓncipaliter p suam durationē oēs mot⁹ inferiores mēsurat. Uñ licz vn⁹ mot⁹ mēsuret alterū: tñ non mēsurat inq̄tū est mot⁹ sed q: tā diu durat. et sic breuiter mot⁹ inq̄tum mēsurat sapit naturaz et essentiā ipsi⁹ tpis. Est enī tēpus ꝓter durationē nihil ꝓprie. t nō est inconueniēs q idē mēsuret t mēsurek: diuersimode tñ. Immo idē mēsurat scipm. vt duratio mot⁹ ꝓmi mobilis ipm motū mensurat t duratio successiua est motus in re.

Arguit tercio. Tēpus sequit motū. iiij. h⁹. sed mēsura debet esse p⁹ mēsurato. g tēpus nō est mēsura. Item cū tēp⁹ inq̄tum mēsura habet

esse in aia: sunt multi motus q̃ nō mensurank. vt motus pisciū in mari ⁊ mo-
tus pugnax inter feras vbi nullus intellect⁹ ꝑ̃e est. igit tēpus nō est cuiusli-
bet motus mensura. Respōdet q̃ ois mēsura est prior id est notior mēsurato
vt supra patuit. ⁊ sic tēpus est pri⁹ ⁊ posteri⁹ diuersimode. Ad secundū dicit
q̃ licet tēpus actualiter nō oēs motus mēsuret vt ꝓbat argumentū: tñ aptū
natū est mēsurare. Et sic ꝯclusiue temp⁹ pōt mēsurare durationē cuiuslibet
mot⁹. Quia aūt Arest. in capl̃o q̃rto huius tercij tractat⁹ ꝓbat q̃ tēpus sit mē-
sura non solum ipsi⁹ motus sed etiam quietis ⁊ reꝝ q̃ non mouenk siue quie
scibilium. Ideo querik consequenter

Questio XVII

Vtrum quies mēsuretur tē

pore. Primo notandū q̃ quies capik dupl̃r. Primo ꝯcretiue ꝑ re quiescen-
te. ⁊ est res que actu nō mouek localiter apta nata moueri. vt lapis in pariete
Quiescere ꝯo est rē actu nō moueri: nataꝫ tñ moueri ſez motu locali. q̃ nihil
est fm mētē Arest. án actu moueak aliq̃ specie mot⁹ ꝓter intelligentias. q̃ de
motu locali est intelligēdū. Vñ dak aliq̃d q̃d neq̃ q̃escit neq̃ mouek vt ꝑm⁹
motor. nō em̃ q̃escit q̃ apt⁹ natus esset moueri qđ est falsum: cū opposita ha-
beant fieri circa idē successiue fm Arest. in postpdicamētis ⁊ in thopicꝫ. Int̃
ꝓuatiue em̃ opposita dak mediū vt inter cecū ⁊ videꝫ: q̃escere ⁊ moueri. Se-
cundo q̃es capik abstractiue ⁊ dupl̃r. Primo positiue ꝑ dispositiōe siue q̃lita-
te sub q̃ mobile q̃escit añ vel post motum. vt nigredo dr q̃es tabule ⁊ albedo
parietꝫ. ita nō capik in ꝓposito sed in ānto' phisico ꝑ. vbi dicek de q̃ete. Scō
capik ꝓuatiue ⁊ est ꝓuatio mot⁹ in subiecto qđ aptū natū est moueri. Et ita
nō capik in ꝓposito: cū nihil sit. vt patuit. j. phisi. de ꝓuationib⁹. non ens aūt
nō potest mensurari tpe fm Arest. hic in textu. Vnde antichrist⁹ ⁊ adam nō
sunt in tempore neq̃ mensurank tpe.

Notandū secūdo q̃ ꝑmo ꝑ se ⁊ ꝑncipaliter siue ꝓprie tēpus
nihil mēsurat nisi ipm̃ motū vt habek ex ei⁹ diffinitiōe. Tēpus est nūer⁹ mo-
tus ⁊c. ⁊ lati⁹ in q̃stiōe ꝓcedēti. Alias ꝯo res mēsurat solū ꝑ accidēs ⁊ i cōpa-
tione ad motū siue suā durationē. Vñ res ꝑmanentes ⁊ q̃escētes tēp⁹ nō mē-
surat nisi q: ꝯtinue trāsmutank ⁊ successiue durāt. Hec aūt est ratio mot⁹. q̃
tēp⁹ q̃cqd mēsurat mēsurat i ordine ad durationēz siue motū. Ideo sicut mot⁹
ꝑ se mēsurak tpe: ita ꝑ se est in tpe. ⁊ sicut res alie a motu ꝑ accidēs mēsurank
tpe: ita ꝑ accidēs sunt i tpe. Quia fm Arest. hic rē esse i tpe est rē mēsurari tpe
Rē aūt mēsurari tpe est ipsaꝫ excedi a tpe. Vñ res q̃ sp̃ sunt. i. etne fm Arest.
nō mēsurank tpe. Res q̃ mēsurak tpe duob⁹ modis. Prio ꝑ se q̃ videlicet hꝫ
ptes successiuas ptib⁹ tpis correspōdētes. Scō mō ꝑ accidēs q̃ videlicꝫ du-
rat cū durationē tpis. Prio mō solus ⁊ ois mot⁹ mēsurak tpe. sed scō mō res
generabiles ⁊ corruptibiles mēsurank tpe. Vt ꝯo clar⁹ ꝓdicta intelligantur
Est sciēdū q̃ fm Arest. hic i textu duo requnk ad h̃ q̃ aliq̃d sit i tpe ꝓprie. Pri
mū vt tēp⁹ ipm̃ ꝯtineat. sicut i sili loc⁹ ꝯtinet ⁊ circūdat locatū fm q̃ aliquid
patiak a tpe id est q̃ cadat sub trāsmutatiōe. oia em̃ tpe senescūt. Vnō infert
Aresto. q̃ tēp⁹ sit causa corruptionis id est lapsu tpis res corrūpunk. vt lapsu
tpis nos senescim⁹ ⁊ morimur. vñ est causa corruptōis ꝑ accidēs. Licꝫ mot⁹
celi ꝑ se sit causa generatiōis ⁊ corruptiōis: tñ inq̃tum sic est causa non est tē
pus. Ideo res que ꝯtinue transmutank sunt in tpe ꝓprie. q̃ q̃nq̃ sunt ⁊ q̃n-
q̃ nō sunt. ⁊ sic a tpe excedunk ⁊ ꝯtinentur.

Notandum tercio q̄ fm mentem Aresto. hic Esse in tem/
pore dr dupliciter. Primo est rem mensurari tpe. t illud est ꝓprie esse in tem/
pore. Scdo t improprie est esse qñ tempus est. isto modo res indiuisibles t
eterne sunt in tēpore pſenti q̄a sunt quando tēpus pſens est. Esse tñ in tēpore
fm eundez hic equiuoce dr. Primo est esse partē ipsi9. vt instans est in hora:
hora in die: dies in hebdomada: septimana in mense: mēsis in anno. Scdo
esse in tpe est qñ esse alicui9 rei mensurat tpe vt oē transmutabile. Tercio q̄a
mensurat adequate terminis ipsi9 tpis vt solus mot9. Patet ḡ q̄ ois res ali/
quo modo est in tpe. Proprijssime motus est in tpe. deinde ꝓprie generabile
t corruptibile. deinde res pmanēs t q̄escēs. postea idiuisibile improprie. Im/
proprijssime ꝙ eternū.

Respondet ad questionem. Quies id est res quiescens men
surat tpe. Probat auctoritate Aresto. hic in textu dicentis. Qm̄ aūt tempus
est mensuratio quietis erit quietis metrū id est mensura fm accidens. Est er
go tēpus mensura motus p se t q̄t9 fm accidens: qm̄ res q̄escens habet du/
rationē p accidens: exq̄ actu non habet successionē. potest tñ habere aliud et
aliud esse respectu alio9 motuū t mutationē que p se mensurant tpe. Ra/
tione Arest. Quies est in tpe t excedit a tpe. igit mēsurat tpe. q: esse in tēpo/
re est rem mensurari tpe. p tempus etiam cognoscit q̄ diu aliquid ꝓuet mo
tu et quiescat.

Arguit primo. Tempus non est mensura quietis. quia dif
finitio tpis est in oppositū Tēpus est numer9 motus tc. alis idem esset men/
sura oppositoꝝ scz mot9 t q̄t9 q̄d est falsum. q: mēsura et mēsuratū debent
esse eiusdē ratiōis. vñ. t. x. metha. sed quies t mot9 sunt diuersaꝝ rationū. er/
go tc. Respondet q̄ ꝓmo t ꝓncipaliter tēpus mensurat motum. t hoc vult
diffinitio tpis. sed alias res scz q̄escētes mēsurat p cōparationē ad motū. pro/
pterea Arest. in isto quarto capitulo dicit q̄ q̄cunq̄ non mouent neq̄ quie/
scunt non sunt in tpe scz ꝓprie. Ad aliud aūt dr q̄ ratio mēsure et mēsurati
sunt eiusdem denominatiōis t speciei. vt supra clarius aptum est. non aūt mē
surans et ipsum mensuratum.

Arguit secundo. Quicquid est in tempore etiaz est in motu
q: idē sunt. sed quies nō est in motu. q: sunt oppositaꝝ vnū non est in alio.
q: alis q̄es moueret qđ est impossibile. Rñdet q̄ q̄es est in tpe cōmēsuratiue
et similiter in motu: nō aūt inhesiue vt ꝓbat argumentū fm Arest. iij. phisi.
In q̄cunq̄ est motus illud necessario mouet. et in q̄cunq̄ est quies illud ne/
cessario non mouet sed quiescit.

Arguit vltimo. Non ens non est in tempore. sed quies est
non ens quia est ꝓuatio. sed ꝓuatiōes nihil sunt vt patet. j. phisicoꝝ. Respō/
detur q̄ quies hic capit ꝑ re q̄escente ꝓcreatue. Vltimo de tēpore querit

Questio XV

Vtrū tempus dependeat ab

ania intellectiua. Vel sic Vtrū tēpus sit in nra potestate. Pro quo aūtad/
uertendū est q̄ Arest. in vltimo capitulo huius quarti mouet talē q̄stionem
Vtrum tempus possit esse ꝑter animā id est anima non existente. Et ratio/
nes adducit pro vtriq̄ partibus que infra patebunt. Ideo querit primo tū

tulus: si nulla ania intellectiua esset an etiam nullus tẽpus esset. Secundus ꝺo titulus differt a ꝓmo q: ꝓsupponit tempus dependere ab aia nostra. Vñ q̃rit An in cõmuni modo loquẽdi possim⁹ vti tpe ꝓsenti ad bñplacitũ nost⁹. In ꝓsenti ergo Primo soluenk aliq̃ ab Aresto. hic posita. Scꝺo respondebi tur ad ꝓmũ questitũ. ⁊ Tercio dabik conclusio ad secundum questitorum.

Quo ad ꝓmũ est dubiũ tale: quõ tẽpus potest esse causa corruptiõis cum sit ens in ania qꝺ nõ agit in rẽ extrinsecaꝫ. Respõdek quia motus celi ꝓ se est causa corruptionis ⁊ generationis. sed quia tẽpus fundak in motu. iiij. phisi co⁹. ergo tẽpus etiam est causa corruptionis ad minus ꝑ accidẽs. Vñ dici mus vulgo: tẽpus te iubet mori: et tpe inducik ipsa senect⁹. Secundũ dubi um Quõ tẽpus sit vbiq̃: cum sit mot⁹ primi mobilis qui est inheliue in ce lo ⁊ non vbiq̃. Respondek q̃ tẽpus quia est duratio successiua ꝺr esse vbiq̃ in terra celo ⁊ mari ſm Arest. erq̃ ois res que sub tpe cadit durat ⁊ non du rat nisi ꝑ tẽpus. Tercũ Utr⁹ idẽ sit tẽpus oim. Respondek q̃ idem est tem pus vniuersale etiã in nũero oim rer⁹ simul existentiũ. q: eadem duratio: licꝫ nõ eq̃lis. q: vna res diutius durat alia. Et illud voluit quarta ꝓprietas tpis supradicta. Quartũ: quõ põt saluari ꝺ̃bum Arest. hic dicẽꝫ. q̃ idem nunc sit in toto tpe in re ⁊ solũ est aliud rõne: cum tñ tẽpus sit successiuũ ⁊ impossi bile sit vnam ptem tpis semꝑ durare. et implicat ꝯtradictionẽ. Respõdek q̃ mens Arest. fuit: idez mobile põt correspõdere toti tpi ⁊ cuilibet sue parti. et ita capit nunc ꝓ mobili qꝺ correspondet ipsi instãti sue nunc. als ꝺ̃ba Are sto. non possunt saluari nisi q̃ idem nunc sez in specie est in toto tpe. Vtrum aũt tẽpus cõponak ex ipsis nũc indiuisibilibꝫ contra mentẽ Arest. vel nõ: vi debik forte in sexto Phisico⁹.

Pro secundo est ꝑmittendum q̃ volens ꝺgnoscere ratio nem ⁊ q̃ditatẽ tpis: tria habet considerare. Primo: tẽpus nunq̃ est sine mo tu et motus nunq̃ est sine tpe actuali siue aptitudinali. Vnde tẽpus sequik motum. iij. huius. ⁊ fundak in motu: imo est in re mot⁹ vt supra ꝓbatuꝫ est.

Secundo in tpe est cõsideranda ipsa duratio successiua videlicet q: res du rant. q̃ duratione durant. sed impossibile est durationẽ esse sine successiõe sal tem ꝓprie. Et istis duobus modis tẽpus ꝺr capi materialiter siue fundamẽ taliter. Tercio in tpe est ꝺsideranda ipsa mensura sez partium motus ꝓꝫ et posteriꝫ: incipientiũ ⁊ desinentiũ. Hec aũt mensura est discreta et circũ uoluta ꝑ animã intellectiuam. Vñ de hec est ratio formalis ipsi⁹ tpis q̃ tem pus inq̃tum tẽpus est numerus siue mensura sez discreta ab ania inter ptes motus. Sit ergo hec

Conclusio prima Tempus inq̃tum tempus dependet ab ania. Ista ꝺclusio patet autoritate Arest. in hoc q̃rto. capꝰo vltimo. et autoritate cõmentatoris. Si tollis aiam tollis et tẽpus. Idẽ. Tempus est de nu mero eoꝫ que complenk ab anima. Idem. Actualitas tpis est ab aia. Vñ Arest. Impossibile tẽpus est esse ania si non sit. Ratiõe ꝓbak Arest. in textu Si nulla aia est tunc nullũ numerans est: erq̃ nihil aptum natum est nume rare nisi ania. sed si nullum numerans esset: nullus numerabile esset. sed nul lum numerabile potest esse absq̃ numero. ergo si nullus numerus esset: nul lum tempus esset. Et vltimo infert. Si nulla anima esset nullus temp⁹ esset erquo tempus est numerus motus. Item tempus est mensura discreta ab ania intellectiua inter ptes ipsius mot⁹. ergo si aia nõ esset: tẽpus non esset.

quia discretio non potest fieri nisi ab ania intellectiua que hic capit large pro omni illo quod natum est intelligere. Est tñ vez q tempus incẽptum est motus siue duratio successiua potest esse p̃ter aniam t intellectũ. q: motus primi mobilis etiam oib hominib dormientib non cessaret. imo esset insanuz dicere q motus primi mobilis dependeret ab ania nostra. Vnde Arest. pro ista pte ponit talẽ rationẽ Possibile est motũ esse in q̃ est prius t posteri sine ania. sed ille motus est tẽpus. Ergo si nulla ania esset: adhuc esset velox t tardus motus. sed velox t tarduz diffiniunt p tẽpus. ergo tẽpus incẽptuz mot nõ dependet ab aia nostra. Vnde ꝯcludit tẽpus formaliter ab aia depẽdet materialiter ꝙ nõ. Et q hoc soluunt fere oia argumẽta in oppositũ facta.

Pro tercio est notandum q due notabiles sunt de illo opiniones An possimus uti tpe pro bñplacito nostro vel non. Vna dicit q nullo modo tẽpus saltem vniuersale possit esse in potestate nostra. quia tale tẽpus est motus celi siue duratio successiua q̃ semp est et vbiq. Res eñ durãt siue anima esset siue non. Vnde cum p̃sens nunc siue instãs cõtinuat p̃teritũ tẽpus cum futuro ꝯtinue fluit vnũ post aliud: imo est impossibile vt aliqua copula p̃sentis tpis possit significare p̃cise illud instans. q: anteq̃ subiectum talis ꝓpositionis est, platum p̃terierunt infinita instãtia. ergo nõ possumus uti tpe p voluntate nostra. Alia ꝙ est opinio q si cõmunis modus loquendi debet saluari: necesse est q vtamur tpe p̃senti p voluntate nostra. Et ꝓmo Ista ꝓpositio saluatoris Hoc est eñ corpus meũ: nõ posset saluari in ꝓsecratione hostie siue corpis dñici nisi ꝙ dum est importaret tempus p̃sens t p̃sens nunc fm voluntatẽ sacerdotis ꝓferentis hec verba: qñ vñ ꝓfert verba cito: alter citius: alius tardius. Vñ anteq̃ ꝓnomẽ hoc ꝓferret transiuissent infinita nunc. Ideo asserunt oẽs catholici t orthodoxe fidei cultores q verbum est importat tempus tã diu sacerdos p̃dicta ꝙ ba ꝓferat: ita q vltimũ instans non esse p̃dicto verboꝝ sit ꝓmum instans esse corpis dominí Item nulla ꝓpositio vera de p̃senti posset ꝓferri ex eadem ratione. ideo vtimur p̃senti nũc p volũtate nostra. sic q verba de p̃senti ex impositione t certificatione importãt nobis tẽpus p̃sens longuz vel breue. t de hoc est aliqd dictũ tercio huius ibi Vtrum motus localis sit. Pro concordia ꝙ haruz opinionum ponitur talis

Conclusio secunda, Tempus p̃sens incẽptum ab anima dependet ponit ad voluntatẽ loquentis t disputantis. Sed tempus p̃sens incẽptum est motꝰ celi siue duratio successiua nõ potest esse in voluntate nostra Prima pars patet q: tempus incẽptum tempus dependet ab ania nostra vt supra ꝓbatur. si ergo dependet ab ania nostra: possumus verbis p̃sentis tpis uti p tpe p̃senti quod mẽsuret nobis p̃sens longũ vel breue. alis ois ars obligistica esset frustra. Immo ois disputatio. Et rediret opinio heraclíti dicentis nos nullum verum posse ꝓferre vnde nihil amplius loqui voluit. Et ratione patet supra adducta. Secũda ps patet ratione prime opinionis que etiam prima opinio ꝯcederet q aliquod tẽpus particulare esset in potestate nostra. vt cursus sortis tc.

Arguit contra primam conclusionem, Tempus non depẽdet ab ania. quia etiam nulla ania existẽte adhuc in motu esset prius t posterius que sunt ratio temporis: t nihilominus motus celi non cessaret qui est tempus. Respondet q totũ argumentũ verum ꝓbat sez q tempus non depẽ

deat ab aia nostra incēptuz est motus siue duratio successiua sed solū incēptuz est mensura tē.

Arguit. Multi fiunt motus circa quos nulla ania aduertit. vt pugna inter feras in siluis durans sepe ad horā vel duas. ergo si tempus dependeret ab ania isti motus non fierent in tēpore q̄d est falsum. Respondet q̄ isti motus vel similes fiunt in tpe. z licet actu nulla anima aniaduertat et p̄ consequens non possint isti motus mensurari actu: tñ tēpus est mēsura actualis vel aptitudinalis.

Arguit. Etiam si nulla anima esset adhuc essent instātia in tempore z tēpus p̄sens p̄teritū z futurū: z ista tēpora mensurarent oēs motꝰ quia partes cuiuslibet motus realiter z in veritate correspondent p̄terito futuro p̄senti tpi z ipsis instantib⁹ in tpe. Respondet q̄ licet ptes motus anima non existente correspondeant ptibus ipsius durationis successiue q̄ tēpus materialiter est: non tñ correspondent ipsi mēsure fm durationez: qm̄ talis mensura est ab anima discreta.

Arguit contra secundam cōclusionem. fm nostrū affirmare vel negare nihil sequit mutatum in re ad extra. ergo si imaginemur totuz diem. p die p̄senti. p̄terea non sequitur q̄ ita sit: qm̄ dicit Arest. iij. huiꝰ. Nihil habemus de tempore nisi p̄sens nunc. ergo cōclusio quo ad p̄mā partez est solū imaginaria. sed credere imaginationi est inconueniens. iij. phisi. Respondet breuiter q̄ argumentū p̄cedit de tpe si capitur materialiter p motu et etiam istud concedit secunda pars conclusionis. Immo tempus incēptum tempus cum sit ens in anima cadit sub imaginatione que potest esse rerum que sunt: que possunt esse: vel que sunt impossibilia: tpis autem imaginatio est rez que sunt. igit tē.

Finit liber quartus Phisicoꝝ.

Incipit liber quintus.

Transmutatur autē trās

mutatū oīne ꝛc. Iste liber ꝗnt⁹ phīsicoꝝ ar estotel' tractat de diuīsiōe motus in suas ḡtes subiectiuas. id ē species. Et totus liber diuīsus ē in tres tractatus. In q̄ꝝ ꝓmo agit de diuīsione motus. Scōs de vnitate ipīus motus. Tercio⁹ de ℨrietate motuum. Premittit tñ aliqua in ꝓncipio. et Primo aliquid pōt moueri triplicit'. s. ḡ accidēs. ḡ se ꝛ ḡ se ꝓmo. Ita etiā aliqꝺ est mouens tripliciter. de q̄ latius a ꝓncipio septimi phīsicoꝝ. Secundo enumerat ea que ad motū ℨcurrunt. scz mouēs: mobile: tēpus. terminus a q̄ et ad quē. Tercio philosophū naturalē oportet ℨsiderare in hac scientia de hīs q̄ motui accidūt ꝛ mutationi ſm se ꝛ ḡ accidēs cū talia sint q̄ſi oia ꝛ infinita. Quarto ois mutatio est de q̄ dā in q̄ddā. s. de termino a q̄ in terminū ad quē. Quito infert ℨclusionē talē. Solū tres sunt species mutatōnis. Una q̄ est de subiecto in subiectum. Alia q̄ est de nō subiecto in subiectū. Altera q̄ est de subiecto i nō subiectū Et ḡ subiectū intelligit terminū a quo vel ad quē positiuū siue vt in textu exponit affirmatiuū. ḡ non subiectū vero ꝓuatiuū. Probat aūt ꝓdictā conclusionē. q⁹ ois mutatio aut est iter ℨria. et habeꝫ ꝓma species. aut inꝫ ℨtra dictoria ꝛ habenꝫ alie due. Mutatio eīm que est de nō subiecto in non subiectum nulla est. Sexto infert ꝙ generatio nō sit mot⁹. Septimo ꝙ corruptio nō sit motus. ꝛ ratōes videbunꝫ infra. Ultimo ꝙ ois motus est de positiuo in positiuū. siue de subiecto in subiectū. ꝛ rantū de capitulo ꝓmo. Sup. q̄ queritur primo.

Questio I

Vtrū generatio et corruptio

sint species motus. Notandū ꝓmo. licz motus accipiaꝫ multiplicit' vt est visum. iij. phīsicoꝝ circa diffinitōem motus. in ꝓposito scz vt in ꝗnto phīsicoꝝ Motus est mutatio successiua q̄ est de affirmato in affirmatū. id ē de termino positiuo a quo in terminū ad quē positiuū vel acq̄sitiuū. ꝛ sic sūt solū tres species motus immediate. s. in q̄litate. vt alteratio. in q̄ntitate vt augmētatio diminutio. in vbi vt motꝰ localis. Species ℨmediate sunt mlte Sunt aliq̄ innoiate actu. aliq̄ ℨnoiate. Vnde Aresto. in capitulo scō dicit ꝙ motus ſm quātitatē est solum noiatus in suis speciebꝫ. s. augmētatiōe et diminutiōe. sicut etiā motus localis nō habz uo men ℨmūe. Species vero alteratōis sunt frigefactio calefactio humefactio nigrefactio albefactio. et sic de aliis. Species motus localis sunt motus sursum: motꝰ deorsū: motꝰ circularis. motus curuꝰ: motus ad latus. et sic de aliis.

Notandū secūdo ꝙ aliqui insistentes p̄senti textui dixerūt generatiōem nullo modo esse motū. imo ꝙ fieret in nō tpe asserētes ꝙ aresto. licz posuerit in postp̄dicamētis generatiōem et corruptiōem esse species motus tñ eo tpe fuit iuuenis ꝛ in libris phīsicoꝝ p̄sertim hic i ꝗnto illud retractauerit. Ideo est vna opinio dicens ꝙ generatio substātialis fit in īstāti. ꝛ ꝓbaꝫ autoritate ꝓmētatoris. vj. huꝰ dicētis. Trāsmutatio que est in substantia est in nō tēpore. sed omnis motus debz esse successiuꝰ. ij. huꝰ. Ideꝝ. Finis trāsmutatōnis est indiuisibil'. et sic generatio est indiuisibil'. ergo fit i. īstanti. Itē omnis forma est indiuisibil' ſm autoꝝem scz ꝓncipiorū. sed ge-

neratio est forma. q; est suus termin⁹ ad quem qui est forma substantial. q̄ nia dicit. iij. phisico ꝛ. Motus est ō essentia sui termini ad quē. De hac etiā opinione videt esse ꝯmentator. vj. phisico ꝛ dicens. Etiā declaratū est q fi nis trāsmutatōis est indiuisibil. Et intelligo ꝙ transmutationē illud cuius finis est generatio et corruptio que nō diuidunt fm magis et minus. ꝛ subdit. Et ideo generatio ꝛ corruptio nō sunt mot⁹ neq; existunt ꝙ se sed sequū tur motū. Alia vero est opinio nō ita innitēs solis auctoritatib⁹ sed magis experientijs et ratōib⁹ a quib⁹ phia naturalis exordiū sumpsit dicēs. q generatio et corruptio sint mutatōes successiue. Probat auctoritate aresto. iij. phisico ꝛ. q̄ ponit illas inter species mot⁹. Itē ꝯmētator. viij. phisico ꝛ. generatio ꝛ corruptio sunt motus. Itē q̄cūq; est tardū vel velox sapit naturā mot⁹ ꝛ sunt differētie ipius motus. sed ois generatio ꝛ corruptio sunt veloces vl tarde. vij. hui⁹. Ratōe. pbat ꝛ experientia tali. Nam videmus ignem generari in stramib⁹ successiue et nō in instanti. ꝛ ibi nihil generat q̄ forma substantialis ignis. Alia ratōe. quicquid acquirit cū resistentia acquirit cū successione. sed illud q̄ generat acquirit cū resistentia ergo omne q̄ generatur a suo cōtrario generat. j. celi. imo ergo generatio vnius est corruptio alteri⁹ j. de generatōe. necesse ē q forma p̄cedens siue corruptōi resistat. sed vbi ē resistentia ibi necessario est successio. Itē generatōes et corruptōes sunt naturales fm oēs. sed fm cōmentatorē nullū agens cui⁹ substātia est in tpe agit in instanti. igit nulla generatio pōt esse instantanea. Item actus actuorū fiunt in subiecto p̄dispōsito. j. de generatōe. sed in oīi generatōe substātiali p̄cedit alteratio. ibidē. Ergo sicut alteratio fit successiue pariter ipa generatio. quoniā ꝙ alteratōem forma substātial introducit in materiā p̄mā. Itez habitib⁹ p̄sentib⁹ in materia cessat motus. j. de genera. ꝛ illud nō pōt aliter intelligi q̄ de ipa generatōe saltē p̄prie. sed si cessat motus necesse est q forma substantialis successiue introducat. Sed ad primā auctoritatē ꝯmentatoris respondet q̄ ad nostrū sensum nō ꝓcipimus generatōem substantialē nisi res iam sit totaliter genita. et illud apud nos est tēpus imperceptibile. q̄m vulgus nō dicit nisi totū cōpositū generari vt totū asinū. ergo sic loquit cōmentator. Ad hoc aūt q forma sit indiuisibilis est dicendū q forma substātialis ꝛ accidental est indiuisibilis. s. in ptes diuersaꝝ rationū. alias ē falsum q; forme brutales sunt extēse ad extensionē sui subiecti. ꝛ ꝙ consequens sūt etiā diuisibiles. Ergo generatio et corruptio sunt mutatōes successiue. In ꝓposito ergo debz generatio ꝛ corruptio capi ꝙ generatōe et corruptōe substātiali. q; de generatōe accidentali nō esset dubiū q̄n sit motus vt in q̄nto. cum alteratio sit generatio accidental. imo impossibile est aliquē motū fieri sine generatione accidentali. vt patz inductiue.

Respondet ad questionē, generatio et corruptio nō sunt mot⁹ vt in q̄nto. licz sint motus vt in tercio. siue capiēdo motū ꝙ mutatōe successiua. Prima pars patz auto. aresto. exp̄sse in textu hic dicētis. Haꝝ aūt mutationū q̄ sunt fm generatōem et corruptōem nō sunt mot⁹. et illō glosat cōmentator dicēs. Hoc intelligendū est de generatōe subeūte: de corruptione substātiali. Prima ratio aresti. quod nō est illud nō pōt moueri. sed q̄ generat nō est. ergo illud q̄ generat nō mouet. ꝛ vltra. ergo generatio nō ē motus. Secūda ratio. illud quod mouet est in loco. sed illud quod generat nō est in loco. q; quod generat nō est. igitur generatio nō est motus. Q; corru-

ptio non sit motus sic ꝓbat. Omnis motus contrariat motui aut ḡeti. sed corruptio nō contrariat motui quia nō generatōi. ergo generatio non est motus. igitur corruptio nō est motus. Alia ratio Aresto. Sola mutatio q̄ est de subiecto in subiectū siue de affirmato in affirmatū est motus. quia solum tres sunt mutatōes vt supra patuit. sed cū mutatio que est de subiecto in non subiectū scz corruptio nō sit motus, necꝫ mutatio de nō subiecto in subiectū scz generatio. ergo motus est solū de subiecto in subiectū. et ꝑ consequens generatio ⁊ corruptio nō sunt motus stricte. Secūda ꝑs cōclusionis ꝓbat ꝑ opinionem secundā.

Arguitur primo, generatio est motus in ḡnto quia fit ɔ̄ positiuo in positiuū. ergo fit de forma in formā que sunt res positiue. ergo. Respondet q̄ licet generatio fiat inter duas formas substātiales sili corruptio tñ vna earū semꝫ corrumpit. ⁊ sic nō habet rationē positiui et subiecti sed ꝓpatiui.

Arguitur secundo, generatio nullo modo est motus, ꝓbat ꝑ rationē Aresto. Illud quod generat nō est. igit nō mouet. ergo generatio nō est motus. Respondet q̄ ratio aresto. plus est ꝓsuasiua q̄ demōstratiua. imo locus a casib⁹ ad cōiugata intelligit in ꝓdicatōibus essentialib⁹ et ḡdi ratiuis. Unde in simili nō sequit. Petrus mouet ergo petr⁹ est motus. motus nō mouet vel alterat. igit motus nō est motus vel alteratio

Arguit, generatio est motus similiter corruptio. q̄ aresto. i tercio physicoꝝ ⁊ in postꝑdicamētis posuit sex species motus int̄ q̄s etiam posuit generatōem ⁊ corruptōem. Respondet q̄ in illis locis aresto. loquit large de motu vicz ꝓut est mutatio successiua. alit autē hic in quinto fit mētio de motu vt supra visū est sufficiēter. Ideo in hoc primo capitulo ɔcludit q̄ generatio et corruptio nō sunt motus. ergo omnis motus est de affirmato in affirmatū. In secūdo vero capitulo declarat ad que ꝓdicamenta sit ꝑ se motus. ergo antea dixit q̄ termin⁹ ad quē ipm motū denominat. ⁊ postea ɔcludit. q̄ solū tres sunt motus. s. in qualitate in q̄ntitate ⁊ in vbi. tō vero ordine ꝑtractat ad que ꝓdicamēta sit ꝑ se mot⁹. Et vltimo ponit istā ɔclusionem Solū ad tria ꝓdicamēta est ꝑ se motus. Unde querit

Questio II

Utrū solū ad tria predicamē

ta sit ꝑ se motus. Ubi notandū primo Exq̄ terminus ad quem extrinsecus et immediatus denoiat totū motum fm aristotelē. q̄nto huj⁹. ⁊. ij. physicoꝝ. vt maior quātitas augmētationē. albedo albefactōem. caliditas calefactōem ⁊c. ideo q̄ a fine oia sunt denominnāda. ij. de aia. Propter ea merito motus debz reponi ad ꝓdicamentū ⁊ denoiari ad illud vel aliud ꝓdicamētum ratōe sui termini ad quē extrinseci ⁊ imediati. Ille ꝙ terminus dicit extrinsecus et immediat⁹ qui semꝫ ꝑ talem motū totalem et solū ꝑ talez acquiritur vt caliditas calefactōis licz etiā acquirat ꝑ motū localem. s. quando motus est confricatiuus. nō tñ sp. q̄ multi sunt motus locales q̄ nō calefaciūt, vt leuatio manus. motus celi. necꝫ solū sed etiā ꝑ calefactōem acq̄rit.

sed ꝑ calefactōem semper et solū ꝓducit ⁊ ꝑ se ꝓducit caliditas. Vñ motꝰ localis cōfricatiuus solū calefacit ꝑ accidens In ꝓposito ꝫo ꝓdicamentum non capit ꝑ ꝓdicamēto logicali de q̄bus disputat veterista: sed de ꝓdicamēto phisicali. scz qō est res significata formaliter ꝑ terminū alicuꝰ ꝓdicamēti. quia ꝓdicamētū logicale subordinat et coꝛrespondet ꝓdicamēto phisicali. scientia em̄ naturalis nō est scientia terminoꝝ sicut logica sed reꝝ. Hoc tñ verum est q̄ nō est possibile etiā de ꝓdicamētis phisicalib⁹ loq̄ nisi ꝑ terminos res ipas imediate significantes qm̄ res ad disputatōz ferri nō possunt ideo terminis vtimur ꝑ rebus. ꝓmo elenchoꝝ. Logicus vero siue veterista licz etiam ꝑ terminos loquat: nō tamē nude ipos ꝯsiderant vt plerīq; quos ydeaticos siue reales appellamus falsi nobis ⁊ veritati impingūt. neq; ipā rem ipam ad ꝓdicamenta reponūt vt alīq eis ascribūt. Esset em̄ nihil insanius nudū terminū sine suo significato ad ꝓdicamentū locare. sicut multo insanius esset si res realis ad ꝓdicamenta reponerent. vt realis bos in stabulo sortis. et realis asinus in stabulo molitoris. Propterea nō insequoꝝ eos qui hic aristotelē terminaliter siue nominaliter exponūt cū nō fuerit mēs sua vt clare in textu suo patet.

Notādū secūdo q̄ ille motus ꝑ se est ad aliquod ꝓdicamētum cuius terminꝰ immediatꝰ et extrinsecus ad quē realis significat ꝑ rationē formalem alicuꝰ ꝓdicamenti. vt frigefactio est motus per se ad qualitatem. quia ꝑ frigefactōem semp acquirit frigiditas et per se solum. frigiditas autē est in qualitate. Item augmentatio siue diminutio est motus ad quantitatē. quia ꝑ ipam semp acquirit quantitas maioꝝ vel minoꝝ. et solus ꝑ ipam ꝑ se. Ille vero motus est ad ꝓdicamentū ꝑ accidens. cuius terminꝰ immediatus et extrinsecus ad quem nō est aliquid illius ꝓdicamenti fm eꝰ rationem formalē. id est cuius terminus ad quem talē motum denominās immediatus soꝛtiꝛ habet nomen alterius ꝓdicamenti mediate siue ꝑ accidens. quia scz non semp et solum per talem motū acquirit. Exemplum. alteratio est per se ad qualitatē. quia impossibile est fieri alteratōem ꝓprie dictam nisi ꝑ eam acquiratur qualitas que totam alteratōnem denomiat vt humefactōnem vt humiditas. vel sanatōnem vt sanitas ⁊c. Licz ergo humiditas sit patiens. caliditas agens. et per conseq̄ns alteratio deberet esse in actōne vel passione cum per eā sit acquisitū agens vel patiens tamē hoc est solum mediate et ꝑ accidens. quia caliditas est agens sine alteratōe ꝓcedente. vt in igne. Vnde alteratio licz ꝑ se sit solum ad qualitatē: tamē ꝑ accidens potest esse etiā ad alia ꝓdicamenta. scz relatōem quantitatem actionem passionem ⁊c. Ita etiam est declarandū de alijs motibus. Et motus in ꝓposito debet capi vt in quinto. ꝓout solum tres habeat species. Ergo licet Aresto. iij. phisicoꝝ ponat motū ad quatuoꝝ ꝓdicamenta. vt generationē coꝛruptōnem ad substantiā. alteratōnem ad qualitatē. augmentationem diminutōnem ad quantitatē. motū localem ad vbi: tamē ibi Aristoteles accipit motum large. Vnde dicit cōmētatoꝝ. Necesse est motū q̄ est ad substantiā numerari in genere substantie

Cōclusio. solū ad tria ꝓdicamēta est ꝑ se motꝰ. qꝛ alteratio ad qualitatē. motus localis ad vbi. augmentatio diminutio ad quantitatem. Probat autoꝛitate aresto. in ꝫto sic dicēntis. Si ergo predicamenta

diuisa sunt substantia ⁊ q̄ntitate ⁊ q̄litate qñ vbi ⁊ aliud aliq̄d ⁊ facere ⁊ pa/ ti: necesse est tres esse motus ⁊ quantitatꝫ ⁊ q̄litatꝫ ⁊ fm locū. Ratio Aresto. est talis. Jn illis p̄dicamentꝫ est motus in q̄b est ꝓtrarietas. sed in trib⁹ p̄di ctis solū est ꝓtrarietas. ḡ ⁊c. Q3 aūt ad substantiā nō sit mot⁹ ꝓbat specialī/ ter sic. q: ois mot⁹ est de ꝓtrario in ꝓtrariū. sed substantie nihil est ꝓtrarium igit. Q3 in ad aliquid nō sit p se motus sic ꝓbat ⁊ potest hec ratio etiā appli cari ad alia p̄dicamenta in q̄b non est p se mot⁹) Jn illo p̄dicamento nō est p se mot⁹ qō potest acq̄ri in aliqua re sine motu eiusdē. Sed relatio pōt acq̄/ ri sine motu ipsius rei. vt si sortes esset albus plato qui albificat fit ei similis vñ in sorte acq̄rit relatio sine suo motu. Jtez Sortes est mihi sinister tunc si ad aliud latus vadā fit dexter vnde in eo acq̄rit dextreitas sine suo motu q̄ est relatio. Q3 aūt ad actionē ⁊ passionē nō sit p se mot⁹ sic ꝓbat. Nullꝰ mo/ tus est motus nec⁹ generatiōis generatio. sed actio et passio sunt motus. er/ go ad actionē et passionē nō est p se motus. Maiorē ꝓbat multiplici rōne q̄ infra patebūt in q̄stione Vtrū motus sit motus ⁊c.

Arguit̄ p:imo. P:ime due rationes Arest. non concludūt

sc⁹ Jn illis p̄dicamentis est p se motus in q̄b est ꝓtrarietas: q: quātitan nī/ hil est ꝓtrariū fm Arest. in p̄dicamēt⁹. Jtē dicit ibidē. Jnest aūt relatiōi cō trarietas. ergo nulla ea⁹ ꝓcludit. Rndet̄ ꝓmo q⁹ ꝓtrarietas hic capit̄ nō ꝓ/ prie. q: sic in sola qualitate esset ꝓtrarietas. sed capit̄ ꝓ repugnātia aliquo:ū termino:ū a quo ⁊ ad quē positiuo:ū: inter q̄s potest esse mutatio successiua fa cta in subiecto existente hoc aliq̄d in actu. ⁊ sic solū reperit̄ in p̄dictis trib⁹ p̄di camēt⁹. q: in generatione ⁊ corruptione subiectū nō est hoc aliq̄d in actu id est totū cōpositū sed materia ꝓma. Sed ad aliud d:. q⁹ Aresto. in p̄dicamen to relationis nō loquit̄ fm opinionē ꝓp:iā.

Arguit̄ secundo. Jn ad aliquid est motus per se. P:obatur

Assimilatio est motus ⁊ est in ad aliq̄d. Jtem sanatio est p se motus. v. Phi sico ⁊. sed sanitas est in ad aliq̄d. vij. phisico ⁊. ḡ in ad aliq̄d est mot⁹ p se. Re/ spondet̄ ad ꝓmū. Assimilatio qua Petrus fit similis sorti in albedine est mo tus ⁊ solū p accidēs ad aliq̄d: q̄m p motū albefactiōis acq̄rit immediate albe do que est q̄litas: postea p accidēs sequit̄ assimilatio. Ad aliud d:. q⁹ ad ali/ quid hic capit̄ stricte. put habet rationē formalē distinctam ꝓtra alia p:edica menta. sed sanitas est ad aliq̄d large. imo quelibet res mundi est ad aliquid large: ex quo idem ⁊ diuersum sunt siue differentie immediate. sed ois res est ea dem respectu sui ipsius ⁊ diuersa respectu alio:uꝫ. vnde sic esset verum q⁹ ad aliquid sit per se motus.

Arguit̄ tercio. Motus fm cōmentato:ē est in p̄dicamento

passionis. igit̄ etiā oēs sue species. q: gen⁹ ⁊ species debēt reponi ad idē p̄di camentū. Respōdet̄ ꝓmo q⁹ Arest. hic ꝓncipalr nō disputat in q̄b p̄dicamē tis sint ipsi mot⁹ sed ad q̄ sint id est q̄ termini ad quē q̄ in diuersis sunt p̄dica mentis p mot⁹ p se ⁊ immediate acq̄runt. Scō d:. q⁹ mot⁹ intrinsecum est succes/ sio est in passione q: recipit̄ successiue in mobili. sed recipe est pati. sed hic con siderant ipsi motus nō put sunt successiones: q: de illis argumentū vez ꝓba ret. sed put cōparant ad suos terminos ad quos q̄ ipsos motus denominant. Ex̄ patet q⁹ male dicūt isti q̄ motū appellāt in p̄dicamento p se cui⁹ termin⁹ immediat⁹ ⁊ intrinsec⁹ est aliq̄d illi⁹ p̄dicamēti. q: termini intrinseci mot⁹ sunt ꝓma ⁊ vltima pars successionis q̄ semꝑ est in passione quia recipit̄.

Arguitur vltimo. Ad petrū est motus localis, et petrus ē substantia. igit ad substantiā est p se motus. Respondet q ad petrum non est p se motus. quia petrus non est terminus immediatus p talem motum acquisitus talē motū denominās. ergo. Unde patet q solū ad tria p̄dicta p̄dicamenta est p se motus. licz p accidn s possit esse ad plura. Et rō aristotelis que hoc p̄bat est sufficiens. s. q in illis solū reperitur contrarietas. et quia ois motus est de ȝrio in ȝrariū sequit q solū ad tria p̄dicamenta est p se motus. Sup qua ratōe mouet talis questio

Questio III

Utrum omnis motus sit de ȝrario in contrariū

Notandū primo q motus accipit vt in q̄nto sicut supra est visum. Cōtrarietas ȝo capit p repugnāna termino⁊ inter q̄s potest esse mutatio successiua facta in subiecto existēte h̄ aliq̄d in actu vt termin⁹ a q̄ ⁊ ad quē augmētatōis est maior et minor q̄ntitas que in ꝓposito ȝriant. Ita etiā repiditas et caliditas intēsa sunt termini alteratōis et hic ȝrariā tur. vnde ȝrarietas in p̄senti capit large. Et sic patet q q̄stio tantū querit. Utrum omnis motus sit de termino a quo in terminū ad quē q termi ȝriantur. id ē. an termini a quo et ad quē motus vt in q̄nto sint cōtrarij large. quia nō possunt simul et semel idē denominare sed successiue.

Respondet ad questionē. Omnis motus finitus est de contrario in contrariū. id ē cuiuslibet motus termini extrinseci a quo ⁊ ad quē sunt cōtrarij. Probat auctoritate aristo. hic in textu q hanc ȝclusionē exp̄sse ponit. Ratōe p̄bat inductiue. q⁹ q⁹ tres solū sunt species motus. Augmētatio est de minore q̄ntitate ad maiorē. diminutio ecōtra. sed maior ⁊ minor q̄ntitas hic contrariant. Alteratio est de q̄litate ȝrarīa vel media in q̄litatem contrariā sed ille ȝrariant. Motus localis est de loco ad locū. vt a sursum ad deorsum qui loci ȝrariant admīnus large. vt fm Arest. hic albefactio sepe est de minus albo ad magis albū. sed minus et magis albū large ȝrariant. Unde dicit. Omnis motus est de ȝrio in contrariū simpliciter aut quodāmodo. id ē large.

Arguitur primo, motus celi circularis est ab eodem ad idez vij. phisicoꝝ. sed idem nō contrariat sibi p̄i. g̃ nō ois motus est de ȝrio in contrariū. Rūdet q totus motus celi fm mentē arest. nō est de ȝrio in contrariū q⁹ est eternus et p conseqūs nō habet terminū a q̄ ⁊ ad quē. q⁹ alias esset finitus. ⁊ ideo in ȝclusiōe addit finitus. sed alias quelibz circulatio p̄cialis scz de die in diē est de contrario in cōtrariū. q⁹ alius est p̄ctus orientis. alius occidentis. imo p̄ctus vbi sol hodie oriet nō est ille p̄ctus vbi cras oriet̄. ⁊ sic terminus a quo et ad quem contrariant. Aresto. ȝo loquit fm vulgum siue sensum. q⁹ vr aliter p̄cipimus

Arguitur secundo. Termini intrinseci motus etiaz sunt cōtrarij. scz vltima ⁊ p̄ma pars successiōis. q⁹ nō possunt simul et semel idē denominare sed successiue. Respondet q termini intrinseci nulli⁹ motus sunt ȝrarij etiā in ꝓposito cū sint eiusdē ratōis totalit. alias albedo tabule ⁊ albedo mense essent contrarie si ratio p̄cederet. Et licz p̄ma et vltima pars motus nō possunt simul idē denoiare tñ h̄ nō est rō e sue essentie. sed q⁹ non

possunt simul esse, p eodē tpe. q: qñ vna pars motus generat trūc alia co:rū pitur. et ideo cōtrarietas in ꝓposito habet locū in ꝓmanentib⁹. alias nūc bo re ꝑme et nunc hore secunde essent contraria.

Arguitur tercio, Contrarietas est maxima differētia, r. me⁹ thaphisice. sed terminus a quo et ad quē nō maxime differūt. vt mi⁹ albū ⁊ magis albū: tepiditas et caliditas. igit ⁊c. Respondet q illa autoritas et silles debent intelligi de contrarietate ꝓprie dicta. qualiter nō accipit in ꝓpo⁹ sito. Unde nunc ꝓprie terminī motus ⁊trariant nisi forte in alteratōe. Er go ⁊clusiue patz q ois motus est large de cōtrario in contrariū. Quia autē Aresto. postea cōparat motus adinuicē. q videlicz sint ⁊trarij Cōcludens in tractatu tercio q illi motus sunt ⁊trarij q sunt de terminis ⁊trarijs. etiaz ideo motus dicunt ⁊trarij q: sunt de terminis ⁊trarijs in terminos ⁊rios. Propterea q̄stio seq̄ns mouet post p̄dictam ꝓpter earū conuenientiā. Un⁹ de queritur,

Questio IIII

Utrum ideo motus sint cō⁹

trarij q: sunt de terminis ⁊trarijs. Notandum est breuiter q q̄stio loq̄t de terminis motuū extrinsecꝯ. q: prima et vltima ꝑs successiōis que dicunt termini intrinseci ipius mot⁹ nō sapiūt naturā contrarioꝝ aliquo mō. vt su pra ꝓbatū est in argumēto scdo. Et mens aresto. fuit de specieb⁹ mot⁹ ⁊tra rijs. vt albefactio et nigrefactio ⁊trariant. sil'r calefactio et frigefactio. ⁊tez augmētatio diminutio mot⁹ localis sursum et motus deorsum. sunt em de terminis a q̄b⁹ ⁊trarijs ad terminos ad q̄s ⁊rios. ideo in genere ⁊trarietatis motuū illi motus ꝓprie et ꝓfecte ⁊trariant. q̄ꝝ termini a q̄ sunt ⁊trarij. ⁊ etiā termini ad quē. vt augmētatio et diminutio: calefactio ⁊ frigefactio. li cet etiā exquo motus capit suā denominatōem a termino ad quē nō req̄rat ⁊trarietas terminoꝝ a quo. Sz ad hoc q motus sint cōtrarij sufficit q eo⁹ rum termini ad quē extrinseci sint cōtrarij. Unde albefactio et nigrefactio a fusco sunt motus ⁊trarij ⁊ tñ habent eundē terminū a q̄. s. fuscū. Simili ter calefactio ⁊ frigefactio a tepiditate.

Respondet ad questionē, motus ex eo dicuntur et sunt cō⁹ trarij. q: sunt ad terminos ad q̄s cōtrarios. Probat auto. arest. in tractatu tercio dicētis. Relinquit autē q est in cōtraria ex contrarijs ⁊c. Rōe tali. ter minus ad quē denotat ipm motū. ij. et. v. phisico ꝝ. ergo termini ad q̄s du o:rū motuū ⁊trarij denomināt ipos motus ⁊trarios. Alia rōe et inductiue patz de oib⁹ specieb⁹ motuū ⁊trarijs. vt iam supra patuit.

Arguitur primo, si ideo motus essent cōtrarij q: sunt ō ter minis ⁊trarijs tunc duo mot⁹ in celo essent ⁊trarij. s. ab oriēte i occidens. et motus ab occidēte in oriēs. et p ⁊seq̄ns esset ⁊trarietas i celo ⁊ aresto. j. celi Rñdet q mot⁹ diurn⁹ et ꝓpri⁹ sperꝝ sūt ⁊rij. vt ꝓbat argumētū. Sz i celo nō est ⁊rietas. i. resistētia. vl ⁊rietas ꝓprie dicta inf q̄litates contrarias

Arguitur secūdo, frigefactio et calefactio ad tepiditatē sūt mot⁹ ⁊rij ⁊ tñ habēt eūdē terminū ad quē. s. tepiditatē. q̄ etiā req̄rit ⁊rietas terminoꝝ a q̄b⁹. Rñdet calefactio si nō terminat ad caliditatē nō merek di ci calefactio Sz potius tepefactio. Ideo dicit breuiter q p̄dicti duo mot⁹ di

cuntur due repefactões. exq̃ termin⁹ ad quẽ est repiditas ꝛ nõ ꝓtrianꝫ.

Arguitur vltimo. vnus motus nõ contrariat alteri, exquo motus q̃libz est ipa successio. vt ꝓbat. iij. phisicoꝝ. sz vna successio nõ ꝓtriat alteri. neq; termini a q̃ et ad quẽ successionũ ꝓtriant cũ sint eiusdem ratiõis cũ tota successiõe. ḡ. Rñdet q⁹ arest. nõ vult q⁹ q̃ditas vni⁹ motus sit ꝓtraria q̃ditati alteri⁹ motus vt ꝓbat argumentũ. sz qr terminus ad quẽ extrinsecus denoiat motũ. ideo etiã denoiat vnũ motũ ꝓtrariũ alteri. et sic ꝓtrarietas motuũ nõ attendit penes intrinseitatẽ motuũ sz suos termios ad q̃s.

Questio V

Vtꝝ motus sit motus et generatõis generatio.

Hec q̃stio mouet sup rõe aresto. q̃ in tractatu ꝑmo probauit q⁹ ad actõem ꝛ passionẽ nõ sit mot⁹. qr alias motus cẽt motus ꝛ generatõis essz generatio. qõ arest. ꝓbat. Jõ qrit an ipe⁹ motus sit motus.

Notandum primo q⁹ ꝑm Aresto, tractatu primo huj⁹ quinti ꝑma pars q̃stiõis potest habere duplicẽ sensum. Primus. Vtrũ mot⁹ sit motus. id ẽ. an vn⁹ motus sit subiectũ alteri⁹ mot⁹. sic q⁹ mot⁹ recipet in se inhesiue aliũ motũ. ꝛ ille sensus nõ ẽ ad ꝓpositũ sed ẽ falsus. qr alias accidẽtz est accidẽs ꝑ Arest. iij. metha. Scõs sensus ẽ. vtꝝ mot⁹ sit mot⁹. id ẽ an vn⁹ mot⁹ sit termin⁹ ad quẽ extrinsec⁹ alterius motus. et sic intelligit q̃stio. Vñ tantũ q̃rit an vn⁹ mot⁹ totalꝫ sit termin⁹ ad quẽ extrinsec⁹ ipm motũ denominãs. sicut supra dictũ ẽ q⁹ termin⁹ ad quẽ totũ motũ denoiat. Arest. autẽ improbat vtrũq; sensũ. Primũ sic. qr mot⁹ nõ ẽ de genere subiectoꝝ. Jtez si vnus motus recipet in se inhesiue aliũ motũ tũc mouerek ꝛ etiã q̃sceret qõ est ipossibile. qr ꝑm ꝓmẽtatorẽ illud qõ mouek põt aliq̃n i se recipe q̃tem. ꝛ sic vnũ oppositoꝝ recipet i se alterũ. Ptz ḡ q⁹ mot⁹ accipit stricte vt i q̃nto. qr nemo dubitat q̃n mot⁹ mouek exq̃ generak ꝛ corrupik. igit mouek a specie ad gen⁹. Jta codẽ mõ vna generatio nõ põt esse subiectũ alteri⁹ generatõis ex eadẽ cã. Scõm sensũ etiã ipse probat vt circa ꝓclusiõez ponek. Põt tñ q̃stio etiã hñc a'ũ sensũ quẽ arest. nõ posuit. s. vtꝝ vn⁹ mot⁹ sit ps alt̃⁹ mot⁹. ꝛ vna generatio sit pars alteri⁹ generatõis. Et ad illõ rñdet sic. vn⁹ mot⁹ totalꝫ nũq; est ps alteri⁹. qr alias nõ essz totalꝫ exq̃ esset ps alteri⁹. Partialꝫ ꝛo motus est pars toti⁹ sui mot⁹. vt clare ad sensum patet.

Conclusio ꝑm mentem Arest. vnus motus nunq; est terminus ad quẽ extrinsec⁹ alt̃⁹ mot⁹ ipm motũ denominãs. neq; generatõis ẽ generatio. Probak auto. arest. hic dicẽtz. Neq; agẽtis neq; patiẽtis neq; cois qõ mouek aut mouẽtis est mot⁹. ꝛ ponit ꝓcretũ ꝓ abstracto. vt sit sensus. neq; actõis neq; passiõis aut etiã ipius motus est motus. Et ꝓbat hoc multis rõib⁹. Prima. si motus essz motus tũc idẽ essz motũ et nõ motũ. qõ ẽ impossibile. imo idẽ mouerek et q̃sceret. Probak qr qñ mobile ẽ in termio ad quẽ tũc cessat mot⁹. et mobile motũ ẽ. sed si terminus ad quẽ essz mot⁹ tunc mobile nõ essz motũ sz mouerek. Scõa rõ. si sic tũc i motibꝫ ꝛ generatõnibꝫ essz ꝓcessus in infinitũ. qr nõ essz maior ratio cur vn⁹ mot⁹ hñet vnũ motuz ꝓ termino ad quẽ et nõ ille aliũ. Pro tercia rõe supponit duo. Primo quando res generak tũc non est. Secũdo qñ res generak tũc generatio est. Si ergo generatõnis esset generatio tunc pro eodem tempore generatio esset ꝛ

non esset. qđ est impossibile. Probat q: qñ generatio est tūc res que generatur nō est. et cū generatio sit terminus generatōis vt diceret aduersar⁹ tūc res que generat necessario esset. ꝛ sic res generaret ꝛ esset gentra. generatio esset ꝛ nō esset ꝓ eodem tpe. Alia ratio. oīe qđ generat habz materiā. sed generatio nō habet materiā igit generatio nō generat. et ꝓ conseqns generationis nō est generatio. Et sup duabz istis ratiōibz mouet q̄stio sequens. Alia ratio terminus extrinsec⁹ ipius motus est res ꝑmanens. sed mot⁹ nō est res ꝑmanens. igit. Patet ḡ erro: eoꝝ qui dicūt q motus sit su⁹ termin⁹ ad quē. q: est manifeste contra Aristo. in ꝓposito.

Sed diceres. tamē vnus mot⁹ terminat aliū motū. ergo vn⁹ motus est terminus alter⁹ motus. Antecedens patet multis exēplis. Primū quia alteratio est ꝓp generationē. et generatio est finis et termin⁹ alterationis. j. de genera. Scōm vnus mot⁹ sepe ordinat ad alium ꝛ alter istū terminat. Terciū. motū localem sepe termiat calefactio. vt patz in cursoribus. Quartū. i motu reflexionis vnus motus terminat reliquū. Quintū. febricitans iuit ad solē et fit san⁹. ibi sanatio termiat calefactōem et calefactio motum localē. Sextū. pet⁹ mouet localit ad ignē vt calefiat. ibi calefactio terminat motū localē. Septimū omnē generatōem termiat corruptio ꝛ eꝫ. q: generatio vni⁹ est corruptio alterius. ꝛ sic de multis alijs. Rñdet q vnus motus termiat aliū vt ꝓbāt iste et siles rōes. sed hoc nō est ꝫ ꝛclusio nez. q: ꝛclusio dicit q vnus mot⁹ nō sit termin⁹ extrinsec⁹ ad quem. id ē ḡra cuius ꝑmus motus fit ipm motū denominās. vnus em motus nunq̄ denomiat alterꝫ. qđ tū est ipius termini ad quē. Vnde dicit cōmentat⁹ q̄nto huius: Impossibile ē q generatio habeat generatōem ꝛ corruptio corruptōem

Arguitur. motus est generatio. igitur motus mouet. vltra motus mouet igit motus est motus. Antecedēs patz ꝑ diffinitōem ꝛmentatoris. Motus est generatio ptis post ptē. Rñdet q motus nō mouet vt i q̄nto. q: nō alterat augmentat diminuitur necꝫ mouet localiter. Iuz large vt in tercio moueatur.

Arguitur. motus mouet. ergo motus est motus. antecedēs patet. sortes calefactus et currēs mouet localiter. et talis calefactio etiā mouetur. imo etiā mot⁹ localis q: est in sorte. sed motus nobis mouent oia que i nobis sunt ȳ. thopicoꝝ. Rñdet q calefactio in sorte nō mouet nisi ꝑ accidens. necꝫ sibi ineſt motus. q: accidentꝭ esset accidens. Ad auctoritatē vero dicit q intelligit de illis q̄ insunt nobis inhesiue ꝛ sunt ꝑmanentia. sz mot⁹ ē puꝝ successiuū. Vñ ptz q ipius mot⁹ nō est motus sicut necꝫ actiōis est motus. necꝫ actiōis est actio ex eisdem ratiōibus supꝛadictis.

Questio VI

Vtruz generatio generetur.

Notandū primo q generatio capit hic ꝑ generatiōe substantiali. et sic q̄ritur de generatōe ita etiā potest q̄ri de alijs speciebz motus. vt scz Vtrum alteratio alteret. Vtrum augmentatio augmentet. Vtrum corruptio corrumpat. Vtrū motus moueat. q: in omnibz istis est par ratio et idē iudiciū Quō aūt res successiua incipiat vl̄ desinat generet et corrumpat pariē res ꝑmanens dicet libro sexto.

Conclusio ad mentem Aresto. Generatio non generat alia generatione ab ea distincta ꝛ ipsam terminãte. Probat auctoritate Aresto. hic dicẽtis ꝛ ꝓbantꝫ q generatio nõ generet vt patuit in rationib ꝑdicte q̃stionis. Et cõmentato. Impossibile est q generatio habeat generatiõem et corruptio corruptionẽ. Ratione tali. Si generatio generaret tũc generatio nis esset generatio quod est ꝛra ꝑdictã ꝛclusionẽ ꝛ mẽtez Arest. hic in textu oppositũ ꝓbantꝫ. Antecedens patet. q: si sic tunc vna generatio esset terminus ad quẽ alteri⁹ generationis. Patet ergo ꝛra multos q generatio non est forma substantialis que generat. q: Aresto. dixit in multꝫ locis q ista generat ꝛ tñ hic negat q generatio generet.

Arguit primo. Generatio nõ est perpetua ergo incepit. sed omne qđ incipit: incipit ꝑ generationẽ vel creationẽ. sed generatio non incipit ꝑ creationẽ: cum sit successiua. ergo generatio generat. Respondet q generatio generat seipsa ꝛ nõ alia ipsam generationẽ terminante. ꝛ illud nõ est ꝛra ꝛclusionẽ. Et qñ Arest. dicit. ij. de gene. Idem nõ gignit seipm: ipse intelligit in genere cause efficientꝫ. sed generatio generatur seipa in genere cause formalis.

Arguit secundo. Generatio vnius est corruptio alterius. ij. de generatiõe. et impossibile est corruptionẽ sine generatiõe esse ꝛ econtra. vt patet inductiue. ergo adhuc vna generatio terminat aliã. et ꝑ ꝛsequens generatiõis est generatio. Respondet q hoc argumentũ tantũ querit Vtrum corruptio generet. Ad quod dr q corruptio generet: q: incipit. eius ꝟo incẽptio nõ est termin⁹ ad quẽ generationis sed potius forma substantialis vnꝰ generationis nõ est alia generatio.

Arguit vltimo. Alteratio est generatio qualitatis ꝛ ista terminat generationẽ substãtialẽ: imo alteratio fit ꝓpter generationẽ. ergo generatio est terminus ad quẽ ipsi⁹ alteratiõis que etiam est generatio. Respõdetur ꝓmo q alteratio hic nõ sit generatio. q: fit mentio de generatione substãtiali. Secundo dr q successio generatiõis nõ est terminus ad quẽ successiõis alterationis. q: argumentũ ꝓbaret ver: qñ impossibile est generationẽ substantialẽ fieri sine ꝓmixta alteratione. vnde totalis generatio includit ipsam alterationẽ: licet aliq̃lis alteratio partialis sit ꝑcedens ipsam generationem ista scꝫ que disponit materiã vt sit apta ꝓ forma introducenda.

Questio vii

Vtꝝ ad vnitatẽ motus sufficiat vnitas mobilis tẽporis ꝛ termini ad quem.

Notandũ ꝓ introductione ꝑsentis questionis q Aresto. in secũdo tractatu huiꝰ ãnti ꝓncipaliter tractat de vnitate ipsi⁹ motus quõ videlicet mot⁹ dicat vnus genere specie ꝛ nũero. vt infra latius. Tandẽ ꝛcludit q ad hoc vt motus sit vnus et idem in numero requirunt tria. scꝫ q sit vnũ ꝛ idem mobile: idem tẽpus: ꝛ idem terminus ad quẽ. Pro q̃ est sciendũ q sicut idem dicit tribꝰ modis genere specie ꝛ nũero: sic etiam vnum. Illi ergo motus dicunt vn⁹ motus genere quoꝝ terminus ad quẽ põt significari ꝓ aliq̃d genus ꝑdicamentale. vt omnes motꝰ locales sunt ad locum: omnes alterationes ad qualitatẽ. vnde oẽs alteratiões sunt vnus motus genere. simil⁹ omnes motus locales. Secundo. Illi mo-

tus dicunk vnus motus in specie quoꝫ termini ad quem significank per spe/
ciem specialissimā alicuius ꝓdicamenti. Vel sic: quoꝫ termini ad quez sunt
eiusdem speciei specialissime. vt oīes calefactiones: omnes nigrefactiones:
omnes motꝰ locales sursum. Tercio ꝛ ad ꝓpositū Jsti motus sunt vnꝰ mo/
tus in numero q̄ habent idem mobile in numero: eundem terminū ad quez
et fiunt in eodem tempore. Vnde sicut terminus ad quem denominat mo/
tum alteri motui ꝓtrariū: ita etiam denoiat ipm vnū genere specie et nūero
cum alio motu. licet semp duo motus sint vnus genere ꝛ simlr specie: tamē
nō solum nisi motus vnus in sua essentia ꝛ q̄ditate dicik vnus nūero. Eius
ꝫo vnitas cognoscak a posteriori ex tribꝰ. scz si est in eodē mobili: si tēpus non
interrūpik: ꝛ si suus terminus ad quē est vnus. Primo ergo requirik vnitas
ipsius mobilis scz q̄ ipse motus nō habeat nisi vnū subiectū. Secūdo req̄rik
vnitas termini ad quem siue dispositionis scz quando est ad vnum terminū
ad quem. vnde si lapis cadens deorsum in medio sui motus frangeret ita q̄
vna pars lapidis caderet versus dextrum alia versus sinistrum: nō esset vnus
motus. quia hic sunt duo mobilia ꝛ duo termini ad quos. Jtem motus re/
flexionis non est vnus. quia habet duos terminos ad quos: saltem loquen/
do de toto motu. Tercio requirik vnitas ꝛ identitas tpis id est continuatio
tpis scz q̄ tempus non interrūpak. vnde si aqua calefieret ꝛ iterū frigefieret:
et tandem calefieret: non esset vna calefactio. quia calefactio non est cōtinua
ta per totum ꝛ idem tēpus. Jllam ergo vnitatem motus cognoscimus per
extrinseca. scz p̄ mobile tempus ꝛ terminū ad quem que nō sunt ptes ipsius
motꝰ necq̄ de sua essentia: licet dicank magis intrinseca motui q̄ꝫ motoꝛ ꝛ spa
ciū siue tempus. Vnde fm Aristotelē a ꝓncipio quinti physicoꝝ. quinq̄ ne/
cessario ꝛcurrunt in omni motu. scz motoꝛ: tempus siue spaciū in quo fit mo
tus ꝛ illa dicunk extrinseca. etiā requirik mobile: terminus ad quem siue di/
spositio sub qua mobile mouetur: et terminus a quo. et ista dicunk magis
intrinseca motui. Vnde cū terminus ad quē motū denoiat. iij. ꝛ. v. huius. et
ꝛtinuitas motꝰ nō pōt interrumpi nisi per tempus scz in quo mobile a mo/
tu quiescit. ideo si motus debet esse vnus ꝛ ꝛtinuus: necessario requirik vni/
tas mobilis: vnitas siue continuitas tpis: ꝛ vnitas termini ad quem. Vnō
fm Aristotelē in isto tractatu vnitas motus est ex sua continuitate. Ex quo
inferk Primo. De q̄nto motus est magis cōtinuus scz sine interruptione tē/
poris: de tanto plus dicik vnus. Secundo. De quāto motus est ꝑfectioꝛ: de
tanto plus dicik vnus. Tercio. Motus regularis magis dicik vnus q̄ꝫ irre
gularis quia est continuus. Hijs p̄missis

*Respondetur ad questionem. Ad hoc q̄ motus sit vnus et
idem in numero tria necessario requirunk. scz vnitas mobilis: vnitas tēpo/
ris: ꝛ identitas siue vnitas termini ad quē. Probak autoꝛitate Arest. in capi
tulo secūdo secundi tractatus sic dicētis. Tria em̄ sunt fm numerū circa que
dicimus motum vnum quod in quo ꝛ quando. Ratione. Jlla requiruntur
ad vnitatē motus que possunt motū interrumpere ꝛ discōtinuare. sed tria p̄
dicta sunt huiusmodi. quia si mobile variak ꝛ multiplicak: etiam multiplica
tur motus: cum sit eius accidens. et sic duo mobilia duos exigunt motus.
Jta etiaz si mobile ad tēpus quiescit ꝛ ad tempus mouck fit interruptio tē/
poris: ideo requirik tēporis vnitas ꝛ ꝛtinuitas. Jtem si duo sunt termini ad
quem necesse est duo mobilia esse nisi in motu reflexionis. ꝛ p̄ ꝛsequns etiam

requirit vnus terminus ad quem. et ꝑdicta tria etiam sufficiunt ad vnitatez motus.

Sed diceres. Quid requirit ad hoc vt duo motꝰ sint vnus motus in specie: an sufficiat ꝙ eorum termini ad quē sint eiusdem speciei specialissime. Respondet ꝙ ꝓmo requiritur illud quod dictum est iam. Secundo requirit ꝙ in talib⁹ motib⁹ sit idem modus ꝓcedendi. ⁊ illa duo sufficiūt. omnes motus eñ sursum per lineam rectam sunt eiusdem speciei. ⁊ sic motus naturalis ⁊ violentus sunt eiusdez speciei. vt motus ignis ⁊ lapidis sursum. Si ergo vnus esset per lineam curuam ⁊ alius per lineaz rectam: essent diuersarum speciez: ex quo non adest idem modus ꝓcedēdi. Ita etiam duo motus deorsum quorum vnus est velox et alius tardus sunt eiusdem speciei. quia velox et tardum sunt differentie accidentales ipsius motus. et sic non variant speciem. vij. metha. Ex illis sequitur Primo ꝙ non requiritur vnitas mobilis ad motus eiusdem speciei. ꝙ lapis ⁊ terra differūt specie. ⁊ tñ eorum motus deorsum sunt eiusdem speciei. Secūdo nō requirit vnitas motoris. quia forma ignis mouet ignem sursum ⁊ ꝓiciens mouet lapidem sursum: ⁊ tamen isti motus sunt eiusdem speciei. Ita etiam declaretur de alijs ꝛc tempore ⁊ termino ad quem.

Arguit primo. Unitas motus non est ex vnitate mobilis: temporis: ⁊ termini ad quem. quia illa tria vt primus concessum est nō sunt de essentia motus sed extrinseca in veritate. ergo motus est vnus ex sua essentia et non in respectu ad ista tria. quia ex quo motus per se est ens etiam ꝑ se est vnus. vnum eñ et ens cōuertunt. iij. metha. Respondetur ꝓcedendo totuz ꝙ motus sit vnus ex sua essentia ꝛc quando vna pars successionis fluit continue ab alia sine interruptione. Et ista dicit vnitas ipsius motus intrinseca essentialis siue a priori: quoniaz motus habet esse distinctum a mobili tēpore et termino ad quem. Ideo circumscriptis oibus hijs adhuc esset vnus Sed quia quiditates rerum latent nos: ex septimo metha. ideo nos cognoscimus suam vnitatem a posteriori penes vnitatem mobilis temporis ⁊ termini ad quem. et per consequens questio querit quare motus dicatur vnus et quomodo cognoscatur esse vnus. et respondetur ꝙ ex vnitate prioꝝ triū.

Arguitur secundo. Etiam requiritur vnitas motoris quia Aristoteles. viij. Phisicoꝝ assignans causam quare motus ꝓiectionis nō sit vnus: dicit. ꝙ ibi sint diuersi motores. Respondetur ꝙ Aristoteles loquitur de diuersis motoribus vbi vnus succedit alterum in mouendo. diuersi enim motores simul mouentes mobile non impediunt vnitatem motus. quia motus celi est vnus: ex Aristotele. viij. phisicorum. ⁊ tamē diuersi motores ipsum mouent ꝛc coniunctus ⁊ separatus ꝛm cōmentatorez. xij. metha. Ita etiam ꝛc equi trahentes nauim simul faciunt ⁊ causant vnum motum in naui si non quiescerent.

Arguit vltimo. Sufficit vnitas mobilis. quia ad numerationem subiecti numerat eius accidēs. Ꝯ si subiectū est vnū motꝰ erit vnꝰ. Item si canis deorsum cadens in medio morte obiret tūc est idē mobile. ꝗa eadem materia prima cui inheret motus. ergo etiā idē motus: quod falsum

videk. Respondek ad ꝑmum q̄ vez arguit quo ad vnitatē intrinsecā motus de qua supra dictū est. Secundo dr q̄ auctoritas infinitas patiak instantias si in rigore ꝟboꝝ ipsam accipimus. vnū em̄ subiectū multa habet accidētia. Ad secundū dr q̄ sit vnus motꝰ q; est vnū subiectum cui inberet motus qui est continuus z ex sua essentia siue a priori vnus.

Questio VIII

Vtꝝ motus cōtrarietur motui z etiā quieti z vna q̄es contrariek alteri.

Aristoteles in vltimo et tercio tractatu huius q̄ntī tria ꝓncipaliter facit. Primo determinat de ꝟtrarietate motuū quō videlicz vnus motꝰ sit ꝟtrarius alteri Concludēs q̄ sola ꝟtrarietas terminoꝝ ad quos ipsoꝝ motuū non sufficit vt motꝰ sint contrarij. sed etiā requirit ꝟtrarietas terminoꝝ a q̄bꝫ. z illud ꝓbat inductiue de speciebus ipsius motus. Illud tñ debet intelligi de speciebꝫ motuū pfecte cōtrarijs. q; supra ꝓbatū est q̄ ad ꝟtrarietatē motuū requirit imo sufficit sola ꝟtrarietas terminoꝝ ad quos. vt frigefactio z calefactio fm oēs ꝟtrariak: licz sint a re piditate q̄ est terminꝰ a q̄ amboꝝ motuū. ita etiam de multis alijs. Secūdo declarat quō motus etiā ꝟtrariek quieti et q̄etes inter se. vt latius infra. sup istis ergo mouek presens questio. Tercio dicit q̄ in q̄libet specie ipsiꝰ motus reꝑitur motus naturalis z violentꝰ sup quo mouebik questio vltima illius quinti Phisicoꝝ.

Notandū primo q̄ vnus motus cōtrariak alteri id est alique species motus inter se sunt ꝟtrarie secz ratione suoꝝ terminoꝝ ad q̄s qui ꝟtrariank vt augmentatio z diminutio. frigefactio z calefactio. albefactio et nigrefactio. sanatio z egrefactio. motꝰ ignis z motus eiusdem deorsum. imo motus ignis sursum z motus terre deorsum fm Arest. hic ꝟtrariank. Vnō patet q̄ ꝓma ps q̄stionis nō querit nisi an res que est motus sit ꝟtraria huic alteri rei q̄ est motꝰ. q; semp esset falsa: cum motꝰ nihil sit aliud q̄ successio vt patuit. iij. Phisi. sed vna successio nō est ꝟtraria alteri. ideo motꝰ non dicunk cōtrarij fm suā essentiā sed fm denominationē id est fm terminos ad quos ipsos denominantes.

Notandū secūdo q̄ quies in ꝓposito non capitur concrete ꝓ re q̄escēte. q; alꝫ idem esset sibiꝫpsi ꝟtrariū: eq̄ mobile q̄escat sub termino ad quē z etiā sub termino a q̄ quieuit. Nec capik priuative ꝓut est carentia motꝰ in subiecto apto nato moueri q; sic nihil est vñ nō ꝟtrariak alijs Sed quies capik ꝓ dispositione sub qua mobile quiescit ante vel post motū. accidentia em̄ nature ꝓmanēt dicunk methaphorice q̄etes: eoq̄ res q̄dā modo sub eis q̄escit. vt paries sub albedine. tabula sub nigredine. aq̄ sub frigiditate. z sic de similibꝫ. Vnde mens q̄stionis est: motus et dispositio sub q̄ mobile quieuit secz in termino a q̄: similr dispositio sub qua mobile quiescet post motum inter se ꝟtrariank: similiter ipse dispositiones. quia nō ꝑnt simul et semel esse in eodem subiecto sed successiue. Hec aūt est natura cōtrariorum vt dispositio loci deorsum in qua lapis q̄escit et dispositio loci sursum in qua lapis sursum ꝓiectus quiescet sunt due quietes z inter se contrariantur. Similiter q̄escere in termino a quo ꝟtrariak quiescere in termino ad quem. id est breuiter: terminus a quo et ad quem immediati et extrinseci sunt contrarij.

Conclusio ad mentem Aresto. Motus non solum est contrarius alteri motui sed etiã quieti tã in termino a quo q̃ in termino ad quẽ Similiter quies in termino a quo ⁊ q̃es in termino ad quẽ ꝛtrariant. Ista ꝛclusio patet auctoritate Arest. hic dicentẽ. Cũ aũt motui nõ soluz videtur esse motus ꝛtrariꝰ: verũ etiam quies. Ratione tali. Illa sunt ꝛtraria vt supra visum est q̃ nõ possunt simul ⁊ semel idẽ subiectũ scz hoc aliq̃d denominare sed successiue. sed sic est de motu ⁊ q̃ete ⁊ de q̃ete in termino a quo ⁊ de q̃ete in termino ad quẽ. vt patz inductiue. Quomodo aũt ⁊ quare vnus motꝰ sit cõtrarius alteri visum est supra in q̃stione q̃rta huiꝰ q̃nti Phisicoꝝ.

Arguit primo. Motus contrariatur motui ergo nõ est cõtrarius quieti. quia tm̃ vnuz vni est contrariũ. j. celi. Respondet ꝙ Arest. ibi in primo celi intelligit de ꝛtrarietate ꝓpriissime dicta que scz habet fieri inter qualitates maxime gradualiter distantes Hic ꝯo capit large. vnde octauo phisicoꝝ ó: Non oportet turbari q̃ idẽ erit pluribꝰ cõtrariũ vt motus et statio. Et cõmentatoꝛ ibidẽ. Non est inconueniens q̃ idem sit pluribꝰ contrariũ diuersis modis. Est tm̃ veruz cõtrarietas fm Arest. hic potiꝰ est inter motꝰ q̃ quietes. q̃ magis motus est cõtrarius motui q̃ q̃eti. Unde fm Arest. cõtrarietas quietũ est ꝓpter ꝛtrarietatẽ motuũ: imo ex contrarietate ipsoꝝ est contrarietas quietum. quia motus inter terminos contrarios sunt cõtrarij ergo etiam quietes.

Arguit secundo. Motus non contrariat quieti in termio a quo ⁊ ad quem. q̃ alꝰ ꝛtrariũ esset in suis contrarijs: ex quo omne q̃ mouetur ꝓtim est in termino a quo ⁊ partim in termino ad quem. imo motꝰ est medium inter suos terminos. v. huius. Respondet ꝙ mediũ bene potest cõtrariari ambobus extremis large: non aũt ꝓprie sicut ꝓbat argumentum.

Arguit tercio. Motus non cõtrariat quieti in termino ad quem. q̃ motus tendit ad terminũ ad quẽ. imo mobile si est motꝰ naturalis ipsum appetit: ⁊ sic appeteret suum cõtrariũ. sed Cõtraria sunt sibiinuicem corruptiua. j. Phisicoꝝ. Respondet ꝙ motꝰ non ꝛtrariat termino ad quẽ ꝓprie sicut ꝓbat argumentũ. sed large. Ultimo queritur

Questio IX

Vtruz in qualibet specie motus sit dabilis motus naturalis ⁊ violentus. vt generatio naturalis ⁊ violẽta. corruptio naturalis ⁊ violenta. ⁊ sic de alijs speciebꝰ motus. Et sic in ꝓposito motus capitur large.

Notandũ primo. Violentum fm Aresto. tercio ethicoꝝ, est cuius principiũ est ab extra. vnde dicit. Violentũ est cuius principiũ tale ab extra tale existit in quo agens vel patiens nihil confert. Ibidem. Violẽtum est id cuius ꝓncipiũ est externũ nihil conferente illo cui vis affert. Unõ applicando ad motũ Motus ó: violentus qui fit a principio extrinseco passo id est mobili nõ ꝛferente vim vt motus lapidis sursum. Unde duo requirunt ad motum violentũ. Primo q̃ fiat a principio extrinseco scz q̃ nihil sit mobilis neq̃ pars neq̃ accidens cõueniens ipsi forme substãtiali. Secũdo q̃ mobile id est totum compositũ conferat vim id est habeat naturalẽ incli-

nationem ad talem motum: ita q̄ nō resistat. z sic respectu materie p̄me nullus motus est violentus. quia ipsa est indifferens ad omnē motum z semper cōfert vim. Similiter respectu forme acq̄rende p talem motū nullus motus est violent⁹. sed solum respectu ipsius mobilis et medij: similiter forme q̄ per talem motum abiect. Est etiam vez q̄ q̄cūq; mobile resistit motui iste est sibi violentus. vt si pluma impetuose flaret sursum: tibi motus sursum est violentus. similiter si asser magno impetu p̄icerek deorsum ita q̄ non tam cito descēdisset si nō fuisset p̄iectus: etiā motus deorsum esset violētus. Patz igitur q̄ motus alicui⁹ grauis deorsum potest esse violētus: z alicuius leuis sursum pariter. Ex opposito iste motus dicit Naturalis qui fit a p̄ncipio intrinseco scz forma substantiali sic q̄ passum nō resistat huic motui vt motus lapidis deorsum. et sic motus naturalis z violētus accipiunt gp̄rie. et magz istos cognoscimus in motu locali q̄ in alijs motib⁹. q: in istis successionē nō percipimus nisi q: terminus ad quem est. p̄ductus. secus de motu locali. Secundo aūt modo accipiunt impropr̄ie siue large vt motus naturalis dicat q̄ fit fm ordinem causaz naturaliū id est qui fit tpe soluto fm ꝓsuetum cursum nature. vt generatio floz in estate. generatio violaz in vere. generatio pomoz z casus eorundē in autumno. corruptio senis: est naturalis. Motus aūt violentus est q̄ fit tēpore in soluto z incōsueto vt generatio florum in hieme: corruptio iuuenis. Et hoc modo loquit Aresto. hic de naturali et violento: dicens illud naturale quod est fm naturaz id est fm ꝓsuetum cursum nature et illud est violentum quod est extra naturam id est p̄ter consuetum cursum nature.

Conclusio p̄ima, Omnis augmentatio similiter generatio sunt naturales: sicut omnis diminutio et corruptio sunt violente. Alteratio ꝓo aliqua est naturalis vt frigefactio aque: aliq̄ violenta vt aque calefactio. ita motus localis est naturalis z violentus: capiendo naturale z violentum p̄mo modo. De alteratione z motu locali p se pater. similiter de augmentatione z generatiōe. q: terminus extrinsecus ad quē scz forma z similiter materia nō resistunt huic motui. Sed q̄ corruptio z diminutio sint violente p̄bat. quia terminus ad quem extrinsecus motum denominat. v. huius. sed forma que corrumpit vel diminuit resistit huic motui. q: omne ens mundi diligit se p̄manere z resistit ipsi non esse. igit z̄.

Conclusio secunda ad mentem Aresto, Capiendo naturale et violentum secundo modo: in qualibet specie motus reperiunt motus naturales z violenti. Hec ꝓclusio est exp̄resse de mente Arest. in textu qui p̄obat ipsam inductiue de omnib⁹ speciebꝫ: dicens Si extra naturā sit idem q̄ inconsuetū z fm naturam idem q̄ naturale: tunc dant generationes z corruptiones naturales z violente. Generatio eiñ florum in estate est naturalis: in hieme aūt violenta. Corruptio senis est naturalis quia cōsueta. sed iuuenis violenta quia non ita consueta. Item augmentatio iuuenis est naturalis si nō fit nimis repente. sed post infirmitatē est violenta. Item alteratio vt saratio in diebus creticis est violenta. sed in diebus non creticis est naturalis Crisis eiñ est iudiciū in quo actor scz natura accusat reum id est morbū tanq̄ inimicū z nocentem hostem: z adducit testes scz accidentia z signa. quia infirmus est pallidus z capilli sibi decidunt z nasus acuit. z sic de alijs. Judex ꝓo scz medicus fm q̄ testes id est ista signa dicunt z significant fert sentē

tiam talem. quia eger bene habebit si signa saltē bona apparuerint: aut male si mala sunt. Unō dies cretica talis dies iudicialis appellat in q̄ aut actor id est natura aut reus id est morbus vincet: in quo die homines raro sanant licet incipiat q̄nq; ibi sanitas. De motu ꝙ localī res est plena expientijs.

Arguit primo. Corruptio semp est naturalis. ꝙa dicit Aresto. corruptionem esse dulcem. Respondet q̄ Aresto. loquit de corruptione vbi corruptibile suam ꝓpodum durauit: illa eī est dulcis in respectu ad corruptibile quod diutius posset ꝑmanere. sicut hois iuuenis mors est violenta sed senis est naturalis in respectu.

Arguitur secundo. Perpetuus est motus, viij. phisicoꝝ. ergo nullus motus est naturalis ꝛ violentus. quia nullum violentum est ꝑpetuum. j. celi. Respondet q̄ Aresto. hic loquit de motu in nūero et non in specie. modo nullum violentum in numero est ꝑpetuū. licet ꝑpetuū sit aliq̄d violentum in specie.

Arguit vltimo. Omnis generatio est violenta, quia in oī generatione substātiali corrumpit forma p̄cedens que resistit sue corruptioni. ergo. Respondetur q̄ in omni generatione etiam concurrit motus violētus scz corruptio forme p̄cedentis. ꝛ illud ꝓbat argumentū. Ipsa ꝙo generatio non dicitur motus respectu illi⁹ forme sed respectu forme acquirende. Et conclusio habet locum de motibus horum inferioꝝ. quia in motu locali celi nullus est violentus. j. celi et mundi. Et tantum de libro quinto Phisicoꝝ.

Finit liber quintus Phisicoꝝ.
Sequit liber sextus.

J autem est continuū

et quod tangit cē Iste est liber sextus phisicoꝝ aristotelis in quo determinat de ptib⁹ integralib⁹ siue q̄ntitatis ip̄ius motus an sint diuisibiles vl indiuisibiles. ⁊ tria principaliter facit fm q̄ totus liber tres ꝓtinet tractatus. In ꝓmo ꝓbat q̄ nullū ꝓtinuū componit ex indiuisibilib⁹. et ratōes siue ponēt infra. In secūdo tractatu declarat quō motus diuidat in suas ptes q̄ntitatiuas ⁊ essentiales. In tercio recitat opinionē zenonis ꝺ motu locali et ip̄am improbat. Sup ꝓmo ergo tractatu mouet talis questio

Questio I

Vtrum linea vel aliud continuum componat ex punctis indiuisibilib⁹ sibi inuicē immediatis ⁊ primis

Notandū ꝓmo q̄ punctū ꝓprie. sc̄z indiuisibile fm Arestotelē. v. metha. est res omnino indiuisibilis habēs positōem in continuo. s. ꝓmanente. fm Euclidē Punctū est cuius pars nō est. id ē quod est indiuisibile. Et dcbz addi. habens positōnem in cōtinuo ꝓmanente. q̄ alias quodlibz indiuisibile esset p̄ctus. quod est falsum ꝓprie loquēdo de p̄ctis. Illud autē dicit habere positōem in cōtinuo qꝺ est in certa pte ip̄ius cōtinui siue linee. vt ꝓmū ⁊ vltimū punctū que termināt ip̄am lineā. Et notāter addit ꝓmanente. ibi innuitur differētia inter punctū instans ⁊ momētū. q̄ punctū est indiuisibile in cōtinuo qꝺ est nature ꝓmanentis. Instans est indiuisibile in tempore. Momentū ꝺo quod alias dicit mutatū esse est ꝓmū et vltimū indiuisibile i motu. Est tn̄ vez q̄ de illis trib⁹ est eadem ratio. q̄ sicut p̄cta termināt lineam ita instantia termināt tēpus ⁊ momēta motū. Vnde ꝓbato q̄ sit p̄ctum indiuisibile in linea etiā habeꝫ q̄ instans est in tpe. et momētū in motu quia sicut totū continuū ⁊ motus mensurant tpe ita etiā punctus et momētum mensurant instanti. ex quo tēpus motus et mobile seinuicē consequuntur. sexto ⁊ tercio phisicoꝝ. Punctū ḡ indiuisibile appellat fm alios punctū arestoteli cū. Secūdo punctū capit improp̄e siue methaphorice vel in respectu. sc̄z quod est minimū quo ad visum: vel in respectu maximi. ita capitur ab arestotele in. ij. celi dicente Terra est p̄ctus firmamēti. et illud ꝺ p̄ctū diuisibile. vel fm alios vltimum. ⁊ ꝓculdubio ista fm omnes ponunt. p̄cta ꝺo indiuisibilia imaginant triplicia in quolibet ꝓtinuo. Aliqua sunt terminantia sc̄z que termināt continuū. vt prima et vltima pars indiuisibilis in linea dicunt puncta terminātia. Alia dicunt continuantia. sc̄z que continuant partē cōtinui cū pte. Vnde Arest. in p̄dicamentꝫ. Continuū est cuꝰ ptes copulant ad terminū hoc ē punctū cōmunez duab⁹ ptib⁹. id ē q̄ ꝓtinuat vnam partē cum alia. Alia autē dicunt p̄cta ꝓpositiua. s. ex q̄bus ꝓtinuus componit tanq̄ ex suis ptib⁹ et in quas resolueret si resolueret ꝓ impossibile. Omne tn̄ punctū cōtinuās est cōponēs. sil: omne punctū terminās est cōponens sed nō ecōtra. quia punctum ꝓtinuans nō est terminās neq̄ terminans est continuans.

Secundo notandū ex quo sensus questionis est facilis q̄

nō q̄rit aliud nisi: an i linea vel alio cōtinuo sint quedā partes indiuisibiles simpliciter que ipam lineā termināt vel ex quibus ipa cōponerek vbi vnuꝫ punctū esset immediatū ꝛ ꝓximū alteri. Est autē difficilis q̄ ad ꝯclusionem ꝛ bui⁹ materie diffinitōem sufficientē. Ideo ponenk due opiniones ꝓgnantes. Prima opinio est exꝑsse aresto. in hoc sexto et. iij. phisic. ꝯmētatoꝝ Marsilij wiridani Occan ꝛ ipoꝝ parisiensiū qui ꝯcorditer tenent q̄ i nullo ꝯtinuo sint puncta indiuisibilia ex quibꝫ ipm componerek. Probak autoꝝ ita te aresto. vj. huius dicentis. Impossibile est ex indiuisibilibꝫ esse aliqō continuū vt lineam esse ex pūctis. Et ibidē. Non cōponik tēpus ex ipis nūq̄ indiuisibilibꝫ sicut nec alia magnitudo vlla. Et. iij. phisicoꝝ. Ipm nūc nulla pars tp̄is est neq̄ pūcta sunt ptes linee. Ibidem. Neq̄ linea punctū excelleret. id ē: est maior. neq̄ ex pūctis componik. Prima ratio ꝛ est Aresto. hic in textu. si cōtinuū esset diuisibile in indiuisibilia tunc ista indiuisibilia essent simūicē ꝓxima cōtigua et immediata. qō est impossibile. Antecedens patꝫ q: eadem sunt principia resolutōis et ꝯpositōis. iij. et. vj. phisicoꝝ. Sed q̄ sit impossibile q: cōtigua sunt quoꝝ vltima sunt simul. sed indiuisibilia nō habent vltima. q: vt sic essent diuisibilia et haberent ꝓncipū medīū ꝛ vltimuꝫ Secunda ratio etiā aresti otelis. Continuū est diuisibile in semp diuisibilia. iij. phisicoꝝ. si ergo continuū cōponerek ex indiuisibilibꝫ tūc deueniret ad ptes indiuisibiles. et sic nō esset diuisibile in semp diuisibilia. Tercia ratio et est aresto. et sui ꝯmētatoris. Inter quecunq̄ diuisibilia est medīū eiusdē rationis. et sic punctus ꝯtiguak cum puncto: quod est ipossibile. imo haberēt vltima quod etiā est impossibile. q: fm cōmentatorē indiuisibilia nō diuidūtur neq̄ habent vltima. Ideo aresto. reputat ꝓ impossibili q̄ punctus tangat punctū. vel vnū indiuisibile sit contignū et ꝓximū alteri. Unde dicit in textu. Verum neq̄ cōsequenter inerit pūctus puncto aut ipm nunc ipi nūc vt ex hijs sit longitudo ꝛ tēpus. Idem. Ultima punctoꝝ nō sunt vnū neq̄ simul neq̄ continua neq̄ se tāgentia. Et. ij. posterioꝝ. Neq̄ pūcta sunt adinuicē copulata neq̄ facta. vtraq̄ em̄ indiuisibilia sunt. Quarta ratio ꝛ est ipius Marsilij. si cōtinuū cōponerek ex punctis indiuisibilibꝫ tūc nō oīe totum esset maius sua ꝑte qō est ꝫ ꝓncipiū mathematicoꝝ. si em̄ punct⁹ eēt pars continui et q: nullius est quātitatis. totū nō erit maius neq̄ min⁹ pūcto. Quinta. sit linea quinq̄ punctoꝝ sup qua moueank duo mobilia eq̄liē vnū contra aliud tūc in puncto medio ꝯuenīēt. qui si est medi⁹ erit diuisibil ꝛ sic indiuisibile fieret diuisibile: quod est impossibile. Sexta. sequerek q̄ nihil posset condensari aut fieret vacuū. quia ponak linea duodecim pūctoꝝ fm quā fiat condensatio: tūc post condensatōem habet tot partes quot habuit ante ꝛ easdē. sed cū punctus nō occuper locum nō occupat minorē locū ꝙ antea. et per cōsequens nō est cōdensatio facta. aut si est facta est per admixtionē vacui facta. qō est impossibile. Item in parua linea essent tot pūcta quot in magna. et tot essent puncta in circulo minori quot in maiori qō est falsum. q: protraherenk due linee a punctis contiguis maioris circuli ad centrum ꝓ circulū minorem quero an ille due linee pertrāseant vnū punctū in minori circulo vel duo. Non primum quia tunc vnū punctū indiuisibile coexisteret duabus lineis. Immo pari ratōne si centū traherentur linee vsq̄ ad centrū omniū circuloꝝ tunc vnus pūctus coexisteret omnibus illis. quod est impossibile. Non secundū quia tūc a simili si centū minores circuli

fierent sub maiori circulo semp due linee transirent per duo puncta. z p consequens non possent venire ad centrū exquo nunqs approximarēt. Septima ratio. Omnis linea est diuisibilis in duo equalia ꝑm mathematicos. sed si sit linea tredecim punctorū ista nō potest diuidi in duas partes eqles Octaua ratio. si linea componeret ex punctis indiuisibilibus: vel ista essent finita vel infinita. Non primū: quia puncta finita nō faciunt extensionē. et sic non esset magna. Non secundū: quia linea esset infinite extensa. Immo nō posset reddi ratio quare nō quelibet pars linee esset tanta sicut tota: exquo in qualibet parte sunt infinita puncta. Nona ratio. Si linea componeretur ex punctis indiuisibilib⁹ et infinitis: vel illa essent magna vel multa. Non primum: quia linea esset actu infinite extensiōis exquo infinite partes quante faciunt totū infinitū. Non secundū: quia esset actu infinita multitudo contra Aristotelē tercio phisicoꝝ. Decima ratio. si puncta essent indiuisibilia: vel illa essent substātie vel accidentia. Si substantie tūc vel forma materia vel totū ꝓpositū: qd est falsū. Nō accidentia: q: essent extēsa ad extensionem sui subiecti. z sic essent diuisibilia.

Opinio secūda huic directe cōtraria quā theologica pietas veram et nō fictam a nobis creditā tenet. Qꝫ continuū siue linea componatur ex punctis indiuisibilib⁹. Et nisi pietas fidei hoc iuberet: esset propleuma neutrū puncta in linea esse diuisibilia vel indiuisibilia. Ista ergo opinio a multis sustinetur. Et pro eius defensione supponit aliqua. Prima suppositio. Aristoteles posuit in multis locis puncta siue etiam instātia indiuisibilia. Dicit em̄ tercio celi. Pūctus est indiuisibilis nullam recipiens diuisionem. Et primo de generatiōe. Punctū est res nullius quantitatis. Et quinto methaphisice. Punctū est res omnino indiuisibilis habens positiōnem in cōtinuo. Et primo phisicoꝝ. Punctus qui est terminus indiuisibilis non est infinitus. tercio de anima. Punctū anima et omnis indiuisio demonstrat sicut pruatio. Et quarto phisicoꝝ. Locus est diuisibilis: punctum autem indiuisibile. Et sexto huius. Punctum autem est indiuisibile. Et tercio de anima. Punctum est vnitas habens positōnem in continuo. quia vnitas est indiuisibilis. Ex quo dicit Aristoteles. xij. metaphisice. Vnum et multa opponunt sicut diuisibile et indiuisibile. Item cōmentatoꝝ quinto phisicoꝝ. Punctum z vnitas est indiuisibilis. Idem quarto huius. Non sequitur ex hoc qꝫ instans est principiū et finis vt sit diuisibile. Idem. Aliquod est quod nec est finitum nec infinitum vt punctus. Idem super quarto phisicoꝝ. Punctum et instans non sunt partes eorum quia sunt indiuisibilia. Et Euclides. Punctum est cuius pars non est. Nec valet si opponēs diceret qꝫ iste autoritates intelligant conditionaliter. scilicz si puncta indiuisibilia. quia sic omnes autoritates Aristotelis limitari possent. immo in omnibus opinionib⁹ quo ad autoritates euadere possemus.

Secunda suppositio. Puncta finita nullā faciunt extēsionē. Probatur per Aristotelē ꝑmo de generatōne dicentem. Si omnes pncti componūtur nullam faciūt magnitudinē. Et Auctoꝝ sex principioꝝ. Punctus punctо compositus nihil auget. Item si centum indiuisibilia coniungerentur non faciunt quantū. Pari ratione si essent mille. et per consequēs puncta finita nullam faciunt extensionē. Indiuisibile em̄ additum diuisibili vel in

diuisibili non reddit ipm extensius. Tercia suppositio. Quacunq; parte quanta in continuo vel linea assignata: in ea sunt infinita puncta indiuisibilia. quia in quolibet continuo sunt infinite partes: et ipsum est diuisibile in semper diuisibilia. tercio phisicoꝝ. Hijs suppositis sit hec

Conclusio. In cōtinuo siue linea sunt ponēda puncta indiuisibilia: et sunt inuicem immediata proxima et continuantia et componentia et a fortiori terminantia. Prima pars patet per Aristotelē primo posterioꝝ dicentem. Substantia linee est ex punctis. Et primo de anima. Puncta in omnibus corporibꝫ sunt et infinita sunt. Ibidem. Impossibile est separari puncta et absoluta a corporibꝫ. Item quarto phisicoꝝ. Punctum est principiū vnius partis linee et finis alterius. Item quarto phisicoꝝ. Puncta sunt fines linee. et puncta sunt in linea: quia fines sunt in eo cuius sunt fines. Ratione tali probat: quia puncta indiuisibilia sunt per primā suppositōnem. ergo sunt in continuo. quia punctum habet positōnem in cōtinuo. ḋnto methaphisice. Immo omne quod est: aut est per se existens indiuisibile fm Aristotelem. vt prima intelligentia ⁊ secūda. aut est continuum aut pars continui. vt patet inductiue. Sed punctum nō est deus vel angelus. ergo est in continuo. Res autē artificiales licz non sint continuū tamē componunt ex continuis. Alia ratio. nisi in linea essent puncta indiuisibilia: deus non posset pfecte diuidere lineam in omnes suas partes. Vnde potētia dei esset exhausta. Ponatur em̄ q; diuidat continuum in omnes suas partes: vt suppono ex tertio phisicoꝝ circa finem. tūc si partes sunt vltra diuisibiles nō perfecte diuisit. Alia ratio. Linea est terminata fm omnes. ergo si perfecte terminatur: terminat aliquo indiuisibili. Tenet consequentia: quia terminus est indiuisibilis. ḋnto methaphisice. Et sic daretur linea que non terminaret simpliciter. ex quo ille terminus fm aduersarium esset adhuc diuisibilis in infinitas partes. Secunda pars probatur sicliz q; puncta sint sibijnuicē immediata. quia linea terminatur aliquo puncto per primā conclusionē. Separet ergo per aliquam potentiā ille punctus et queratur an linea adhuc terminetur puncto vel non. Si primū habet positum. Si secundū: tūc linea erit infinita in quantitate quia esset quantum non terminatū. Alia ratio ⁊ est theologoꝝ. Nisi puncta siue instantia essent immediata daretur instans vel tēpus in consecratōne hostie in q̄ nō esset panis neq; corpus dominicū: quod est falsum. quia fide credimus q; ista trāssubstantiatio fiat in instanti. Q; sequeret quia pro vltimo instanti esse ipius panis panis est: et immediate post hoc non erit. ⁊ nisi illud instans sequeretur immediate: primū instans esse corporis dominici esset instans vel tēpus inter illa duo instantia in quo nō esset panis neq; corp⁹ domini. Ideo ista conclusio est principaliter theologoꝝ cum iste ratōnes sint theologice. Sunt quedam alie ratōnes istam conclusionē probantes tamen quia nō ligant ad presens dimittuntur. Volens autē istam opinionem sustinere respondeat ad autoritatē aristotelicā q; ante ipm Aristotelem Plato et Democritus tenuerūt fm doctrinam mathematicoꝝ q; puncta sint in linea et terminantia et componentia. Illos autē aristoteles reprobare curauit vt in oibus suis libris clare patet eum esse reprehensorem suoꝝ priorū. Ideo si ratōnes Aristo. soluuntur autoritas non ligat.

Ad pmā rationē dicit: ꝓcedendo q̄ puncta essent sibi inuicē imediata nec hoc est incōueniens. licet vnū punctū ꝓxie nō tangat aliud: quia hoc est impossibile vt ꝓbat ista ratio. ex quo solum quantū pōt tāgere quantū tactu ꝓprio siue phisico. sed dicunt se tangere tactu methaphorico. Immo est dicendum q̄ nullū punctū in linea potest ꝓxie assignari nisi in extremitatibꝫ linee vt latius infra. Ad secundā rationē est dicendū: cōcedendo q̄ ꝓtinuum sit diuisibile in semp diuisibilia. quia impossibile est q̄ assignet pars aliq̄ in continuo que nō sit diuisibilis in infinitū. vnde nunq̄ per potētiā naturalē quā Arest. tenuit deueniri pōt ad puncta indiuisibilia. Ad tertiam rationē dicit sicut ad pmā: qm̄ ratio ꝓcedit de tactu reali et phisico. sicut em̄ vnum instās succedit alteri: ita ad imaginationē vnū punctū in linea que est longa tm̄ sequitur aliud. Est tm̄ verū q̄ in rei veritate inter q̄libet duo puncta ad sensum assignata mediant infinita alia puncta. Ideo ꝓxie nullum punctū indiuisibile taliter potest assignari nisi ad imaginationem in linea que est longa tm̄ quo modo mathematici imaginant. Ad quartā rationē respondet q̄ omne totum est maius sua parte quanta: alis principiū esset falsum. quia totus homo non est maior sua anima: cū talis sit indiuisibilis et nullꝰ quantitatꝫ. Vel secundo dicit omne totum est maius id est plures habet ptes quātas q̄ sua ps

Ad quintam et sextā dicit q̄ ex puncꝫ finitꝫ non ꝓstituit linea vel aliq̄ quantitas vt patuit ex secunda suppositione: ideo supponunt falsum et impossibile, sed admisso vno incōuenienti sequunt plura. j. phisi. Ad aliud aūt de circulo maioꝝ et minoꝝ est dicendū q̄ non plura sunt puncta indiuisibilia in circulo maiori q̄ minori: imo in tota linea non sunt plura puncta q̄ in decima eius pte: exq̄ in qualibet sunt infinita. sed infinito non est maius vel minus plus vel minus. Etiam admisso casu est consequenter dicendū q̄ due linee tracte a duobus punctis contiguis circuli maioris transeant etiam per duo puncta contigua in omnibus circulis minoribus. quia duo puncta nullam faciunt distantiā neq̄ extensionem. Ad septimaꝫ dicit: ꝓcedendo principium mathematico ꝛ. sed non est dabilis linea ex punctis finitis vt supra patuit. Ad octauā respondet q̄ linea componit ex infinitis punctis, et ratio ꝓcedit si iste infinite partes essent infinite magne: ita q̄ quelibet pars esset magna. et consequenter dicit q̄ ideo vna pars linee est maior alia quia plures habet partes quantas q̄ alia. Ad nonam rationē dicitur q̄ linea componitur ex infinitis punctis in multitudine. et est actu infinita multitudo rerū non separatꝫ etiam magnarum: licet non in eodem continuo. Et Arest. iij. phisicoꝝ vult q̄ non detur infinitus numerus. Ad vltimam rationem dicitur q̄ puncta semp sunt substantie. Instantia ꝓs et mutata esse siue momenta sunt accidentia. et sicut punctum est indiuisibile ita etiam instans siue momentum sibi correspondens aut sibi inherens. Ex illis ergo omnibꝫ patet Primo q̄ continuum componitur ex punctis indiuisibilibꝫ et cum hoc tenendo q̄ continuum sit diuisibile in semper diuisibilia. Secundo q̄ puncta in linea possunt imaginari et esse sibi inuicem ꝓxima et immediata licet actu aliter assignari non possint. Tercio q̄ in linea actu sunt puncta indiuisibilia. Exquo iraꝫ obtulit se materia de punctis que potius essꝫ methaphisicalis. ideo ꝓ vtriusq̄ opinionibꝫ declarandis querit ꝓsequenter

Questio II

Vtrum lōgitudo latitudo et

ꝓfunditas distinguant realit in eodem coꝛpe. hoc est q̄rere. Vtꝝ res possit actu esse longa ita q̄ nō sit lata et ꝓfunda. Si em̄ sc̄a opinio supra recitata est vera tūc adminus ſm imaginatōem mathematicoꝝ linea pōt esse lōga tm̄ dicēte Euclide. Linea est longitudo sine latitudine et ꝓfunditate. Superficies est lōga et lata sine ꝓfunditate. Coꝛpus ꝙ est longū latū ꝛ ꝓfunduz Et de isto habet latꝰ secūdo ꝛ tercio phisicoꝝ. vbi fit mentio de figura et lēnea. Sed q̄ actualiter nullū dat coꝛpus aut aliq̄ quantū quod tm̄ essz lōgum vel tm̄ latum et longū. ideo p̄sens questio de isto querit.

Notandū p̄imo q̄ coꝛpus est dupler, scz vt in substantia et in quātitate. Coꝛpus ꝓut est genus in substātia est res ꝙposita ex matia ꝛ foꝛma. vt lapis hō pūctualis si esset. Aliud est coꝛpus vt est genꝰ in q̄ntitate. et est res longa lata ꝛ ꝓfunda. vt materia ꝓma est coꝛpus in q̄ntitate ꝛ nō in substantia. q̄ est substātia simplex ꝛ nō ꝙposita ex materia ꝛ foꝛma. Vnde nō omne coꝛpus in q̄ntitate est coꝛpus in substātia neq̄ ecōtra. q̄ homo pūctualis si esset: esset coꝛpus in substātia et nō in q̄ntitate. Mathematici ꝙmuniter accipiūt coꝛpus secūdo mō sed phisici ꝓmo modo. ꝛ apud mathematicos coꝛpus: q̄ntitas: dimēsio magnitudo extēsio conuertunt ꝛ differūt sola ratōe. Est ergo dimēsio nihil aliud q̄ꝫ quātitas siue magnitudo in q̄ntum rem ipam mensurat ꝛ terminat. Et sic non solū extēsio est ꝓꝓia quantitatis siue magnitudinis sed etiā dimēsio. q̄ autē mēsura quedā est certa quedā incerta. ita dimensio est dupler. quedā dicit terminata scz q̄ actualit certe ipm coꝛpus terminat ꝛ mēsurat vt pedalitas bipedalitas. Vel ſm alios est passio accidētal' consequēs imediate terminatōem quantitatis. Et dicatur accidētal' nō q̄ sit accidēs q̄ntitatis alias accidentis essz accidēs. sed dicit accidental' q̄ nō est de essentia q̄ntitat; q̄ sit pedalis vl tripedal'. Alia dimensio ꝺ interminata. s. q̄ actualit nō certā habz mensuram siue termiationē. Vel sic. est passio essential' imediate sequens essentiā q̄ntitatis. vt longitudo latitudo et ꝓfunditas. q̄ modo loquit ꝙmētatoꝝ. Dimēsiones scz ī terminate ab eterno fuerūt in matia ꝓma. Licz autē pedalitas vel tripedalitas nihil sit aliud q̄ꝫ q̄ntitas siue dimēsio. sicut etiā longitudo est quantitas ꝛ ecōtra. tm̄ ſm nostꝝ modū imaginādi pedalitas ꝛ silis mēsura dicūtur accidētales quantitati. q̄ q̄ntitas potest esse sine pedalitate et nō econtra. Longitudo ꝙ latitudo et ꝓfunditas dicunt essentiales quātitati ꝛ dimensioni. q̄ impossibile est quantitatē esse sine hūs aut vna eaꝝ. ꝛ ecōtra impossibile est longitudinē esse sine quātitate. q̄ est q̄ntitas met. Vn̄ tres sūt species magnitudis siue dimēsionis. scz longitudo latitudo et ꝓfunditas. q̄rum quelibz sumit' a duabꝰ speciebꝰ loci. Species ꝙ loci ſm aresto. iij. phisicoꝝ siue differentie positionū sunt sex. scz sursum deoꝛsum. ꝛ ab illis sumit longitudo rei. dextrū siniſtꝝ et ab illis sumit latitudo. ante retro ꝛ ab illis sumit ꝓfunditas. Vnde ad illas sex differētias loci trahant tres dyametri in eodem pūcto ꝓpendiculariter se intersecātes. tūc Longitudo est dyameter ꝓtracta a sursuz ad deoꝛsum. Latitudo est dyameter ꝓtracta ab ante ꝛ retro. Vt autem facilius he differentie positionū in rebus animatis ꝛ inanimatis intel-

ligantur breuiter ꝙ illud cursitandū venit.

Notandū igitur secūdo ꝙ ille sex differentie positionū sūt in rebus dupliciter. Primo ex natura ipius rei tūc scz quādo ipa res in diuersis suis partib⁹ diuersas habet potētias. et sic omnes reperiunk in aialib⁹ Sursum em̄ est in aiali vbi est p̄incipiū nutritionis. scz circa os. z ps opposita est deorsum. Dextrū est in illa pte vbi est p̄incipiū motus localis. oms em̄ frequenter ad motū sumus ꝓniores in dextra q̄ sinistra. Pars aūt illi opposita dicik sinistra. Ante est in illa parte vbi magis viget virtus sensitiua. in parte em̄ anteriori oēs sensus pl⁹ sunt q̄ in posteriori. Pars illi opposita dicik retro. In plantis aūt et herbis solum reperiunk sursum z deorsuz ex natura sua. qz sursum dicik vbi est p̄incipiū nutritōnis vt in radice. sed rami et folia sunt deorsum. Et nō sequitur si rusticus legens poma caderet ō arbore ꝙ caderet sursum licz radix sit sursuz et ad ipam cadat. qz cadere sursum est cadere a centro mūdi. et ꝓ consequens rusticus cadendo de arbore cadit deorsum quia ad centrū. Secūdo ille sex differētie positionū reperiūtur in rebus quo ad nos. scz qz illa pars in ipis est dextra que respicit nr̄am dextram. et illa est ante que respicit partē nostram anteriorem. z sic de alijs. Vnde illa pars que iam est dextra potest post hoc fieri sinistra. Sic vero ñ est in animalib⁹. qz siue homo iaceat cadat sedeat aut incuruek semp caput est sursum et deorsum circa pedes. Et sic reperiunk ille differentie positōnū in rebus inanimatis vt lapidib⁹ lignis ꝛc. Sursum est penes elementa leuia. deorsum ꝙ ꝑsus elementa grauia. Sed diceres quō in celo accipik sursum deorsum ante et retro dextrū z sinistrū. an ex natura sua vel q̄ ad nos. Respondek ꝙ ex natura ipius celi. dextrū em̄ est ea pars vbi sol oritur. hic em̄ iudicamus solē incipe motū. et pars opposita dicik sinistrū. scz occidens Sursum est polus antarcticus. deorsum polus arcticus. Dedum celi est ante. angulus noctis siue pars opposita retro. Et ꝓmentator ꝓ illius mēoria ponit. ij. celi talem imaginatōem. ꝙ Atlas vir magnus sustentās celuz ne cadat habet caput suū in polo antarctico. et extendit pedes versus polū arcticū. manum dextrā in orientē z sinistrā in occidentē. vertit faciez versus meridiem siue medīū celi z deorsum ad angulū noctis. De ista tñ questione diffusius quere in secūdo celi.

Rñdek ad q̄stionē, longitudo latitudo z pfunditas in eadē re q̄nta nō distinguūk realik sed solū rōe. Probak. qz oē corpus hz tres dimēsiōes ideo est longū latū et ꝓfundū. Vln nō dak res q̄ sit longa et nō lata ne q̄ ꝓfunda. Itē lōgitudo latitudo sil⁹ pfunditas sunt dimēsio q̄ sunt extēsio Sed in extēsiōe q̄libz dyameter imaginata pōt dici lōgitudo latitudo vl⁹ pfunditas sed alia z alia rōe. qz si trahik a sursum ad deorsum ō lōgitudo. si a dextro ad sinistrū ō latitudo. si ab ante ad retro ꝓfunditas.

Arguitur ꝓmo, questio est falsa, pbak qz lōgitudo hoīs nō est sua latitudo aut ꝓfūditas cū sit ꝓtra oēz experientiā. qz hō est lōgitor q̄ latitor. Rñdek ꝙ cōis mod⁹ loq̄ndi attēdit rōem formalē dimēsionū: nō autez materialē de q̄ ꝓcedik q̄stio. Ita etiā dicak de isto argumēto. nos mēsuram⁹ pānū vel q̄d aliud fm lōgitudinē. z si lōgitudo ē latitudo z pfūditas tūc etiam mēsuram⁹ ipm fm latū z pfunditatē. qđ ē falsū. Dicik em̄ ꝙ pbat distinctōez formalē siue aliā et aliā denoiatōez ym⁹ dyametri q̄ alteri⁹. dyameter em̄ q̄libcūcūq; ꝓtracta est latitudo vel lōgitudo aliter ꝓ denominak.

Phisicoꝝ VI Questio III

Arguitur secūdo, longitudo pōt augeri et crescere, et latitudo pōt diminui. ḡ distinguunt. vt patet in cera q̄ fit oblonga. Respondet ad illud sicut ad pmū q dyameter sursum ante aut retro ptracta est lōgitudo nō tm̄ taliter denoiat formaliter

Arguitur tercio p diffinitōem linee quā dat euclides dicēs Linea est lōgitudo sine latitudine z pfunditate. ḡ distinguūt. Itez seqret q pedale fieret bipedale vl cētupedale. q: sit arbor in latitudine bipdeal z fm longitudinē cētupedal. nūc si sua latitudo ē lōgitudo pedale erit cētupedale. Rndet breuiter q mēs questiōis est. Dyameter in aliq̄ corpe fisus quācūq̄ partē ptracta est longitudo in re. similit latitudo z pfunditas. q: 2sideramus tres dyametros z vnā quācūq̄ sub rōe. q: esset linea ptracta ex pūctis indiuisibilib⁹. nō tm̄ dicitur lōgitudo nisi ptrahat a sursum ad deorsum. nec denominat latitudo nisi ptrahat a dextro ad sinistr. z h̄ vult diffinitio lōgitudinis latitudinis z pfunditatis. z sic patet solutio pdicto.

Questio m

Vtruz aliqua sit mutatio in

stātanea siue indiuisibil. Conseqnt nota q Aresti tractatu. ij. huius pbat q ipm nūc ē indiuisibile. q: est finis pteriti z pncipiū futuri. ḡ nō pōt esse diuisibile. q: fm se totū est finis z pncipiū. imo dicat q ptes tpis nō 2tinuant nisi p nunc. Ex hoc infert Arest. q in nūc nihil mouet. q: tūc vnus mot⁹ esset velocior in minori q̄ nunc. qō est impossibile. Itē in nūc nihil quiescat. Ideo queritur an tamē aliq̄ mutatio siue aliquis motus fiat in nunc siue in instanti.

Notādū pmo q indiuisibile capit dupliciter, large z stricte. Prio large z duplicit. Prio p illo qō naturalit nō pōt frāgi scindi vl diuidi. z sic dicim⁹ celū indiuisibile z insensibile. celi. q: nō pōt p naturā frāgi aut diuidi. Scōo p illo qō si vltra diuideret fieret inuisibile aut insensibile. vt sunt minima i natura sic corpa athomalia. Alio mō capit pprie et stricte. z itez dupliciter. Primo ē res oino indiuisibil nō habēs positōez in 2tinuo id ē p se subsistēs vt de⁹ angel⁹ aia. Scōo ē res oino indiuisibil habēs positōem siue sitū in cōtinuo. vt punctus in linea. nūc in tpe siue instans z mutatū esse in motu. Mutatio ergo est dupler. Aliqua dicit successiua siue tēporalis scilicz cuius vna pars succedit alteri cōtinue. et nihil aliud est q̄ mot⁹. Vñ Arest. mixtim vtitur illis terminis mot⁹ et mutatio ponēs vnū p alio Alia ō: mutatio instātanea vl indiuisibil et primo pprie q̄ fit in instāti omni no indiuisibili z nō p ptē p⁹ ptē. vt creatio aie. annihilatio. trāssubstantiatio infusio grē. que omnes mutatōes fm fidē nostrā fiunt in instāti. Scōo ipro prie. s. q̄ fit i tpe imperceptibili a nob. qm̄ sensus nō cognoscit aut percipit nisi diuisibile et q̄ntū. Sic loquit Aresto. ij. de aia. Illuminatio medij fit in instāti et decimo ethicoꝝ. Delectatio z gustus fiūt i instanti. Illa tm̄ mutatio poti⁹ diceret repētina q: fit repēte z cito. Ita etiā loquit arest. in de sensu z sensato dicēs. Cōtingit aūt totā aquā 2gelari sil'icz q̄tū essz possibile rōe cōgelantis si ipm esset sufficienter applicatū oibus partibus aque.

Respondet fm mentē arestotelis, nulla est mutatio in instā

ti ꝓprie siue omnino indiuisibil. Ista ꝯclusio ꝓbatur autoritate aresto. hic i textu dicetis. Q, autē nihil in ipo nunc mouet manifestū est ex hijs. Sz idē est moueri et mutari fm Aresto. iij. phisicoꝝ. Itē omne qđ mutat ꝓtim ē in termino a quo et partim in termino ad quem. sexto huius. Similiter an te omne mutari est mutatum esse. sexto huius. Concluſit ergo Aresto. eles in sexto isto libro q in nunc nihil mouet neq; quiescit. Ratōe tali. oīs mutatio habet ꝓtes coꝛrespōdentes ꝓtibus ipius rpis. vnde et ipa mutatio diuisibilis est in partes ꝓores et posteriores. licz sepe mutatio aliq̄ ꝓpter sui parvitatem nō ꝓcipiat a sensu nostro. Et Alexander peripateticus itidē voluit q oīes trāsmutatōes fiūt in tpe. licz quādoq; ꝓpter debilitatem sensus nostri aliter iudicemus. licz cōmentatoꝛ sol⁹ volens esse honorificus eū reprehendat dicēs. Et in hoc ꝛtradicit famoso suo magistro Aresto. Ipe tamen male eū reprehendit fm viā pboꝝ cū neget creatōem mundi z fidem.

Sed diceres primo, ergo fm naturales nulla mutatio fit in instanti an sup naturaliter fieri possit. Respondet q sic. vt creatio angeli. anie. creatio mūdi fm sanctū Augustinū. annihilatio gratie. trāssubstantiatio ꝛc. Secūdo an ꝓductio rei indiuisibilis possit fieri successiue. Respōdet q nō imo implicat ꝛtradictōnem. q; sequit bene. hec res est indiuisibilis et ꝓducit. ergo sua ꝓductio est indiuisibil. q; nisi sic ꝓductio ante z post ipam rem indiuisibilē esset frustra. et ex alia ꝓte si ꝓductio est successiua necesse est q res cui talis coꝛrndet sit diuisibilis z habeat ꝓtes quaꝝ vna ꝓducat post aliam. Est tñ verꝝ q nō iplicat rem diuisibilē posse ꝓduci in instanti. Tercio an implicet ꝛtradictōem motū fieri in instanti. Rndet q sic. quia motꝰ sub ratōe z ꝓpria essentia est successiuus. habet eñ motus ꝓtes ꝓores et posteriores quē nō possunt simul esse. quia successiuū dicit cui repugnat suas ꝓtes habere simul sed essentia motus est successio

Arguitur contra cōclusionē autoritate cōmentatoris sexto huius dicētis. Quedā sunt mutatōes indiuisibiles que fiūt in non tpe. Et ratōe tali ꝓbat. Mutatio inter ꝛtradictoria fit in instanti exq̄ ꝛtradictiōis nullum est mediū. sed generatio est mediū inter esse et nō esse q ꝛtradicunt. ergo generatio fit in instanti. Respondet ad autoritatē q alique sunt mutatōes q fiunt in nō tēpore quo ad sensum nostrū. q; nō ꝓcipim⁹ ipam generatōem nisi quia res est generata. Ad ratōem dicit q generatio ꝓprie nō est inter contradictoria. quia argumētū verū ꝓbaret vt patet de creatōe. Sed dicit ꝓgressio de nō esse cōpleto ad esse completū z ista nō ꝛtradicūt

Questio iiii

Vtrꝝ instans in transmutati

one instātanea poti⁹ debeat attribui passioni posteriori q̄ ꝓri. Pro questionis introductōe que magis curiosa z subtilis q̄ vtilis z ad phiam experimentalē deseruiens est Nota q ipa mouet incidentaliter. q; Aresto. nullaꝝ posuit transmutatōem instantaneā. vt supra ꝯclusum est. Dicit tñ in tractatu secūdo huius sexti q res que mutat ꝓmo qñ mutata est est. et ante in ḋnto phisicoꝝ supposuit q res quādo generat tūc nō est. ideo placuit multis i ꝓposito videre de tpe seu instanti inceptōis z desitionis rerꝝ. Pro quo notandū est primo q; obtulit se materia de instanti siue nūc quod idem est. q

nunc est nihil aliud nisi ꝑsens instans indiuisibile in tpe imaginatum quod ſm mentē Aresto. ꝓtinuat ꝑteritū z futurū. Vnde dicat. iij. phisi. Nunc cō tinuat tēpus ꝑteritū z futuꝝ. Et ibidē. Ipsum nunc pncipiū z finis est sed non eiusdē. sed ꝑteriti q̄dem finis: futuri aūt pncipiuꝫ. Et sic est indiuisibile. quia si haberet ptes tūc vna esset ꝑterita z alia futura z sic esset ꝑteritū z futuꝝ. Vnde dicat. vj. huꝯ. Nihil mouet in ipso neꝯ quiescat: diuideret enim ipm nunc. Et. iij. phisi. Instans est numerus eius qō transfert nō diuisibilis sed indiuisibilis sicut vnitas respectu numeri. De ista opinōe videt fuisse Auicēna in scō suę methaphisice: dicens. Sicut punctus suo fluxu causat lineā: ita instans tēpus. z hoc est verē ſm imaginationē mathematicoꝝ. Pater ḡ primo q̄ opinio ista est falsa que dicit nunc esse ꝑmum mobile. q: omne quod est fuit z erit esset in eodē nunc z instanti quod est incōueniens. Est tn verum q̄ Aresto. voluit q̄ Nunc sit quedam entitas distincta a mobili motu z tpe ꝓtinuatiua ptium tpis. z impossibile est tēpus esse sine nunc z econtra. iij. Phisi. Cōmuniter tn tenet q̄ nunc siue instans sit ps tpis sicut punctus linee Sed diceres. Tn quelibet ps tpis est tempus. iij. huꝯ. sed instans non est tēpus. ergo non est ps tpis. Secundo. Idem est instās in numero in toto tpe. iij. phisi. Tercio Instans est numerus translatus: sed tempus translationis ſm Arest. Respondet ad ꝑmū q̄ qlibet pars quāta tēporis est tēpus. Ad secundū respondet q̄ idem est instans in toto tpe z in qualibet eius parte ſm imaginationē mathematicā. scz quia suo fluxu causat tēpus. Vel ō: ſm Egidiū q̄ instans extrinsecū scz ꝑmū mobile in quo fundat tempus z ꝑ ꝓsequens instantia est in toto tpe ſm aliud z aliud esse. non aūt instans formaliter de quo antea dictū est. Ad tercium respondet q̄ sic intelligit: sicut tempus mensurat motum successiuum ita instans est mēsura eius quod fertur id est ſm q̄ mutatuꝫ est. quando enī mobile cessauit moueri tūc mutatū est. Vnde illud mutatum esse mensurat instans.

Notandum secundo, Exquo res incipiunt et desinunt subtile est scire instans siue inceptionis z desitiōis. Ideo duo sunt instantia inceptionis siue ꝑ quib⁹ res incipiūt. z duo desitiōis. Aliter enī res diuisibilis z indiuisibilis desinit z incipit: aliter res successiua: z aliter res ꝑmanens. Primū instans esse est ꝑ q̄ res iam est sed imediate añ hoc nō fuit. z ꝑ illo instanti incipiūt ꝑdre res indiuisibiles vt ania et res ꝑmanētes quo ad esse cōpletum. Vltimuꝫ instans non esse est: ꝓ quo res iam nō est sed imediate post hoc erit. z ꝑ illo instanti incipit motꝯ. Alia duo sunt instantia desitionis. scz Vltimū instans esse. z est: ꝓ quo iam res est sed imediate post hoc non erit ita desinūt res indiuisibiles similiter ꝑmanētes z successiue. Primū instās non esse est: ꝓ quo iam res non est sed imediate ante hoc fuit. et ita desinūt res successiue z pariter ꝑmanentes. Res ꝫo indiuisibiles incipiunt ꝑ prima duo instantia et desinunt per vltima duo instantia. Rei aūt ꝑmanētis ꝓprie dat primū instans esse z primū instans non esse. Motus ꝫo dat vltimū instans non esse z vltimū instans esse. Sed diceres. Ꝓ quo instanti incipit presens instans cum iam sit z antea non fuerit. Respondetur q̄ non incipit alio instanti a seipso distincto. quia sic esset ꝓcessus in infinitum. sed incipit seipso instanti quod est primum instans esse quia incipit z non ꝓ alio instanti q̄ seipso.

Notandum tercio ꝓ titulo questionis q̄ instans trāsinu-

rationis est finis vel principium ipsius generationis vel alterius transmutationis. Passio aũt in ꝓposito est terminus a quo vel ad quem in trãsmutatione: hac ratione. q: quando res transmutat tunc q̃dãmodo part. Passio ergo ꝓ: in inceptiõe est vltimũ instans non esse. sed posterio: est ꝑmũ instãs esse q: esse acquirit ꝛ est terminus ad quẽ ꝙ posterio: est non esse. In desitiõe ꝓ passio prio: est esse siue vltimũ instans esse ꝛ posterio: est non esse siue primũ instans non esse. Vnde cũ questio solum querat de mutatione instantanea aut indiuisibili tantũ querit An in creatione vel alia mutatiõe indiuisibili instans eiusdem transmutatiõis tunc sit primo qñ terminus ad quez sit res creata est. Exempli gratia: sint duo instantia que sibi inuicẽ succedũt et creetur angelus in secundo instanti: querit q̃stio An ista creatio tũc sit qñ angelus ꝑ secundo instanti creatus est ꝛ non in ꝑmo nec̃ tercio subsequenti. Et licet questio solũ querat de mutatione indiuisibili: tamẽ põt applicari etiam ad generationẽ ꝛ corruptionẽ ꝛ tantũ quererẽ An res quãdo generat vel corrũpit sit vel nõ sit. Ideo ponent due ꝯclusiones.

Prima conclusio. Res successiua quãdo generatur vel corrumpit tunc est: ſm omnes. Vnde instans transmutationis motus attribuitur passioni posteriori ſcz esse in inceptiõe. sed in desitione attribuit passioni priori ſcz esse. Si ꝓ est res ꝑmanens tunc ſm viridanũ generat et corrumpit quãdo non est. quia illud non est cuius ptes non sunt. Scõm Marsilium ꝓ quando est ſm esse incompletũ. Tamen pro ꝯcordia dicãt conclusiue res ꝑmanens quando generat vel corrumpit: tunc est ſm esse incõpletum ꝛ non est ſm esse perfectum ꝛ completum.

Conclusio secunda et principalis. Instans in trãsmutatione instantanea in inceptiõe attribuit passioni posteriori ſcz esse. in desitiõe ꝓ passioni priori ſcz esse. id est: res indiuisibilis quãdo incipit vel desinit: semp est. Probat auctoritate Aresto. in hoc sexto dicentis Res aũt semp posterioris passionis est. Et cõmentato:. Instans dignꝰ est attribui passioni posteriori q̃ passioni p̃cedenti: ꝛ hoc in inceptione. Ratione ꝑbat. quia si res indiuisibilis transmutat. vel ergo est: ꝛ habet ꝓpositum. aut non est: et sic nõ trãsmutatur: cum sua transmutatio sit indiuisibilis ꝛ correspõdeat ipsi rei indiuisibili que incipit vel desinit. Item. Iustum est omnia a fine denominari. ij. de ania. sed terminus ad quẽ in acquisitiuis qui est passio posterio: est finis. ergo tota mutatio indiuisibilis debet denoiari a posteriori passione: et hoc in acquisitiuis. Sed diceres An mutatio indiuisibilis sit res met mutata vt vtrũ creatio angeli sit angelus met creatus. Respõdet. si sunt mutationes indiuisibiles in rez natura ipse nõ sunt res que transmutant nisi impropꝛie: qm̃ sicut est de motu ita etiam de mutatiõe indiuisibili siue mutato esse quia in motu sunt mutata esse sicut in linea puncta. sed ista mutata esse sunt indiuisibiles mutationes. ergo patet antecedẽs. sed motus non est suus terminus ad quẽ: nec̃ mobile. vt alteratio non est qualitas que acquirit vt probatum est. ij. ꝛ. v. phisi. sufficienter. ergo mutatio indiuisibilis non est res q̃ transmutat. Vnde vt illud intelligat: sit presens instans in quo creet angelus vel aliud indiuisibile. tunc q: angelus incipit est necesse q̃ ꝑ aliqualẽ trãsmutationẽ incipiat. sed cum instans sit indiuisibile et res que mutat: necesse est q̃ ista mutatio illis correspondens sit indiuisibilis: qm̃ sicut tempus mẽsurat motũ: ita instans mensurat mutationem indiuisibilem. Et si dicat: tũc

erit ꝓcessus in infinitum quia ista mutatio indiuisibilis etiã mutat ꝛ illa cõsequenter. Est dicendũ: q̃ non sequit. q: generatio nõ generat nec aliq̃ mutatio mutat: alia mutatione ab ea distincta. v. phisicoꝝ.

Arguit ꝓmo, Omnis res que incipit per transmutationẽ qñ incipit tũc nõ est. quia q̃d fit nõ est. v. phisicoꝝ. ꝛ ꝓ ꝓsequens secũda ꝓclusio est falsa. Respondet q̃ illa autoritas intelligit de reb̃ gmanẽtib̃ q̃ fiunt successiue: qñ iste non sunt in esse cõplete qñ fiunt.

Arguitur secundo, Omnis mutatio magis est denominanda a termino ad quẽ q̃ a termio a q̃. v. phisicoꝝ. ergo qñ res indiuisibilis annihilat ꝛ desinit tunc non est. q: non esse est terminus annihilationis. Respõdet ꝓmo q̃ Aresto. loquit de motu vt in quinto. ꝛ sic generatio et corruptio non sunt motus. Secũdo dr̃ q̃ autoritas est vera. q: mutatio denoiat a suo termino ad quem: non aũt res que mutat. vt ꝓbat argumentum.

Arguit tercio, In desitione rei indiuisibilis quando res corrumpit ipsa non est. q: dicat cõmentator. Omne illud quod corrumpit est in non ente ergo debet passioni posteriori. Respondet ad autoritatẽ cõmentatoris. Illud quod corrumpit dicit esse in non ente. quia tẽdit ad non esse: nõ autem ꝓprie.

Questio V

Vtrũ omne quod mutatur

sit diuisibile. Põstq̃ Aresto. in principio secundi tractatus cõclusit Omne quod mouet vel dẽsit: mouet ꝛ quiescit in tpe. in fine capituli ꝑmi infert hãc ꝓclusionẽ. Omne q̃d mouet ptim est in termino a q̃ ꝛ partim in termino ad quẽ. Illud enim q̃d mouet non est totũ in termino a quo: q: nondũ incepisset moueri. nec cõplete in termino ad quẽ: q: vt sic cessasset eius motus. Cũ ergo omnis mutatio est de termino a quo in terminũ ad quẽ ꝛ omne q̃d mouet partim est in termino a q̃ et partim in termino ad quem: sequit cõclusio Aresti. Omne quod mouetur est diuisibile. quam intendit: dicẽs. Q; autẽ omne necesse est diuisibile esse. qñ aũt ex quodam in quoddam omnis mutatio est: ideo querit Vtrũ omne q̃d mouet sit diuisibile. et idem esset q̃rr an indiuisibile moueat ꝛc.

Notandum ꝓmo fm mentem Aresto. in multis locis q̃ nullũ indiuisibile mouet ꝑ se. Posuit enim intelligẽtias indiuisibiles sed immobiles. vñ expresse hic ꝓbat in textu quõ motꝰ sit diuisibilis rõne tpis scz q̃ ipsum mẽsurat ꝛ diuisiõe mobilis q̃d motũ fm suas ptes recipit. q: motꝰ: mobile: tẽpus ꝓsimiliter se habẽt ad diuisionẽ. qñcũq; enim vnũ coꝝ diuidit tũc alterꝝ eq̃lit diuidit. vt in rõnib̃ ꝓclusionis patebit. Ideo licet Arest. solũ loquat de motu locali vt dare eius rationes ꝓbãt: tamẽ nihilominus põt minus ꝓncipaliter q̃rr an indiuisibile moueat aliq̃ specie motus.

Cõclusio ꝓma, Nullũ indiuisibile ꝓprie generat: corrũpit augmẽtat vt diminuit nec alterat. q: iste mutatiões fiũt successiue ꝑ partẽ post ptẽ vt supra ꝑ lõgũ ꝓbatũ est. g̃ subiectũ siue illud q̃ hijs mutationib̃ trãsmutat necessario habet ptes. imo est impossibile q̃ aliq̃d indiuisibile successiue generet aut corrũpat. Alfatio aũt cũ sit de q̃litate ꝓpria in ꝓpriã necesse est q̃ fiat successiue. sed alfatio sp̃ ꝓcedit i generatõe: corruptõe: augmẽtatõe

similiter diminutione ꝓprie dictis. An aũt sit possibile ꝙ aliquod indiuisibile alteretur: relinquo ad librum ꝓmum de generatione

Conclusio secunda ad mentem Aresto. Omne quantũ qđ mouek localiter est diuisibile. Probak ꝑ Arest. qui in hoc sexto expresse istã cõclusionẽ ꝓbat. Ratione. Omne quod mouek partim est in termino a quo ⁊ partim in termino ad quẽ. et illud sic patet: qm omnis motus est de cõtrario in cõtrariũ. v. physicoꝝ. Vnde in omni motu sunt due mutationes. Vna dicitur siue abiectiua scz termini a quo. Alia acquisitiua scz termini ad quẽ vt in motu locali mobile ꝓtem acquisiuit de vbi a quo ⁊ ꝓtem de vbi ad quez In alteratione mobile ꝓtez habet formẽ de termino a quo ⁊ ꝓtem formẽ de termino ad quẽ. ergo mobile est diuisibile et ꝑ ꝯsequens omne quod mouek est diuisibile. Alia ratio. Motus diuidik ad diuisionẽ mobilis. ꝓbat Arest. quia si aliqđ mouek rotaliter: etiã quelibet ꝑs mouebik. sed motus vni⁹ partis nõ est motus alterius ꝓtis. ꝙ motus diuidik fm ꝓtes mobilis. Item motus nõ excedik a mobili: nec excedit mobile. ergo motus diuidik ad diuisionẽ mobilis. si enim motus excederet mobile tunc motus esset sine subiecto. si aũt excederek a mobili tunc aliqua ꝑs mobilis esset sine motu. Alia ratio. Oĩne quod mouek localiter: primo ꝓtransit spacium minus se: deinde sibi equale: postea ꝓtransit spaciũ maius se. sed indiuisibili nihil est minus: necꝫ maius. Vnde dicit Aresto. sexto huius. Impartibile non contingit moueri nisi per accidens.

Arguik primo. Anima mouetur localiter vt experientia docet. quia moto toto cõposito etiã ania mouek: sed ista est indiuisibilis. Item angeli mouenk localiter vt fide credimus. sed angeli sunt indiuisibiles etiã fm mentẽ Arest. qđ posuit ad singulas speras intelligẽtias coassistentes. Respondek ꝙ nullus indiuisibile ꝑ se existens mouek localiter. ⁊ sic licet ania moueak tñ non nisi ꝓ accidẽs scz ad motũ totius cõpositi. Immo nõ mouek ꝑ motum sibi inherentẽ. hoc vult auctor sex ꝓncipioꝝ: dicens. Anima nõ mutak fm locum scz ꝑ se. necꝫ fm aliquẽ alioꝝ motuũ: nisi fortasse fm alterationẽ scz improprie dictã. Ad aliud respondek ꝙ Arest. loquik in lũine naturali. sed aliõ est ꝙ fidez dicere: aliud ꝙ rationes naturales. vnde ꝓpositiones Arest. de motu locali nõ ꝓuenũt angelis qđ mouenk localiter. Sed diceres. Tamẽ motus est accidens quantũ ⁊ diuisibile siue extensum quõ potest inherere rei indiuisibili scz angelo. Respondek ꝙ accidens quantũ ⁊ successiuũ bene potest inherere rei indiuisibili. sed nõ accidens quantũ ꝓmanens vt albedo vel frigiditas. Sunt tñ aliqui qui dixerunt motum non inherere angelo sed loco per quem mouek. Alij qui ꝓpius accesserũt ꝙ motus inheret angelo fm mutata esse siue mutationes indiuisibiles. Hanc tamẽ questionẽ relinquo domi nis theologis.

Arguik secundo. Indiuisibile vt instans in tempore generatur ⁊ incipit. ergo mouetur. et tenet cõsequentia a specie ad genus. Item anima creatur ergo mutatur ⁊ tamen est indiuisibilis. Respondek ꝙ instãs in tempore incipit per mutationem indiuisibilem ⁊ ista ꝓprie non est generatio: de qua tamen intelligik conclusio ꝓma. Ita etiam creatio ꝓprie non est generatio.

Arguik tercio fm ponentes puncta indiuisibilia in continuis. puncta vnicꝫ mouenk ⁊ non solum localiter sed etiam alterank. qz alb⁹ da-

rēk materia pūctualis que staret nuda in alteratione: ex quo in quolibet pū
cto agentis ꝑ ueńk pūctualis q̄litas in punctuale materiā. Itē secūdo, acci
dentia sunt forme indiuisibiles ⁊ tñ generank successiue et mouenk localiter.
Respondek ad ꝓmū q̄ sicut motus quantus inheret ꝓtib⁹ quātis ipsius ꝓ
nui: ita mutata esse siue mutationes indiuisibiles ex q̄b⁹ infinities sumptis
fit motus co: respōdet ipsis pūctꝫ. Et ō: q̄ punctuꝫ in ꝓtinuo ꝑ se nō mouek
sed solū ꝑ accidens. Ad secundū respondek q̄ accidentia dicunk forme indiui
sibiles q: nō diuidunk in partes diuersaꝝ rationū.

Questio VI

Vtruꝫ ante omne mutari sit

mutatū esse ⁊ econtra. Nota q̄ Arest. in capitulo tractatus secūdi ostēdit
quō sit accipiendū primū in ipso motu. ⁊ duo facit ꝓncipaliter. Primū. oīe
quod mutak q̄n mutatū est est in termino ad quē. Itē dicit: illud in q̄ aliq̄d
ꝓmo mutatū est est indiuisibile. ad est ista entitas in q̄ aliq̄d mutatum est est
indiuisibilis. q: si esset diuisibilis diuidak in duas ptes. vel q̄ in vtraꝫ parte
mutatū est: et sic nō est mutatū ꝓmo. vel est mutatū in vna parte: et sic nō ꝓ
mo mutatū in toto. vel in neutra: ⁊ tunc non est mutatū. Secundū q̄d dicit
Non est dabile ꝓmū mutatū esse impfectū. q: vel illud esset diuisibile aut in
diuisibile. Non secundū. q: esset mensuratuꝫ in instanti. vñ darek tēpus indi
uisibile: imo in isto instanti fieret motus vel quies. Non ꝓmū quia tūc diui
derek in ptē ꝓtem ⁊ posteriorem ⁊ in parte ꝓtis ꝑius esset mutatū. Ex hijs
infert Arest. suam ꝯclusionem principalem in capitulo quarto eiusdem que
est hec. Ante omne mutari est mutatum esse: quam ꝓbat tribus rationib⁹
que infra ponenk.

Notandum primo q̄ mutari est idem quod moueri successiue. sed mutatū esse est mutatio indiuisibilis. Est em̄ ꝓcise imaginanduꝫ
sicut in linea sunt puncta terminantia actu ⁊ ꝓtinuantia in potentia: ita etiā
in tꝑe sunt instantia terminantia ⁊ in motu sunt mutata esse q̄ videlicet ipm
motū actualiter terminā: co: respōdētes directe ꝓmo ⁊ vltimo instanti horę
que hora totalis mensurabat motū factū ꝑ totā horam. ergo sicut dictū est
de motu q̄ non sit suus terminus ad quem nisi impꝛopꝛie vel fm alios ma
terialiter: ita etiā mutatū esse formaliter ⁊ ꝓꝛie non est aliud q̄ mutatio in
diuisibilis. ⁊ si illaꝫ essent infinite motum constituerent ⁊ motus in istas di
uidik sicut tempus in instantia ⁊ linea in pūcta indiuisibilia. Et non est mu
tatū esse ipsa res que mutak nisi impꝛopꝛie. Ideo placet hic loquī vt videtur
voluisse Arest. de mutaꝫ esse ꝑ ipsis mutatiōibus indiuisibilibus. vt latius
infra clarescet. Questio ergo tantū querit Vtrum ante omnē motuꝫ sit alia
mutatio indiuisibilis. et econtra. id est Vtrum ante omnez mutationem in
diuisibilem sit motus et mutatio. Questio ergo habet duas partes. Primaꝫ
ꝓbat Arest. hic in textu. ⁊ pro ista Nota q̄ fm mentē Aresto. quelibet pars
motus est motus. et in qualibet parte motus sunt infinite partes: imo in q̄
libet parte sunt infinita mutata esse. et per consequens fm Arestotelem non
datur simpliciter prima vel vltima pars motus: ex quo quacunq̄ assignata
ipsa fm eū est diuisibilis in infinitas ptes. Ideo sit hec cōclusio Arestotelis

Cõclusio prima, Ante omnem motũ partialẽ est alius mo/
tus siue alia mutatio. id est: omnẽ ptem mot⁹ p̃cessit motus. Jsta ꝯclusio p/
bak auctoritate Arest. in textu. Ratio ꝓma Arest. Recipiak aliq̃d mobile q̃d
moueak sup aliq̃ magnitudine: illud pus ptransit vnam partẽ magnitudis
q̃ aliam. Cum aũt qlibet pars magnitudinis sit diuisibilis in ptem priorez
et posteriorẽ: z prior itez in ꝓrem z posteriorẽ. z sic ꝯsequenter: necesse est q
ante omne mutari sit nõ solũ mutatũ esse sed etiam mutari. Etiam econtra
ante omne mutatũ esse est mutari fm Arest. Secũda ratio. Si aliq̃d mobi
le mouek in certo tpe: illud tẽpus diuidik in ptem ꝓrẽ z posteriorẽ quaz q̃li/
bet sic diuidik. z sic in infinitũ. ergo ante oẽ mutari est mutatũ esse: exq̃ mo
tus z tẽpus sibi inuicem correspondent. Alia ratio potest sumi ex pte ma/
gnitudinis vel mobilis eodem modo sicut in ꝓma ratione. Jdeo infert Are
sto. Primo ante omne mutari est mutatũ esse. Secũdo ante omne mutatuz
esse est mutari. Tercio ante omne mutari est mutari. id est: ante oẽm motuz
partialem est alius motus: q̃cunq; eiñ pte motus assignata semp ipsam pre/
cessit alia pars que etiam est motus. Quarto ante omne mutatũ esse est ali
ud mutatũ esse. quia q̃libet ps motus diuidik in infinita mutata esse. vñ nõ
deuenik ad aliq̃d mutatũ esse quod nõ p̃cessit aliud. Jta eodẽ modo post oẽ
mutari ptiale erit mutatũ esse z econtra. imo post omnem motum ptialem
erit alius motus. Vnde inferk ista cõmunis ꝓpositio Arest. Quicq̃d move
tur mouebik z mouebak. z hec est mens Arestotelis.

Pro secunda ꝓo conclusione Nota q⁹ fm illos qui ponũt
puncta indiuisibilia in linea z instantia in tempore: isti etiaz necessario habẽt
ponere mutata esse indiuisibilia in motu p̃sertim ꝓmũ mutatũ esse z vltimuz
mutatũ esse. ideo fm illos dak prima z vltima ps motus simpliciter siue affir
matiue. Prima eiñ pars motus affirmatiue d⁹ que est ante quãlibet partez
eiusdem motus vt primũ mutatũ esse. Vltima ꝓo pars motus est que desi/
nit post quamlibet ptem motus vt vltimũ mutatũ esse. Arest o. aũt non con
cedit hoc modo dari primã z vltimã ptem motus. Exponendo aũt suplati
uum prima et vltima negatiue: ista dicik prima pars motus negatiue ante
cuius inceptionem non datur alia pars motus vt decima pars alicui⁹ mo/
tus. Illa ꝓo dicik vltima pars motus negatiue post cuius desitionem nulla
pars motus desinit vt itez decima pars motus versus finem: tam fm Are/
sto. q̃ fm alios.

Conclusio secunda eorum qui ponunt indiuisibilia mutata
esse in motu est talis. Dak mutari quod non p̃cessit mutatũ esse z dak muta/
tũ esse quod non p̃cessit mutari. Probak. tempus z motus consequunk se in/
uicem. vj. huius. sed sicut dak primũ instans et vltimũ in tpe vt supra ꝓbatũ
est: ita dak primũ z vltimũ mutatũ esse in motu directe correspondens ꝓmo
et vltimo instanti in tpe. vnde ante primũ mutatũ esse nõ est aliud neq; post
vltimũ erit aliud. Sit ergo motus localis ꝑ totam horam z a sit primũ mu/
tatũ esse directe correspondẽs primo instanti hore et b sit medietas motus c
ꝓo vltimũ mutatũ esse: tũc ante mediũ motũ scz a z b nõ p̃cessit neq; muta/
ri neq; mutatũ esse et post aliam medietatẽ scz b z c non erit alius mot⁹ neq;
aliq̃d mutatuz esse. Vnde non ante omne mutari est mutatũ esse: neq; ante
omne mutatũ esse est mutari: neq; ante omnẽ motũ est motus: neq; ante oẽ
mutatum esse est aliud mutatũ esse. Et licet ista sint ꝓtra mentem Arest. tũ

ꝓcedunt ex principio quod est cōtra Aresto. scz qꝫ ponunt puncta indiuisibilia. Et cum vtrūqꝫ sit opinio teneat placitum.

Arguit primo contra primā conclusionem. Non ante oēm motū est motus quia motus celi est eternus. viij. phisi. sed ante eternuz nihil est neqꝫ post ipm aliqd erit. Item ante motū lapidis deorsuz nō fuit alꝰ motus: posito qꝫ lapis diu quieuisset in tecto. Respondet ad primū. Aresto. loquit hic de motu finito ꝛ numerali. sed motus celi soluz est eternus in specie quia semp fuit morꝰ celi. Ad secundū dz qꝫ Aresto. non loquit de motu totali sed partiali. quia q̄cunqꝫ ꝓte motus assignata in aliquo motu totali ipsaz ꝓcessit alia pars eiusdem motus totalis.

Arguit secundo, Si ante omnem motū est alius motus et post omnē motū erit alius: tūc erit ꝓcessus in infinitū in motibꝫ quod est cōtra Aresto. viij. huius. Immo motus erit eternus. Respōdet qꝫ Arest. septimo phisicoꝝ intelligit de motibꝫ totalibꝫ vt ibidem videbit. hic ꝓo de partibus ipsius motus vnius ꝛ totalis. nec erit eternus quia eternū describit pones durationē in tpe ꝛ non durationē in diuisione. vt manifestum est.

Arguitur tercio, Si quicquid mouet mouebit et mouebat vt ex 2ciusione ꝓma sequit: tunc omne quod ḧscit quiescet et prius quieuit, quia oppositoꝝ est eadem ratio ꝛ lex. sed motus ꝛ quies opponunt. Respōdetur qꝫ sic. quia quicquid quiescit prius quieuit ꝛ postea quiescet. ꝛ hoc probatur per durationem q̄ diu scz res quieuit: que duratio est eodē mō diuisibilis sicut motus vt supra dictum est. Etiam sicut nihil mouet in nunc ita nihil quiescit in nunc. vj. huius. ergo est par ratio de motu et quiete.

Questio VII

Vtruz in tempore finito possit ptransiri spaciū infinitū ꝛ in tempore infinito possit ptransiri spaciū finitū solum.

Notandū ꝓmo qꝫ tempus finitū est tēpus terminatū scz qō habet principiū ꝛ finem. vt dies annus. Tempus ꝛo infinitum est quod caret ꝓncipio et fine. ꝛ fm Aresto. datur. quia mundus stetit ab eterno et durabit in eternum. sed fm fidem non datur: etiam modis iam dicendis. Unde tēpus infinitum imaginatur Primo quod caret principio ꝛ fine. Secūdo quod caret principio habet tū finem. vt fm Arest. tempus quod fuit ab eterno vsqꝫ in ꝓsentem horam. Tercio quod caret fine habet tamen principium. vt fm Aresto. tempus a ꝓsenti hora vsqꝫ in infinitum. Tempus ergo dicit infinitum fm durationē vel successionē. Per spacium ꝛo hic intelligit illud sup quo mobile mouet localiter vt via. Spaciū finitum est quod terminatur in sua magnitudine. Spacium aūt infinitū est quod nō terminat in sua magnitudine. Et in ꝓposito illud debet imaginari fm longitudinem tm̄ vel duas dimensiones. potest tamē etiā imaginari fm omnes dimensiones. Actualiter aūt nullum illoꝝ est. iij. phisicoꝝ. Unde questio est intelligenda conditionaliter vt sit mens Arest. Utrum si esset spacium infinitum vt linea infinita fm longitudinem ipsa posset ptransiri vsqꝫ ad finem in tpe finito. Et vtruz in tempore infinito possit ptransiri spaciū finitum solum.

Notandū secundo, exquo aresto, deducit suum propositum hic de motu regulari siue irregulari. q aliud est motus vniformis z regularis z aliud irregularis z difformis. qm regularitas et irregularitas refertur ad tēpus sed vniformitas et difformitas ad partes mobilis. Dor⁹ ergo regularis dicit qui est eque velox vel tardus in qlibz gte tpis. vt motus celi est regularissimus. ij. celi. Unde dicit aresto. ibidē. Motio celi est ꝯtinua regularis et sempiterna. apud nos vero nullus reperit motus regularis. Motus autē irregularis dicit q vno tpe ē velocior vel tardior qz alio tpe. z ille est triplex. natural' q est velocior in fine. Violentus q est velocior i pncipio. et animalis q est velocior in medio. Ille ⁊o motus dicit vniformis q est eque velox in omnibz suis gtibus. vt motus lapidis deorsum p lineam rectam est vniformis nō autē regularis. motus vero celi est regularis sz nō vniformis. Unde motus difformis est q nō ē eque velox vel tard⁹ in qlibz sua parte. vt motus celi. q: partes circa polū tardius mouent qz circa medium celi.

Conclusio, si esset spaciū infinitū ipm nō potest ptransiri i tpe finito neqz in tpe infinito potest ptransiri spaciū finitū solum ipm non iterando. Probat p aresto. q capitulo vltimo tractatus secūdi i hoc sexto istā ꝯclusionē tenet et ipam pbat certis ratōibz. Prima si esset magnitudo infinita ipa nō potest ptrāsiri tpe finito. q: accipiat aliqua pars ipius tpis infiniti in illa ptransitur certa pars magnitudis. tūc iterū accipiat pars tēpoꝛ; equalis ꝑori et sic conseqnter procedendo donec totū tempus est acceptū. tūc veniqz tota magnitudo nō est ptrāsita q: nō habet finem neqz terminū. Secūdam partē ꝯclusiōis sic pbat. Exquo in maiori tpe ptransitur maior magnitudo si magnitudo finita ptransiret in tpe infinito vel hoc esset in motu regulari vel irregulari. Non primū quia in qualibz magnitudine finita sūt partes finite quaꝛ quelibet nata est ptransiri in tēpore finito. Si ergo magnitudo sit finita est necesse q totū tempus sibi correspondēs sit finitū. Neqz in motu irregulari ex eadē causa. quoniā tunc vna pars magnitudis ptransiretur in tēpore maiori z alia in minori. Unde aristoteles vltra predictas duas ꝯclusiones ponit tres alias. Prima. mobile finitū non pōt trāsire magnitudinē infinitam in tēpore finito. Secūda. mobile infinitū nō potest ptransire magnitudinē finitā tm in tēpore infinito. Tercia. mobile infinitum nō potest trāsire magnitudinē infinitā in tēpore finito. He ꝯclusiones pbantur ratōibus ꝑdictis. Est tamē alia ratio ad oēs illas ꝯclusiōes Tria sunt que scitu cē consequunt quo ad finitatē et infinitatē. sexto hui⁹. scz tēpus motus et spaciū. si ergo vnū erit finitū seu infinitū z aliud erit tale

Arguitur primo, celum est motū ab eterno ꝗm aresto, et per consequens per tēpus infinitū. et in tali est ptransita spaciuz siue magnitudo finita. scz celum. Respondet q idem spaciū infinities est repetitū. z sic nō est contra conclusionem.

Arguitur secūdo, linea vnius miliaris transeatur per aliqō mobile tunc quia in ipa sunt infinite partes exquo in quolibet cōtinuo sunt infinite partes. quelibet pars transit certo tempore. sed cum ptes infinite tēpus erit infinitum. et tamē linea est finita vt est positū. et sic in tēpore infinito ptransitur spaciū finitū solū. Respondet q argumentū verum, pharet.

si in cōtinuo essent infinite partes quante sed tales nō sunt. Indiuisibile autem nō potest ptransiri.

Sed diceres, an motus localis possit ī infinitū tardari vl velocitari. Respondeꝯ q implicat motū localem in infinitū velocitari. ita q nō possit esse velocior. quia si fieret in instāti nō erit motus localis. Illud autem esset velocissimū infinitū. sed in infinitū potest tardari. Naturaliter autē datur motus qui est velocissimus ⁊ infinite velocitatis vt motus celi p Arestotelē. viij. phisicoꝝ et. ij. celi.

Questio VIII

Vtꝝ possibile sit aliquid moueri.

Ista questio vltima huius sexti nō mouetur ex eo q esset dubia. q; motum esse est principiū philosophie naturalis. j. phisicoꝝ. similiter octauo et secundo. imo experientia est q motus localis est. Sed cōmentator octauo phisicorū. Opinio que cōtradicit sensui non est bona. et idem. v. phisicorum. Dimittere sensum et sequi intellectum est signū diminuti intellectus. Philosophus ergo naturalis pīsupponit motū tanqꝫ euidentissimū. Sed mouet supra rationib; zenonis qui vt ferunt aliqui negauit motū localem diu putādi gratia ꝓpter quasdam ratiōes quas putabant difficulter solubiles Ideoqꝫ arestoteles ipm in tractatu tercio vsqꝫ ad finē reprobat soluēs suas ratōes vt in argumētis patebit. Sit ergo hec cōclusio. Non solū possibile est aliquid moueri sed actualiter aliqd mouet. patz ex iam dictis.

Arguitur prima ratione zenōis, Omne quod est in equali loco quiescit ⁊ non mouet sed omne quod mouet in quolibet nūc siue instanti est in loco sibi equali: ergo nō mouet. Maior est nota. quia illud qō mouetur localiter debet mutare locū. Minor etiā patet quia in nūc nihil mouetur vel quiescat. sexto huius. Respondet aresto. q zeno pīsupponit tempus cōponi ex ipis nunc indiuisibilib; sed illud nō admittit Arestoteles. Etiaz aliter respondet ꝓpter illos qui ponūt tēpus cōponi ex instantib; negando maiorem. quia res que mouet est continue in loco equali ex quo est in loco. sed omnis locus est equalis suo locato. iij. phisicoꝝ. Sed ita esset vera. Illud quod in quolibet instāti est in eodem loco nō mouetur scz p se. et tūc minor est falsa. et sic locus equalis equiuocat

Arguit secunda ratōe zenonis, Omne quod mouetur pus ptransit medietatē spacij qꝫ totū spaciū. ergo necesse est ipm prius attingere mediū qꝫ finem. mediū autē est infinitū. sed infinitū nō potest ptransiri. Respondet q mediū est solū infinitū in potētia. sed infinitū in actu nō pōt ptrāsiri. Et dicit Arest. q hec ratio sit soluta prius

Arguitur alia ratōne zenonis achileia, si aliquid moueret tūc velocissimū nō posset attingere tardius motū Probat. ponanꝫ sub eodem spacio equus ⁊ musca ⁊ incipiat musca moueri a medio. equus autez a principio. tūc antecedꝫ equus moueat ad aliquā distantiā: musca etiā ē mota ad aliqualē et sic cōsequenter vsqꝫ in infinitū. vnde equus nō pcurret muscam. Respondet arest. q tandem equus pcurret. Sed cōmentator auerrois ipm reprehendit dicens. quelibet vetula sic potuit soluisse. Et respondet q

tandem spaciū abbreuiabit. Ratio autē zenonis esset vera si equus ꝛ mu/sca mouerent eque velociter vel tarde.

Arguitur alia ratiōe eiusdem, si aliquid moueret tūc vnum mobile in eodem tēpore adequato ptrāsiret duo spacia quoꝝ vnū i duplo est maius alio. Probat ꝛ ponat mobile a. et spaciū b ꝛ aliud spaciū c minus q̄ spaciū b et a. et b moueat cōtra seinuicem vnū sub alio spacium vero c q̄/escat. tūc mobile a trāsiuit spaciū b quod in duplo est maius spacio c. Re/spondet Arest. q̄ in equali tēpore ptransitur magnitudo equalis ꝛ alia ma/ior. ꝛ nō est incōuenies sicut ponit argumentū: exquo spaciū b etiā mouet. Secus esset si ambo spacia quiescerēt. qz tūc vnum mobile nō pōt transire vno tpe spacia duo quoꝝ vnū est in duplo maius alio. Illud vero non fit in casu posito.

Arguitur alia ratione zenonis, si aliquid mouetur inter cō tradictoria. scz de esse ad non esse vel econtra. vel illud mobile est in termi/no a quo et sic nō mouet. vel in termino ad quem ꝛ iterū nō mouet: necꝫ in medio quia inter contradictoria nullum dat mediū. Respōdet aresto. illud quod mouet inter cōtradictoria partim est in termino a quo ꝛ partim i ter/mino ad quem. ex sexto huiꝰ. Et dicit consequent q̄ esse incompletū ꝛ non esse completū nō contradicūt. Et hoc modo inter esse et nō esse vel econtra est motus, alias vero nō. Alie ratōnes due sunt faciles ꝛ habent in textu.

Finit liber sextus phisicoꝝ.
Sequitur liber septimus

Phisico. VII Questio I

Vne quod mouetur ne

cesse est ab aliquo moueri. Sicdem in seipo nō habz pncipiū motus manifestū est q ab altero ꝛc. Iste est liber septim⁹ phisicoꝝ aristotelis in quo arist. determinat de cōparatōe motuū ad primū motorem ꝛ inf se. Unde totus liber duos ꝑtinet tractatus. In primo ostendit q nō sit ꝓcessus in infinitū in mouentibz ꝛ motis. In secūdo agit de compatōe motuū inter se. Ad ꝓbandā pmam conclusionez ꝑmittit pmo ꝛ ꝓbat q omne illud qō mouet mouetur ab alio. ꝛ ponentur sue ratōes in pmis duabus questionibz. Ideo queritur primo

Questio I

Vtrū omne quod mouetur

moueat ab alio. Pro quo notandum primo fm Aresto. a pncipio quinti phisicoꝝ q moueri p accidens est moueri ad motū alterius qō nō est sua pars vel accidens sibi inherēs. vt albedo in homine mouet p accidens ad motū hois. Itē sedens in equo mouet ad motū eius. Item lapis q mouet deorsum nō mouet p accidens sed p se. quia licz moueatur ad motū gravitatis tamē gravitas est accidens sibi inherens. Illud autem mouetur p se quod nō mouet ad motū alterius imptinentis. vt graue mouet p se deorsum. Moueri p se ꝛ primo est rem moueri fm se ꝛ quodlibet sui. ita q mobile est totale mouēs et motū. ꝛ actu fm aliqs in rebz ꝓpositz nullū dak. qm omne quod mouet mouet ab alio. s. influētia ꝛ pma intelligētia. In rebus em ꝓpositz ꝓsiderak res mouēs. scz forma q p se mouet licz etiā moueak per accidēs ad motū toti⁹. Et etiā ꝓsiderak res mota soluz. scz materia prima. Si ergo aliqua res deberet esse p se mouēs ꝛ mota essz necesse q qlibz ps moueret qūlibz ptē ꝛ cū hoc ipum totū. et q totū moueat qūlibet ptem. Ideo volūt aliq q arest. h̄ posuit suū dictū sup impossibili. Sed tū est dicēdum q forma substantial' p se mouet totū ꝓpositū. ꝛ etiā mouet p accidēs ad motum totius. Unde totū compositū aliquo modo dicit moueri p se ꝛ primo quia fm se ꝛ quodlibet sui mouet. et idem est mobile ꝛ mouens. s. forma Vel dicitur fm cōmentatorē q Aristoteles loquit cōditionaliter. scz si aliq̄ pars alicuius rei quiescit: talis res non mouet p se primo. Sed moueri per se ꝛ non primo est moueri fm se ꝛ quodlibet sui. ita q nō sit causa totalis sui motus. Vel sic fm Aristotelē quinto huius. Est quādo res mouet ratōne sue partis. vel pars mouet ad motum totius. vt quando homo mouet ab anima que mouet ab appenbili. Illud aūt mouet a se qō mouet a pncipio intrinseco. vt graue mouet a se deorsum. similiter leue sursum.

Conclusio. Omne qō mouet mouet ab alio qō nō est ipsuz mobile. id est. nihil mouetur a seipo per se primo. Probak autoritate allegata. Et idem vult octauo phisicoꝝ. Et ratione Aristotelis in textu tali. Oē quod mouetur mouetur naturaliter aut violenter. Si violenter tunc manifestum est q mouetur ab alio. scz a pncipio extrinseco. Si vero naturaliter

tūne mouek a sua forma substantiali que est principiū motus.ij. Phisi. Sed forma substantialis distinguik a toto: cum sit pars eius. Vnde est mens cō/ clusionis q̄ nihil per se mouet seip̄m vt etiam dicit cōmentator.ix. methaphi sice. ita q̄ sit sensus: nihil mouetur a seipso per se z p̄mo.

Arguik primo, Animalia mouenk ex se. viij. Phisicoꝝ. ergo non ab alio. Item fm cōmentato: c.iij.celi. Lapis mouet se deo: sum inq̄tū grauis z mouek inq̄tum est in potentia deo: sum. et p̄ ꝓsequens mouek per se z non ab alio. Respondek q̄ aialia mouenk ex se quia nō indigent alio mo uente extrinseco ad eoꝝ motuꝫ initiandū. mouenk tñ a sua forma. Vnde ex se z ab alio non opponunk sicut neq̄ p̄ se z ab alio: qm̄ lapis p̄ se mouek deoꝝ sum z mouek ab alio scz forma substantiali z grauitate. z licet forma substā/ tialis lapidis etiam moueak deo: sum z non ab alio: tamē non mouek per se sed per accidens.

Arguik secundo, Homo mouetur voluntarie de vno loco ad aliū etiā p̄ se primo vt homo currēs z tamē non mouek ab alio: imo eius anima p̄ se z cum intētione mouek de vno loco in aliū z seipsam mouet. Ite3 Aresto. a principio quinti phisicoꝝ exēplificat de illo quod mouek p̄ se p̄mo dicens. Aliud ꝫo p̄ seip̄m primū vt medicus q̄dem sanat. Respondek q̄ aia hominis non mouek p̄ se sed p̄ accidens quia ad motū totius cōpositi. z sic p̄ se non valet tantū sicut ex intentione. Ad aliud ꝫ: q̄ Arest. hic loquik de mo tu locali. sed in. v. phisicoꝝ exēplificat de motu alteratōis.

Arguik tercio. Anima in intelligendo actuat seipsam vnde per se seipsam mouet z cum sit indiuisibilis mouek per se primo. vt patet ex supra dictis. quia est mouens per se z p̄ se motū z tamē a nullo alio mouetur Ita eodez modo voluntas mouet seipsam. Respondek breuiter q̄ omne q̄d mouek localiter et p̄ se necessario mouek ab alio: ita q̄ nihil mouet seip̄m de loco ad locum p̄ se. z hec est mens Aresto. Qm̄ omnia que mouenk localiter si sunt inferiora mouenk p̄ influentiam z motum celi. celum aūt mouek a sua intelligentia que vltra est imobilis. Nunc ergo ad argumentum dicik q̄ ani ma non mouet seipsam localiter per se. sed dicitur se mouere methaphorice. Vt aūt ꝓpositio z conclusio Arestotelis fiat clarioꝝ Consequenter et secun do queritur.

Questio II

Vtꝝ probatio qua Arest. pro

bat oē qd̄ mouek moueri ab alio: ꝫcludat z sit sufficiens. Notandū p̄mo q̄ demōstratio siue ꝓbatio Arest. q̄ ꝓbat suā ꝫclusionē: est illa. Nihil q̄d quie/ scit ad quietē alteri⁹ mouetur a se p̄ se z p̄mo. sed oē q̄d mouek ab intrinseco quiescit ad quietē alteri⁹. ḡ nihil quod mouek ab intrinseco mouek a se p̄ se z p̄mo. z p̄ ꝓseq̄ns oē q̄d mouek mouek ab alio. Anteq̄ tñ ista demōstratio in telligatur supponunk duo. Primū. Omne qd̄ mouek est diuisibile: qm̄ nullū indiuisibile mouetur. vj. phisicoꝝ. z hoc fm mentē Arest. vt supra illud ꝓba tum est in sexto. Secundū quod supponitur. Omne illud q̄d quiescit ad q̄/ etem alterius non mouetur per se et primo. Probatur. quia illud conuenit alicui primo et per se quod sibi conuenit fm se et quodlibet sui. si ergo vna pars quesceret totum non posset moueri per se et primo: cum moueri per se

et primo sit moueri fm se et quodlibet sui. Ideo sequit q descente pte necessario totū descat. id ē nō mouet p se et primo. Et sic descere hic capit stricte, ut opponit moueri p se et pmo. Illis suppositis sic intelligat demōstratio. Illud quod descit ad detem alterius scz siue ptis nō potest moueri p se et pmo per secundā suppositōem. ex quo nō mouet fm se et quodlibet sui. Et omne qđ mouet habet ptes ex pma suppositōe. Sed omne mobile necessario descat vna eius ptū descente. ergo nullū mobile mouet a se et p se pmo. ğ vltimo oē qđ mouet: mouet ab alio qđ a tali mobili distinguit. et sic tota difficultas est in illa ppositōe. descente pte descit totū. id ē totū nō mouet p se et pmo si vna eius pars descit. Hec ergo pbatio licz nō sit syllogismus vel demonstratio potest tn sic reduci ad demonstratōem. Nullū ens qđ mouet p se et pmo descit si sua pars desceret. sed omne qđ mouet descit si sua pars descit. ğ nullū ens qđ mouet: mouet p se et pmo. Et ista est fm cometatorem demōstratio q: est. q: pcedit ab effectu ad causam. Motus em est effectus cuius a q pcedit. siue a quo mobile mouet. sed illud qđ mouet est mediū huius demōstratōis. Quidam aliꝰ tamē voluit q esset demōstratio ppt qđ. quia des partiū est causa quoties totius. et respectu huius etiā potest esse demonstratio ppter quid.

Respondetur ad questionē. pbatio aresto. ad intellectum

prius dictū cludit et est sufficiēs. pbat autoritate aresti. huic in textu q ēā tanq pbatiuam et sufficientē posuit. Et ratōe p conditiones et diffinitōem bone demonstratōis seu pbationis.

Arguitur primo. pbatio arestotelis non concludit. q: ī ea ponit. illud quod mouet quiescit ad quietē siue partis sed illud est falluz. q: celum mouet et tamē nō descit neq etiā sua pars q: nō est timendū q celuz stet. Rndet q aresti. loquitur cditionaliter hoc mō. illō qđ mouet desceret si sua ps desceret. sed ps celi nō descit igit neq totū celum descit.

Arguitur secūdo, minor est falsa. q: si homo esset affixus solo digito et alias totū corpus moueret: tunc fm Aresti. ille hō nō moueretur quoniā descente pte quiescit totū. sed hoc est falsum. q: motus est in maiori pte mobilis. sed a maiori debet fieri denominatio. vt. huius. Rndet q iste hō diceret moueri sicut pbat argumentū. Non aūt diceret moueri p se et pmo cum nō mouet fm omnes suas partes. et hoc voluit ipa minor vt lati⁹ sup.

Arguitur tercio, indiuisibile vt angelus mouetur localiter per se et primo. q: nō ab alio. ğ nō oīne qđ mouet mouet ab alio. Q3 autez moueat p se pmo pbat p diffinitōem ei⁹ qđ mouet p se et pmo. Rndet cedendo totū argumētū fm fidē. sz fm viā arestotelicā et naturalē sup quā dāt pbationes et cludones aresti. negat q aliqđ indiuisibile moueat successiue etiā quacūq specie motus. Et illud voluit pma suppositio q nullū indiuisibile mouetur.

Questio III

Vtrū in mouentibus et motis sit pcessus in infinitū.

Aresto. in capitulo secūdo pmi tractat⁹ pncipaliter, pbat q deueniendū sit ad pmū motū et motorē imobilē. Et supponit pmo q motus et motū sint simul. Secōo q motus vniuscuiusq mobilis ē

finitus. postea infert talē ꝯclusionem. Necesse est esse aliquod ꝓmum mo/
uens ⁊ motū ꝓmū erꝯ i mouētib⁹ ⁊ motis nō ē ꝓcessus in infinitū. q: si sic se
quereꝯ q i tꝑe finito esset mot⁹ infinit⁹. qđ est falsū ⁊ ip:obatū sexto huius.
Dia em illa mouētia ⁊ mota essent infinita et mouerēt tꝑe finito. ꝙ in tꝑe fi
nito motus fieret infinit⁹. ⁊ hec est ratio Aresto. Exquo ꝙ ꝓ⁹ ꝯcluꝫ ē. oīe
qđ mouet moueri ab alio. ⁊ si illđ mouet mouet ite ab alio: sic ꝯ. Vñ q
rit qstio an sic ꝓcedat in infinitū vel deueniat ad aliqđ mouēs imobile. Et
in ꝓposito aresto. vult q in mouentib⁹ ⁊ motis co:poreis nō sit ꝓcessus in i/
finitū. In secūdo ꝓ⁹ metha. vniuersalit ꝓbat q in nullo genere cause sit pro
cessus in infinitum

Notandū primo Exquo mouens est causa efficiens et mo
tus eius effectus q agens causa siue mouēs est duplex. Aliq em cause effici/
entes sunt subo:dinate. ſ. quaꝝ posterio: depēdet a ꝓori vel in sua actōe vel
in suo esse. Et ille sunt duplices. ſ. essentialit subo:dinate quaꝝ posterio: nō
pōt agere vel causare effectū nisi prio: agat. vt causa prima est dē et sibi sub
o:dinat intelligētia secūda. huic aūt subordinat astꝝ vel celū. Deinde influ
entia vniuersal vt lux et lumē vel q̄litas ꝓma. vl specialt. et huic ꝓseq̄nter sub
o:dinant alie cause inferio:es. ꝓm mētē em arestotel causa supio: nō potest
agere sine inferio:ib⁹ subordinatis neꝯ a fortio:i ecōtra. sec⁹ ꝓ⁹ o fide credim⁹
Vnde q alique cause sint inuicē subo:dinate essentialit requirit Primo q
subo:dinās siue prio: sit ꝑfectio: cꝰ subo:dinata siue posterio:. ⁊ h̄ i genere
cause. vt celū est ꝑfect⁹ in causando cꝰ hō. nō aūt simplr. Scđo q subordi/
nās sit causa subo:diate. Tercio q subo:diata nō possit agere nisi subordi/
nans agat. Alie ꝓ⁹ cause subordinant accidentalit. ſ. vbi posterio: pōt age/
re sine actōe ꝓoris ⁊ ecōtra. nō tn pōt esse vel fieri sine ꝓori. vt fil⁹ subordina
tur patri ⁊ pater auo. auus adauo. et sic ꝓm Aresto. vsq; i infinitū. Cause ꝓ⁹
nō subordinate sunt quaꝝ vna nō dirigit in agēdo ab alia neꝯ ab ea i esse
dependet vt hō asinus forma substantialis ignis ⁊c.

Conclusio ad mentē Aresto. In mouentib⁹ ⁊ mobilibus to
talib⁹ essentialit subordinat⁹ nō ꝓcedit in infinitū ſz dat status in ꝓmo mo/
tore. Probat auto. aresto. q h̄ in isto septimo ꝓbat cum dicit. Non in infinitū
abibit sed stabit alicubi ⁊ erit aliqđ qđ erit causa motus ⁊c. Idē vult in. ij.
metha. In causis efficiētib⁹ nō ē ꝓcessus i infinitū. sed omne mouēs est cau/
sa efficiēs. Ratio vero aresto. quā hic in h̄ septio posuit supra posita est cir/
ca principium huius questiōis.

Arguitur primo. Ratio aresto. nō ꝯcludit ꝙ niaz supponit
falsum ⁊ impossibile. ſ. q infiniti mot⁹ totales possint simul ꝯtinuari. ꝓcedit
em sic. si infinita essent mouētia et mobilia etiā infiniti erūt mot⁹. ⁊ p ꝯseq̄ns
erit vnus motus infinitus in vno tꝑe finito. Ideo aūt aresto. supponit impossi/
bile aut ei⁹ ratio nihil ꝓbat q̄z vtrūq; est incōueniēs. Primū em ꝓm eū est i
possibile ⁊ ip:obat. v. physico:. qm̄ ois mot⁹ est de ꝯrario in ꝯrariū. ſz ꝯria
nō ꝯtinuāt. Itē motus nō est motus. v. physico:. qđ fieret si h̄ ꝓmū suppo/
nit. Scōm etiā essz incōueniēs q: frustra adduxisset hāc rōem. Rndet bre/
uiter licz multi lōgis disputēt ꝓbis de ista rōe aresto. et q̄rūt An aresto. sp i su/
is ratiōib⁹ vtat potētia naturali. Si em vtit tūc rōes sue nō concludūt. Et
o: ꝯcluſiue. Siue fuerit vicio trāslatoris siue aresto. p se posuerit. Q, vsus fu
erit licz in paucis rōib⁹ potētia nō naturali. Dic em. uq. physico:. q possibili

le sit mediū rarefieri i infinitū. Itē ibidē impugnās diffinitōem vacui. Vas cuū ē in q̄ nō est corpus graue vl leue: dicit. Si esset corp⁹ sonor q̄ nō esset leue vel graue illō fm hanc diffinitōem essz vacuū. cū ipossibile sit corp⁹ sonorosum esse sine leuitate z ḡuitate saltē naturalit sicut etiā mediū vt aer nō pōt naturaliter rarefieri in infinitū. Ad rōem aūt aresti. quā in h̄ septio adducit ō: q ipa nō ꝓcludit pbatiue sed solū psuasiue qm̄ supponit ipossibile. vt pbauit argumentū licz sīnia aresto. sit ratōi et veritati ꝓformis. Vñ sola autoritate firmat q in mouentib⁹ nō sit ꝓcessus in infinitū. qm̄ aliqs sp cuaderet dicens q in mouentib⁹ et motis esset circulatio. Itē q idē moueret seip sum. et sic multa psuasiue pbant ab aresto.

Arguitur secundo fm mentē aresti. mundus stetit ab eterno z stabit in etnuz. vij. phisicoz. et sic nō deuenīt ad pmū patrē necz vltimuz filiū. sed pater est causa efficiēs filij et p ꝓseqns in causis efficiēt⁹ est ꝓcessus in infinitū. Vnde etiā dicit aresti. ij. de gene. Generatōes sunt ppetue q̄ nā generatio vni⁹ est corruptio alteri⁹. z ecōtra. j. de gene. Rñdet q pr aut adamus et sic in infinitū nō sunt cause essentialt subordinate vt supr patuit. necz cause mouētes qm̄ nō sunt simul. Et consequenter dicit q generatōes sunt ppetue in specie. q: semp est generatio

Arguitur tercio. in motu celi sunt infinite ptes quarū queli bet mouet z mouet hec iferiora. ḡ in mouentib⁹ z motis ē ꝓcessus in infinitū. Itē caliditas ignis est diuisibilis in infinitos grad⁹ quoz quilibet agit et aliq̄d causat. ḡ in causis efficiēt⁹ ē ꝓcessus i infinitū. Rñdet q mēs aresto. est. Exquo omne q̄ mouet: mouet ab alio. in illis motis et mouentib⁹ non est ꝓcessus in infinitū. et sic intelligit de mouentib⁹ et motis actu sepatis siue totalib⁹. sz ptes celi nō sunt hmōi necz etiā subordinat sibīnuicē essentialt

Questio III

Vtrum omne mouens sit simul cū illo q̄ mouet.

Pro cui⁹ introductōe nota q aresti. ex q̄ in capitulo ij. supposuit omne mouēs z motū esse sit. in capitulo tercio istā suppositōem deducit et pbat inductiue nō solū de motu locali sz etiā de motu alteratiōnis et fm quantitatem vt latius infra.

Notandū primo q mouens in ꝓposito est mouens in genere cause efficiētis. et sic licz finis etiā moueat sz oēs causas. ij. phisicoz. tamē solū mouet metaphorice et nō vt efficiēs. Est aūt mouēs duplex. q: aliq̄ q̄ est ꝓmū vltimū siue imediatū. s. q̄ est imediate cū mobili p indistātiā vt man⁹ mouēs baculū. Aliq̄ est mouēs mediatū sz q̄ mediāte alio mouet aliq̄ mobile vt mouēs lapidē mediāte baculo. Eodē mō mobile ē duplex. Primū siue imediatū q̄ imediate ē cū mouēte. Mobile mediatū est q̄ nō immediate attingit p aliq̄ mobile. Et sic simul dicit simultatē indistantie. sz inter que nō mediat corpus grossum. Vnde nō dicit simultatez loci. q: impossibile est duo corpa esse simul i eodē loco. iij. phisicoz. Mouens ergo aliud potest esse vt p virtutē specialem vt intelligentia cum sua spera. et luna cū mari qñ ipm fluere et refluere facit. Vel p contactū vt mouentia apud nos frequenter sunt cū suis motis vel mobilibus.

Notandū secundo antea ꝫ conclusio inferatur q̄ arest. pro
bat suā conclusionē inductiue de oib⁹ specieb⁹ mot⁹. Et p illo supponit q̄
tres sint species motus. s. fm locū vt motus local. fm q̄litatē vt alteratio. et
fm quantitatē vt augmētatio diminutio. Et p̄mo de motu locali q̄m om̄e
quod mouet localiť aut habz intra se p̄ncipiū. id est mouet motu naturali. z
sic certū est q̄ mouēs siť est cū suo moto. Vel habz extra se p̄ncipiū. i. mouet
violenter. et tūc siť mouēs est cū suo moto vt patz inductiue. Et ad illud p
bandū ponit q̄tuor species motus violēti. z sunt pulsio tractio vectio z fri⁊
go. Pulsio est mot⁹ local⁹ in quo mouēs pellit mobile a se vel ad se. z habet
duas species. Prima dr̄ expulsio z est q̄n mouēs deficit z sepaꝛat ab eo q̄ ex
pellit. vt q̄n lapis p̄icit. Scōa species dr̄ impulsio. s. q̄n pellens nō deficit si
ue sepaꝛat ab eo q̄ impellit. vt p̄tinue trudēdo lapidē a se. vel q̄n man⁹ impel
leret lapidē ad se. Tractio ē q̄n trahēs nō sepaꝛat ab eo q̄ trahit siue trahat
ad se vel a se. vt si aliq̄s traheret nauē cū fune. Et habz sub se duas species
Prima dicit spatiis et est q̄n gladio aliq̄d scindit et cū hoc gladi⁹ trahit.
Secūda species dicit expiratio. s. q̄n aliq̄s attrahit anhelitū vt expuere pos
sit. Vertigo ꝑponit ex pulsu z tractu. Est em̄ motus in quo mobile ex vna
parte trahit et ex alia pellit. Vectio ꝑponit ex trib⁹ motib⁹. s. pulsione tracti
one et vertigine. Illud em̄ q̄ vehit mouet ad motū vehentis. ſz vehiculū
pellit z cū hoc trahit. In hijs ḡ oib⁹ motib⁹ violēt⁹ mouēs est siť cū suo mo
to. De alteratōe etiā ptz inductiue. q̄ calefactiēs est cū calefactibili z sic de
alijs. siť i alteratōe spūali alterās et alteratū sunt simul vt visibile alfat aerē
q̄ ꝑsequenter alterat visum. Similiter augmentās est cū augmentato z di
minuens cum diminuto

Conclusio. Omne quod effectiue aliud mouet est simul cū
eo p̄ contactū vel virtutē specialē q̄ est suū instrumētū. Probat aūctr arest.
qui istā ꝑclusionē p̄bat. Vñ dicit. Manifestū est igit̄ q̄ mouētis vltimi et
moti p̄mi nullū est medū. Et dicit ibi ꝑmentator. Notorē ꝓpinquū z mo
tū esse siť est necessariū ad p̄cedentē q̄stiōem. ſz q̄ sit deuenire ad aliq̄d mo
uens immobile. Ratōe p̄bat arestotel⁹ in secūdo notabili posita. Immo in⁊
ductiue z p̄ experientiā p̄bat et p̄ se notū est. Omne q̄d aliud mouet necessa⁊
rio esse siť cū ipo. Ideo ꝑsens cōclusio ē p̄nciptū suppositū i naturali phia.

Ultimo loco argumentorū ponent quedam dubia. Pri⁊
mū magnes attrahit ferrū surſū et trā nō est cū ipo. Scōm sol mouet herbā
q̄ dr̄ elitropia siue solsequiū fm motū suū et trā nō est cū ea herba. Tertium
est q̄dam piscis in mari noie torpedo q̄ vt referunt q̄n deꝑhendit facit tre⁊
mere man⁹ piscato⁊. Rñdet ad illa tria q̄ h̄ fiat speciali et occulta ꝓtute ip
sa⁊ re⁊ q̄ nos latet. q̄m q̄dītates re⁊ latēt nos. vij. metha. ſz iste ꝓprietates
fluūt imediate a forma. Vñ q̄n lapis magnes actuak z fricak in pāno velo⁊
cius attrahit. si aūt inungak oleo cessat attrahere ferrū fm ꝑmentatorē. q̄nā
cius virtus impedit multiplicari. Attrahit aūt ferrū z nō lignū vel aerem.
q̄ oē agēs agit in subiecto p̄dispōsito. ferr⁊ em̄ nature magnet⁊ ꝓuenit. Ita
etiā dicak de alijs duob⁹. Quartū. quō sol attrahit vapore surſū cū sit aqus
z grauis z sol nō sit cū eo. Rñdet q̄ sol p̄ suos radios leuificat vaporem. et
sic q̄ leuis ascendit z partim trahit surſum. Quintū. quō luna mouet aq̄s
z similiť boies q̄s dicim⁹ lunaticos. ita q̄ sepe incipiāt furere. Ita etiā mo⁊
uet mēstruū in mulere z alterat oia corpa in plenilunio. Rñdet q̄ luna ifluit

in omnes res hūidas: imo in omnē humorē. ergo qñ est plena maximuꝫ habet dominiū supra mare: qm illud tumefit ꝛ ꝙdāmodo bullit. Sic etiā cerebꝝ cū sit humidū indisponit in plenilunio ꝛc. Septimū dubiū. quō ꝙdliber mēbrū in homie attrahit nutrimentū cum nō sit cū eo. Respōdet ꝙ in ꝙliber membro est ꝓtus attractiua et est naturalis ꝛ initiatus calore cuius est attrahere. vñ videmus ꝙ attrahit ꝓuenies ꝛ sibi ꝓportionatū ꝛ dimittit disproportionatū. Septimū. Quid mouet lapidē ꝓiectum si manus ꝓicientis corrūpet. Respōdet ꝙ impet⁹ p ꝓicientē impressus ꝙ tā habet vim leuitatē. Octauum. dicunt vetule: si animal morit in manu hois: manus ipsa tremet. Respondet ꝙ natura ipsi⁹ aialis tā morituri q̄rit vndiqꝫ sui ꝓseruationē. et cum intra se nō possit: attrahit ipūm et calorē in manu existentē: quo attracto sequitur manus tremula. Est tñ iste tremor facliter recupabilis. Nonū. Qui habet singultum ꝛ tangit sibi pulsum statim cessat: cū tñ ille tact⁹ sit in brachio et singultus in stomacho. Respōdet ꝙ p hoc ꝙ pulsus tenet ꝛ obstruit calor fit fortior: ideo ꝓsumit materiā que facit singultum si fuerit pauca. Decimū Quid mouet melancolicos qñ currūt ad siluas ꝛ putāt se captiuari. Respōdet ꝙ melācolia in eis generata. Undecimū. Quō mulieres venefice mouēt sepe aliquem ad multa miliaria. Respōdet ꝙ hoc nō est naturale ideo cessat causa ꝛ modus: nisi forte fieret p quendā spiritū fortissimū ex herba vl radice extractū. Ultimū dubiū. Speculū vstoriū cōburit pannū et tñ hic non est ignis neqꝫ pannus est cū speculo. Respondet ꝙ in ꝓcauitate speculi congregant radij solis ꝛ isti vniti fiūt fortes ꝛ p reflexionē ad ptem oppositā vbi est pannus ipm pānū incendūt ꝛ comburunt.

Questio V

Vtrꝫ ad omnes et solas qualitates tercie speciei sit p se motus siue alteratio.

Exq̄ Aresto. supra quinto phisicoꝝ ꝓdusit ꝙ solū ad tria ꝑdicamēta sit p se motus. scz ad quantitatem vt augmentatio. ad qualitatez vt alteratio. ꝛ ad vbi sicut motus localis. In hoc vltimo capło ꝑmi tractatus determinat an ad omnes qualitates sit p se alteratio. vel an solū ad illas que sunt de tercia specie q̄litatis. Concludēs ꝙ ad solas qualitates de tercia specie est per se alteratio. ꝛ ꝓbat pulcerrime: vt circa ꝓclusionem videbit.

Notandum primo ꝙ motus vt in septimo accipit hic strictissime ꝓut est mutatio successiua q̄ fit in subiecto existēte hoc aliqd in actu. id est in subiecto ꝙd est totū cōpositū: quā nō ꝑcedit ali⁹ mot⁹ ꝓprie dictus Et sic sola alteratio q̄ fit inter q̄litates ꝑmas est motus. Unde alteratio licz capiat multis modis vt visum est in. phisicoꝝ. tñ hic accipit ꝓprissime ꝓut sic diffinit. Alteratio est mutatio successiua inter qualitates actiuas ꝛ passiuas facta: nō ꝑsupponēs q̄ntū est de se aliā mutationē preuiā siue ꝑcedentē. Et sic habet sub se q̄tuor species ꝑm ꝙ q̄tuor sunt qualitates ꝑme. scz calefactionē: frigefactionē: hūefactionē: ꝛ siccefactionez. solum enī he q̄tuor q̄litates agūt ꝛ patiunt p se ad inuicē. Albedo enī p se nō agit neqꝫ alia spēs coloris. Patet ꝙ Primo ꝙ calefactio aq̄ hic est alteratio ꝛ licet freq̄nter ꝓsupponat motū localē. sicut alteratio cibi in stomacho. q⁹ necesse est ꝙ alterabile ponet ꝛ applicet alterāti ꝙd sine motu locali fieri nō pōt: tū q̄ntū esset ex pte alterā-

tionis nō ꝓsupponeret motū localē. Secundo patet ꝙ calefactio que sequit motū ꝛfricatiuū hicnō est alteratio. qz sꝑ ꝓsupponit ꝛfricationē. Alteratio nē ḡ ꝑ se esse ad aliquā qualitatē est ipsam sꝑ soluz et imediate terminari ad ista qualitatē. hoc est: est suū terminū ad quē immediatū z extrinsecū esse q̄litatē. vt alteratio ꝓprissime accepta semꝑ per se terminat ad vnā qualitatuz primaꝝ. qz ꝑ ipsam sꝑ z solū acq̄rit vna ex q̄litatib⁹ primis. De hoc repetat illud q̄d ḋnto phīsico ꝝ est dictū ibi. Vtrū solum ad tria p̄dicamenta sit per se motus.

Notandū secundo ꝓo clariozi intellectu rationū Aristotelis ꝙ ꝓm eum in p̄dicamentꝫ q̄tuo: sunt species q̄litatis. Prima est habitus vel dispositio. Habitus aūt est triplex. Alich est coꝛpalis q̄ fundat subiectiue in coꝛpe z habetur a natura. vt pulcritudo: agilitas: naturalis fortitudo. Alius est habitus intellectualis q̄ subiectiue est in ania z sunt ḋnq̄ in litterꝫ huiꝰ dictionis sispa designati. scz sapiētia intellectus scientia prudentia z ars. Alius est habitus moralis z est virtus vt liberalitas iusticia magnificentia magnanimitas tpantia ꝛc. In hac ḡ ꝓma specie reponunt oia noia habitum: oēs ꝟtutes: oia vicia: oēs scientie ꝛc. Secunda species est naturalis potētia vel impotētia: in q̄ reponunt oēs z solū ꝓprie passiones ꝓter vnā scz tempus q̄d ponit in quātitate. Tercia species est passio vel passibilis q̄litas in q̄ ponunt oia obiecta sensuū exterioꝝ. vt oēs colores: sapoꝛes: odoꝛes: soni: q̄litates ꝓme. z hoc de obiectꝫ ꝓprijs. Quarta species est forma vel circa hoc alicuius figura in q̄ reponunt oēs figure rez naturaliū z artificialiuz vt triangularitas rotunditas. Et breuiter oēs res artificiales.

Respondet ad questionez. Ad solas qualitates que sunt de tercia specie terminat ꝙ se alteratio strictissime accepta: nō aūt ad oēs. ḋa solū ad q̄litates ꝓmas. Ista cōclusio ꝓmo ꝓbat auctoꝛitate Aresti. in hoc septimo dicētꝫ. Cum aūt oia q̄ alteranꝝ a sensibilib⁹ alterant et solum hoꝝ alteratio est q̄unq̄ sm se dicunt pati ab eis. Cōmentatoꝛ sup hec verba. Cōsideꝛandū est vtrū motꝰ alterationis inueniat in oib⁹ q̄litatib⁹ sensibilib⁹ aut in ḋbusdā. Et subdit. Manifestū est ꝙ illa alteratio inuenit in ꝓma ꝛtrarietate q̄ est in actu videlicet in frigiditate caliditate siccitate z hūiditate. Ratiōe ꝓma Aresto. Ad solas q̄litates actiuas z passiuas est alteratio. sed solū q̄litates tercie speciei sunt actiue z passiue. igit solus ad q̄litates tercie speciei est ꝙ se alteratio. Secunda ratio Aresti. est inductiua z talis. Ad qualitates est ꝙ se alteratio. sed nō ad q̄litates ꝓme speciei neq̄ secūde neq̄ quarte. ḡ ad solas q̄litates tercie speciei est ꝙ se alteratio. Oꝛ ad qualitates ꝓme speciei nō sit alteratio ꝓbat inductiue. Ad habitus coꝛpales nō est ꝙ se alteratio. quia oēs habitus coꝛpales sunt ad aliq̄d. sed ad aliq̄d non est ꝙ se alteratio vt supḋnto huiꝰ. Item ad habitꝰ morales nō est ꝙ se alteratio. qz illud q̄d acquirit suā ꝓfectionē nō alteratꝫ. ex q̄ nō res alteratꝫ est in esse imꝑfecto. sed virtus est ꝓfectio q̄dam. ḡ nō acq̄rit ꝙ alterationē. Ratio cōmentatoꝛis. Inter ꝟtutez z vitiū non est mediū sicut dicunt oēs morales. sed ois motus debet esse medium inter duo extrema. igit ad habitus morales non est alteratio. Itē ad habitus intellectuales non est ꝙ se alteratio. qz habitꝰ intellectuales acq̄runk in ania nulla mutatiōe facta in aia. qz aia sedendo z quiescēdo fit prudēs. Item ebrij infirmi z pueri nō possunt considerare neq̄ addiscere ꝓpter nimiā conturbationem. ergo alteratio non est ad habitus intellectuales. Oꝛ ad secun

dam speciem q̄litatꝫ nō sit alteratio Aresto. tanq̄ certū suppositū. Ad pro/
prias em̄ passiones nō est alteratio q: ꝓsequunt natiuitatē ꝛ essentiam rei et
nō acq̄runt nisi p̄ generationē. sed generatio nō est motus. v. phisi. Q, ad q̄/
litates q̄rte speciei nō sit p̄ se alteratio. q: iste acq̄runt in alteratione facta ad
qualitates tercie speciei: qm̄ in materia rara densa calida vel frigida. Vnde
acq̄runt p̄ modū sequele ꝛ p̄ accidens: qm̄ fm q̄ materia est cōdensata vl̄ ra/
refacta sequit alia ꝛ alia figura.

Arguit primo, Ad qualitates prime speciei est alteratio, ḡa
alteratio est ad caliditatē vel frigiditatē. sed caliditas ꝛ frigiditas sunt de p̄/
ma ꝛ secunda specie: qm̄ sunt dispositiones ad pessimum vel melius. Res em̄ ca/
lida est in potentia naturali ad generationē alteri⁹ caliditatꝫ: imo sunt dispo/
sitiones. ergo sunt in p̄ma ꝛ secunda specie. Respondet q̄ qualitates p̄me p̄/
prie fm rationem formalem sunt in tercia specie solū ꝛ non nisi large p̄t dici
de secūda specie vel p̄ma vt patet clari⁹ de mō significandi hax̄ specex̄.

Arguit secundo, Calefactio est alteratio et est ad sanitatem
q: calefactionē sepe sequit sanitas ꝛ sanitas finit ipsam calefactionem tanq̄
suus terminus ad quē. Sic etiā frigefactionē sequit densitas et raritas seq̄/
tur calefactionē ꝛ sunt de quarta specie. Respōdet q̄ alteratio potest termia/
ri ad figurā sicut raritatē ꝛ densitatē: similiter ad sanitatē vel egritudinē sed
non per se ꝛ necessario. quia solum p̄ accidens subsequit figura vel sanitas.
si em̄ per se sequeret tunc semp̄ deberet calefactionez termiare q̄d falsum est.

Arguitur tercio, Per calefactionem acquiritur fuscedo vel
nigredo ꝛ p̄ frigefactionē acq̄rit viriditas vel albedo. ergo nō solum ad qua/
litates p̄mas est p̄ se alteratio. Itē doctrinatio est alteratio q: non est gene/
ratio: corruptio. ꝛ sic de alijs speciebꝫ mot⁹. ꝛ tñ per se est ad doctrinā q̄ est de
p̄ma specie q̄litatis. Respōdet ad p̄mū q̄ calefactio vel alteratio ꝓprie ꝛ p̄ se
nō est ad aliquē colorē sed solū p̄ accidēs. q: res p̄t calefieri ꝛ frigefieri sp̄ ser
uando eundē colorez. Ad secundū vr̄ q̄ doctrinatio hic non est alteratio vt
patet ex supradictis.

Questio VI

Vtꝝ ad comparationem pro

prie dictā aliq̄x̄ req̄rat ꝛ sufficiat vnitiuocatio ꝓprietatꝫ in q̄ inuicez compank.
Pro introductione hui⁹ q̄stionis ꝛ ꝛclusione hui⁹ septimi Nota q̄ Arest. in
secūdo tractatu ꝛ vltimo hui⁹ septimi determinat de cōparatione motuū: po/
nens primo ꝛditiōes cōparationis ꝓprie dicte. Scō cōparat motus locales
ad inuicem. ꝛ Tertio ponit quasdam regulas de comparatione motuū: que
oia suo patebunt ordine.

Notandū primo q̄ cōpatio realis est vni⁹ rei ad aliā vl̄ ad
seipsam in aliq̄ tercio relatio vt pet⁹ est doctor paulo. Vñ cū cōpatio prim
p̄deat ab aia ꝛ prima a reb⁹: tria necessario req̄runk ad oēm cōparationē. Pri/
mū est ipm̄ cōpans scz aia q̄ si debet vnā rē alteri cōpare debet necessario ip
sas ꝛgnoscere ꝛ illā ꝓprietatē in q̄ cōpat. Secūdū est ipse res q̄ inuicē ꝛparank
ꝛ ille q̄nq̄ sunt due: q̄nq̄ plures sed sub rōne duax̄. Q̄nq̄ vna res cōpak sibi
ipsi sed p̄ modū duax̄ vt sortes est hodie magꝫ ebꝫ q̄ heri. Vñ cōpatio
semp̄ req̄rit rationē duax̄ rez̄ scz rei excedētis ꝛ rei excesse. Tercū est ipa p̄/
prietas siue dispositio in q̄ ad inuicē cōpank vt in aliq̄ qualitate quantitate

actione velocitate tarditate ꝛ siḿ. Quicunq; em̄ vna res debet cōpari alteri tūc necesse est q̄ sibi sit equalis vel inequalis: capiendo eq̄le et ineq̄le large p q̄cunq; similitudine. Compatio aūt est triplex. Prima dicit ꝓpriissima scz qñ ꝓprietas in qua ipse res compank insit ꝛ conueniat eis vniuoce ꝛ sit species specialissima: pariter res cōpate debent esse eiusdē speciei specialissime. Vlñ ad istā cōparationē req̄runk tres cōditiones. Prima q̄ ꝓprietas in q̄ cōpank conueniat reb⁹ cōpatis vniuoce. ꝛ sic dicit Arest. q̄ vinū: stilus: ꝛ corda non cōpank in acutie. q: vinū ō: acutū ex q̄ pungit linguā. stilus ō: acut⁹ q: p̄ cito pene trare. corda ꝯo dicit acuta q: acutū ꝛ subtilē facit sonū. Secunda cōditio q̄ ꝓprietas in q̄ compank insit vtrisq; ꝛ sic aq̄ ꝛ vox nō conpank in claritate: neq; de⁹ ꝛ diabolus in sciūtate. Tertia: cōpatio fiat in specie specialissima. id est q̄ res cōpate sint eiusdē speciei ꝛ silr ꝓprietas in q̄ cōpank sit species specialissima: qm̄ in genere latēt multe equocatiōes. Et sic dicit Aresto. hic q̄ soluz in specie specialissima fiat cōpatio. vñ illa nō est ꝓprissima sortes est color: ratio: platone. Alia compatio ō: ꝓprie dicta scz qñ oia p̄dicta assunt p̄terq; q̄ res compatas nō oportet esse eiusdē speciei specialissime. q: dicit Arest. hic equ⁹ et canis sunt cōpabilia. Et sic diffinit. Cōpatio ꝓprie dicta est: qñ ꝓprietas in q̄ res cōpank inest ꝛ conuenit eis vniuoce existens species specialissima. ꝛ ita in ꝓposito debet capi cōpatio. Alia cōpatio ō: abusiua siue improp⁹ dicta scz qñ illud in q̄ res cōpank nō suscipit magz ꝛ min⁹: vel nō conuenit reb⁹ comparatz: vel conuenit eis equoce. Exemplū p̄mi sortes est magz suba q̄ paulus Secundi: mel⁹ est fornicari q̄ adulterari. Tercij: vox est acutior cultello ꝛc.

Conclusio. Ad hoc q̄ aliq̄ cōparenk ꝓprie ꝛ vere requirit ꝛ sufficit q̄ ꝓprietas in q̄ compank cōueniat eis vniuoce et sit species specialissima. Pro hak autoritate Arest. q̄ cōparationē ꝓprie dictā sicut dictuz est exp̄sse in textu posuit q̄ cōditiones tres in ea positas. Et rōne patz q̄ cōditiones easdē.

Arguit primo. Oīnis res mundi est eq̄lis vel ineq̄lis alteri ergo est alteri cōpabilis. sed non potest dari tercium q̄ eis cōueniat vniuoce. ergo nō compank cōparatione ꝓprie dicta. Respondet p̄cedendo totum argumentū q̄ non ois cōpet alteri ꝓprie. sed ois res mundi est alteri cōpabilis ad minus cōparatione abusiua siue cōmuniter dicta.

Arguit secundo. Substantia est pfectior et nobilior accidēte. vñ. metha. est compatio ꝓprie dicta ꝛ vera ꝛ tamen ꝓprietas non cōuenit eis vniuoce scz pfectio et nobilitas. Similr deus est pfectior suis effectibus Respondet q̄ sint compationes cōmuniter dicte sicut pbat argumētū. Similiter ille sunt cōparationes abusiue Homo pictus est pulcrior hoie viuo. sol est calidior igne. celum est clarius aqua. Ideo oportz semp q̄ ista ꝓprietas in qua res compank attribuak eis vniuoce. ꝛ hec est cōditio potissima.

Arguit tercio Motus circularis comparatur motui recto Probatur rōne quam Arestoteles in textu adducit. quia circulare ꝛ rectum sunt differentie loci sicut sursum ꝛ deorsum. ergo motus circularz est comparabilis motui recto. ꝛ tamen velocitas in qua comparank non conuenit eis vniuoce. quia in vno motu fit super lineam rectam: in alio super lineaz circularem. Respondetur q̄ motus circularis ꝛ rectus nō cōpank comparatione ꝓprie dicta. et Arest. solum arguit et non loquit assertiue. Ideo pro vlteriori noticia q̄ritur cōsequenter cum Arestotele

Phisicoꝝ VII Questio VII

Questio VII

Vtꝝ quilibet motus sit cuilibet motui cōpabilis.

Notandū primo q Arest. formatillud dubiū in textu ponēs tres conditiones req̄sitas ad cōparationē motuū localiū. Prima q ipi fiant in eq̄li tpe. Secūda q fiant p eq̄les magnitudinē. Tercia q iste magnitudines sint eiusdē speciei specialissime. Vnde patet ꝓmo q motꝰ localis et alteratio nō cōpanꝝ cōparatione ꝓprie dicta. q: nō fiunt p equalē longitudinē. neq; motꝰ rectus t circularis companꝝ. q: lōgitudies sup q̄bꝫ fiūt nō sunt eiusdē speciei specialissime. Jn genere em dicit Aresto. nō fit cōparatio: qm̄ in ipso latēt multe eq̄uocationes. Vñ summarie t breuiter Jlli motꝰ sunt inuicem cōpabiles q̄ꝝ dispositiōes sup q̄bꝫ fiūt sunt ꝓprie compabiles, vt oēs motus eiusdē speciei. t solū tales vt oēs alterationes: oēs motus locales recti: oēs augmentationes: oēs diminutiōes inter se: sil̄r oēs corruptiones inꝝ se cōpanꝝ cōparatione ꝓpria. qm̄ si sunt motꝰ diuersaꝝ specieꝝ vt motꝰ rectꝰ et circularis tūc dispositio fm quā fiūt nō ꝙuenit eis vniuoce. Jdeo iste sunt cōparationes abusiue: motꝰ circularꝫ est velocior motu alterationis. motꝰ rectus est velocior circulari. alteratio magꝫ distat a termino ad quē q̄ augmētatio. Et sic patet q motꝰ q̄ debēt vere cōpari debēt esse de eodē p̄dicamēto t eiusdē speciei specialissime. Debent aūt cōpari in velocitate: tarditate: distāta a suis termis ad q̄s t sil̄bꝫ. vt ille sunt cōparatiōes ꝓprie dicte: alteratio ignis est velocior: alterationeq̄. augmētatio melancolici est tardior q̄ flegmatici. alteratio illa plus distat a suo termino ad quē q̄ alia tē.

Notandū secundo q in fine huius septimi Arest. ponit certas reglas de cōparatione motuū. t q: sunt faciles nō magne vtilitatꝫ adeo vt multi existimēt ipsas nō positas ab Aristotele Jdeo breuiter explanāde venūt. Et fundanꝝ sup ꝓtute t victoria mouentꝫ sup ipm mobile. Si em̄ virtus mouentꝫ excedit resistentiā ipsi⁹ mobilis: mouet ipm velociꝰ. si resistētia mobilis excedit ꝓtutē mouentꝫ: mouet ipm tardiꝰ vel oino nō. Sūt g̃ in toto septē regule cōparatiōis motuū. Prima. Si aliq̄d mouēs mouet mobile certo tpe ad certū spaciū: tūc idē mouēs mouebit medietatē illi⁹ mobilis in eq̄li tpe p duplū spaciū maiꝰ. Scōa regula Si aliq̄d mouēs mouet mobile in certo tpe ad certū spaciū: tūc idem mouens mouebit medietatez illi⁹ mobilis ad idē spaciū in medietate illi⁹ tpis. Tercia. Si aliq̄d mouens mouet mobile certo tpe ad certū spaciū tūc medietas ꝓtuꝫ mouentis mouebit medietatē mobilis in eq̄li tpe ad idē spacium. Quarta. Si aliq̄d mouēs mouet mobile ad certū spaciū in certo tpe: tūc idē mouens mouebit idē mobile p dimidiū spaciū in dimidio tpe. Quinta Si aliq̄ virtꝰ mouet mobile i certo tpe ad certā distantiā: nō oportet q eadē virtꝰ moueat duplū mobile ad medīā distantiā in eodē tpe. Sexta. Si aliq̄ virtus mouet mobile in certo tpe ad certū spaciū: nō oportet q medietas eiusdē ꝓtuꝫ moueat idē mobile i codē tpe p medietatē spacij. Vltia regula. Si aliq̄d mouēs mouet mobile ad certā distantiā in certo tpe t alia ꝓtus eq̄li velocitate moueret aliud mobile tūc si iste ꝓtutes ꝙiungerenꝫ moueret̄ ista duo mobilia simul ꝙiucta eadem velocitate. Et p̄bantꝫ oēs iste regule ex ꝓportione virtutis in mouente t resistentie in mobili. Et fm Arest. nō solū sunt vere in motu localis sed etiā i motu alterationis t augmentatōis. Et iste regule sunt vniuersaliter vere hoc ad

dito q̄ intelligañ de mouentib⁹ pure naturalib⁹ que mouent fm totā eoꝝ virtutem tantū videlicet quantum possunt.

Cōclusio ad quesitum. Non q̄libet motus est compabilis cuilibet motui. sed mot⁹ eiusdem speciei ⁊ oēs tales compañ cōpatione vera ⁊ ꝓprie dicta. Ista ꝯclusio patet autoritate et rōne Aresti. hic in textu ponēs tres ꝯditiōes supradictas req̄ri ⁊ sufficere ad compationē motuū.

Arguit primo. Quilibet motus compat cuilibet motui. q̄ sicut tercio phisicoꝝ. pbat oēs motus ꝯueniūt in successione. ergo si successio oib⁹ ꝯuenit tūc oēs motus fiūt sup illa dispositiōe ⁊ p̄ consequēs in ipsa comparañ. Respōdet ꝯcedendo totū argumentū. q̄ in illa successione ⁊ dispositione oēs mot⁹ compañ cōpatione abusiua vel improprie dicta: q̄m successio ꝯuenit oib⁹ ⁊ singulis motib⁹ equoce. aliter em̄ alteratio est velox ⁊ aliter motus localis.

Arguit secundo. Motus circularis potest compari vere motui recto q̄ fiūt sup lineā eq̄lem autoritate Archimedis q̄ demonstrat lineā rectam esse equalē circulari. Respōdet q̄ velocitas in motu circulari nō attendit penes lineā rectā sed penes angulos descriptos circa axem. sed motus localis recti velocitas attēdit penes lineā rectā. Vñ velocitas nō conuenit eis vniuoce et sic neq̄ compañ ꝓprie. Sed ad Archimedē dī q̄ linea recta p̄t esse equalis linee curue vel circulari si ad imaginationē circularē extēderet. Cōtra ipm̄ ꝯo est cōmentator q̄ tenet q̄ linea curua nō p̄t supponi recte. sed ipse intelligit fm rem. vnde ambo veꝝ dicunt.

Arguit vltimo. Motus diuersarum specierum etiam sunt inuicē cōpabiles etiam ꝓprie. vt alteratio ignis est velocior q̄ alteratio aq̄. ⁊ sic calefactio est velocior q̄ frigefactio ⁊ tñ sunt diuersa ꝓ speciem ex q̄ habēt diuersos terminos ad quos. similiter hec est ꝓpria: flegmaticus velocius augmentat q̄ colericꝰ diminuit. Respondet q̄ sunt compationes ꝓprie. et sufficit q̄ sint species eiusdem generis: licet ꝓprissima cōpatione solū cōgenk motus inter se eiusdem speciei vt omnes calefactiōes: oēs frigefactiones ⁊c.

Finit septimus liber Phisicoꝝ.
Sequit liber octauus.

Phisicoꝝ VIII Questio I

Trum aũt aliquãdo fa

ctus sit motus ⁊c. Iste est liber octauus Phisicoꝝ Are/ stotelis in q̃ ꝑncipaliter determinat de infinitate siue eter/ nitate ꝑmi motus ⁊ ꝑmi motoris. Et totus liber est diui/ sus in quatuoꝝ ptes ꝑncipales siue tractatus. In ꝑmo de termiat q̃ motus sit ꝓpetuus ita q̃ nunq̃ incepit neq̃ de sinet. In secũdo tractatu quõ entia habeãt se ad motũ ⁊ q̃etẽ. In tercio inq̃ rit q̃s tm̃ sit ꝑmus motus. In quarto de ꝑmo motore quõ sit indiuisibilis ⁊ imobilis. Primus ꝯo tractatus vlteriꝰ diuidit in tria capitula. Aresto. ergo Primo inq̃rens an motꝰ aliq̃ factus sit vl an sp fuerit ⁊ nunq̃ desinet: Illã q̃stionẽ determiat fm opinionez antiq̃ꝝ phoꝝ. deinde fm opinionẽ ꝓpriã. In secũdo capitulo ꝓbat q̃ motus nunq̃ incepit neq̃ nunq̃ desinet. Vltimo soluit rationes ꝓbantes motũ non esse ꝓpetuũ siue eternũ q̃ sue rõnes infra clare ponent. Cum aũt in isto tractatu dicat q̃ pscrutatio huius opinionis nõ solũ valet ad scientiã naturalẽ sed etiã ad habendã scientiaz de ꝑmo mo/ tore: ⁊ pariter in fine huiꝰ octaui determinet de ꝑmo motore Ideo incidẽta/ liter a principio octaui phiſ coꝝ querit primo

Questio I

Vtꝝ ad naturalem philoſo/

phum specteꝛ ꝯsiderare de ꝑmo motore. Notandũ primo q̃ oẽs ratões na turales fundant immediate sup motu et mutatione: ꝓpter quod scia natura lis cõsiderat ꝑncipaliter res ⁊ sua ꝯsiderata sub rõne motus. De quanto er go rationes plus fundant super esse de tanto minus sunt naturales et plus methaphisice: qm̃ metaphisica considerat ens inq̃tum ens. iij. metha. ⁊ de hoc latius est dictũ a ꝑncipio ꝑmi libi phisi. Cum q̃ Aresto. in multis locis phie naturalis ponat tm̃ vnum ens ꝑmũ a quo oia alia dependent ⁊ conser uant vt. xij. metha. j. celi. ⁊. viij. huius. ⁊ hoc faciat diuersis noibꝫ. sed q: ipm primũ ens sit simplicissimũ ⁊ indiuisibile. viij. huius: necesse est q̃ ista diuer/ sa nomina de ipso (vt eius ratio facilius habeaꝫ) dicaꝫ. Vnde res difficilis cognitiõis Aresto. ꝯsueuit diuersis appellare vocabulis sicut materiã et for/ mã vt patuit. j. phisi. ita deũ diuersis appellat noibꝫ: nõ q̃ ista aliquã diuersi tatẽ siue cõpositõez in ipso faciãt. sed ꝓpter varios ⁊ diuersos effectus q̃s ꝓ/ ducit: habentes respectũ ad ipsum tanq̃ ad suam causaz. est em̃ summe sim/ plex et in pfectissimo gradu entitatis ⁊ simplicitatis Vnde. iij. Ethicoꝝ di/ cit. Deus est ens q̃ melius excogitari nõ põt. Et. j. celi. Omne diuinum im/ trãsmutabile necesse est esse ⁊ ꝑmũ ⁊ summũ, neq̃ em̃ aliud melius est quod mouebit neq̃ habet prauũ aliquid neq̃ indigens est nullo eoꝝ que ipsi sunt bonoꝝ. Est etiam tãte pfectionis vt neq̃ aliquid frustra faciat neq̃ na/ tura que ꝓ ipsum infallibiliter regitur. iij. de anima. ⁊. j. celi. Preterea est ens optimũ sempiternũ ⁊ vnũ. xij. metha. a quo omnia alia dependent. j. celi. ⁊. xij metha. et vuit vita beatissima ⁊ delectabilissima fm Aresto. ꝓ. ethicoꝝ. et si/ militer. vij. ethicoꝝ. et. xij. metha. Appellaꝫ aũt primꝰ motor quia ipse imo/ bilis mouet oia que mouent ⁊ vltra ipm nõ est aliud mouẽs. Quõ ꝯo mo/ ueat sufficienter aperit Aresto. xij. metha. dicens. Mouet ꝑmũ mouẽs sicut appetibile ⁊ intelligibile hec em̃ sola mouẽt nõ mota. ⁊. viij. huius. Mouẽs

immobile semp sit se habens t ad illud qđ mouet sit se habebit t ꝓtinue. Et tercio celi. Oportz ꝑmũ mouẽtũ nõ vi mouere sed fm naturã in infinitũ em est. Dicit em ꝑma causa qm̃ oia citra ꝑmũ sunt effectus ꝑmi fm auctorez de causis. Dicit et ꝑmũ ens siue ꝑmũ principiũ qm̃ oia alia ab eo dependent. Dicit etiã fm fidem ens illimitatũ quoniã nõ est limitat⁹. Dicit pariter summũ bonũ. optimũ bonũ. ꝑfectissimũ ens. purissim⁹ actus vt suis ꝓprijs patet locis.

Respondet ad quesitũ. scientia naturalis siue philosophus naturalis habz ꝯsiderare de ꝑmo motore inq̃tũ mouet. Probat auctoritate Arest. q̃ in isto octauo determinat de ꝑmo motore vt patebit. Et ꝯmentator. iij. metha. dicit. Ad physicũ spectat determinare de ꝑmo motore. imo dicit q̃ impossibile est q̃ ꝑmus motor declaret nisi ꝑ signũ naturale. Et idẽ viij. huius. Non est alia via ad demonstrãdũ primũ motorẽ nisi ꝑ motum. Ratione tali. sciẽtia naturalis ꝯsiderat qđ habet ratiõem ad motũ. sed ꝑmus motor est hmõi qm̃ mouet. viij. physicoꝝ. Itẽ motus t motor sunt relatiua t habent respectũ adinuicẽ. iij. physicoꝝ. sed ꝯsiderãs vnũ relatiuoꝝ etiã habet ꝯsiderare reliquũ. Itẽ oppositoꝝ est eadẽ disciplina fm Arest. in thopicis. sed sciẽtia naturalis ꝯsiderat de mobili. ergo etiã de ĩmobili. scz de ꝑmo motore. Vnde arest. viij. physicorũ. per mouẽtia mota deuenit ad mouens ꝑmũ ĩmobile scz ꝑmũ motorem

Arguitur primo, methaphisicus ꝯsiderat entitates diuersitates t esse absolutũ cuiuslibet rei ꝓpt qđ ipa methaphisica est scia cõis primo elẽcoꝝ. sed de⁹ ẽ res absoluta a motu t materia. ḡ methaphisica habz cõsiderare de eo siue primo motore. Rñdet ꝯcedendo totũ argumentũ qm̃ cõsiderãdo primũ motorẽ absolute in sua essentia. ꝓut est substãtia simplex indiuisibilis existens suũ intelligere tũc est methaphisice ꝯsideratiõis. Sc̃do mõ ꝯsiderat respectiue. s. ꝓut mouet. t est ꝑmũ mouẽs ĩmobile indiuisibile nullam habẽs magnitudinẽ. et isto mõ ꝯcedit ꝯclusio. Sz diceres. tñ dicit ꝯmẽtator supr isto. viij. in ꝓncipio. Diuinus. i. methaphisic⁹ accipit prima principia a naturali. et nullã habz viã ad demonstrãdũ esse ꝑmũ motorẽ nisi accipiat ipm fm q̃ cõicat a naturali. Et q̃ existimauit auicẽna q̃ diuin⁹ haber demõstrare ꝑmũ principiũ est falsũ. Et sit⁹ algasel seqns ipm. sed illa via est tenuis t nõ demõstratiua. Rñdet q̃ auerrois infest⁹ vltra modum auicenne ꝓ inuidiã eũ sepe extra veritatẽ reꝑhẽdit. qm̃ vt ferũt vterq; alterum veneno intoxicauit. Vnde ꝯmẽtator hic non tenetur

Arguitur secũdo, arest. viij. huius demonstrat primũ motorem esse. sed esse est ꝯsideratiõis methaphisice. Respondet q̃ naturalis demõstrat ꝑmũ motorẽ esse q: est ꝑmũ mouẽs. quoniã in mouentibꝫ nõ est ꝓcessus ĩ infinitũ. Sit⁹ methaphisic⁹ demõstrat ꝑmã cãz eẽ qm̃ in causis nõ est ꝓcessus in infinitũ. ij. methaphisice. et sic diuersimode ꝯsiderãt. Vñ due scientie distincte possunt idẽ ꝯsiderare sed diuersis modis.

Arguitur tercio, nulla scientia habz demõstrare primã causam siue ꝑmũ motorem qm̃ demõstratio fit ꝑ causam. sed deus nullã habz causam q: alias nõ esset ꝑma causa. Respondet totũ ꝯcedendo q̃ ꝑma causa nõ est demõstrabil demõstratiõe ꝓpt qđ de qua ꝓcedit argumentũ. sz demonstrat demonstratiõe q: est. vt in iciõ patet argumento.

Questio II

Vtrum circūscripta fide motus celi via naturali sit eternus et ꝓpetuus.

Notandū primo q̄ fides nostra cuius auctoritas fm Augustinum supᵗ geneſi est maior oīm capacitate hūani ingenij tenet creatōem mūdi. z ꝓ cōſeqns motus celi. ita q̄ sint facta ex nihilo oīa ꝑter deū q̄ solus est eternus z ꝓpetuus intrāsmutabiliᵗ z īmobilis independēs q̄ creauit celū et terrā et oīa que in eis sunt ex nihilo. Vnde mūdᵘ habuit initiū et creatus ē in vere vt aliq̄ volunt z durauit ante christū dn̄m nostꝝ natū ꝑ q̄nq̄ milia annoꝝ centū et nonagintanouē. et supaddunt mille q̄dringenti z nonagintanouē anni a natiuitate dn̄i. Finē vero q̄ habebit licz multis astrologis attētare cure fuit nemo mortaliū veraciᵗ hactenus scire potuit Vnde hoc exp̄sse dē p̄dicta fide sentiūt parisiensiū theologi. dicere plura eterna q̄ vnū est error Item dicere q̄ rationes aristo. et sui cōmentatoris de eternitate mūdi concludant est error. et sic de infinitis quoꝝ plenus et refertus est codex theologicus. Aliter g̃ fm religionē aliᵗ fm naturalē viā disputandū est. et sic vtreq̄ z pius et naturaliᵗ bene dicit ex suis p̄ncipijs. Nisi em̄ vltra naturā z intellectū sepe crederemus fidem nō haberem⁹. dicēte Gregorio. Fides nō habz meritū vbi ratio hūana p̄bet exp̄imentū. In ꝓposito vero placet loq̄ liberaliter z in via aristotelica.

Notandū secundo sicut ex aristo. hic colligitur motū non ſp fuisse sed aliq̄n incepisse pōt imaginari multiplicit. Primo q̄ p̄mus motor z p̄mū mobile scz celū simul incepissent. Secūdo q̄ p̄mū mobile fuisz eternaliter. sed p̄imus motor incipet primo esse et ip̄m mouere. Tercio q̄ p̄mus motor eternaliᵗ fuisset sed p̄imū mobile incipet z ita fide credim⁹. Quarto q̄ p̄mus motor et p̄mū mobile eternaliᵗ fuissent. p̄imus vero motor nō mouisset eternaliter sed incipet mouere. Aristo. g̃ volens ꝓbare q̄ motᵘ semꝑ fuit et nunq̄ desinet p̄mittit q̄ motᵘ sit actus entis in potētia vt ꝓbatū est. iij. phisicoꝝ. ergo necesse est mobile esse añq̄ moueat siue incipiat moueri. et etiā necesse est motorē ꝑus esse q̄ motū. q̄m debz ꝓducere motū. vt ꝑᵗ est ꝓbustiuū q̄ ꝓburere. Tūc sic assumit. Impossibile ē p̄imū mobile z p̄mū motorē incepisse. q̄m si mobile incepit aut ex aliq̄ vel ex nihilo. nō scōm. q̄ hoc oēs p̄hi abhorrēt dicere. et ꝓbat latiᵘ p̄mo phisicoꝝ. si ex aliq̄ tūc illō ꝑfuit añ p̄mū mobile et ꝓ ꝓſeqns nō erit p̄mū mobile. Neq̄ p̄mᵘ motor incepit. q̄m incepisset ꝑ aliū motorē et sic nō esset p̄imᵘ. nihil em̄ gignit seip sum vt ratio naturalis capere pōt. Secūdo ipossibile est p̄imū mobile et p̄mū motorem eternaliᵗ fuisse et nō p̄imū motū. q̄ tūc mobile p̄imᵘ q̄euisset naturaliter vel violenᵗ. Si p̄imū tunc moueret violenter. sed nullū violentum est ꝓpetuū. Si scōm tūc ante quietē violentā fuit motus naturaliᵗ z sic nō esset primᵘ motus. q̄ nullus naturaliᵗ admittit. Immo p̄imᵘ motor cū erit ab eterno z nullū habuit impedimentū neq̄ indiguit instrumēto ad motum. ergo eternaliᵗ mouit p̄mū mobile. Vnde fm ꝓmētatorē merito p̄mᵘ motus est ꝓpetuus et eternus cū sit vita oīb⁹ hijs q̄ subsistūt fm naturam.

Conclusio. circūscripta fide naturali ratōe motus celi ꝓbatur eternus et ꝓpetuus. Probat auto. aristo. in isto octauo et in multis locis

philosophie naturalis cū suis rationib⁹ supra adductis q̄ p̄cedunt experientia naturali et fm q̄ intellectus naturalis intelligere p̄t. Q⁹ motus duret semp̄ sic p̄bat. q⁹ generatio vni⁹ est corruptio alteri⁹. p̄mo de gene. q̄ mot⁹ nunq̄ cessabit. Alia ratōe 2mētatoris. Si de⁹ fuit ab eterno q̄ voluit et potuit p̄ducere motū vel nō. Si sc̄m ipe nō est oī potēs et est mutabil'. Si p̄mū tūc ipe est mutabil'. quoniā a volūtate antiq̄ n̄ p̄t p̄duci aliq̄d de nouo sine mutatōe volūtatis. et hanc p̄positōem etiā affirmat aresto. et ipa est vera naturaliter. vt patz inductiue in effectib⁹ 2tingentib⁹ a nr̄a voluntate. Sec⁹ fm religionē q̄m iterato p̄git 2mentatorē et Aresto. articul⁹ parisiensiū. dicere q̄ a voluntate antiq̄ nō possit p̄duci nouus effectus est error. Sed qui inf plures suos articulos sint obfuādi cū nō firmenf rōe sufficiēti liberis ego relinquo disputantiū ingenijs. Naturali q̄ rōe motus nō p̄t p̄bari nō incepisse. q̄ p̄cedant rōes p̄dicte fm viā nature.

Arguitur p̄imo, tēpus nō est eternū neq̄ infinitū, iglf nec q̄ motus. q̄m tēpus et mot⁹ 2sequunf se ad finitatē et infinitatē. vj. phisicorū. Sed ancedens p̄bat. q⁹ tēpus est mēsura motus. iij. phisico⁹. sz mēsura debz esse cogscabil' fm aresto. iij. et decimo metha. sed infinitū est nob ignotū p̄mo phisico⁹. Respondef q̄ sicut motus est eternus. ita tēpus fm Aresto. est eternū. q̄m tēpus est duratio motus. Et illud p̄bat aresto. etiā. viij. huius hac ratōe. q̄m si tēpus incepisset tūc aliq̄n nō fuisset. sed p̄us fuisset añ esse tē portis. sed cū p̄us et posterius sint differētie tp̄is sequif q̄ tp̄us fuisset antequā fuisset tēpus q̄ō est ipossibile. Itē si tēpus incipit ip̄m incipit p̄ aliq̄ instāti. sed omne instans est finis p̄teriti et principiuz futuri. et sic ante tēpus fuit tēpus. Ad argumentū ꝯo dicif q̄ solū res nō eterna mensurat tp̄e fm aresto. elem. iij. phisico⁹. sed motus celi est eter⁹. q̄ nō mēsurat tp̄e. Q̄n temp⁹ eternū nullū motū p̄rie mēsurat. sz motus finiti mēsurant tp̄e eq̄li et finito.

Arguitur secūdo, nullus motus est infinitus, nō local': q̄a neq̄ hodiernus neq̄ hesternus, neq̄ p̄teri⁹ p̄sens neq̄ futur⁹. Etiā nulla generatio ē p̄petua alias vna res semp̄ generaref q̄ō est incōuenies. Rñdef q̄ nullus motus in numero est p̄petuus vel eternus vt p̄bat argumētū sed in specie et fm successiōem. ita q̄ mēs aresto. fuit. sp̄ fuit et erit motus.

Arguitur tercio, omnis motus est de contrario in cōtrariū ānto phisico⁹. ergo oīs mot⁹ est finit⁹. alias inter 2ria esset distātia infinita. Rñdet aresto. q⁹ licz motus qui fit inter cōtraria sit finitus nō ille q̄ fit ab eodem in idē sic mot⁹ celi. vnde p̄positio intelligif de motib⁹ rectis et finitis. Alias ratōes duas soluit etiā et sunt faciles solutu. vt in textu.

Arguitur vltimo, motus celi nō est p̄petuus, q̄m celum nō est p̄petuū ex quo est creatū. vt patz p̄ fidem ergo neq̄ suus mot⁹. Itē celum mouef sed omne q̄ō mouef mouef p̄ter finē acq̄rendū. ḡ si celū mouef semp̄ ip̄m mouebit frustra. q̄m nō ptingit suū finem. Respondef ad p̄mū q⁹ naturaliter nō admittit creatōem. q̄m ex nihilo nihil fit. j. phisico⁹. Volēs autez soluere oēs rōes aresto. vt p⁹ potest illud p̄ncipiū negare. sil' q⁹ instans sit principiū futuri et finis p̄teriti. q̄m motus celi fm fidē incepit p̄ p̄mo instāti creatōis sue. Itē negef q⁹ eterna volūtas nō potuit p̄ducere de nouo ipsuz celū vel motū sine mutatōe sui. sibi em̄ tūc placuit. et nō est illius querenda causa. Non ergo oportz q⁹ in eterna volūtate fuisz facta mutatio sz sufficit q⁹ in effectu p̄ducto sit facta. et illa sunt vera sm naturaliter. Ad secundū re

spōdeꝛ q celum mouet ꝓpter generatōes et coꝛruptōes in hijs inferioꝛibus. sed cū ille sint ꝓpetue fm successionē. ij. de gene. motus celi etiā est ꝓpetuus. z sic nō est frustra. quoniā ꝓtinue suū finem acquirit. imo cū causa sit generatōis z coꝛruptōis z infinitus necesse est generatōes et coꝛruptōes semp durare. qm̄ posita causa ponit z effectus. Jdeo patz ꝓclusiue q motꝰ circularꝫ celi est eternus fm successionē. Et Aꝛest. in. xij. metha. volens ꝓbare ꝑmuz motoꝛem ꝓbat illud ex eternitate motus. Circa ista aūt p̄dicta queritur consequenter

Questio III

Vtrū mundū ꝓductū esse

ab eterno implicet ꝓtradictōnem. Vel sic. Vtrū creaturā fuisse ab eterno implicet contradictōem. Vbi est animaduertendū q differt quere Vtrū mūdū esse ab eterno implicet. et vtrū mundū ꝓductū esse ab eterno iplicet. qm̄ ꝑmū est negandū. nō em̄ sequit aliq̄ ꝓdictio si aliqs teneat mūdū fuisse ab eterno z durare in eternū. alias aꝛest. posuiſſz totā phiam naturalē sup impossibili. qō nēo sane mētis dicit. Er ꝑillo est notandū q aliq̄ dixerūt vt recitat Aꝛest. j. celi. et partim ꝑmo phisicoꝝ. vt empedocles q mūdus infinities generaretur et coꝛrumperet. Vnde posuerūt duo principia rerum naturaliū. s. amicicia et litē. Amicicia em̄ oēs res in mūdo ꝓgregaret. sed lis siue discoꝛdia dissolueret. accipiētes hoc ex ꝓtinua et sempiterna trāsmutatōe hoꝝ inferioꝛum. Jstam aūt opinionem Aꝛestoteles reꝓbat ꝑmo celi. ꝓbās celum esse ingenerabile et incoꝛruptibile quoniam nō habet contraꝛium neq̄ fm ꝓpriam substantiam. neq̄ fm dispositōes accidētales cū nō sit subiectū qualitatiꝝ ꝑmis. sed omne qō coꝛrūpit a suo ꝓꝛio coꝛrūpit. ꝑmo celi. Jmmo dicit aꝛest. q oēs gentes deo eterno z ꝓpetuo celū ꝓ loco attribuūt tanq̄ locū eternū et intransmutabilē. Vnde opinio aꝛest. hic et ꝑmo celi est q mūdus sit eternus z ꝓpetuus ingenerabil et incoꝛruptibilis. licz mūdꝰ inferioꝛ ꝓtinue subijciat trāsmutatōni naturali nō tn coꝛrumpit. ex q̄ materia est ingenerabilis et incoꝛruptibilis ꝑmo phisicoꝝ. Jtē tēꝑ ē eternū et sit motus vt supra patuit g etiā mundꝰ. qm̄ motꝰ nūq̄ est sine mobili. sed ꝑ̄ supponit mobile. ij. phisicoꝝ. Jtē species reꝝ sunt ꝓpetue fm oēs naturales. quoniā generatio vniꝰ ē coꝛruptio alteriꝰ. g mundꝰ est ꝓpetuus sed necesse est oīne ꝓpetuū a ꝑte post esse ꝓpetuū a ꝑte ante z ecōtra. ꝑmo celi. quoniā nō habēs causam generatōis nō habz causam coꝛruptōis z econtra z hoc naturaliter. secꝰ de aia intellectiua q̄ fit supnaturaliter ꝑ creatōez. Vñ dicit aꝛest. hic. Solus plato generat mūdū. Neq̄ ē aliꝰ modꝰ dicēdi fm rationē naturalē. ꝓpter qō dixit dñs Bonauētura. h vnū scio q si posuit mundū nō incepisse fm naturā veꝝ posuit. sed mūdū ab eterno esse ꝓductū in ꝑfitate implicat ꝓdictōem capiēdo ꝓduci ꝓprie. qm̄ sequit bñ. mundus ab eterno ē igit nō incepit. et mūdus est ꝓductus. igit mūdꝰ incepit de nō esse ad esse. Vnde dicere aliq̄d ꝓduci vel generari ab eterno est sermo alienꝰ z ipropriꝰ. Q̄nia oppositū est in obiecto et verbis ipis

Notandū secūdo ꝑ ista conclusiōe. Omne quod incipit et producitur aut creatur siue ex nihilo producitur vel generatur siue ex subiecto ꝓsupposito fit. Prima appellatur factio supnaturalis siue creatio. Se

cunda ꝙo naturalis siue generatio. Primam nullus naturalis posuit neq; exp:esse tenuit: quoniaz in hoc oēs ꝓcordāt q ex nihilo nihil fit. vt lar⁹ ꝓmo phisi. Et licet Arest. dixerit solus intellectus venit de foris. z in libro de mor te. Vel aie peccatrici que redit ad id principiū vnde exiuit: tñ nō assertiue vel vt naturalis posuit sed platonisauit et loquit vt moralis. qm̄ aliter loquen⁹ dū est in naturali: aliter in morali phia. als Arest. sibīpsi ꝓtradixisset vt ma nifeste patet. Quia ergo Arest. fm hanc factionē non potuit naturali ratiōe indagare quō mundus inciget: cum nihil fiat ex nihilo: ipse fm hāc viaz na⁹ rure nō errauit imo bene dixit tenendo q mūdus nō habuit initiū. ita tenet sanctus Thomas. Bonauentura. Occan. z plures alij. Ex p̄dictis ḡ patet q creatura a creādo dicta significat rem que ex nihilo ꝓducta est. vt patet ex vi nois. Ratio em̄ formalis creature est q incipiat esse post nō esse ex nihilo. dicente beato Augustino. Creatura ex eo dicta est q ex omnipotētis dei vo luntate de non esse ad esse ꝓducta est. Licet autez omnis creatura imō oīe ens p:eter deum etiam fm mentem Arestote. dependeat a deo. creatura ta⁹ men non solum et p:ecise conno tat dependentiaz sed p̄supponit q de nō esse ad esse sit ꝓducta vt clare q̄libet grām̄atic⁹ intelligere potest.

Conclusio. Creaturam esse ab eterno implicat cōtradictionem. Probat. quia sequitur bene: hec est creatura igitur incepit esse post nō esse: qm̄ ratio creature est talis vt supra. z creatura est eterna. igitur non ince pit. sed incipere z non incipe cōtradicunt. Sed dicteres An effectum esse co⁹ eternum siue cause implicet cōtradictionē. Respondet q non: qm̄ ad esse effe ctus sufficit q dependeat z ꝙseruet a sua causa. vnde Augustinus. Si ignis esset eternus splendor: ab eo genitus esset eternus. Iteꝛ si pes fuisset ab eter⁹ no in puluere vestigiū pedis fuisset ab eterno. Et causa harum concessarum ꝓpositionū est: quoniam ambe sunt conditionales. sed conditionalis multa supponit. Immo etiam fm Arestotelē mūdus est effectus dei ad minus cō seruatus z ab eo dependens z tamen est eternus fm eum. Vnde dicit ꝓmo celi z. xij. metaphi. Ex tali igit ꝓncipio dependet celum z tota natura.

Arguit contra predicta. Si mundus esset eternus sicut di⁹cit Aresto. tunc sortes infinities vixisset z infinities fuisset mortuus: imo añ ipsum fuerunt infiniti viri a quibus ipse descendit. et sic esset ꝓcessus in infi⁹ nitum ꝓtra Arest. viij. phisi. z. ij. metha. Respondet ꝓcedendo q idem sortes fm dispositionem corꝓis fuisset sepius: non tamen idem sortes in veritate z in numero. q: als idē in nūero reuerteret: ꝓtra Aresto. ij. de generatiōe. et p⁹ cessus in infinitū est ꝓhibitus in causis essentialiter subordinatis quales nō sunt sortes pater z auus et atauus ꝛc. Etiam consequenter est dicendum q sol nō incepit moueri in ariete vl̄ crancro cū eius motus sit eternus. neq; da retur prima vel vltima eclipsis. et non esset primus neq; vltimus homo: pri⁹ mus vel vltimus pater. z non est aliqua dispositio quin infinities fuerit stan te eternitate mundi.

Arguit secundo. Mundū esse eternum est ꝓbleuma neutrū. j. thopi. ḡrones Arest. nō ꝓcludūt. Rndet q posuit exemplū fm opinio nē diuersoꝝ phoꝝ q̄ aliq̄ vt plato tenuerūt mundum incepisse: alij ꝙo non. Q, ꝙo fm opinionē ꝓpriā aliter sentiat patz q̄ seqntia qm̄ diuidit ꝓbleuma ta z dicit. Alia sunt ad q̄ rationes habem⁹ ad vtrāq; ptē. et alia ad q̄ nō ha bemus rōnes cū sint nimis ardua z difficilia vt q mundus sit eternus.

Arguitur tercio, si mundus esset eternus tūc essent actu infiniti dies et anni elapsi: imo nō essent plures dies q̄ anni q̄m ambo sunt infiniti. sed infinitū nō est pl⁹ alio. et sic essent infinita in actu. Itē añ motum eternū nullus esset motus. cū tñ Arest. vij. huj⁹ dicat. ante omne mutari est mutatū esse. Respondek q̄ dies et anni sunt infiniti ſm successionē. ḡntā sūt de genere successiuoꝝ. nō aūt sunt infiniti dies ſm magnitudinē. Et consequenter dicik q̄ ꝓprie nō sunt plures q̄ anni stante eternitate mūdi sic probat argumentū sed improprie. quoniam annus est maior extensiue q̄ dies Non aūt plures habet partes cum vtrunq; habeat infinitas ptes. Ad aliud dicik q̄ arest. vij. huj⁹ loquitur de motu partiali.

Questio III

Vtrum omne anīal moueatur a se nō autē aliud graue vel leue inanimatū.

Sciendū ꝑ introductione huj⁹ et duaꝝ sequentiū questionū. q̄ Arest. in scō tractatu huj⁹ octaui phi. tractat ō ꝓpatōe ipaꝝ rez ad motū. et ḋcē. ꝑ h volēs ꝓbare quō sit ōne niendū ad ꝑmū motorē. et ad ꝑmū motū. et ꝑncipaliē tria facit. Prīo suppo nens q̄ nō oia entia sp mouenk vel sp ḋescūt. Ūñ sūt aliq̄ que q̄ndoq; mouēk et q̄ndoq; ḋescūt. et oim hoꝝ sufficiēs exꝑimentū ꝑbet ipe sensus. ideo dicē arest. Querere rōem in contrariū ipius sensus est infirmitas intellect⁹. Et idē voluit ꝑmētator cū dicit. Dimittere sensum et seq̄ intellectū est signū diminuti intellect⁹. contra eos q̄ philosophiā naturalē suis respectib⁹ ꝑmiscēt. Exilo consequenter ꝓbat arest. q̄ grauia et leuia exquo mouenk naturaliē nō mouenk ex seipīs. et eius rationes ponēk infra. Postea ꝓbat q̄ grauia et leuia q̄n incipiūt moueri naturaliter post ḋerem moueank a generāte grauitatez vel leuitatē vel a remouēte ꝓhibens. Secūdo ostēdit quō sit deuentēdū ad aliq̄ ꝑmū mouēs. quoniā in mouentib⁹ et motis essentialiter subordinatis nō est ꝓcessus in infinitū. vij. ꝓhlicoꝝ. Et ꝑ hoc arest. vult ꝓbare q̄ ꝑmū mouens sit imobile quacunq; trāsmutatōe ipius motus. Tercio aūt ꝓbat ꝑmū motorem esse imobilē et ꝓpetuū. et omniū ꝓdictorū rōes q̄s arest. h ponit in textu q̄ ad ipas questiones spectāt infra breuissime ponenk. Sūmarie em̄ vt hactenus circa titulos q̄stionū claruit quantū ad questiōes motionis et originē spectat textus arestotelis transcurritur

Notandū primo q̄ graue vel leue inanimatū est illud qō ñ est animal vt lapis terra plumbū ferrum aer vapor ꝛc. Unde vt expresse dicit ex textu questio tantū q̄rit. exquo aīal mouet se ſm suū appetitū ad diuersas differentias positionū vt expientia testat. Graue vero et leue inanimatum quiescit in suo loco naturali. vel si est extra ipm ḋescit violenter et vetinek ꝑ aliqō ꝓhibens siue obstaculū ne ad suū locū naturalē moueri possit. An q̄ animal moueak ex se q̄m nō indiget aliquo extrinseco qō suū incho et motū. graue vero simplex nō. q̄m eget si debet deorsum moueri aliq̄ remouente ꝓhibens. Ergo dicit Arestō. Et facere stare posset seipm. veluti si ambulandi causa in ipo erit et nō ambulandi. et moueri ſm motus contrarios. inconueniēs em̄ ſm vnum motū solum moueri hec a seipīs siquidē ipsa mouent seipa.

Notandū secūdo q̄ moueri a seipō vel ex se in ꝓposito est ni
bil aliud q̄ rem mouere seipaz ad diuersas differētias positionū nō indigēs
mouēte extrinseco vt suū motū inciptat. Vel sic. est rē moueri z se posse q̄
tare in ꝓncipio medio vel fine ipius mot⁹. z illud solū ꝓuenit aīalib⁹ sed nō
omnib⁹. q: animalia affixa petris mouenk solū motu dilatatōis. vt qñ cale
fiunt et sentiūt ꝓueniēs z motu ꝓstrictōis tpe frigido. et qñ sentiūt disco⁊
uenies non aūt mouenk motu ꝓgressiuo. Et sic questio intelligik de aīalib⁹
que possunt se mouere ad diuersas positionū differētias. Q⁊ aūt mouere se
ipm ꝓprie sit animato z patz q̄ Aresk. hic in textu q̄ dicit. Ome q̄ mouetur
ex se diuidik in partē q̄ se mouentē et q̄ se motā. Illud aūt manifeste videm⁹
in aīatis. qm ipa ꝓponunk ex forma substātiali q̄ q̄ se mouet. s. sine indige⁊
tia mouentis extrinseci. z ex materia ꝓma que q̄ se mouek. id ē solū mouetur.
licz cū hoc moueak q̄ accidens ad motū ton⁹ ꝓpositi tū nō repugnāt solum
moueri z q̄ accidēs moueri. Ex ꝓdictis igik patz q̄ si aliq̄d debeat moueri
ex se vel a se reqrik ꝓmo q̄ possit inchoare suū motū sine mouente extrinseco
Secūdo q̄ possit quiescere in medio vel fine motus. Tercio q̄ possit se mo
uere ad diuersas differentias positionū zc̄.

Conclusio ꝫm mentē aresk. aīal mouetur a seipō mediate z
immediate. grauia ꝙo z leuia nō mouēk a seipis taliter. Probak auto. aresk.
hic dicēt⁹. mouek em aīal a seipō. Et ꝓbat vt supꝝ q̄ grauia et leuia nō mo⁊
ueank a seipis multiplicik. quonīā mouere seipm est ꝓpriū aniato z. Illa em
que mouēt seipa pñt se mouere ad diuersas differentias positionū. sed gra⁊
ue mouek deorsum et leue sursum motu ꝓprio sibi ꝓuenieti. G̃ nō mouenk a
seipis. Item nullū ꝓtinuū. i. homogeneū mouet seipm. sed grauia z leuia sk
homogenea. q: quelibet pars grauis est grauis. Et ibi Aresk. loquik de con
tinuo ꝫm formā. s. quod est vniforme z eusdē denoiatōis in oib⁹ suis ꝓtib⁹
q̄ntis ꝫm vulgarē denominatiōem. vt quelibet pars lapis est lapis z q̄uis.
non aūtē q̄libet ꝑs aīalis est aīal ꝫm vulgarem denoiatōem. qm̄ vulg⁹ nō
habet iudiciū teste Ciceroneni si in hijs que sunt ꝫm sensum.

Arguik ꝓmo. multa sunt grauia et leuia que mouentur a
seipīs z ꝑz Pmo ō ferro ignito posito sup assere postq̄ ꝙburit asserē cadit de
orsum z nō indiget motore extrinseco. Scō argentū viuū mouek in vase et
tandē facit foramen et mouet se deorsum. Tercio. ignis sup q̄ ponik asser la⊊
tus mouet se sursum post eius ꝙsumptōez. Quarto vapor sursum in media
regione infrigidat⁹ mouet seipm deorsum q: grauis. Quinto si terra ipe⊊
tuose scinderek aer subito moueret a natura cōmuni deorsū ne ꝙmitteret va
cuū. Sexto lapis i motu reflexiōis itez mouet seipm deorsū et in multis si⊊
milib⁹ casib⁹ vbi grauia et leuia mouenk sine motore extrinseco. Rñdek ꝓmo
q̄ nō sit ꝓtra ꝙclusionē. q: licz moueant seipa imediate. q: forma subak est q̄
mouet. ij. phisico z. tū mediate mouēs extrinsecū fuit causa q̄ ipa grauia se
mouerūt. vt lat⁹ in seqnti qstiōe. Aial ꝙo pōt se mouere sursū et deorsū sine
ꝙcursu alter⁹ mouentis ptic̄ularis. Scō ō: q̄ aresk. sic locutus vt freqnter
q: freqnk aīal mouet seipm. nō aūt lapis vel aliud graue zc̄.

Arguitur secundo. oīe q̄ mouek mouek ab alio. vij. phisi
eoz. G̃ aīal nō mouek a seipō sic dicit ꝙclusio. Itē ꝙmētator⁹ tercio celi. lapis
mouet seipm deorsū inq̄tū g̃uis. Rñdek ad ꝓmū q̄ alik capik moueri a se i
ꝓposito z alik i septimo vt facile ex diffinitōe ꝓdicta hī. Ad scōm ō: q̄ lapis

mouet seipm.s.imediate vl mouet p se seipm deorsu.q; est mot⁹ naturalis

Arguitur tercio.anial mouek ab obiecto et appetibili.iij.de aia.g non mouek a seipo. Itē celū est inal atū .sed celū ē pmū mouēs seipm. viij.huj⁹. Rndek ad pmū q appetibile mouet aial p modū finis zdesidera ti.nō aūt effectiue.sed effectiue mouek a sua forma.et hoc vult qstio.Ad se cundū dr q aresto.accepit celum p orbe et intelligentia q orbē mouet. quo modo etiā loquit pmo celi appellans celū animatū.

Questio V

Vtz graue in actu sursuz de

tentū moueat seipm deorsu p⁹ remotōem phibētis vl ab alio. Notāduz pmo q graue ē duplex.s.in actu z in potētia. Graue i actu ē qđ actualit habet i se sufficiētē grauitatē vt lapis terra zc. Graue in potētia est qđ actualz nō habz grauitatē est tn in potētia ad ipaz.q; pōt ipam hre.vt vapor resolutus ab aq est in potētia grauis.q; in media regiōe aeris zdensak z infrigidak z fit nubes.deide aq cadens deorsu.Eodē mō etiā leue ē duplex i actu z potētia.Res g grauis vel leuis pōt se hre ad motū localē sursū vel deorsuz duplicit.Primo i actu.s.q; actu mouek sursū vel deorsum.Scdo in potētia q aptū natū ē moueri sursū vl deorsū.vt aer apō nos existēs vl lapis sursū detēt⁹.Illud aūt fit duplicit.Prio in potētia essentiali.s.qđ nō hz formā ad illū motū.pōt tn habere vt leue qđ pōt recipe formā grauis ,z ista appellak potētia remota.vt i silī makia stās sub forma ignis ē i potētia ad formā tre. Alio mō i potētia accidētali siue xpinq .s.qđ licz habeat formā ad illū motū nō habz tn opatōem q pcedit ab illa.sz impedik ne exeat in actū.vt lapis sursū detētus est i potētia ad motū deorsū licz sit actualit grauis. Et sic questio tātū qrit.Si lapis dēceret sursū violenk et obstaculū remouerek an tak lapis sic cadens deorsum moueak a sua forma substantiali vel ab illo qui remouit obstaculū vel ab alio sicut a loco naturali qui ipm attraheret. ita q seipm in titulo valet tantū sicut a forma substantiali.

Notandū scdo p intellectu pūtis questiōis q de motu g⁹ uiū z leuiū ad sua loca nakalia mltiplex fuit opio. Aliq ei dixerūt q loca naturalia p xtutē attractiuā attraherēt guia vl leuia ad se.sic magnes attrahit ferz.sz h ē falsū.q; tūc ois mot⁹ sursū vl deorsū essz violēt⁹.q; attractio ē species mot⁹ violēti.viij phisi. Alij dixerūt q gue mouerek deorsū p expulsiōez a celo.vl ppe ipulsū celi qm mouek velocissime rapiēs secū oēs speras inferiores Sz hec opinio ē falsa.q; a silī null⁹ hō possz erecte stare.imo de qlīto graue pl⁹ distaret a celo ō tāto tardi⁹ deberz moueri. qđ ē z expientiā. Etiā nullū leue moverek sursū naturalt.Alij dixerūt q guia et leuia moverenk ppe motū ipi⁹ medij qđ mouet p se guia z leuia.ipa xo moverēk p accidēs .qm dic zmētator.iij.celi.Graue mouek ad motū medij sic hō i naui.Sz tn hec opinio hodie nō tenek.qm ē z oēz rōem et expientiā.Et ad ista auto. dr q sic habeat itelligi.sic hō existēs i naui motu vectōis nō mouek nisi sil cū naui .etiā medū mouek sil cū gue qm ipm dimidit.medū em pot⁹ resistit qm moueat p se.Iste tn opiniōes solēt coīt reprobari qrto celi.Alie xo due opiniones. scz q guia z leuia moueāk a suis formis substātialibz vl a generāte guitatez vel leuitatē aut a remouēte phibēs zcordabunk in zclusioe.

Conclusio,Graue quod sursum detinebak mouek deorsum

principaliter a forma eius substãtiali z instrumẽtalik a sua grauitate imediate et ꝓtinuatiue.licz inchoatiue et mediate moueak a generãte vel remouente,phibẽs siue obstaculũ. Prima pars ꝓbak autoritate arestotel.ij.phisicoꝝ. Natura est principiũ et causa p se mouendi.z ꝑmo celi. Grauitas z leuitas sunt cause motiue instrumẽtales. Jtẽ forme est agere siue mouere. Et ꝓmẽtatoꝛ.iij.celi. Lapis mouet seipm deoꝛsum inq̃ntũ grauis. Ratõe tali. Omnis actio est a forma substantiali.sed motus est actio qꝛ ꝓcedit a mouente et agente.vt latius.iij.phisicoꝝ.ꝓbak.ergo motꝰ est principalik a forma. Q3 aũt graue nõ moueak cõtinuatiue z imediate a generãte vel remouente obstaculũ patz.qm̃ omne mouẽs debz esse simul cũ suo moto.vij.phisicoꝝ.sed ꝓhibens vel generãs nõ est cũ grauí neq̃ p se vel suã ꝓtutẽ.qꝛ stat ipm diu esse coꝛruptũ añq̃ graue suũ locũ attingat.

Secũda pars conclusiõis ꝓbak autoritate aresꝛ.viij.buiꝰ z.iiij.celi dicẽtis. Mouet aũt et qꝺ a principio fecit z impedimentũ removens.et nihil hoꝝ.s.grauiũ et leuiũ seipm mouet.scz iniatiue.z idem dicit cõmentatoꝛ in hỹs locis. Ratione tali. Omne graue qꝺ est sursum aut est actu aut potẽtia graue. Si primũ tunc nõ potest seipm mouere deoꝛsũ nisi remoueak obstaculũ. Si secundũ tũc ex quo actualiter est leue nõ mouet se deoꝛsum nisi sibi sit adgenerata grauitas.ergo generãs talem grauitatem scz frigiditas medie regiõis aeris et remouẽs obstaculũ sunt cause motꝰ ipius grauis deoꝛsum mediate. Vnde habz locũ ista ꝓpositio. Quicqꝺ est causa cause etiã est causa causati. Est tn̄ veꝝ q ꝓprie et p se siue principaliter nõ dicunk mouere ipm graue sed solũ occasionalik z p accidens siue remote.qꝛ etiã ipis amotis graue nõ cessat seipm deoꝛsum mouere.

Arguitur primo,locus mouet ad se grauia,ꝓbak autoꝛ.aresꝛtotelis.iiij.celi. Dicamus igik q causa motus quoꝛũdã elementoꝛũ ad superꝰ et quoꝛundã ad inferius est locus.quoniã vnũquodq̃ mouek ad coꝛpꝰ sibi ꝓueniens. Cõmentatoꝛ ibidem. Quodlibet em̃ eoꝝ mouek ad coꝛpus sibi ꝓueniẽs.et ideo fuit locus causa istoꝝ elementoꝝ. Jdẽ dicit arest.j.et.ij. celi.z illud fuit motiuũ ꝑme opiniõis supꝛadicte. Resꝑndek ad illas z silles autoꝛitates q locꝰ nõ mouet effectiue grauia ad se.sed dicik impꝛopꝛe cã efficiens ipꝰ locati.quia locꝰ conseruat locatũ.iij.phisicoꝛũ. Vel locus dicik mouere locatũ methaphoꝛice tanq̃ eius finis. qꝛ res naturaliter tendũt ad suum locũ naturalem tanq̃ ad finẽ. Jdeo dicit ꝓmẽtatoꝛ vbi supꝛa.loca naturalia grauiũ et leuium sunt fines eoꝝ.

Arguitur secũdo sicut ex prima pte ꝓclusionis sequitur tũc grauia mouẽt seipa deoꝛsum.et hoc est ꝓtra ꝑdictã ꝓclusionẽ z aresꝛt.q.viij. huiꝰ dicit.ipa nãq̃ grauia z leuia moueri a seipis est impossibile. Et idem Q3 igik nihil eoꝝ moueat seipm manifestũ est.habent em̃ ꝓncipiũ motꝰ nõ agendi nec faciẽdi sed patiẽdi. Rñdek q ꝑdicta questio voluit grauia nõ inchoare motũ deoꝛsum a seipis.s.a forma substãtiali.z illud etiã nõ negat ꝑsens ꝓclusio.imo scõa pars illud ꝓbat vt facile supꝛa ostensum est

Arguitur tercio. Grauia et leuia nõ sunt actiua vel passiua ij.de gene.g̃ gue nõ mouet se deoꝛsũ. Jtẽ sine medio nõ põt fieri motꝰ neq̃ sine spacio.iij.phisi.g̃ mediũ ẽ cã motꝰ. Rñdek ad ꝓmũ gũia z leuia inq̃ntuꝝ talia ñ st actiua.i.nõ ꝓñt ꝓducere formã substãlẽ sic q̃litates ꝓme. Ad scõm mediũ ẽ cã sine q̃ nõ ipꝰ motꝰ,nõ aũt p se mouẽs vt latius supꝛ

Questio VI

Vtꝝ primus motor sit imobilis & ppetuus.

Notandū ꝓmo ꝓ ipsa ꝓclusione q̄ fm viaꝫ naturalē Aresto. inuestigauit tm̄ vnū esse ꝓmū motorē eternū sempiternuꝫ siue infiniti vigoris & imobilē ac indiuisibilē. et illud potissimū ex duob⁹. Primū. Oīne q̄d mouet indiget aliq̄ pfectione quā ipm̄ natū est habere. vel habet aliquā impfectionē quā conat remouere que sue nature repugnat. q̄m motus est act⁹ entis in potentia. iij. phisi. Huic⁹ exigentia est in hijs inferioribus: imo in oib⁹ q̄ mouent q̄ de quāto res naturalis est agilior velocior & mobilior: de tanto est pfectior q̄ ad actiuitatem: q̄m forme est agere & mouere. sed a forma substantiali accipit ois rei pfectio. q̄ ḡ res mouet semp mouet ꝓpter pfectionez aliquā in ea acq̄rendā: alꝫ moueret frustra q̄d est impossibile fm viam ꝓpā theticam. q: deus & natura nihil facūt frustra. j. celi. & iij. de aia. Secundū Ratio naturalis nō admittit ꝓcessum in infinitum neq̄ in numerꝫ. iij. phisi. neq̄ in causis. ij. metha. neq̄ in mouentib⁹ & motꝫ. vij. phisi. q̄m ratio infiniti non est a nobis cognoscibilis imo ꝓprie non imaginabilis nisi fortasse cōfuse. Vñ cū nō sit ꝓcessus in infinitū necesse est in vno quoq̄ genere deuenire ad vnū ꝑmū pfectū & simplicissimū q̄dāmodo. sed cū prim⁹ motor necessario sit substantia: necesse est ipm̄ esse simpliciter indiuisibilem.

Respondetur ad questionem. Primus motor est vnus: ppetuus & imobilis. Probat autoritatib⁹ Arest. in multꝫ locis. dicit em̄. iij. metha. Eteīm est aliq̄d quod ſp mouet q̄ mouent & ꝑmū mouēs imobile ipm̄, Et. xij. metha. Om̄ aūt est mouens ipm̄ imobile ens actu hoc nō contingit se aliter habere nullatenꝰ. Ibidē. Omne q̄d mouet necesse est ab aliq̄ moueri & primū mouens imobile est fm se & sempiternū immotū. Et. viij. huius, Mouens imobile semp similr se habens & ad illud q̄d mouet similr se habebit & ꝓtinue. Cōmentator. xij. metha. Id q̄d mouet ꝑmū motū cū sit non motū q̄d est purus act⁹ sine aliq̄ potētia: impossibile est vt habeat aliquā dispositionē ab ea quā habet id est nulla pfectiōe caret. Probat aūt Arest. eandem sententiā certis rōnib⁹ hic in textu q̄z alique hic ponunt. Prima. Oīne quod mouet necessario mouet ab alio q̄d nō mouet vlterius ab alio: aut ab eo q̄ mouet ab alio Si secundū: tūc erit ꝓcessus in infinitū in mouentib⁹ & motis: cui⁹ oppositū hic & in septio phisicoꝝ ꝓbat. tūc eīm non esset assignabilis ꝑmus motor: ex q̄ infinitoꝝ non est primū. Si ꝑmū: tunc deueniet ad primū mouens imobile. Secunda ratio. Omne mouens aut mouet aliq̄ alio tanq̄ instrumēto. aut seipso. Si secundū: habet ꝓpositum. Si ꝑmū: itez erit ꝓcessus in infinitū. Alia ratio. Oportet in vno quoq̄ genere esse simplicissimū. sed illud nō esset ꝑmus motor q̄ est simplicissimus esset mobilis. Alia ratio. Oīne q̄d ꝑ se mouet diuidit in ꝑ se mouentē & ꝑ se motū. sed de⁹ est indiuisibilis ḡ imobilis. Maior & minor sunt Arest. in isto octauo. Et maior est fm viā Arest. simplr vera q: tenet q̄ nullū indiuisibile mouet. vj. phisi. Alia ratio. Si primus motor esset mobilis tunc aut per se mouet vel ꝑ accidens. Non ꝑmū. quia aut a se moueret. & hoc est falsum. quia oīne q̄d mouetur mouet ab alio aut ab alio. & sic non erit primus motor. Non secundū. quia staret eum q̄libz ꝺescere. imo nō ab inferiori q: ipse mouet inferiora. nec a superiori q: nō esset ꝑmū mouens. Alia & vltima ratione extra textū. Motus

est actus impfectus. iij. phisi. sed cum deus sit pfectissimus ſm Aresto. in mul
tis locis: nō capit in se aliq̄d impfectū. Vnde illō quod mouet mouet ꝓpter
aliquā pfectionē acq̄rendā vel impfectionē deponendaz quoꝝ neutrū est in
deo. Q; aūt sit tm̄ vnus: patet. qm̄ si essent plures vel moverent eq̄ perfecte
et essent eque pfecti. z hoc nō: qm̄ vnus superflueret vel vnus esset pfectio: alte
ro. z sic alter nō esset p̄mus motoꝝ. Sed q̄ sit ꝓpetuꝰ ꝓbat Aresto. in isto octa
uo. qm̄ generationes z coꝛruptiōes sunt ꝓpetue ergo aliq̄s motus est ꝓpetu
us. ergo etiā aliq̄d mobile erit ꝓpetuum. z p̄ ꝓsequens aliq̄s motoꝛ erit ꝓpe
tuus. sed iste est p̄mꝰ motoꝛ. ergo. Hec tm̄ cōsideratio plus est methaphisici.

Arguit primo Oīe mouēs mouet. iij. phisi. sed primꝰ mo
toꝛ est mouens. ḡ est mobilis. Item dicit plato: aliq̄d est mouens p̄mū mo
uens seip̄m. Respondet ad primū. Omne mouens phisicū siue cōpositum est
mobile vt Aresto. etiā ibidē dicit. Ad secundū dꝰ q̄ deus intelligit se et omia
alia a se. xij. metha. Ideo dꝰ methaphoꝛice seip̄m mouere. sicut oē intelligi
bile mouet intellectum silitudinarie.

Arguit secundo. Quicquid est nobilitatis et pfectionis de
bet attribui p̄mo et pfectissimo enti. sed mobilitas est pfectioꝛ q̄s imobilitas
q; imobilitas est p̄uatio: mobilitas ꝙo habitus. sed habitꝰ est dignioꝛ z pfe
ctioꝛ p̄uatione. Item Aresto. viij. huiꝰ. Tria sunt que mouent. deus: locus: z
tempus. Respodet ad p̄mū q; imobilitas q̄n negat actū z relinq̄t potentiaz
tunc est p̄uatio z q̄dam impfectio. sed isto modo nō reperitur in deo. Sed ꝓut
negat actum z potentiā est p̄dicatum pfectionale et attribuit deo. Ad secun
dum dꝰ q̄ Aresto. per deum intelligit coꝛpus celeste moꝛe gentilium quiꝰ al
ludit in hijs verbis.

Arguitur tercio. Illud est mobile quod iam est in aliquo lo
co z p̄ius nō fuit. sed sic est de p̄mo motoꝛe: qm̄ ſm fidem est in celo z añ cre
ationē nō fuit in celo. Etiā habet se iam ꝓtinue aliter q̄ꝑ p̄tꝰ q; mutat de nō
creante in creantē z ecōtra. z ante creationē non fuit primus motoꝛ sed iā est
Respondet q̄ primus motoꝛ est imobilis q̄cunq̄ specie transmutationis nō
solū ſm fidē sed etiā ſm Aresto. in isto octauo. Et dꝰ q; ipse in sua essentia non
habet se aliter z aliter q̄ꝑ uis talē respectū imaginemur neq̄ iā est ꝓpie in lo
co. Et nō sequit. hec res est in alio loco q̄ꝑ p̄ius igit est mota. vt patet de tur
ri q̄ continue est in alio z alio aere z non mouet localiter.

Questio VII

Vtrum motus localis sit pri
mus alioꝝ motuū. Sciendū q; aresto. in tractatu tercio huiꝰ octaui p̄nci
paliter ꝓbat solū motum localē esse vnum z ꝓpetuū: p̄ius p̄mittēs quendā
oꝛdinē inter species ipsius motus: ex q̄ cōsequēter infert q; motus localis sit
p̄mus oīm alioꝝ motuū. et illud ꝓbat multipliciter. Primo. Ex q̄ inter mo
tus est q̄dam oꝛdo q; augmētatio z diminutio p̄supponūt alterationē. simi
liter generatio z coꝛruptio p̄supponūt alterationeꝫ. j. de gene. sed alteratio p̄
supponit motū localē: qm̄ alterans nō alterat nisi applicet alterabili sed illō
nō fit sine motu locali. ergo motꝰ localis est poꝛe z oꝛdine alioꝝ motuum.
Oꝛdinē ꝙo motuū etiā ponit q; alterationē p̄cessit motus localis vt ꝓbatū
est. sed alteratio p̄cedit generationē z coꝛruptionē que ꝓsequēter p̄cedūt au

gmentationē ꝛ diminutionē. Itē motus localis p̄cedit oēm motū. patet inductiue. q; si res debet alterari necesse est q; alterans applicet alterabili. Si res debet generari necesse est generās applicari subiecto ex q̄ fit generatio. et sic de alijs. Itē nullus alius motus est causa motus localis celi. sed ille est causa oim alioꝝ: cum sit q̄dam vita oib; q̄ subsistūt a natura. viij. huj⁹. et cessante motu celi cessant oēs generationes et corruptiones. ij. de gene. ergo est p̄or tpe alijs motib;. Q; aūt sit prior natura et pfectione ꝓbat. q; posteriora generatione sunt priora pfectione ꝛ natura. sed mot⁹ localis est posterior via generatiōis vt patet in aliab; q̄ vltimo mouenꝫ motu locali. etiaꝫ solus ipse est ꝛtinu⁹ ergo est p̄or natura. Q; aūt sit vnus ꝛtinu⁹ ꝛ ppetuus patꝫ infra.

Notandum primo q; aliquid est prius alio fm aresti, hic in textu tripl'r. Primo natura scꝫ q̄d p̄t esse sine alio sed nō econtra. vt elementa sunt p̄ora cōposito. simil'r duo sunt priora q̄ tria. q̄tuor. simil'r pes est p̄or vestigio si ab eterno stetisset in puluere. ꝛ breuiter oīs causa est p̄or suo causato Secundo pfectione scꝫ q̄ altero est pfectius siue melius. vt substātia est prior accidente. ꝛ forma est p̄or materia. viij. metha. simil'r mixtū est p⁹ elemēto Tercio aliq̄d est alio prius tpe scꝫ q̄d p̄cedit ipm in tpe. vt puer est prior q̄ senex ꝛ flos est prior suo fructu. simil'r calceator est prior calceo. Mot⁹ aūt localis est p̄or natura pfectiōe ꝛ tpe oib; alijs motib; fm aresti. hic: qm̄ est ppetuus ꝛ causa oim alioꝝ motuū. Hm̄ aresti. illud intelligit de motu locali ipsi⁹ celi. nihil em̄ p̄t generari vel corrūpi nisi effectiue cōcurrat motus circularis primi mobilis.

Notandū secundo p intellectu ꝛclusionis q; ex q̄ motus sunt inter se cōpabiles vt patuit. viij. huj⁹ in fine: necesse est q; vn⁹ sit pfectior alterō vel sibi eq̄lis. Cū q̄ oēs mot⁹ conueniant in successiōe vt ꝓbatū est. iij. phisi. q̄ntū est rōne successiōis vn⁹ nō est pfectior altero Ideo pfectio i oib; motib; p̄t attēdi tripl'r. Prio q̄ ad eoꝝ essentiā siue intrinsecitatē que in re in q̄libet motu est ipsa successio. ꝛ sic oēs mot⁹: localis: mot⁹ alterationis: generatōnis: augmētationis: ꝛ sic de alijs sunt eiusdē pfectiōis essentialis. Secō pfectio in oib; motib; attēdit siue ꝛgnoscit penes extrinseca q̄ tū ipsos denotant. et hoc dupl'r. Primo penes terminū ad quē vt ille mot⁹ est pfectior q̄ habet terminū pfectiorē ad quē q̄ alt'. ꝛ ita generatio est mot⁹ pfectissim⁹ cū ei⁹ terminus ad quē sit suba. Termin⁹ em̄ ad quē quēlibet motū habet denoiare. v. phisi. licꝫ nō sit de ei⁹ essentia vt lat⁹. iij. phisi. patuit. Hoc mō itelligit cōmēt⁹ q̄n dicit. sicut suba est p̄or ꝛ pfectior alijs p̄dicamēt̄ꝫ ita mot⁹ ad subaꝫ est pfectior alijs motib; q̄ sunt ad alia p̄dicamēta. Tercio attēdit pfectio ipsoꝝ motuū penes extrinseca sibi attributa vt ille mot⁹ est pfectior alijs quē p̄dūcat nobili⁹ ꝛ pfecti⁹ mouēs: q̄ est in subiecto siue mobili pfectiori: qui est causa alioꝝ motuū ꝛ nō econtra: q̄ est regularꝫ ꝛ ꝛtinu⁹ Et isto mō loquit aresti. hic q̄n dicit motū celi esse p̄t pfectiōe oib; alijs motib;: q̄m ponēs eiusdē mot⁹ ꝓprietates hic dicit q; p̄m⁹ mot⁹ scꝫ celi sp fuit: nunq̄ deficiet: sp est ꝛtinuus. imo est regularꝫ ꝛ mouet a motore et̄no ppetuo ꝛ imateriali ꝛ est in subiecto incorruptibili ꝛ intransmutabili scꝫ celo ꝛ est mot⁹ ppetu⁹. hec aūt attributa nō conueniūt alijs motib;. q̄ mot⁹ circularꝫ celi est pfectissim⁹ oim motuū.

Conclusio ad mentem Aresto. Motus circularis localis ipsi⁹ celi est primus oim motuū inferioꝝ tpe natura ꝛ pfectione. Probat aūtor. aresti. qui illud ꝓbat certis rationib; in isto octauo que supra sufficienter

posite sunt a ꝓncipio questionis ⁊ ptim in notabilibus. Q3 aũt motus celi sit vnus ⁊ 2tinuus Aresto. pbat hac rõne. Ille motus est vn⁹ ⁊ 2tinuus q̃ est ab eodẽ ad idem. sed motus circularis celi est hmõi. motus eñ rectus est ab eodẽ in aliud. Unde infert Aresto. ꝓmo q̃ motus celi in semicirculo non est vnus neq; 2tinu⁹: cũ nõ sit ab eodẽ in idẽ. Secũdo q̃ solus motus celi circularis est 2tinu⁹: qm̃ alij omnes pñt interrũpi. Et solus iste est ꝑpetuus: qꝫ sic ꝓbat: qm̃ iste non habet ꝓncipiũ neq; finẽ cũ fiat in linea circulari in q̃ non assignamus ꝓncipiũ neq; finẽ. Jtez mot⁹ celi est mẽsura oim alioꝝ motuũ. g̃ necessario est ꝑpetuus: qm̃ fm Aresto. mũdus semp stetit et sp fuerunt motus inferiores. Jtẽ alia ratio. Ille mot⁹ est ꝑpetuus q̃ est regularꝫ. sed solus mot⁹ celi est regularꝫ. g̃ ꝛc. Alia rõne. Nullus motus inter 2trarias est ꝑpetuus: alꝫ esset infinita distantia inter 2trarias. sed ois motus ꝑter motuꝫ celi est inter 2trarias. v. phisi. Q3 aũt nullus motus rect⁹ possit esse ꝑpetuus sic ꝓbat. q: maxime ille esset sup magnitudine finita ꝑ reflexionẽ. sed hoc nõ. q: nullus motus reflex⁹ est 2tinu⁹. Probat. q: motus reflexus includit motus 2trarios. sed motus 2trarij nõ possunt inuicẽ 2tinuari. Mot⁹ eñ reflexus includit duos mot⁹ q̃ sunt de termis 2trarijs. Alia ratio. Motus reflexus interrũpit q̃tẽ media. g̃ nõ est 2tinuus. Antecedẽs patet. q: necesse est mobile in puncto reflexionis q̃escere. Et sup hac rõne mouebit q̃stio seq̃ns. Unde summarie: solus mot⁹ circularꝫ est ꝑpetu⁹ q: nõ rectus: ex q̃ talis esset reflexus. sed iste nõ est 2tinu⁹ sicut ꝓbatũ est. neq; esset mixtus ex circulari et recto. q: isti non possunt inuicem 2tinuari.

Arguit primo. Generatões sunt ꝑpetue. ij. de genera. ergo mot⁹ celi nõ est ꝓm⁹ alioꝝ motuũ: alꝫ ꝑpetuũ siue eternũ esset ꝓus tpe etno q̃d est impossibile. Respõdet q̃ Aresto. ꝓbãs hic motũ celi esse ꝑpetuũ et ꝓmũ alioꝝ motuũ: maxie assumit eius 2tinuitatẽ ⁊ regularitatem. Uñ ꝓprie illã 2tinuã ⁊ vnã successionẽ ipse appellat ꝑpetuã ⁊ ꝓmã oim aliarũ successionũ inferioꝝ q: nulla eaꝝ est sic continua ⁊ ꝑpetua. Ergo ꝺr q̃ generatões sunt ꝑpetue qm̃ nunq; deficiunt. sed motus celi est ꝑpetu⁹ q: 2tinuus ⁊ vn⁹ nunq; deficiens q̃ est ꝓmus alioꝝ motuũ q: est causa oim eoꝝ. ideo 2clusit hic Aresto. q̃ generatões ⁊ corruptiones nõ sunt 2tinue.

Arguit secundo. Motus localis sicut ambulatio non est ꝓr: generatõe hois. g̃ cõclusio est falsa. Rñdet q̃ Aresto. intelligit de motu locali circulari ipsi⁹ celi. Sed in hijs inferioribꝫ licet vt in plurimũ mot⁹ localis sit ꝓr: respectu alioꝝ motuũ q: ante generationẽ necesse est q̃ generãs applicet subiecto ex q̃ fit generatio. ⁊ in alteratione necesse est alterãs applicari alterabili. sed ista nõ fiũt sine motu locali. Non tñ sp ita est respectu eiusdem rei: qm̃ mot⁹ localis in ipsis est vltimus. sicut hic etiã assumit Aresto. Unde ꝑfectior est: cũ posteriora generatione fiunt ꝓra ꝑfectione. ix. metha. ꝓpter q̃d videmus q̃ in hijs inferioribꝫ alialia ꝑfectiora sunt plus se mouentia ceteris paribus. imo motus localis in imꝑfectis animalibꝫ sicut affixis petris non reperit.

Arguitur tercio. Illuminatio solis est alteratio et est eterna fm viam Aresto. g̃ mot⁹ celi nõ est ꝓm⁹ tpe. Jtẽ linea recta est mẽsura linee circularꝫ. g̃ motus rect⁹ est mensura motus circularꝫ. sed ois mẽsura est ꝓr mẽsurato. x. metha. sed antecedẽs patet ꝑ Aresto. dicentẽ. j. de aia. Rectũ est iudex sui ⁊ obliq̃. Respondet ad ꝓmũ. Illũinatio solis nõ est ꝓprie alteratio

de qua arest. hic loquit. Ad secundū ō: q nō est simile de linea recta et motu recto. q: linea mensurat ꝑm q̄ntitatē sed motus mensurat ꝑm durationē. iij. phisi. sed mot⁹ celi diuti⁹ durauit q̄ꝫ oēs alij mot⁹. ḡ est mēsura eoꝝ.

Questio VIII

Vtrum in motu reflexo mo/

bile necessario in puncto reflexionis q̄escat. Notandū est ꝓmo q mot⁹ reflexus est cui⁹ terminus ad quē est termin⁹ a q̄ alteri⁹ motus localis. t econtra termin⁹ a q̄ ꝓmi est termin⁹ ad quē secūdi vel ꝓpe talē. Vñ patet sicut etiam est mēs arest. hic q motus reflex⁹ est cōpositus ex duob⁹ motib⁹: vt q̄ꝫ vn⁹ est sursum vel ad latus: alt⁹ deorsum ꝑ eandē lineā vel ꝓpe. sicut ꝓiectio lapidis sursum t eiusdem casus deorsum. Illud aūt pōt fieri q̄ttuor modis. Primo q̄n ꝓmus illoꝝ motuū est naturalis t secūdus violēt⁹ vt casus lapidis deorsum t q̄n ītez in terra resiliret. Scō q̄n ꝓm⁹ est violēt⁹ t secūdus naturalis vt ꝓiectio lapidis sursum t ei⁹ casus deorsum. Tercio q̄n ambo sunt naturales vt mot⁹ vaporis sursuz t eiusdē mot⁹ deorsū postq̄ꝫ est infrigidat⁹. Quarto q̄n ambo sunt violēti vt si lapis impetuose sup saxū durū vel parietē ꝓiciatur ita q resiliat. Et sic patet q mot⁹ lapidis semicircularꝫ ꝓprie nō est reflexus. Secundo patet q mot⁹ reflexus est cōpositus ex duob⁹ motib⁹ ꝓtrarijs q: terminus ad quē ipm motū denominat. v. phisi. ergo termini ad q̄s cōtrarij faciunt motus ꝓtrarios. sic termini ad q̄s cōtrarij sunt in motu reflexo ꝑ se. Vnō aliq̄d reflectit dupliciter in motu. Primo ꝑ se sez q̄d ꝑ seipm reflectitur t nō ad reflexionē alterius. vt in exemplis supra positꝫ. Alio mō aliq̄d reflectit ꝑ accidens. sez q̄d reflectit ad reflexionem alterius. vt si musca iret sursum ꝓtinue in lancea t lācea moueret deorsum ita q resiliret. Similit si hō iret ꝓtinue in nauī t nauis reflecteret ꝑ aquā vel funē: tunc homo reflectit ꝑ accidens: licet ipse non quiescat.

Notādū secundo q imaginatio aresto. de motu reflexo fuit ista vel ꝓsimilis. Q̄n lapis violēter movet sursum sibi impōmit a manu ꝓpulsentis q̄dā qualitas ipm movēs sursum quā nos dicim⁹ impetū. sed cū mot⁹ sit violent⁹ lapis ꝑ suā grauitatē t formā substātialē resistit: similit resistit medium sez aer appetēs suā ꝓtinuitatez t nō diuisionē. cū ḡ lapis est in puncto reflexionis ꝓpter impetū iam q̄si remissum t debilē: t ītez aer resistat motui deorsum: necesse est q lapis in tali pūcto reflexionis paꝝ q̄escat et postea suū motū naturalē deorsum inchoet. Simili modo est imaginandū in alijs motib⁹ reflexis. Punct⁹ ḡ siue termin⁹ reflexiōis est in q̄ mobile inchoat ꝑm motū vel in q̄ terminat ꝓmū motū. t illud non sꝑ necesse est esse idē in nūero sed in specie siue ꝓpinq̄ssimū alteri pūcto siue termino.

Conclusio ad mentem Aresto. Mobile in motu reflexiōis ꝑ se reflexum q̄escit in pūcto reflexionis. Probat auto. aresto. q ista ꝯclusio/ nē supponit q̄n ꝓbat in vna rōne motū reflexū nō esse vnuz vel ꝓtinuū. Ratione tali. Nisi mobile q̄esceret paꝝ in termio ad quē sez in pūcto reflexiōis tūc natura t appetit⁹ mobilis esset frustra: q̄m in oī motu in termio ad quē mobile intendit q̄escere. alꝫ talis motus nō haberet terminū ad quē q̄ꝫ est falsum. Alia ratio que ex Aresto. hic elicit. Motus reflexus est compositus ex motibus contrarijs. sed si nō esset q̄es media tunc ꝓtraria essent immedia/

ta quod nō admittit arestoteles. Vnde patet q̄ hec questio est incidentalis mota sup̄ ista suppositione arest. q̄m ipse p̄ncipaliter intendit pbare q̄ mot⁹ reflex⁹ nō sit vn⁹ z continu⁹ mot⁹. Ideo sit hec sc̄da ꝯclusio ad mentē Arest.

Cōclusio secunda Motus reflexus vbi mobile per se reflectit non est vn⁹ nec⁹ ꝯtinuus motus. Probat Arest. multis rationib⁹. Prima Omne q̄d mouet habet terminū ad quē tendit z q̄n ip̄m attingit tunc in eo q̄escat. sed p̄mus mot⁹ in motu reflexo est hmōi. ergo ꝛc. Secūda. Omne q̄d mouet aliq̄ specie motus: q̄escit q̄ete opposita tali motui. sed in motu reflexo ꝯcurrunt due species motus sc̄z naturalis z violētus mot⁹ vel motus ꝯtrarij. ergo. Tercia. Si esset vn⁹ z idē mot⁹ tūc idē esset corruptū z corrūpēduz. Probat. q: q̄n mobile puenit ad p̄mū terminū ad quē tūc iste mot⁹ est corruptus. z esset nōdū corruptus si secūdus termin⁹ ad quē esset termin⁹ ad quez totius mot⁹. Quarta ratio. Cōtraria nō p̄nt inuicē ꝯtinuari. sed mot⁹ reflexus est ex duob⁹ motib⁹ ꝯtrarijs. ergo nō est ꝯtinu⁹. imo sequeret q̄ idē mobile simul z semel moueret motib⁹ ꝯtrarijs. Est tū vez q̄ isti mot⁹ iunt contigui siue imediati. vñ est q̄es media qua vix vel minime sensu perceptibilis tūc videlicet q̄n est mobile in tpe medio resistentie ipi impetu z pariter medium resistit ipsi mobili z sic fit talis quies.

Arguit p̄imo. In motu reflexo nulla est q̄es et per ꝯse q̄ns ipse est ꝯtinuus. Probat multiplicater. q: exalatio sursum mota z repcussa a vento nō quiescit sursum. Sili⁹ si faba ꝑ ius molarē lapidem, pijciat etiā non quiesceret: alis lapis molaris q̄esceret q̄d nemo dicit. Simili⁹ musca q̄ vadit cōtinue sursum in lancea mota p reflexionē nō q̄escit sed ei⁹ mot⁹ est vnus z cōtinuus: cū fiat sine interruptione sua p̄ptū. Sili⁹ hō ambulās in naui reflexa p aliq̄d trahēs. Rñdet ad oia q̄ ista reflectant p accidēs. et nō dimittit faba nec⁹ exalatio sue nature: q̄uis faba fm aliq̄s quietem habeat sub lapide paruā. tñ hoc nō est rōne lapidis molaris q̄ etiā deberet q̄escere. sed q: tūc faba si manet incipit moueri p accidens. Sed ad alia duo dicit q̄ sit vn⁹ z continuus motus hois z musce vt pbat argumentū.

Arguit secundo. In p̄iectione lapidis sup̄ saxū vel plumbi in terrā ita q̄ resiliant nō apparet aliq̄ quies in p̄cto reflexionis. g̃ q̄stio est falsa. Rñdet q̄ sit q̄es media q: impet⁹ impssus est q̄litas z tota latitudo ei⁹ ista nō corrūpit simul z in instanti. z patet: q̄n in hoc q̄ lapis cōp̄umit ꝯtra saxū vel plumbū in terraz: necesse est q̄ inter ea fiat aliq̄ quies media licet sit parua z ad sensum nō p̄ceptibilis: tñ sensus sepe iudicat rē mouen ꝯtinue q̄ tñ partim q̄escit. hoc voluit cōmentato: cū dixit. Multa sunt mobilia q̄ mouent fm sensum z q̄escunt fm rationē vel intellectum.

Arguitur tercio. Si graue sursum in puncto reflexionis q̄escet: tūc graue ex⁹ sursum nō impeditū nō moueret deorsum q̄d est cōtra naturā ip̄si⁹ grauis z experientiā. Rñdet q̄ lapis sursuz ꝓiect⁹ impedit ne moueat deorsum p impetū sibi impssum q̄ mouet adhuc sursum. sed cū aer z lapis inuicē resistāt fit q̄es media vt facili⁹ ex sc̄do notabili sciri p̄t. Et nota q̄ licet arest. fecerit mētionē de instātib⁹ in isto octauo. de hys tū sufficient⁹ dictū ē lib: o sexto phisi. q̄re hic vt breuitate gaudeam⁹ supsedēdū est.

s Liendū p ꝯclusione hui⁹ octaui phisico⁹ q̄ aresto. in q̄rto z vltimo tractatu eiusdē octaui inuestigat q̄lis sit p̄im⁹ moto:: p̄ncipaliter intendens necessario p̄mū moto:ē esse indiuisibilē et nullā habere magnitudi(n

nē. Et ꝓmo ꝓmittit hāc ꝯclusionē. Impossibile est motūs finitū mouere ꝑ tēpus infinitū. ⁊ illā ꝓbat vt infra patebit. Secūdo ꝓbat: ꝓmittēdo q̄ ſtus infinita nō est in magnitudine finita: neq; in magnitudine infinita est ſtus finita. ⁊ sue rationes ponenk infra. Tercio vult q̄ vnitas primi motoris req̄ rik ad vnitatē ꝓmi mot⁹ ⁊ ibi ꝓmittit. Exq̄ oē q̄ mouek mouek ab alio est du biū a q̄ moueak id q̄ ꝓiak an ab aere: ⁊ illō ꝙplectik aresᵗ. vl' ab alio. Vltio ꝓbat ꝓmū motorē esse vnū ⁊ simplr idiuisibilē: nullā etiā hr̄e magnitudinē ⁊ esse i circūferētia ꝓmi mobil'. P:o q̄ oim maiori iuestigatōe Querik ꝓmo

Questio IX

Vtꝝ mouens finitum possit

mouere ꝑ tēpus infinitū. Notandū ꝓmo q̄ illud mouens d:esse finitū q̄d habet potentiā finitā in mouēdo: vt q: ꝑt mouere ad certū tēp⁹ ⁊ nō vltra vl' difficulter. vt ſm aresᵗ. oīs res mūdi q̄ agit ꝑter intelligentiā ꝓmā ⁊ secūdaꝝ qm̄ ille sunt ſm ipm mouētia infinita. Tēpus aūt infinitū est tēp⁹ cui num q̄d caret ꝓncipio ⁊ fine. Cum ḡ oīs mot⁹ fiat i tpe ⁊ in spacio: necesse est vt dicit aresᵗ. vj. phisi. q̄ mot⁹ ⁊ spaciū habeāt se sp eq̄lit ⁊ ꝙseqūnk se inuicē i ꝓportōe finita ⁊ infinita: vt si vnū eoꝝ est finitū etiā aliud necessario est finitū. Vnde Aresᵗ. volēs ꝓbare istā ꝙclusiōez hic ꝓmittit q̄ motūs finitū sit a. mobile ꝙ finitū sit b. ⁊ tēp⁹ ifinitū c. tūc certū est q̄ medietas mouēꝫ id ē media ei⁹ ſt⁹ mouebit mobile b in mior tpe q̄ē est tps infinitū. vñ tūc illud tēp⁹ nō est infi nitū. Sed ꝙq̄nter auferēdo a mouēte a eq̄les ptes ⁊ silr eq̄les ptes mobil' sez b. ipa ꝙlumenk. ḡ sequik q̄ motūs finitū nō pōt mouere ꝑ tps ifinitū. Et ꝑt hec rō sūmarie sic formari. Virt⁹ finita nō ꝑt i suis ptib⁹ cōrūdere tpi i⁹ finito: cū motūs ⁊ tps q̄ ad duratiōez mot⁹ cōrūdere debeāt. ḡ impossibile ē q̄ motūs finitū moueat ꝑ tps infinitū. Vñ ꝙcludit aresᵗ. dicēs. Im possibi le est nullū finitū mouere ſm infinitū tps. Et licet ponat duas negatiōes tñ ille mo:e logicoꝝ nō affirmāt: qm̄ vt ait cōmētato: in ꝓlogo ꝓmi phisi. Are storeles vel pot⁹ ei⁹ translato: nō fuit multū sollicit⁹ de vocabulis.

Conclusio. Impossibile est mouens finite virtutis mouere ꝑ infinitū tps. Hec ꝙclo patet autoritate ⁊ rōne aresᵗ. supra recitataꝫ.

Arguik ꝓmo Motūs ifinitū ꝑt mouere ꝑ tps finitū vt ma nifestū ē. ḡ motūs finitū ꝑt mouere ꝑ tps ifinitū. q: nō est rō diuersitatiꝫ. Re/ spōdek ratio diuersitatiꝫ est multiplex: qm̄ mouētia nō sunt eq̄lis ſtutiꝫ cū vnū sit ſtutiꝫ finite ⁊ aliō ifinite. Itē motūs ifinitū excedit tps finitū. ꝫ sic ñ est de mouēte finito. ḡ etiā a ꝓportōe miorꝫ imo mime eq̄litatiꝫ ñ fit actio ſm ꝙmē.

Arguik scōo Intelligētia ē motūs finitū cū sit depēdēs etiā ſm vtā aresᵗ. ⁊ tñ mouit ꝑ tps infinitū: qm̄ mūdus ſm aresᵗ. est eternus. vij. hui⁹. Rndek ſm viā nāe q̄ itelligētia est motūs ifinite ſtutiꝫ q: mouet ꝑ ifi nitū tps ⁊ nihil phibet ipsaꝫ esse ens depēdēs. q: celū etiā est ens depēdens ꝛij. metha. ⁊ tñ habuit eternā influentiā ⁊ infinitā scz in duratiōe.

Arguik tercio Nō est ipossibile motūs finitū mouere ꝑ tps ifinitū q: ꝑ diuisaꝫ poꝛētiā hō ꝑt ptrāsire oēs ptes ꝓportionales ipsi⁹ ꝙtinui. ꝫ cū iste sint ifinite. ij. phisi. secq̄k q̄ hō mouebit se i ifinitū tps. Rndek prio q̄ naturalr ptes ꝓportiōales ipsi⁹ ꝙtinui q̄ sūt ifinite ñ pōt ptrāsiri a re co:pea. Scōo ⁊ melio: d: q̄ hō i tali casu erit motūs ifinite ſtutiꝫ q: i ifinitū movebit se vt ponit casus: licꝫ ñ ex potētia ꝓpa tñ sibi collata. ⁊ h̄ sufficiat. Scōo q̄nk

Questio X

Vtrū virtus infinita possit

esse in magnitudine finita. Notandū q̄ virtus siue vigor ī ꝓposito est nihil aliud q̄ potentia naturalis ad agendū siue mouendū. id ē potētia actiua siue agens naturale. Et talis virtus dicit infinita fm mentē aresti. q: potest mouere siue agere p infinitū tēpus sine ei⁹ remissiōe z debilitate. Et illam esse ī magnitudine finita est ipaz sibi inherere. vt formā materie. alias deus esset virtus infinita z in magnitudie finita. s. ꝑmo mobili. q: ipe est i circūferentia ꝑmi mobilis. viij. hui⁹. sed hoc est coassistenꝺ et nō inhesiue. Et sic in dicit circūstantiā inhesiōis Sed vltra est aduertēdū q̄ aresti. antecq̄ ꝓbat conclusiōez ꝑmittit duas suppositōes. Prima. maior: potētia in maiori tpe ꝑducit effectū quē mino: virtus ꝑduceret in tpe maiori siue tardiori vt caliditas vt octo ꝑducit in hora aliquā caliditatē quā caliditas vt q̄nq̄ in duab⁹ horis ꝑduceret. Vnde infert aresti. q̄ infinita potentia mouet aliqō mobile in maiori siue velociori tpe q̄cūq̄ finita. Secūda suppositio. Omne quod mouet mouet in tpe finito vt latius patuit. vj. phisicoꝝ. Illis suppositis sic ꝓcedit Aresto. Si in magnitudine finita esset virtus infinita seqret q̄ potentia finita z potētia infinita in equali tpe mouerent idem mobile. qō est ꝓtra ꝑmā suppositōnem. ꝓsequntia patet q: sit virtus infinita ista mouet mobile in certo tpe et scōa suppositōe et virtus finita mouebit idem mobile in tpe licz minori. Sed si virtus finita cētuplaret vt scz ageret fm suū vltimū posse mouebit pariter illud mobile in equali tpe. qō est impossibile ergo et antecedēs. Probat etiā aresti. Si ad imaginatōez esset magnitudo infinita i ea nō essz finita virt⁹ sz infinita. exq̄ i maiori corpe est maior virt⁹. vt in plūbo est maior grauitas q̄ i duplo ligno. Si g̃ virt⁹ i tali magnitudie infinita essz finita tūc virt⁹ infinita fieret finita quod est impossibile. vt latius in textu.

Conclusio, in magnitudine finita naturaliter nō potest esse virtus siue actiuitas infinita. Probat auto. aresti. hic dicentis. In finita magnitudine nō cōtingit infinitā esse potentiā. Et subiūgit post aliqua verba. Nullū finitū cōtingit infinitā potentiā habere nec infinitū finitā. Rō autez aresto telis ante conclusionē sufficienter est declarata

Arguitur primo, celū est magnitudo finita et in ipso est virtus infinita: q: influētia que sp durauit fm mentē Aresti. imo est causa omnīū horum inferiorū. Respondeꝺ in celo nō est ꝓprie actiuitas siue virt⁹ agēdi infinita. quoniā seipm nō mouet et p consequns necq̄ ꝓprie p se et a se agit sed mouetur a sua intelligentia que actōem in celū influit. Vnde ei⁹ influētia est infinita in duratōe non autē actione que esset in celo.

Arguitur secūdo, ignis est infinite actiuitatis, et tamē ē magnitudo finita. similiter materia ꝑma habet infinitā virtutez substādi formis. Itē omne cōtinuū habz virtutē infinitā in diuisiōe: q: pōt diuidi in infinitas ptes. Rndeꝺ ad ꝑmū q̄ ignis nō est infinite actiuitatis. q: potentia actiua est terminata maxime. ꝑmo celi. z sic est maxime actiuitatis. Ad aliā ꝺr q̄ nō sit in eis virtus actiua sed passiua

Arguit tercio, intellectus humanus creat intellectiōem vt

dicit ꝓmētator. iij. de aia. ꝙ creare est potētie infinite. Itē intellectus infinita intelligit. iij. de aia. ḡ est virt⁹ infinita. ⁊ tñ ē in magnitudie finita. ſ. corpe etiā inhesiue. Rñdeť ad ꝓmū q ꝓmētator accepit creare ꝓ formare siue ꝓducere. Ad ſcōm dr q intellect⁹ vt in ꝓposito nō est virtus infinita actiua. qr nō mouet ꝑ infinitū tēpus. licꝫ possit aliq̄ modo dici infinita virtus receptiua siue passiua vt ꝓbat argumentū Tercio queritur

Questio XI

Vtrum ꝓiectū post exitus

a manu ꝓiciētis mouea ab aere inseq̄nte vel ab ipetu sibi impſſo Notādū primo q impet⁹ ē q̄litas motiua impſſa mobili a motore extrinseco q̄ velocitat mobile ad certū locū. Dicit ꝓmo est q̄litas qr impet⁹ ē q̄litas accidē talis de ꝓma vel tercia specie q̄litatis. qr disponit mobile ad hūc vl alium motū. Dicit motiua. vñ licꝫ aresti. ꝓmo celi tñ duas posuerit q̄litates motiuas. ſ. grauitatē ⁊ leuitatē: tñ fm veritatē tres sunt scꝫ grauitas leuitas ⁊ impetus. q dicunt q̄litates motiue qr mouent mobile de loco ad locū. Et licꝫ ꝓprie impet⁹ nō sit grauitas neq; leuitas qr leuitas mouet solū sursū ⁊ grauitas deorsū scꝫ impet⁹ mouet mobile ad oēs differētias positionū: tñ sapit naturā leuitatis si mouet sursū: et naturā grauitatis si mouet deorsū. et h̄ accidentalit. Et sicut grauitas ⁊ leuitas differūt specie specialissima. ita etiā ipet⁹ int se nō sunt eiusdē speciei specialissime. Probat qr vn⁹ mouet sursum alⁱ deorsū: alⁱ ad lat⁹. et illō ꝓbat ꝓ diuersū motū impmēdi ipius ꝓiciētis. Itē impet⁹ int se nō habēt eūdē effectū speciuocū. ḡ differūt specie act⁹ ei notificat potētiā. ix. metha. ⁊ operatio diuersa distinguit rez int se Dicit impſſa tē. ibi tāgit cā efficiēs impet⁹ ⁊ ē ipe ꝓiciēs. qm̄ de q̄nto velocimobile mouet de tāto fortiorē impetū impſſit. Et ibi diceret aliq̄s an ipet⁹ sit fortior i ꝓncipio vl medio ipi⁹ mot⁹. Rñdeť q fortior sit i ꝓncipio. qm̄ i motu violēto ipet⁹ ponit: ex ille ē velocior i ꝓncipio. ij. ⁊. iij. celi. Incipit ei succedere debilitari. qm̄ ḡuitas mobil sibi resistit ⁊ sic ipm̄ mediū. ⁊ in fine intantū debilitat q nihil pl⁹ mouet. Ex h̄ ꝑz q ipet⁹ i oīni motu violēto ponit. vt si ḡue ꝓiciat sursū vel leue deorsū. vl si graue velociꝫ ꝓiciat deorsū q̄ se moueret. vñ ponit i motu naturali. qr tādē ḡue acq̄rit versus finē ipetū. fm aūt ponit i motu volūtario vl animali neq; i motu ꝑter naturā vt i speris planetarū. Diceres scō. tñ experientia ē q res mota ꝑ ipetū min⁹ ledit a principio ꝙsus modicā distātiā q̄ i medio vl ꝛogioni distātia. Rñdeť q cā illi⁹ est qm̄ impet⁹ nōdū ē sufficiēter extēsus. ḡ a ꝓncipio intēsiue est fortior. licꝫ paulo post fiat extēsiue fortior. Diceres tercio an impet⁹ pl⁹ ledat vl ipe ꝓiciēs si aliqđ passum tāgeret. Rñdeť q vtrūq; fortit ledit: tñ ceteris paribꝫ illud qđ imediate impmit ipetū fortiꝫ ledet vt i balista patz vbi zona tātū ledit sicut sagitta si nō essꝫ acuta. Dr̄ q velocitat tē. ibi tāgit causa final⁹ ipi⁹ impetus. qr natura i aialibꝫ iō dedit ipetū vt ꝑ motū velociorē quē incursū nūc appellare licꝫ meli⁹ suo discōueniēti resistat. vt claret experiēntia i aliꝫ inuicē disceptātibꝫ ⁊ aliꝫ multꝫ. Et ē sciēdū q ipet⁹ ē q̄litas nature ꝑmanētꝫ cuꝫ sit q̄litas de ꝓma vl tercia specie q̄litatis. Vltñ sequitur q impet⁹ distinguit realiter a motu locali. licꝫ ipossibile sit ipetū eē sine motu locali nō tñ econtra

Notandū secūdo pro introductōe opinionū presentis que

stionis: exq̄ ois motus ꝓiectōis fit in medio modꝰ etꝰ est talꝫ. Proiiciēs lapidē sursū siue deorsum siue ad latꝰ necessario aer circa lapidē mouet qm̄ diuidit. et ne fiat vacuū lapidē insequt̄ tādē rarefit t ꝺenslat. Querit ḡ q̄stio an iste lapis siue aliud ꝓiectū moueat ab aere sic inseq̄nte ꝓtinue pꝰ lapidē vel ab ipetu impsso lapidi a ꝓiciēte. Et de hꝰ fuerūt opiniones. Pria ē ipiꝰ arest. hic i textu q̄ dicit q̄ ꝓiciēs ꝑmo mouet ꝓiectū: qō ꝯter motꝫ ptem aeris sibi imediatā. t illa pars itex aliā que ꝓiectū ꝺseq̄nt ꝓpellit. et sic talit vnū mouet aliō donec deficit virtus ꝓiciētis. Vn̄ cū nō sit ꝑ idē aer mouens ꝓiectū ipe Arest. infert q̄ motꝰ ꝓiectōnis nō sit vnus q: fit a diuersis motoribꝫ. Hec aūt opinio a multis nō tenet ꝓpt experientias t rōes infra ponēdas. ideo est Scḋa opinio cōmunior t verior. ꝓiciēs imꝑmit q̄ndā virtutē motiuā q̄ impetꝰ appellat in ꝓiectū siue lapidē q̄ mouet lapidē sursuꝫ vel deorsū ante vel retro siue ad latꝰ ꝑm q̄ ꝓiciēs hanc virtutē sibi imꝑmit q̄ ipm mouet donec ipa debilitat t remittit ꝑ resistentiam ḡuitatis t medij. Probat infinitis experientijs quaꝝ aliq̄ hic ponūt. Pria q: sicut aer ē ꝑ se rei sistētie: ita etiā est ꝑ se pulsiōis ideo nō pōt pellere corpꝰ ḡue. Ergo ꝑm ꝑmā opinionē seq̄ret q̄ pluma veloci t lōgiꝰ deberet moueri q̄ lapis. q: minꝰ resisteret aeri impellēti. cuiꝰ experientia est in oppositū q: pluma nō intrārū recipit ipetū sicut corpꝰ solidū et ḡue. Scḋa experientia: sequeret q̄ corpꝰ ferreuꝫ in ꝑte anteriori t posteriori acutū nō moueret i aere: q̄m aer ꝓpt acutiē ipm ipellere nō posset. Tercia: sequeret q̄ corpus latū sic asser velociꝰ deberet ꝓici q̄ lācea. q: aer melꝰ ipm ipellere possꝫ. Quarta: mola fabri moueat circulariter ꝑ aliquē trahentē t postea cessantē. t tñ aer nō mouet cū rātā molem mouere nō possit. ḡ si etiā trahēs diu cessassꝫ adhuc mola moueat. Sic i silī alicḋ ex antiquissimis phis dicebāt ꝑmū motorē a ꝓncipio in celū talē impetū fecisse. Quita: puberes iuuenes ꝓiciūt trocū vt giratiue t circulariter q̄si stans moueat: t illud nō facit aer. q: stat q̄si imobilit ipe trocꝰ. Sexta: nō posset reddi ratio q̄re diutiꝰ moueat mola q̄ꝑ aliud graue sursū ꝓiectū: cuiꝰ aer vndiq̄ꝫ sit sufficiēs ad impellēdū. Septima experientia: nō possꝫ reddi cā q̄re asser latꝰ deorsū cadens t itex resiliēs quē aer ꝑm opinionē ꝑmā impulisset ipm ne resiliisset. Octaua: velociter currēs nō pōt se retinere stati immobilē t nō ꝓpt aerē ꝫ impetū vt vulgꝰ ꝺcedit. Ratio ḡ q̄ sup experientijs ē fundata est optima in sciētijs demōstratiuis et ꝓbatiuis. imo in eisḋ vincit ipam autoritatē

Conclusio. proiectum initiatiue mouet a ꝓiciēte sed cōtinuatiue ab impetu impresso a ꝓiciēte t nō ab aere inseq̄nte. Probat ꝑ experientias scḋe opiniōis supdicte. Sed q̄ nō moueat a ꝓiciēte ꝓpe t ꝓtinuatiue ptꝫ q: ꝓiciēs nō ē sil cū ꝓiecto ꝫ oīe mouēs debꝫ silꝫ esse cū suo motore. vij. phisicoꝝ. Ideo ꝺseq̄nt dicendū est q̄ motꝰ q̄ fit ꝑ impetū si fit sine interruptiōe in sua essentia ipe est vnꝰ t ꝓtinuus. q: ad vnitatē motꝰ intrinsecaꝫ sufficit q̄ successio nō interrūpat. vt patuit q̄nto phisicoꝝ in fine

Arguitur primo. arest. hic in textu ponit primā opinionē ergo ꝺclusio male est posita. Respondet ꝑmo negando cōsequentiā. q: cuiꝰ impetus sit q̄litas insensibil nō iputat arestoteli si pfecte eā nō tetigerit situe diffinierit cū ad rationes experimentales freq̄nter philosophat sic. Secūdo aliter respondet q̄ licꝫ arest. hic reprobet vnā opinionē que dixit ꝓiectū moueri ab aere moto a ꝓiciente. quia tale ꝓiectū nunq̄ cessaret moueri. t

sic tandem celū extenderet cum semp aer cū ꝓiecto moueat. tū postea alias opinionē subiūgit que sibi ascribit vt supra patuit. Ergo nūc dr q̄ Aresto. nō assertiue sed disputatiue id fecit qm̄ mouit illam questionē. vñ ipa ꝓiecta moueantur ꝛc̄.

Arguit secūdo. si ꝓiectū moueret ab impetu tūc motꝰ violentus fieret naturalis: q̄ fieret a principio intrinseco. s. impetu q̄ inheret ipsi mobili. Ꝑ̄ si impetus esset cā motus ꝓiectōis tūc in causis fieret circulꝰ quia motus localis etiā causat impetū. Rñdet ad ꝓmū q̄ nō fiat a principio intrinseco motus violētus. q̄ nō a forma substātiali cū resistat tali motui. imo fit a principio extrinseco. scz. ꝓiciente initiatiue q̄ violenē impmit impetū. Ad scām dr licz impetꝰ sit causa motꝰ ꝛ motꝰ etiā causet impetū: tm̄ nō est sil̄ et eodē mō. q̄ quādo impetꝰ est causa motꝰ tūc ipe ꝓncipaliter mouet ꝛ nō causat ab illo motu quē ipe ꝓducit. sic etiā q̄ motꝰ causat impetū sic̄ i motu naturali tūc impetꝰ nō mouet ꝓncipaliter sed forma substantial' ideo cause bñ ꝓnt sibi ꝯnuicē esse cause. ij. phisicoꝝ. sz nō i eodē genere cause.

Arguit tercio. impetus nō mouet ꝓiectū. q̄ ois motus est a forma. ij. phisicoꝝ. sz impetꝰ ē accidēs cū sit q̄litas de ꝑma siue tercia specie. Rñdet ꝓncipale mouēs inītias motū ꝓiectōis ē ꝓncipiēs: impetꝰ ꝙ mouet ꝙtinuatiue q̄ ꝙtinuat motū. Et dr q̄ ois motꝰ naturalis sit a forma. ꝛ hec est cōis opinio. Alii rñdet q̄ forma licz sit ꝓncipale mouēs ꝛ resistat motui tm̄ mouet fm̄ instrumētū siue materie impōsitum. s. impetū. q̄ si mouet sursuz habz naturā leuitatis. Et de hac opinione habes locupletius in secundo phisicoꝝ. questione. v.

Questio XII

Vtrū primus motor sit indiuisibilis nullā habēs magnitudinē.

Notandū ꝓmo q̄ indiuisibile capitur dupliciter. Prio ꝓprie q̄ nullo mō habz ptes. vt fm̄ aresto. ꝑma ꝛ secunda intelligētia. ꝛ ita est illō q̄ nullo mō pōt diuidi nec potētia naturali neq̄ supnaturali. et sic capit̄ in ꝓposito. Scō capit̄ impꝛopie ꝛ dupliciter. Primo ꝓ illo q̄ naturaliter nō pōt diuidi. vt. j. celi. Celū est insensibile ꝛ indiuisibile. Scō vulgariter ꝓ illo q̄ si diuideret nō esset amplꝰ vel vix visibile vt corpa athomalia. Quō aūt pūcta sint indiuisibilia patuit. vj. phisicoꝝ.

Notandū secūdo q̄ magnitudo capit̄ multipliciter. Prio ꝓprie ꝑut est in extēsiōe siue mole. et sic magnū dr q̄ est alicuius q̄ntitatis: vt hō. Secūdo attribuit intēsiōi vt illō est magnū q̄ est intēsū vt forma ignis est maior in carbone q̄ flāma. Tercio attribuit successiōi tēporis. vt illud est magnū quod diu durauit. vt materia est magne duratōis. Quarto attribuit potentie vel ꝑfectioni. vt illud est magnum q̄ est magne actiuitatis potētie siue vigoris et ꝑfectōis. vt ignis est magne actiuitatis. similiter deus est magnus in ꝑfectōe. In ꝓposito fit mentio de magnitudine ꝓprie siue ꝓmo mō. vt ꝓmꝰ motor si est indiuisibil' tūc necessario sequit̄ q̄ nullā habeat magnitudinē. Qz aūt ꝓmꝰ motor sit indiuisibil' ꝛ imꝑtibil' ꝛ nullam habēs magnitudinē Aresto. sic ꝓbat: qm̄ si haberet aliquā magnitudinē illa eēt finita vl' infinita. ex q̄ nō dat medū. Nō scām q̄ ipossibile est magnitudinē

infinitā esse vt patuit latius. iij. phisi. neq; habet magnitudinē finitā. q: tunc in magnitudine finita esset virt⁹ infinita quod prius reprobatū est. Sed p̄mus motor est infiniti vigoris ⁊ potentie. Unde in eo est virt⁹ infinita: qm̄ mouet rpe infinito motu p̄tinuo ⁊ ꝑpetuo. ergo sua potentia est infinita. mouet etiam infatigabiliter. quia al's motus celi non esset regularis. Est autez fm̄ mentē Aresto. primus motor in circūferentia primi mobilis: qm̄ effect⁹ demonstrat suā causam. sed effectus p̄mi mouētis plus apparet in circūferētia p̄mi mobilis q: illud efficacissime mouet: adeo vt secuz rapiat oēs speras inferiores planetaꝝ. Unde cū a motu celi oēs alij inferiores ꝓducant quia cessante motu celi cessant oēs generatiōes ⁊ corruptiōes. ij. celi. ergo p̄mus motor effectiue ꝓducit omnes effectus inferiores. sed quo modo illud fiat patebit questione sequenti.

Conclusio. Primus motor est simpliciter indiuisibilis nullam habens magnitudinez. Probat auto. aresti. q̄ in fine illius octaui phisi⁹ cor sic inqt. Manifestū est itaq; qm̄ indiuisibile et impartibile est ⁊ nullam habens magnitudinē. Et ratio eius patuit ante cōclusionē. Alia rōne. Nisi primus esset indiuisibilis sed haberet ptes tunc non esset simplicissimus: cū pars sua esset simplicior toto. sed hoc est ꝓtra Aresto. xij. metha. q̄ dicit: primū ens est simplicissimū. Item si haberet magnitudinē tunc istam haberet vt p eam ꝓseruarek vñ indigeret aliq̄ alio ⁊ non esset simpliciter p̄mus contra aresto. hic ⁊. xij. metha. Etiam ipse non esset pfectissimus.

Arguit primo. Primus motor est diuisibilis quia excedit omnes suos effectus in pfectione. Sed omne excedēs diuidit in ptem excedentē ⁊ excessam. iij. phisi. Respōdet q̄ excedens in ista auctoritate stat p excessu. ita q̄ sit sensus. Quis excessus diuidit in duas ptes scz excedentē ⁊ excessam. ⁊ sic p̄mus motor ē vna pars istius excessus.

**Arguit secundo. Primus motor est in circumferentia p̄mi mobilis vt arest. hic in textu ꝓbat. vel ergo est in meridie: in oriente: aut occidente. sed nullū illoꝝ potest dici: cū nō sit ratio diuersitatis q̄re pot⁹ sit in vna q̄m in alia pte. Si ergo coassistit p̄mo mobili necesse est q̄ vel roret celum ab oriēte in occidentē ⁊ secū moueat. ⁊ hoc nō: cū sit imobilis. aut sit hic ⁊ nō alibi. sed vbi: nō pōt dici. nō sursum. q: illud q̄d oriēt̄alib⁹ est sursum: occidēt̄alibus est ad latꝰ. Rūdet p̄mo fm̄ opinionē gentiliū q̄ de⁹ sit in oriēte: qm̄ ibi p̄m⁹ eius effect⁹ scz mot⁹ diurnus incipit ⁊ apparet fm̄ eos. Hinc est q̄ edes suas sacras (q̄d etiā eccl̄ia nostre religiōis insequit) ꝟsus oriēte ꝓstruxerūt. Sed cū ista opinio sit vulgarꝭ ⁊ gētilitatꝭ. Credo aliter fm̄ viā nature dicendū: q̄ p̄im⁹ motor est sursum scz in polo antarctico vbi adlas imaginak habere caput. Dicat em̄ Arest. j. celi. q̄ oēs gētes locū qui est sursum attribuūt deo. Vel dic aliter q̄ aresti. ibi loqtur nō de sursuz ipsi⁹ celi sed respectu ipsoꝝ boim. ⁊ fm̄ hāc opiniōez p̄m⁹ motor esset p̄cise in medio celi. Quelibet harū opinionū licet posset defensari: tū scēda est ꝓ babilior et verisilior: rōni nakali.

Arguitur tercio. Deus est pfectissimus fm̄ Arest. in multis locis. sed oē pfectū ⁊ totū supꝰ tria ponim⁹. j. celi. ḡ deus est diuisibilis. Respōdet ad autoritatē p̄mo celi q̄ intelligit de toto ⁊ pfecto in dimēsione vt clare ibidē patet. Illud em̄ est corpus pfectum quod tres habet dimensiones super quibus eius perfectio ⁊ totalitas fundatur scz longitudine latitudine ⁊ profunditate. Ultimo queritur

Phisi. VIII Questio vltia

Questio XIII

Vtrum mens aresf. fuerit pri

mū motorē ponere infiniti vigoris ꝛ quō Notandū ꝑmo. erquo aresf. hic ꝓbat ꝑmū motorē nullā habere magnitudinē ꝙ ℏ: qꝛ si haberet finitā tūc ī magnitudine finita esset infinit⁹ vigoꝛ siue infinita potētia qō ꝑus iproba uit. ideo sequit exp̄sse vt ī textu ꝑmū motorē esse infinite potēte. qō ex alia ꝑte videt repugnare sentētie aresf. qm̄ ꝑm⁹ motoꝛ nō pōt agere sine causis medijs fm mentē aresf. neq; pōt ꝓducere magnitudinē infinitā. ij. phisico rū. neq; aliq̄d pōt ꝓducere ex nihilo. j. phisicoꝛ. ꝙnō habebit potētiā infini tā. Ideo q; est bñ aniaduertēdū q̄ sit mens aresf. hic ꝛ in alijs locis de ꝑmo motoꝛe. qm̄ autoꝛes male intellecti ꝛfusiōis imo erroꝛis plus q̄; scie sunt ge neratiui. Pro q̄ notandū licꝫ aresf. negauerit infinitū in q̄ntitate siue extē siuū nō tn̄ negat infinitū in duratōe. aut etiā infinitū in potēna actiua siue motiua. Vl̄n infinitū est multipler. aliq̄ō oꝛ infinitū extēsiuū siue in mole. ſ. q̄ō nō terminat ꝙ quantitatē et nō dat ꝑmo ꝛ tercio phisicoꝛ. Aliud est in finitū intensiuū. ſ. q̄ō est q̄litas infinite actiuitatis. ꝛ illud si naturalit esset in ign̄e naturaliter dispositō. Aresto. tamē non ꝛcedit. qꝛ alias in magni tudine finita esset infinita virtus. Aliud est infinitū in duratōe. ſ. q̄ō ꝙ infi nitū tp̄us durauit siue q̄ō est eternū. vt celū matia ꝑma ꝛ tot⁹ mūd⁹ fm are sto. Aliud ꝯo est infinitū ī vigoꝛe siue potēna. ſ. q̄ō est infinite potētie actiui tatis siue vigoris. Illud aūt infinitū in vigoꝛe de q̄ ꝑncipaliter p̄sens q̄rit q̄ stio pōt ꝯsiderari duplicit. Primo fm imaginatōem aresf. ſ. q̄ō sp̄ et eterna liter agit et mouet aliq̄ō mobile infatigabiliter et sine difficultate. vt ꝑmus motoꝛ. Cū em̄ ille sit ꝑfectissimus in tota natura fm aresf. xij. metha. ita ꝙ naturaliter nō potest esse ꝑfectioꝛ eo. et eius potēna nulla est maioꝛ. ip̄e mo uēdo ꝑmū mobile ab eterno a virtute ꝓpria dicit infiniti vigoris. Secūdo aliq̄d dicit esse infiniti vigoris simplicit et ꝓpriissime. ſ. quocūq; mobili da to ip̄m pōt mouere maius ꝛ ī infinitū: et q̄cūq; velocitate data ip̄um potest moueri velocius. et sic nō imaginatus est aresf. neq; ꝯmentatoꝛ. qm̄ dic̄ ar stoteles. ij. celi ꝙ stelle nō possint esse maioꝛes. et si essent maioꝛes tūc celuꝫ tardius moueret. Ite fm eundē ꝑmus motoꝛ nō pōt celū mouere velociꝰ. qꝛ mouet velocissime. Similiter nō pōt facere infinitū in actu. ij. phisicoꝛū. ꝛ posset facere mutatōem instantaneā vt creatōem q̄ō nō admittit aresf. ne q; cōmētatoꝛ. Hec autē oia pōt fm fidem nostre religiōis imo pōt oia que nō implicāt ꝯtradictōem. Et pōt ꝓducere aliquē effectū sine causis secūdis dicēte autoꝛe de causis. Quicūd pōt causa ꝑma cum secūda hoc pōt seip̄a. Idem. Cū remouet causa vniuersalis sc̄da virtutē suā a re causa ꝑma vni uersalis nō aufert virtutē suam ab ea. illud vero nō concederet aresto teles sicut iam patebit

Notandum secūdo fm viam aresto telis et naturalium licꝫ motrices oꝛbiū sine sperarū q̄ alias dicunt intelligētie sc̄de moueāt suos oꝛ bes ab eterno sine difficultate nō tn̄ sicut ꝑm⁹ motoꝛ. qm̄ ꝑmus motoꝛ ꝛtu te sua ꝓpria q̄ ē ip̄emet et sua ꝑfectio influit motū ī ꝑmū mobile. alie ꝛo intel ligētie ab eo recipiūt influētiā ꝛ ꝛtutē mouendi suos oꝛbes. ita ꝙ sp̄ suplet influit ꝛtutē in inferioꝛē q̄ ꝓpt in suā sperā influit vt tādē in hijs inferioꝛib⁹ effect⁹ ꝑducat. Oē em̄ bonū teste boetio est diffusiuū sui ipi⁹. ſz ꝑm⁹ motoꝛ

est optimus. Vñ auct: de causis. Cā pma adiuuat scām sup operatōe sua. qm̃ oēm operatōem quā efficit causa scā efficit cā pma. verūm efficit eā per modū altior̄ z sublimior̄. s. indepēdentie. Vnde. Intelligētie pme influūt i intelligētias scās virtutes z bonitates q̄s recipiūt a causa pma. et intrōdūt bonitates in eis vsq; quo ꝑsequūt vltimū earū. Et post aliq̄ subiūgit. Causa pma nō cessat illuminare creatū suū z ipa nō illuminat a lumie alio. qm̃ ipa est lumē pur̄ sup̄ qō nō est lumē aliud. Et hijs oīb; ꝓz quō ad ꝓducēdos effect⁹ hor̄ inferior̄ cause essentiales subiūnunt̄ subordinent. qm̃ pma cā influit ꝑtutē in intelligētias scās et ꝑsequent vna i aliā sibi inferior̄. ita q; tā dē mediāte mobili siue orbe ꝓducat influentia celi que mediāte aere z igne multiplicat sicut docet experientia in ista inferiora. z naturalt inferior nō pōt agere sine superiori. neq; superior nisi mediātib; causis secūdis

Conclusio ad mentem Arest. primus motor est infiniti vigoris nō solū in duratōe sed etiā infinite potētie fm pmū modū imaginādi Probat auct. arest. vt sup̄. Et rōe tali. Primꝰ motor mouit celū infinitis reiteratōibus sine difficultate: et mouebit talit fm arest. in infinitū ꝑtute priora. ergo est infinite duratōis z potētie actiue pmo modo. Ꝑtē illud qō mouet ꝑ infinitū tēpus est infiniti vigoris. sed pmus motor est hmōi. g. Antecedēs patz ꝑ arest. hic̄ textu. Non em̄ potest habere nisi potentiā infinitaz.

Arguitur primo. Omnis effectus pmi motoris est finitus in potētia actiua. g̃ pmus motor est potētie finite. qm̃ ois effectꝰ ꝓportionatur sue cause fm auctor̄ de caus. Et oē qō fit fit a sibi siū. vij. metha. Rndetur negādo ꝓsequentiā. Et ad auctoritates ē dicēdū q; ois effectꝰ habz ꝓportiōem ad suā causam respectiue q: respicit suā causā a q̄ depēdet i esse vel fieri. Vel sic. ois effectꝰ habz ꝓportionē z similitudinē in sua causa. s. fm eē yde ale vel exemplare

Arguit secūdo, primus motor etiā fm arestō, est infiniti vigoris simplr. Prio q: est infinite ꝑfectōis cū sit ꝑfectissimꝰ. z ꝑfectiōem maiorē habere neqat. Scōo q: ē ens q̄ melꝰ excogitari nō pōt. iij. ethico ꝓ. ergo est infiniti vigoris. Rndet q; sit ꝑfectissimꝰ. z eo melꝰ excogitari nō pōt q̄ ad suā essentiā siue esse essentiale: q: est ens eternū independens z ꝑfectum simpliciter fm arestō. nō autē ratōe vigoris quo ad exteriora.

Arguitur vltimo, Arestoteles posuit deum esse libez. g̃ potest in vtrūq; oppositoꝝ. q: potētia libera est q̄ pōt in vtrūq; oppositoꝝ. ergo pōt mouere z res ꝓducere fm suā volūtatē qō falsū ē fm arest. cū nō posit celū mouere velociꝰ z nō possit ꝓducere effectū sine causis secūdis. Rndetur q; arest. posuit pmū motorē esse libez solū libertate q̄ agit i se. q: vult se esse intrāsmutabilē eternū z viuere vita delectabilissima. Vñ etiā fm fidez nō pōt velle esse se imperfectiorē cū suū esse sit suū velle. Libertas aūt oppositōis q̄ in hoib; esse tradit ab arest. i ethic; nō est simplr ꝑfectōis cū nō reperiat in deo q̄ tñ est ꝑfectissimꝰ z nulla caret ꝑfectōe. ideo solet ꝓmūt dici. q; deus sit determinatus ad bonū ad independentiā. quia nō pōt nō esse bonus et undependens et optimus. ꝓpter qō diffundit suam bonitatē virtutē agendi z omniū rez̄ cōseruatōem in hec inferiora tanq; bonitatis sue incontinēs

Finis totius libri Phisicoꝝ

Conclusio libri

Accipe lector humanissime

multiuariã autorũ excogitationẽ in phisicen Aristotelis: qua sane plecta ꝓ nior facilior ꝙ modo in alios aristotelis summi philosophor ꝙ principis libel los iter secure versare possis Indeꝙ ꝙntum ꝑsentib⁹ incubuisse ꝓfuit intel ligas. Inde etiã non pores nõ cogitare quanta ingenij ne dicam calliditat te sed prudentia imo sapiẽtia Aristoteles vir fuerit clarissimus: qui ad sci entiarũ que ex causarũ conuenticulis esse debet iter patulũ exhibuit. Prin cipio eñ (vt istius rei expientiã in suis libris visere nõ pigeat) suppositõ lib⁹ ipis accuratissimus ꝛ ingeniosus intẽdit vt eum ꝓpe illic pedẽ firmare esti mares. Sed longo post tẽpore quod callidi ingenij esse debuit sta bilitã in fert sententiã placitã. Tanto ꝙ tamẽ hec res altiori egeret indagine vt tel dia forte darem si ista satis elucubrarem. At si in pleriscꝙ locuis abũde in terptem ꝑsentez esse te videre tibi nõ videaris: id profecto et tempori numis mihi credas cursiuo ꝛ adolenti iãiam etati ꝓsus apponas. Si tamẽ Aret stotelis sententiã ingenio sane amplecteris verba semꝑ in me pietate ages mirmidonico sceptro minime me pulsaturus. Cetez vero plusculũ fortas se tum placiti: tum delectus describere in impio fato mihi succũbenduz sit apud me instituí. Iteꝙ vale suauis.

Opinio Moselani Friderici Sunczell

Assensu facili probat hec cuius bene iuncta,
Quatuor humorum consonat armonia

Collecta ꝛ exercitata Fridericí sunczell Moselani: liberaliũ studiorũ magistri in octo libros phisicoꝙ Aristotelis in almo studio Ingolstadiẽsi: Impssa elaboratacꝙ in impiali oppido Hagenaw (expẽsis prouidi Johis rymman) per industrium Henricum Gran Finiunt feliciter Anno salutis nre millesi mo ꝯterꝙ centesimo nonagesimonono. ꝓx. die mẽsis Maij

(1499)

H *15186.

Ms 2075

Arithmetica
Musica
Geometria
Astronomia
Astrologia
Octo libros physicorum
De anima
Parva naturalia
De plantis
Ethica
Politica
Yconomica
Rethorica
Poetria
Elenchi
Topica
Priora
Posteriora

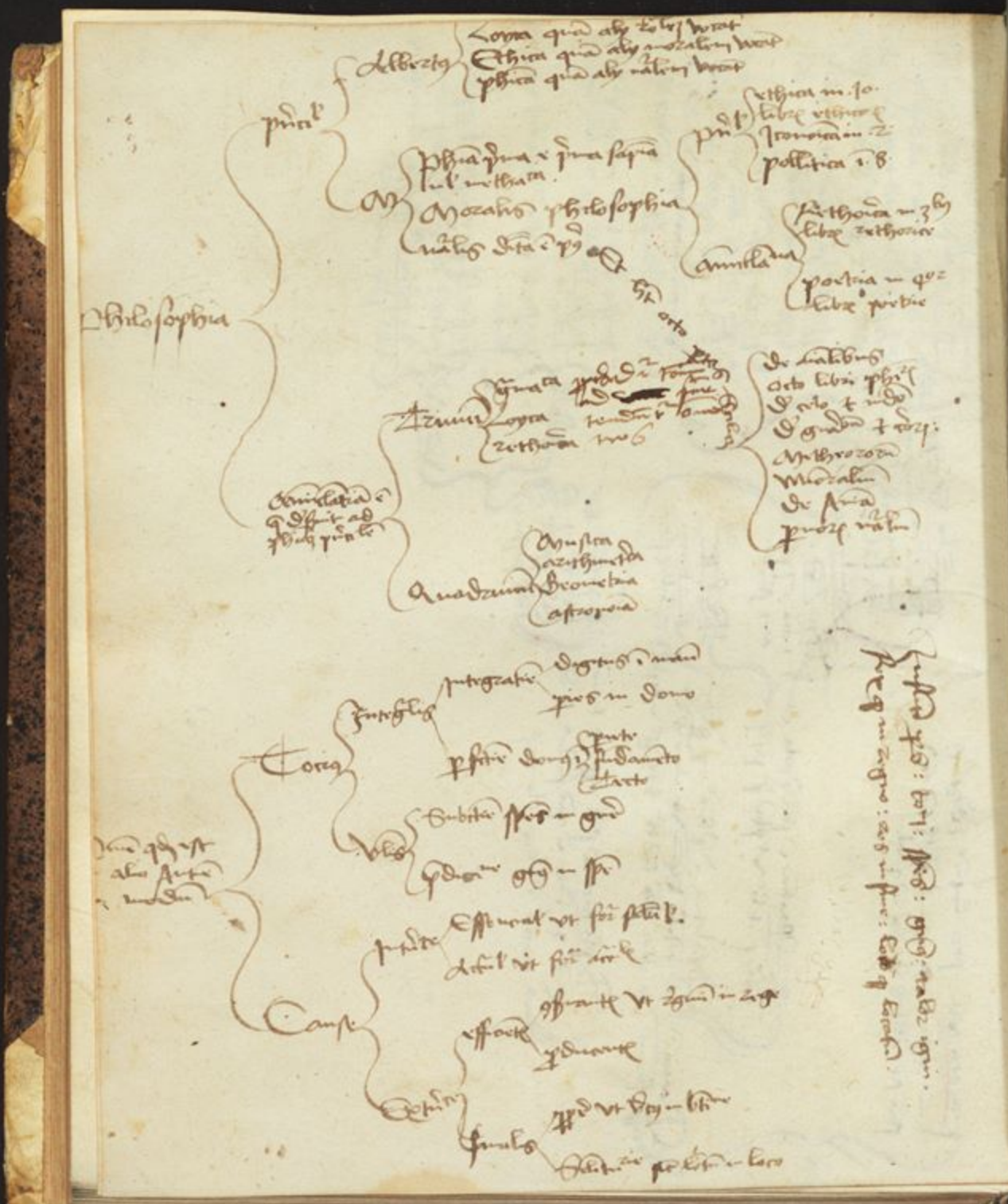

I

Ad questionem

Ad oppositum

Dicendum

In omnem scientiam

L

I

I

Sensuare experiri quid tale requiritur qd non sufficiunt
vtrumq; simul. Correlarium metlus prima est
minus et eram obtima regnio licet prima pars assumpti no
concedat dum secunda pars concedit ei qd sensuare inter
illa e minus et sufficiunt simul cum sensuare et tactum
et non in potentiali obtum extensum omne est finitum
et non est qd alius sit finitum omne sufficit qd est finitum
non ea magis obtum et extra eram sufficiunt obtum

Correlarium sensuare extensi est obtum extensum et
commensurabile p medium finitum finiti finitum est
sensuare inter sufficiunt subtile obtum extensum grande
tale p medium finitum nec finiti finiti et commensurabile
est sensuare extensum qd minus e effectibus et
potentior tamen ergo inter sufficiunt extensum magis
subtile effectibus sufficiunt sensum finitum. Et sensuare
inter est ponenda sed est [illegible] de mixtis dicere
quoniam qualitatem intelligentem sentiendi [illegible]
sensuare visus sunt [illegible] inter prima [illegible]
divisio dei in [illegible]

Correlarium sensuare inter secunda sufficiunt
subtile obtum commutando ipsum cum certis admittendis
Et ponitur ic qd alis non esset salvus quare quibus
retardaretur sensuare forte in longum tempus [illegible]
ptes passiones que sunt in sensu et intellectu prima
sufficiunt subtilitate obtum commutando ipsum cum certis
et mutandis sunt passe inter prima me in divisio [illegible]
ponitur qd alis non esset finis quod visus videretur possibile
quam alium cum quibus visum [illegible] alibi inimico
potest alibi in alys subtilis. Item Differentia inter
sensibile sensibiles et sensuum et sensuare qd sensibile
sive obtum inter quod et sensuare et sensuare sufficiunt obtum
intimate tyde. Item aptum dicunt passibiles a qualitatibus
accidentalibus qd passibiles nullo modo et sensuare primitive
et qualitates accidentales principaliter passibiles et sensuare Secundo
dicunt qd passibiles multiplicantur a qualitate accidentali
et intellectus accidentalis a nulla multiplicantur Tertio
dicunt prima qualitates accidentales sunt sensibiles ut color

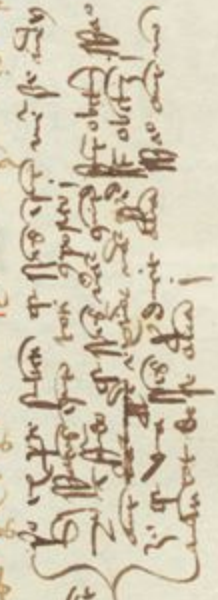

Species

Alia differencia

Alia differencia

Alia differencia

Species sensibilis

Alius

Corolarium

Corolarium

Corollarium

Abstractio

Excoriatum

Discursio

Lorosazimuz
Modus inueniendi

Circa principium primi libri Physicorum Auctor intendit assignare differentias inter scientias naturales

primo q̃ quęritur tantum quęrit. primum in generatione naturali
tendentia de omnibus rebus omnibus. ea maxime distinctione
primo quęritur esse communium q̃ FUERINT
essentiæ. Et notum est quod finis alicuius operis dicitur
esse aliquis intellectus in quo est acquisita per demonstrationem:
Et est palam q̃ omnibus notitiis et scientiis generatis
Et est aggregatum ex principiis talibus assensibus nec quibus
habentibus attribuuntur ad idem subiectum. Et dicit ita aq̃
Et solum accidit quia alia sequuntur q̃ primus abstulit
assensus aliqui primi. demonstrationem talis non esse scia
complum aut dicimus est assensus illius primi nec
omnibus quia est dictio similis assensus illius primi
primus quia est exempli est scientia similis naturalis
assensus q̃ primus actus qui mediante anima ad habet

Divine gracie fundator et intelligentie principio conuertibilis
ut Ratio. Deus Geometra. Divine mentis ydee rationem phan-
Divine nec minoris ydee phan mentem
pria principio est ars. Logica. Grammatica. et Rhetorica.

Sed phia minus principalis

est phia non principalis natura tamen ad ipsam principalem
acquisitum ut logica grammatica et alie artes liberales. Et
dicuntur in Genesi et Exodi 36 sicut Logica
grammatica et Rhetorica dicuntur Genesi qui non aderat in hac
diam tenebo sicut mensuram, et subtilem grammatice est sine
significatus sine congruis Logice sine argutiis Rhe
tice ornatus. Et eciam alie quattuor dicunt quadrivium
sicut Geometria Musica Astronomia et Arithmetica
quia eciam tendunt in diuinum sicut in magnitudinem
Et sine duc sicut Arithmetica et Geometria continet mys
tudinem, quia subtilis in Mathematica est si quantitas in
Geometria est si quantitas continua in Arithmetica quantitas
discreta. Et astronomia et Musica sunt scientia mixte qe
habent pro subiecto aggregatum ex diuersis scientijs. Cum
subtilis in Astronomia est si magnitudo motus secundum
diuersas scientias. Cum de magnitudine translatione motus
de motu in naturali phia. Hec eciam Musica est pro subiecto
si numerus sonorus et illud est aggregatum ex diuersis scientijs

Logica nota

qd de artibus dicitur scientia sicut
motus. Dicimus tamen de subtili ppriissime. Alberus tamen
De subtili remoto. Thomas tamen de subtili remotissimo.
Divisio artis Est hoc vnus ad quem et est quod contra. Et Scotus loquitur
qui sicut vsus de rebus ad quas nata
tantum scientia Mercurij quia non quidem est qui scitur
Formalis qui vsum sicut 36 scientia naturalis
est de omnibus terminis communibus sicutam Modo hoc sicut
qd sua nata non consistunt

Secundo sequendo quo est nota qz hm sruenia Latmalis ꝛc
dicunt hmi qo qd reperitur in phia naturali eqnos hmi
significent omnes eos mundi vt nullum mole est in mo
Vnus enim illimo est omnibus celest mundi similis est
id nullum Corrupte e mutatur Tertium Sm
Latmalis non est de omnibus celestibus mundi quia non
est de rebus immobilib probat per 2 tem 20 phicorum
dicentem Hsruenia non recta non sunt amplius phisice
considerandi Et hoc qz rez tm vult qz eos non debent
considerari ultra modum motuntur in naturali phia et
et hoc z necessum: Item si sruenia esset de omnibus
celestibus mundi Sed qz esset ita communis sicut Lactea gm
est qz solum medietas est sruenia communis Et hoc qz sruenia
debuit de esse communis qz ex Tubulus communis Et illo
Illegatur est communis Et hoc qz ex omnibus tribus
fert generes qz zp qz demeat Et hoc qz quia zp ad omnes
alterius sruenie partium acquisitionem Et ideo hoc zqm sua
Sed secundum nulla debuit Item Tercio quarto Quia
Latmalis solum conservat de tribus commotionibus Quia
conservat vera solum sut vene motus qz tribus semper est
commutatum Item Arguendo nec sruenia simplex hec
Aggregata est de omnibus celestibus mundi igr contra sta
Hoc qz talis sruenia est veram simplex ne sim casso
illimo nec consimilis quia est corrupte Hec enim est
sruenia aggregata quia decem assibus nec quatuor e quinq
Quodarcumq sruenia debitur esse naturalis qz
conservat de motibus quorum motuum natura est pri
Sit ens dicitur naturalis deo quia messet nec a natura
qz ale quilibet homo equalis sinet Ser deo qz no esset
voluntaria qz quelibet sruenia est voluntaria Et sequit
qno In totali sruenia naturali sit assignandum hm
subitum proprium et accessarium:

De totali ignorancia

Nota q̃ questio est vna de hijs q̃ sequendi sunt vocabulo: Item si in aliqua dicit aliquam ignorancia in suo effectu &c. Dubium est vtrum ignorancia sit causa a qua aliquis excusat. Et si non de necessitate quia potest q̃ aliquis subtrahat se a peccato ignorancie. Et si ignorancia non excusat aliquo modo nec ipso sit sua. q̃ non est ignorancia.

Item naturalis ignorancia

Est ignorancium omnibus actibus vel habitibus assensibus naturalibus. Vt actus illius sensus vel illarum. Nullum tale est ignorancia. Nunc quare ignorancia non excusabilis tunc dicitur

Corollarium

idem est dicere totalis ignorancia naturalis et totalis pura naturalis. Item ignorancia naturalis capit subiectum. Nunc quare pro omnibus notatis adhuc remanet dubium primo primum vtrum aliquis demonstrationum aliquis principiorum. Vt omne quod est vel opinatorum. Vt omne quod fit a natura sit et subito et non a motu et non a motu. Nunc quod sit natura sit et subito et non a motu. Illud enim est omnium principium in natura. Et ex illo fit omne quod fit &c. demonstratio non contingit fieri. Omne quod fit fit a subito et aliquod quum fit. aliquid quum fit et subito et aliquod quum fit. Nota actus illius cognitionis non est ignorancia. Vt actus illius actionis demonstrative non pono patens dicto de actus illius actionis. Omnis motus localis distinctus a motu actus illius. Et inhabitum ibi vel cognitionum opinatarum est pura vita. Et primum ens ignorancia non est ignorancia quia illius et demonstrationum acquisitus. Nota hic non ignorancia pro quibus et principia non acquirunt et demonstrationi et sunt in demonstratione et esse nota. Item dicitur primo posterior principia sunt per nota. De illud datur pro regula

Corollarium

Nota ignorancia naturalis sic non dicitur ignorancia: est non est ignorancia

Celum mobile sit

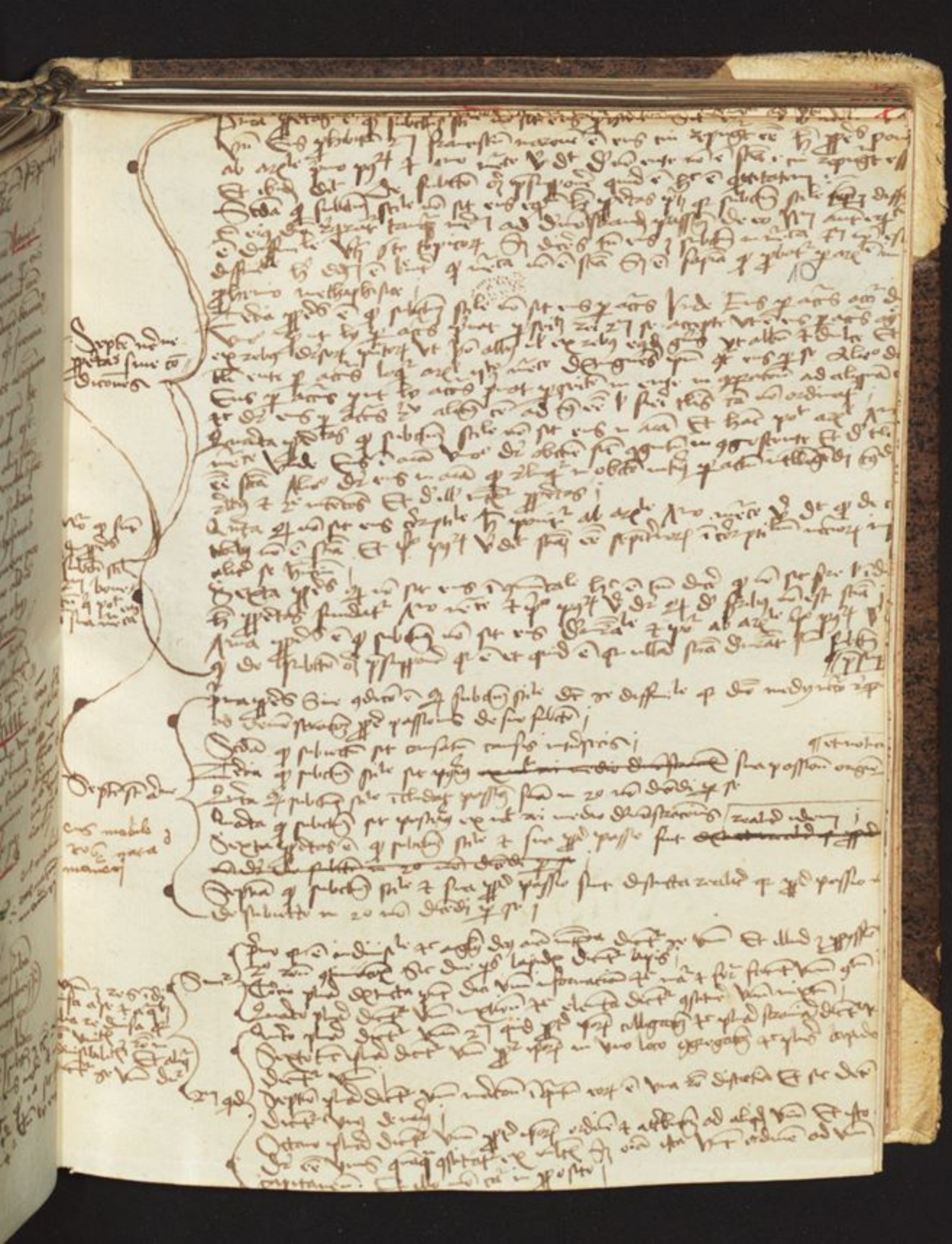

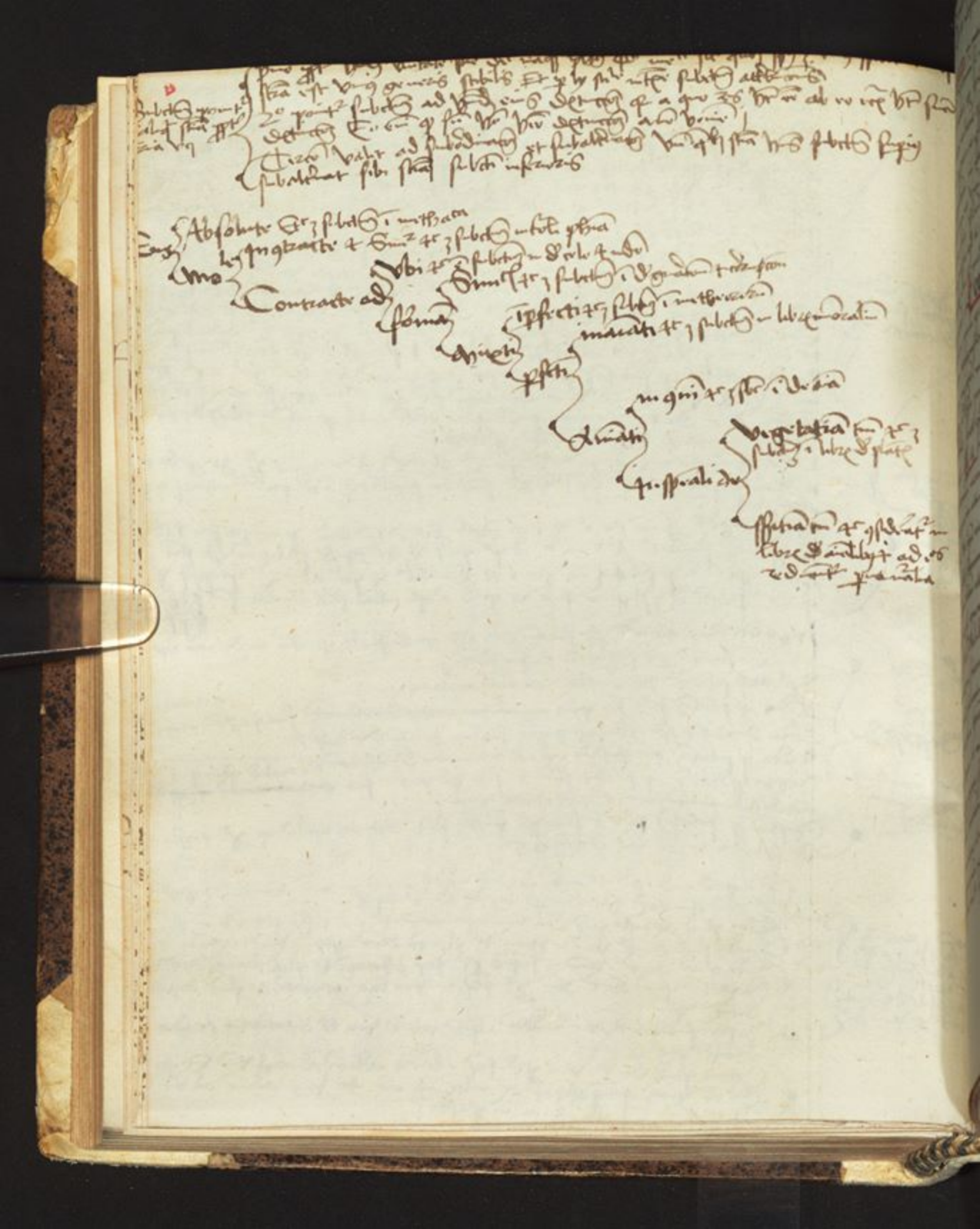

Considerata in tali sciencia gene ordinem et distributionem
creaturis primum se nat summa secunda simorum de omnibz ibidem
considerabilib et hoc modo nat in obligo. Et hic simplicissimum
est videre in diene quter et videre quam possibile et non est
nat ad optimum ad quem ge inclinat pzt de scientia. Secundum et
de septima in illa enim hoc totum est subtilissimum videre et quibz
hoc est impossibile. Videre nat minus communiter quam
posse sua. Sed prima pt ens in actu est subtilissimum et
secundum possibile est hic idem. Secundi in bruto et hic ge: sed et
nobile cum hic modo nat quiescabile spiritualiter considerandum
in posito. Tertium hic non est subtilissimum in illa
sciencia quia ge debet minus illimo sciencie vocabilo
ge de eo demonstrante pa communiter seu generaliter in logica
quam in phia naturali. Et idem nat diuersimode nat quantitas
quam in phia naturali. Et hoc ge dicta passio in theologia. Et est passio quidditas quam
hic nobile nat quiescabile. ge hic idem extendit se ad omnem ens
mundi. Et hic nobile nat quiescabile non ge tendit se ad omnia
ge ad deum non. Unde illey diuinum ge debere minus abiminus
sue de quo in alia sciencia est demonstrabilis passio communiter q sit ultima
passio de ipso in tali sciencia de monstrata est de hic ens.
Quem ille terminus diuinum quem nomb in alia sciencia:
et quem hic alicui volenti sondere in illa sua scientia sufficit
ut si quereret de quo tractatur in phia naturali dicere
de ente mobili. Quem terminum diuinum considerare
in alia sciencia qui pnat vere et mo quando de ipso ge
in tali sciencia determinatur. Quem hic unum et
infinitum sunt attributa ad hic ens mobile ge considerat
de uno et infinito in posito ge dicta de hic unum
esset grane simul mittere in eo statuere 2m unum
aut innumerum mobilium deorsum et considerare de eo
in ordine ad inferiorem. Et de infinito pzt ge si infinitum
esset primum posse et tamen motus conjugum. Quem
hic mobile est relinquendum in sciencia naturali totaliter hinc

Considerantur gratiosius quam prius est subiectum in libris physicorum qm est subiectum in toti phia naturali tanq̃ principium ordine ad omnes passiones tam speciales quam communes qm est subiectum in libris physicorum nunc consideratum solum in ordine ad passiones speciales qm autem ibidem considerantur de speciebus motus solum in quibus Ens mobile in quantum extenditur ad faciendum motum vocatur subiectum quia est terminus secundum quem qm est una et vera scientia ex hoc non pro deo Ens mobile pfectum capto quia de omnibus terminis de quibus qm considerantur et in aliis libris sunt ordinem et attributionem ad ens mobile

Notandum idem terminus bene potest esse subiectum in diversis scientiis quarum una est quasi altera ut patet de ente mobile quod est subiectum in toti phia naturali et in libris physicorum quia stat q̃ in quantali scientia demonstratur de tali subiecto una passio non communis scientie quod est subiectum totius logice et etiam primus est librorum posset dici q̃ adhuc q̃ de ente mobile potest esse subiectum in diversis scientiis hoc intelligendum quantum una non est quasi altera.

Corolarium ens mobile est subiectum in totali logica et in libris physicorum tenendo ipsum breviter sine quinque libris rationis considerantur de ente prout est subiectum in toti phia.

Arguitur nullum mobile est subiectum. pro. qm nec hoc nec illud nullum. Si dicitur q̃ quibus quantum tantum mobile corpus non est mobile qm non est diuisibile. Contra qm omne mobile est diuisibile ut dicit 6to physicorum. Et quibus tantum terminis mobile est indiuisibile non est mobile. Item nec anima dicit q̃ quibus terminis mentalibus vocalibus sine scriptis libris quantum mobile est subiectum. Et etiam quibuscumque terminis genus est mobile qm est corruptibile. Concipiendo etiam motum ad motum animi. Ad nihilum sed est diuisibile sine quantitate. Item dicitur q̃ motus omne q̃ mobile dimensionate est diuisibile ergo quantitatem mobile arguit. Dicitur

I

Modus abstractionis

Item

Item

Item

Item

Item

Item

Item

Ad primum

Secundo

[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]

[illegible] ad [illegible]

[illegible] hominem terminus [illegible] significans. Et [illegible] proprie [illegible] omnes homines [illegible] hanc conclusionem. Omnis homo [illegible] omnes homines [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de opposito. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ubi dicit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] eius [illegible]. **Item** [illegible] dicit [illegible] [illegible] et [illegible] eius [illegible]. **Item** [illegible] dicit [illegible] effectus. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] abstractive et determinat [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] refert [illegible] effectus. **Notandum** [illegible] causa illud [illegible] effectus dependet in esse vel in fieri [illegible] vel in [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] vel [illegible] et [illegible] habet in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] causa. **Corollarium** quatuor sunt genera causarum [illegible] materialis formalis efficiens et finalis.

Tercius notandum [illegible] [illegible] est duplex [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] essentialis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] est quedam [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in entibus vel [illegible] [illegible] [illegible]. Et est duplex [illegible] essentialis et accidentalis. Essentialis est que [illegible] [illegible] [illegible] se [illegible] essentiale et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] eius essentiales. **Sed** [illegible] accidentalis est quedam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sine qua [illegible] [illegible] [illegible] esse et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut esse [illegible]. **Corollarium** omnis [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] essentialis. [illegible] [illegible] homo [illegible] [illegible] [illegible] proprie [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] sit causa materialis formalis efficiens et finalis. **Item** [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] dicitur proprie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnis homo [illegible] [illegible] [illegible] et hoc est homo igitur hoc est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnis homo [illegible] [illegible] [illegible] omnes homines esse [illegible] [illegible].

Dicitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nostri intellectus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] effectus [illegible] [illegible]

Dicitur [illegible] effectus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

13

Prima a maiori fit denominatio. Sed pro negativa autem ad secundam
conclusionem quod plures dubitamus. Sed nec regula. Unde a maiori
potius fit denominatio et non a minori. Ubi dubitatio seu ignorantia
sed hoc pravitate et hoc de quibus continue a nobis facta maneat
multa dubia. Utrum ad ipsum scire perfecte per modum aliquem
sed quae habeant assensus omnibus dubitatis demonstrationibus sive
certitudine de oppositis. **Corollarium** non sequitur homo
esse in infinitum perfectior quam ipse est in infinitum perfectibilis
etc. sed quia apte natus ad ulterius quia augmentari etiam dona
diminuente. **Corollarium** non sequitur. Sed est perfectibilis
homo semper et tamen est perfectus simpliciter quia perfectibilis simpliciter
differentia perfectio hoc ibi additur sed quod addere sine
Corollarium non sequitur. Dicitur est imperfectum sed tamen
est perfectum simpliciter. Sed quia de se dicitur oppositorum et in
defectum naturalem tamen aliter. De qua aliter intelligere
de terminis oppositis. **Notandum** aliquid de perfectionibus
aliorum duplex scilicet extensive et intensive. Extensive
est quod continet in se omnem perfectionem aliorum et non sed tamen
sed aliorum aggregatum ex eis sed in mundo perfectionibus de deo
sed non sequitur hoc est perfectum extensive igitur est perfectum simpliciter
deus. De quo dicitur plura perfecta perfectio differentia vel de perfectione
dicitur unum per naturam immensam perfectionem quam quodlibet
quod de de alio. **Item** cum perfectionem esse rei competeret aliquam
dispositionem quae immediate ante hoc sibi competebat sibi. Et eorum
perfectio essentialis est non aliud acquirere quae erit de sui essentia
et immediate ante sed non fuit de sui essentia. Sed perfectio accidentalis
est non acquirere aliquam dispositionem accidentalem vel perfectionem aliquid
quod immediate ante hoc sibi non competebat. Ad hoc respondetur
ad quaestionem. Sed aliquis nunc dicit scire perfecte cognoscens omnibus quod nos
scire omnibus eius conceptibus quia est in tollit omne dubium quod
dicit subiectum non est contingit et. Sed aliud nunquam tollit nisi omnibus
omnino totius rei scientia etc. **Secunda conclusio** sed est aliquid nobis est
scire in uno perfecte. Non est per scientiam a nobis omnibus eius conceptus
sed sufficit habere unum ad conclusionem perfecte denominate: in qua
positum similibus sive aliud non. Sed quae sciens illam conclusionem
eius est idem sibi quod nobis sint perfecte sicut in omne eius mundi.
Sed hoc dicit videmus in conclusione quam. Sed nunc conclusio
scire perfecte per modum conclusionis quae habent assensus eius sive

[I]gnorantiam de operibus acquisitis tantum demonstrationis et nobis sunt habere illam (?) propter ipsam ultra medium [illegible]. Et dicitur ... quod non sit possibile hominem in hac vita aliquem effectum omnino perfecte scire. Contra hoc **Arguitur** possibile est nobis scire aliquem effectum perfecte omnino. Quia semper possumus scire omnes causas alicuius effectus, quia quatuor sunt cause. Modo possibile est nobis illas scire, quia possumus scire eius materiam, formalem, efficientem et finalem, igitur possibile est nobis eas scire perfecte. Solutio negatur. Et dicitur quod adhuc non scimus omnes eius causas, quia in diversis possunt esse infinite cause et illas non possumus perfecte scire. **Confirmatur.** Et hoc est bene possibile ... quod deus producit formam ... igitur possibile est nos scire perfecte omnes eius causas et sic eius effectus. ... Et dicitur quod non scimus omnes eius causas ... Et dicitur quod non scimus omnes eius causas quia non scimus omnia ... de forma et non causas quia non scimus omnes eius causas. **Item** non sequitur possibile est me scire omnes eius causas. Et possibile est me scire illam conditionem formabilem de tali re, igitur possibile est me scire omnem illam conditionem formabilem de tali re. Hoc est ... quod hoc totum conditionem formabilem de tali re ... Et non ... sub est ita ... me scire ... Item ... possibile est me scire illam ... de aliquo re ... quia hoc non sufficit quod ... scire omnes conditiones formabiles de aliquo re. Quia non sunt notiora nobis et nature.

[Q] eadē sunt notiora

Notandum primo quod ... Non enim eadem sunt nobis nota et simpliciter ... sunt nobis notiora et nature. Item ... et ... Intellectus ... et ... sunt notiora nobis ... et illa sunt notiora nature eisdem vel aliis. **Secundo notandum** quod illud dicitur esse notius alteri ... quod sic ... in cognoscendo ... cognoscendi ... et ... illud ... cognoscere quam alterum. Et ... est notior ... cognoscimus aliquid ... et cognoscimus ... species cognoscuntur ... intellectum. **Item**

I

Ratio quare alia fanctus cognominis que cognominis ipsum
quam alius que non cognominis ipsum / quia mutari e libro ea
Sanctoribus ad scribendum pertinebat / Modo illa que sanctus
sum sanctus sanctorum [illegible] Vocatissimus que no b orthomitto

14a

I

Ratio quare alia facilius cognoscimus que cognoscimus ipsam
quam alia que non cognoscimus ipsam quia minuit de libro via
Auctoritatibus ad scientiam proficere Modo illa que scimus p
ipsa sunt faciliora q̄ ea q̄ ignoramus Verumtamen que ne p ephemeridas
Sapientie ly nomen hoc sit competimus Nunc non tenetur
imperitie q̄ ibi non ponitur Animus sub rem q̄ videtur
et ita confessim. Thesaurus naturarum q̄ p naturam
in spiritu cum commentatore intelligimus naturalem hic cognoscite
Vel Celum et influentias celestes quia celum et influentie
conveniunt ad effectus predictos ut segregatione substantie
Vocantur influentie celestes quia ipse gerunt ad quarum
inferiorum quia in gratiam sunt ipsius celum et
influentia gerunt ad illum gratiam et generant ipsam
Et ipse p nam hic nullius celum et influentie Et hic hoc
que quidem ad hoc se celum et influentie cognoscere ab omnib
et ipsis cognoscunt Quam rem quam alium, Et cognou
naturarum hinc hoc ad quem q̄ pluribus sunt de regno pom e
Vera quia diuina enim sunt Nocivas nubis et nature
Et qualitas reales pure et re — omnis color odor super addidus
Frigidus Et ipse Humide qualitates Arabicis Et iste qualitas
sunt necessaria nubis et nue quia facilius cognoscimus albe ne
in pariete quam eius effectum sic quod Arabicis Humide sine
non cognoscis cognoscat tum cognosceret facilius et ipsis
albedinem quam ipse q̄ natura ne cognoscis semp ipsis inest
augere tunc quam effectum q̄ quibus dicitur vitam quam que
Causa nubis quam primo que e causa formalis Et p hic
effectum sic totum compositum sic eram albedo e causa sua
Proximum q̄ facilius nix cognoscit albedinem q est causa quia
effectum et semp nubi quibus cognoscit causam quam effectum
Ne effectus Secunde dum e p quo Causalis Esse inferri eum
est de quo sub planabitur quia nubes quibus cognoscimus grossum
nam quia grossum e effectus nive que e causa et ita est q nube
p causa sunt notiores sibi effectibus Tantum prima Secundum
Argumentum quod pro est sic Esse probat p de sicut quod dicit
Non enim eadem nobis nota et sim quod est sic Regime
p tenebras dubia in hac pte est studio de in celi Non Vel dubium p
ly non sit additum ex vitio scriptoris vel natu tutoris Vel sic
Homines sint beyale et dei opinio Thronos primum Celum
Romanum p naturarum nullius naturas naturarum — dum) deus

I

Item auctoritas illa Oportet quemcunq; intelligentem
sentencias scientiam habere si sensus debet sentire quid
sit qd sensus exteriores nec interiores sint in actu. Dicimus
interiores qdem dicitur hoc sic qd homo simple dormit tunc
sensus exteriores non sunt in actu sunt tamen qd interiores
sint in actu. Item Omnis talis est numerus singularis.

Omnia sit nomora

Et eadem qd quo tantum quarit. Item sortes
alia quam ipsa sortes. Et ista qd no
dicit ibi
sint qd habitus in anima qd predicare. Alexius nocuit
qd alia sunt corruptibilia sic intendo corrumpendo et deficiendo
in eam sendo est in eis causa plurimum effectus ipse diminuendo
vt deus sol calum homo. Similiter in eam sendo est qd causa
causans effectus ut homo alius causis effectus tantum. est similiter illud.
Cocostarum illorum audi tuum eadem res in tuo est bibi
et similiter et audi brute et similiter tuum qd est sic qd ly similibus
discretionis qd ly maiora. Et non datur aliquid vel quod omnibus
similibus sit nomen eque idem de similiter et bibi illorum. Et tuum
qd quidem esset vocans tempo. Similiter de bibi in brute, et est
quidem quibus communis omnibus supponit causa plures
plus diminutis et non essentiam comunem in quo illa simplex
simpliciter. Completum sunt qd imaginabar qd esset homo
homo a que omnes alij homines haberent et capiebant de
Et dicit vbi qd nec esset ille nec ille homo. Differt aquibet
alio homine per eam possint quod in quolibet sic esse
verum animal a quo alia essent esse. Similiter in secunde e
quadrupedum qd plurimis communitatem hoc et sum differentibus
sunt quilibet homo et cum dicitur est singulare.
Licet similiter in essendo est vel singulariter cum ut quilibet
homo mundi. Respondetur ad quam quod qui est sic, qd illum
pro nulla supponit quia tale bibi nihil. Quod nihil sit pa-
ter de tempore homo de anima dicendum. Immediate nihil est
sunt pugnus est singularibus. Ubi dicit vel exprobat plures
et virgam homo substare respectu eorum qd de bene vbi sunt
quadrant quia et ista quod vbi nihil sunt de ipsum nihil sunt
Et bene patet qd Immediate in essendo nulli est in re.

Sed est questio ymaginaria in verbis Ratione universale eque
pro universali in sensu utrumque in veritate Sic etiam quod sit
sim ac intellectu. Et sic exponendo tunc Item ad questionem quod quo
sit ista scilicet distributionis alius terminis singularibus quam [illegible]
universalia sunt sicut in recto [illegible] et tunc [illegible] esset
nomina [illegible] Et universale [illegible] Item magis generis magis confuse
significativa rei Et per [illegible] genus hec confuse significantis
magis vere [illegible] genus [illegible] per modum huius extensi
et universale in parte quam significat magis confuse [illegible]
per conceptus significantis [illegible] seu minus confuse est genus
quo distinctius res cognoscitur Item genus quod significat
per modum huius [illegible] Item [illegible] est singulare
in specie Et quod est [illegible] ut dicit [illegible] et omne [illegible] primo
[illegible] cognoscunt singulariter
[illegible] confuse et [illegible] cognoscunt tunc [illegible] quod videmus
[illegible] Sic etiam [illegible] per modum hy
[illegible] tunc [illegible] genus confusum [illegible]
extensi et [illegible] tunc [illegible] per modum huius animalis, deinde
movet [illegible] per modum huius hominis [illegible]
quia [illegible] per modum huius hominis [illegible]
[illegible] ego video [illegible] genus per modum
[illegible] Et genus magis [illegible] est genus [illegible]
[illegible] circumstantiis Sed genus [illegible]
significans est genus quod cum pluribus circumstantiis [illegible]
[illegible] quam habet. [illegible] et [illegible]
cognoscimus [illegible] per genus commune magis [illegible] quam
minus [illegible] Et [illegible] Item quod quo, est [illegible]
[illegible] per genus quam [illegible]
[illegible] quam per genus commune [illegible] homo-
[illegible] adhuc quod [illegible] genus [illegible]
[illegible] et est [illegible]
[illegible] cognoscimus res per genus commune
[illegible] per genus [illegible] Et [illegible] quo
[illegible] quam per genus [illegible]
est verum. [illegible] de rebus insensibilibus non cadentibus sub
sensu ut tunc dicebamus quod res non cadentes sub [illegible]
non cognoscimus singulariter per conceptus singulares.

I

Corollarium ... Vocandum ... Item ... Corollarium ... Item ...

Ꝟ omnib⁹ reb⁹ ex⁹tim⁹

Dicit hoc maxime q̄ magnitudo est annexa impedimento rei magnæ
sed q̄ cum pluribus inhæreant magnitudo et quantitas simul magna
et alie qualitates. **Corollarium** magnitudo in hoc non
pone. **Sed Magnum** est ens mi nō ēt ens in hoc non nō
magnitudo cone mihi ēt ens q̄ ens simile. Nō ē ens habens
se ꝑ naturē ens q̄ non ens similē. Unitas nō ēt ens ꝑ
seu quibus non inhæret magnitudo. Ens mi pone inhæret
mihi omnis magnitudo q̄ne inhæret: inhæret mihi pone. Et
quia nō inhæret tori regule. Unde est illa q̄ si inhæret tori
tunc aliud magnum de subito in infinitum q̄ est contra
principium in ꝑma. Regula probatur de bone ut sit ubi magnū
pro pisis in bone et ea ut sit esset in adamel. Et magnū
subito in subtm q̄ bos alius quam est quam cubitus
mi pona esse tunc in adamel quam in pone q̄ inhæret mihi pone.
Unitas nō ēt ens ꝑter Albedinem et alia omnia q̄ sunt mihi
in ēt et eam ens assistit magnitudo et non inhæret eis q̄ne
sicut unus dicit esse albus q̄ est contra principium in ꝑma.

Regula omne aliud subtm q̄ntū est in magnum
sunt rerum subtm. Unitas non omnis ens ꝑter unum tunc
magnitudo consistit sibi unus ratio talis consistentie ut habet
ꝑter ens ꝑter. Una illa res dicitur hoc ꝑter quia ꝑtes
simul sive sic. Se habet q̄ ꝑtes eius habent certum ordinem
ad se nō ad totum ita q̄ una ꝑtes sit magnum alia vero parvum
alia ani et alia vegetabile. Unitas nō ēt ens hoc ens ꝑter
magnitudine q̄ne quam ē mag. Et magnum dicit in magnum
primum et totum dicit. Magnum ad se nō ad totum q̄nia
ꝑtes q̄ totum esset una res hoc ens ad totum sed ad se
totum. **Item** dico q̄ quanto nō est unus q̄ totum
totius nō pot ꝑfici aliud q̄ tunc sequit ad hoc si deberet
in esse in ꝑfecto. Totum hoc **Diceret quis** q̄ magnum
esset magnum ꝑ q̄ albedo esset alba nō dicendo magnum
pone nec dico quum nec ē simile. Quia ad hoc q̄ una res sit
alba est q̄ albedo sibi inhæreat et magnum esset totius quod est
contra ꝑtem. Ad secundum. Dico non ē de magnitudine ut
ordinem ponat. q̄ aliqua sunt totius q̄ sola de magnitudine
subtm sunt totius sunt Albedo ens. Alia vero sunt totius
q̄ eram de unitate subtm consistentie. Et ad illam
q̄nem dico ad primum. Q̄ ad q̄ntum q̄ quia est ens.

Q mu de vere dicme mysteria. Ille enim est verb magnr et tn
non est sna magnitudo sed sast bnum vero superadditum vltra
magnitudo. Et illud quinum vltimum est. Inuisibilia quem hor spe
dicit: quia ea que videtis dt interdu bi qdo et subtia sunt: dut
sunt et non vnum. Jam dz sed dr q sint bne et mnt. Verdamus
dominu dtum sinum q illo quod dtum est. Et dt vltra quinu
verb huc magnitudine q nunc illa magnitudo no sit vra vel met.
sed sit bnum amb sibi superadditum. Et quinu vltimum. b.
q sit dr omnia possunt saluari sz quod magnitudo sit distincta
vere magna. Decimum Minima quia alr no possit saluari
posse cum q dcr. sit in solle bone obstante bndiz et q sit
cone stus vltra nullam dispositam sin mne dcet et parcia
q aliquid resistit. Vetum adhuc libra solliu et nullum pot
sbi assignari resistenb nisi vra magnitudo distincta ab dcre quod
sit pte. Nam nec non resistit. q apparet se et sit sub minori quide
nec non resistit. Nec hoc dcre in almachesto oppositu. q multiplicet
ad sit esse et eram multiplicet sit sub minori quide nec vra
dcre resistit q eadem ratio. Nec ma nerab resistit nam
nullius sit existentie. Nec alie arcana scriptuab. q cum sint in
dem ab hominibus sol vra nec mag quide ign. vel potui aliud se
stentb in Decreto est magnitudo distincta ab acre Corpa
rum .b. nne omnes mag nob sunt eisdem spes nre
essentialis. Et hoc mag de celi sit in corporib et magnitudo
vere corporis. Finem sz nus hmnmt ebo a na specifica
Bstinu ana indimdui. Sz zm Plat. non q mag
celi et pcrib. dnm est eorum alia nam. Sz Ar. non te net
in hac pte. Argumtur contra Thebidam. Si magdo esset
distincta a re mag vel ipa esset acnis alicuius actualis
vel no. Sz nullum pt dici. Non pt dici q sit alicui actui
probm. q nullius resistentie. Sz resistit est ergo illud
quod dmpnit. Nec pt dici agere ergo ut in Veterinario hmc
et alicuius actus. Si aut ens ut in hac nne sternum
alicui pt q sit alicuius actus. Nec dicere in ppm
est aliquam dispositum predicti vel corporis. Nec resistendi
posse diminuere. Modo constat q aliqn diminuit resistentiam
posse diminuere. Nulla ei q nunc sit alicuius actus. Ha est
pars communis de q nunc sit Alexand. Aristo. Nicolai ore et Philippi eorum qui dt q tota
magnitudo sit met sua magnitudo et non vel superdita. Et dicunt

Totum sit sive partes

Iterum notandum quod [illegible] que conceditur tunc
[illegible] per [illegible] essentialis vel etiam [illegible] vel etiam integralis
Et [illegible] pluralis debet [illegible] [illegible] [illegible]
divisim tunc [illegible] esse [illegible] **Notandum**
[illegible] Et [illegible] que non alia parte
[illegible] reddit totum maius extensive. Dicitur [illegible]
[illegible] qui non facit totum extensive [illegible]
[illegible] **Item** illa est vera [illegible] fortis et [illegible] fortis sunt
[illegible] vel [illegible] [illegible] et [illegible]
et forma [illegible] est [illegible] et forma est [illegible] fortis [illegible]
fortis sunt [illegible] [illegible] **Sed pars quantitativa est**
pars [illegible] et [illegible] et commercio
Sed pars graduatis est pars [illegible] que cum alia
[illegible] reddit totum extensive **Sed**
pars graduatis [illegible] in [illegible] in [illegible] que [illegible]
[illegible] vel [illegible] gradus [illegible] vel etiam [illegible]
albedinis vel [illegible] **Sed pars essentialis**
est pars que est de [illegible] et de essentia [illegible] sine qua
totum non potest esse [illegible] hominis [illegible] **Corollarium**
caput non est pars essentialis hominis quia sine capite homo
[illegible] esse [illegible] [illegible] non est pars essentialis hominis
[illegible] est homo et non habet [illegible] **Corollarium** [illegible]
[illegible] sunt partes essentiales hominis [illegible] et forma et [illegible]
[illegible] **Sed pars integralis** est pars [illegible]
[illegible] vel [illegible] hominis pars hominis.
Corollarium idem [illegible] est pars integralis et essentialis [illegible]
[illegible] [illegible] hominibus **Corollarium** idem
[illegible] est par et impar [illegible] [illegible] qui
sunt duo et tria et duo et tria sunt par et impar [illegible]
divisim tunc nullus numerus est par et impar [illegible]
[illegible] par et impar [illegible] [illegible]
[illegible] per [illegible] **Sequitur questio** **Utrum Sortes sit hodie idem qui**
heri fuit [illegible] [illegible] quod hodie sit sibi [illegible]
[illegible] [illegible] vel [illegible] quod [illegible] sit [illegible]
[illegible] manus esset sibi [illegible] tunc [illegible] [illegible]
[illegible] hodie [illegible] in [illegible]

Utrum sor' sit hodie id'

Notandum quod questio est mota [illegible] verbis [illegible] qui dicit

L

Quod non contingeret eundem [illegible] Quibus intrare in flumen
[illegible] ut allegat Aristoteles qui cum reprobat quod non conformavit
[illegible] sed [illegible] dicit id quod vulgo non creditur
se non [illegible] cum [illegible] est in senectute qui fuit
[illegible] heri sunt [illegible] est in corruptione sed
iuvenis et [illegible] est nunc qui heri fuit [illegible] **Notandum**
quod esset ypothetice tunc potest esse [illegible] **Primo** quod non
[illegible] aliqua dicitur esse idem tribus modis [illegible]
[illegible] ex [illegible] aut de [illegible] non
[illegible] aliquid vel de [illegible] aliquid quod [illegible] est
[illegible] [illegible] [illegible] sic se habet quod [illegible] in
Quod [illegible] [illegible] [illegible] **Secundo** [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
dicitur esse idem [illegible] [illegible]. Et est illud quod quodlibet
[illegible] [illegible] sed [illegible] habet partem [illegible]
se totum non manet [illegible] [illegible] totum [illegible] manet idem
[illegible] manet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] habet partem que in nullo [illegible] [illegible]
[illegible] Et [illegible] dicitur idem [illegible] [illegible]
Tertio aliquid dicitur esse idem quod sic se habet quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in quo [illegible] fuit [illegible] fit
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
primus [illegible] quod dicitur esse idem [illegible] [illegible] alteri
[illegible] alterius [illegible] dicitur esse idem [illegible] [illegible]
Et [illegible] eorum sunt [illegible] et quod fuit [illegible]
et in [illegible]. Et [illegible] non sunt [illegible] tunc non requiritur
[illegible] fuit [illegible] [illegible] sed sufficit [illegible]
[illegible] non excedit. **Corollarium** Omnes
[illegible] sunt idem [illegible] idem
orbis celestis et orbis planetarum [illegible] [illegible]. Omne ens mundi est idem
Corollarium [illegible] ad minus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] idem [illegible] quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quia [illegible] non fit in instanti **Corollarium**
est [illegible] et motus non fit [illegible] idem [illegible] [illegible] quia
Omne ens mundi non manet idem [illegible] [illegible] ab [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] fit [illegible] ab [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] quod [illegible] est hodie
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] hoc fit
idem qui heri fuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quia in [illegible] aliquis [illegible] vel
[illegible] vel [illegible] **Argumentum** [illegible] non est
[illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] esset [illegible] vel quod
hodie idem qui heri fuit tunc [illegible] [illegible] ille [illegible]
non [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] esse ille qui heri fuit. [illegible] enim ille [illegible]

[illegible] ad [illegible]

Virtus

Corollarium

Secundo modo dm

Tercio modo

Corollarium

Corollarium

Corollarium

Corollarium

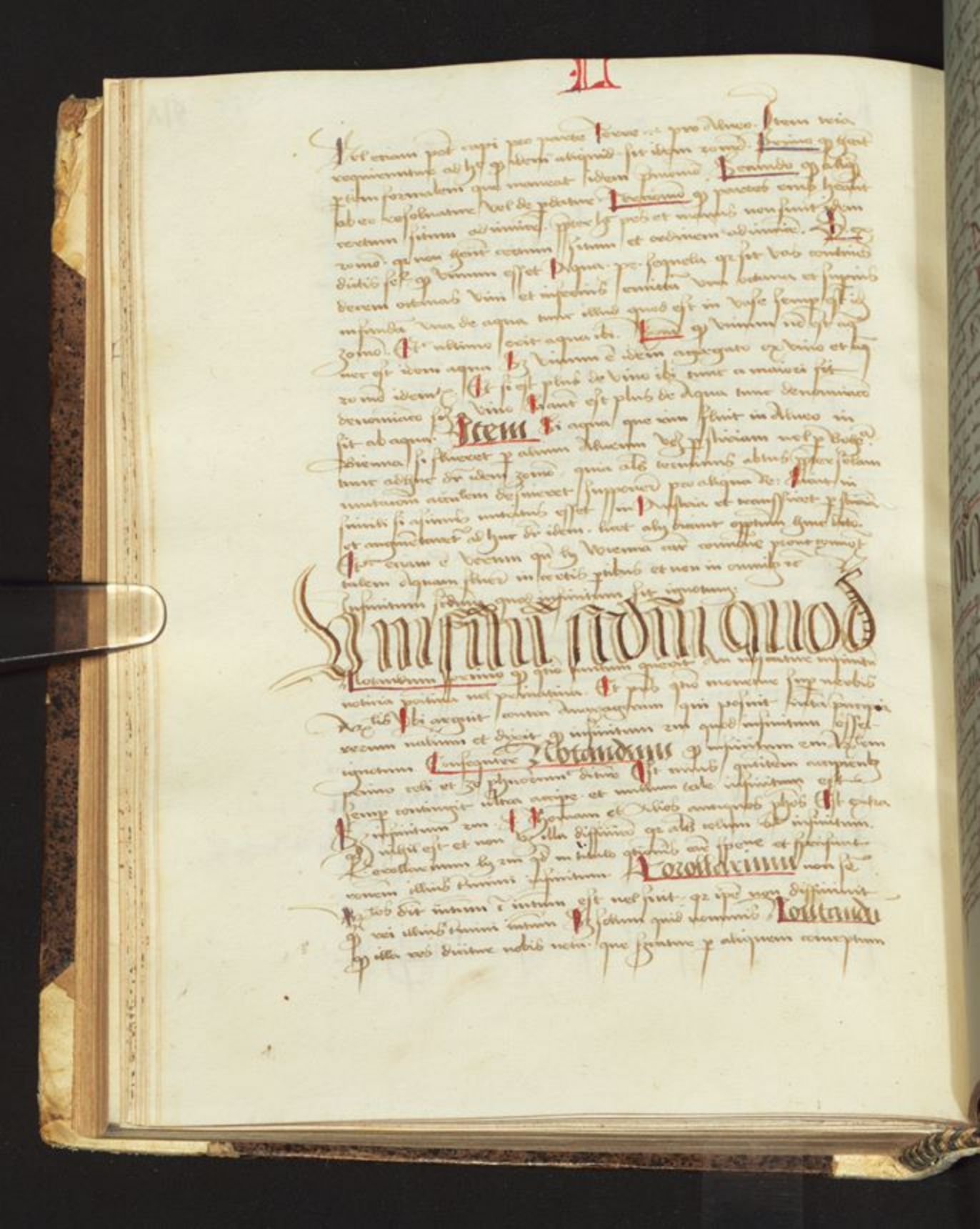

Roma emna nata

Ad questionem Arguitur Notandum Notandum Nota

Quia illa veritas dimittitur et nega. q. ne ipsius ad veram
q. probet. probs. sa. dubia. Ezo. q. enim vera. dimittitur. no
scitur. per una. q. sic q. ne. est. incongruus. in. infinitum. ergo
sic q. est. dabilis. maxime. hodie. sic. q. sic. ille
q. quem. dato. q. alter. sicut. nec. dic. Lozollazinus
dabilis. e. magis. unus. ignis. quam. prob. ut. bt. optima. gallina
q. quercus. ignis. q. sic. alter. possit. sicut. quam. ille
ignis. est. magnus. Lucas. contra. nullum. enim. verum. naturale
ignis. alicui. dicendo. tempus. est. una. magna. portio
sicut. ignis. et. nullum. sub. una. quia. quantitate. sunt. mag.
Lucas. contra. unum. predicta. ut. q. quia. ignis. magnus
dicitur. significat. aliquod. tempus. apparuit. unus. sicut. ne
tempus. q. una. suspendit. unum. quia. q. non. mercatur. me. Sicut
dabilis. est. magnum. ignis. ergo. Lucas. contra illud
dimen. ignis. accumpet. tempus. a. ut. ne. Ezo. tot. ignis
accumpet. tempus. a. ut. quia. in. a. natura. communi. ut. nisi. in. una.
Sic. enim. si. ab. apponat. una. ignis. qui. accumpet. tempus. bt. dimin
una. ignis. totum. tu. accumpet. quando. accipit. illud. quantum. in
signata. illam. tempus. Sic. enim. tot. ignis. in. una. pte. sit
calor. quam. in. alia. in. una. quia. tot. ignis. non. accumpet
se. et. non. facit. aut. ne. Omnia. enim. naturalia. sunt
determinata. ad. minimum.

13

Nota enim natu

Notandum. q. quelibet. tantum. queris. de. omnia. enim
naturalia. habent. esse. certum. quam. quidem. ita. q. non
minorem. Una. res. quia. nec. dicis. de. si. pullus. est. cor
q. quidam. qui. dicit. q. dicatur. minima. vaco. et. q. dabi
est. magnitudo. Ut. ait. ad. prob. enim. ex. probando. dictum
minimum. naturalium. determinata. e. quanta. in. mundo. et. Ex
hem. prb. sub. naturale. in. sub. quam. omnia. et. secun
magis. inferioribus. Notandum. q. dum. determinati. ab. una
quidem. e. ignis. dare. certam. primam. partem. quam. naturalis
se. attingere. et. non. minorem. Et. ille. syllogismus. Minimus
corporum. duabus. modis. sicut. affirmative. et. Negative.
Affirmative. q. probat. sic. unum. et. nullum. e. dabile
q. minimum. tale. in. toto. mundo. prb. q. quodcumque. corp. dabile
illud. semper. est. divisibile. in. duas. prtes. et. est. prb. duo. semper
sunt. minores. Lozollazinus. Ad. unum. concedo
e. divisio. in. omnes. duas. prtes. sine. fine. Verbi. gratia. est. impossibile
q. dentur. omnes. prtes. finite. Lucas. dico. q. ne.

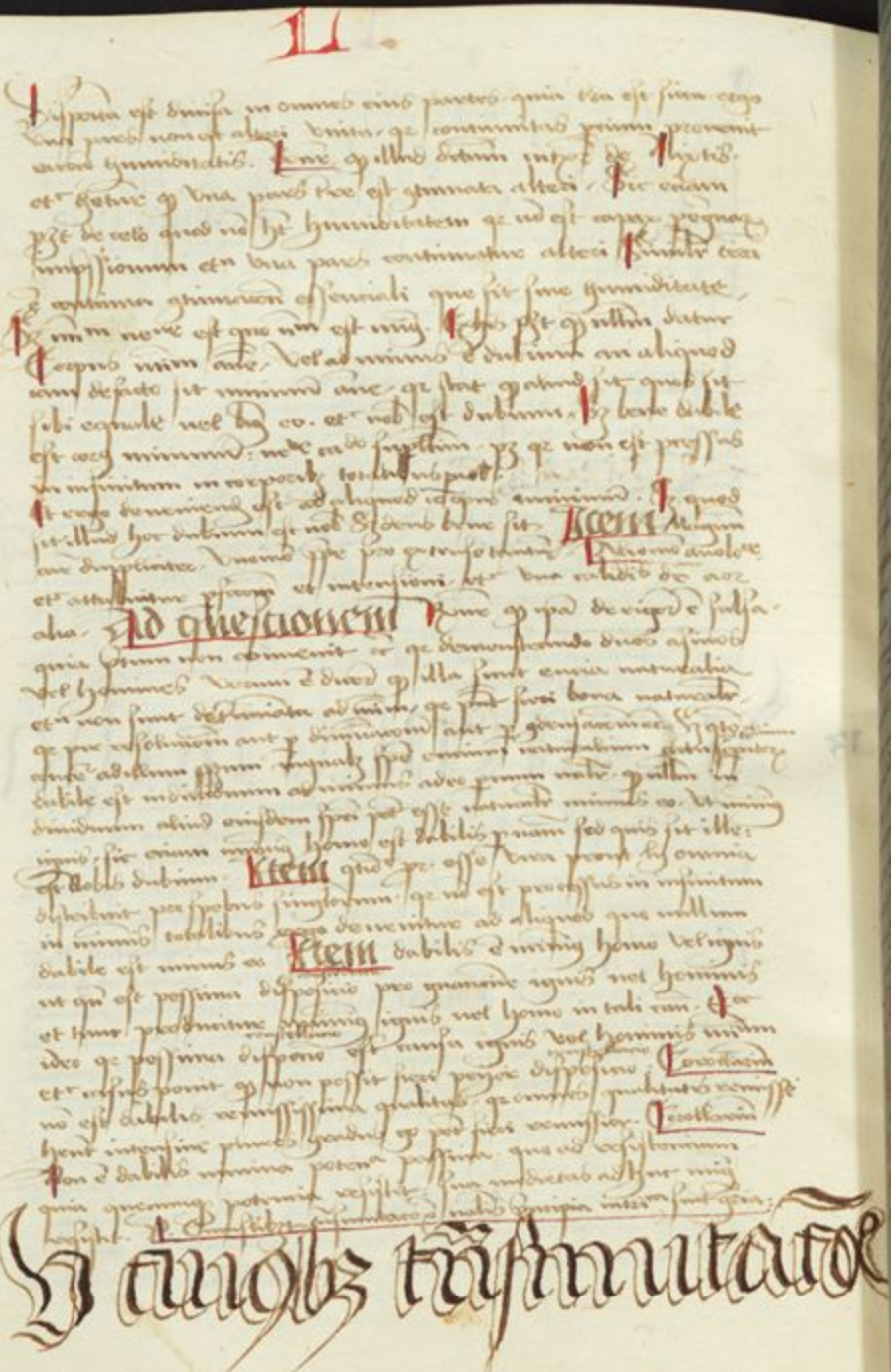

Notandum q̄ quelibet natura gen̄ in principia intrinseca
resultantia ex principiis naturalibus sint ad minus
duo pria subi, vel duo mediatoria assimilata
eis convenire

Secundo notato q̄ resultantia ex principiis naturalibus

est unum naturale. De non esse ad esse vel de esse ad non
esse. Nihil enim q̄ aliq̄ est vel q̄ non habet unum
habens se aliquid preter. Unde se quo non habuit unum
unum idem esse et Ut forma alia q̄ quelibet aut corpus
est resultans naturalis **Tertium** instrumentum
naturalis habet duos usus. Scil quandam corruptionem et motu
et in pte et in toto. Quod illos tang instrumentos in
supponendo et alie duos. Alterum tangendo et ordinando
conglutinatur sub uno. Augmentum reducit ad quantum.
Divinum vero ad quantum. **Item** principium rei naturalis
est illud quod e pars ex naturalib̄ que resultantur. Ut me
terre aqua. **Hic** etiam duo notabiles habet quia alia
principia hominis sunt ind et forma. **Illud notandum**
principia dei naturalia sunt duplicia scz extrinseca et naturalia
principia extrinseca sunt que non sunt pars alterius generis
sed extrinseca ad productum alterius ut pz etiam ibi. Et talia sunt
duplicia scz effectivi et regressivi. Principia extrinseca effectiva
sunt causa efficiens et finalis. Principia extrinseca regressiva
sunt agentia que no impedimentum non sen̄ cum resultantibus
naturalib̄ a quib̄ unum resultantes et finitive, ut illa aeria
forma indiget esse. Hic etiam illa. unde est subalterna forma
et pars ad finis sui eadem forma. Principia intrinseca etiam
sunt duplicia scz effectivi et regressivi. Principia intrinseca effectiva
sunt partes pro ultima pro resultantibus naturalib̄ et sunt
in re pro hoc. ut mi et anima hominis. Principia intrinseca
regressiva sunt primi pars in diene terminum primum
resultantibus naturalib̄ et non est et est. q̄ permittit in duo
quadrio. Et hic tegmen de principiis intrinsecis et ne extrinsecis.

Tertius notandum Duplex est communicatio
scz rerum et terminorum. Et de ista dicitur hic in 20
scz rerum. Et primum hic sufficit. Communicatio rerum
est mi duob̄ seminib̄ scz distinctis non patentib̄ se nati simul et
simul coponi in eod subiecto ut summa subiectat et simul perficiant
Ibidem et pars terminorum est fit mi duob̄ seminib̄ mutuo gaudens
seminib̄ quib̄ qui simul non possunt nati mutuo coire de quib̄
alia amphibolia. Vocabula simul et semel de eodem simul fit

Nunc sit omne quod

Item nota

Principia rerum

Lorollarium

Ad questionem

Item

Item

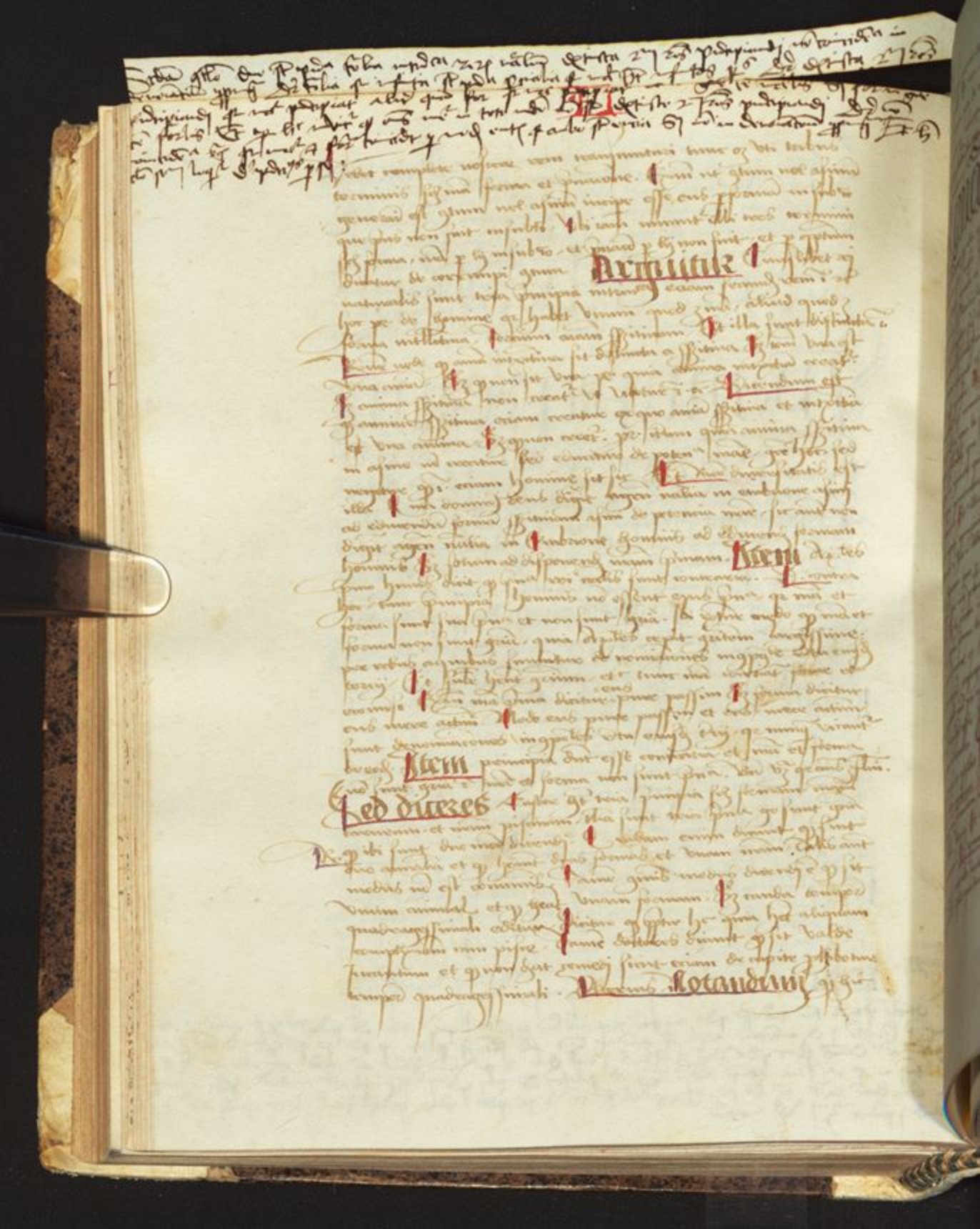

Regnando sole sublis

Notandum

Generatio tanqz

Corollarium

Item

Item

Corollarium

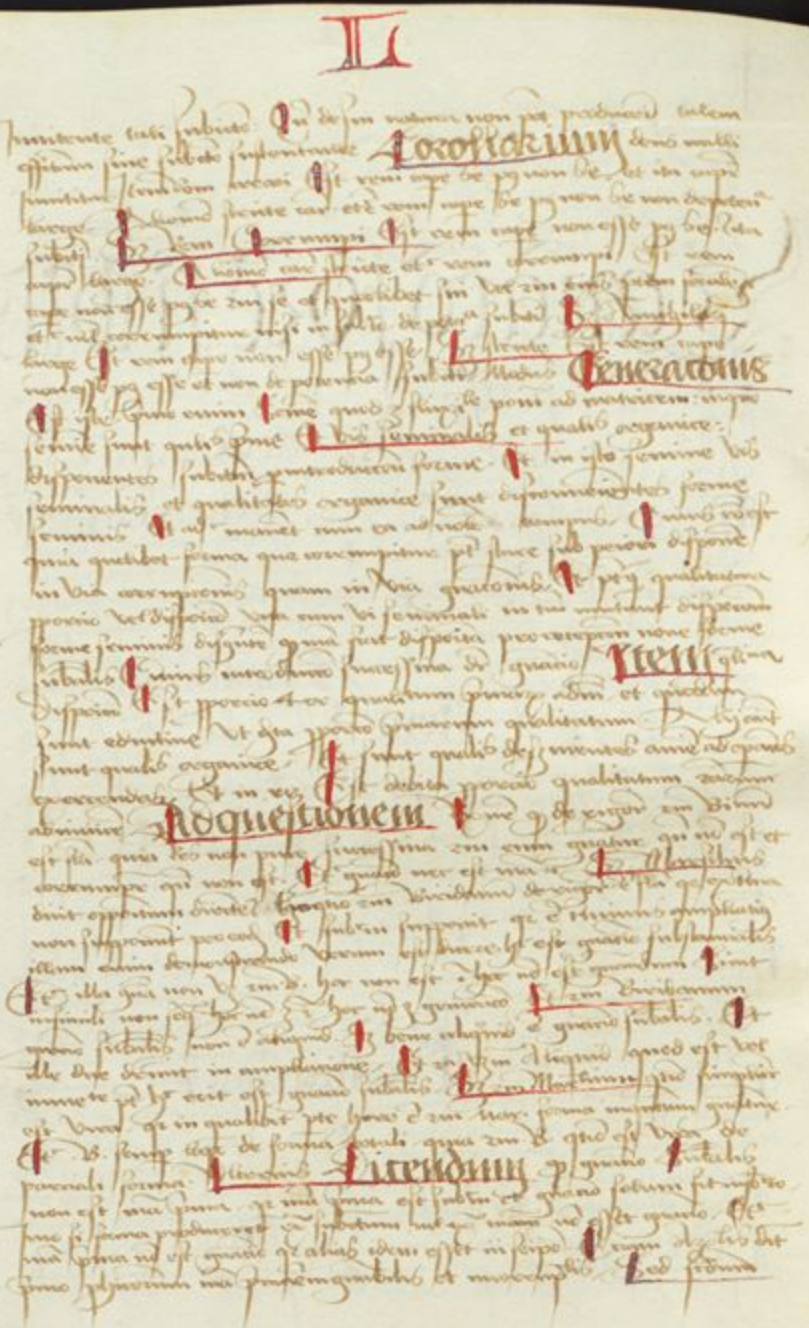

[illegible] non est [illegible]

Dicendum quod [illegible] est [illegible] et [illegible] et [illegible] esse [illegible] esse [illegible]

[illegible] **Dicendum** quod [illegible] esset de [illegible] non [illegible] esse [illegible] infinitum [illegible]

Dicendum quod [illegible] est [illegible]

Dicere [illegible] est [illegible] et [illegible] omnis motus [illegible] est [illegible]

Diceret quis [illegible] est [illegible] est [illegible] in [illegible] est [illegible] de motu [illegible] **Utrum** [illegible] sit generans

Utrum generatio sit generans

Notandum quod [illegible] sit idem [illegible] et [illegible] et [illegible]

Regula [illegible] **Item** [illegible] est [illegible] quod [illegible] sit [illegible]

Utrum

Item

Utrum

Item

Utrum

Item

Item

Sūma pria sit ens

20

Materia prima
Primum
Item
Crocodilum
Item
Item
Arguitur

Item omnium

Argutur

Argutur

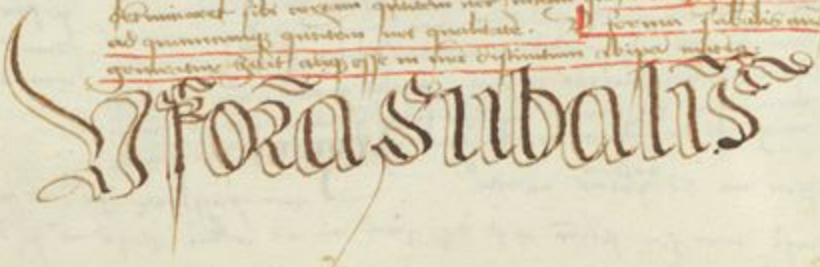

I

Lotarius

Ad questionem respondetur

Licetes

Ponta argumt

Licetes

Licetes

Licetes

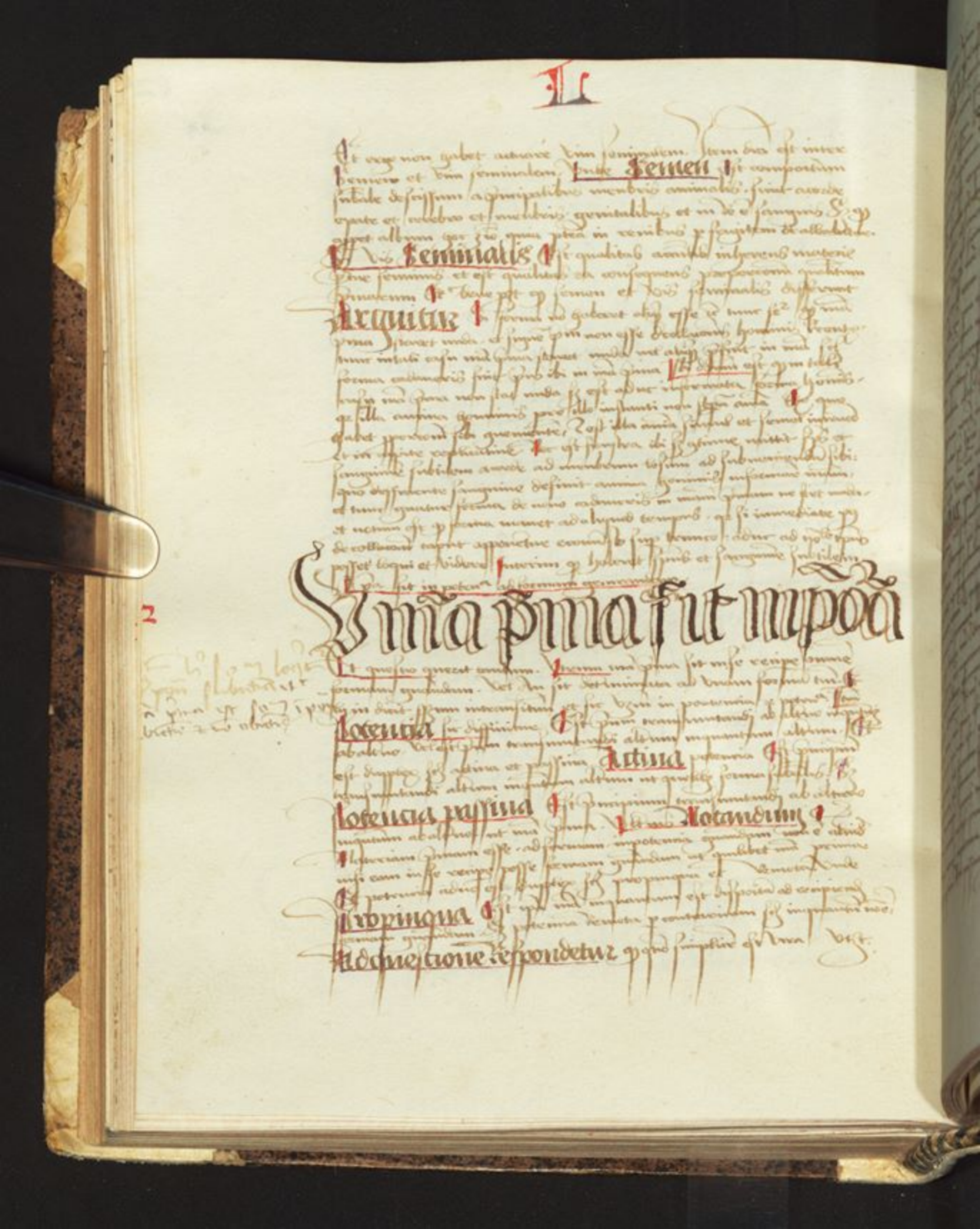

Secundo

Tertio

Quarto

Argumtur

Argumtur

Argumtur

Confirmatur

Item a materia prima

Quarto sit materia

Notandum

Ad questionem

Corollarium

Ad questionem

Ad primum

Argumentum

Confirmatur

Confirmatur

Confirmatur

Confirmatur

Vma appetat foras

Sorollarium

Sabuealis

Animalis

Sorollarium

Consequenter notandum

Secundum notandum

Item

Item

Item

Item

Item

I

131

35

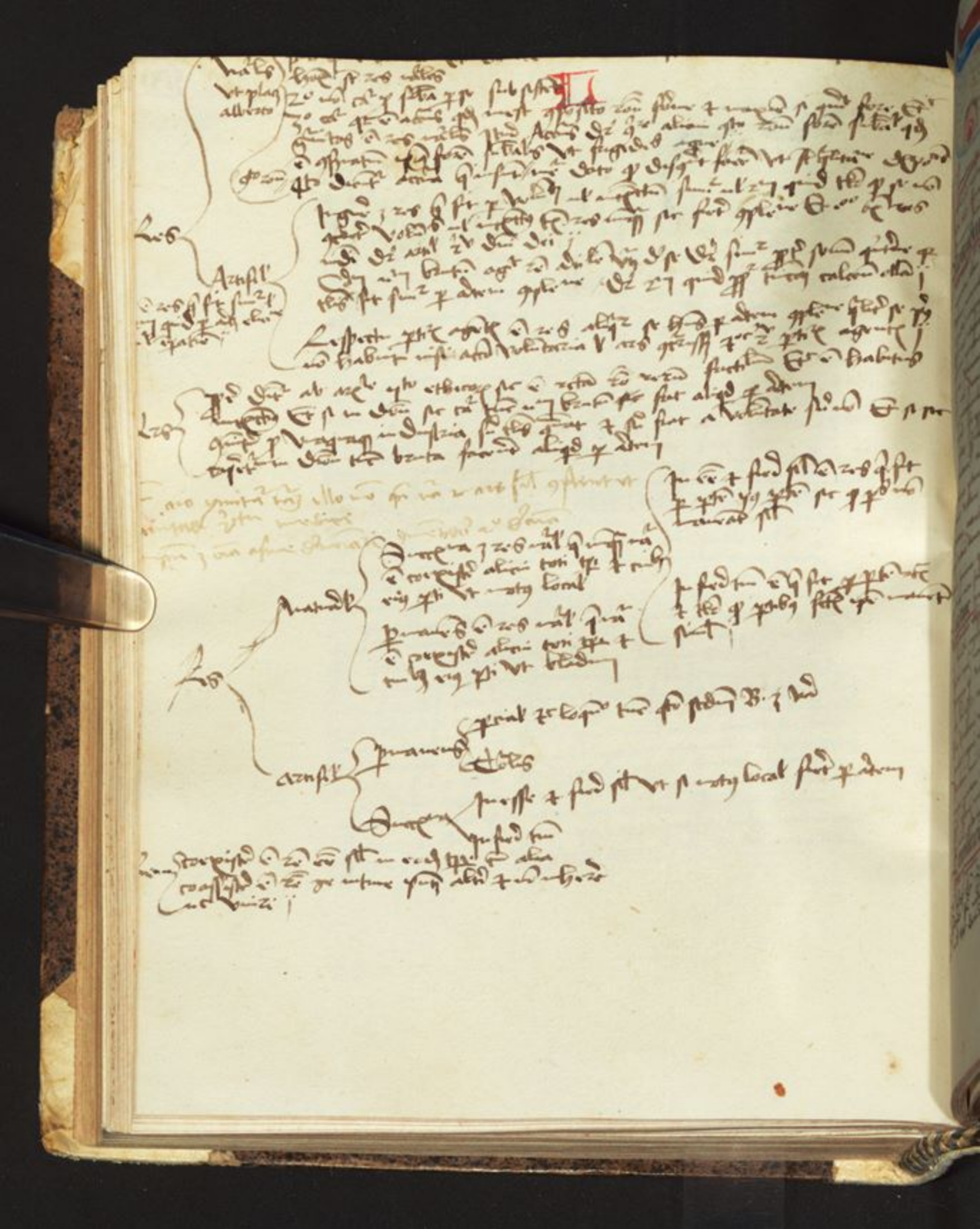

Secundus lib[er] incipit feli[citer]

[illegible]

Notandum [illegible]

Notandum [illegible]

Dicitur [illegible]

Dicitur [illegible]

Dicitur [illegible]

Corollarium [illegible]

Corollarium [illegible]

Nota [illegible]

Dra ꝯ assignat

Adquestiones

Virgilius

Conclusio

Conclusio

Conclusio

Conclusio

Conclusio

Item

Item

Figura sit rebus

Item

Figuratum

Ad questionem

Corollarium

Corollarium

[illegible] Correlarium in illo sequitur forme infinite [illegible]

Licet [illegible]

[illegible] Opinio [illegible]

Correlarium [illegible]

Correlarium [illegible]

[illegible] diffinitio nature sit bona [illegible]

V dio nae sit bona

Notandum [illegible] Notandum [illegible]

[illegible]

[illegible marginal note]

Lotamorum

Lotamorum

Lotamorum

Hyperma

Victus

Horologium

Horologium

Hypocrides coadiutrix

Horologium

Horologium

formas subtiles. Secundum [illegible] et qualitatum dispositionis
que inherent mixte forme. Et per qualitatum dispositiones [illegible]
alia actio in productionem alicuius effectus. **Notandum** quod
est actio [illegible] immanens et transiens. Actio immanens est actio que
manet in suo agente [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sic etiam [illegible] quam producit forma [illegible] in [illegible] [illegible].
Actio transiens est actio que [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] **Notandum** quod [illegible]
est actio [illegible] [illegible] et [illegible]. [illegible] est ab [illegible]
forma [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Actio [illegible] est actio que [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] forma [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sic etiam [illegible] [illegible]. Item principale [illegible] agens [illegible]
est agens quod est [illegible] subordinatum in productionem alicuius effectus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] agens. Et illud agens [illegible]
est [illegible] subordinatum sine quo talis effectus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non potest
produci [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Item [illegible]
que [illegible] est in [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] producere sine forma [illegible] quam [illegible] [illegible] [illegible].
Et ergo [illegible] est agens [illegible] subordinatum et agens principale
et non forma [illegible]. [illegible] agens principale [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] in [illegible]. [illegible] [illegible] forma [illegible]
[illegible] etiam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] et [illegible] non [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
Item [illegible] [illegible] destruit [illegible] et qualitatum [illegible] est
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] anima [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] non forma [illegible] producit [illegible]
[illegible] [illegible] forma. Item [illegible] [illegible] potest [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] qualitatum dispositiones [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] effectus et non [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
Ad questionem [illegible] quod sit [illegible] de [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Sic etiam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] forma [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
est [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] materia in [illegible]. [illegible]

Vicentium

Torottazium

Matheodrata

Forma Continuo

Argentik

Forma

Continua

Berumba Continuo

Pontikmatik

Viendum

Item sanando est terminus alteratio[nis] et sic sanatum est terminus relati[illegible]
Et sicut in astronomia est [illegible] motus [illegible] Item
sic [illegible] est terminus [illegible] et mobile est terminus naturalis
[illegible] est hoc totum [illegible] Et sicut in [illegible] est
[illegible] **Tercio** astronomia [illegible]
[illegible] considerant de motibus planetarum [illegible]
[illegible] considerat de motibus planetarum [illegible] non in motibus [illegible]
[illegible] considerat de motibus [illegible] in eis [illegible]
[illegible] planetarum sunt [illegible] quantitatis

Item [illegible] et [illegible] magnum [illegible]
magis [illegible] determinatio [illegible]
[illegible] forma [illegible] que [illegible] determinabile [illegible]
[illegible] ad magnitudinem [illegible] magis [illegible]
determinabile [illegible] terminus magis [illegible] et determinabile [illegible]

Item [illegible] est multitudo ex unitatibus aggregata [illegible]
[illegible] qui importat motum. Et in
[illegible] terminus [illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] sit [illegible]
[illegible]
[illegible] naturalis est [illegible] in aliquo tempore
[illegible] est [illegible]
aliquid [illegible] est [illegible]
[illegible] finis sit [illegible] et [illegible]
[illegible] tunc [illegible]
ignis [illegible] finis [illegible] forma ignis [illegible]
ignis [illegible] finis sit causa:

Utrum finis sit causa

[illegible] quod [illegible] finis
[illegible] ignis [illegible]
[illegible] terminus [illegible] sit finis [illegible] et
[illegible] finis
[illegible] finis [illegible] bonum [illegible] et [illegible]
[illegible] aliquo agente [illegible] est [illegible] aliquid
[illegible] et [illegible] finis est duplex [illegible]
[illegible] finis [illegible] est aliquid [illegible] agens
et finis [illegible] vel [illegible] agens in agendo vel
[illegible] agens [illegible] est finis [illegible]
[illegible] est finis [illegible] finis qui est
[illegible] ab agente produci [illegible] ad [illegible]
[illegible] est sanitas quam medicus
[illegible] ignis [illegible] ab [illegible]

Corollarium [illegible] agens est finis [illegible]
in effectus quem producit [illegible]:

II

42.

Circa

Corollarium

Secundum

Corollarium

Corollarium

Secundo modo

Tertio modo

Quinto

Ad questionem

Item

Corollarium

Vdio fortune sit boa

fortuna

Quitur

Lexe

Causa per accidens

Quitur

Corollarium

Corollarium

Corollarium

Item

Corollarium

Corollarium

Corollarium

Causis et fortuna

II

Corollarium

II casus & fortuna

necessarium

contingens

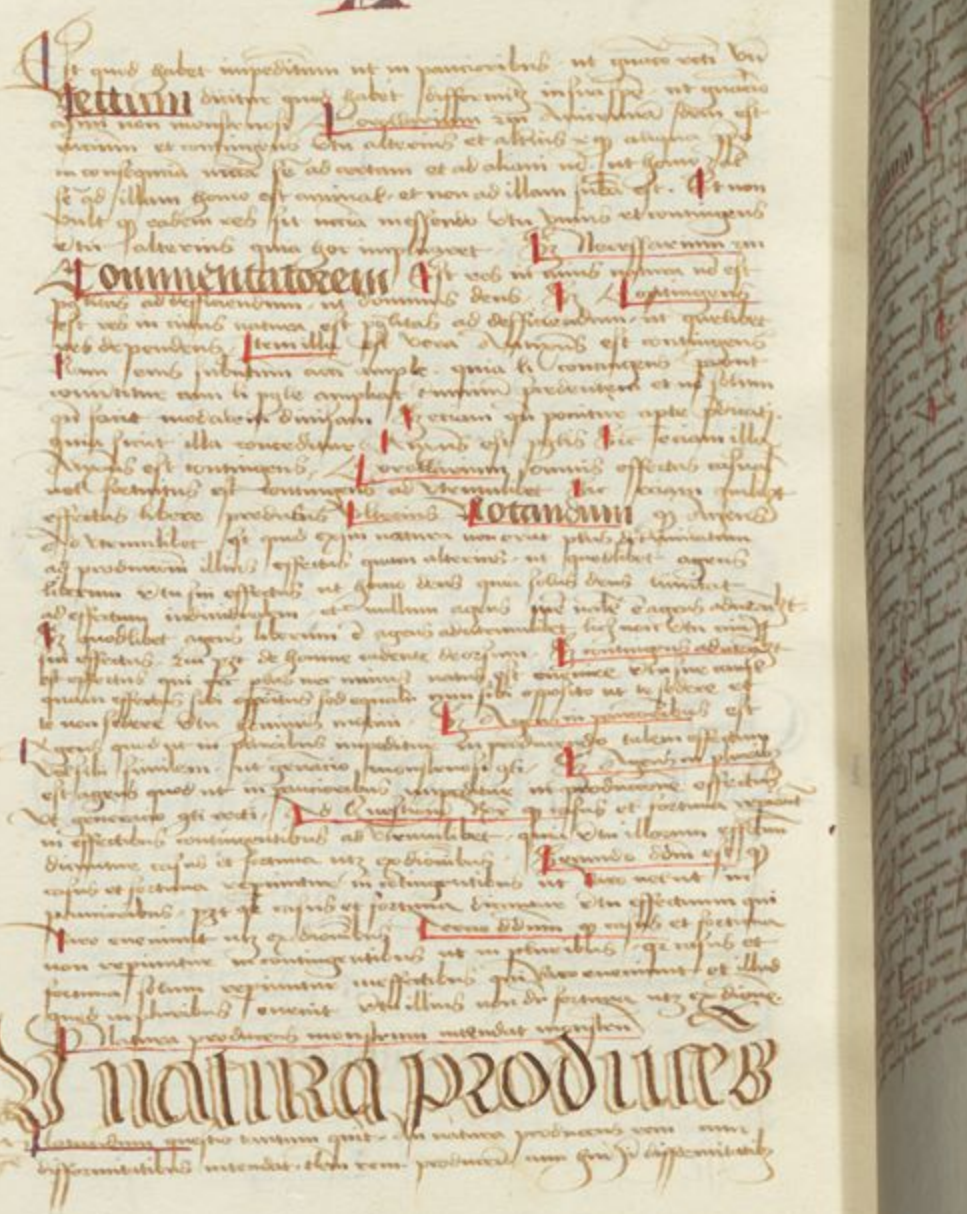

Item Natura

Buridanus

Corollarium

Corollarium

Corollarium

Corollarium

sed diceres

Diceres

Respondetur

Arguitur

II

Lexoriam

Item

Item aliqm dicunt

Similab in rebus

Septuagesima

Sexagesima

Quinquagesima

Item

Item

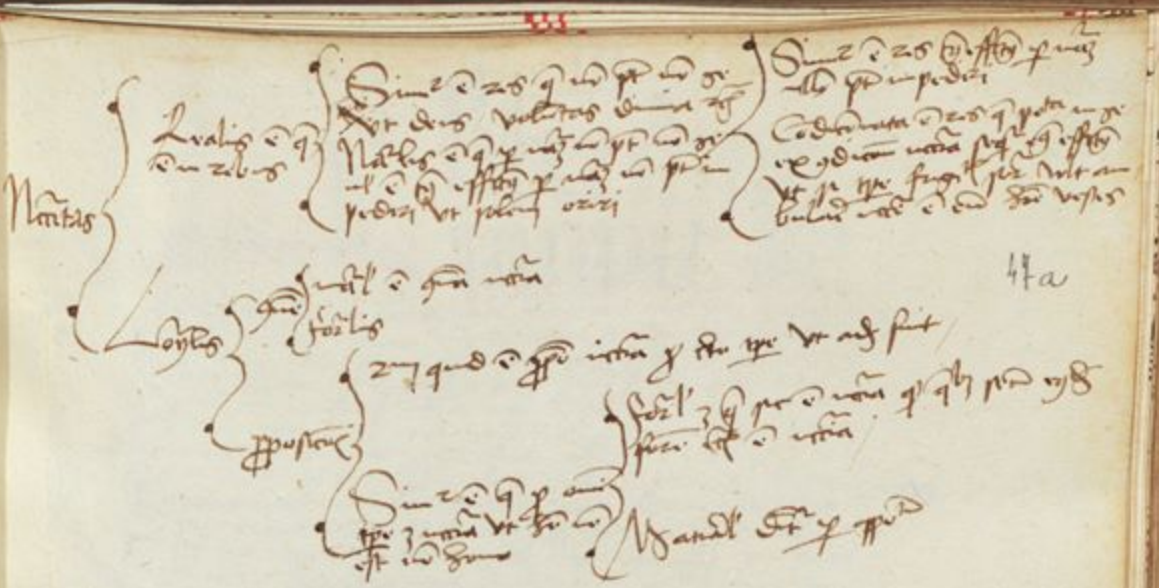

Liber tertius incipit se

Lorosdarum

Conclusio

Secunda Conclusio

Conclusio tercia

Conclusio

Conclusio

Conclusio

Conclusio

Vm alterande pedum

Alterans

Alterabile

Ad questionem

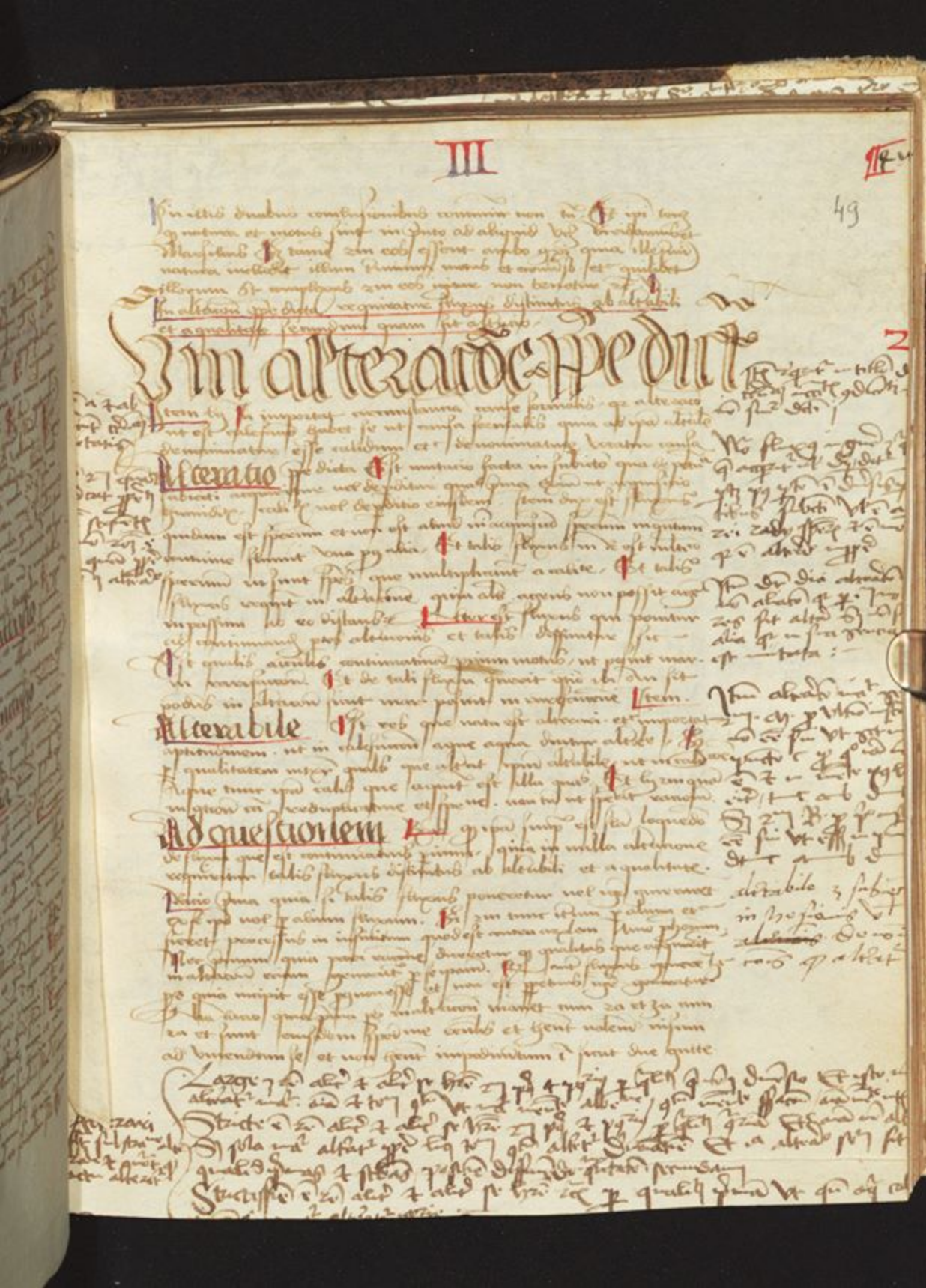

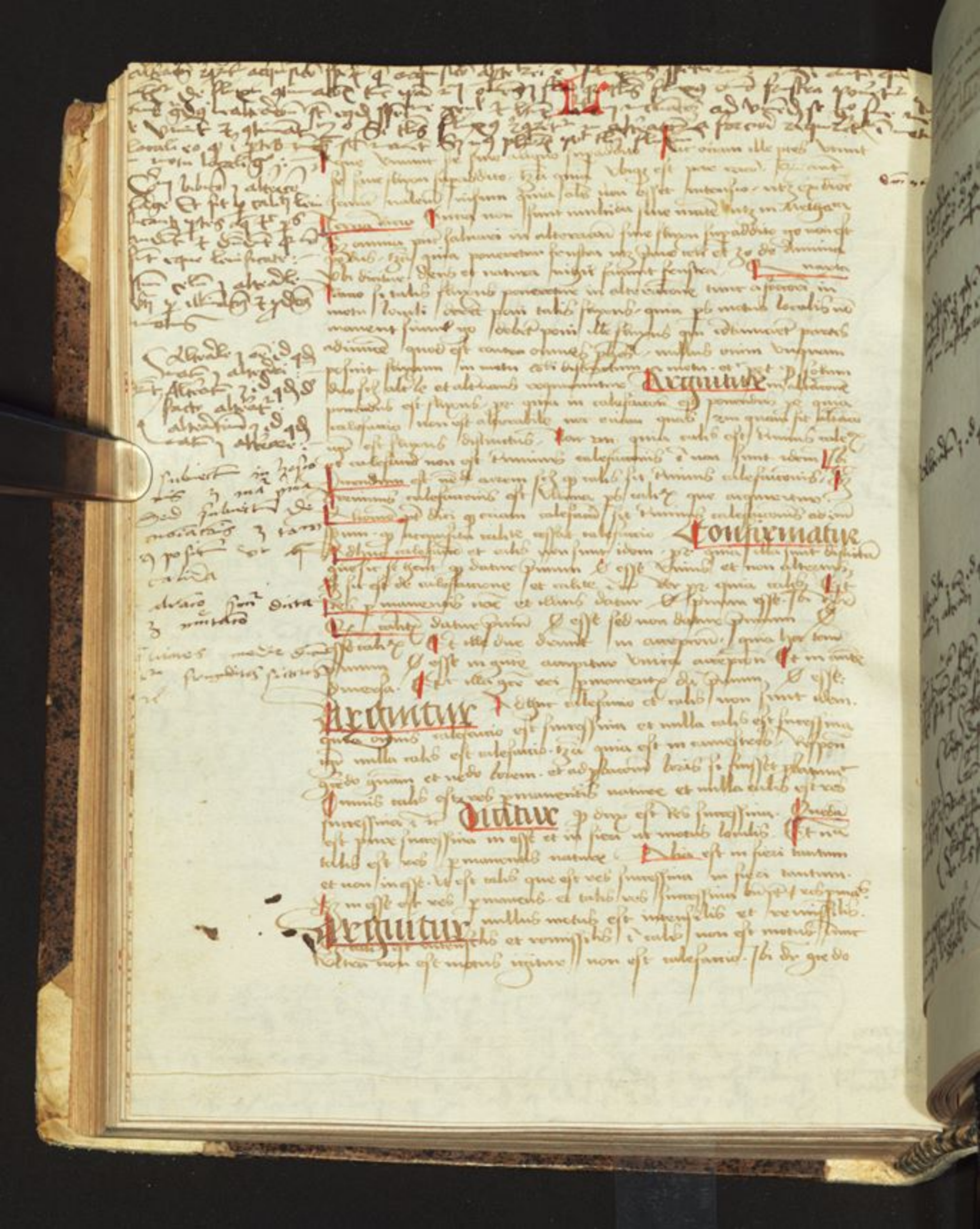

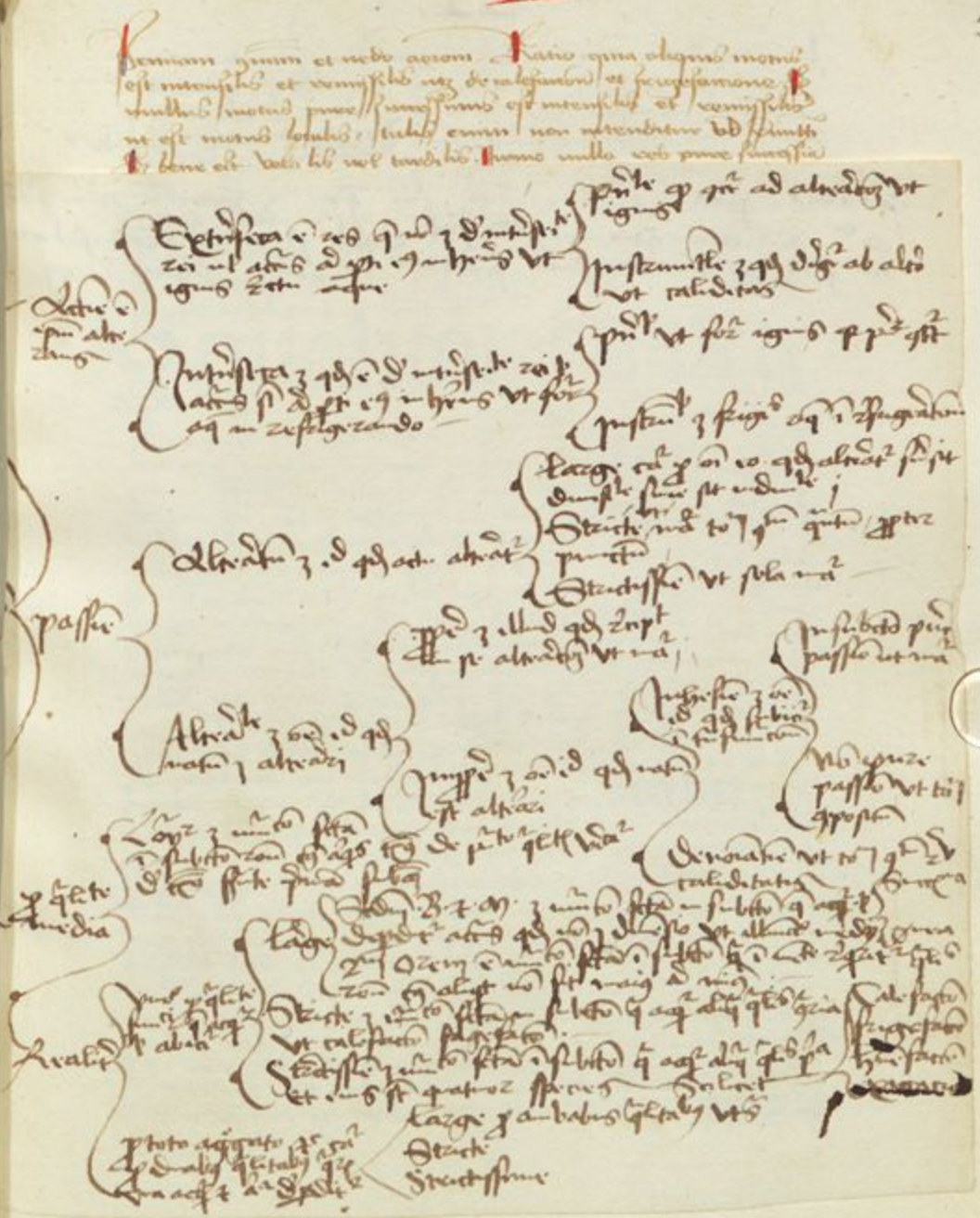

Item

Qualitates

Nota

Nota

Nota

qualitatis [illegible] quam qualitatis [illegible] sunt [illegible]
[illegible] solum [illegible] illam [illegible] habere
[illegible] et etiam illam [illegible] [illegible]
in [illegible] et [illegible] a qualibet [illegible] de [illegible]
[illegible] eandem [illegible] ut [illegible] decorum sunt [illegible]
[illegible] substantie sunt [illegible] prima [illegible]
et ultima [illegible] [illegible] etiam [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de ista contrarietate [illegible]

Respondetur [illegible] est verum simpliciter etiam naturaliter
[illegible] in eodem subiecto [illegible] ad [illegible]
[illegible] simpliciter est [illegible] [illegible] simul
et semel naturaliter in eodem subiecto et in eadem parte
subiecti in esse [illegible] et hoc est verum. Item [illegible]
[illegible] quod non sit in [illegible]
[illegible] de [illegible] **Tertio** [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] tamen [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est alteratio [illegible] et [illegible]
et [illegible] [illegible]

V qualitas [illegible]

[illegible] in quantum tamen [illegible] in [illegible]
[illegible] simul et semel [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] tantum [illegible] in [illegible]
[illegible] in [illegible] et postea in [illegible] qualitas in [illegible]
solum in [illegible] qualitate [illegible] quia solum [illegible] alteratio [illegible]
[illegible] [illegible] **Pro tertio notandum** [illegible]
alteratio [illegible] et [illegible] [illegible] alteratio [illegible]
[illegible] mutatio facta in subiecto [illegible] de [illegible] subiecti [illegible]
[illegible] quod non est [illegible] ut [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] **Item** [illegible]
alterationes [illegible] [illegible] mutatione [illegible]
et nulla mutatio instantanea est motus [illegible] et [illegible]
non est alteratio et sic non [illegible] hec est mutatio instantanea

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Corollarium
Corollarium
Corollarium
Corollarium
Corollarium
Corollarium
Corollarium

Attendite quod attendere ab agente intensio requirit attenditur
in omnibus sub partibus Et non primo in una pte q̄ mate
ria q̄d aqua rubefacta retinet se sic ptiam sanguinem tunc
Hor sic p̄ secundo aque que est pro in omnibus sub pti
gnate tenent ubi Et hoc est verum si digna est equid
in omnib sub partib qualificata. Tum si in una pte esset
magis calida q̄ in alia tunc notum est q̄ in illa parte
ebr non sta est calida cum sanguine. Illud sciendum est An
rota latitudo mensionalis que augmentatur alterationib
acquirunt to simul vel primo unis gradib et deinde alij
gradib. Et quo enim est vera q̄ una quelibet gram
sit alterabilis ab augmentato sanguine in subito vel p̄ptem.
primo enim acquiritur unis gradib deinde 2 29 pri
bunit se cum prib. deinde 3 29 26 vsq ad determinu
Et omnib ista gradib unitis se Et sanguis rota latitudine
mensionalem Et hoc p̄ ad ffinem illum quib applicatus
Manifestum ad rationes Non rota sanguis calidus q̄d est sic
illud q̄ calidus sanguis ne introducatur sed p̄ib unis gradus
et illo non sanguis vsq quo determinate latitudo quam gradi.

Et Omne agens naturale agit sibi simile Et Omne
agens nate aquam dulcem et retinet partibus agit simi
lem sanguinem q̄ mediam Et hoc dicendo possum est
rapta talib rationib Et ultimo dictum est Verum
sit intellectum Et de cognoscet sit sicut q̄ agens in spa sua
non agit in rationem volum actus Nam rationem non est
respectu illius actionis Per eandem actus rationis sit cognosci
tabilis Et Ad tertiam actum dicitur quia actum rationis
plus agit in distans q̄ in sanguinem et eandem similem Et
sol similem agit in aerem licet non q̄ nubes mediam
regionem aeris quia nubes nos calefaciunt aerem et non in
media regione aeris Et hoc ideo quia radij solares
reflectuntur sic dicam

Et Quadratus prima affectat sibi possum ultimo quia
quadratus agit in possum sunt fortitudinem sua radij
sed que multiplicat alibi Et Nam quadratus quia non
sic possibilia sibi assistere possum distantis quo ad huiusmodi
actionis Et dicitur Et una interpretatio talis pont sic ipse
dicendo est actus et unum possum Et sibi actionis est
sibi assimilibus possum tm̄ quantum p̄ et non simplicis
sibi assimilatis possum quia sunt sped Ut dicam

Vmaltarde ueraet

pte dicta pars qualitatis que prius acquirebat manebat cum
parte qualitatis que post hoc acquirebat.

Notandum q duo tenebant querentes in alteratione sic in
augmento. Vnus dicebat qđ prius acquirebat manebat cum
gradu qui est hoc acquirebat non q ille gradus secundum
se et in diffinitiua permutatione partis in suo toto. Alius
pars sic gradus est in alteratione sunt plures in suo toto.
Et pro alterantem tenebant intensionem alterationis que solum fit
mutat qualitates primo. Et pro qualitatis in petro. Et est
gradus qualitatis duntaxat. Et est in re nulla pars realis
sed formalis. Et dicebat sunt qualitates sic successive et per
minimum. Due ne qualitates sunt quibus a natura
repugnat hoc plures sunt ne mutuo deleatur.
Et qualitates ne manentes sunt quibus a natura conuenit
hoc plures sunt. Et quarto forme substantiales de
rebus sensibus.

Respondeatur ad questionem

Et est sua uera
quia in omni alteratione dicta pars qualitatis quia
est in subiecto acquirebat alia manet cum ea que prius
acquirebat. Hoc est quia stat in communi sententia corruptione
substantie pro qua prius desinit esse cum parte
que prius corrumpitur. Ita pro opinione est in quarto. Sic
pars que prius acquirebat manet cum parte
que prius acquirebat. Et hoc est quia prius acquirebat manet cum parte
destructa. Et hoc erant plures alias. Et cum
tota tantum hoc quia quę est in primo acquirebat
per instans quod est contra dicebat. Sic eadem sequeretur
q alteratio non esset motus quia non esset mutatio
successiua continua quia ibi non esset veritas dispositionis
successiue gradus qualitatis acquirebat quia est alia quia
hoc corrumpitur in alteratione successiue in acquisitione
qualitatis. Et eadem qualitas acquirebat successive per partes
successiue dicebat. Primo de generatione.
Et in qualitate successiue primo pro quo primo acquirebat no
manet nisi pars que post hoc acquirebat. Ideo est
quia quia illa qualitas est hoc primo successiua. Modo ei
primo successione a natura repugnat hoc primo pro instanti.
Et eadem quia illa consistit in continuo fieri et corrumpi
qđ una pars est tunc alia corrumpitur. Et de illa qualitate
nigri est ad primum quia quo ibi de alteratione hoc dicebat
Modo alteratio solum fit in ea q manentia. Et hoc
fm opinionem que tenet q motus fit distinctus a mobili.

III

Penarum quas olim tempe[ra]m[en]ta ... Nam omnib[us] reb[us] que gra[dib]us
p[ro]mitt[u]n[tur] ant[e] q[uam] ob[ti]neant[ur] dant[ur] ... Et q[uem]l[ibet] hab[e]t
q[uo]d [con]gruit gradib[us] de quib[us] p[re]mis et nunc [com]plurib[us].
Et ig[n]o determinat sib[i] sententiam [con]sideratam et q[uo]d eorum
gradib[us] homo determinat sib[i] universam [con]stitutam que est ut
ordo ... homo determinat sib[i] remissam [con]sideratam que est
et ... homo determinat sib[i] subiectionem q[uo]d ... et
mo determinat sibi de forte q[uo]d gradib[us] ... sunt [con]sumb
mo non possit [con]sequi finale.

Et q[uo]d pot[est] ... exigi ... sunte intenta. Et q[uo]d gradib[us] q[uo]
p[re]sentib[us] pleb[s] non [con]sideratur q[uo]d [con]sum q[uo]d ... intenta
sunt q[uo]d recta ... est ... ...
Et ... q[uo]d ... non pot[est] ... [con]sequi [con]sentio ... ...
q[uo]d est in [con]sue[tudine] ... Et tame[n] [con]sum ... ...
[con]sum manetur [con]sumi q[uo]d ... ...
Et non in q[uo]d[libet] ... [con]sequ[en]tib[us].

Motus localis sit

III

55

54a

Motus simplex rectus

Sed motus totalis minutus seu compositus

Respondetur ad questionem

Corollarium

Ergo ultima spa non mo corr. dic tame dnus q hu
mo motu eiusdem ffed imm et q[uod] mouetur simultane.
Dic ind dnus q sup[er]ius rapp[ar]et non tangit q[uod] tamen
dnus ultima mota corr. quia mutat situm sic se mot
simb ptes quia vna die ptes que se alter q[uod] et alter p[ro]cul
dubio got est rotunda p.3. et p[re]mium eiusdem q[uod]
q[uo]d aliquis mo corr. p motum sibi non inherentem nec ptes eius
ut p[ar]tes subtiles. Nec tamen aiunt. et illud mouentur corr.
de p motu. Et totum quod mo non p motum sibi inherentem
p. Nec pars eius.

Corollarium Motus corales non mo
corr. quia non q[uo]d sit alter q[uo]d et alter p[ro]cul dubio q[uo]d est ver
pro[pter] sua. tunc si sit sit alter q[uo]d et alter p[ro]cul
tunc q[uo]d esset pro diuersis temporibus non co[n]tinuatis et
secet ver esse p[ro]manibile.

Oicere motus coralis et
in nobis Nam motus subtilis inducitur omnia que in nobis
sunt ut dicitur 2o d[e] ap[ar]entia. Et q[uo]d ista sint inducta
et p manent. Tu dic motus coralis non in est valde p manent
Nec huc consistit in continua fluxi et accrupt. Sed inducta
Nec dicit dnus qui non mouetur et est in subito.

Motus coralis est duc ffz de pesa et de pandere

Honeri coralter pese est motus p motum totalem
sibi vel pti eius p[ro]pali inde eadem ut nil q[uo]d et tu q[uo]d
Motus p motum totalem et non motus p motum sibi assistit
et nec sibi nec pti eius inherentem sic p[ro]ma subtilis

Corollarium Motus coralis no quia accrupt[ur] q[uo]d
no sed a pte ad totum Quum no corr. Dic ergo contra
q motus coralis est mobilis quia gradibus accruptibilis et
tu. 8. motus coralis non distinguitur a mobili q[uo]d ad distingui
ab eo q[uo]d no corr.

Respondetur ad q[uo]d honeri sm Anicenam q[uo]d motus
est vera quia omnis motus coralis traliter est distributus
p loca in q[uo]d fit et a mobili q[uo]d ita p totum motum. Nec
obstans q[uo]d ista quia ceb dum ind corr. et nec sue non
repugnat esse et bene mouet corr. Et si motus totalis mouet
corr. non contingit aliquod grauiu nec grauissimum ponere
q[uo]d admissum q[uo]d non mouetur corr. et ergo
Motus est ver distinctus a mobili et a loco. Alia ratio et
forsitan quia omne caelo est distinctum a subto Et omnis mot
coralis est caelo. omnis motus coralis est distinctus a subto

Motus sm Auic corr. est non aliter et aliter se gerens sm
p[ri]us et p[ri]us quia est ex pte sui tu q[uo]d non pot gerere
aliter et aliter se gere nisi p[ro]pter mutatum subtum
motum et distantiam sm se nec ptes subto ad totum
locum Nec magnitudinem.

Respondetur ad q[uo]d sm Auic

De motu motus

tenabs sue gabaee tenminob pfimob preter figuram scribe
a quo et termin ad quem.
Notandum quod tantum quid Aer in motu locali sunt pond
terem pfinita distanti a stegeo et non gor a motu l
Et quo est motualis duplex. Et q de mino rar pz d mino
pduc or Et dtinuat totam qual compehendit Et mino
est mobilis compositi quia pot esse q tenuum
gre ffium gtum. Et dtinab ut gre pz tmino gne
Et ffinitur Est rei p gram alia sub stminatur sant pnt
ut quelibet pma Et minab ultima pb abinab
rar terminus gre fubig de motu locali Et terminab
et duplex sic tensab et intensab.

Terminus extensus rei Est reb q end
tangab quid tale dicim Et ut pareb est tminab q tenab
deab intrinsecab Et ex tenab est terminab q tenab locat
Terminus intensus rei Est prima pb Vlt
ultima pb tabb eq. Et prima pareb lche et Vltima
Et dare sunt terminab motib localib sic q tenab et intens
Et tensat sunt tminab qui non sunt de integre et de centro
tenab localib Vt est tenab a quo et tenab ad quem Et
tales sunt duplices sic a quo et ad quem Et dtinab
q extensus a quo est tenab in quo mobile est ante motum
terminab q intensus ad quem Est tenab in quo mobile est
poste motum. Est tminab mutuo motab localib duab
tminab qui sunt de integre et centro quib motib localib
et talib quam sunt duplices sic a quo et ad quem.
Et talis quam sunt duplices mixtale localib Et ds quem
a quo est quies pb Et est tminab prima et Vltima sunt
est Vltima pb Et est tminab prima et Vltima sunt
pmi nere sed non due quia non datur prima pb due.

Terminus impropositio Est subiectum primum hum
sub et predi Et in re est motab localib Et
pter sortem tenab Et duratio stenab in quarum est pres
tminat pmissionem dum vez post alium Et sic quot sic
quam De quo pte
sic terminab infinitob Et non est simile sunt de Creab
qui nec sic quantum neq finem

Respondetur ad quam q de tempore est sic
et impossib pro ambab quando quia nullus motus
talib de simul Et terminab pareb quia quelibet talis
sed non qde dminab pareb et tpo quelibet pt non esse
ad minus p dimidium pmum quod nigil est de necessitate
mis talib tenab Et sic pmo dicendum ad pma pb et Vltima
pb Per dimidium terminii a quo et ad quem.

Veterum Tuendum ...

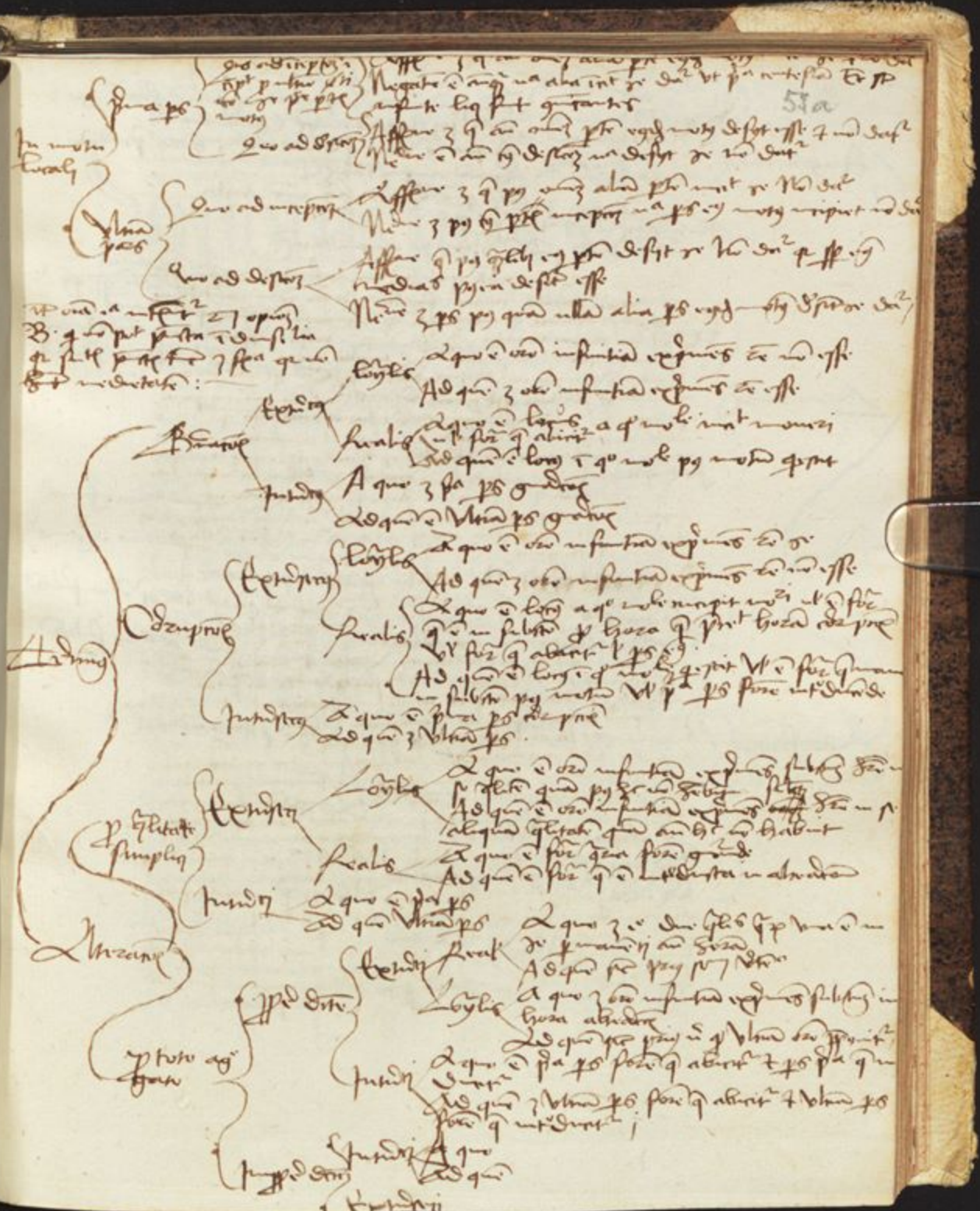

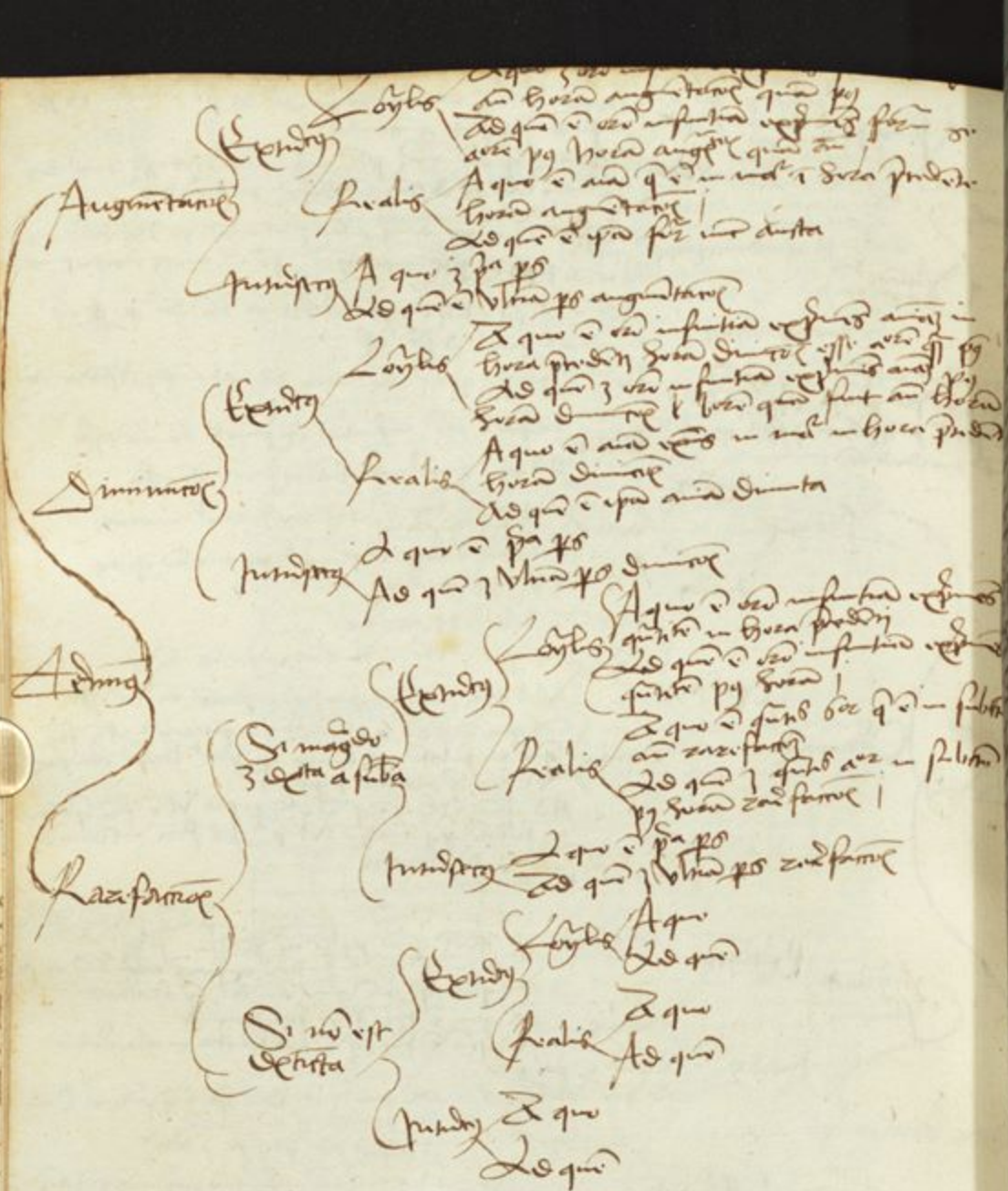

58

motus sit de eca

Termini ad quem:

Notandum quo tantum differt motus totalis motus
sit essentia sine blasme partis et quo sit motus
de motu in que sit augmentationis totalis et
in motu in quo sit diminutio essentia quia non
est motus
eccb diuturnitate de essentia alterationis que est de mate
riate tales sicut sine qua talis ecb non potest esse ut
in composito talis una figura et forma talis unitas de
essentia qui tamen in subiectis simplicibus et diuinis
quod pro subiecto est essentia tales tales et quod pro forma
essentia est de essentia formae essentia. Et ille quae dicunt
simplices que non sunt composite essentia et forma
in anima quilibet gradus est de essentia alicuius
et quod gradus albedinis est de essentia albedinis
et sic de dicit secundam loci motus primo
quae est terminus ad quem sic extremus et intensus
et ad extensum dicit motus localis primo
ad intensum dicit motus alteratio primo
Omnes motus successibiles sunt duplices termini sic a
quo et ad quem et tot tam extensi quam intensi
Nam quantum sunt duplices finitus sic extensi
et intensi Extensi sunt duplices sic a quo et ad

Terminus extensus

a quo quantum
forma subalba quae est in nigro ad quantum et in re
est forma quae recumpitur Terminus extensus
ad quem est prima forma quae acquiritur per quantum.
Terminus intensus ad quem est prima forma
que quantum. Hinc est finitus ad quem intensus
et est finitus per formae quae habet esse proximus prima
et ultima Negatione sic etiam Correspondet duplex
terminus sic extensus et intensus et extensus duplex
sic ad quo et ad quem

Terminus extensus

a quo quantum Correspondet
forma quae ad recumpitur est in nigro in re primitus
est terminus extensus ad quem est forma quae est in
una parte recumpitur Terminus intensus a quo
est prima pars quantum quae recumpitur ad

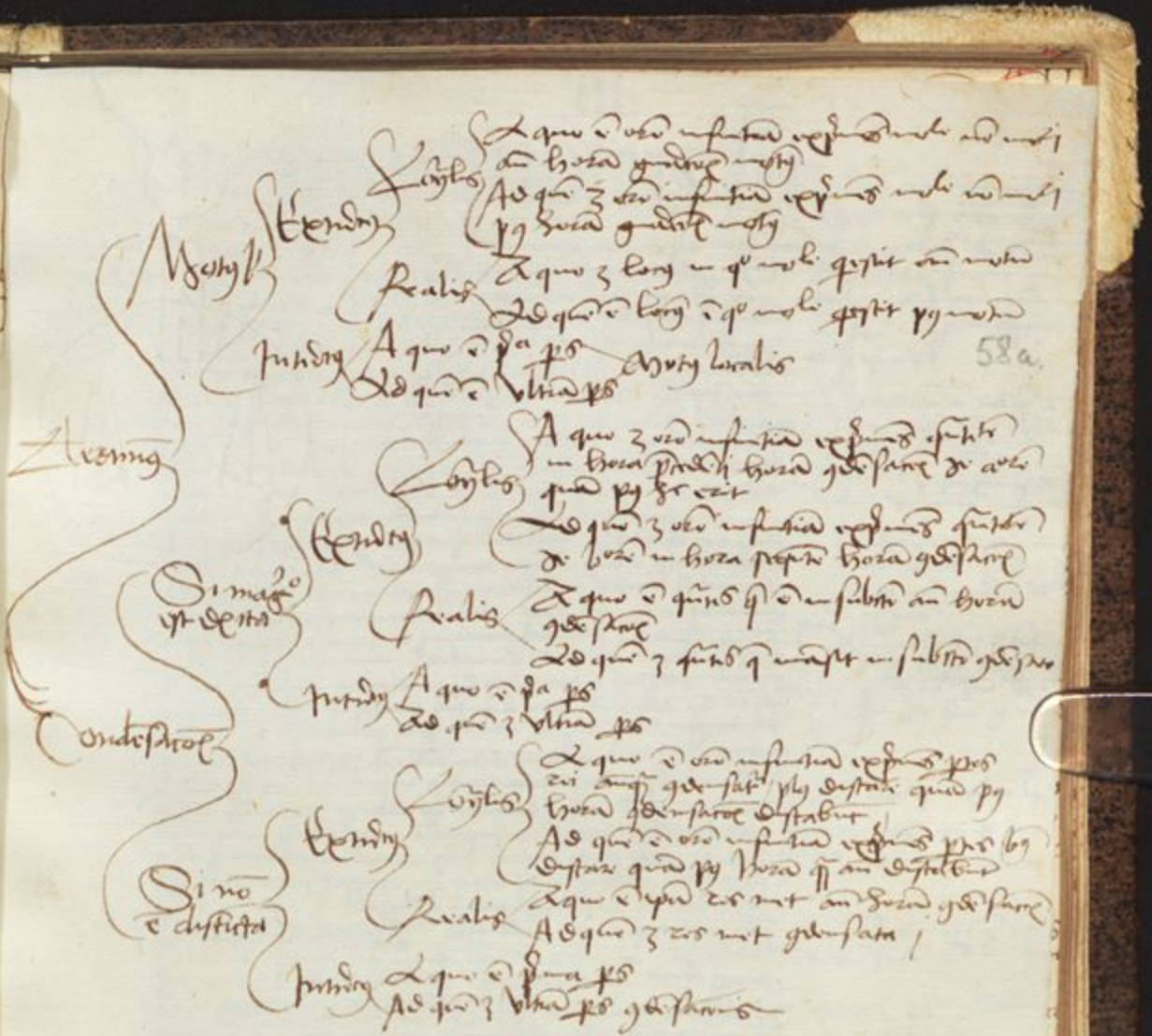

III

Vomnis motus sit

actus entis in potentia.

Potentiam quę tm quid. Nm omnis motus sit de ente
in ente de necessitate quod moueris aut mobile
motus rei hic nomine pro mutatione sumpta. Et hic
motus primę diuisionis q imperfectus primi tollitur sub eod
genere cum fieri. motus uero est abstractum huius
rei correctiue priori subtrahitur primo et secundo tempus
in quibus fuit motum. Et quamuis nominę huius quib
dicit Ens est motus decessum nam rei primę Et actus
in potentia rei pro omni illo q dat alicui aliqd de nouo
nisi ro de pmo suę esse Et ita suę animę de actibus
ingib diuinę actus ingib quia eoq; ipsis ingib deuenit
ignobis Hic enim albedo est actus parietis

Sozollazim Corrupto bruno primum Et ens
actus dominii dei Et beatitudine omnis actus qui prodiuit
actus dominii dei Et romeyto et bruno debuerunt
diuitiis actus dominii dei Et romeyto et bruno debuerunt
deum p multum prodiuerunt dei creaturę quia dominus
deus Et ille comuni et prodiuit bruno non fit q deus
deus remedet aut salbat Et enim de puto quia
dominus deus commisit ad peccatum p misericordiam homo
actus est diffo nec forma subtilis nec sacratus nā de sm
natura in formatice aliqs subtilis ut quę sordi mhi exercito

Sozollazim Et dominus deus prodiuit Et misericordiam
mum peccatum nō esse actus quia non est ma uigore
est in formatice q actum est aliquod subtile Et enim
diuendum est de toto Composito Et ad Celestinum
nece sacramentum alterius est actus et hō actu non
mhi exercitat tamē sufficit q natus sit mhi exercitat Notandū
q actus est duplex subtilis grossus et secundus

Actus primus Et illud agno prouidet aliq
agnoro ut dominus deus forma ingib hō dicunt et
Et enim albedo parietis quia prodiuit de se pariet.

Sed actus secundus Et est actus prouidens ab aliq
agente et omni necessaria est actus secundus et sic sic rebin
Hinnico est actus primus et secundus Vt in conference
Diuersum Expedunt adinuicem ille enim motus effectiuus
est actus 29 in quinto prodiuitur a conferente et enim Ge
primus Deus ille Et prodiuit Hic enim de Homine
Vt et dei pul pri est actus 29 actu dominii dei Et et primus Deus
operatiue Vel effectiuum aliqo procedendo Et potentia
in pond est pro omni illo quod natum est potuisse
Vel nisi exigit aliquem actum completum Et completo

[illegible]

Non producit nec est ut forma generis que movet ipsum genus [illegible] [illegible] dominans [illegible] est in potentia activa producendi sed non recipiendi quia dominans [illegible] est activa impressionis et hoc concedit

Respondetur ad questionem

[illegible] prima [illegible] vera quia omnis motus est actus moventis vel mobilis quod est in potentia ad producendum [illegible] tali actu [illegible] motu vel in se recipiendo subiective

Secunda [illegible] est vera quia omnis motus est actus entis in potentia quo sed est effective motum sed motum quo movetur. [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] potentiam [illegible] deinde [illegible] potentiam mobilis [illegible] est in potentia ad movendum [illegible] potentiam deinde [illegible] [illegible] cum non sit motum [illegible] omnibus [illegible] [illegible] [illegible] motus est actus inherens [illegible] mobilis.

Diceres [illegible] hoc esset verum tunc idem esset [illegible] movens et mobile quia illa sunt idem quorum actus sunt idem [illegible] idem est [illegible] moventis et mobilis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actum [illegible] [illegible] obiectorum [illegible] [illegible] hoc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actum [illegible] sed eadem [illegible] [illegible] obiectorum [illegible] non est actus eidem [illegible] sed pluribus. [illegible] [illegible] non [illegible] de anima que est movens et mobile.

Diceres [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actus [illegible] [illegible] [illegible] de motu [illegible] [illegible] movens et mobilis [illegible] [illegible] motus [illegible] de actus moventis et mobilis [illegible] quia inheret ambobus [illegible] ideo [illegible] actus [illegible] quia denominat [illegible] movens [illegible] et non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est actus mobilis quia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] motus non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Diceres [illegible] [illegible] in medio est motus [illegible] non est actus entis [illegible] [illegible] est actus entis [illegible] [illegible] absolute hoc est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in medio est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible] est actus entis privati.

Vtrum motus sit bo

hic non habetur de quidditate motus quid sit [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

Omnis motus est

Subtractum in mobili vel in mobile.

Notandum quod tantum quit. In omni motu est in mobili vel in mobile vel in moveante. Vel in vase. Et quia est motus de omni motu. Vel est subtractum in mobili et est motus localis nisi quia primo quia est mobilis et in motibus localibus nisi quia primo quia est mobilis.

Respondetur ad questionem

Quia est sermo falsus quia in sermone est de subtracto in secundo adiacente. Et ideo sermo falsus quia primus. Quia ista subtractio nulli inhaeret. Et ad hoc dicendum quod est quia volum tantum. Et omnis motus qui est motus recti est subtractum in mobili. Et nomen qui fit motus quia ista quia sermo est. Et sermo vel verum quia est sermo falsus quia in sermone est de subtracto ideo quod nisi quia est motus ista nulli inhaeret. Et ideo quia omnis motus localis nisi quia primo quia est mobilis. Et ista est antedictis. Mobile est motus. Et sermo quia omnis motus qui fit motus naturaliter tempore motus naturali est subtractum in mobili. Et de sermone.

Diuers

Si motus esset in mobili vel in quotibet vel solum in aliquo. Quia si motus est in aliquo motu solum quod motus est. Vel in sua parte inhaerente motus. Quia motus quia est in mobili quia quando. Nam aliter et sermo subtractum moveantur quia quando et illud non inhaereat motus. Et sermo subtractum est in sua parte totum quia quod motus est. Et illud non inhaereat motus. Et quod patet ens est motus quia.

Actiue pro agente. Gerundo passiue pro parente. pro de
ponente. Nomen actiue et passiue simile. pro agente et
parente. Nomen actiue. pro actiu. Supinum actiue
in m. et quarte sine. Participium actiue. caret. Verbum de
fectiuum. De anima rationali dicit. Verbum est actiue uocis. Ver
bum, uox pro actiu pro et deponente. Participium actiue uocis
in dus. sunt actiue. Immediate et sic non caret uoce. Ver
bum caret pro illo quod est predictum ad agente quia magis
mouet. Participium agentis desinit agere quam sic ratio. Succedat
in aquam. Verbum caret uoce. et desinentie sic.

Actio. Est actus subiecti nec actiui nec passiui. Impetum prae
ab agente. ut habitus in patiente producitur ab igne. Qui
etiam sub albedinis multiplicate ad albedine et nullum quo
et actiu. quia nullum est forma subiecti. Per amentatio.
Per actio. sic in deterebrat. pe. Et actio sic reperio est
sub. dicit illius. Omnis actio sic deterebrat. Et. illa dico
est actio et quod de ea pere.

Item passio. eadem rac multis modis. Nomen procedit
Et albedo. est passio patientis. Nomen rac pro gradu. Habi
Et diuinus est habi. sodes. sedet. sunt passiue sic in actiue
habitus. Et passio est in za. sub. Verbum impetus
habitus. Et passio est in za. sub. Et rac a. Condolere in libris
pro motibus. apparibus. patiuntur. Et rac a. Condolere in libris
Et percussum ubi dicit. q. delectatio. tristitia. (ea) amor. gaudia.
in passionem. Nomen rac pro omnia. Formatiuo habilis
mus. diuinus. subiecti. Et. sic. est passio. exposita. Et. Nomen.
Ultimo capitur. sic pro disposito. subiecti. Et. et. dispositus in
Passio. Est dispositio. subiecti. Vel actibus in quibus
recipitur in aliquo subiecto. ut habitus in quibus vel in mani
festum agere. Et sic potest. q. eodem vel est passio et actio.
Impetum ut habitus. impetum. procedantur ab igne est actus et
impetum recipitur in manu. Ignem tunc est passio. Item
non omnis res mundi est passio ut qui instantia. est de deo
Et ergam de uno composito. Et. passio. ut in deterebrat. subi
Et. Et. ideam passio. ut hic est. sub. dicit. passio. ut in dicit.

Respondetur ad questionem.

Et est
sub. q. habitus quo predicatur nam sacramentum dicitur. dis
est actio. Et ut non est passio. q. non recipitur in aliquod
subiectum. Et stat miraculose. Vel ad minus est dubia. quia
non sentit. an recipitur. predicatur subiecto vere sacramentum.
Quidam alijs dicunt. q. non est dubium. Et. Et. et. q. et
eam ad hunc sum. Omnis actio naturalis. quia ista illa
est passio et econuerso. Quia omnis forma subiecti vel accidens

que predicantur ab agente vel ei competunt in abstracto subiectum
¶ Omnis forma que excipitur vel in abstracto subiectum
predicatur in abstracto agentis vel.

Contrarie prima

¶ Fundam̃ pplis est esse actum
sine passione ut calidū predicatū vel qualitatis sit contrarium albedini
¶ Unde ¶ dicit reuerti anglicus mirabilis esse et actio et
non passio ¶ Ex eadem ¶ dicit narrat aram albedinis subiectum
et naturale actum anglici est qđ recipit anglicum ¶ Recipere
passio anglici est anglicus qđ recipitur ¶ Non est arrogans
superbiam qđ ab deo procedit proprie sub in infinitiuo. quia nunc
quidem Vel aliud actus terminat. et ultra ad ¶ Istud est
pro qđ anglicus recipitur qđ est recipitur vel ab recipitur vel
pro primo ¶ Et sic est.

Secunda Contrarie

¶ Impossibile est esse passionem sine
recipiente ¶ Ista rationis ¶ Probatur est ¶ Instantia enim
est ¶ Dominus dicit facere vera sanctitatem vel aliquis vel
ab diuinum productum subiectum quod sine nunc in quietum vel
in nam ¶ Quam est passio et non actio quia a nullo agente
actu producit ¶ Et consequentia de passione vel

Contrarie tertia

¶ Impossibile est esse quorum vnum sine
passione ¶ Aliud quia nigredo ¶ Probatur vnde inf. sit ¶
Subtilitas ¶ Respondeo vel primo ¶ Ad primo quando

Quarta Contrarie

¶ Omnis actio vel motus agentis
est passio et econuerso ¶ Hec est vnica subtilis ad cognitionem
¶ Ibi ¶ Ex quibus motus ¶ Determinis ¶ Correspondet ¶ Vnde
¶ Ibi ¶ Ex quibus motus ¶ Non est passio quia non verificat in subiectum
motus est actio ¶ Non est passio quia non verificat in subiectum.

Contrarie quinta

¶ Ultima ¶ Omnis motus augmentis
est actio et passio ¶ Una omnis motus qui est plenus
et nouus et passio ¶ Est actio et excipitur in passionem ¶ In nullo
quidem ¶ Ibi ¶ Est actio et excipitur in passionem ¶ Ibi ¶ Vera ratione
quam ¶ Et conuertitur passio ¶ Ista rationis ¶ Est ¶ Vera ratione
¶ Ibi ¶ Omnis motus [illegible] Motus [illegible] pars in pars

Corollarium

¶ Omnis motus de nouo ¶ Patet inferius
actionis presentis nisi ea motus ¶ Hec etiam
ea nisi de nouo nisi ¶ Patet inferius ¶ Ea terminis motus
quidem et ¶ Correspondet ¶ Patet inferius ¶ Ea terminis motus
quidem ¶ Ibi ¶ Ibidem ¶ Ibidem passionis presentis considerantur
in plena natura ¶ Considerantur sub ¶ Ibi motibus et no
nisi ¶ Et quia subsistit in plena ¶ Et sub nisi ¶ Et non
sub motum ¶ Corollarium ¶ Actio est duo sic ¶ Correctione
et passione ¶ Abstractione ¶ Correctione duo sic actione ¶ Et passione.

Nisi tantum tres dicit actum et passum. Et respondeo dicendum quod supponit pro augmento. Unde tantum tendendo quia potest dici a loco unde comutat augmentum. Et hoc est in actuo. Unde removet eum predicti et sed hoc theologi aliter dicunt.

Tertio arimus actus nobis est quo fit ab aliquo agente in alio ens ratione. Et actus secundus est quo fit ab agente facto ens in ens rationis. Et hoc est quo fit ab agente facto ens in ens rationis.

Quarto Secundus homines est actus et non passio. Et in nobis est corruptus. Et quod dicitur nec de motu augmento in quo est idem subiectum et mutatum esse. Et actus secundus quod augmentum est creatus tunc necessario non desinit esse. Et hoc est desinit esse necessario. Secundo quia quia angelus mutatus est. Et dicit quia est creatus.

Sit aliquod corpus

sensibile actu infinitum:

Notandum quod quia tantum. Ne sit aliquod corpus esse infinite et sensum quod sit quidam sequidam. Simmy aut alia qualitate qualificatum. Et corpus in potest. Et tar. Et composita ex ea et forma longa lata et profunda. Et corpus possibile in re. Unde longa lata et profunda. Et corpus aliquo sit extensio. Et nichil unius. Et corpus infinitum vel finitum vel descriptum. Et magnitudo quod infinitum vel finitum vel magnitudinem pedalem. Et magnitudo quod finitum vel infinitum. Et magnitudo continens. Et magnitudo non terminata. Et sed magnitudo. Et magnitudo non terminata. Et est et extensum sine termino et nullum tale actu datur.

Respondetur ad questionem

Quia quia nullum tale actu datur actu infinitum. Et quia quia si est sic magnitudo vel est finita vel infinita. Et nullum quia tunc esset finita vel infinita. Et esset finitum et infinitum. Et est quia si sit possibile. Et est contra dicentem quod non. Et quia quia non secundum in ordine ad quod dicit positionem de numero actuo. Nec est dico quod compositum. Et nec compositum ex finito vel infinito.

Non permittam quia nulla pena facimus infirmum. Per
hoc quia nos illa infirmi cum diffacerit veniam ei
hoc est vario quare quare dicit homo potest esse
magis pessimum et adhuc. Per hoc est cum dicit vanis
ma non est vario quare dno ps est pessimum et alia
dicitur.

Alia vario quia nec tle corpus totum esset grave nec leve
dem primum quia cum magis esset leve quod est contra
hoc primum. Per hoc quia tutior est grave
rectum et contra oppositum. Illa ad solum patet
de ysis corpibus differentibus quia istum nec est grave
nec leve.

Alia vario quia si esset tle corpus solus esset in mdo
esset totum mundum. Non cum mundum quia quia
rebum nichil est preter ea. Per tle corpus esset in mdo
quia si sit mdo tle corpus moveretur motu recto qa
circumderet tam in nam spam. Sed est quia in
loci corpe est maiore distans. Ergo tle corpus circu mi
stantem esset acc tunc non sua gnis et corrumperet omia
contra. Dabis esse in nam spam. Sed patet de ordinario
dubio. Etiam si est in mundo tle corpus tunc no est
extensum sine termino. Et est terminatum cum mundus sit
terminatus quia est figuratus. Modo omne figuratum est
terminatum.

Corollarium Illa qua in maiori corpe est aer brevis
corpe rabis modo. Omne duo pbetur est in corpe acc
mutis extensa ad extremum pm subtus. Et rabi in pyramidi
est magis extensa ad impetu. Et sic patet conclusio est vera
Omne acc quo ad extensum. Et pro 3ta quia patet qz in
corpe duo sit rabis equis intensis sunt in magis rarefacto
in igne. Quodli est ita intensa sunt in depresso qz in quolibet
est intensa in toto. Corpe rabe quo ad medium agendi
est intensa in toto. Et corpe rabis quo ad minus. Et ad
hoc pro corpib mundi precedit agit qz minus. Et ad
maiorem distantiam. Nam minus agentis rationem obtinent
ad maiorem distantiam qz minus rationem exercit precis
et simul produnt summ effectum. Vel de magno spacio qui
precedit relinquit quem proc. Et minore spacio. Et est
quia magnum pondus plus ponderat quam minus ponderis.
Hic etiam pro de base mundum cogitato duo et q centro mdi
duabus unitis duabus imperpositis queritur si esset medium
duabus intermedium. Dum patet in aqua frigida non rarefacta.

III

65 60

Hac [illegible] Manori [illegible] per manus [illegible] quae ad modum

Hac [illegible] dat talia loca q[uo]d manu[m] [illegible]
[illegible] m[anu]ra [illegible] de [illegible] [illegible] edificio q[uo]d m[anu]
[illegible] [illegible] de [illegible] m[anu]ra [illegible] a [illegible] [illegible]
ad [illegible]

64a

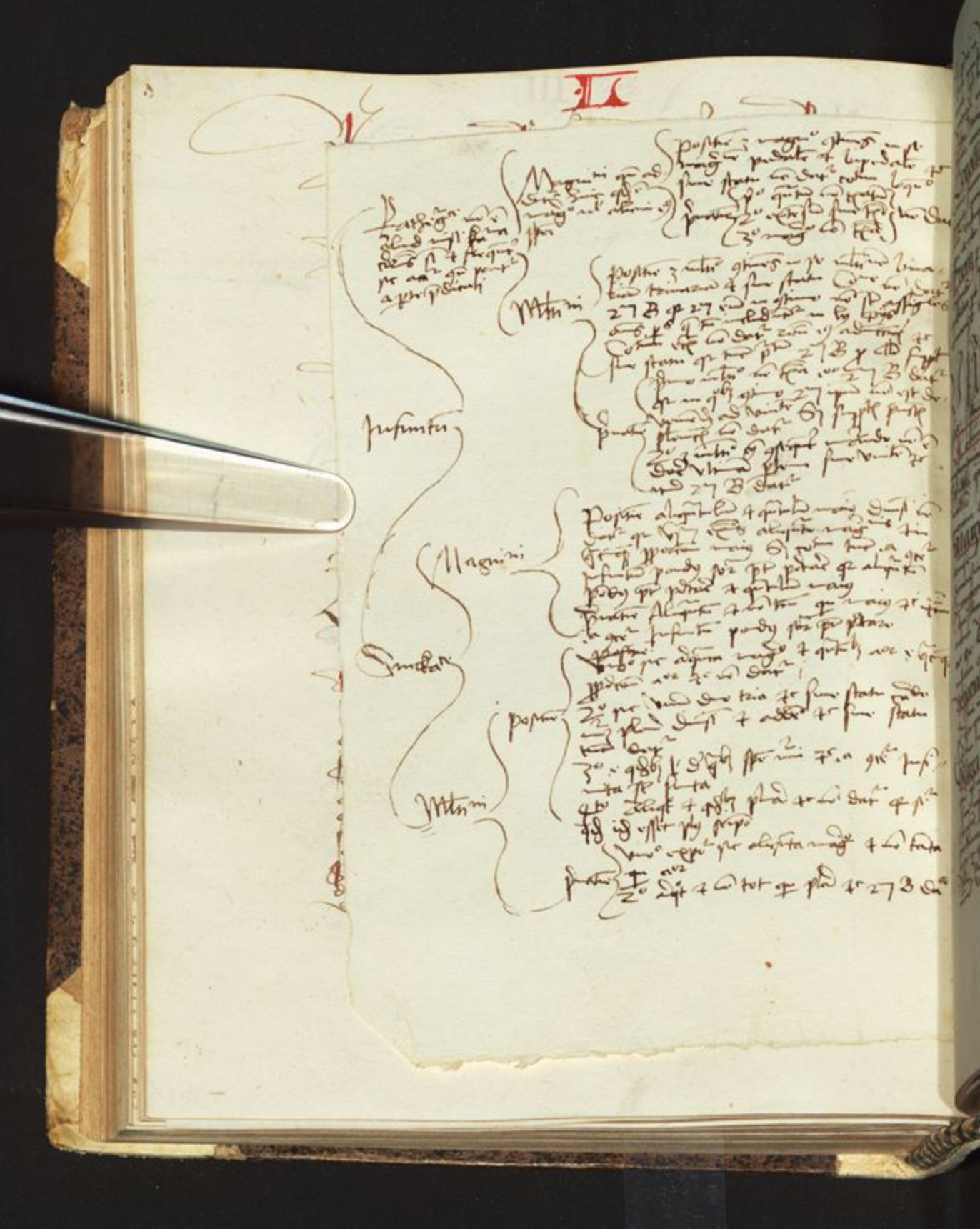

Utrum aliquid magnitudo

Utrum simpliciter infinitum

Secundum quod vero

Magnitudo

Respondeatur ad questionem

Ultimum dicendum

Puncta

Una opinio et communis

rem

Aliqua sit linea

16

Hic quam ciam dabilis sunt omnes pte[s] quor[um] ab[s]q[ue] ullo grauj
& ille infantia est longa grecatina / est hora cui hodie
ebdo & infirma finitare promt pmt stat ge[n]d et grad
omni longa grecatina est alia longa grecatina Ruffore.

Ma via Est q[uo]d sunt offensibilis omnes parch
pedegrauth abrimus contrariu[m] Et zm ysaiam viam
sto est vacua. quia dicitur hinca grecatina / est mta m
& hinc que grad p omnes eund pte[s] pcedentiale[s] chu
ueniunt / pam talib est inta longitudo hac pone
quia quelibet talis ge mst infantib longa grecatina
quadam quelibet est inta. quia quet ultima pache
infanta longa. Excellentia Em Gundaind longa
grecatina non grecat p omnes pte[s] / Et qd de tamen
grecat p duas rect. qd hystine p omnes Rect p mdiatem
& q[uo]d ubarum super dominate Et z dicit relatum
Rect. & Et ille mb sic sim.

Nominostitus

Caput Q uesto tamen grad / An grammat ving
duos debitis / Et numerus maior / Et Nomen
est vox discretiua animat qua marimus abstrah rob
intelligendo quot sint / Dic est rob nut mata et hoc zm
ysid. secundum aut metho rob a latre dime z Diuine
in deus / Diuio discretiua. Dicit. Nam discretiua
et corruptiua modo / Et diuio dim sunt corruptiua de
rebus / et pticulat mentalem ut rect grammat. Imp
dominus / discretiua. Diuine animat p hoc diuidere
p se nichil mte nisi aliud aut intelligendo / Et aliud
est captiue corpe / quia angelis dicam nuncupat /
Nomen intelligendo / de ibi studentur omnes animat
non intellecta. **Corollarium** Hic sit solum
Nomio de uno subiecto et non ordinato / Nomen
Nullum Rectum formant gtum comune / quia solum
intellectibus formant gtum commune / Sed Rectum rob
hic intellectum / Ultimum de re rob ordet quae sunt
sub. et hic non sunt vones / Discretiue et nomes sub gtib.
Diuine in / sunt rob met mte / Et dere est nomen.
Et duo est plus sed nus minus et nib minib / Dista
numerabs est / Duplex sic imparib et inparitabus
Simpatus est / Et sic unitas in gtate numerat /
Et inparitabs est gtib mente que and numerat
et discernit rob quot sint ut est Unum duo tria &.
Numerus numeratus Est rob mt

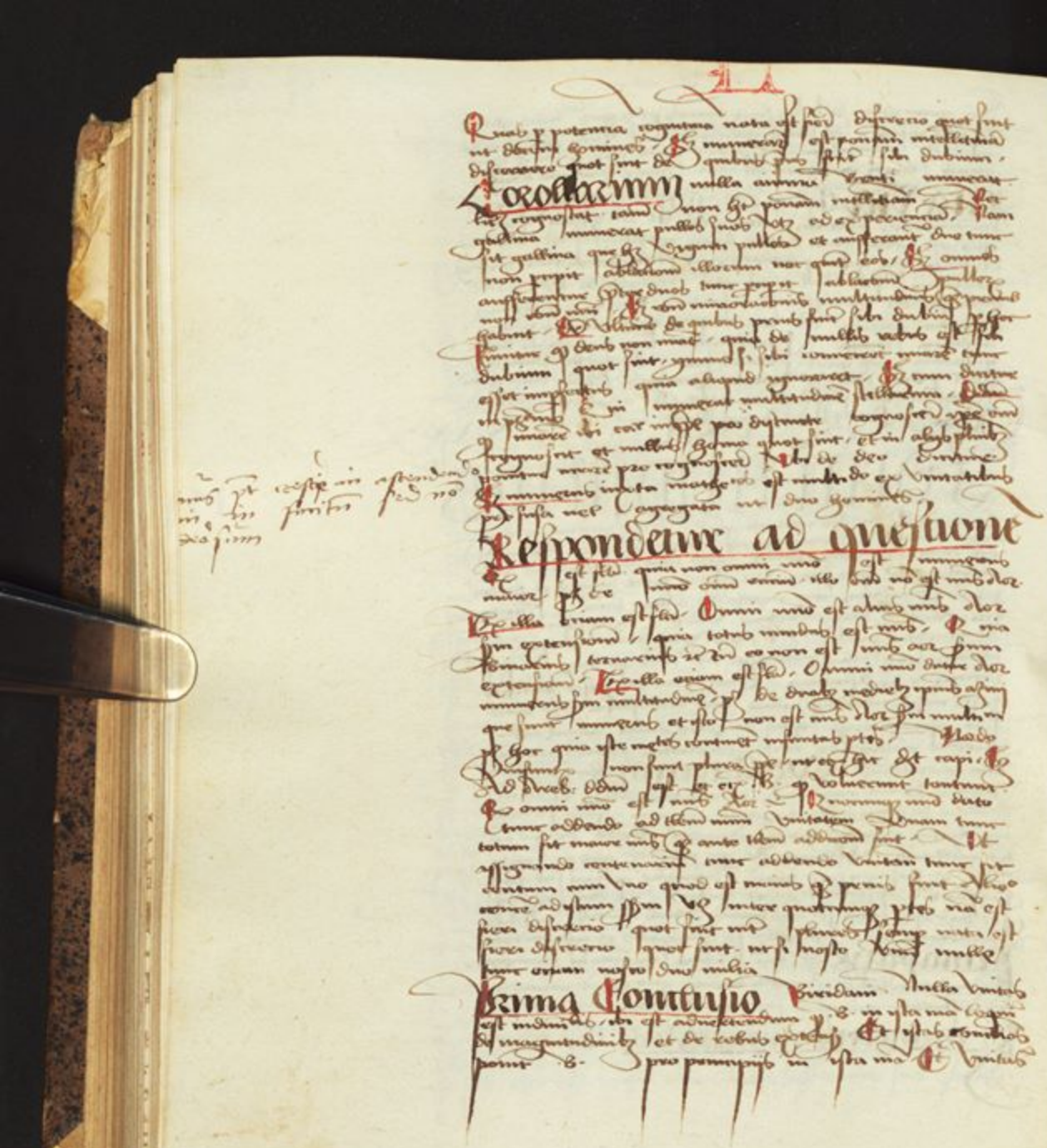

In proposito tripliciter pro hoc exponere. Et ter omnia multiplicata
sunt multiplicatione est binarius ut hic patet. quia non est exponere.
Secunda Conclusio omnis binarius est numerus et ens
et multiplicabilis per se. quia omnes hoc exponere quae sunt
duarum partium habent numerum et multe partes
Tertia Conclusio Omnis binarius est numerus
binarius. Et quo binarius in proprio est magnitudo. Quarta
Conclusio in numeris nullus est numerus impar. Nam
nullus est numerus impar. ut impar dum. Nam pa
ra do hic in quatuor falsa in proprio. Et ad Communem dictum
quo dicimus non esse numerus impares dicam est. Et negatur
omnes binarii nisi quibus est vacio disparitas sunt impares.
Quinta Conclusio Nullum equale est in esse
alicui. Omne inequale alicui. alicui est equale et inequale
Et hic sit equale hic capio quatuor. Et iste dicit non de omne
equale alicui est alicui inequale nisi omne equale alicui
est inequale alicui. quia in ente alicui equale non infinitat
multa in genere aut infinitatem
Sexta Conclusio Non sunt plures nec pauciores
partes in linea quam in alia nec non. Et oppositum
hic dicit non rare sunt. et non pares multitudine sunt. Et ex
quo aliud et aliud addatur. ut binarium pedale. non plures.
Septima Conclusio Nullae rationales sunt plures
quibuslibet duabus. et hoc in continuo. quae nullae rationales alicuibus duabus
sunt plures. Octava Conclusio nullus numerus est alius
sunt plures. Et oppositum hic dicit non rare sunt binarii
binarii quasi in infinitum multitudine. Et probatur hic binarii
binarii Secundum multitudinem sunt. Et nullum
binarium dicat Secundum multitudinem sunt. Et nullum
quorum est binarius. Et alicui alicui multitudo est binarius.
Et binarii sic ut supra dictum est

In quolibet continuo

sunt infinite partes.

Hoc totum quod. Ista in quolibet continuo sunt
infinite plures sunt multitudinem. quia quod dictum quam
infinitatem non dantur. Et hic infinitum hic etiam
non hic sic hic. In dubiis sunt omnes plures proximales
aliquibus conclusionis quae sunt infinite secundum multitudinem
Et nominando est quod tantum sub plures extra plures similiter
eandem varietatem cum toto ut supra Et nullum indivi-

Est autem hec forma assumpta. Omnes omnes species
relationum sunt numeri / Cum omnibus numeris non
est numerus quia plus cui non sunt equales numeri
illum toto. ergo est solum numerus de paribus integris
per se.

Respondetur ad questionem

Ad argumentum sinkare. et put attribuit subtra-
hunt est verum quod de primo non
sunt duo zm ambas partes. quia oportuerit sunt
duo. Et oportune. Ad quod antiquo sunt due ples
et in qua[n]tum sunt tres ples. et tot ples sunt
sam et hoc est sunt decem. Ad 2m dicendum sinkare
ut oportune. Et aliquando et non tot quot plures in
quod est sed zm ambas partes / quia cum oportuerit est
ded. Et oportune. Ingredibus equinum sunt duo
ples et non tot quin plures et hoc est dicendum
secundum quod sunt plures ples
Ad 3m de duabus metz aliqua que sunt ples aliquis
de illis plebus non sunt plures ples. quia ille non
sunt infinite ples. sed infinite non sunt plures.
Ad 4m nulle sunt plures quod due metz. Ad quia
primum non est ples plebus est equalibus numeratis
sed est equalis in duabus sine / quia valeo
metes eciam sunt duplex in nulle ples Et ad ultimum
quia in infinitis **Cum** omnes homines in toto sunt
de non sunt plures homines. Et ea ratione sinkare
est oportuerit / nisi Ad 2m dicendum quod vera / de est in
quo casu antiquo sunt due ples tres tot et quinque et
sine sam nunc est sed zm Bredanum / qz sinkare pro
nulla supponit sed due ples tres ples et sine sam / quia
si supponit negative pro omnibus plebus alienis contingit
ples tres non sunt duples zm Et zm aliam viam
que tenet q duples sunt omnes ples pro ples alienis quinque
nunc quod est vera / quia primo supponit pro omnibus ples
pro alienis equinis / quinque est sunt duo tres Et
de sine sam **Notandum** Ad motivum dicen-
dum est illud quod ipse non potuit infinitum magnitudinem
sine multitudinem actu infinitam quia nunc est et
infinita multitudo eorum / Ad 2m dicendum quod est
et zm aliam viam plebs equales supponit pro omnibus
plebus alienis Et hoc quando de infinitis et finitis
simul quod est sed quia dicitur in nullo continuo
sunt infinite ples. quia in nullo continuo sunt plures
non terminate ut est sed secundum quod Ad
ultimo dicendum quod in infinitum hoc est infinitum
pro ut attenditur magnitudo quia est sine sed quia nullus
ples magnitudo infinita est secundum Bredanum.

Secundum aliam viam dicimus quod est nec
cessarium aliquid quod actus sit infinita multitudo finite et pone
do sic. Omnes ptes propes alarum infinitarum. illi sunt
infinite cum multitudinem. **Quarto**
Omnes .8. dabiles sunt omnes ptes alarum infinitarum
pre quia alique ptes continui sunt omnes ptes grauis
que dabiles sunt omnes ptes continui. Et pre
ter omnes. Item .8. quelibet pportio alique proprie
continui sunt ordinis ptes continui non quelibet proportio de
ptes continui sunt ptes continui et nec est aliquod
ptes continui quin sit de numero ipsorum. Et pari
alarum sic non. Nec ptes plurium ordinum. Et pari
ter omnes & respondeo in ptes pro subdi. quia supponit
& terminate et non ptes duo quelibet est finite pluralis
numerum sunt omnes ptes continui. Et alique ptes continuis
sunt tales ille ptes duo sic quelibet finite ptes continui
sunt ptes continui. et non est aliqua ptes tembdem qui
quin sit de numero illarum primarum. Et tam ex oppositis
est quia sic & illarum dextrarum ptes sunt. Et
dextrum tunc dicitur ptes que non sunt de numero illarum
ptes secundum dextrum et sinistrum.
Quinto ille ptes continui sunt simul ptes continui igitur
alique ptes continui sunt omnes ptes continui. Ne
gatur ista est bona. Et arguo est negandum. Et si dicitur ibi
in mea dimensiua omnes ptes continui. Contra est quia
& hoc non de admitti. quia non sunt dimensiua omnes ptes
alarum continui. quia infinita non sunt denumerabilia et
tu primo. Et dicitur quod infinitum sic. Quod
infinitum est inertum et ignotum ut patet primo Celi.
Quinto omnes sunt totum. Et totum est omnes ptes
primo due metes sunt
omnes ptes continui. Ne. quia est bona. Et nego ibi
ad primi hoc totum est due ptes. Et dicitur quod dicitur
est ista quia totum est duale metes et sic sic quia posse
complementi totum. et non est sic sic. quia tales totum
non complementi posse totum. Et dicitur & dominus duali
& do est infinite posse quemcumque effectum pt patet
secundo pot naturalem. Et non ad primum pt patet nisi
infinitum.

Explicit ecc mutuas.

magnitudine. et lineam esse diuisam in omnes suas partes.
Item patet sint datum de quolibet. duo sit infinite magnitudinis
cum tanta. quanta duo pedes. quod infinita magnitudo.
Et quia quod duo. primum. et aliquem numerum positum
dicitur esse infinitum. Ideo quia est ita quod
duo. et aliquis numerus positus duo. finga duodi in omnes
suas partes suas infinitas partes. Et infinitum vel finitum
sibi partibus aut quantitatibus indentes pro corpore continuate
magnitudine pedalem. Pedalem. et sit sua statura
dicit pro uepe non punctato. Item sicut quo
ad primum item est sed 2m. 8. quia nulla ponit pt
finite magnitudine sunt infinite. Dicit quod si aliquis
posset esse tunc sequitur quod posset esse aliqua potentia
finite infinita. que non est dictu. Et deinde posset
fieri quod infinitum magis ne in actu. Et quod posset fieri
aliquis dicit quod impiret. Et sunt actu infinitum.

Corollarium 2m. Quia igitur solum deus
est infinite actu. et nulla creatura. Aliud istud quia
posset illud fieri magis unus eram posset ad nihil
inferri. Dicit certe. Et quod non. pro quo non dicte
quia talis magnitudo explicet quidam sanctum. Deum nec
magnarum. Et quidem nonet cum deus eciam ibi
fuisset. et sit fieret primum argumentum. Per 2m. Dicit
nullatenus sit quod illa magnitudo finita. Et contrarium quod nil
quia talis magnitudo nullum fieret. Et contrarium quod nil
deprimetur ad motum mentalem. Et plures sortes fuit
dicte in una questione precedenti. Et **Veritatis**
dicitur est 2m. Et quod est. Et est infinitam magnitudinem
finitare. quia aliquanta magnitudo potest esse et nulla magnitudo
potest esse minor quod dicit. Et quod infinita magnitudo potest esse
nullam nulla magnitudo potest esse infinita. Et sic dicit
in supposito quod est magnitudo in una supponit generaliter
et non in actu. **Ratio oppositum** est dicere quam
tenent. Et est. quod potest esse infinitam magnitudinem
finite per diuisam potentiam. Ideo est. quia potest esse diuisa
deinde in quatuor partes. Ideo dicit. quod est produce eandem
quibus finitis proportionibus erit magnitudo finite infinita
et ideo. Simile nisi. Species solida. et corpus solidum finite
potest esse eam augere in quod potest ad duplum
finite in 2m partes ad quod deinde finitis. quibus potest
consulabat magnitudo finita infinita. Et ad dicit
quod potest probatum est in dicta questione

III

Vltr̃ꝫ ꝙ dñm ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ.

Vltr̃ꝫ ꝙ dñm ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ.

Vltr̃ꝫ ꝙ dñm ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ.

Vltr̃ꝫ ꝙ dñm ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ.

Vltr̃ꝫ ꝙ dñm ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ.

Vltr̃ꝫ ꝙ dñm ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ.

Vltr̃ꝫ ꝙ dñm ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ.

Vltr̃ꝫ ꝙ dñm ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ.

Vltr̃ꝫ ꝙ dñm ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ.

Vltr̃ꝫ ꝙ dñm ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ.

Vltr̃ꝫ ꝙ dñm ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ. Sed ꝙ ꝓ̃ꝑ̃ est dñm ꝙ corpꝰ ꝑ̃ sm tactꝰ ad gustꝫ.

Liber primus

Et corpus in proposito debet capi ut in quantitate et non ut in substantia, quia anima et [illegible] loca quando etiam non sunt corpora ut in substantia. Et eodem [illegible] superficies. Et secunda [illegible] debet [illegible] est locus [illegible] [illegible]. Et [illegible] corporis est [illegible] [illegible] [illegible]. Secunda [illegible] [illegible] est locus [illegible] [illegible]. Conclusio [illegible] est locus [illegible] quia non continet corpus [illegible] **Tertium**. Et dominus deus potest [illegible] mundum sub grano milii, tunc granum milii non esset locus [illegible] quia non continet totum mundum [illegible], totus mundus non continetur grano milii [illegible] et multa alia. **Locus communis** est locus continens aliquod corpus [illegible] [illegible] [illegible] quam [illegible] est continens [illegible] ut superficies concava [illegible] [illegible] aeris vel [illegible]. [illegible] idem est locus [illegible] et communis [illegible] [illegible] superficies concava [illegible] [illegible] est locus [illegible] [illegible] [illegible] communis. Item ad hoc quod aliquid sit locus alterius non est quod sit [illegible] [illegible] sufficit quod sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est superficies [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et aeris contiguis [illegible] [illegible] [illegible] sunt locus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. **Item** [illegible] modis aliquid dicitur esse in loco. Primo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] loci et alia [illegible] alteri [illegible] ut [illegible] et [illegible]. Secundo [illegible] et est quod [illegible] est in loco. Et [illegible] est [illegible] in [illegible] non sit ut [illegible] [illegible] [illegible]. Tertio aliquid dicitur esse in loco [illegible]. Et est illud quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] locum [illegible] non est [illegible] esse locum quia sit in [illegible]. Et [illegible] deus [illegible] in loco.

Respondetur ad questionem. Et [illegible] [illegible] quia instantia est de loco communi ut superficies concava [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omnis locus [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] continentia. Et [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et non [illegible] [illegible] [illegible] locus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Secundo [illegible] [illegible] [illegible] dictum est. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] loci [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Corpo semitonum equales dyametros · quia quia est linea
dyametralis ducta a locatum de duc puncto puncti
primata a ista puncta inclusive quia est linea dyametralis
ut puncta loi dyametralis excentia alia puncta locati
puncti ad ista puncta loi perfecte · vnde est vt vel
linea semis quinarius distantia tc linea dyametralis
directe et stat modus intendit

Notandum q̃ scripturi dicit q̃ exemplatus
corpis humani non
debemus velle nisi
q̃ pr̃ corpus
q̃ pr̃ scripturi Sonorum · Rotundo de pr̃ Corpus
q̃ tc est vox q̃ Sonorum · sonoro · et Ydioma · Sup
scriptus Sonorum q̃ est que in exemplatibus est plus elevata
q̃ in medio ut scripturi nitide orthodoxi q̃ scripturi
Sonoro est que in medio est plus elevata
in exemplatibus ut scripturi optime orthodoxi q̃ scripturi
plana q̃ non modulat et exemplatus sunt depositio
elevate ut scripturi morose q̃ tabule ꝛc

Sonus sit terminus

Notandum q̃ tantum quid
corpis corporis continentis
ultima pars
q̃ sit solum grossitie q̃ in re sit sonus et ad minus
q̃ sit una q̃ non sit sit sonoris que sentire
de ista loi Rotundo dicit q̃ sonus in re sit ma quia
sonoris Rotundo q̃ in re sit summa subtilis sonoris Secta
q̃ sit summum spatium equale sm omnem dimensionem
actui sonoris in pro ymaginare corpi corpis sonoris
sm modum penetrationis Quarto dicit q̃ sonus in
re sit continens quantumcumq̃ sit sonoris sm
et finem sit sonus est tantum duc q̃ sonus in re sit scripturi
corpis continens q̃ ille est duc Rotundo primi principe
Rotundum q̃ communiter dicit q̃ secundum sit
pro primo quare ꝛc et duo sunt scripturi q̃ dominus

Corporis continentis q̃ dicit q̃ scripturi
corporis sine scripturi alicuius corpis inferius quia
nulla alia q̃ scripturi consistens corpis q̃ scripturi
interius sonoris

Respondetur ad questionem ꝛc

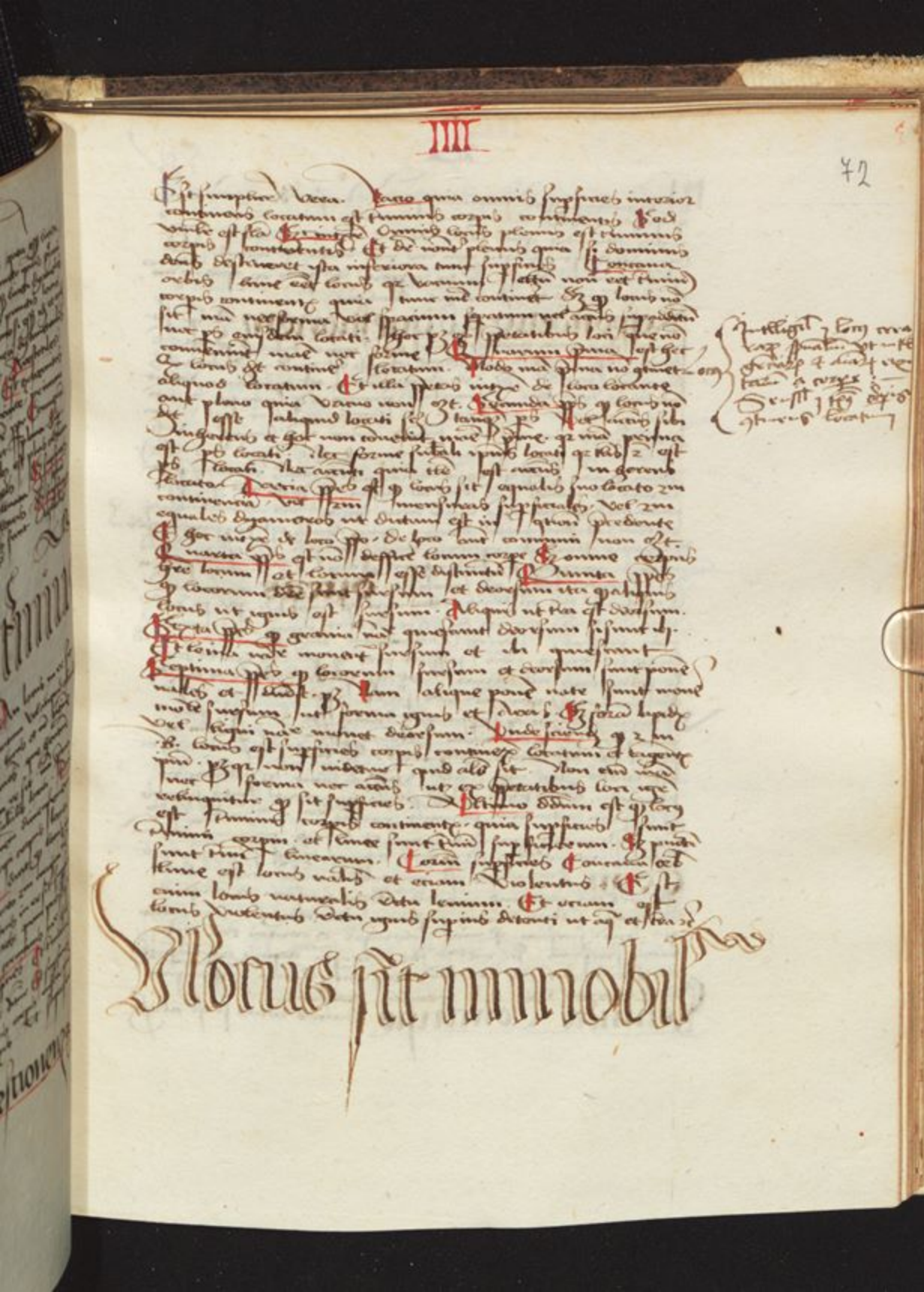

Notandum quod tantum quod [illegible] fit de motu loci
quod ipse sit mobilis ad motum localem [illegible] illud [illegible]
[illegible] communiter quod locus [illegible] ad motum localem. Et
immobile quod non [illegible] nota est motus. Et
est [illegible] dicitur [illegible] in proposito [illegible] pro [illegible]
[illegible] nota est motus [illegible].

Respondetur ad questionem

[illegible] quia nullus locus est immobilis [illegible]
[illegible] est [illegible]. Et omnis [illegible] est [illegible]
locus est [illegible]. Ad [illegible] est [illegible]
[illegible] immobilis [illegible] non fit de [illegible]
qui dicit [illegible] ad motum [illegible] sed hoc [illegible]
[illegible] dicitur [illegible] et [illegible]
[illegible] continentis. Et [illegible] est [illegible] et [illegible]
et [illegible] continens ad [illegible] motum [illegible]
[illegible] ad terram. [illegible] loci est [illegible]
[illegible] est motus [illegible] ad [illegible]
continentis non [illegible] quia locus est superficies [illegible]
et locus et [illegible] dicit quia locus est superficies [illegible]
[illegible] non est superficies [illegible] corporis [illegible]
corporis [illegible] **Diuerres** [illegible]
[illegible] locus est [illegible] mobilis [illegible]
[illegible] est locus [illegible] non est mobilis [illegible]
[illegible] qui dicit [illegible] omnes [illegible]
non possunt. [illegible] habebunt
[illegible] distancia a celo
[illegible] ad [illegible] locus est
[illegible]. Et hoc [illegible] non est [illegible]
[illegible] superficies [illegible] immobilem [illegible]
[illegible] superficies [illegible]
[illegible] est [illegible] ultimum
est mobilis [illegible] non [illegible] tamen [illegible]
[illegible] ponunt [illegible]
[illegible] ponunt [illegible] et [illegible]
[illegible] ponunt [illegible] et de facto ponunt ultima
[illegible] ponunt [illegible] superiore [illegible]
[illegible] immobilem. Et [illegible] immobilis [illegible] loco.

Corni [illegible] non est immobilis [illegible] aliquando sursum et aliquando
[illegible] continue [illegible] aliquando sursum et aliquando
deorsum. Nam [illegible] superioris [illegible] elongatur a centro
deorsum. [illegible] elongatio a centro [illegible] est
[illegible] sursum. [illegible] appropinquat
[illegible] sursum [illegible] deorsum. [illegible] appropinquatio
ad centrum [illegible] est [illegible] deorsum.

Secunda conclusio

[illegible] locus [illegible] est aliquis

Bnum est mobilis esse a solutione absq; Ho. y aliquid
aliud miscatur illum ex vel [illegible] vino vel aliq;
non est pacis emb. Et tamb ingit movendo
corpus in plenum et non in vacuum Eq̃uo
ad est barbum. Et penetrando corpus Et
solutum ponam. Vel quia Et ecclesi in vitrum
Ho. ide q̃ Et divisam ponam. Alter pñs dm q̃
tamb in movendo nec corpuscula in plenum
illa in vacuum q̃ stat pm motu recuperetur
Et de sensibus reducendo octib time Et mouet
Et corpuscula in vacuum aut in plenum. Et q̃
no motu vasis quia pt dici q̃ non sint penitus
vacuum Et ade Nec condensatum et sic pñs inanit
totum sumi.

Decima Conclusio non est pñs nisi tantu
spes certum sumum pñtem in quo est sine motu loci
simb notabilib pñs emb.

Quarta Conclusio pñs est bonum motu loco quies
sine pñte est Et contrarium motu loco quietis
Quinta Corollariu pñs est quod idem corpus manet
in eodem loco continue Et q̃ unum tres et ingtime
moveat et aliud ipsis unica tamb Et de duo
in vase sunt duo sum vase et sensibus vas interi
est tamb dici.

Sexta Conclusio pñs est aliquid corpus quiescere
tamb et aliquid tamb esse ipsum simul Nec
valet instans in illo tpe esse in alio tam. de dici
sunt. Stham Est alia qua non Et sic in alio
et in alio continue ut Ho. sed tamb
Nec sic quo non tamb igit Ho est instans ubi erit alio tamb
quia instantia est de tempo in vase quo ad tam
ptem Et quo ad totum instantia est de tempo
sancti Stephani in quo primb tpe Et assignato.

Item motus volatilis Est cum sese
ipse alibet primb et alibet primb non alibi instanti
tam primb mutuet situm. Et non est de facili sch
Stham

Septima Conclusio pñs est sine loci mutatione quia
quam sine motu sicut motum tollam Vel sibi Stam
quietem ad eternam. Vel quietem ad quietatis interrab
motib.

Ratione Contrario impossibile est nos percipere saltem sensu
visus aliquid mediare inter corpora quae tanguntur solum
nisi percipiamus unum aliter et aliter se habere ad aliquid
aliud corpus quantum ad situm distantiae et propinquitatis,

Udio locu sit boa

Notandum locus tamen duplex: Est terminus corporis continentis
locatum immobilis primum. Et idem est superficies ambiens
vel superficies locum quendam vel superficies concava orbis vel
inferioris et non aeris. Et sic dicitur de corpore non valet
quia sequitur quod superficies Concava orbis lunae est locus
istius illorum inferiorum quorum quia nulla superficies
concava alicuius corporis est locus. Sequela autem
patet per totum dictum. Etiam id non valet quia sic
non dicitur aliquis locus quo nullus est intra
dupliciter est locus habet vacuum et plenum.

Vacuum est locus non repletus corpore ut si deus
deus annihilaret omnia quae sunt infra orbem lunae superficies
concava orbis lunae esset locus vacuus. Et
talis est duplex habet locatum et non locatum. locus

Vacuum locans est locus continens aliquid
corporis non tamen replens ipsum ut si omnia inferiora
annihilarent praeter unam terram sine Concavum orbis lunae
esset locus vacuus locans. Sed locus vacuus non locans
est locus vacuus corpore in quo nullum continetur.

Sed locus plenus est locus qui continet aliquod
corpus replens eum. Et sic dicitur: Et intelligitur
locus est superficies interior alicuius corporis quae ambit
... est contentum aliquod locati
... quantum ad non ... non
... de ... locati. ... sic
... ad ... loco pleno quam ... ut
... omni loco ... superficies
superficies ... superficies ... quod
... ponitur loco ... sic dicitur ... in ista
... sit locus, Et ille terminus superficies ...
... abstractione pro ... Et ... sic est ...
pro ... vel ... in ... qui ad ...
... et sic ... superficies ...

n) vacuum non locans

Tunc solum diuersis est bonb. Et secundum L. ora.
q qui et scripsit nunc bonb est actus aria scripsit
et magnitudo nu nugdo est amis. Hy aut dicit
scripsit capitatur correctine pro rebus magnis
aut pro rebus ecclie. Et nunc concedendum q hy
dicti bu[illegible] bona pa quia nr ma primit
forma scripti et arma sunt bona. Ne in dicte rubrr
et hor explicitum scripsit contra tales enim non est
bonb. Ad aliud rcpit ibi intitulatione bonb plura.
Et dt hy rcpit absolui a vno quia ad hoc q aliq
sit bonb non sz q continuat plura rcpit sint.
Et pt continue inter rcpa. pet de scripsit ordina
rcbit hunc que est bonb. dein inferuor. Ne zm diuos
et hor explicitum latera. Quod obiecta que non
non sunt bonb. quia zm illam dfam non sunt na
turaliter aliquod rcpit. Ne continuum alig beati
et hor intitulet bonb bonum. Et licet actu nu attendat
rcpit scripsit tamen quod est consuetudo alig locati.
Ne continuatione pro altaribus in sacramto altarib
que no est bonb. Accepis Christi ibi equibb. quia
non rcpitur hmo continuatione et quo rcp christi no
continuatione altaris q una pt non vendit alteri.
quia ibi est subtre sunt sint continuens. Ne
Primo de tribb hoor. et hor. inuitur q bonb dicitur
a bonus et quo stat bonitas mundi et bonum non est aliq
Et hy sin in diuine ne admixte et separate ab hy inmo lib
et pure et solitarie. Ne continue subditi no est
bonb subditi. quia non continet beneficium.

Rom illud de continue aliud quod remundat alia
totum ita q p rpm totum cooptatur. Et non est de
virgia. id. quia non tegit caput manib &c.

Corm bonb sancti intra p agnum intrant et ingrati
et rebus scripsimus sed debitis atque et dee. Et et illo p
q scripsit scripsit nr pro scripsit dia nec pro plurib
debitore in remigiis. q tangunt sd. Et ea
diuinitus conjugia quorum plurima sunt simul.

Respondeme ad quom q est sume sed si scr
sorte. dico bon ab accdo datur est bona quia subtm pro
nullo supponit. Et sunt sorte est hmo est vera.

Terra sit in aqua

Respondetur ad quod

Et non gende datum ad salutem et ordinem. Deinde si nunc
omnib deis quidem est de se apparet esse sub aqua ringi
in loco sibi nato quia omnib deis gallinis est aqua
dulcis absque gamel. a nullo apparet se esse sub cornu. et
in illum datum deis aquat nob est insolenter lonata.
Et gende datum ad salutem et ordinem deinde nunc
lomb pedib et nalib. alimib dee est dee nig de deis
despecill aquib. Et dee negre aquis lomb nalib est
superfluus aque. et in illo datu deis aquat nob est nec
lactes. Et illi datu iam dicto in nec. nunc lomb pedib
et nalib lomb dee nel misse. et sund in eis stantem
est aggregatum et superfluus concauus aque deiis ordinat
ptes dee et ex omnibus alijs superfluis dyametrib a terra
deis tangentib stam. per Et quia nunc aggregatum
et illis superfluis omnibus aggregatum et tota dee et
omnibus humoribus in ea et ad aliud quod non est pt
eius dee aeria eius. Et nec sic est unum sub
ipo non est unus lomb. demendo aggregatum et omnes
superfluos dee. quia illi lomb non sufficiunt pro re sine
dea solum Et sufficiunt pro re sine dea. Et pro re
dea aggregatine dee et conjunctim. Et plures superfluos
adimerem eisque dicentur lomb lomb. Et alterius
lomb non est inferenb ad illum diei dum. Et nec
lomb est inferenb ad unum. **Coxollazium** lomb
nalib aque et superfluus Concauus aque deiis. quia
nec aqua contenta sub dee Et de alijs elementis. Sed
lomb naturalib pedib est superfluus Concauus eisdem
Et aque superflua aquat in ista inferiora tri inferendo
Et mutat. lunat et influencia. et motum ylamo qz pt
ei applicantur ad salutem ptes dee quia motus ecclinget
eos. Et mediante lunatione ylamo quia lunat pedes calz
in ylam inferiz Et qz aquat et influencias per aquas
quia quia eos in equidine gubernatur quod non est salutis
nisi. Et influencia Sumefactium **Influencia** sic dicitur
qz ptes animb insidit multiplicia a quadr. debitam
eis ingerit connectib ad quarend qualit. eis in eisdem
inferioribus. Et sunt tres Sumefactium. Segrestatium
putrefactiua. et ulcerativa. Desse sunt quatuor. Et qualit
quod. Et omnes isti multiplicant ad corruptem dee nutritiue
dendin aggi. nimis. Dicis qz quia ille non pt aliud
quam sub deis generant nigra et metalla. Et influencie

sunt multum subtiliores lumine Secundo
ip ad ghc sunt ponende res influentie ꝑ congelatiua
que congelare ḡt necessitate Et humectiua que fit
humiditē aqrab Tertio influentia pō dm motoria que
ponitur ro prima spera ignis et sphera regis nocib
mouet ad motum primi mobilis quod non pt saluari nisi
influentia xm totum motum ꝑ motu diurno et motu
succ sub et recessib et motu trepidationis

Vltima spera sine

Decima sit in loco Secundum quod dim quid An
vltima sit impressa spera cum aliquib aliis cum
continentib aut cum totalib Et Dicit ꝙ et Confir
matur vltima spa nō pro ornamento nec
sunt stelle fixe Et Sonnes planete Dicuntur stelle
ꝑ eam fixe sed erratice Vel sic vltima spa est ultra
quam vltra ḡt alia in sursum et non ḡt no finitesimi
quia aliqua potuit ordinari essē vltima et aliqua
vltra hoc potuit noua et aliqua decima Alij Dico
Quodammodo et secundum hoc rapture time

Notandum sunt ꝙ ō spera et ex do ad et
mundo et septem possibiles spere planetarum xm
septem sunt planete ꝙ Saturnus Jupiter mercu
rius mercurius ḡt luna et vario gradu aliquod
planete plus distant ab inuicem aliqui vero plus breuius
diminuitur et hoc non pt saluari nisi ponendo orbes
spherales planetarum Quod aliqui arredant hoc
ꝑ quia aliqui raritatur eclipses lunares time et hoc
non pot contingi nisi arredant aliquando adimitte
ꝙ vltra vltimū septem sunt ponitur stas que dd fixe
stellarum fixarum sine ꝑpetuum Et ro quattuor
ponitur ḡ vltra quia ibi stelle semp distant equaliter
inter se qualitercunq rotum moueatur et ro sensibil po
nitur

Decimo notandum ꝙ secundum
ob vna spa vltra illud ordo ponitur nouū Et vario
astronomū vltra illud ordo ponitur nouū Et vario
ḡt ista quia ordo spa nō rebus motibus et non ab
aliq intelligentia quia dicit quod nō motu diurno sed
de oriente in occidens sed motu recessionis Et
motum recessus et accessus quem abt dd motib
reputatorib et hoc non pt saluari nisi ponatur nona spa

Alterius quendum q̄ cum astronomos ultra nonum gradū et decimū celū ē ut ptz quia stelle fixe in octauo celo mouent ut dictum ē et non ab eadē intelligentia nec a ꝑ inferiori sed a superiori et non a nona quia tūc nō mouerēt diurno a nona ꝑ igitur a decima. Et ita cum ē ultra sedū astronomos. Alterius quendum q̄ cū dicunt ꝑ. et aliorum non possit reddi ratio q̄ dicunt ꝑ. Pulsa illas dicēs: nō ē sacra scriptura et cū dicitatem fidei contra q̄ ultra illas dictum sit vndecima immobilis et q̄ in ea celum empyreum in quo ē q̄ dicūt ambrosius et alii quam ē altior ē. Et q̄ in hac scriptura tenenda tenenda ē pro ut sonant verba quia ꝓpter ea dicta sunt ab ecclesia doctoribus. quia sanctum ē in loco sancto debere tractari. Et quod dicit dux ē ille et inde in continuate. Et quod dicit ē ille nō ꝓpter ꝓprie nō ꝓpter ipsum. Et quia ē ille nō ꝓpter habitus quē habet vel non tale motū in ordine ad aliquos alios. puta quod ꝓpter aliquid mouet vel aliquos aliud. puta quod ꝓpter aliquid mouet vel alter et alter sequitur cum se inuicē ꝓtrahant. Et ideo ē alter realiter ab illis de quibus. Vel dicitur. Et quibus ꝓpter ipsum de quibus ꝓpter ipsum primarijs et principalibus, et dupliciter ipsum primarijs et principalibus.

Primarius locus ē in ea ꝓpositione ut magnitudo inferior corpus continentis locatum. Et unde dicit de celo 2° ca. 2. quia sine ꝓpositione nulla magnitudo ē ne ens esse locatum locatum. Et primus ꝓpriet ꝓpriet. primum adiuuare ut mare. Et ille dicit. Et locus secundus ē aliud ꝓpter et ꝓpria quia non ē diuisio ut ma vel pod. Et eiam locatum ē dicit ꝓpter quarenda et locatum. locatum quarendum ē ꝓpositio locata. Et locatum locatum ē locatum quod non ē ꝓpositio vel magis ꝓpria ē ille locata.

Ad questionem respondetur q̄ ē ꝓpter ille quia alter locus sic quem ē ꝓpter ꝓpter locus de dicto ꝓpter ꝓpter ipsum communis quia ambo locatum. Et ultima ille non ē in loco. quia nullum corpus continet ultimum ꝓpter ē nullum corpus locat ultimum ꝓpter ipsum cum omnis locus contineat locatum. Ad ꝓpter ipsum tunc ultra ꝓpter non ens locale quia ē nullus ens ꝓpter ē.

Regere non valet quia non competit omni bono bonum
quia tale bonum non est bonis quibus regere competit
aliquod regnum Et intelligit deus sic bonum est
bonis non repletis regere Et hic regere est ad solum
ad superiores remanere Planum est bonum
quia non est bonis Et primum bonum est
bonum aliquod est quia bonis Nam bonum in re
est bonis. Tertiazimum &c. quod refert rem
Romanum orbis bene erit angelum tuere gentium
orbis bene est bonum Et enim omnes per pre
dictum quia in toto non est bonis nec in toto. Et hic
per primus continuant inferiores ne adhuc sit quidam
qui non sunt regnis repleti regentibus. Et hic per primus
possunt continue in dispositum quam actu habent.
Idem Et dixit deus angelorum Omnia presum et
mihi regnum dirige in bonum orbis tuus superiores orbis
bene est bonum quia non repletur corpore.
Decollimum Et dixit deus angelorum omnia infra
pter bonum punctum indicte tuus superiores orbis bene
esset bonum non bonis quia multum regnis gaudet
Et bene restituet bonum punctum tu non esset regnis
Et tu non est dimittere Idem est de angelo.

Ad questionem respondetur &c sit
dicendum ut premittitur ordo hic pene pro primo zelo.
et ambo ordinata supponunt pro illa persona bonum est.
Et secundo ordinatum sunt est secundus ordo pene est
bonum esse mee est sed et ordo hic pene pro primo
primo quia bonum per nullo supponit quia hic pene
non est amplius sed est substantia tunc tunc Et
bonum est Et hic est bonum ordo mee Et zelum
Et ordo hic pene pro primo zelo mee quia est secun-
quia bene Et est pene bonum est et est hoc
quia ad primum Et dimittendum potuit est sic Et ordo
pene est naturaliter bonum esse est hic pene pro primo
zelo est sua quia bene Et est pene bonum est
naturaliter. Et ordo hic est sic Et mihi est naturaliter
bonum esse quia natura ab primo bonum.
Et ideo quia deus indebite regnabit nobis ut sunt
adhuc contigua et nullum permittat bonum
et hic Et ordinem et dicere Et alia omnia Et
regni Et alia optimum se esse contigua ut bene possit
esse Et alius influentiam sit conservatum quas ne possit

Vbole sit vanum

Notandum quod tanta

ur est vacuus [illegible] ab eo ad idem. Et nota
ultima graui est idem qui si vacuus in gutte
includit [illegible] que neget [illegible] et vnd[e] [illegible]
est vacuus [illegible] est locus nullum [illegible]
[illegible] et est [illegible]. Et si vacuum est tunc [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] posse [illegible] tale
[illegible] vel vacuum esset [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sunt a [illegible] **Nota**
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vacuum [illegible] de uno
loco vacuo ad aliud locum. **Nota** [illegible] tunc [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] instrumentum
[illegible] instrumenti [illegible] in [illegible] [illegible]
sunt [illegible] [illegible] et non statim [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] tandem donec [illegible] [illegible] ad
aliud latus [illegible] [illegible] [illegible] instrumentis [illegible]
Alii autem dicunt quod non [illegible] est [illegible]
[illegible] nulla est difficultas quia [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] quod in [illegible] [illegible] [illegible]
est in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Item in vacuo non potest fieri visio quia ad visionem
requiruntur [illegible] visibile [illegible] sunt [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]. Nota [illegible] [illegible] est
[illegible] [illegible] est [illegible]: 2o de anima dicit [illegible] esset
vacuum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]: non [illegible] stellas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible]. Et [illegible] [illegible] repletum [illegible]: [illegible]
multum intrat de aqua. Et non est ibi vacuum et
aqua intrat in plenum et non fit penetratio corporum,
[illegible] [illegible] intrat de aqua hoc est [illegible] [illegible] [illegible]
sunt [illegible] ad [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
ad aquam [illegible] vapor tunc [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] aliud est [illegible] aqua [illegible].

In motibus grauium

et leuium ad loca sua naturalia totum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] medii. Notandum quod tantum [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

IIII

10

Si vanum esset

XIIII

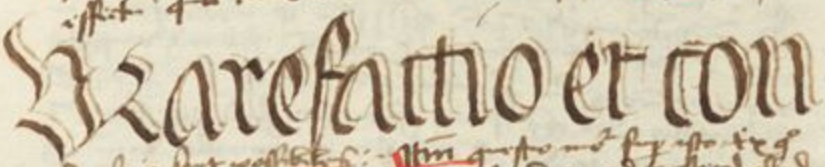

Adquisitionum Respondet

Vltrig Frend

Vltrig Frend

Vltrig Frend

Vltrig Frend

Vltrig Frend

Vltrig Frend

Utrum sit motus

formatio rel. 12

Diffinitio tempore

V Cuilibet moto tpo

Omnes mensuremur

Item

Y tempo esset quiamb

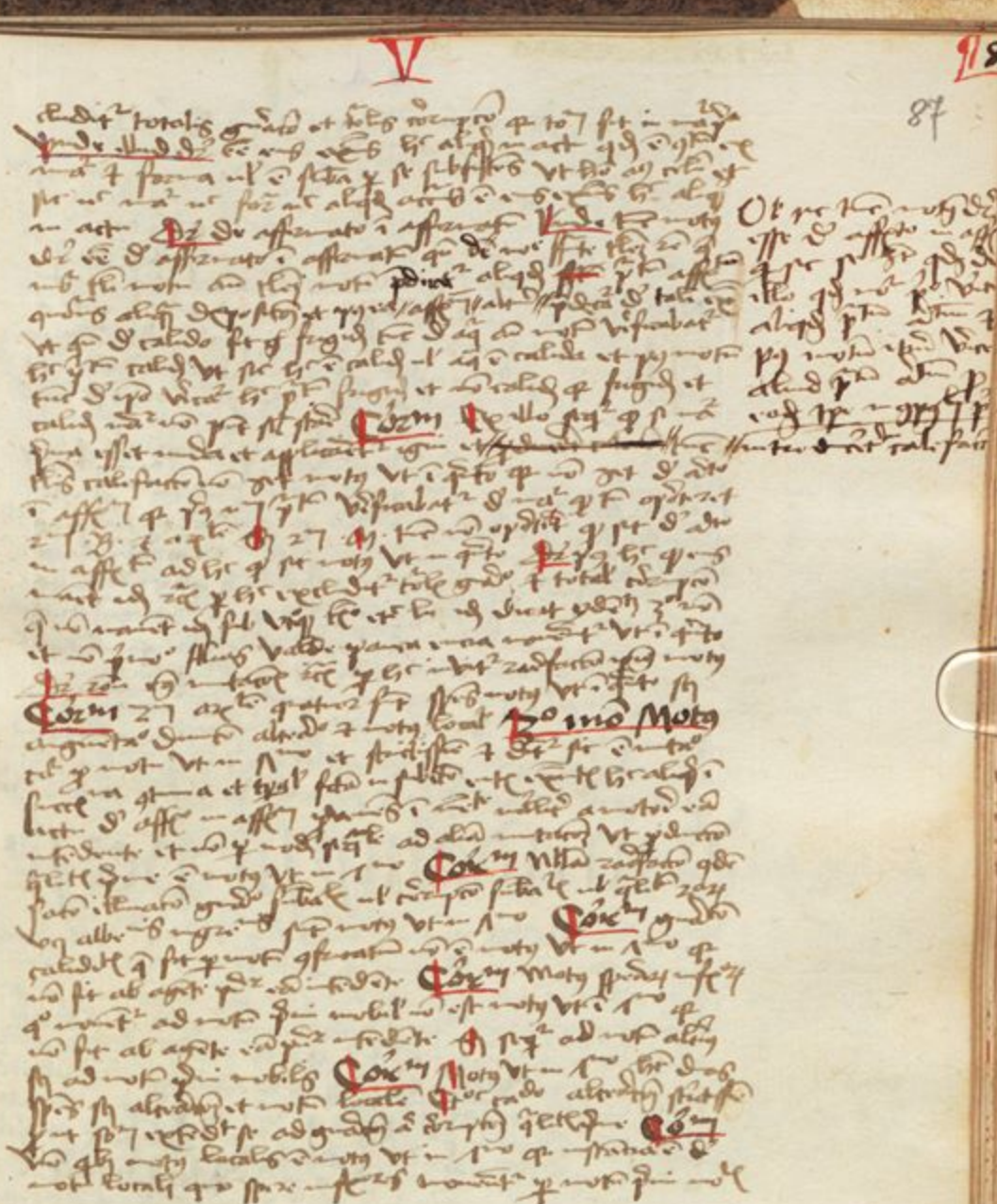

Vm adalid sit per se

V

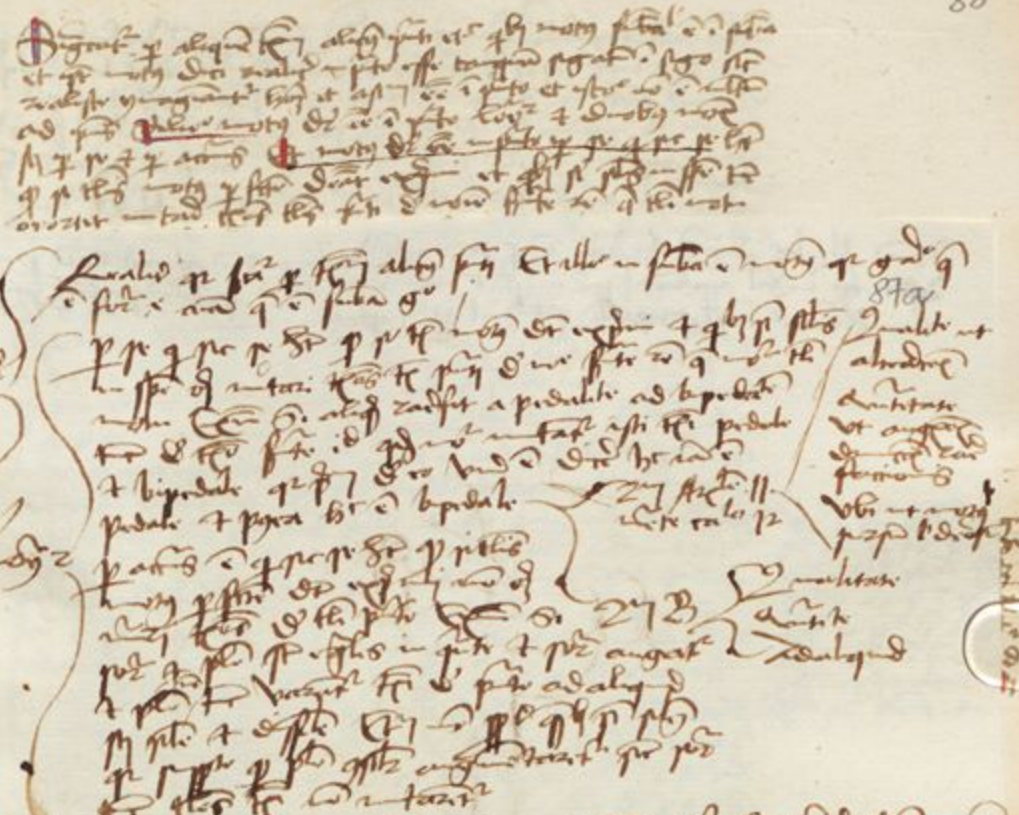

V

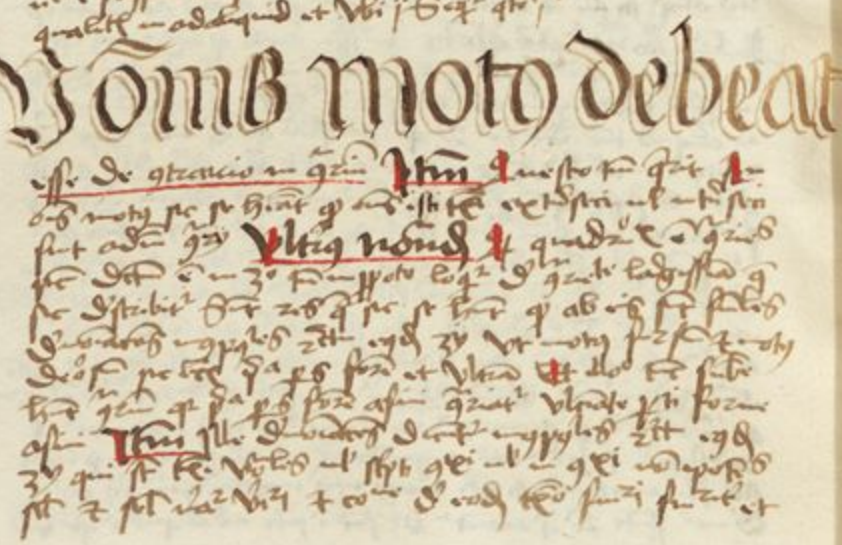

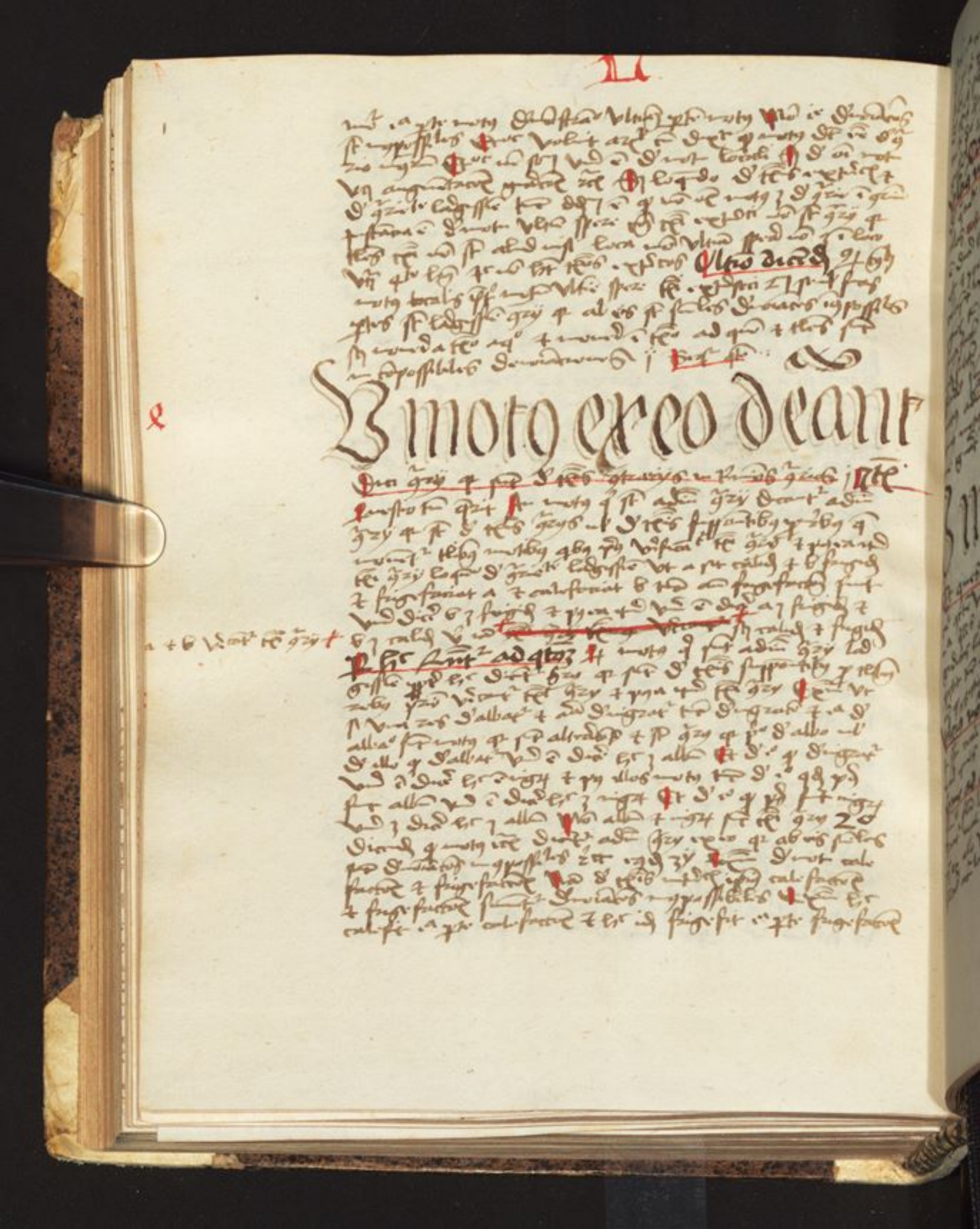

Mon ordre quen

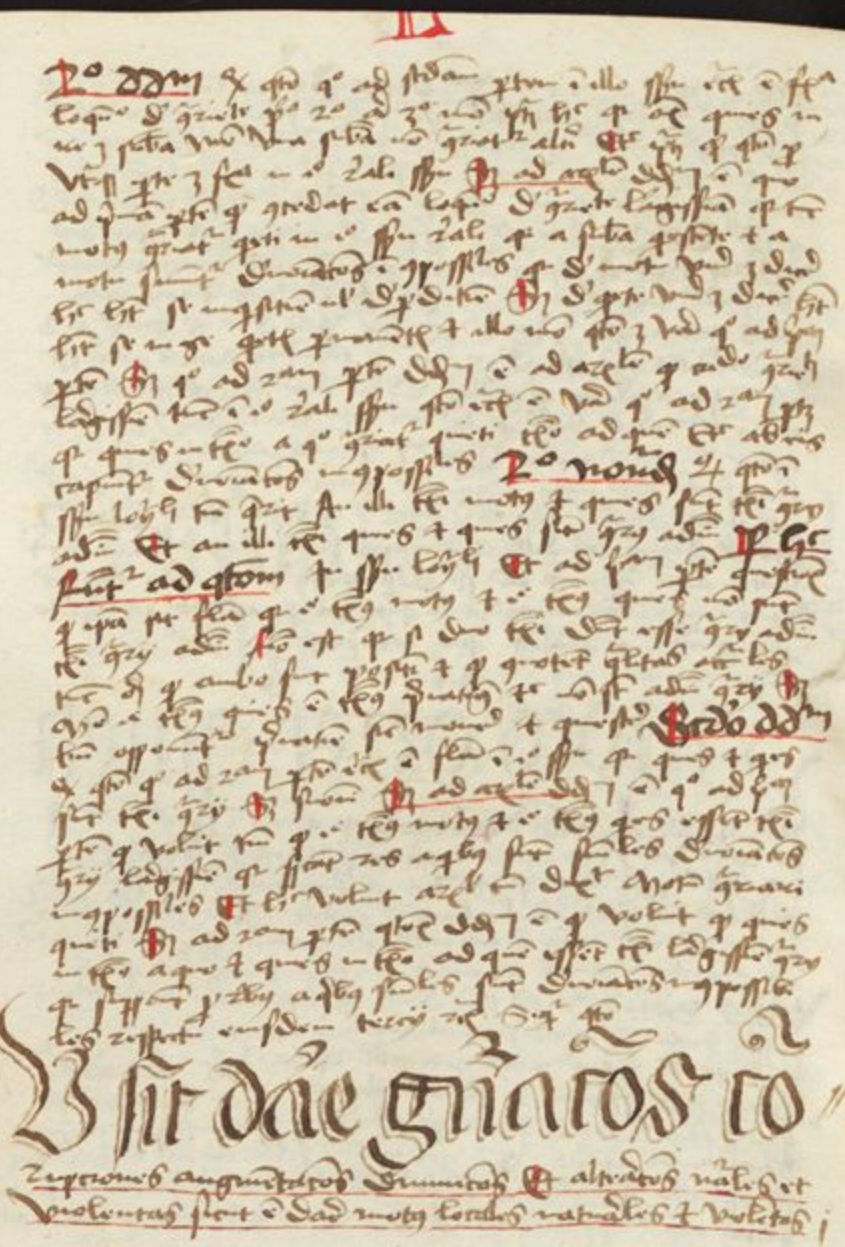

Item

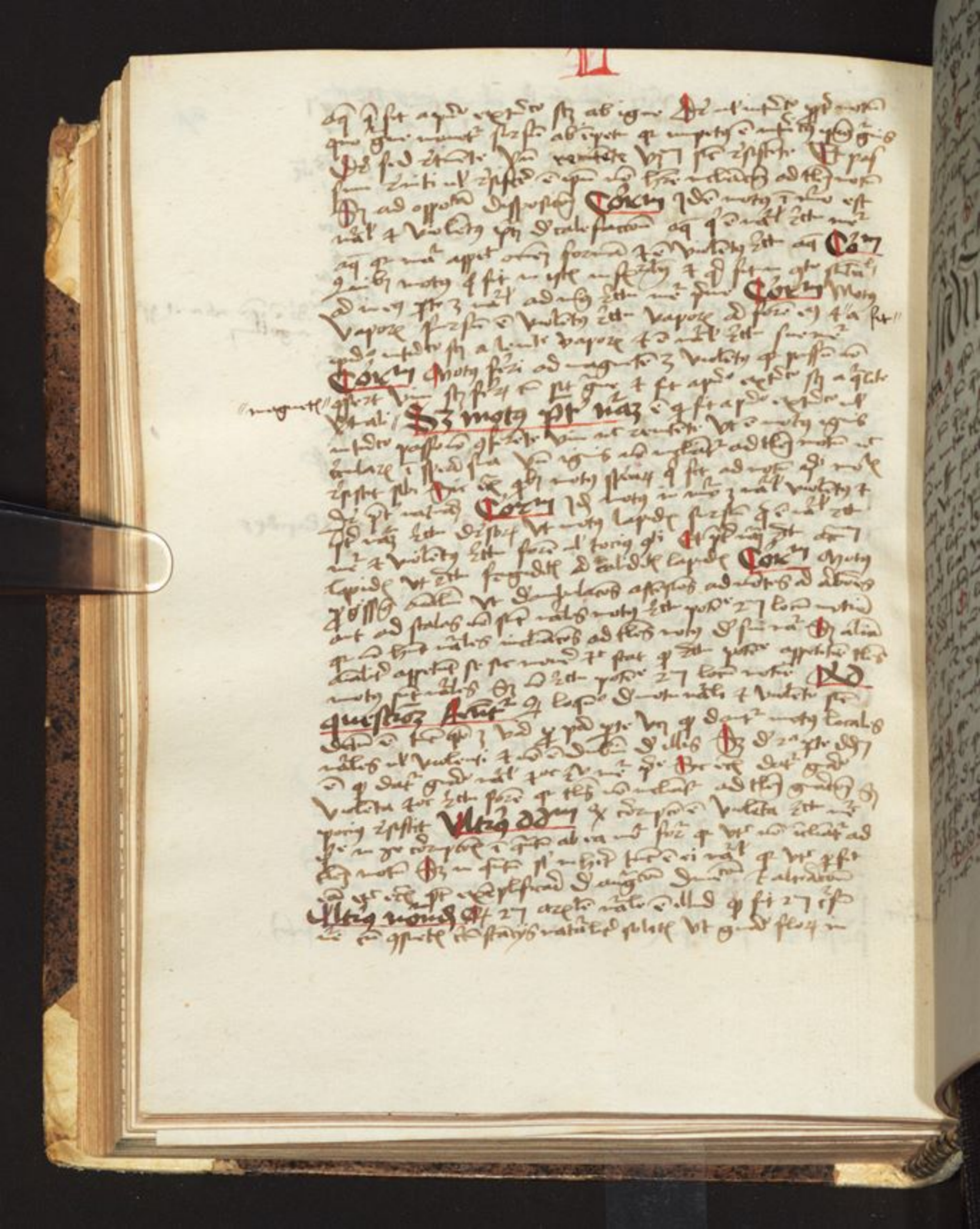

Si sedm subas sit moto

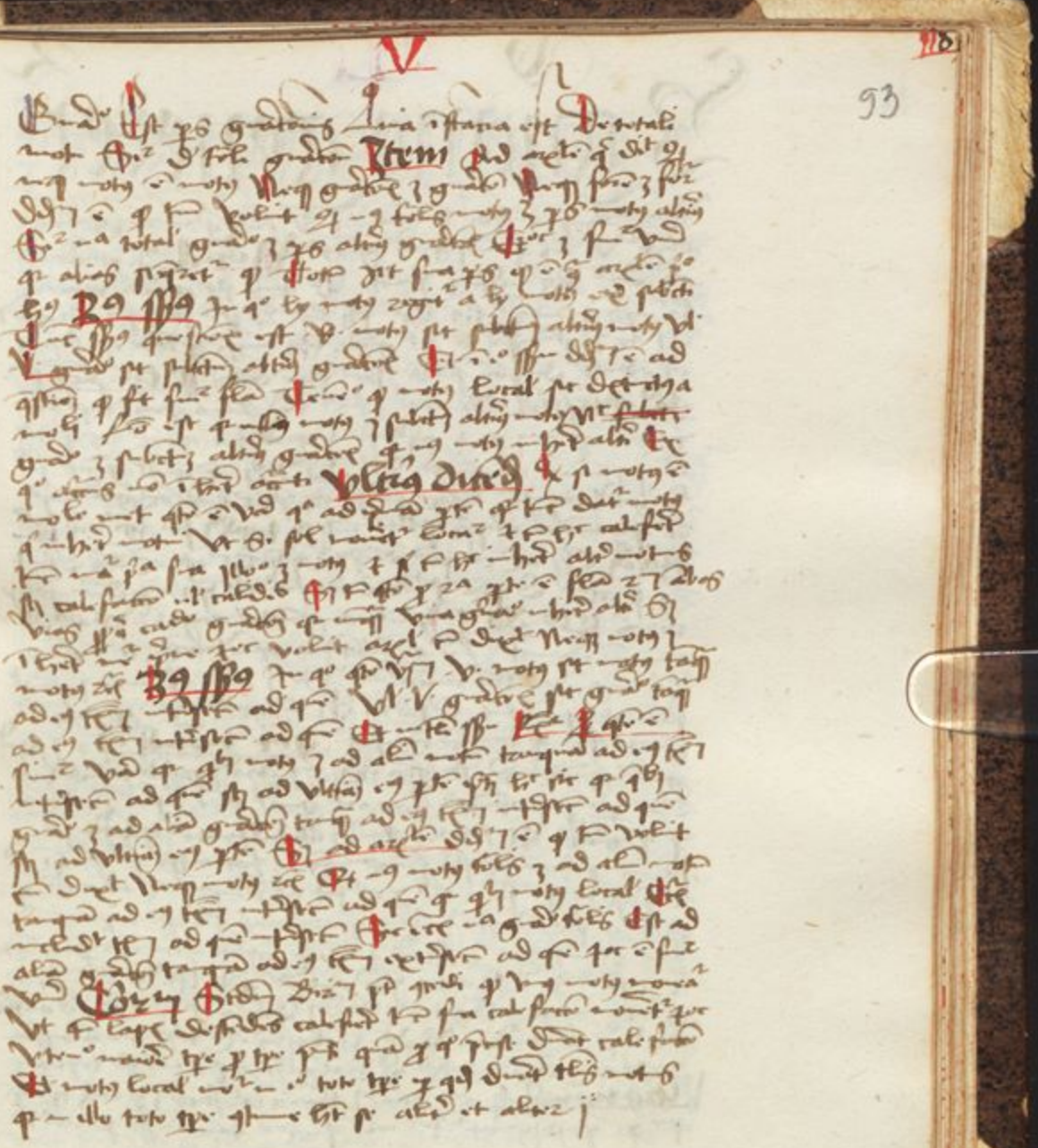

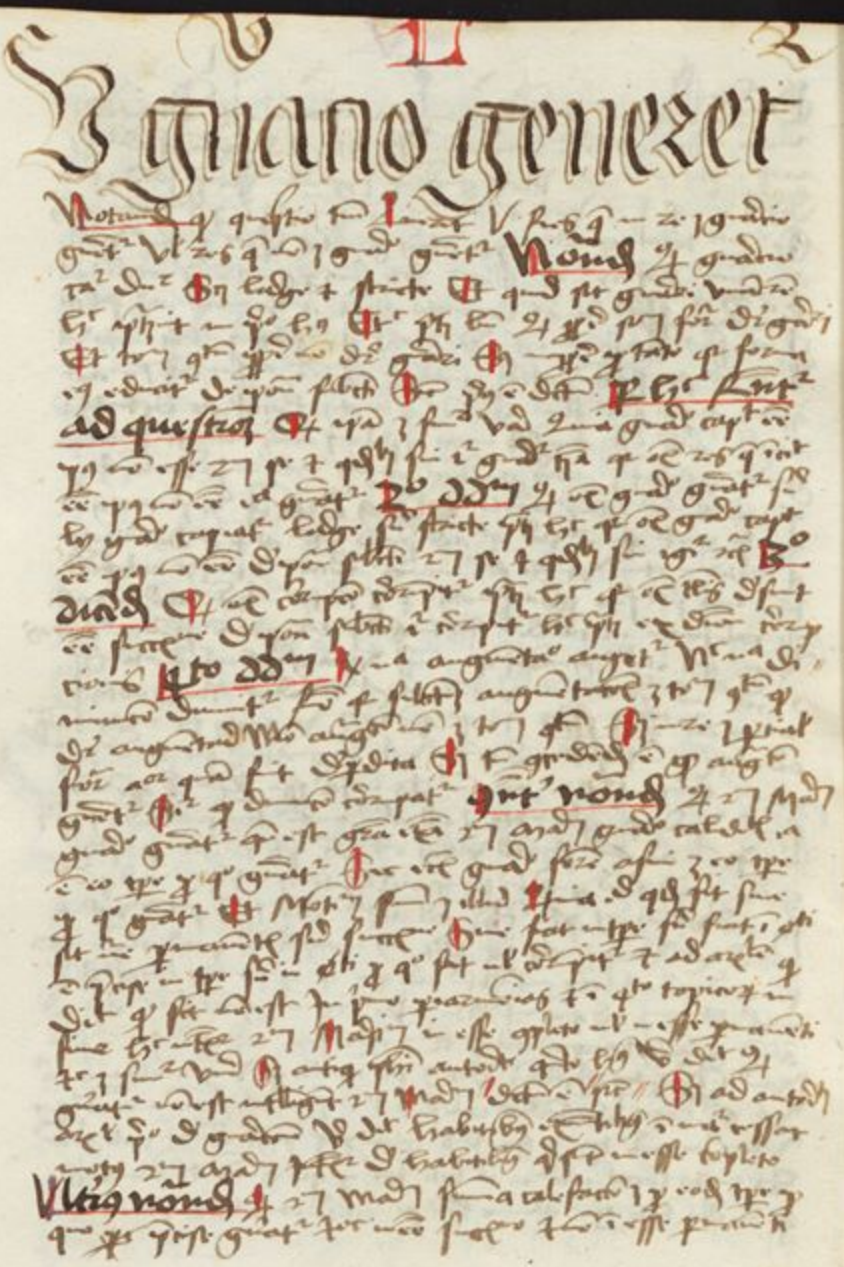

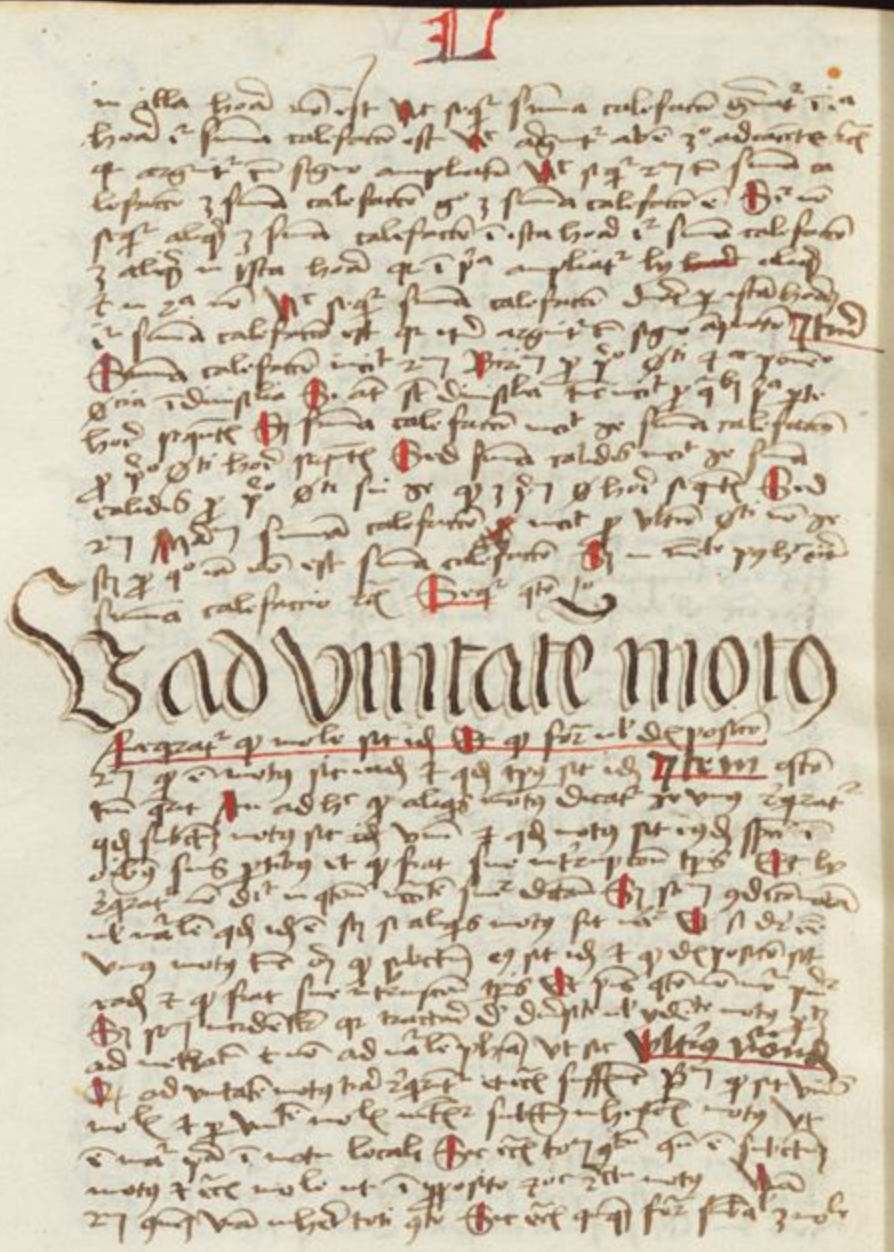

V

Quoniam nota omnium scien libri phisicorum. V
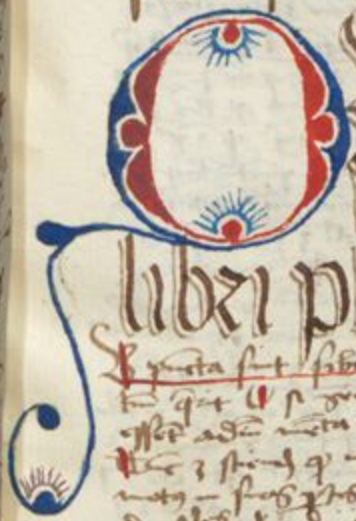
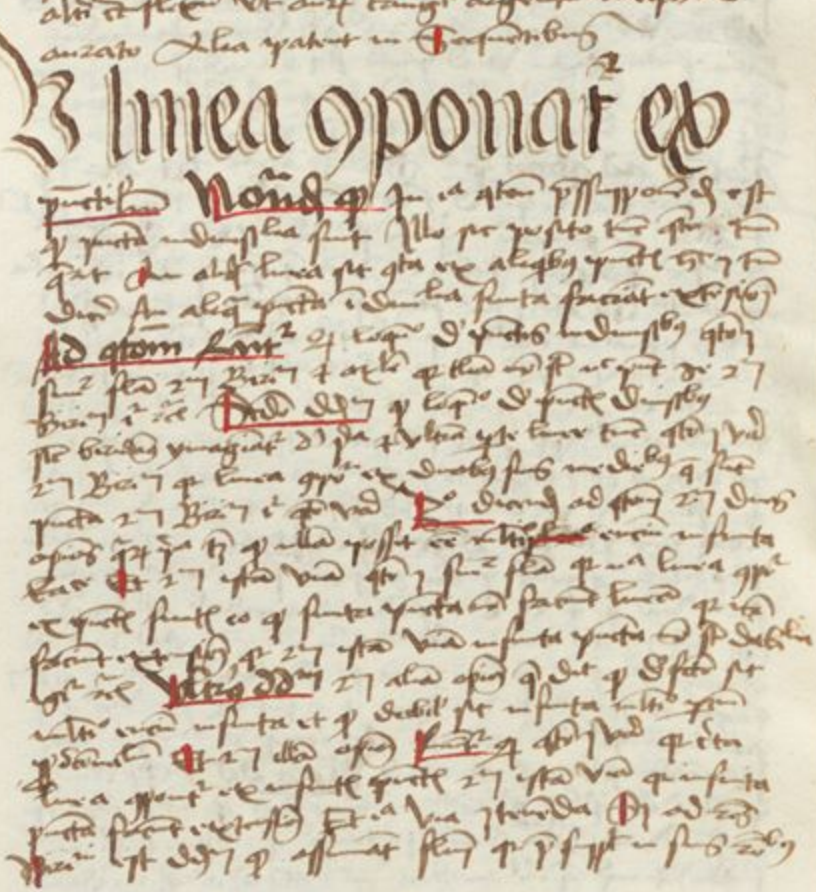

In eodem rotulo

V puncta sint res m

Quinque linee ... Nota ... 2o nō ... 3o ... 4o ... 5o ...

Si sit aliqua mistura

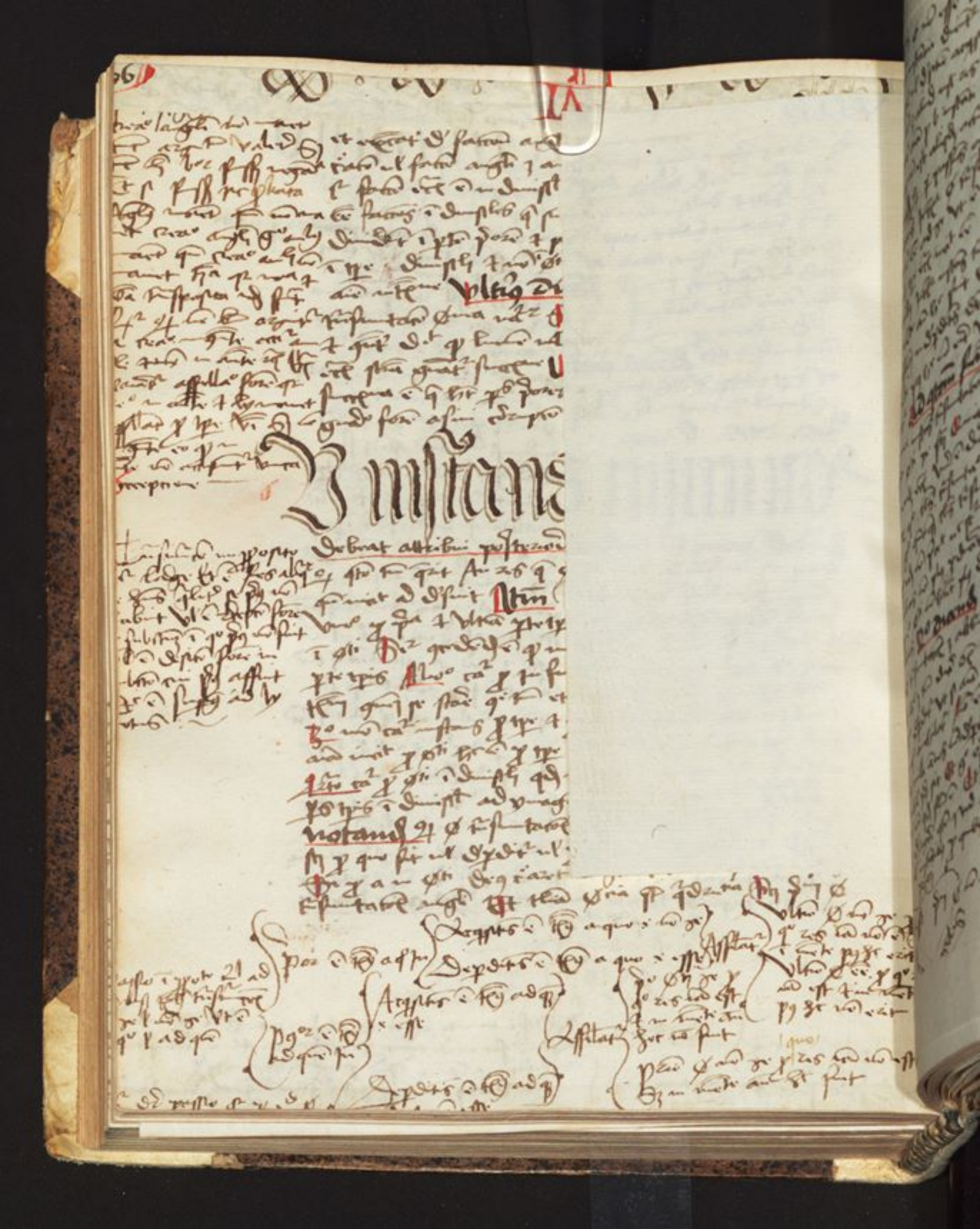

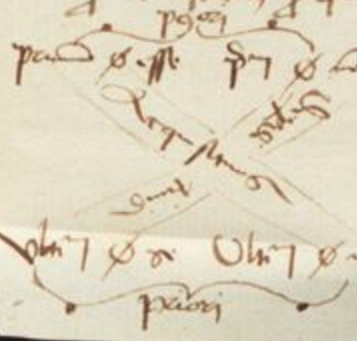

Nam omne mutuum sit

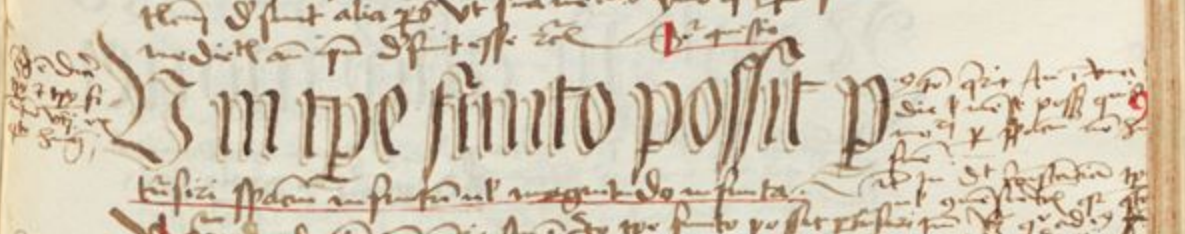

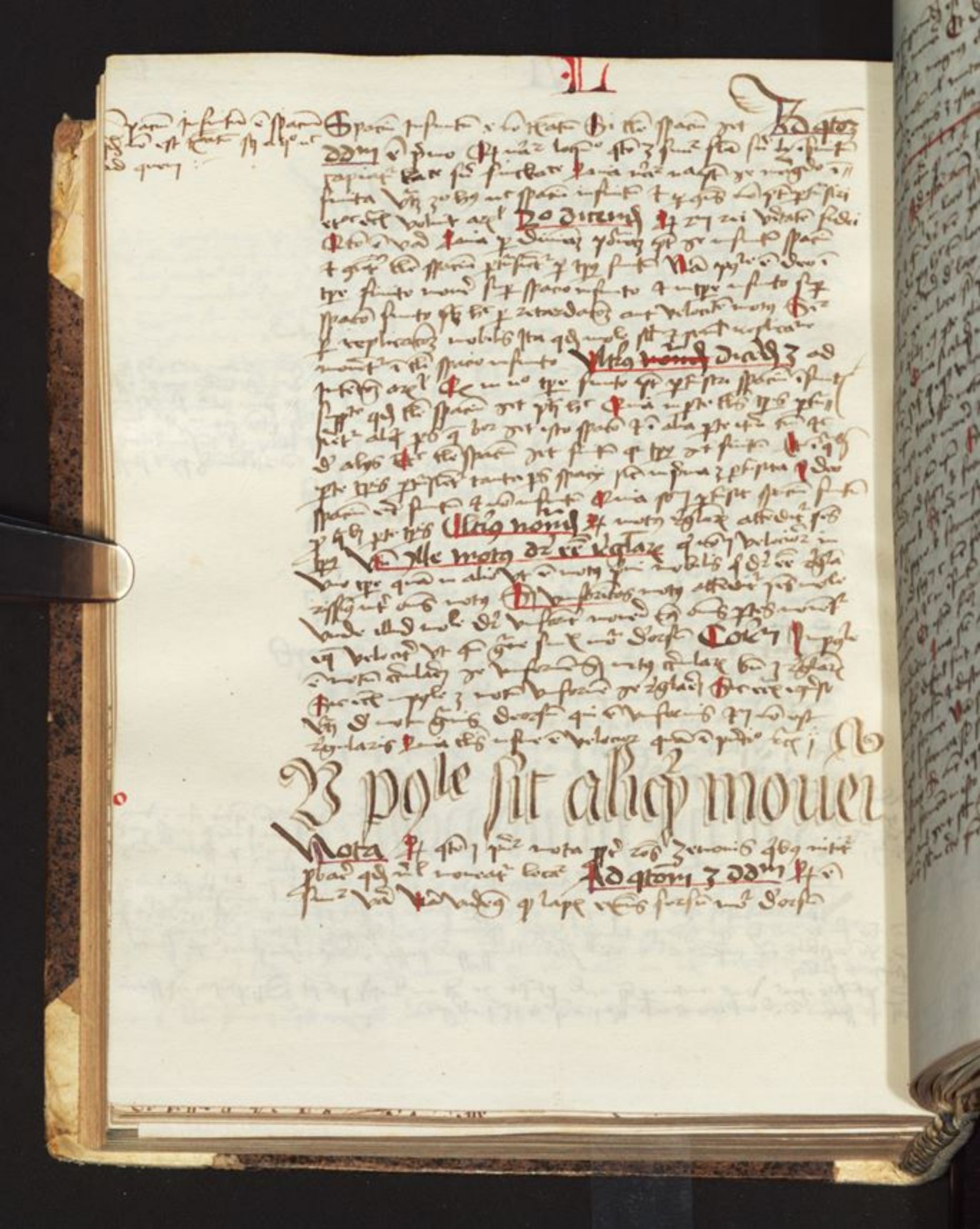

Quinte rte Septimum physicorum

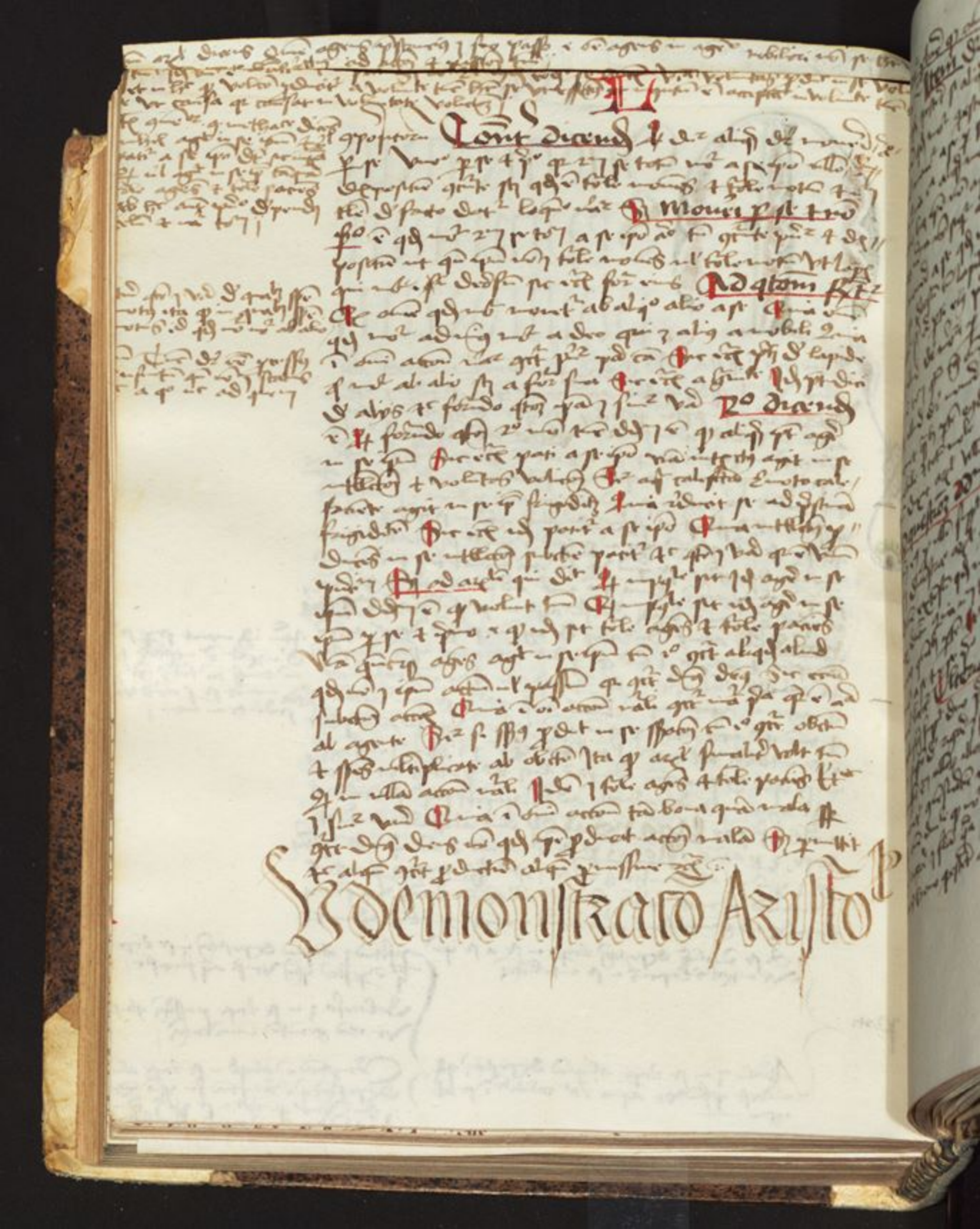

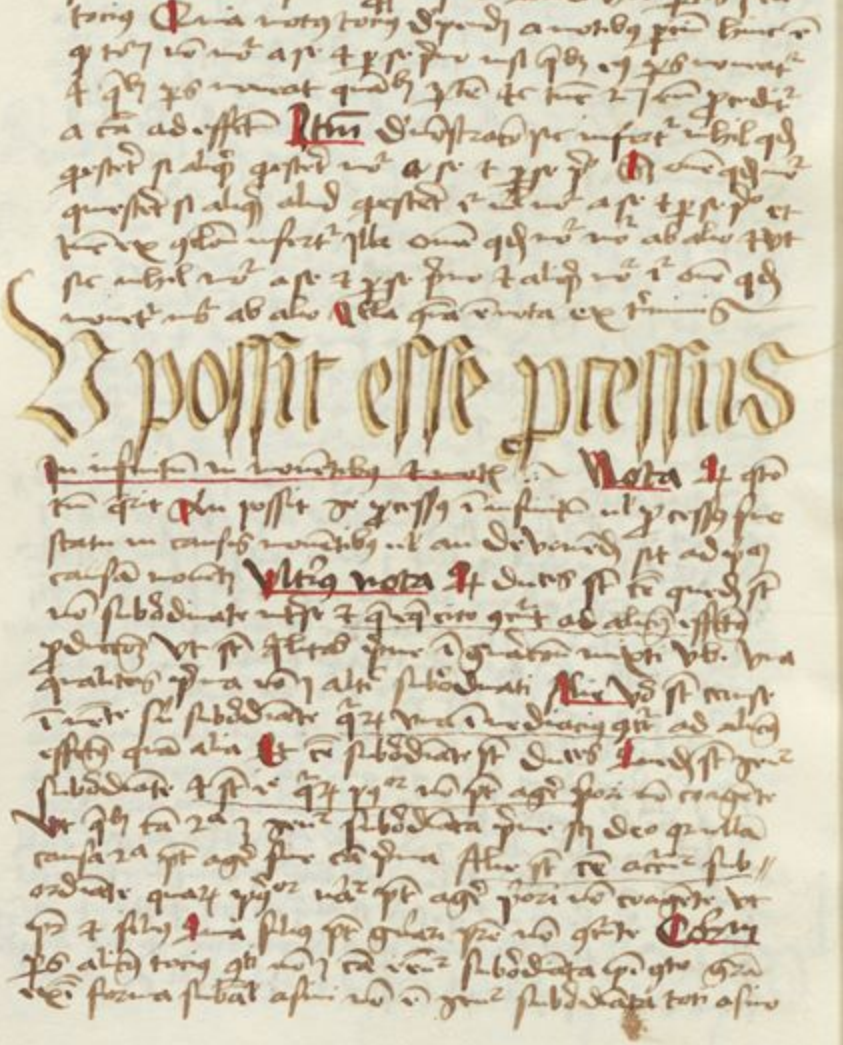

Vsdm quadrag de

108a 3

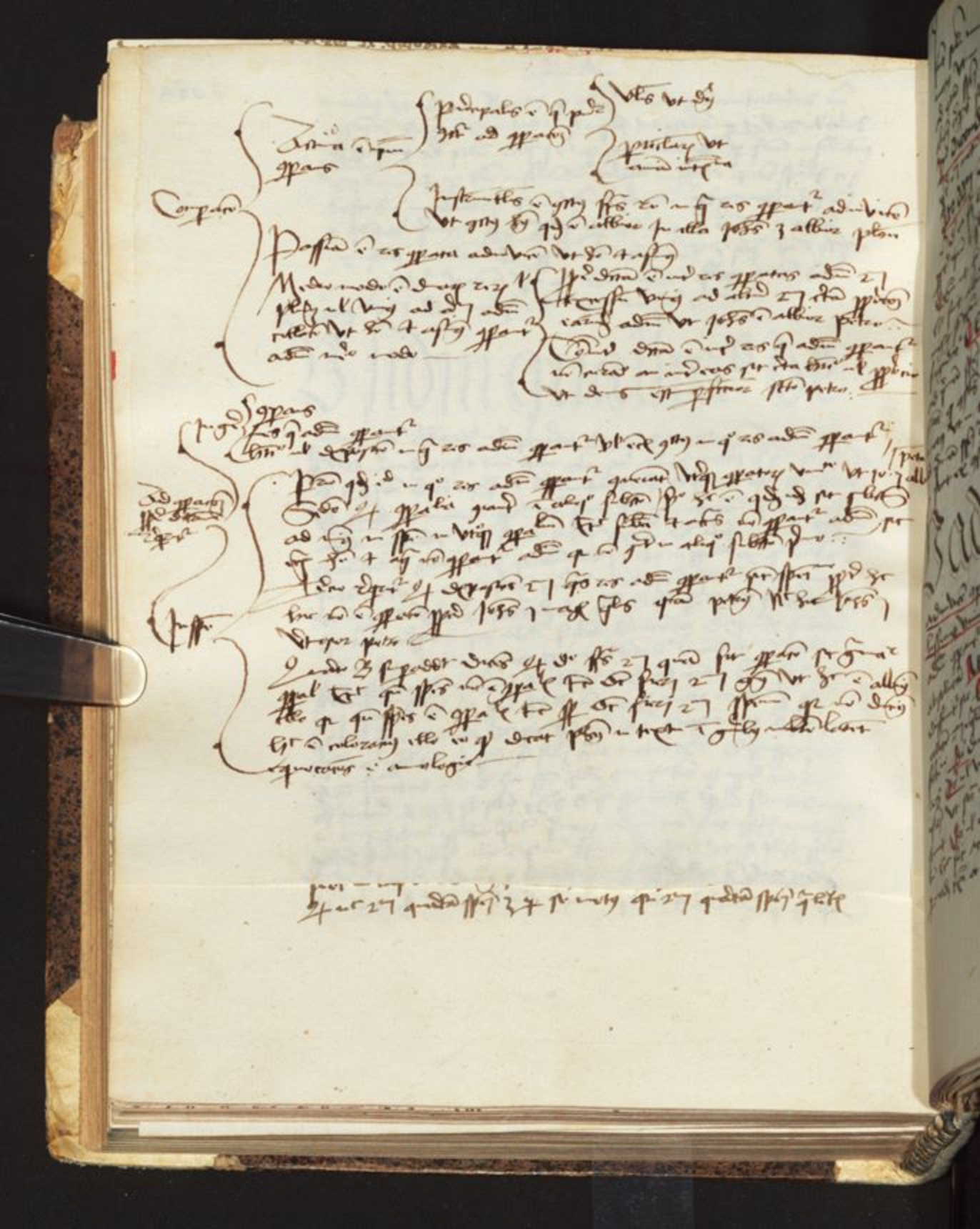

VII

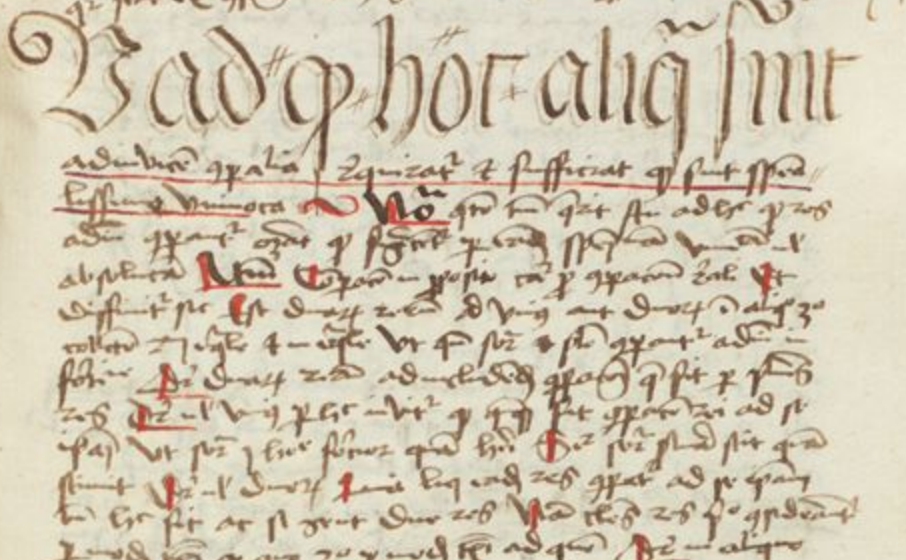

Regule phi quab

[illegible]

Et quiert primo ad

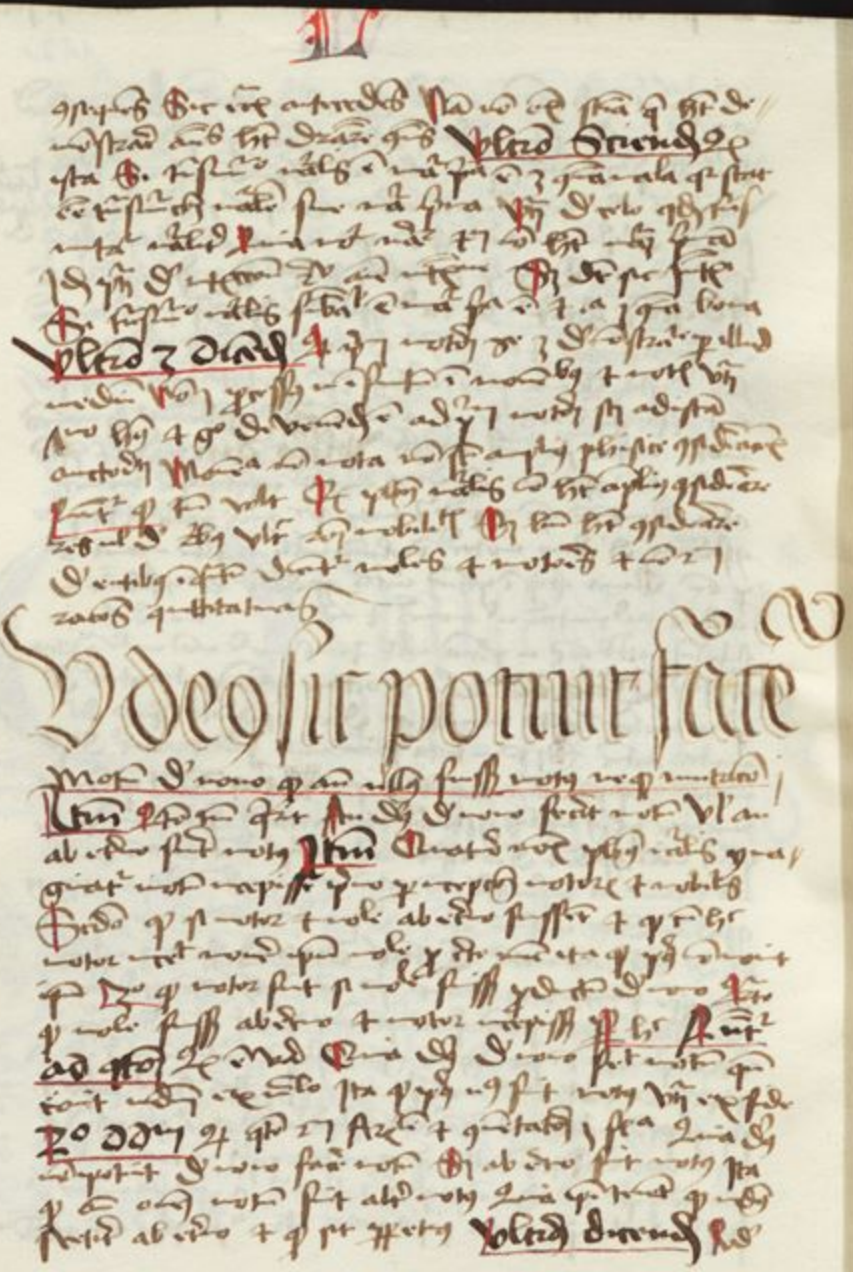

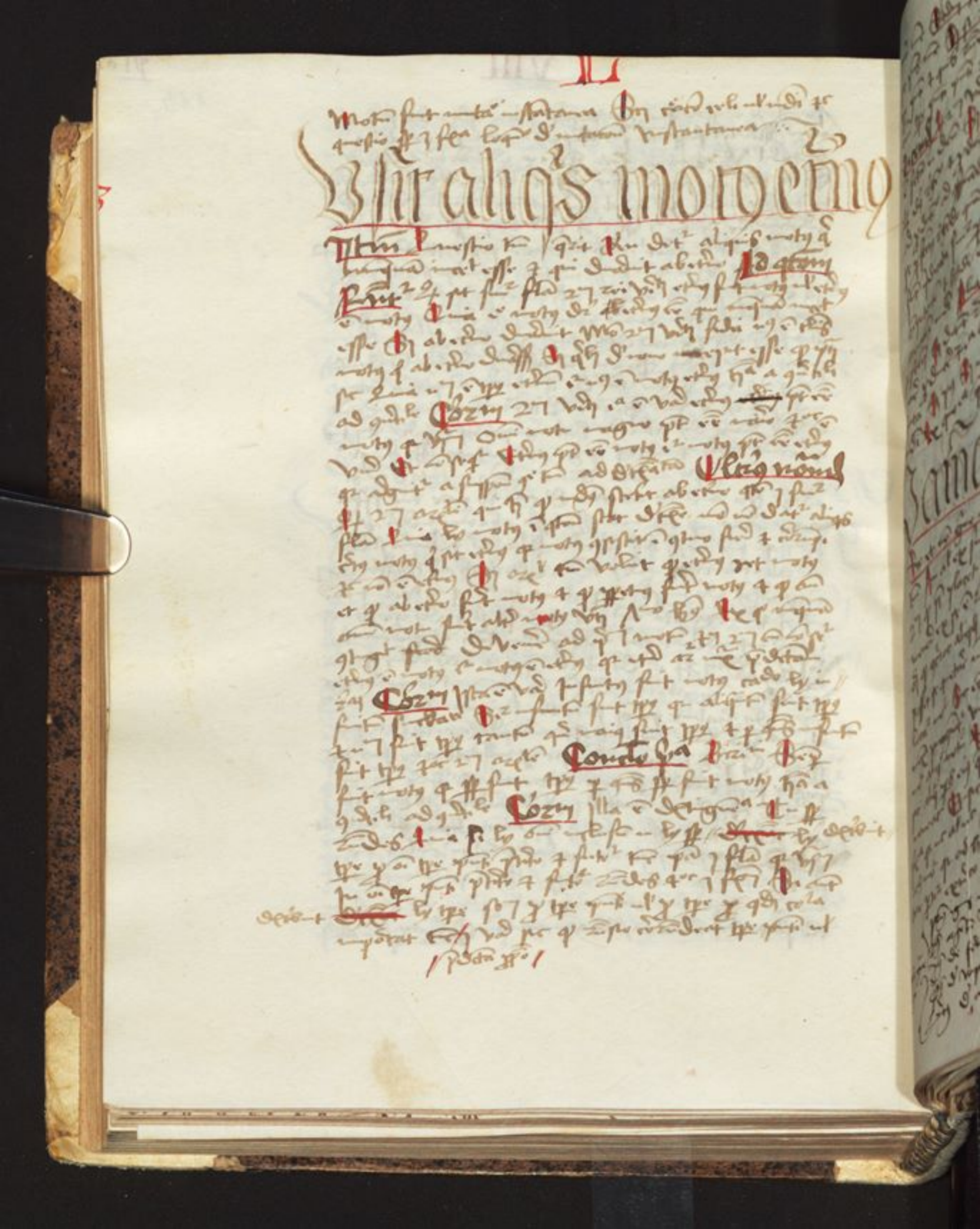

Vamal' moueat

Vam gue exns sur ſñ

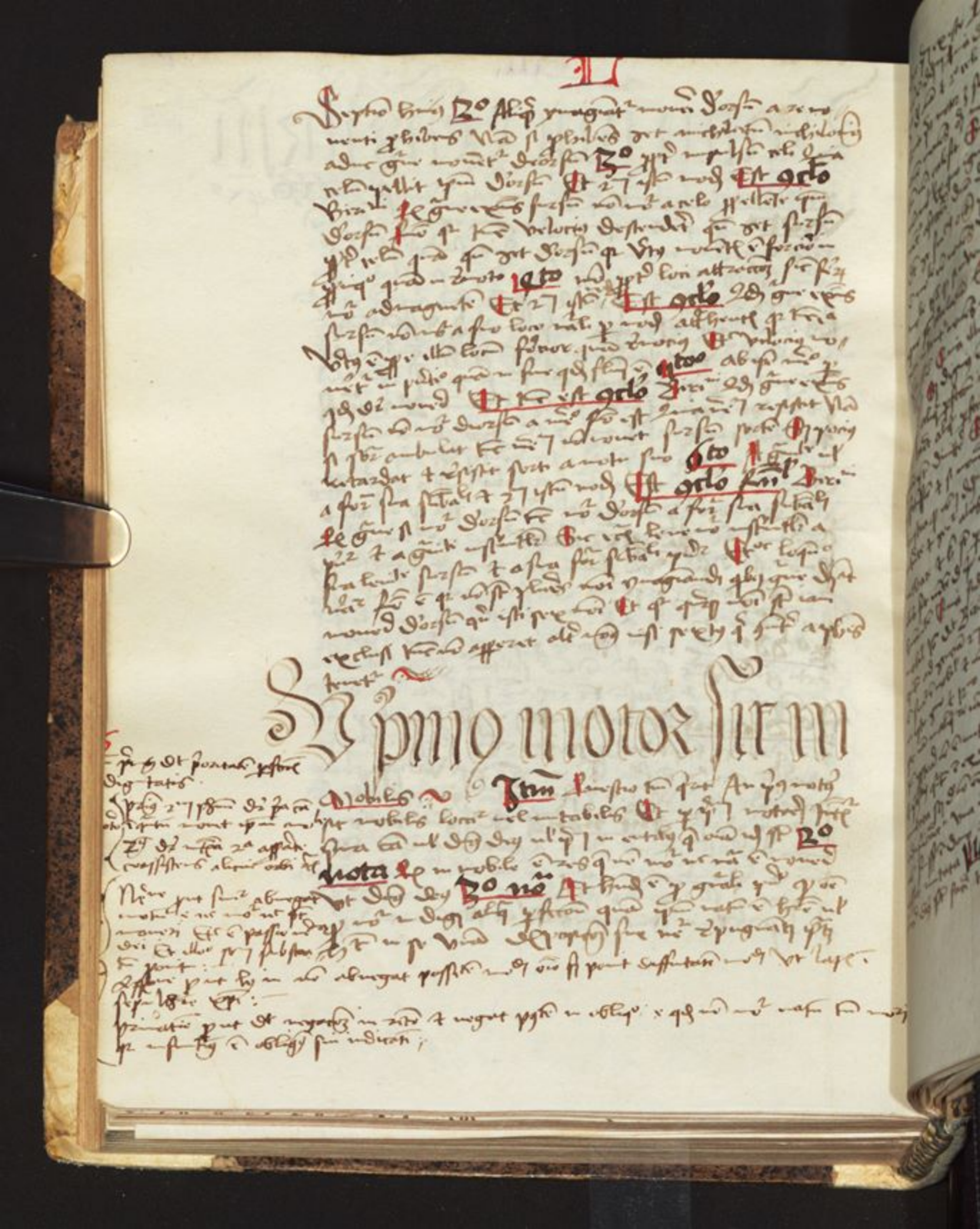

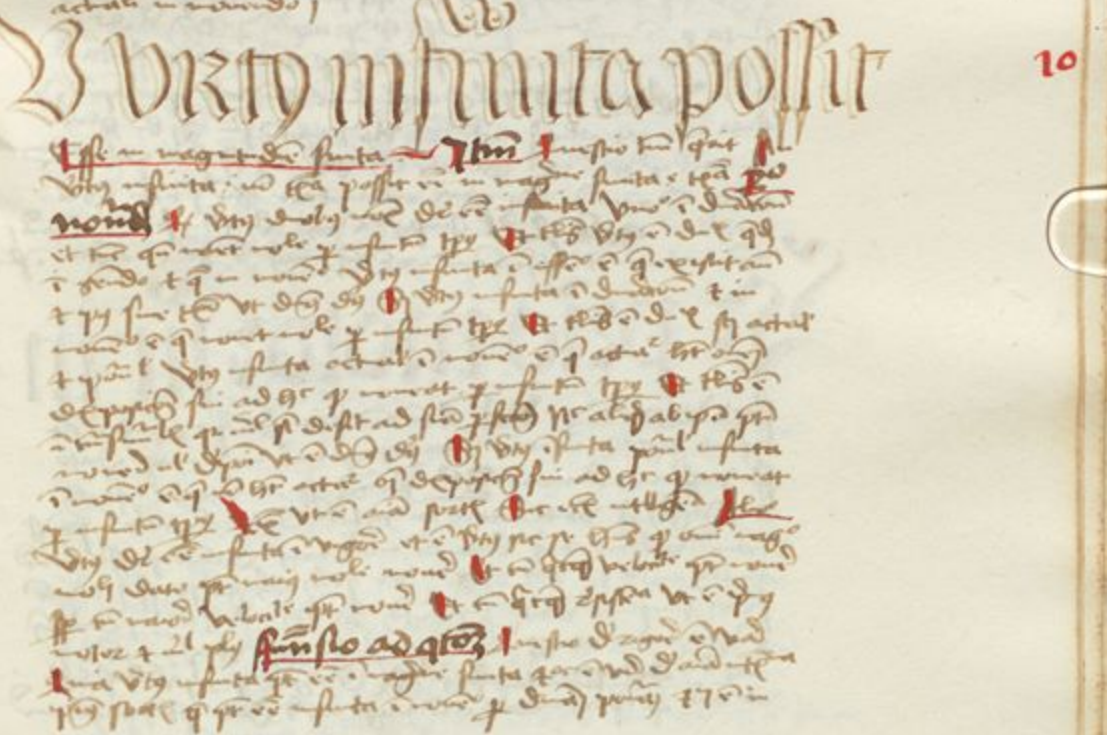

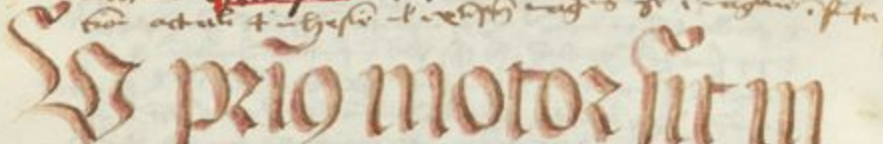

VIII

Item fr Gregorius de laybaco professus in stifft
missus ad almā studiū viennense anno dñi
Quadringentesimo octauo / fr venceslaus in eccl
pre duo ac duo matino albate in plibato
Unōe totoq; conuētu / et in tria mutuoe
pmeto sūm optimuq; loca tredecim mēs
sepaginta tres / examinatiq; sunt ad quatuo
septimanas in tegras / aptiq; examinatoribq
et tra festu pentecostes

103
104
104
106

Tituli Octavi phiorii

107
108
109
110
111
111
112
113
114
114
114
116
118

Inches
Centimetres
KODAK Color Control Patches
©Eastman Kodak Company, 1995
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black